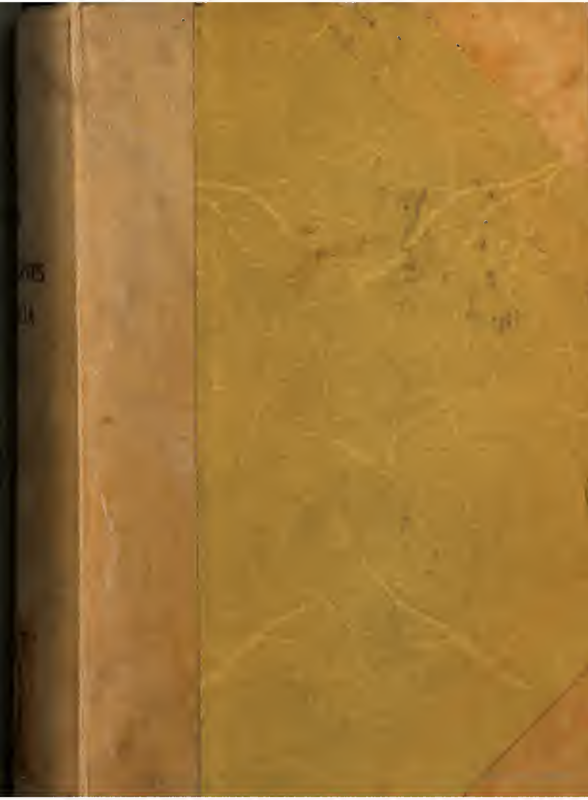

68

g

c

37

A
T
L

E

ALLEGAT-
TIONES ET CONSI-
LIA QVAEDAM D. RO-
DERICI SVARES, IV-

RISCONSULTI CELE-
BERRIMI.

Eiusdem exactissima in aliquas Fori Leges.
Lectura, quarum pagina sequens Elen-
chum indicat.

Cum Indice rerum singularium copiosissimo.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
Apud hæredes Iacobi Iunta.
M. D. LIX.

*Camilli Pergrini. Vrbis.
(912) St. Martinus de Anna*

CONTENTORVM IN
HOC OPERE ELEN.

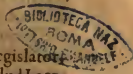
CHVS.

<i>Allegationes & Consilia quadam authoris inci- piunt.</i>	<i>pagina 1</i>
<i>Proœmium in leges Fori.</i>	<i>327</i>
<i>Lectura l. fori disponentis circa lucra acquisita con- stante matrimonio, inter virum & uxorem.</i>	<i>347</i>
<i>Lectura l. fori de arrhis, quas maritus promittit uxori.</i>	<i>405</i>
<i>Lectura l. fori, quòd mulier non contrahat sine viri licentia.</i>	<i>477</i>
<i>Lectura l. fori imponentis pœnam filia contrahenti matrimonium sine parentum & fratrum licen- tia.</i>	<i>529</i>
<i>Lectura l. fori, quòd per contractum matrimonij filia liberatur à patris potestate.</i>	<i>578</i>
<i>Lectura l. fori de successione filiorum naturalium & spuriorum.</i>	<i>608</i>
<i>De captatoriâ voluntate.</i>	<i>651</i>
<i>De fideiussore in causa criminali.</i>	<i>681</i>

ILLVSTRISSIMO AC

REVERENDISSIMO PRAESVLI

*D. Ioanni de Tolio Presbytero Cardinali, Episcopo
Burgensi, Ferdinandus Suarius in iure civili Li-
centiatus, & in Pinciana cancellaria causarum
patronus. S. P.*

Ycurgus Spartiatarum legislator
Illustrissime Antistes, illud Lacedæmoniis, apud quos Deus (vt dicitur) erat, cōstituisse fertur: ne scilicet, aut bellum, aut rem quāpiam magnam aggrederetur cali numine inconsulto, auguriisque non captatis. In le illa augurum religio maxima non iam Lacedæmoniis tantum, sed Romanis quoque, & vniuerso orbi id temporis imprimis sancta nostram hanc atatem exemplo quodam minime improbando, veluti per manus tradira cōtigisse videtur. Dum sapientibus viris mos est vsitatissimus: vt qui in re literaria, aut noui, aut magni aliquid in medium proferre-
paret, tunc demum rem sibi factam felicibus putet auguriis: si intelligat nactū se esse principis cuiuspiam viri animum propitium, & operi instituto fauentem: id quod ante nostra etiam secula ex Romanis non pauci fecēre: ex Græcis antiquioribus item plurimi, quos lōga oratione amplitudini tuę recē-
sere, vt nec institutum mihi, ita nec studiū est: probare tantum libet sententia, exemploque sequi sapientissimorum hominū, qui hoc factitarint, iudiciū. Biennium est enim, reuerēdissime Domine,

cūm cōmentaria quēdam Roderici Suarij parentis
olim mei in quasdā ciuiles leges, quæ apud me pri-
uato tantūmodo commodo diutius māserant, in com-
munem studiosorum vsum, quo publicæ gratiū fa-
cerem, edenda curauī. Quæ simul atque doctis pla-
cere intellexi, & in eius iuris studiōforū manibus
non sine iucunda lectiōe mediocriq̃ vtilitate
versari, ad vltiorem editionem animum adieci:
consultationēsq̃ nonnullas iuris in vnū coactas
typis cudere institui. Morabantur enim apud me
plurima scripta, adhūc; nonnulla morātur ex his,
quæ vir ille nō paucis annis quibus foro abstinuit,
studiū suū impendit. Laudandū quidē aliis, non
etiā mihi, ne inter felices filios (prouerbio Græco),
presti. ęgar. Vnū illud bonis omnibus abundē ma-
gnū argumentū esto candidi in eo ingenij & eru-
ditionis non vulgaris, quod illustrissimæ familiae
tūc in hoc Regno Senatu semper patrociniū adfuit:
ita tamē, vt nullo magis ipse patrono patrēq; vte-
reretur, quā magnificentissimo domino D. Fadrique
de Toledo Albenſi duce Christianissimo, patre
quondam tuo, quem ille. vī summo studio sedulō
semper viuus vidēsq̃ (vt Græci dicunt,) coluit:
ita tu pro summa dignitate tua, virtute singulari,
& claritate generis egregia, mortuū etiam non
desinis beneficiis augere: dum me quoq; inter tuos
habet, patrono vteris, honorario insignis, summiſ-
que donis & muneribus planē beas. Secutus hac in
re, vt in aliis omnibus, clarissimorum maiorū tuo-
rum & ingenium & consuetudinē: qui omnes, vt
gratia familiaritatēq; Regum semper vſi sunt be-
nignissima, ita ad liberalitatem magnificentiāq;
Regiam

Regiam propissimè semper accesserunt: sed auul-
sit me, vt video aliud agentè, acer hic virtutis lau-
disque tue ausfidus: quare illuc redeo. Igitur cùm
hoc edendarum consultationum iudicium, sapien-
tium virorum consilio, nonnullorum quoque, qui
tum publicis tum priuatis meis rebus rectè cōsul-
tum volunt, flagitatione obfirmassem, queren-
dusque mihi esset ad id negotium, qui numinis in-
star faueret operi: solus fuisti, Antistes Reueren-
dissime, quem mihi huic rei deligerem ex æquo
sapientium omnium animos his scriptis concilia-
turum, & inuidorum calumniatorum rabiè mor-
susque longè aduersurum. Accipe igitur, Illustrissi-
me Domine, vt soles alia humaniter, ita & hoc ti-
bi dicatum opus: Testem facturus summæ quidem
benignitatis tuæ, magnificentiæq; singularis, dum
à tuis tibi oblata munuscula hilariter excipiens
reddis illustria: doctrinæ autem eximix & in dis-
ciplinas propensi animi, dum scriptis fa-
uens, Hispanorum calamos, qui in hoc
mira infelicitate indignè ab ex-
teris superantur, excitās, & in
publicam vtilitatem ac-
cingis. Vale.

INDEX RERVM SINGVLARIVM,

quæ in D.Roderici Suares Allegationibus,ac
quarundam Fori Legum Prælectione
notatu dignæ sunt.

A

- A**bsolutio ab excō
municatiōe per
testes probari
potest. numero
11. pagina 153
- A**ccusatus de fur-
to, num fideiussoribus dimit-
tendus sit. 15. 691
- A**ccusatus, ubi pœna est corpora-
lis, iudicis arbitrio custodien-
dus est. 10. 688
- A**cquisita per regem in iusto bel-
lo, dignitatis, non personæ in-
tuitu acquisitæ esse videntur.
nu. 4. 82
- A**cta & attestaciones illis pro-
sunt, vel nocent, quibus senten-
tia nocet, vel prodest. 2. 282
- A**cta, quæ negantur, non præsu-
muntur præcessisse, latâ in cō-
tumacem sententiâ. 8. 152
- A**ctio ad pacti implementum ex
pacto in donatione appposito,
competit vocato post mortem
alterius. 16. 105
- A**ctio de dote an hodie inter pa-
trem & filiam sit communis.
30. 607
- A**ctio in rem, ad vendicandam
propter nuptias donationem,
soluta matrimonio vxori cō-
petit. 49. 454
- A**ctio negotiorum gestorū da-
tur inter patrem & filium.
21. 524
- A**ctio, præcedente aliqua iusta
causa, etiam super iure de fu-
turo procedit: Et potest quis
petere declarari sibi ius com-
petere. 6. 47
- A**ctio primæua non resuscitatur
ipso iure, ubicunque per trans-
actionem extincta fuerit. nu-
me. 12. 195
- A**ctio realis & personalis com-
petit contra principem ex con-
tractu per eum, seu eius procu-
ratorem celebrato. 3. 98
- A**ctione iniuriarum tenetur, qui
aliquam, etiam ante eides suās,
piscari prohibuerit. 5. 173. &
7. 174
- A**ctione negotiorum gestorū
obligatur mulier, si ex rerum
administratione est locuple-
tior effecta. 13. 493
- A**ctiones præfidi vel eius fami-
liæ competentes non possunt
efficaciter, durante officio, in-
tentari. 35. 524
- A**ctus executoris, quo testato-
ris actu declarandus est, su-
per certo cadere debet. nume-
ro 8. 658
- A**ctus

I N D E X.

- Actus nubendi num possit à patre vel ab alio in arbitrio alterius poni. nu. 22. pag. 551
- Actus ultimi iudicij in pendentibus esse non possunt. 14. 290
- Actuum multiplicatio, ut testes contraria deponentes concordentur, an præsumi possit. num. 13. pag. 20
- Adolescentium iustitia, senum prudentia regenda est. 22. 128
- Adulto num sit testari licitum, & donare causa mortis. 1. 204
- Aedificiū, per quod servitus constituta impeditur, destruendū est. 10. 166
- Aequalitas quando inter dorem & donationē propter nuptias servari debeat. 3. 409
- Alexandri Imolensis commentatio. 18. 319
- Alfonsus inaduertenter & infideliter traduxit *Lij. tit. de los casamientos. 4.* 335
- Alienans licet sibi præiudicare possit, non tamen descendentibus vocatis, quorum favore res subiacet restitutioni. numero 1. 38
- Alienatio bonorum constantē matrimonio acquiritorum an ad donationem extendatur. numero 49. 394
- Alienatio donationis propter nuptias à muliere consensu viri facta, an viri morte confirmetur. 55. 460
- Alienatio fundi dotalis, an & quando vxoris morte confirmetur. 50. 455
- Alienatio rei dotalis ab vxore, consensu viri facta non valet. 51. 456. & 52. 457
- Alienatio rerum minoris non ratificatur, etiā si post perfectam aetatem, quinquennium effluxerit. 63. 464
- Alienatio voluntaria facta contra expressam testatoris prohibitionem statim reuocari potest: Et qui ad reuocandum admittantur. numero 7. pagina 43
- Alienatio ut in ecclesiæ utilitatem facta præsumatur, quid interuenire debeat. numero 2. pag. 225
- Amphion Thebanorum rex matrimonium approbauit, vagas coniunctiones reprobans. numero 2. 613
- Ancilla, quandiu in seruitute est, antequam manumittatur, concubina esse non potest. numero 7. 619
- Anima rebus omnibus præponenda est. 7. 488
- Apostoli dictum Imperatoris dicto præualet. 4. 484
- Aqua solo principis privilegio per viam publicam ducitur, absque tamen alicuius præiudicio. numero 5. pagina 170
- Arbitratoris sententia, si transierit in rem iudicatam, an executionem mereatur, sicut iudicis sententia: Et intra quot dies emologanda sit. 16. 197 & 21. 200

- Arbitrator quando iniustitiam
facere dicatur. numero 15. pa-
gina 197
- Arbitratus est transactio in fide
alterius tertij: sed vera trans-
actio in fide & electione sui-
ipilius. 15. 197
- Arbitri sententia non, nisi metu
pœnæ,paretur. 21. 200
- Arbitrium iudicis quando in
puella maritanda necessarium
sit. 22. 103
- Argumentum à contrario sensu,
est quædam coniectura ex le-
gis seu contrahentium verbis
sumpta. 7. 159
- Argumentum à contrario sensu,
ex verbis priuatiuis & pœna-
libus sumendum non est. nu-
mero 9. 160
- Argumentum à contrario sensu
habet locum in vltimis volun-
tariis. 1. 31
- Argumentum à contrario sensu,
in contractibus tam bonæ fi-
dei, quàm stricti iuris lici-
tum est: Et quando illud ve-
rum sit. 5. 158. & 6. 159
- Argumentum à contrario sensu,
nunquā ex aliqua lege sumen-
dum est, si ex illo alterius le-
gis correctio induceretur. nu-
mero 8. 160
- Argumentum prohibitium à
testamento ad vltimam volun-
tatem, an valeat. 9. 209
- Arrhæ à iure ciuili, donatio pro-
pter nuptias appellatur. 2. 409
- Arrhæ de iure propriè dicuntur
pignus inter sponfos pro ma-
trimonij securitate datum. 1.
pagina 409
- Arrharum alienatio, an & quā-
do permittatur. 43. 448
- Arrharum constitutio constan-
te matrimonio facta, etiam si-
ne promissione valet. 28. 431
- Arrharum promissio vltra deci-
mam cum iuramento, & renū-
tiatione huius legis, an va-
leat. 23. 427
- Arrharum vendicatio, marito ad
inopiā vergente, mulieri per-
mittitur. 59. 463
- Alternatiuæ claræ pars vna, alte-
ram dubiā declarat. 20. 295
- Articulis & testium depositioni-
bus probatur testantis demen-
tia. 5. 6
- Articulus nouus dicitur, qui di-
rectò, addita aliqua qualitate
non deducta, primo contrariā-
tur. 4. 53
- Assertio hæredis ad quantitatem
patrimonij probandā, & hære-
ditatis valorē sufficit: sed lega-
ta plenè probanda sunt. 17. 421
- Author Deum precatur, vt ani-
mæ Andræ Siculi parcere ve-
lit: Et quare. 41. 444
- Author in Barbariam inuehit il-
lum iactantiæ vitio reprehen-
dens. numero 44. pagina
390
- Authoritas curatoris non se ex-
tendit ad nuptias adultæ. nu-
me. 7. 497
- Authoritas iudicis, loco ma-
riti absentis potest adhiberi
in contractu per vxorem
ficcdo

- fiendo. nu. 19. pagina. 499
 Auus potest instituere nepotem
 legitimū ex filio spurio. 581
 B
 Barbatix opiniones non ante
 oculos, sed post terga ha-
 bere debent iudices. 44. 390
 Barbarias ab authore, superbia
 arguitur. 48. 454
 Bartholomeus de Salic. impuden-
 tia ab authore arguitur, &
 quare. 27. 344
 Bartoli & sequacium reprehен-
 sio. 21. 424
 Bartolus in quatuor significatio-
 nibus verbi, poterat, à Baldo
 reprehenditur. 33. 568
 Beneficium à Capitaneo in curia
 sua militi venditum, non cen-
 setur in curiæ venditione con-
 tineri. 2. 73
 Beneficium Macedoniani filio sa-
 mil. per dignitatem sui iuris
 facto non competit. 29. 598
 Beneficium restitutionis in inte-
 grum non competit contra do-
 nationem propter nuptias fa-
 ctam in bonis, quæ seruando
 seruari non possunt. 66. 466
 Bona ab hostibus capta, & postea
 recuperata, ad priores domi-
 nos redeunt, & quid in eccle-
 siis & parochiis. 10. 85
 Bona apud hostes existentia, pro-
 pter recuperationis spem dona-
 ri, & legari possunt. 1. 81
 Bona constante matrimonio ac-
 quisiſta, sunt inter virum & v-
 xorem diuidenda, illo etiam
 postea consanguinitate dis-
 luto, tanquam si verum fuisset. 1. 351
 Bona contrahentium incestas nu-
 ptias confiscantur. 19. 635
 Bona maioris per priuilegium
 & regiam facultatem maxi-
 me ex iusta causa, vendi ac a-
 lienari possunt. 4. 41
 Bona per maritum constante ma-
 trimonio malè consumpta,
 an illo soluto, in lucrorum di-
 uisione computentur eidem.
 56. 397
 Bona propriè dicuntur, quæ ære
 alieno deducto supersunt. 7. 411
 Bona restitutioni sub conditio-
 ne, vel die alicui subiecta, con-
 ditione tantum, vel die adue-
 niente, peti possunt. 6. 43
 C
 Capite puniuntur, qui hosti-
 bus arma deferunt, & bona
 ipsorū fisco applicantur. 9. 186
 Carcer dicitur, quoties quis pro-
 libito voluntatis exire non po-
 test. 12. 688
 Carcer publicus regulariter ad
 delinquentium custodiam de-
 putatus est. 6. 685
 Castrum, quod in alicuius ciuita-
 tis comitatu est, sub ea ciuita-
 te esse videtur, nisi speciale pri-
 uilegium habeat. 2. 62
 Casus in statuto comprehensus
 debet esse verus. 6. 353
 Casus, in quibus arrharum pro-
 missio valet ultra decimam
 bonorum partem. numero 10.
 pagina. 45
 Casus omissus in quacunque dis-

I N D E X.

positione, remanet sub dispositione iuris communis, numero 4.	pag. 32	tu. nu. 15.	pag. 94
Casus, quibus filia permittitur absque fratrum consensu matrimonium contrahere, nec exheredationis poenam incurrit. 9.	538	Ciuitas an possit statuere in praedictum iudicium iuris singulari personae quaesiti. 52.	147
Casus, quibus filia matrimonium absque fratrum consensu contrahere non potest, quin exheredationis poenam incurrat. num. 5.	536	Ciuitates Italiae superiores non recognoscentes, sunt sibi ipsi principes. 14.	69
Causa criminalis ubi sanguinis poenam ingerit, reus non est fideiussoribus dimittendus. num. 17.	691	Ciuitatis administratio in minorem non cadit. 11.	122
Causa ingratitudinis per filium familiam commissam, an tollatur per reconciliationem vel amicitiam superuenientem. num. 35.	571	Ciuitatis appellatione in beneficiis totum territorium venit. 3.	62
Cecrops apud Athenienses, primus marem foeminae matrimonio iunxit. 3.	613	Clausula adiecta ad dispositionis executionem, dispositionem non ampliat. 10.	161
Census aedificanti in publico, imponi debet. 8.	165	Clausula adiecta propter unum effectum, non debet alium operari. 11.	161
Cessio a laico, clerico facta, an valeat. 1.	188	Clausula, ex certa scientia, nihil operatur in his, quae princeps ignorare praesumitur. 28.	132
Cessio, quae venditionis titulo facta fuit, ut valeat, requiritur pretium realiter fuisse solutum. 2.	188	& 41.	139
Christi miles non coactus, sed voluntarius esse debet. 5.	259	Clausula, motu proprio, contra obstantiam principi ignota, gratiam seu priuilegium non firmat. 40.	138
Circunuentio potius, quam variatio, in principe praesumenda est. 9.	102	Clausula, motu proprio, non firmat gratiam contra praesumptam voluntatem concedentis. 2.	151
Ciues ciuitatum & castrorum primo occupantis esse praesumunt. nu. 15.	94	Clausula, motu proprio, nunquam dispensationem personae ultra specificata inducit. 41.	139
		Clausula odiosa, in rescripto appositae sic interpretanda est, ut aliquid ultra ius commune operetur. 2.	305
		Clausula, supplet defectum, & cetera fertur ad sollemnitates iurispositiui iuris autem naturalis defectum non supplet. 21.	127
		Clericus beneficio spoliatus, an super	

- super illo cōpromittere pos-
sit. 15. 242
- Coitus à lege temporali damna-
tus quis dicatur. 28. 647
- Commercium cum hostibus tē-
pore belli prohibetur. 3. 183
- Compositio super decimis facta,
nunquam per privilegium su-
per illis cōcessum reuocatur,
nisi de ea expressè mentio fa-
cta sit. 12. 311
- Compromissum ab spoliato fa-
ctum valet, si sententia equi-
tatem continet. 13. 241
- Compromissum metu factū est
nullum. 7. 237
- Concessio à principe facta debet
interpretari sine alterius præ-
iudicio. 7. 74
- Concessio privilegij, etiam ex
certa scientia, quæ tendit in
tertij præiudicium, non valet,
nisi apponatur clausula, non
obstante. 19. 315
- Cōcubinatus qualiter probetur.
nu. 5. 615
- Condictio ob causam quænam:
& an contra tertium possesso-
rem competat. 13. 126
- Conditio, de habendo cōsiliū,
quoties alicui per legem ap-
ponitur, actum faciens neces-
sariò cōsiliū requirere de-
bet. 37. 527
- Conditio ista, Si arbitrato Titij
nupserit, tanquam matrimo-
nij impeditiua, reiicienda est.
nu. 27. 551
- Conditio, Si capitoliū ascen-
derit, absq; scientia tertij im-
pleri potest. 18. 672
- Conditio, si sine liberis decedat,
hæreditatis aditionem & re-
stitutionem ex fideicommissō
respicit. 20. 295
- Conditio viduitatem inducens
spernenda est. 16. 345
- Conditiones illæ, si noluerit, vel
non potuerit, non aditæ hære-
ditatis casum, per voluntatem
vel impotentiam ratione inca-
pacitatis, respiciunt. 19. 294
- Conditiones, ubi per disiunctiuā
plures hæredi apponuntur, suf-
ficit earum vnam euenire, ad
substitutum admittendum. 7.
pag. 287
- Confirmans quādo ad confirma-
ti tempus trahatur. 19. 91
- Confirmatio ad hoc vt cōcessio-
ni robur præstet, requiritur
causæ cognitio. 2. 156
- Confirmatio an stipulationis vel
traditionis prætextu dicatur
esse vltima voluntas. 10. 209
- Confirmatio in rebus antiquis-
simis magnam præsumptio-
nem facit. 20. 91
- Cōfirmatio legitimationis, par-
tibus instantibus fieri debet. 5.
pag. 285
- Confirmatio quoduplex: & quan-
do aliquid operetur. 1. 156
- Confirmationis natura, est adde-
re robur confirmato, non au-
tem extendere ipsum ad non
in eo comprehensum. 18. 90
- Coniuncta, ad soluendam testa-
toris mentē, resoluitur in dis-
iunctam, & ecōtrariò. 21. 205
- Consen

- Consensus illorum, de quorum
coniunctione agitur, sufficit
ad matrimonium contrahen-
dum. 26. 556
- Consensus patris de iure cōmu-
ni, in cōtrahendis nuptiis, per
filium familiars requirēdus est.
nu. 1. 533
- Consensus simultaneus quis. 10.
pag. 194
- Consiliarii & rectores ciuitatum
decurionibus aequiparantur.
nu. 6. 120
- Consilium ubi per non haben-
tem sanum intellectum peti
debet, pro consensu habetur.
nu. 38. 527
- Constitutio contra ius naturale,
nec in foro animæ, nec iudi-
ciali, seruanda est. 30. 599
- Consuetudo an ex non actibus
inducatur. 7. 332
- Cōsuetudo irrationabilis & ini-
qua, non est obseruanda. nu. 4.
pag. 169.
- Consuetudo legem, & lex cōsue-
tudinem interpretatur. nu. 22.
pag. 342
- Consuetudo negans in mari non
licere piscari, quando præferi-
batur. 8. 333
- Consuetudo notoriè obseruata,
non est necessariò probanda.
nu. 14. 336
- Consuetudo, quænam non con-
suetudo, sed quædam vsurpa-
tio appelletur. 6. 173
- Consuetudo quando in legis de-
rogationem possit dici intro-
ducta. 6. 332
- Consuetudo quia nō scripta, peti
det ex facto vrentium, quod
ab allegante eam necessariò
probandum est. 10. 333
- Consuetudo vt testibus probe-
tur, quid ab ipsis deponēdum
est. 12. 335
- Contrahētes incestas nuptias pu-
niendi sunt. 23. 363
- Contractui, etiam cum subditis
celebrato, princeps stare obli-
gatur. 2. 109
- Contractus ab vxore sine viri li-
centia factus, non valet. 36. 525
- Contractus an iuramento firme-
tur, si prohibitio in personam
dirigatur. 2. 429
- Contractus inter parentes & fi-
lios factus, an sit validus. 36.
pag. 603
- Contractus inter patrē & filium
in potestate constitutum cele-
bratus non valet. 3. 600
- Contractus mulieris mercatiam
exercentis, absq; licentia ma-
riti factus, valet. 11. 492
- Contractus naturæ potius stan-
dum est, quā verbis, ad illum
cognoscendum. 2. 230
- Contractus partiū consensu non
reuocatur, in tertij præiudi-
cium, cui ius re vel spe acqui-
situm est. 5. 192
- Contractus principis regulariter
vim legis habet. 13. 104
- Contractus principis successorē
obligat. 4. 58
- Contractus ubi iniquitatem con-
tinet, & est ultra modum à iu-
re taxatum, ex eo naturalis
oblig

obligatio non nascitur, nu. 17.	facta, valet. 65.	466
pagina. 430	Datio executoris certa esse debet.	
Contractus vt cognoscatur, illius	numero. 11.	661
naturæ potius, quàm verbi	Debitum constante matrimonio	
standum est. 2.	acquisitum maritus remittere	
230	non potest. 5.	396
Corpore penitus deficiente, defi-	Debitum necessarium quorupli-	
cit intellectus. 38.	citer dici possit. 37.	440
29	Decepto in diuisione succurritur	
Corpus vxoris non omnino ante	etiam si nō sit. vltra dimidiam	
copulam carnalem sub potesta-	deceptrus. 3.	231
te viri transfertur. 11.	488	
Creditori, in qua obligatione	Decretum iustam causam com-	
magis, quàm in alia faue-	pleri debet. 7.	207
tur. 38.	441	
Crimen graue dicitur, ex quo	Defectus iuris naturalis, princi-	
quis vltimum supplicium pa-	pis dispensatione suppleri non	
titur. 16.	potest. 16.	124
691	Defectus potestatis concedendi	
Crimina grauiā dicuntur, in qui-	spiritualia, aq Pontificis con-	
bus potest in absentem ferri	firmatione suppleatur. nume-	
sententia. 20	ro. 15.	88
695	Defectus tituli an in benefici-	
Criminis particeps à testificando	bus restitutionem impediāt.	
repellitur. 1.	numero. 20.	247
182	Defensio ciuilis à principe tolli	
Curator iusta causa dandus est.	potest. 54.	146
numero 7.	207	
Custos carceris, ratione culpæ,	Decimæ à quolibet possessore	
pœna capitis punitur. 27.	sunt soluendæ. 5.	307
701	Decimæ noualium ad quos perti-	
Cyni limitatio ad l. bene à Zeno-	neant. 7. & 8.	308
ne. C. de quadrien. præscript.	Delictum in mari commissum	
nume. 5.	vbi puniri debeat. 3.	172
114	Distio, ex, propriè causam proxi-	
D	nam, non remotam deno-	
Amna & lucra societatis cō	tat. 20.	638
templatione obueniētia	Dicto alicuius excellentis viri,	
sunt communia: secus si con-	dicentis ita esse de consuetudi-	
templatione personæ. 12.	ne, & talem legem fori esse	
373	in vsu, standum est. nume-	
Damnum, si culpa vel dolo mari-	ro 17.	319
ti in bonis communibus eue-	Dignitas episcopalis, quo ad cō-	
nit, vxori non imputatur. nu-		
mero. 17.		
397		
Datio arrharum de bonis mobi-		
libus quæ seruādo seruati non		
possunt, etiam sine decreto		

I N D E X.

- modum, liberat à patria potestate. 24. 196. & 28. 598
- Dicccelis fines an per libros antiquos probari possint. 22. 92
- Dicccelis fines per verba narratiua & enuntiatiua probantur. nume. 23. 92
- Disiuncta, quando in coniunctam resoluitur. 8. 288. & 15. 291
- Disiuncta resoluitur in cōiunctā fauore liberorum, ne illi ab hereditate excludantur. 17. 293
- Dispositio captatoria, in quibus casibus valeat. 655
- Dispositio captatoria, secundum Bal. duplex. 3. 653
- Dispositio substantialis si in voluntatem alterius committitur, captatoria est, & reprobata. nume. 5. 68
- Dispositio §. si a. l. si fundum per fideicommissum. ff. de leg. ij. habet locum, cum expressè & nominatim pater fideicommissum relinquit venientibus ab intestato. 19. 37
- Dispositionis captatorie expositio. nume. 5. 655
- Dispositionis captatorie exemplum triplex. 2. 653. & 4. 654
- Dissimilitudo inter arrhas & donationem propter nuptias. nume. 10. 432
- Diuitiarum vel paupertas ubicunque sunt causa & fundamentum intentionis allegantis, illi regulariter incumbit onus probandi. numero 13. pagina 417
- Diuitiarum qualitas extrinseca est, quæ à natura non inest, sed per accidens. numero 15. pagina 418
- Doctorum opiniones rem faciunt ambiguum. numero 6. pagina 272
- Doctrina Baldi malè & inaduerter à Saliceto reprobata. nume. 25. 507
- Dolus futurus remitti non potest. 17. 244
- Dolus perseverat, donec purgetur: sic & violentia. numero 12. pag. 240
- Domesticis & familiaribusnum ad sanam mentem probandam fides adhibenda est. numero 15. pag. 2
- Domiciliū viri tam in dote promittenda quàm restituenda inspicitur, non autem sponsi. nu. 42. 386
- Dominia, de quorum principiis non stat memoria, an per famam præscripta probentur. nu. 10. 68
- Domini in terris suis superiores non recognoscentes, censentur quodam modo in illis principes. 14. 69
- Dominij translatio ex pacto & conuentione impeditur. 14. pag. 105
- Dominium, an in mulierē transfertur, statim quòd maritus emit, vel acquirit. nume. 58. pag. 399
- Dominium, an per transactionem perdat. numero 18. pag. 198

Domin

- Dominium per sententiam arbitri non perditur. nume. 20. pag. 200
 Dominus in signum vniuersalis domini decimas sibi reſerua- uit. nu. 4. 306
 Donatio à Rege, eccleſiæ facta per ſucceſſorem reuocari non poteſt. 9. 85
 Donatio cauſa mortis, ad ſui formam, præſentiam donatarij requirit. 14. 212
 Donatio cauſa mortis, à non ratione minoris ætatis infrin- gatur. 3. 205
 Donatio cauſa mortis, magis cō- tractui, quàm vltimæ volunta- ti accedit. 9. 209
 Donatio eſt dilapidatio: & qui alienum donat, dominū ſpo- liat. 53. 395
 Donatio inter patrem & filium in poteſtate conſtitutum, an iuramento interueniente va- leat. 31. 600
 Donatio inter virum & vxorem putatiuos an valeat. 4. 353
 Donatio mortis cauſa non ciuili morte, hoc eſt, profeſſione, ſed ſolū morte naturali confir- matur. 16. 213
 Donatio nomine dignitatis fa- cta, ad ſucceſſorē tranſit. nu. 8. pag. 85
 Donationis nomē vbi à lege pro- hibitū ē ponitur, donationem cauſa mortis comprehendit. nu. 11. 210
 Donatio non fit niſi iuris, quod quis habet in re. 3. 74
 Donatio ob merita, inter patrem & filium, valet. 33. 601
 Donatio propter nuptias, de iu- re, cōſtante matrimonio fieri poteſt. nu. 29. 431. & 31. 432
 Donatio propter nuptias inter contractus oneroſos numera- tur. 65. 466
 Donatio propter nuptias non eſt ſimplex, ſed propter matrimo- nium & dotē, quaſi antipher- na, hoc eſt, contra dotem da- tio. 33. 433
 Donatio, quæ olim ante nuptias vocabatur, hodie propter nu- ptias vocatur. 31. 432
 Donatio rei cuiuſpiā, poſt mor- tem alicui facta, cum promiſ- ſione de non reuocādo, an re- uocari poſſit. 23. 202
 Donatio remuneratoria, propter ingratitudinem reuocari non poteſt. nu. 5. 99. 34. 376
 Donatio ſeu cōceſſio per regem ſub nomine dignitatis facta, ad ſucceſſorem tranſit. nu. 3. pag. 110
 Donatio ſimplex inter virum & vxorem eſt prohibita, non au- tem remuneratio. 35. 437
 Donatio vxori facta à marito ſer- uo alicuius effecto, an ſit irri- ta & preſcripta. 22. 217
 Donationes, pro filiabus mari- tandis aut alimentandis, ma- rito de bonis cōmunibus fa- cere permittitur. numero 55. pag. 397
 Donationes ſimplices inter vi- rum & vxorem remouentur. nume.

- nume. 37. pag. 133
 Dos & propter nuptias Donatio
 æquiparantur. numero. 58.
 pag. 462
 Dos putativa an privilegio veri
 matrimonij dotibus concessio
 gaudeat. 2. 351
 Dubitans molestari, potest age-
 re ad declarationem sui iuris;
 nu. 8. 49
- E**
 Ecclesia, an & quando resti-
 tutionem in integrum pe-
 tere possit: & intra quantum
 tempus possit illam petere. 3.
 pag. 226
 Ecclesia in pretio læsa, an agere
 possit ad contractus rescissio-
 nem, & ad iusti pretij supple-
 tionem. 6. 228
 Ecclesiæ proventus tantum æsti-
 mari debent, quantum valent
 deductis expensis. numero 8.
 pag. 414
 Electio personarum potest in al-
 terius arbitrio & voluntate
 committi, etiam in non piis
 causis. 7. 656
 Eleemosynam dare, magis debi-
 tum est, quàm donum dare. 7.
 pag. 486
 Emancipatio filii in extremis
 existentis, tãquam in fraudem
 facta, patri prodesse non de-
 bet. 10. 584
 Emancipatio legalis an & quan-
 do ius patriæ potestatis tollat.
 nu. 23. 595
 Emancipatio per quos actus in-
 ducatur. 20. 593
- Episcopo si à Papa concessum fue-
 rit privilegium ad testandum
 de bonis, non intelligatur de
 patrimonialibus. numero 3.
 pag. 306
 Episcopus post promotionem non
 tenetur iuramentum in præ-
 iudicium dignitatis ante pro-
 motionem præstitum servare.
 nu. 5. 111
 Error cõsensum excludit. nu. 27.
 pag. 131
 Exceptio compensationis quan-
 do admittatur. 15. 59
 Exceptio excommunicationis in
 quacunque litis parte opponi
 potest. 13. 154
 Exceptio hæc, bona ad fiscum per-
 tinent, nũquam ab aliquo op-
 poni potest, nisi lata in fisci fa-
 vorem sententiã. 10. 186.
 & 18. 36.
 Exceptio iuramenti de non mo-
 lestando possessorem, obstat
 agenti possessorio, etiã in be-
 neficiis. 18. 245
 Exceptio noua quæ dicatur. nu. 4.
 pag. 54
 Exceptio nouiter superueniens
 an post conclusionem in causa
 admitti debeat ad probandũ.
 nu. 6. 55
 Exceptio nullitatis dubia, quan-
 do suspendat, ac perimat exe-
 cutionem. 16. 69
 Exceptiones peremptoriæ, quã-
 docunque in notitiam partis
 veniant, possunt opponi, & re-
 cipi debent. numero 13.
 pag. 57

Except

I N D E X.

- Exceptionis** alicuius positio, an aliarum exceptionum, quæ in iure clauduntur, sit exclusio. nume. 24. & 26. 343
- Exclusio substituti**, non potest esse instituti hæredis inclusio, propter eius incapacitatem. numero 11. 288
- Excommunicatio à non iudice** lata, est nulla, & non ligat. numero 3. 151
- Excommunicatio ex animo** procedit. nu. 6. 152
- Excommunicatio probatur** per instrumentum excommunicationis coram indice ecclesiastico productum. 10. 153
- Executor incertus dari** non potest, sicut nec tutor, cui equiparatur. 10. 659
- Executoris nominatio**, alteri per testatorem committi non potest. nu. 19. 658
- Per exercitium iurisdictionis** in vno actu, retinetur iurdictio integra, quando exercens habet iurisdictionem: secus si de nouo vellet acquirere. numero. 17. 71
- Exhæredationis causæ** quot per Accursium numerantur. numero. 29. 559
- Exitus morientis**, vt non sit incertus, certo restitutionis aut substitutionis fine concludendus est. 18. 293
- Expositio & intellectus** verborum, propter vxorem relinquere homo patrem & matrem, &c. nume. 18. 591
- Extensio singularis** ad auth. licet. C. de natural. lib. 15. 630

F

- Falsitas** in vltimis voluntatibus fugienda est. 37. 28
- Fatuus & demens** præsumitur, qui hæredi instituto præcipit corpus suum in mari proicere. nume. 18. 14
- Fideiussor non potest** se ad pœnam corporalem pro alio obligare. 21. 695
- Fideiussor promittens accusatum** ad iudicis requisitionem representare, an liberetur præsentando eum antequàm à iudice requiratur. 32. 706
- Fideiussores qualiter** puniuntur, si accusatus, cuius pœna erat corporalis, fugerit. 14. 691. & 22. 695. & 28. 701
- Filia an de iure communi** per contractum matrimonij exeat à patris potestate. 11. 585
- Filia an de iure Longobardo** per contractum matrimonij exeat à patris potestate, & transeat in mariti potestatem. 17. 590
- Filia contrahens matrimonium** cum fratris sui famulo, exhæredationis pœnam incurrit. nume. 8. 538
- Filia cum indigno contrahens**, per fratres suos exhæredari

INDEX.

- permittitur. nume. 6. 536 pagina 580
- Filia ex legitimo matrimonio nata, semper in patria potestate præsumentur esse. numer. 22. pagina 595 Filius clerici an succedat matri. nume. 29. 648
- Filia matrimonium contrahens absque patris consensu, an de iure communi exheredationis poenam incurrat. 28. 558. Eilius concubinæ, & clerici in minoribus constituti, beneficium habentis non legitimitur per subsequens matrimonium. 31. 649
- & 31. 565 Filius curiæ seculari oblatus, an quò ad offerentis successiorem legitimatus censeatur. numero 2. 266
- Filia post mortem parentum matrimonium contrahens contra fratrum voluntatem, an paternis bonis priuari possit. numero 3. 533 Filius infans, etsi pater pro eo se obliget, nullo modo decurio esse potest. numero. 4. pagina 201
- Filia potest grauari de dote restituenda in eo, quod est ultra legitimam. 70. 471 Filius institutus, si sit restituere rogatus, subintelligitur conditio, si sine liberis decesserit. nume. 12. 289
- Filia potest matrimonium contrahere absque patris furiosi consensu interposita iudicis autoritate. 23. 504 Filius Iudæi per baptismum liberatur à patria potestate. numero 8. 581. & 27. 598
- Filia propter necessariam patris absentiam potest ad dotem agere, cum cautione de rato. nume. 20. 500 Filius legitimatus à principe transit in potestatem patris illum legitimantis. numero 6. pagina 582
- Filij naturales, qui propriè dicantur. nu. 4. 613 Filius naturalis, existentibus legitimis, non succedit in testamento, nisi in quinta, quam ei pater relinquere potest. numero 13. 629
- Filij spurij vel incapaces an per ingressum monasterij efficiantur legitimi: & per cõsequens hæredes patris. numero 1. pagina 264 Filius per patrem cogi non potest ad matrimonium, cum illud sit liberæ conditionis. numero 17. 546
- Filius an per matrimonium censeatur maior effectus. num. 38. pagina 606 Filius per sponsalia non liberatur à patria potestate. nume-

- ro 19. pagina 192
- Filius post mortem patris vocatus, patre superstitē, ad petendum non admittitur. 42
- Filius sacerdotis, aut illegitimē natus, non potest absque pontificis dispensatione ad beneficia curam animarum habentia promoueri. numero. 4. 268
- Filius spurius an succedat matri. 27. 647
- Filius ubique timet ex patris facto grauari in iure & bonis, ad quæ actionem pretendit, potest officium iudicis ante factum implorare, ne hoc fiat. 7. 49
- Fiscus, quando contra debitorem sui debitoris agere possit. numero 14. pagina 417
- Flumina quo ad vsum omnium, sunt publica. numero 2. pagina 167
- Fluminum piscationes, à iure indistincte & regulariter cuique permittuntur. numero 2.
- Forma & modus custodiendi reū accusatum. 8. 687 pagina 167
- Forma per quam clericus filio spurio relinquere potest. numero 4. 181
- Forma, quæ debet teneri in diuisione bonorum soluto matrimonio. numero 61. pagina 402
- Fructus bonorum paraphernalium an hodie sint communes. nu. 63. 404
- Fructus rei à Rege donatæ inter virum & uxorem communicandi sunt. numero 37. pagina 379
- Fructus rerum dotalium sicut ad onera matrimonij sustentanda sunt viri, ita fructus donationis propter nuptias. nume. 18. 462
- Frumentum, vel alias merces exportantes de concussionē non timent, si communi officiali, ad quem locum pergunt, notificarint. numero. 4. pagina 184
- Fugiens à carcere, dandorum fideiussorum beneficium perdit. numero 33. pagina 706
- Fundum alienum inuito domino, venandi aut aucupandi gratia, ingrediendum non esse. nume. 1. 167
- Furiosi iuramentum in contrariis nihil operatur. numero 9. 8
- Furiosum posse testamentum facere in dilucidis intervalis, qualiter intelligatur. 20. pagina 16
- Furiosus pupillo iuratoris religionis incapaci æquiparatur. nume. 9. 8
- Furor ex dispositionis & testamenti qualitate probatur. numero 10. 8

Furor in phrenesim patienti semper durare præsumitur, licet in eo appareant extrinsecus aliqua signa hominis sanæ mentis. 22. 19

G

Gesta per mulierem in officio procurationis extrajudicialis ab ea suscepto sunt valida, non obstante statuto vetante illam non posse obligari. nu. 15. 495

Glossa §. at cum humana. l. hac consultißima. C. qui test. fac. poss. an habeat totum in testamento non caci. numero. 28. pagina. 22.

Gratia ubi in aliqua qualitate fundatur, & illa verè non subest, dicitur subrepticia. nu. 38. pagina. 137.

H

Hæredem instituere, est hominis sanæ mentis actus. numero. 18. 14

Hæredes tenentur ex defunctorum delictis, lite etiam cum eis non contestata, si occasione prædæ vel rapinæ à defunctis factæ, pinguior hæreditas ad hæredes peruenit. nume. 3. & 4. 277

Hæredis institutio non valet, nisi hæres à testatore nomina-

tus fuerit. numero. 24. pagina. 20.

Hæredis institutio nunquam à contrario sensu conditionis inducitur. numero. 8. pagina. 35

Hæredis institutio nunquam ex coniecturata voluntate, aut ex coniecturis inducitur. nu. 6. 33. & 15. 36

Hæredis nomen à testatore, vel ab alio testatoris mandato, ut testamentum valeat, scribendum est. 26. 21

Hæreditas vni ex coniugibus ex testamento vel ab intestato obueniens, non communicatur. 46. 392

Hæreditas in pendenti stare non potest. 13. 290

Hæres à legatariis conuentus, ad quantitatem patrimonij probandum arctatur. num. 22. pagina 425

Hæretici & schismatici cur filios in potestate non habeant. numero. 9. 583

Historiarum libris an in factis antiquis standum sit. 22. 92

Homicida debet ex vinculis ius dicere, nec, est fideiussoribus relaxandus. 18. 694

Homo sanæ mentis præsumitur propriam alienæ sobolem semper antepone. nume. 12. pagina 9

Hypothecaria vtrum pro arrhis mulieri competat. 60. 464

I N D E X.

I

I Acctantia arguitur Barbatias.
nu. 44. 390

Ignorantia coniugum non prodest ad dorem ex pacto vel statuto lucranda. numer. 7. pagina 154

Ignorantia in concubinato an faciat filios naturales. numero. 8. pagina 621

Immobilia possidens num teneatur prestare fideiussorem de iudicio sisti. 34. 707

Impedimentum non obediendi iustum, ab excommunicatione excusat. 5. 151

Impedito agere impedimento iuris, non currit prescriptio. 2. pagina 39

Imperatores & Iuriscōsulti quid ad validitatem testamenti requirant. 2. 3

Imperatores & Reges, licet vincti, de spiritualibus disponendi potestatem non habent numero 12. 87

Impubes, iudex esse non potest, etiamsi à principe, & ex certa sciētia detur. nu. 8. & 9. 121 & 12. 123

Incertitudo personarum vitiat testatoris dispositionem. numero 12. 616

Indignus, cum quo matrimonium contrahatur, quis dicitur. nu. 7. 537

Infans solus non potest cum au-

thoritate iudicis bonorum possessionem agnoscere. nume. 13. pagina 123.

Inideles ad solutionem decimarum preteritarum de iure compelli possunt. 6. 307

Ingressus monasterij an omnem ingredientis maculam & irregularitatem tollat. numero. 3. pagina 267

Ingressus monasterij qualiter vi- tiatur. nu. 5. 259

Inhabilem promouere, est actum contra ius facere. numero 26. pagina 131

Inonestum iudicari non debet, quod lege permittente fit. numero. 34. 514

Iniuriarum actio per quos actus sublata intelligatur. 36. 572. & nume. 39. 575

Instantia cum suis appendentiis ad heredem transit. 1. 282

Institutio aliter non fit, quàm palam, & verbis expressis à testatore. 5. 32

Institutio, quæ in alterius voluntatem confertur, dicitur captatoria. 1. 652

Institutio, ratione formæ, inutilis à principio, ex post facto non conualescit. nume. 24. pagina 298

Instrumenta antiqua communem hominum opinionem probant. 24. 94

Instrumenta nouiter reperta, an post conclusionem in causa

INDEX.

- produci possint. numero 8. Intellectus l. bene à Zenone. C. de
 pagina 13. quadrien. præscrip. 2. 113
 Intellectus c. Abbate sanè. de re Intellectus l. ea lege. C. de con-
 iud. lib. Vj. 2. 82 dict. ob cau. quo ad impedi-
 Intellectus c. officij. de testa. invj. dum dominiij translationem.
 numero 40. 442 numero 14. 105
 Intellectus c. sollicitè. de restitu. Intellectus l. generaliter. C. de in-
 spol. 22. 149 stitu. & substit. sub cond. fact.
 Intellectus c. sicut nostris. de iure- vsque ad nu. 16. 9. 288
 iurando. vbi de iuramento Intellectus l. partitæ, dispen-
 obseruando tractatur, nume. 5: nentis mulierem dotem non
 pagina 111 posse repetere, quæ sciens im-
 Intellectus cuiusdam l. partitæ; pedimētum cum aliquo igno-
 qua cauetur. quo ad lucra & rante matrimonium cōtraxit.
 dotalia pacta, loci consuetu- numero 19. 360
 dinem; vbi matrimonium Intellectus l. partitæ, disponentis
 contractum fuit, obseruan- nouos testes in causa appella-
 dum esse. 43. 388 tionis produci posse, si de nouo
 Intellectus cuiusdam legis To- peruenerunt ad notitiam par-
 leti, qua disponitur, in mari tis. 5. 54
 & eius portubus, nauium o- Intellectus l. regni circa plantas
 nerationem & exonerationem & ædificia in publico facta. nu-
 fieri non posse. 16. 178 mero 5. 163. & 9. 166
 Intellectus l. ab Alphonso rege Intellectus l. si quādo. C. si maior
 in Alcala conditæ, vbi tra- fact. 62. 464
 ctatur per quæ verba princeps Intellectus singularis legis parti-
 videatur iurisdictionem con- tæ, disponentis intra quantum
 cedere. 9. 66 tempus ecclesiæ restitutionem
 Intellectus ad l. fori imponen- petere possit. 4. 227
 tem pœnam corporalem fu- Intellectus solennis text. c. perue-
 ri non valenti septenas solue- nit. de emp. & vendit. num. 44.
 re. 24. 698 pagina 410
 Intellectus ad l. omnes. C. de præ- Intellectus l. Toleti, in qua de
 script. xxx. annor. numero. 3. reuocandis donationibus à
 pagina 163 principe factis disponitur. nu-
 Intellectus ad l. præscriptio. C. mero 6. 112
 de oper. publ. ibidem. Intellectus §. si. l. si fundum per si-
 & seq. 37 deicommissum. ff. de leg. ij. 17.
 Intel

- Intellectus §. ne autem. l. j. C. de
anna. except. numero 34. pagi-
na 524
- Intellectus §. rescriptum. l. cum
tale. ff. de condi. & demonstra.
num. 23. 551
- Inuenti cum armis ad palatium
duci non debent, si idoneum
fideiussorem de representan-
do se dederint. numero 3. pagi-
na 683
- Iudæi an habeant filios in pote-
state. 7. 582
- Iudex accusato ciuitatem vnam
pro carcere statuere potest. nu-
me. 11. 688. & 689
- Iudex, cum lex dubia fuerit com-
munis vsus & consuetudinis
intellectum in iudicando sequi
debet. 19. 340
- Iudex debitorem compellere po-
test, vt debiti instrumentum
creditori faciat: Et quare. nu-
me. 2. 46
- Iudex in dubiis debet illam opi-
nionem sequi, quæ piæ causæ,
animæ, & conscientiæ fauet.
Et quæ dicantur piæ causæ. nu-
me. 28. 345
- Iudex, legis executor est. nume-
ro 3. 46
- Iudex, probationibus post con-
clusionem in causa repertis,
iuramentum retractare potest.
num. 10. 56
- Iudex, quando conclusionem in
causa reuocari possit, & no-
uam probationem admittere
nume. 14. pag. 58
- Iudices à principe administra-
tionem accipere debent. nu-
mero 7. 75
- Iudici in testem producto quan-
do non credatur. numero 16.
pag. 12
- Iudicis arbitrio committitur quod
crimen graue sit, & magna cu-
stodia dignum. numero 9. pa-
gina 687
- Iudicium coactum est nullum.
num. 7. 237
- Iura contra non obseruantes cõ-
tenta in transactionibus, qua-
liter intelligantur. nume. 11.
pag. 194
- Iura, quæ dicunt ibi mortis cau-
sa donationem esse, vbi mor-
tis sit mētio in casu dubio in-
telligi debent. 4. 205
- Iura quædā sunt, quæ contra prin-
cipis voluntatem acquiri pos-
sunt. 55. 146
- Iuramentum, nisi sit in dispendiū
salutis æternæ, seruandum est.
num. 24. 428
- Iuramentum non potest valida-
re donationes inter coniuges
reprobata. numero 23. pagi-
na 427
- Iuramentum patris donationem
non firmat, si in fraudem fi-
liorum factum fuerit. nume-
ro 29. 371
- Iuramentum propter defectum
potestatis illius, qui iurat, non
valet. 26. 429

INDEX.

- Iuramentum quo ad concernētia
firmitatē & robur contractus,
ad hæredes transit:periurij rea
tus non.12. 104
- Iuramentum simpliciter prola
tum,secundum naturam con
tractus intelligendum est.nu
me.35. 602
- Iuribus vetitum est,super iure de
futuro procedere.1. 45
- Iuris naturalis inhabilitas nō re
mittitur per arbitrum, etiam
habentem potestatem, cū clau
sula, Non obstante aliqua iuris
solennitate.19. 125
- Iurisdicctio an. præscribi possit.
nu.16. 339
- Iurisdicctio cōcessa extenditur ad
territorium postea auctum.nu
me.8. 65
- Iurisdicctio dicitur de pertinētis
alicuius villæ.7. 64
- Iurisdicctio in donatarij dominiū
non transfertur, nisi cōceden
tis erat propria.5. 74
- Iurisdicctio integra per exercitiū
illius in vno actu retinetur,
quando exercens habet iurif
dicctiōem:secus si veller de no
uo acquirere.17. 71
- Iurisdicctio in iudicantis persona
est sub prædicamento, agere:
in loco, seu territorio, sub præ
dicamento, vbi situs.nume.10.
pag.76
- Iurisdicctio pertinentiarum no
mine comprehenditur. nume
ro 13. 78
- Iurisdicctio, quam ciuitas aliqua
habet dicitur esse principis,
non ciuitatis illam exercen
tis.9. 75
- Iurisdicctio, vbi generaliter seu
simpliciter alicui villæ conce
ditur, an in terminis suis ei
concessa videatur. numero 1.
pag.61
- Iurisdicctio vt præscribatur,requi
ritur scientia & patientia.nu
me.15. 70
- Iurisdicctiōne territorij concessa,
an territorium videatur con
cessum.numero 6. pagi.63
& 15. 70
- Iurisdicctiōnes ex iis sunt,quæ in
ter regalia numerantur. nu
me.13. 69
- Iurisdicctiōnes omnes ad Regem
in regno suo regulariter per
tinent.7. 75
- Ius ædificādi etiam altius, quā
longissimo tempore ædifica
tum fuerit, simplici abstinē
tia non tollitur. numero 5.pa
gina 332
- Ius piscādi in portu fluminibū
que omnibus commune est.
num.10. 176
- Ius prohibēdi piscari præscri
ptione acquiri non potest, sed
consuetudine.numero 4. pagi
na 169
- Ius speciale si cum iure commu
ni concurrat, priuilegium in
contrarium concessum non va
let.num.12. pag.37
- Iussio secunda, de rescripto ser
uando, regulariter expectāda
est.

I N D E X.

est, vbi de certa scientia non
constat. numero 49. pagina
144

L

L Aesio enormissima transa-
ctionem rescindit. num. 4.
pag. 131

Laicus iuris spiritualis capax,
etiam consuetudine, effici non
potest. numero 13. pagina
88

Lapsus triginta annorum, an in
alienatione rerum propter nu-
prias donatarum, tacitum cō-
sensum inducat. numero 46.
pag. 451

Legatum alimentorum debet
estimari secundum aetatem le-
gatarij. numero 26. pagina
646

Legatum alimentorum filio spu-
rio relictum, an ad hæredes
transmittatur. numero 24. pa-
gina 643

Legatum in diem reputatur tan-
to minus, quantum est interu-
surium medij temporis. nume-
ro 9. 414

Legatum sicut tacitè inducitur
nutu, ita tacitè adimitur &
reuocatur. numero 7. pagi-
na 33

Legatum vxori à marito factum
vtrum animo compensandi
cum arhis promissis factum
videatur. 36. 438

Leges, capitis pœnam, & bono-
rum publicationem his impo-
nunt, qui tempore belli ad hos-
tes arma portant. numero 3.
pag. 183

Leges de donatione loquentes,
necessariò de mera & simplici
intelligi debent. numero 35.
pag. 277

Leges desuetudine non tolluntur:
nec ad statutorum & legū ef-
fentiam requiritur vsus pro-
batio. 3. 330

Leges fori nō sunt seruandæ, nisi
quatenus fuerunt in vsu. nu. 1.
pag. 329

Leges fori vsitatas fuisse proban-
dum est, & à quo. nu. 1. 330
& 9. 333

Leges iuris communis testium
subscriptionem in instrumen-
tis requirunt. 15. 337

Leges partitarum seruandæ sunt,
& per eas causæ decidendæ. nu-
me. 29. 23

Leges permittentes filiam, ma-
trimonium contrahentem si-
ne voluntate parentum, hære-
ditate paterna priuari & exhæ-
redari, an valeant. numero 11.
pag. 540

Leges super pertinētibus ad pia
loca factæ, non valent, nisi au-
thoritate ecclesiastica confir-
mata. 4. 484

Legis est prouidere, ne in testa-
mentis salutis committatur.
num. 14. 665

I N D E X.

- Legis ratio** vbicunque dicto est generalior, ad rationis limites illud ampliandum est. numero 33. pag. 376
- Lex**, an quia in usu nō fuerit, aut usum implicitum sibi contrarium habuerit, vigore consuetudinis inductæ sublata censetur. Plurima hīc dantur exempla. numero 4. pagina 331
- Lex** aut statutum permittēs mulierem debere lucrari arrhas, & posse de eis certo modo disponere, an habeat locum in vidua. 72. 474
- Lex**, bene à Zenone. C. de quadr. præscriptione, non habet locum in donatione à principe, cum plenitudine potestatis facta. 4. 114
- Lex** noua intelligitur, & limitatur secundum legis antiquæ dispositionem. numero 20. pagina 340
- Lex** posterior an deroget priori, de ea non facta mentione. numero. 6. 314
- Lex** regni disponens, quòd capiens res veritas, teneatur illas infra viginti quatuor horas iudici loci magis propinqui præsentare, vnde originem habuit. 8. 186
- Lex** vbi duos habet in se principales rationes, vna earum cessante, altera remanente, nihilominus remanet illius legis dispositio. numero 10. pagina 491
- Licētia** principis an requiratur, obtinendæque sit, vt quis mari portu, fluminibûsque vti possit. 8. 175
- Licentia** vtrum ex diuturnitate temporis intercessisse præsumatur. 24. 505
- Limitatio** ad gloss. l. sciendum. ff. qui satisfaciog. nume. 23. pagina 342. & 25. 343
- Limitatio** auth. incestas. C. de ince. nup. quæ fisco, deficientibus filiis, dotem applicat. num. 20. pag. 361
- Limitatio** cuiusdam l. Toleti, circa accusatorum relaxationem & detentionem. nu. 26. pagina 696. & 29. 705
- Limitatio** duplex & singularis ad l. vnicam. C. ne ex delict. defunc. 6. 279
- Limitatio** glossæ l. iubemus. C. de testa. 30. 23. & 31. 26. vsque ad finem allegationis.
- Limitatio** l. j. & iij. ff. de auth. tuto. 30. 516
- Limitatio** l. si filius. C. de peti. hæred. 28. 512
- Limitationes** ad doctrinam Bar. quando testator legatum faciens, animum compensandi habere videatur. 42. 445
- Literæ** gratiosæ per subreptionē vitiantur. 1. 150
- Literæ** præter curiæ stylum impetratæ, sunt de falsitate suspectæ. 8x.

- Etz. nu. 6. pag. 187
 Literæ remissionis condemnationum non valent, nisi causa & qualibet facti species exprimatur. 35. 136
 Literas gratiæ vitiat subreptio, non solum quando fuit causa inductiua & finalis concedendæ gratiæ, sed etiam si fuit impulsiva. 33. 134
 Literis ordinarij in arduis, ponderosis, & magni præiudicij negotiis, non creditur, sine testibus. 7. 132
 Littora maris quo ad vsum & dominium, sunt communia: quo tamen ad protectionem, sunt Imperatoris. 9. 175

M

- M** Andato principis ab honestate deuianti, subditus parere non tenetur. 50. 144
 Mandatum ab aliquo habens nõ potest mutare nec reuocare à domino specialiter prouisa. num. 4. 157
 Mare de territorio ciuitatis vel loci magis sibi propinqui esse dicitur. 1. 171
 Mariti potestas in vxorem. numero 13. pag. 587
 Marito ad inopiam vergente, permittitur mulieri vëdicare donationem propter nuptias. numero 57. 462
 Marito recusante licentiam vxori ad contrahendum præstare, an & quando iudex supplere possit. 21. 501
 Marito seu eius hæredibus arrhas diminuerè volētibus, incumbit onus paupertatē probandi. 12. 416
 Maritus an ex legis dispositione ad donationem propter nuptias constituendam necessitetur. 64. 465
 Maritus an lucretur dotem propter vxoris adulterium, si matrimonium putatiuum erat, & sic consanguinitate dissolutum. 13. 356
 Maritus an possit præstare licentiam vxori per nuncium, vel epistolam. numero 32. pagina 510
 Maritus in dote putatiua non habet dilationem, quæ pro dotis restitutione conceditur. numero 11. 355
 Maritus non potest dare vxori futuræ in arrhas vltra decimam partem bonorum suorum. numero 4. 410. & 10. 415
 Maritus nullo modo res constante matrimonio acquisitas, quo ad medietatem mulieris, donare potest. numero 52. pagina 395
 Maritus putatiuæ dotis fructus nõ lucratur, tãquam maritus, sed vt quilibet bonæ fidei possessor suos facit. numero 4. pagina 356

Marit

I N D E X.

- Maritus**, si ad matrimonium venit diues & opulentus, vxor pauper & sine dote, lucra constante matrimonio facta non sunt communicanda: & contrā. 39. 383
- Maritus**, si communi expensa ad guerram, vel regis seruitium iuerit, & lucrum fecerit, illud communicandum est: secus si soldata sibi data fuerit. nu. 32. pag. 373
- Maritus** vtrum possit bona constante matrimonio acquisita alienare. 47. 392
- Maritus** vxorē expellere potest, si dos sibi promissa non soluitur. 39. 383
- Mater** à luctuosa filij hæreditate, quæ sibi ratione naturali debita est, excludi non potest. nume. 3. 31
- Matrimonium** de iure canonico validū est, licet pater non consenserit: & filij efficiuntur legitimi. 2. 533
- Matrimonium** est res spiritalis, nec directē statuto laicorum prohiberi potest. nu. 12. pag. 542
- Matrimonium** licet inseparabile sit, societas tamen, fraudandi causa inducta, est nulla. numero 40. 384
- Matrimonium** nemini violare licet. 13. 356
- Matrimonium** per sponsalia initiatum, & per carnis copulam consummatur. numero 34. pag. 170
- Matrimonium** quo iure inuentum est. 1. 612
- Matrimonium** si fuit putatiuū, & sic dissolutum, maritus integram dotem restituere tenetur. 9. 354
- Matrimonij** substantia laicorum statuto prohiberi non potest: qualitas tamen illius potest. nu. 15. 544
- Matrimonium** vanale esse non debet. 34. 415
- Medicorum** est, non notariorū, de sana mente testantis iudicare. 8. 7
- Mentis** alienatio per actus exteriores probatur. 17. 12
- Mentis** sanitas est quid inuisibile. 17. 12
- Metus** an plenē debeat probari, vel saltē sufficiat probari per verisimilitudines. nume. 23. pag. 252
- Metus** iustus quis sit, iudicis arbitrio relinquitur. nu. 6. 237. & 6. 263
- Metus** reuerentialis an & quando sufficiat ad rescindendum contractum. numero 1. pagina 255
- Metus** tacitus quis, & qualiter probetur. numero 3. pag. 258. & 6. 263
- Metus**, vel corporis cruciatus, & si realiter illatus non fuerit, sufficit, vt aliquis iustam timendi

I N D E X.

- mendi causam habeat. nu. 3. pag. 235
- Minor potentum iustum metum inducunt. 1. 234
- Minor in cōsilio vocem non habet, & per totam allegationē. nu. 2. pag. 119
- Minor iurandi habilitatem non habet. 5. 120
- Minor iuri suo renuntians, ope restitutionis in integrum iuuatur. 8. 208
- Minor patre carens an absq; matris absentis consensu contrahere possit. 18. 498
- Minor quando aduersus venditionem, titulo C. si aduersus vend. restituitur in integrum. nu. 5. 228
- Minor qua ratione contra testamentum vel vltimam voluntatem non restituitur. nu. 13. pag. 211
- Minor quatuordecim annorum, ex partium consensu, vel ex certa scientia Imperatoris, iudex delegari potest. nume. 10. pag. 122
- Minor res immobiles sine decreto alienare non potest, nec etiam ius ad illas competens transferre. 7. 207
- Minor sine decreto arrhas promittere vel cōstituere non potest. 61. 464
- Minor vigintiquinq; annorum nō potest habere officium administrandi rempublicam. nu. 1. 464
- Modus relinquendi filiis spuriiis. 16. 292. & 22. 641
- Modus substituendi filio imputari non alius est, nisi cū nominatur substitutus. nume. 9. pag. 33
- Monachus omnia suitaris & agnationis iura habet, licet à patris potestate exeat. nu. 26. pag. 597
- Monachus, postquā professus est, an testamentum ante professionē factum reuocare possit. 25. 219
- Monasterium ingrediens, professione facta, fingitur mortuus. 15. 213
- Mors ciuilis an & quando naturali æquiparetur: & eundem effectū, quem naturalis, operetur. 20. 216
- Motus animi vnius non potest consummari per motum animi alterius. numero 20. pag. 674
- Motus proprius non firmat gratiam cōtra obstantia, quæ non sunt principi nota. nu. 25. 130. & 29. 133
- Motus proprius non firmat gratiam contra præsumptā concedentis voluntatem. nu. 41. 138. & 43. 139
- Motus proprius non operatur circa extrinsecas qualitates principi non cognitæ. nu. 41. pag. 138

Mulier

I N D E X.

- Mulier an possit filium in arrhis meliorare, & de eis maiora-
tum facere. numero 68. pa-
gina 468
- Mulier an prohibeatur contra-
here in pias causas, sine licen-
tia viri. 1. 479
- Mulier coniugata non potest fa-
cere contractum sine licentia
viri: 37. 605
- Mulier contrahendo scienter cū
consanguineo, delictum com-
mittit, nec veri matrimonij
priuilegio gaudet. nume. 21.
pag. 361
- Mulier ex delicto obligatur:
Item & prodigus. nume. 16.
pag. 496
- Mulier ibi dotem exigere de-
bet, vbi maritus domicilium
habuit, non vbi dotale instru-
mentum conscriptum est. 41.
pag. 385
- Mulier in matrimonio putatio
veri matrimonij priuilegio
non gaudet. 17. 358
- Mulier non habet dimidiam in
malè acquisitis, vel extortis,
per maritum. numero 28.
pag. 381
- Mulier potest, absque mariti li-
centia, contractum sibi vti-
lem facere. numero 12. pa-
gina 492
- Mulier pro pecuniaria pœna, fi-
deiussoris inopia, in carceri-
bus detineri non debet, sed iu-
ramento suo desistendo iuri
- relaxanda est. 3. 683
- Mulier propter adulterium ar-
rhas perdit. 74. 476
- Mulier quando de foro viri effi-
ciatur. 8. 354
- Mulier si cum patre absque viri
licentia contrahat, contractus
non valet. 8. 489
- Mulier transiens ad secūdas nu-
ptias perdit arrhas: & filiis
primi mariti, à quo illas ha-
buit, seruare tenetur. num. 73.
pag. 475
- Mulier vtrum habeat partem in
his, quorum vsusfructus con-
solidatur cū proprietate, quæ
penes maritum erat. nu. 59.
pag. 401
- Mulieres semper incommoda
propria procurant, vt in plu-
rimum agant, quæ sibi tri-
stem exitum parant. num. 14.
pag. 543
- Mulieris contractus cum mari-
to, & ad eius commodum fa-
ctus, ex sola, reuerentia rescin-
ditur. 2. 256
- Mulieris interest, rem dotalem
sibi seruari, vt soluto matri-
monio iteratò nubere possit.
nu. 54. 458
- Mulierum fragilitati, nō earum
deceptionibus subuenitur. 52.
pag. 456
- Mutatio status non aufert obli-
gationem iustam & legitimè
factam. 4. 111
- Mutus & surdus, cūm carcant
intel

intellectu, impuberibus æquiparantur. 18. 125
Mutus & surdus, non possunt, etiam ex principis dispensatione testari. 18. 125

N

Nati ex liberta, quæ ut concubina habetur, censentur naturales. 6. 619

Nati ex matrimonio clandestino, an per subsequens matrimonium in facie ecclesiæ contractum legitimentur. nu. 9. pag. 622

Naturæ contractus potius standum est, quàm verbis, ad illud cognoscendum. num. 2. pag. 230

Naturalis per quoscunq; sui patris hæredes alendus est. 14. pag. 619

Nauta nauigij locum, metu hostium, vel maris impetu non seruans, licet in loco prohibito reperiatur, non punitur. 2. pag. 183

Negatiua qualitatis extrinsecæ, ut diuitiarum vel paupertatis, probanda est ab eo, qui in ea se fundat. 16. 419

Negatiua ubi est iudicis officij causa, prius probanda est, quàm suum officium interponat. 13. pag. 417

Nepotes legitimi ex filio spurio vel naturali succedunt auo.

nume. 16. 631
Momen, filius, ubi à lege exprimitur, debet intelligi de filio ex iustis nuptiis procreato. nume. 10. 288

Nomina consiliariorum in confessionibus specificanda sunt, ubi de actibus multum ponderosis, & reipublicæ præiudicialibus, tractatur. 3. 157

Notarij quid præcauere debeant, antequàm testamenta cõscribant. 8. 7

O

Obligatio, an ex iuramento inter patrē & filium præstito, efficax indistinctè oriatur. 34. 601

Obligatio, quæ nascitur ex hæreditatis aditione, iuris ciuilis est. 3. 98

Obligatio, vtrum ex causa onerosa vel lucratiua causetur, distinctio facienda non est. 39. pag. 442

Officia, quæ ad reipublicæ gubernationem pertinent, sunt de iure ciuili. 52. 145

Officium rectoris est de iure ciuili. 52. 145

Operam rei illicitæ danti imputantur omnia, quæ præter voluntatem suam sequuntur. 10. pag. 624

Opinio Abbatis & aliorum tenentium exceptionē post conclusionem

INDEX.

clusionem in causa, admittendam non esse, reiicitur. 7. 55.
& 12. 58

P

Pactum aut promissio de non reuocando, vbi in mortis causa donatione apponitur, an censeatur donatio inter vivos. 5. 206

Pactum de lucranda dote, soluto matrimonio, non extenditur ad matrimonium putatiuum. 5. 353

Pactum inter virum & uxorem initum, quod mulier non habeat partem in lucris acquisitis constante matrimonio, an valeat. 24. 363

Pactum non potest renocari in praiudicium illius, cui spe ius iam acquisitum est. nume. 4. pag. 191

Pactum, quod mulier lucretur donationem propter nuptias, an valeat. 32. 431

Pactum seu transactio, an super furto, iniuriis, & aliis delictis fieri possit. numero 10. pag. 239

Pactum substantiale si non seruetur, quicquid actum est, rescinditur. 17. 106

Papa aliquid contra suam pronuntiationem faciēs, circumuentus praesumitur. 8. 102

Papa, in cōcernentibus animam,

potest tollere ius ciuile. nu. 5. pag. 178

Papae mandato, quod regulæ repugnat, religiosus obedire nō tenetur. 51. 144

Papa non praesumitur excommunicare habentes iustum impedimentum non obediendi mandatis suis. numero 6. pag. 152

Papa potest ius naturali iure alteri quaesitum tollere, si illud ad ius ecclesiasticum, tanquam accessorium, venerit. nu. 57. 147

Papa, si in secūdo priuilegio primi à se, aut suis antecessoribus concessi mentionem non facit, praesumitur circumuentus. 11. 311

Papa si mandat monachis, ut aliquem recipiāt, possunt ei crimina vel defectus opponere. nu. 51. 144

Paria sunt aliquid fieri tempore prohibito, & conferri in tempus prohibitum. 3. 191

Participes criminis dicuntur, cū vnius absolutio alteri prodest. 1. 182

Pater pro filio est idoneus fideiussor, quando ex delicto veniret imponenda pecuniaria poena. 4. 684

Pater si emphyteosim pro se & filiis suis recepit, potest vni filiorum eam praelegare. nu. 69. pag. 468

Pater

- Pater vsque ad quam quantita-
tem filio spurio pro alimentis
relinquere possit. numero 23.
pagina 643
- Patientia ubi actui consensum
inducendi iungitur, pro con-
sensu habetur. numero 31. pa-
gina 518
- Patria potestas à iure ciuili est
inducta. nu.1. 580
- Partia potestas quanto tempore
præscribatur. numero 20. pa-
gina 593
- Patris culpa, per quam exhære-
datur, nepoti non nocet. nu.17.
pagina 632
- Pecunia dicitur de rebus, quæ
seruando seruari non possunt.
nume.67. 467
- Pecunia, quæ in pensionem au-
ditori datur, inter virum &
uxorem diuidenda est. nu. 36.
pagina 579
- Perceptio decimarum de iure
communi ad ecclesias paro-
chiales pertinet. numero 15.
pagina 313
- Periculo nemo se exponere de-
bet. nu.4. 236
- Ad personæ capturam facien-
dam, an debeat saltem semi-
plenè de delicto constare. nu-
mero 7. 686
- Pertinentiarum nomine iurisdi-
ctio comprehenditur. nume.13.
pagina 78.
- Phrenesim patiens furiosus præ-
sumitur.6. 6
- Phrenesis infirmitas Galeno &
Auicennæ, medicinæ magistris,
quid sit.19. 16
- Phrenesis vox vnde deducta. nu-
mero 7. 7
- Piscationum redditus an inter re-
galia numerentur. nu.11. 176
- Plantæ in terminus ad pastum de-
stinatis factæ, quo tempore præ-
scribantur.6. 164
- Pœna contrahentis incestas nu-
prias, est tam cæterorum bono-
rum, quàm dotis confiscatio.
numero 22. 362
- Pœna contra res vetitas portan-
tes apposta, non committitur
in portantem sibi necessarias,
sui viatus, vel familiæ causa.
nume.5. 185
- Pœna ubi est arbitraria, criminis
qualitas, consuetudo fori &
iudicis, tunc considerari de-
bent. nu.25. 698
- Pœna viri contrahentis matri-
monium cum aliqua muliere
sine consensu parentum vel fra-
trum post eorum mortem, quæ
nam sit.10. 540
- Populus viam publicam, ea non
vtendo, emittere non potest.
nume.1. 162
- Possessio mariti & uxoris quo-
dam modo est promiscua. nu-
mero 26. 511
- Possessione antiquiori probata,
secunda possessio clandestina
præsumitur.18. 71
- Possessionē per pupillum solum
cc

- potest quis acquirere. 14. 495
 Potestas maior requiritur in adiectione pœnæ, quàm in dispositione principali. 18. 548
 Practica circa capturam accusari nume. 5. 685
 Practica pro diuite matrimoniu contrahente cum aliqua diuite vel paupere, ne in bonis constante matrimonio acquisitis dimidiam habeat. 17. 369
 Pragmatica quadam, & lege ab Alfonso rege in Madrida facta expressè cauetur plantatum in alieno termino destruendum esse, & ad pastum reducendum. nume. 7. 165
 Practica, quæ adhibetur, quando dissoluitur societas. 62. 403
 Præceptum in fraudem legis appositum, non valet. 25. 554
 Præceptum legis factæ ab habente potestatem, ligat, & contraueniens mortaliter peccat. numero 24. 428
 Præscriptio an currat mulieri, constante matrimonio, in bonis extra dotem. 33. 521
 Præscriptio in rebus propter nuptias donatis, non currit constante matrimonio. 45. 451. & 56. pagina 460
 Præscriptio non currit impedito agere impedimento iuris. numero 2. 39
 Præscriptio regulariter nõ currit vbi specialiter per legem pronisum est. 4. 163
 Præscriptio sine possessione procedere non potest. 16. 70
 Præscriptio temporis, iuri publico non debet obistere. numero 1. 162
 Præsentatio verbalis an fideiussorem liberet. 31. 706
 Præsumptio metus tollitur, si in præsentia amicorum contractus fiat. 9. 490
 Pretium in iudiciis particularibus non succedit loco rei, secus in vniuersalibus. 24. 312
 Princeps ad contractus sui obseruantiam obligatur. numero 1. 96
 Princeps an sine causa contra ius ciuile rescribere possit. numero 53. 146
 Princeps, etsi omnia priuilegia generaliter reuocarit, non censetur iurata reuocare, nisi suæ mentis illud esse expresserit. nume. 11. 103
 Princeps id, quod alicuius villæ seu reipublicæ est, alienare & donare potest. numero 11. pagina 76
 Princeps in dubio non debet, nec præsumitur vri plenitudine potestatis, nisi ex causa, & apposita clausula, non obstante. numero. 47. 142
 Princeps in dubio nunquam videtur velle præiudicare iuri tertij. nume. 3. 114
 Princeps iure Romano habet potestatem creandi iudices. 7. 75
 Prin

Princeps, lex viua est, & reipsa,
vt lex per scripturam, præei-
pit. 13. 104

Princeps, militibus etiam bene-
meritis, particularium prædia,
nisi pretio dato, concedere po-
test. 1. 108

Princeps non censetur reuocare
priuilegium à se aut antecesso-
re concessum, si illius in secun-
do non meminerit. 6. 84

Princeps non potest villam seu
ciuitatem sibi subiectam, alte-
ri domino inferiori subiicere,
inuitis hominibus ciuitatis.
nu. 6. 99

Princeps nunquam præsumitur
velle præiudicare iuri tertij.
nume. 4. 74

Princeps obligatur stare donatio-
ni à se factæ, nec eidem contra
uenire potest. 14. 312

Princeps potest concedere & alie-
nare bona, quæ sunt alicuius
reipublicæ. Idem potest & il-
le, cui princeps concessit. nu-
mero 16. 79

Princeps quando dicatur facere
ex certa scientia. nume. 28. 132,
& 30. pagi. 133

Princeps quos res sua potestate
concedere, valeat. numero 14.
pagi. 178

Princeps, si bona aliena vèdiderit
aut donauerit, vt propria, em-
ptor seu donatarius à domino
inquietari nō potest, sed datur
regressus contra principē. 1. 113

Princeps, si ex certa scientia mi-
nori beneficiū seu iurisdictio-
nem confert, videtur cum eo
dispensare. numero 24. pagi-
na 129

Princeps si militi villam cū per-
tinentiis donat, videtur perti-
nentiarum nomine comprehē-
di id, quod dictæ villæ ratione
iurisditionis subiectum erat.
num. 14. 78

Princeps sub obscura verborum
generalitate, faciliè circumue-
nitur. 34. 135

Princeps vbi contra legem, habē-
tem clausulam derogatoriam,
rescribit, non sufficit certa sciē-
tia, sed necessaria est illius le-
gis derogatio. numero 46. pa-
gina 141

Princeps urbem fidei alicuius cō-
mittens, videtur eidem quic-
quid intra urbem est, committe-
re. 12. 77

Princeps, vt non debet dominiū
alicui sine causa auferre, ita
nec iurisditionem propriam,
licet commissam, vel preca-
riam. 1. 73

Principes vsurpatione in mari &
eius portibus multa sibi ap-
propriant. numero 13. pagi-
na 177

Principi an in proprio facto, vt
legi, asserenti credendum sit.
num. 21. 91

Principis concessio debet inter-
pretari sine alterius præiudi-
c c 2

cio. numero 3. 74 Principis dispensatio non porrigit se ad defectus suppressos. nume. 36. 136 Principis interest nullū sibi suspectum in prælātū eligi. numero 14. 88 In Principis potestate est, magistratus sui iurisdictionem moderare. 56. 147 Principis priuilegium subreptione vitatur. nu. 7. 84 Principis rescriptum non valet, nec seruatur, nisi secūda iussio intercedat. 48. 144 Principum priuilegia subreptione vitantur. 10. 103 Priuilegia laicis super spiritualibus concessa, per Papam reuocari possunt. 11. 87 Priuilegia vltra suos casus extendi non debent. 10. 355 Priuilegium contra ius commune non valet, nisi in eo de iure fiat mentio. 18. 314 Priuilegium, de decimis nouallium non soluendis cōcessum, non extenditur ad decimas ab alio possessas. 20. 316 Priuilegium etiā generales claufulas habens, reipublicæ iuri derogare non intelligitur. 6. pagina 74 Priuilegium non tollit ius cōmune, quod priuilegiato est utile. nu. 25. 597 Priuilegium non subdito concessum est irreuocabile. 14. 312.	& 21. 216 Priuilegium ob pecuniam vel seruitia cōcessum, nullo modo reuocari potest. 5. 99 Priuilegium papæ aut principis, subreptione vitatur. nume. 11. pagina 311 Priuilegium per subreptionem impetratum, est ipso iure nullum. 31. 133 Priuilegium per viam statuti concessum illi, qui se alicui ciuitati subiecit, cum conditione, quod tale priuilegium sibi concederetur, reuocari non potest. 2. 97 Priuilegium propter seruitium, vel pecuniam concessum, reuocari non potest. numero 8. pagina 75 Priuilegium putatiui matrimonij non æquiparatur veri priuilegio. numero 16. pagina 357 Priuilegium rationi cōtrarium, & contra solitum cursum priuilegiorum impetratum, est de falsitate suspectum. numero. 6. 286 Priuilegium secundum, ad hoc vt primum reuocet, mentionem illius facere debet. nu. 8. pagina 102 Priuilegium secundum regulariter primi mentionem facere debet, vt illud derogatum videatur. 10. 310. & 13. 113 Priuilegium subdito concessum, non

- non habet vim contractus. numero 57. 147
- Privilegium super decimis impetratum, extenditur ad novalia. numero 9. pagi. 309
- Probatio de necessitate concludere debet. numero 20. pagina 424
- Probatio in factis antiquis nulla melior est, quam instrumentorum. numero 11. 68
- Prodigus licet alienare non possit, tamen filios emancipare potest. numero 2. pagina 580
- Producens instrumentum, regulariter confiteri videtur vera esse in eo contenta, etiam contra se. numero 4. pagina 284
- Professio, mors naturalis. numero 18 215
- Prohibitio de non onerando seu exonerando absque licentia principis, ad quæ extendatur. nu. 15. 179
- Prohibitio ex testamento succedere, non videtur prohibitio ab intestato succedere. num. 11. pagina 34
- Promissum causa mortis, quando debeatur. 19. 215
- Proprietas an in legato alimentorum veniat. 25. 645
- Proprietas, licet in profanis renuntiatione amittatur, non tamen alteri quæritur. nume. 21. pagina 248
- Proprietas renuntiatione amittitur, sic & possessio. nume. 19. pagina 246
- Proprietatis exceptio contra possessorio agentem non admittitur. nu. 19. 246
- Prouentus & redditus ex piscationibus ad principem prouenientes, an inter regalia computentur. 12. 177
- Provinciæ, & iurisdictiones diuidi ac separari à principe possunt. 15. 78
- Puella prauaricationis non notatur, si virginitatis habitum coactè susceptum deseruerit. nume. 34. 26
- Pupillus, etiam ex principis privilegio, testari non potest. nu. 14. 123
- Pupillus, etsi tribunatus munus mereatur, non potest testamentum concedere. numero 20. 126
- Pupillus nec ex causa nec in defectu in administranda republica admittitur. 3. 119
- Pupillus non potest eligi notarius, ut post pubertatem vel factus maior, rebellionatus officium exercere possit. nume. 23. pagina 128

Q

Qualitas testium, non multitudo, inspicienda est. numero 14. pagina 11

cc 3

- Q**ualitatis extrinsecæ negatiua, vt diuitiæ, vel paupertatis, probanda est ab eo, qui in eâ se fundat. nu. 16. pag. 419
- Q**ualitates spurietatis, si expressæ non fuerint, non valet legitimatio. 37. 136
- Q**uarta decimarum de iure communi episcopo debetur. numero 15. 313
- R**
- R**atio prohibendi dispositionem captatoriam quæ sit. num. 19. 673
- R**econciliatio per arrogationem inducta exheredationem ante factam non tollit. numer. 37. pagi. 574
- R**ectores iniuriarum tenentur, si in carceribus tenent volentem idoneè cauere. 2. 683
- R**ector, non, nisi iuratus, ad rectoriæ officium assumitur. numero 1. 120
- R**egalia nullo modo à principe in successoris præiudiciū concedi possunt. numero 7. pagina 100
- R**ei vindicatio actori competit, si reus contra transactionem venerit. numero 14. pag. 196 17. 198. & 22. 201
- R**eis licet indistinctè appellatiōnem à se vel ab alio interpositam prosequi, nō obstante exceptione excommunicationis. num. 12. 153
- R**elicta ad pias causas secundum canones, non secundum leges ciuiles iudicari debent. numero 5. 485
- R**elictum ab auo nepoti legitime ex filio incestuoso factum non valet. 18. 634
- R**emedium l. ij. C. de rescin. ven. an habeat locum in transactione. 5. 231
- R**enuntiatio allegationum expressa non potest porrigi ad ea, quæ quis sibi competere nescit. 11. 57. & 17. 60
- R**enuntiatio post spoliationem facta, & si non quo ad possessorem renuntianti præiudicet, an quo ad petitorium præiudicare possit. 16. 143
- R**es ad communem vsum, non solum omnium hominum, sed etiam alicuius ciuitatis, deputatæ, præscribi non possunt. numero 5. 173
- R**es alienari prohibita an præscribi possit: si quis à persona alienare non prohibita causam habeat. numero 3. pagina 41
- R**es à rege marito vel vxori donata, illius efficitur, cui donata est, nec communicatur, nisi ambobus donata esset. numero 45. 391
- R**es ex pecunia ecclesiæ empta, ecclesiæ efficitur. numero 25. pagina 323

Res lic

- Res licitæ propter illicitas, quæ
vñ in aliqua naui portantur,
non perduntur. numero 6. pa-
gina 185.
- Res, maximè corporales, excep-
tis sanctis sacris, publicis, po-
puli Romani, & ciuitatum,
vscapionem recipiunt. nume-
ro 7. 162
- Res ob repressalias captæ iudici
loci consignari ac præsentari
debent, ne fraus vel furtum in
eis committatur. numero 7. pa-
gina 186
- Res propria vxoris vel mariti, si
cum alia re permutatur, illa
res efficitur illius, cuius erat
res permutata. numero 25. pa-
gina 367
- Res, quæ in alterius locum succe-
dit, eodem iure censetur cum
illa. numero 25. pagina
323
- Rescriptum contra ius commu-
ne non valet, nisi de eo men-
tionem faciat. numero 17. pa-
gina 314
- Rescriptum contra ius vel utili-
tatem publicam cōcessum nō
valet, etiam si interuenerit
clausula, ex certa scientia. nu-
me. 44. 140. & 45. 141
- Rescriptum, in quo quæ iudicis
animum ad dandum vel de-
negandum mouere possunt,
supprimuntur, est subreptitiū.
num. 1. 150
- Restitutio in integrum, an ad-
uersus testamentum per adul-
tum factum, competat. nu. 24.
pag. 204
- Restitutio in integrum an com-
petat contra tertium possessio-
rem, cum quo non fuit cōtra-
ctum. 7. 229
- Restitutio nunquam in benefi-
cialibus fit, si in iudicio, vel no-
toriè, de proprietatis defectu
constat. 20. 247
- Reuerentia nulla paternæ coæ-
quanda. 9. 490
- Reus, cui ob crimen pœna pecu-
niaria imposita est, non debet
ad carcerem duci, si de eo re-
præsentando fideiussorem de-
derit. 1. 683
- Reus nūquam fideiussoribus est
dimittendus, vbi ex delicto
pœna corporalis imponenda
est. 17. 690. & 195
- Rex vt regnum à prædecessore,
seu regni vniuersitate rece-
pit, successori seruare debet.
nume. 5. 83
- Riparum vsus est publicus, sicut
& mare: licetque omnibus in
illis naues alligare & reponere.
12. 177

S

Sacerdos concubinam habere
non licet. 11. 626

Sacerdotis filius patri nec matri
succedit. 30. 648

Sarraceni & Iudæi decimas solue

I N D E X.

re tenentur. numero 4. pagina 306 Schedula ut sit certa in heredis institutione, per testes & literarum comparationem constare debet. numero 14. pagina 665 Scribentes iuniores, nominibus antiquorum tacitis, multa sibi attribuunt. numero 14. pagina 242 Sententia articulum principalem diffiniens, super quo vertitur lis, est diffinitiva. num. 9. pag. 51 Sententia communi partium consensu approbata, an possit alterari. 7. 192 Sententia contra institutum lata, mandatur executioni contra substitutum. numero 3. pagina 283 Sententia excommunicationis lata contra intentionem delegantis, an liget ac teneat. num. 9. 152 Sententia facit ius. 6. 192 Sententia in iure de futuro, quod habet contingentiae ordinem, ferri potest, propter dolum & culpam aduersarij. 5. 47 Sententia super iure de futuro valet, si ab eo, quod est de praesenti pendet. 4. 47 Seruitutis vitium naturale non est. 17. 124 Seruus poenae morti propinquior est, quam hominis seruus. numero 24. pag. 118	Seruus poenae non potest ab aliquo reuocari: Seruus autem alicuius, à domino potest. num. 22. 218. Singulare duplex ad custodes carcerum excusandos à fuga rei. 30. 705 Socius emens rem aliquam, in dubio de propria pecunia soluere intelligitur. numero 31. pagina 372 Socius res communes in solidum alienare potest, puta si sint venales, & mobiles. num. 48. pagina 193 Solennitas in testamento caeci requisita, an in donatione mortis causa à caeco facta, locum habeat. 12. 218 Solennitatem iurisdictionum in dispositionibus ad pias causas seruare sufficit. 3. 483 Solennitates quae requiruntur in alienatione rei ecclesiae seu monasterij. 1. 224 Solennitates quae plures in testamento caeci requiruntur. numero 27. 22 Soluens vni quod alteri debetur, non liberatur. numero 5. pagina 307 Spiritualium donatio à Rege facta nulla est, nisi eam Papa ex certa scientia confirmarit. num. 17. 89 Spoliatus ante omnia restituendus est, & quando exceptio aliqua,

- qua, ne restituatur, obiici possit. nu. 9. 239
- Spurietatis exceptio ex aduerso opposita, an sit noua, & admittatur. numero 1. & 2. 3. pagina 53
- Spurietatis qualitates, si expressæ non fuerint, non valet legitimatio. 37. 136
- Spurij & naturales, qualiter parentibus succedunt. nume. 12. pag. 627
- Spurius an possit hæres institui purè, si grauetur alteri hæreditatem restituere. numero 23. pag. 678
- Spurius omnino paternæ hæreditatis incapax est, tam ex testamento, quàm ab intestato. num. 21. 640
- Spurius nec tituli nec emolumenti capax est. numero 22. pagina 296
- Spurius nõ potest institui, vt grauetur per fideicommissum alteri restituere. numero 22. pagina 296
- Statuta an recipiant interpretationem restrictiuam. nume. 21. pag. 341
- Statutum ciuitatis puniens contrahentem matrimonium cū filiā familiæ sine cōsensu patris, an valeat. 13. 542
- Statutum dicens adultū non posse absque cōsensu propinquorum contrahere, circa bona, non circa personam intelligi debet. 17. 497
- Statutum disponens non posse legari, etiam ad pias causas, nisi coram septem testibus, tanquā contra animarum salutem nõ valet. 6. 486
- Statutum disponens, quòd de fructibus fornacum vitrij soluantur sex denarij pro libra quomodo intelligatur. numer. 6. pag. 412
- Statutum disponens, quòd quicūque alicui opposuerit, quòd est spurius, puniatur in centū, non valet. 24. 554
- Statutum imponens pœnam contrahentibus cum certis personis, vel sine consensu patris, nõ valet. 19. 548
- Statutum laicorum licet legem diuinam corrigere nõ possit, tamen illam distinguere ac limitare potest. numero 32. pagina 566
- Statutum laicorum quo ad matrimonij substantiam & eius validitatem nil potest. numero 20. 549
- Statutum non potest pro alienis delictis pœnas corporales, aut infamias, innocentibus imponere. 23. 696
- Statutum, quo dotalia instrumēta executioni mandantur, in vero matrimonio præcisè intelligi debet. numero 3. pagina 352
- Statutum, quòd proximus puber

I N D E X.

rati testari possit, an valeat. nu-
me. 15. pag. 124
Statutum requirens fratris con-
sensum in nuptiis per sororē
celebrandis an valeat. nume-
ro 27. 557
Statutum seu consuetudo concer-
nens solennitatem actus adhi-
bendam tempore contractus,
an liget clericum. numero 2.
pag. 482
Stulticia verborum prolatione
probatur. 4. 5
Subditorum interest non muta-
re dominum. 6. 99
Subditus, principis mandato ab-
honestate devianti, parere nō
tenetur. 50. 144
Subreptio, etiam quæ ex dolo nō
provenit eatenus vitiat, qua-
tenus causa concessionis indu-
ctiva fuit. 26. 326
Subreptio, etiam si in tacendo fa-
ctum alienum consistat, vitiat
gratiam. 32. 134
Subreptio maior in principe,
quàm in alio inferiore præsū-
mitur, & quare. numero 39. pa-
gina 137
Subreptione, principum privile-
gia vitiantur. numero 7. pagi-
na 84
Substitutio est secunda institu-
tio. 5. 32
Successio ab intestato non habet
locum in matrimonio putati-
vo inter conjuges. numero 15.
pag. 357

Successor in regno, tenetur stare
donationi à prædecessore fa-
cta. 3. 82
Successor prædecessoris contra-
ctui stare tenetur. numero 4.
pag. 82

T

TAbellionis fides an omnē
falsitatis suspicionem au-
ferat. numero 31. 23
Tacens pro consentiente non ha-
betur, ubi de re onerosa agi-
tur. 47. 453
Tempus triginta annorū requi-
ritur ad præsumendum licen-
tiam seu consensum interces-
sisse. 27. 512
Territorij definitio. numero 4.
pag. 61
Territorium in aquis se exten-
dit, cum & aquæ mensurabiles
sint. 2. 172
Testamentum à furioso, non ab
homine sanæ mentis factum
esse multipliciter probatur.
num. 2. 4
Testamentum an actione de do-
lo rescinditur, si testator ad te-
standum dolo inductus fue-
rit. 30. 222
Testamentum factum ante in-
gressum monasterij, an pro-
fessione secuta cōfirmetur. nu-
mero 17. 214
Testamentū factum ante ingres-
sum monasterij, an professio-
ne, tan

INDEX.

- ne, tanquam filij agnatione
rumpatur. 21. 216
- Testamentū furiosi est nullum.
nume. 1. pag. 3.
- Testamentum, in quo aliquid
ambiguè scriptum est, benig-
nè secundum id quod credi-
bile est, interpretari debet. 13.
pag. 664
- Testamentum intra annum pro-
bationis factum, professione
secuta, an valeat. numero 29.
pag. 221
- Testamentum metu aut reuerē-
tia factum, an & quando iu-
dicis officio annullari possit.
nume. 4. 259
- Testamentum metu reuerentia-
li factum iudicis officio re-
scindi potest. numero 33.
pag. 24
- Testamentum necessariò coram
testibus legendum est, aliàs
inualidatur. 39. 29
- Testamentum qualiter præsu-
matur factum in dilucidis in-
teruallis, aut tempore furo-
ris. 21. 17
- Testamentum secundum, primi-
cum septem testibus conditi
reuocatorium, an cum duo-
bus vel tribus factum valeat.
nu. 27. 219
- Testamentū solenne quo ad in-
stitutionem vel exhæredatio-
nem, an per aliud solenne te-
stamentum tolli possit. nu. 38.
pag. 574
- Testatio ex voluntate alterius de-
pendens, captatoria iudicatur.
nu. 35. 27
- Testator iniuste filios exhære-
dans, & extraneum hæredem
instituens contra pietatis of-
ficiū agit. 11. 9
- Testator rem & ius sui hæredis
legare potest. numero 71.
pag. 473
- Testator si à tabellione interro-
gatus, faciātne Titium hære-
dem, respondit sic: vtrum va-
leat institutio, perinde ac si
hæredem nominasset. nu. 25.
pag. 21
- Testator si confiteatur se incapa-
ci aliquid debere, nihil valet
talis confessio. numero 28.
pag. 170
- Testator si per statutum prohi-
betur vxorem hæredem insti-
tuere, & ei relinquere vltra
centum, an censeatur in frau-
dem statuti factum, si vltra di-
ctam summam aliquid reli-
querit, dicens quòd illud di-
stribueret pro anima sua. 22.
pag. 677
- Testatoris voluntas sequēda est,
quando verba saltim impro-
priè possunt menti illius con-
uenire. 14. 36
- Testes quot in mortis causa do-
natione requirantur. nu. 28.
pag. 221
- Testes, qui nouiter ad portis no-
titiā peruenerunt, an post con-
clusionem

INDEX.

- elusionem in causa produci possint. 9. 56
- Testibus deponentibus aliquem esse furiosum, an magis credatur, quàm deponentibus esse sanæ mentis. 13. 11
- Testis deponens in causa, quæ ipsius commodum vel incommodum spectat, fidem non facit. nu. 1. 182
- Testium qualitas, non multitudine inspicienda est. nume. 14. pag. 11
- Theodosius legitimæ modi modum per oblationem curiæ, primò instituit. 5. 271
- Timor perdendorum bonorum, vel grauis iacturæ, vel damni, est iustus. 1. 235
- Tituli defectus an in beneficialibus restitutionem impediatur. nume. 20. 247
- Titulus transactionis, an sit ad dominij translationem habilis. 19. 199
- Tractus futuri temporis ad iudicem non spectat: Et iudicium non potest esse de futuro. 5. 42
- Transactio cum inter partes celebratur, an communi consensu ab ea recedere liceat. 8. pag. 193
- Transactio non reducit ad arbitrium boni viri. nume. 15. pag. 197
- Transactio ob enormissimam læsionem rescinditur. nume. 4. pag. 231
- Transactio quid sit. numero 1. pag. 230
- Transactio, seu compositio, vel renuntiatio à spoliato facta super re, qua spoliatus fuit, an valeat. 11. 238. & 11. 240
- Transactio super lite, cum iniuste & calumniose litigante facta, rescindi potest: Et talis litigans, quod vigore transactionis recepit, restituere tenetur. 6. 212
- Transactionis contractus, an possidenti titulum tribuat. nu. 19. pag. 199
- Transactionis contractus substantiale, & principale quid. nu. 9. 193
- Transactionis titulus, an sit ad dominij translationem habilis. 19. 199

V

- Venditio filio spurio à patre facta, fraudulenta presumitur, etiam si pater confiteatur se pretium recepisse. nu. 30. 371
- Veniar ætatis impetratio, licet ad quædam prosit, non tamen ad munera publica subeunda prodest. 7. 121
- Venientes ab intestato filij impuberis possunt grauari onere fideicommissi. numero 16. pag. 36

Verba

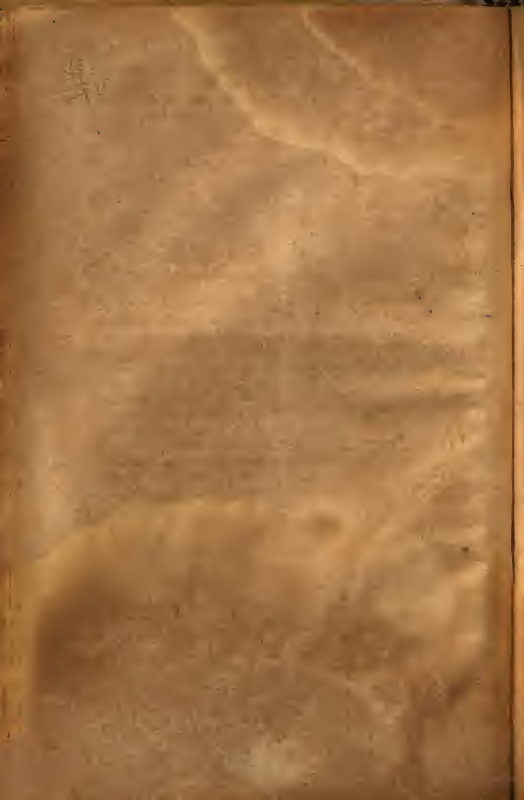
- Verba hæc, *Con plaxer de todos los*
viçaynos, in priuilegij con-
 cessione inserta, cū antiquissi-
 ma possessione, magnam in-
 ducunt probationem. nu. 12.
 pag. 69
- Verba hæc, dono causa mortis,
 qualiter intelligantur. nu. 6.
 pag. 107
- Verba hæc, Si volueris, faciunt
 legatum conditionale, & qua-
 liter intelligantur. 16. 668.
 & 17. 670
- Verba priuatiua an ita negent,
 sicut negatiua. 19. 423
- Verba priuilegiorū sic sunt in-
 terpretanda, vt per ea aliquid
 de nouo impetrandi confera-
 tur. 1. 304
- Verba statuti disponentis mu-
 lierem non posse testari sine
 consensu consanguineorum,
 qualiter intelligenda sint. 29.
 pag. 514
- Verbi, alienare, natura est, com-
 prehendere omnem actum &
 contractum, per quem domi-
 nium transfertur. nume. 50.
 pag. 394
- Verbum, confirmo, de nouo, &
 per se dispositionem inducit:
 & quando. 16. 88
- Verbum, fructus, siue à lege, siue
 ab homine proferatur, debet
 intelligi expensis deductis. 7.
 pag. 413
- Verbum, poterat, positum in au-
 then. item si quis. C. de natura.
- libe. habet quatuor significa-
 tiones. 33. 568
- Verbum, solitum est, vniuersale
 verificatur ex vno actu: Con-
 suetum, ex duobus. nume. 13.
 pag. 335
- Verbum, venditionis, absolute
 prolatum venditionem ex de-
 fectu solennitatis nullam non
 comprehendit. numero 39.
 pag. 529
- Verbum, voluntas, est liberum,
 conferens potestatem præfe-
 rendi iniquum æquo. nu. 51.
 pag. 395
- Verecundiæ metus sufficit ad cō-
 tractum rescindendum, iudi-
 cis officio. 5. 237
- Veritas vanis solennitatibus nō
 angustanda, nec opprimenda.
 nu. 2. 282
- Viam publicam populus, ea non
 vtendo, amittere non potest.
 nu. 1. 162
- Villa, & Castrum, nomina, vni-
 uersitatem designantia, in se
 iurisdictionem continent. 5.
 pag. 63
- Vir non tenetur ad arrhas pro-
 missas, si mulier promittendo
 magnam dotem, illum dece-
 pit. 11. 415
- Vniuersitas an possit petere rap-
 pinam toti populo, & eius vi-
 cinis factam. 1. 274
- Vniuersitas an possit petere qd
 personis particularibus debe-
 tur. 2. 275
- Volunt

INDEX.

- Voluntas defuncti præsumpta, non verificatur in qualibet parte alternatiuæ. 15. 291
- Voluntas & libertas in testamento requiruntur. 32. 24
- Voluntas secundum Theologos, nihil est aliud, quàm anima volens. 21. 674
- Voluntas tacita ex argumento à contrario sensu resultans, sequenda non est. 12. 35
- Voluntas testantis, in ultimis voluntatibus, regulat conditiones. 23. 297
- Voluntas testatoris etiam coniecturata potius, quàm verba, est sequenda: & qualiter intelligatur. 1. 31. & 15. 36
- Voluntas testatoris præsumitur talis, qualis de iure esse debet. nu. 10. 34
- Voluntas vltima ad mortem usque est ambulatoria. nu. 26. pag. 219
- Vfus à iure naturali gētium cuiusque homini concessus, impedendus non est. 3. 168
- Vfus maris iure naturali omnium hominum communis est: nec quis præscriptione prohiberi aut impediri potest vti mari, & rebus ad communem usum deputatis. 4. 173. & 7. 174
- Vtilitati meæ, quando cum alterius vtilitate coniuncta est, quo ad me renūtiare possum, quo ad alium, non. 1. 38
- Vxor an constante matrimonio rem mariti emere possit. 26. pag. 368
- Vxor an in plantis seu ædificiis in solo mariti factis partem habeat. 60. 402
- Vxor non præcisè, sed causatiuè, compellitur marito operari. nu. 14. 588
- Vxori putatiuæ, qua ratione magis, quàm viro putatiuo fauendum est. 12. 356
- Vxor, quo iure, & quando, constante matrimonio ad dotem agere possit. 18. 421
- Vxor quo ad operas in mariti potestatem transit. 12. 586

FINIS.

c
i
,
a
-
,
,
3
o
7.
s
n
2
,
3
-
5
-
t
s

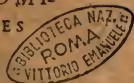

ALLEGATIONES ET CONSILIA DOMI-

NI RODERICI SVARES

IURISCONSULTI.

S V M M AE.

- 1 Testamentum furiosi est nullum.
- 2 Imperatores & Iurisconsulti quid ad validitatem testamenti requirant,
- 3 Testamentum à furioso, non ab homine sane mentis factum esse multipliciter probatur,
- 4 Stultitia verborum prolatione probatur.
- 5 Articuli & testium depositionibus probatur testanti demētia.
- 6 Phrenesim patiens furiosus praesumitur.
- 7 Phrenesis vox, unde deducta.
- 8 Notarij quid praecavere debeant, antequam testamenta conscribant,
Medicorum est, non notariorum, de sana mēte testanti iudicare.
- 9 Furiosi iuramentum in contractibus nihil operatur,
Furiosus pupillo iuratorie religioni incapaci equiparatur.
- 10 Furor ex dispositionis & testamenti qualitate probatur.
- 11 Testator iniuste filios exheredans, & extraneum heredem instituens, contra pietatis officium agit.
- 12 Homo sana mentis praesumitur propriam aliena sobolem semper antepone.
- 13 Testibus deponentibus aliquem esse furiosum, an magis credatur, quàm deponentibus esse sane mentis.
- 14 Testium qualitas, non multitudo, insufficienda est.
- 15 Domesticis & familiaribus num ad sanā mētem probandam fides adhibenda est.
- 16 Iudici in testem producto quando non credatur.
- 17 Mentis alienatio per actus exteriores probatur.
Mentis sanitas est quid inuisibile.
- 18 Fatuus & demens praesumitur, qui heredi instituto praecipit corpus suum in mari proicere,
Heredem instituere, est hominis sane mentis actus.
- 19 Phrenesis infirmitas Galeno & Avicenna, medicinae magistris,

quid sit.

- 20 Furiosum posse testamentum facere in dilucidis intervallis, qualiter intelligatur.
Dilucidum, Grammatices interpretibus quid: & unde deductum.
- 21 Testamentum qualiter presumatur factum in dilucidis intervallis, aut tempore furoris.
- 22 Furor in phrenesim patientis semper durare presumitur, licet in eo appareant extrinsecus aliqua signa hominis sane mentis.
- 23 Actuum multiplicatio, ut testes contraria deponentes concordentur, an presumi possit.
- 24 Hæredi institutio non valet, nisi hæres à testatore nominatus fuerit.
- 25 Testator si à tabellione interrogatur, faciâtne Titium heredem, respondit sic: utrum valeat institutio, perinde ac si heredem nominasset.
- 26 Hæredis nomen à testatore, vel ab alio testatoris mandato, ut testamentum valeat, scribendum est.
- 27 Solennitates quamplures in testamento caci requiruntur.
- 28 Glossa §. at cum humana. l. hoc consultißima. C. qui test. fac. poss. an habeat locum in testamento non caci.
- 29 Leges partitarum servanda sunt, & per eas causa decidenda.
- 30 Limitatio gløse l. iubemus. C. de testamentis. & num. 35. usque ad fin. allegationis.
- 31 Tabellionis fides an omnem falsitatis suspicionem auferat.
- 32 Voluntas & libertas in testamento requiruntur.
- 33 Testamentum metu reuerentiali factum, iudicis officio rescindi potest.
- 34 Puella præuicationis notatur, si virginitatis habitum coactè susceptum deseruerit.
- 36 Testatio ex voluntate alterius dependens, captatoria iudicatur.
- 37 Falsas in ultimis voluntatibus fugienda est.
- 38 Corpore penitus deficiente, deficit intellectus.
- 39 Testamentum necessario coram testibus legendum est, aliis inualidatur.

ALLEGATIO PRIM A.

His, quæ subiiciuntur, ostenditur inualidum esse, nullumque contra actorem effectum sortiri testamentum illud à reo productum, quod asserit factum ab vxore sua Domina Ioanna Henriquez, in quo eundem maritum heredem vniuer

*Methodus
cl. q. 5.
n. 2. y*

uniuersalem inſtituit.

† Impugnatur primò ex defectu perſonæ teſtantis, quia non erat ſanæ mentis tempore quo dictum teſtamentum condidit, imò valde alienata mente, & capiebatur phreneſi, dicebat plura & faciebat, quæ eius furorem & dementiam manifeſtabant, de quibus longus ſermo fit à teſtibus ſuper hoc deponentibus in articulis, & deponunt teſtes de actibus, verbo, & facto, ab ea factis, tam tempore teſtamenti, quàm tempore propinquo ad teſtamentum, & etiam poſt teſtamentum vſque ad mortem declarantibus manifeſtè dictæ teſtatricis dementiam, & mētis alienationem, de quibus inſi à dicitur: ſed furioſi teſtamentum nullum eſſe principia ſunt nota. l. furioſam. C. qui teſtamentum facere poſſunt. l. iij. eodem tit. l. filiusfamilias. ff. de teſt. imò ad propoſitum idem in eo qui propter infirmitatem patitur mentis exilium ſeu alienationem: pulchra verba ſunt Iuriſconſultorum Pauli in l. in aduerſa. ff. de teſtamen. dicentis in aduerſa corporis validudine mente captum teſtamentum facere non poſſe: & Labeonis in l. ij. ff. de teſtamenti. ibi, in eo qui teſtatur eiustemporis quo teſtamentum facit, integritas mentis, non corporis ſanitas, exigenda eſt. l. ij. C. eodem titulo. ibi, ſinæ mentis fuerat, quando teſtamentum ordinabat. l. furioſum eodem tit. ibi, ſana mente inceperit. c. cum dilectus. de ſucceſſio. ab intef. ibi, alienata mente dixiſſe. † Ponderanda igitur ſunt non ſolùm iura, ſed & Imperatorum & Iuriſconſultorum intentio, quæ in teſtamenti ad eorum validitatē requirunt mentis ſanitatem, integritatem, & ſynceritatem teſtantis, in qua ſi non eſt, propter infirmitatem aut ob aliam cauſam teſtamentum deſicit. l. ſin. de hære. inſti. hanc intentionem habuerunt leges huius regni. l. iij. incipit, *Todos aquellos, vj. parti. titul. j. vbi litera oſeſel que fuſſe ſalido de memoria no pueda hazer teſtamento.* l. v. incipit, *Eſta vlcenos foro legum lib. iij. titu. de las mandas ibi eſt. vlcenos que los que m fueren en ſu memoria o en ſu ſeſ:* & ſic per illam diſſunſi: ain requiritur ibi memoriæ integritas: ad. d. quòd non ſolùm furioſi, ſed etiam illius qui non habet memoriæ integritatem, teſtamentum inuolidatur: imò plus probat textus ſingularis in d. cap. cum dilectus. de ſucceſſ. ab intef. quòd etiam ſi furioſus, & non habens mentis integritatem, teſtatus eſſet vt homo ſanæ mentis, purà inſtituendo filios, & legando pro anima, nihilo-

minus testamentum esset nullum, hoc probant verba rex, ibi, sufficientem intellectum esse probatum, quòd dictus Archipresbyter agens in extremis, velut ultimam exprimens voluntatem, asseruit se & sua monasterio contulisse. ecce ergo quòd ille Archipresbyter de bonis disposuit ad pias causas, nihilominus annullatur testamentum per furorem, nisi ex aduerso probaretur esse mentis compotem, vt dicit litera, infrà eod. c. optimus textus ad hoc in l. fin. C. de testa. mili. vbi Imperator reprobatur illud quod antiquis legibus erat statutum, quibus permissum erat testamentum condere pupillis, qui erant tribuni; cum propter tantam dignitatem adeptam erat præsumendum bene & sanè testari: imò hoc non obitante Imperator statuit eorum testamentum esse nullum, propterea quia in tali ætate non habebat stabilem mentem, quæ requiritur in testamentis. Bene admittunt aliqui, quibus assentio, quòd in casu dubio bene esset ponderanda qualitas & forma dispositionis, illius, qui dicitur furiosus esse, ad præsumendum testamentum esse furiosi vel sanæ mentis: hoc modo posset iustificari illud quod Valerius refert in libro viij. c. penult. in principio: cuius relator fuit Ioannes Andreatas in dicto c. cum dilectus. & Bald. in c. j. per quos fiat inuesti, scilicet, testamentum cuiusdam furiosi approbatum, quia bene disposuerat, quod etiam iuuat in proposito nostro cum ex qualitate testamenti dictæ Dominæ valde inferatur eius dementia, vt infrà dicitur: Consideratis igitur verbis & actibus dictæ Dominæ, considerata qualitate infirmitatis, quia phrenetica, & ultra hoc maxima infirmitate grauata, in articulo mortis constituta, valde pluribus extorsionibus à marito & eius parentibus vexata, & importunè (vt ita dixerim) compulsæ, vt maritum hæredem institueret, posita in eorum potestate absit dicere illam habuisse mentis integritatem & sinceritatem, nec libertatem, quam in condendis testamentis iura requirunt, de quibus per 3 singula,

† Ex multis enim dictæ Dominæ est probata dementia, furor, & mentis alienatio tempore dicti testamenti antè & post; primò ex verbis & actibus eius; dicebat enim plura verba eius insaniam declarantia, ex quibus verbis & actibus probatur euidenter mentis alienatio & eius dementia, & in illa deficere illam mentis & memoriæ integritatem, quam antè dicta

dicta iura requirunt in testamenti factione: quod non solum probatur per nostros testes, imò per aliquos eiusdem rei: ad hoc optimus textus in l. ob quæ vitia. ff. de ædi' i: io edict. in principio, vbi eleganter Vlpianus inquit vitium corporis vsque ad animum penetrare, si fortè præter febrem loquantur aliena, vel qui per vicos more insaniorum deridenda loquantur. l. j. ff. in fine eodem titulo ibi, & quasi demens responsa dabat. l. si is qui. §. diuus. ff. de tutorib. & curatoribus datis ab his. ibi, ex sermonibus, iuncta glossa. & ad finem ibi furiosi faciunt exitum. & glossa in c. Gonsal. xvij. quæstione ij. inquit: † quod stultitia probatur per verba proferentis, si dicit præsumo, quod non erat sui compos. hæc in glossa. hoc idem glossa in d. cap. hoc habet. xlvj. distinctione. pro quibus bonus textus in dicto c. cum dilectus. dum dicit, alienata mente dixisse. bona glossa in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. soluto matrimonio. & ibi Doctores. facit textus in c. legimus. xcij. distinctione. vbi litera, fatuus fatua loquitur, & c. imò maximum signum dementiæ erat, quod vocabat maritum, & cum veniebat, illum repellebat, dicendo, quod non erat ipse, sed alius qui vocabatur Goncalo Hita: optimus textus ad hoc in l. finali. C. de heredibus instituendis. vbi Imperator inquit, nec enim sic homo supinus, imò magis stultus inuenitur, ut suum nomen ignoret, & c. facit etiam textus singularis in c. j. §. si verò. de cle. ægro. in vj. vbi litera, si verò episcopus demens sit, & quid velit aut nolit, exprimere nesciat, vel non possit: vbi apertè probatur illum esse dementem, qui nescit exprimere quid velit vel nolit, & sic caret animi discretionē: quem textum ad hoc ponderant ibi antiqui. & Domini. eorum relator: vnde non solum hæc verba sunt, sed ex loquela inordinata ab ea continuè prolata probatur eius dementia: probatur in d. c. legimus. quem ad hoc notat Domini. in d. §. si verò. dicens hoc esse notandū pro testibus habentibus probare dementiā alicuius: pbatur enim ex loquela inordinata, & aliis secundū eum: accedit ad propositū tex. singul. in c. filij. de hære. lib. vj. ibi, quod non sit sanæ mētis, & memoriā habebat inordinatā: vbi probatur notabiliter q̄ ille nō sit sanæ mētis, qui nō habet memoriā ordinatā: quē tex. ad hoc extollit ibi Domi. & not. pro testibus nō valēribus probare quē nō esse sanæ mētis, vel econtrā, do famosum casum ad propositum ex iudicio Bartoli, in l. quidam in suo. ff. de

condit. institut. quem sic summat ipse ex sermonibus incongruis ab aliquo prolatis, tempore quo testatur, præsuntur eum non esse sanæ mentis, quod est satis notandum in proposito ad multa: Inde est quod cum vxor reprehenderet Iob de tanta patientia, insaniam eius arguens ex verbis ab ea prolatis respondit eidem, quasi vna de stultis mulieribus locuta es: & † sic ex articulis & testiū depositionibus probatur dictæ testantis dementia, & per consequens infertur testamenti inualiditas, sic Bar. in l. nec codicillos. C. de codic. refert illo anno se fecisse articulos ad inualidandum quoddam testamentū, articulando q̄ talis fecit tale testamentū & quod tunc non erat in recta & sana mēte, & c. Secundò, probata est eius demētia ex factis & actibus eius: dicunt & deponūt testes de actibus consistentibus in facto, videlicet, & c. Sed factis sic probatur furor, sicut verbis, not. tex. in l. ij. C. de Iudæis. in ver. sic. fixis aut alio furoris genere. & gl. in d. l. cū dotē. §. si maritus. l. si is. §. diuus. ff. de iuro. & cura. dat. ab his. cū aliis. Tertiò † est probata dicta mētis alienatio, & valdè infertur & coadiuuatur ex qualitate infirmitatis & passionis quā patiebatur tēpore testamenti, & antè & post, ex qua decessit. scilicet quia phrenetica: patiebatur enim phrenesim, vt omnes testes dicunt, & etiam testes ipsius rei, maximè Guardianus & alius religiosus & alij: & hoc constat ex signis manifestis, de quibus testes deponūt, tam in verbis fatuis, quàm in actibus. suprà aliquid dictū est, & maximè hoc patet ex imaginationibus diuersis, quæ sibi offerebātur, dum dicebat. & c. & alia huiusmodi, quæ sunt signa phreneticæ passionis. Inquit enim Galenus in lib. de Interioribus, q̄ hanc passionē phrenesis multa præcedunt accidentia: quia imaginationibus eis apparentibus, adeò q̄ coacti incipiunt clamare inimici, & stupefieri, & aliquando sine causa obliuionē patiuntur, hæc ille. Constat autē ex causa antecedenti, & prima, à qua fuit dicta infirmitas causata: nā probatur q̄ tēpore æstiuo, & transeundo per terras, vbi viget maximus calor, itinerauerunt pluribus diebus cum maximo eius labore, causa cuius incidit in febres, propter quas non fuit cessatum ab itinere, vt super hoc testes laus loquuntur: vnde vna de causis, à qua phrenesis causatur secundum Auic. & alios, est exercitium immoderatum, maximè tempore calido: sic etiam Viuianus inquit in l. j. §. apud Viuianum. ff. de ædific. edific. Hæc infirmitas phrenesis ex magna parte solet conting

contingere his qui magno & subito exercentur labore, maximè à exercitium factum fuerit æstiuo tempore, secundum eum: & hæc passio phrenetis alienationem mentis & memorie causat: est enim propriè passio phrenetis (vt Auic. placet & Gal. cæterisq; medicorū magistris) quædam exagitatio furoris à cerebro descendens: & dicitur phrenetis ab impedimēto mentis: Græci enim *φρενας* mentem dicunt: & † sic interpretatur mentis alienatio, *ἀπὸ τοῦ φρενῶν*, quod est sapere, & *μῆς*, & *μῆς*, quod est læsis, quasi sapientis vel mentis læsis. Auic. etiam tractando de hac passione ponit eam sub titulo de charabito: dicens q̄ phrenetis dicitur charabitus, à charon Arabico, quod est ratio, & bitos, quod est permutatio, quasi permutatio rationis & consilij: vnde secundū Passiona. propria phrenetis est alienatio & insania ex lēione cerebri & panniculorum eius proveniens: & Auic. etiam inquit, q̄ paties phrenetism quandoq; dicitur demoniacus: & hoc, vel quia phrenetis terminatur ad maniam, vel quia mania sequitur ad phrenetism, & cōplicatur cum ea. Hæc sunt medicinarū magistrorum sententiæ verissimæ, habentes pro certo q̄ patiens phrenetism est mente alienatus & insanus, & sic intestabilis. Sed quia fortè vltà quàm expediat, vagatus sum in messem alienam: non abs re ad nostram accedere licet. Vnde in terminis est casus singularis prohibens phreneticum testari, in cap. cū dilectus. de success. ab intest. vbi Archipresbyter in extremis laborans tanquam phreneticus alienatus erat mēte, vnde non valuit quod expressit. l. ob quæ vitia. ff. de adil. edic. per quam Ange. Perus. in l. quidam in suo. ff. de cond. inst. inquit, † q̄ caueant notarij facientes testamentum, vt bene cōprehendant an testator phreneticus: nā licet in principio testamenti dicatur sanus mente, non ex hoc probatur sana mens, cū hoc non pertineat ad eorum iudicium, sed medicorum. l. semel. C. de re mil. lib. xij. & ante eum eius frater Bal. in d. l. quidam in suo. inquit in ij. col. q̄ notent tabelliones, q̄ quando vident testatorem stultè loqui, vel phreneticare, non conficiant instrumentum sui testamenti, & hoc consuluit Cyn. in l. senium. C. qui testa. fac. pos. dicens, quòd caueant tabelliones, ne conficiant testamentum illius qui est senex vel infirmus, aded ætate vel infirmitate grauatus, quod iam sit ab animi iudicio sequestratus: sed Deus nouit, qui hoc custodiunt, secundum eum. Idem Bald. & not. in l. ij. C. de rescind. vend. ad hoc

- 9 propositum extollit d.l.ob quæ vitia. † q. iuramentum appo-
 situm in contractu furiosi nil operatur, cum æquiparetur pu-
 pillo, qui non est capax religionis iuratoriæ: idem dicit esse
 in mentecapto, vel frenetico, qui non habent consensum. al-
 legat d.l.ob quæ vitia. vnde homines donec sunt in phrenesi,
 non possunt disponere vel testari. hæc ille, in d.l.ij. col. xj. x.
 q.ad finem. & idem ipse in cap. j. an ille qui inter frat. domi.
 phreneticum & furiosum æquiparari. vnde Augustinus ad
 Vincentium Donatistam relatus à Gratiano in cap. non om-
 nis. v.q.ij. qui phreneticum ligat, & litargicum excitat, am-
 bobus molestus, ambos amat: sic ergo phreneticus iuste ve-
 nit ligandus & custodiendus, vt Marcellus Iurisc. tradit in
 l.diuus. ff. de offic. præsid. ibi, diligentia custodiendus, ac si
 putabis vinculo custodiendus, coercendus: nam custos furio-
 si, &c. & ne longus fiat discursus, do famosum casum Vlpia-
 ni hoc expressè decidentis in l.j. ff. de ædil. edic. ad finem. verū
 interdum tamen, inquit, vitium corporale vsque ad animum
 peruenire, & eum vitare: veluti contingit in phrenetico,
 10 quia id ei ex febribus accidit. † Quarto, probatur furor seu
 mentis alienatio ex qualitate dispositionis & testamenti,
 quod ab ea asseritur cōditum: nam cum dicta domina Ioanna
 Henrriquez haberet ascendente. scilicet suam, illam præterire,
 & maritū suum hæredē instituere, & omnia bona sua, & loca
 magni valoris eidem relinquere, omnibus illis ascendente,
 cognatōsq; omnes priuare, nullāq; legata pro anima facere,
 perquam stolidissimū est, ipsa dispositio manifestat: & quod
 ex qualitate dispositionis, quam quis facit in testamēto, quis
 iudicetur furiosus esse, aut nō habere mentis integritatē, de-
 terminat Consultus in l. apud Iulianum. in §. fin. ff. de leg. j.
 ibi, furiosi est talia legata testamento ascribere. l. quidam in
 suo. ff. de condit. instit. ibi, nec compos mentis esset, iunctis
 verbis ibi, si perspicuis rationibus hæc suspicio amoueri po-
 test. cum glo. super parte, mentis esset: sed in specie in eo, quia
 ascendente præterit aut ex hæredat: quod dicatur quasi fu-
 riosi & dementis testamentum: est casus ad literam. ff. de in-
 offic. testa. l.ij. nam in l.j. illius tituli inquit Vlpianus, omni-
 bus tam parentibus quā liberis de inofficioso licet dispu-
 tare, sequitur statim l.ij. vbi Consultus ait, hoc calore de in-
 officioso testamēto agitur quasi non sanæ mentis fuerit, qui
 testamentum ordinauerit. huius intentionis fuit Sæuola, qui
 singul

singulariter inquit in l. patronus. in fine. ff. de leg. iij. loquens
 de illo, cuius testamentum subiaceret querelæ inofficiosi testa-
 menti, eò quia venit contra officium pietatis non instituen-
 do eos quos instituere debet, subdit hæc verba: quia crede-
 retur quasi furiosus, testamentum facere non potuisse, facit l.
 Titia. ff. de inof. testa. in fi. vbi in terminis eo casu quo testa-
 mentum rumpitur per querelam (inquit Consultus) nec fi-
 deicommissa data ab intestato deberi quasi à demente: & il-
 lum tex. ad hoc propositum notat Bald. in l. furiosum. C. qui
 testam. facere pos. dicens quòd vbi tempus testamenti fuit vi-
 cinum tempore furoris, ex actus qualitate præsумitur non
 sanæ mentis si non continet institutionem filiorum, & lega-
 ta pro anima, &c. & alij Moderniores in cap. cum dilectus. de
 success. ab intest. & aliis locis: ad hoc norant illum text. quòd
 † probatur furor, si testator exhæredat filium sine causâ, & 11
 instituat hæredem extraneû: vnde omnia antè dicta iura ex-
 clamant q̃ talis testator demens iudicari posset relinquendo
 bona sua extraneis, liberos vel parentes exhæredando: quia
 venit contra officium pietatis, qui filios exhæredat iniuste
 & sine causâ, & idem si parentes exhæredat, vt dicit text. in d.
 l. ij. & in d. l. nã & si parentibus. & Alex. Imol. vnus de Moder-
 nioribus magnæ famæ & timorata conscientia in consulen-
 do ad impugnandum testamentum cuiusdam Iacobi, tan-
 quam factum ab eo furioso vnâ de principalibus coniectu-
 ris, quam allegat ad fundandam eius demenciam, hæc est,
 quòd prædictus Iacobus disposuit in suo testamento, quòd si
 Nicolaus eius filius decederet sine masculis, hæreditas de-
 ueniret ad quendam D. Antonium, qui non erat de eius co-
 gnatione, & sic prætulit dictum Antonium suis nepotibus:
 quod quidem nullus homo sanæ mentis iuris præsumptione
 faceret, cum † præsumatur quemlibet suam sobolem alienâ 12
 antepone, vel antefacere. l. cum acutissimi. C. de fideicom.
 vt latius exemplificat in cons. cxlj. j. volu. iij. col. licet nullo
 ex antedictis allegato fundamento. & Bar. in quodam tracta-
 tu de testib. in §. apposita prudentia sunt, inquit, quòd vbi-
 que aliquis habes dilucida interualla facit aliquẽ actum,
 In dubio ipse actus ostendit vtrum fuerit factus in quiete,
 vel in sanitate: quid enim si matrem, vel filium, vel coniu-
 ctum percussit: quid si contractum fecit, in quo enormiter
 læsus est: certè ipse actus ostendit ipsum non esse in quiete

perfecta, secundum eum. Sed certè auiam suam offendit, satis enim enormiter laesa fuit, bonis tam opulentissimis eam priuare, marito suo relinquere, nullo legato etiam minimo pro anima sua relicto: quod enim maius furoris & dementiae signum? pro certo nullum. Ad prædicta pondero singulariter verba & intentionem Imperatoris in l. fin. C. de testa. milit. ubi illis qui non habent mentem stabilem & integram atque perfectam: ideo interdicitur ne possint cōdere testamentum, ne parentibus fortè suis aut aliis propinquis nocere possint, propriam substantiam extraneis relinquendo. hxc in litera, quæ valde inferunt in proposito: Consideratis igitur verbis fatuis à dicta Domina prolatis & cōtinuatis, tam tēpore testamenti, quàm antè, & post. actibus etiam manifestā demētiā, & furorē indicītib⁹, cōsiderata passiōe, & infirmitatis qualitate, quia phrenetica, considerata patrimoni magnitudine, & considerato amore quem habebat ad auiam suam, & eiusdem testamento, & dispositione considerata, in qua omnibus bonis dictam auiam & omnes cognatos priuauit, nec vnū denariū pro anima reliquit, & omne patrimoniū marito reliquit, cū quo duobus aut tribus mensibus vitā egerat maritalē: & (quod deterius est, ut testes dicunt) illo & tam paruo tēpore, nō vt decebat tractata posita etiā extra terminos (vt ita dixerim) libertatis, pluribus extorsionibus importunata & cōpulsā existēs sub potestate mariti & soceri: certè iudiciis timoratae conscientia ista satis inferunt testamentū nullius effectus esse, tā ex defectu sanæ mentis, quàm etiā ex defectu omnino lre libertatis in disponēdo, quæ in testamētis ad eorū validitatē iura requirūt: imò satis dispositio illa ex dictis qualitatib⁹ demōstrat demētiā disponētis, sicut Cōsultus inquit in l. qdā in suo. ff. de cōd. inst. de eo qui iussit ossa sua proici in Tyberim. & etiā alia iura de illis, quæ extraneis bona relinquūt, & parētes suos illis priuāt: tales enim dispositiones, quæ ex earū qualitate indicāt demētiā testātis, nō seruandæ imò aspernandæ sunt, vt diuina manifestè clamāt. Per quæ Doct. nostri narrāt plures dispositiones ex earū qualitate reprobata. narrat em̄ Ang. de Per. i. d. l. qdā in suo. se cōsuluissē nō esse seruandā dispositionē cuiusdā diuitis Florētini mercatoris qui mīdauit corp⁹ suū in vno storto inuolutū sepeliri sine pānis, sed solū cū vna cādela vni⁹ denarij: & si cōtra heret, priuauit hēre dē hereditate: & cū hēres honorificè sepeliuit, qd nō debet hēreditate

reditate priuari. & Pau. de Cast. narrat ibi de quodā Doct. Paduano, qui in suo testamento mādauit, q̄ corpus suū portaretur ad sepulcrū cū tubis, & q̄ fierent nuptiæ, & q̄ vxor indueretur p̄anis rubeis, aliās priuauit h̄redē h̄reditare: quod ista dispositio non sit seruanda, optimus tex. ad prædicta in l. seruo alieno. in §. fin. ff. de leg. 1. facit tex. sing. in l. fin. ff. de auro & arg. leg. vbi Scauola Consultus narrat de quadam muliere, quæ iussit se sepeliri cum quibusdam ornamentis, quæ fecerat ad se sepeliendam ex smaragdis & margaritis. facit l. vnica. C. de his quæ p̄næ nomine. & alia his similia narrantur, quæ ex earum qualitate dementiā disponentis inferunt.

† Nec prædictis obstant dispositiones aliquorū testiu aduersæ partis, quibus innitur suadere dictā dominā esse sanę mentis tempore dicti testamenti: hoc enim nō obstare actori multipliciter ostenditur: Primò, quia testes actoris plures sunt & meliores, qui probant dementiā & mentis alienationem dictæ dominæ: non solum per testes actoris hoc probatur, sed etiam per testes ipsius rei: præsertim hoc probatur per duos religiosos ordinis sancti Francisci, vnus nomine frater Franciscus sancti Cipriani, Guardianus monasterij villæ de Carrion, & alius frater religiosus qui erat cū eo. in vij. & xij. articulis & aliis: est etiam quidam Castellanus homo magnę authoritatis idē disponens, & alij: vnde dicti religiosi & Castellanus, qui deponunt de eius dementia tempore testamenti antè & post: cum sint tantæ authoritatis & timorata conscientie, magnam præstant authoritatem ad credendū sic esse mente alienatam & phreneticam, vt ipsi deponunt etiā aliis contra asserentibus: authoritas enim & honestas personarū multū ponderatur in testibus ad præferendū alios testes: vt dicit tex. nor. in c. in nostra. de testib. per quem satis ad propositum dicebat Hostien. ibi, quod si ex vna parte possent esse duo testes tales & tantæ honestatis, quod potius eis staretur, quàm multitudini. quod sequitur & extollit Abb. ibi potest esse secundum Hostien. quod centum viles & ribaldi essent pro vna parte, duo honesti viri pro alia, quibus staretur, & hoc placet Abb. item † quia hoc totum arbitrabitur iudex, secundum eum, quod satis innuit Papa in d. c. in nostra. dum dicit quod ad multitudinē tantum respicere non oportet sed ad testium qualitatem. l. iij. ff. de testib. bonus tex. in §. sancimus. in auth. de testib. ibi, nō quosdā ignobiles, & c. maximè cum

- cum supradicti essent religiosi: nam, ut inquit glo. in c. monachus. versic. compedia. lxxvij. dist. tantum valet testimonium
- 15 quatuor clericorum quantum sex laicorum. †Secundo, quia testes aduersæ partis patiuntur plura obiecta aduersus eos probata, quæ eorū fidē repellunt: sunt enim familiares & domestici ipsius rei, & parentū eius, cuius fides repellitur. l. eos. & l. etiam. cum vulgaribus. C. de testib. sunt aliqui vassalli: & alij patiuntur diuersa obiecta, de quibus in processu, nec etiam facit fidē tabellio ipsius testamenti, qui fuit productus in testem in quantum deponit dictā dominā esse sanæ mentis tempore dicti testamenti. nam, ut inquit Ioan. Andr. in tit. de testib. in §. opponitur. versic. quid si administrator. nunquā adhibendam fidem testi deponēti de facto suo, quando ex eo laus vel opprobriū posset ascribi deponenti. quæ sequuntur Doct. in c. ex literis. de transact. & Ant. vocat optimam hanc doctrinam in cōsulēdo: quam in lectura in c. cum à nobis. de testib.
- 16 inde est, qđ nec iudici, nec arbitro, in forma testis productis creditur de pertinentibus ad causam, de qua iudicauerit, ut Host. & ceteri dicunt in d. c. cum à nobis. & Bal. in l. ne in arbitris. C. de arb. & Bal. in l. iubemus. la. ij. in §. sanē. C. de sacro sanc. eccl. sed nulli dubium est, nisi quod esset opprobriū, imò periculū ipsi tabellioni conficiēti instrumētum alicuius dementis: cum iurent tabelliones exercere diligenter officium suum. c. ad audientiā. de præscrip. maximē cum in principio testamenti dicūt: talis sanus mēte, licet infirmus corpore: & si sic non est, valde debent cauere tabelliones, ne tale testamentum conficiant: ut Cyn. dicit in d. l. septium. & Bal. & Ang. in d. l. quidā in suo. & reperto quod Alex. in cōsulēdo consi. cxlj. incip. maturē probō. multum ponderauit hoc ad repellendū tabellionem quendam, ne productus in testem faceret fidem ad probandum testatorem fuisse sanæ mentis, cuius ipse confecerat testamentum. Nec etiam dicta verba, sanus mēte, & c. quæ tabelliones consueuerant ponere in testamentis, probāt aliquid ad sanam mentem probandam: ut Bald. in specie firmat in l. ij. ff. de testamen. & Salic. in l. furiosum. C. qui testa. fac. poss. & Angel. in l. quidam in suo. de condit. instit.
- 17 †Tertio, quia testes ipsi deponunt verisimiliora, & ea quæ magis cadunt in sensu testium, scilicet in alienatione mētis, quæ per actus exteriores probatur. nam probare quem non esse sanæ mentis, licet videatur prima facie negatiua: tamen

non differt ab affirmatiua, cum probetur per actus & media extrinseca affirmatiua: puta dicebat & faciebat talia: vt est ille casus notabilis in l. j. C. de cano. fru. vr. Ro. lib. xj. glo. in l. nec codicillos. C. de codic. & in d. c. cum dilectus. item testes qui deponunt aliquem esse furiosum vel mentecaptum, deponunt de eo quod oculis viderunt & perpenderunt, scilicet faciebat talia: dicebat talia, & c. deponens autem eam sanæ mentis esse, magis videtur deponere de qualitate inuisibili: quæ non percipitur visu nec auditu, sic in specie dicit Bal. in l. ij. ff. de testam. dicens quod mentis sanitas est quid inuisibile: & propriè non percipitur visu vel auditu, sed magis iudicio rationis: nec à teste probatur directè, nec cadit directè in sensu testis hominis qualitas, secundum eum loquendo in proposito: & sic præponderat nostra probatio. iuuat ad hoc illud notabile verbum Innocen. in c. super hoc, de renuntiat. vbi dicit quod si spoliatus per duos testes probat violentam spoliationem seu renuntiationem, non valet aduersario aliqua probatio super spontanea voluntate: etiam si hoc probaret per ceterum testes, ratio est quæ infert in proposito, quia reddunt testimonium de intentione, quæ soli Deo est cognita: ideo eorum testimonium non valet. at ille qui probat vim, vel metum, vel dolum, probat quod oculo vidit: & sic hoc testimonium præualere debet, hac ille, vnde sic videtur dicendum in proposito: quia cum testes affirmant aliquem furiosum per actus extrinsecos verbis & factis ab eo factos: alij testes, qui affirmant eum sanæ mentis, videntur quodammodo deponere de mentis qualitate, quæ est inuisibilis, nec potest bene perpendi ex verbis, sicut fatuitas vel stultitia: cum ferè nullus sit ita stultus, qui aliqua verba non proferat, quæ videntur hominis sanæ mentis: & videmus quotidie per experiètiã: & ista videtur esse intentio Abb. in d. c. cum dilectus. de success. ab intest. ad fin. vbi mouens quæstionem, si aliquis probat aliquem esse furiosum, alius probat eum esse sanæ mentis, cuius probatio præualeat. refert se ad ea quæ notauit in cap. super hoc, de renunt. Et maximè hoc obtinet in proposito: nam si bene aduertuntur testes aduersæ partis, non deponunt eo modo quo concludunt, nec repellunt dementiam probatam per actus diuersos mentis insanæ à testatrice factos: nam pluri testes aduersæ partis aut ferè omnes dicunt se non vidisse eam aliquos actus furiosè facientem, quæ negatiua est:

nam

nam possibile est quòd ipsi non viderunt nec audierunt: & quòd viderunt & audierunt alij testes ipsius actoris, qui hoc deponunt: vnde probatio debet esse concludens. c. in præsentia. de probat. l. nec natales. C. de probationibus. imò cùm testes actoris dicant eam esse furiosam seu mente alienatam tempore testamenti, ad hoc vt eis contradicerent testes ipsius rei, deponere deberent se fuisse præsentes tempore testamenti, & eam vidisse sanæ mentis, nec aliqua verba infania protulisse: & quòd si protulisset, non potuisset esse absque eo quòd ipsi vidissent & audissent: aliter deponentes nil probant contra alios, vt dicit glo. not. in auth. de hæred. & Falc. §. si verò absunt. collat. j. quam in diuersis locis scribentes ad hoc extollunt, & Bart. in l. j. in §. hoc interdicto. post gloss. de itine. actūque priuā. & in l. hæredes palām. in princ. ff. de testa. C. in. in l. actor. C. de prob. & alij in l. optimam. C. de contr. & com. stipul. sed nec testes hoc dicunt, imò nec articulatū est.

- 18 [†]Quartò. & ad hoc est aduertendum valde ad excludendū depositiones testium aduersæ partis: actor enim habet pro se testes deponentes eam insanam & mente alienatā, tam tempore testamenti quā etiam antè, & postquā infirmitas eam inuasit, deponunt optimè de verbis & actibus eius dementiā apertè manifestātibus toto illo tempore: vnde dico præterea si illis diebus aliquibus horis aliqua verba protulisset tanquam sanæ mentis prout aliqui ex testibus ipsius rei volunt dicere, nihilominus testamentum illò tempore factū est nullius momenti, attenta furoris continuatione, & dementia sic cōtinuata approximata & propinqua verbis & factis: hoc est quod eleganter voluit Bar. in quodā tractatu, quē fecit de testibus. §. opposita prudentiæ sunt. ij. col. l. i. §. vbi sic inquit: Si aliquis multa verba ordinatè proferebat, inter quæ alia insatuitatem interseruit, certè in toto illo actus fatuus præsumitur, secundum eum. & fuit hæc elegans cōsideratio & Modestini decisio in l. quidam in suo. de cond. inst. ff. vbi ex Modestini iudicio fatuus & demens iudicatur ille, qui licet in testamento hæredem instituit: qui erat actus hominis sanæ mentis, tamen post hæredis institutionem præcepit hæredem vt corpus suum in mari proiceret: & si dictam conditionem non adimolesset, noluit eum esse hæredem. & hunc textum ad antè dictum propositum ponderauit Bartolus in dicto §. opposita prudentiæ, sic videtur dicendum in proposito quòd
licet

licet dicta Domina aliqua verba tanquam sanæ mentis protulisset: tamen quia in dicto actu testandi & incōtinenti post & apertè testamentum, interseuit & protulit aliqua verba fatua: testamentum est nullius momenti, cū præsumatur mente alienata in dicto actu testandi, & quòd dicta verba fatua interseuit, deponunt dicti testes: maximè dictus monachus testis à reo productus deponit, quòd licet in ipso actu testandi in his quæ concernebant conscientiam suam, respondebat ordinate & bene, tamen statim loquebatur inter se, & inferebat verba fatua, quæ interseuit in dicto actu testandi, & incontinenti post & antè: vnde in his propriis terminis Alexandri, consulendo sequitur hoc ad impugnandum testamentum cuiusdam Iacobi tanquam dementis, dicens non obstare dictum cuiusdam testis Georgij, qui deposuit, quòd interfuit dicto testamento, quòd fecit dictus Iacobus, & quòd cognouit tunc temporis dictum Iacobum esse sani intellectus, eo quia fecit legata pia pro anima: nam respondens Alexan. ad hoc dicit, quòd licet in illo actu, scilicet in legando pro anima ostenderit se esse sani intellectus, tamen quia alia dicebat & faciebat quæ non conveniunt homini sani intellectus, sequitur quòd cū in omnibus non se gesserit vt sanus, intelligitur quòd ille actus testandi fuerat factus non tempore sani consilij per antè dicta, vt latius deducit in dicto consilio cxliij. vol. in v. col. versic. similiter nō obstat. & in j. & ij. col. ad hoc propositum Ang. de Peru. in d. l. furiosum. allegat d. l. quidam in suo. ad probandum seu præsumendum, si testamentum fuit tempore furoris, aut non, in eo qui haberet dilucida interualla (inquit) deberi inspicere & videri seriem & formam verborum prolatorum ab ipso condente testamentum in sua vltima voluntate: si conueniant homini sanæ mentis, præsumam eum furiosum: bene dicit, & est casus rectè inuenti in l. fin. C. de hered. instit. subdit ad propositum: & si verba erant mixta, ita quòd poterant conuenire furioso & homini sanæ mentis, præsumam eum in dubio furiosum, etiam si vnum verbum furiosi protulerit, nisi liquidis argumentis de sana mente probetur, nec attendam pluralitatem verborum nec distantiam temporis furoris vel sanæ mentis ab actu testandi, vt Baldus dicit. hæc ille per l. quidam in suo. Idem Bartol. sequitur hoc apertè in l. ij. ff. de bon. possess. furio. infan. ij. col. in versic. videre, & c. & ipse

Bal.

Bal. aperte in d. l. furiosum. de illo qui interfert aliqua verba fatua. Ecce ergo ex hoc apparet nihil prodesse ipsi reo quod dicta testatrix aliqua verba tanquam sanæ mentis protulisset: cum ex eo quod alia fatua interfert in dicto actu testandi, & ante & post, & incontinenti, debet iudicari testamentum dementis, & sic nullius effectus: non tamen dicitur cessare dementia, licet aliquo modo lateat, & videatur velata.

- 19 † Confirmo hoc singulariter ad propositum: nam fere omnes testes deponunt dictam dominam esse phreneticam: sed quod hæc infirmitas, & morbus, seu passio phrenetis superficialiter aliquo spatio videatur latere, habes iudicium magistrorum hoc determinantium: inquit enim Auicenna tractando de phrenesi, quod alienatio mentis in vera phrenesi semper adest, licet non semper eodem actu & eadem intentione: quod contingere potest propter diuersitatem motus ad lædendum: quando enim fortiter mouetur, etiam tunc lædit, & tunc alienatio aliquid remittit, hæc ille. & Galenus in c. de Interioribus, inquit: Phrenesis vera paulatim venit, nec subito mentis alienationem facit, sicut contingit in alienationibus propter alia verba factis: sed cum facit ea, continuè patiuntur: itaque phrenesis vera semper durat, licet paraphrenesis antecedit, alio quando pausat, secundum eos: maxime hoc constat in proposito, cum dicta domina fecit dictum testamentum iam aliquibus diebus post phrenesim: primum signa phrenesis fortificant circa quartum diem, secundum Auicennam, & secundum medicorum sententiam, morbus phrenetis semper durat ex quo incipit: unde semper est in dementia infirmus, & patitur alienationem mentis, licet videatur loqui aliqua verba sanæ mentis.
- 20 † Confirmo etiam, & notabiliter pōdero mentem Iuriscōsultorū super hoc disponentiū. Ecce ergo quod iura, quæ furioso cōcedūt facultatē testandi, hoc cōcedunt in interuallis dilucidis: sic disponit tex. in d. l. furiosum. ibi, si verò voluerit in dilucidis interuallis cōdere testamētū, &c. & nō solum requiruntur interualla, sed dilucida, l. cum aliquis. C. de cur. fur. ibi, sed per interualla quæ perfectissima sunt, &c. quæ verba valde pōderāda sunt in quātū supradicta & alia iura requirunt dilucida & perfectissima interualla. dilucidū verò secundū veros Grāmaticos interpretes cōponitur ex di, & lucid⁹: itaque lucidare est diuersis modis lucidare: & lucidare est p̄prie lucidum

D. l. furiosus.

cidum facere aperire, exponere, declarare, & manifestare: & sic Imperator duo requirit interualla dilucida, hoc est, diuersis modis manifestantia & declarantia mentis sanitatem, & hæc perfectissima: totū hoc deficit in proposito, cum ipso actu testandi: & statim post & parum ante, verba insana protulit: & sic non fuerunt interualla, cum testes deponant de verbis ab ea prolatis, & actibus ab ea factis tanquam insanæ mentis tempore propinquo tempore testamēti tam ante quam post, nec etiam fuerunt dilucida: nam si aliquod verbum ordinatū proferebat, statim alia multa insana dicebat: & sic non ex hoc sanæ mentis, sed insana iudicanda venit: cum non sit aliquis etiam valde stultissimus, qui nō dicat aliqua verba ordinata: vnde est quod Imperator eleganter inquit in l. cum aliquis. C. de cura. furi. cum incertum sit huiusmodi furoris homines quando resipuerint, siue ex longo siue ex proximo spatio.

Ita cum statim ante & post testamentum verba proferebat insana, non dicebatur morbus seu furor cessare, sed aliquo modo latere: & ita vitaretur actus tanquam dementis, cum nō interueniant interualla nec dilucida nec perfectissima, vt iura requirunt. Bene infert ad hoc singularis determinatio Bald. in l. humanitatis. ad fi. C. de impu. & aliis substat. in illa quæstione: Si post furorem superueniat mētis tranquillitas, sed parum durauit, vtrum rupta sit substitutio exemplaris? cōcluditq; si morbus fuit sanatus, expirat aut fuit velatus, & nō expirat, sed latuit interim: aut fuit interpellatus, & tunc cessabit substitutio interim, sed tandē redit ad suū esse vt dicit tex. in d. l. cū aliis. subdit ad propositū, aut dubitatur vtrū fuit sanatus, vel velatus, aut interpellatus: & tunc si noua furoris cōuersatio est priori quali cōiuncta, & tunc præsumitur eadē morbi causa durare: & sic durat substitutio. hæc ille.

† Confirmatur etiam prædicta conclusio ea iuris præsumptione, etiam si deficeret probatio punctualiter, scilicet, quod esset insanæ mentis ipso actu & tempore testamēti: nam cum antetestamentū ipsa esset mente alienata, & haberet dictam passionem furoris & phrenesis, sic præsumitur eam habere tempore testamenti, & tempore dementiæ præsumitur factū testamentum: vnde licet quis regulariter præsumatur sanæ mētis. l. nec codicillos. C. de codi. tamen si probatum sit quem esse furiosum, antequam faceret testamentū, etiam si habuisset dilucida interualla, præsumitur testamentum factum tem-

† Nec his obstat doctrina Bar. in l. ij. ff. de bono. poss. furio. 21
 infan. super cuius intellectu Moderni errant: imo dico verba
 Bar. esse clara recte intuenti, & optimè facere ad propositū. In-
 tentio enim Bar. hæc est, ad hoc vt quis præsumat furiosus ex
 eo q̃ semel fuit: non sufficit vnus actus furoris tantū ab eo fa-
 ctus, cū hoc cōtingeret propter aliquod accidens, l. nutu. ff. de
 leg. iij. in prin. sed debet probare aliquo certo tēpore vel mē-
 sibus sic fuisse. l. pretia rerū. ff. ad l. Fal. tūc enim præsumitur q̃
 modò sic fuisset, nisi probetur contrariū. l. j. ff. de cura. furio. &
 sic fuit in proposito. nō enim fuit vnus actus furoris cōringēs
 à casu, imò fuit furor & demētia cōtinuata pluribus diebus,
 & pluribus, & diuersis actibus cōtinuatis, ex eo tempore quo
 morbus & phrenelis nunquā eā dimisit, licet aliquo spatio vi-
 detur velata: & attenta qualitate illius phreneticæ passionis
 nunquā eā dimisit, & antè dictū est: & hoc cōstat attēto tēpore
 quo eā dimisit, & tēpore quo mortua est: nā, vt inquit Gal. vt
 ponitur in prin. cōtinentis. Nunquā vidi patientes charabitū
 nisi paucos cum febre à primo die morbi, quin morentur
 ante septimum. & hoc de primo.

Secundò impugnatur dictum testamētum, dato quòd ipsa
 sanæ mentis fuisset ex defectu institutionis hæredis, quē ipsa
 (vt à iure requiritur) nec nominauit nec instituit: ad quod
 præsupponitur, vt ex processu constar, quod dicta domina nō
 instituit, nec nominauit hæredem dictū maritū suū, imò ve-
 xationibus & extorsionibus multis præcedentibus factis à
 Comite, focero suo, & eius vxore, & ab aliis, respondit quòd
 sic. & hoc per omnes vtriusque partis testes notissimè proba-
 tur: & testes nostri hoc deponunt latissime in xxv. arti. vsque
 ad xxx. deponētes clarè de importunationibus & extorsioni-
 bus eidē factis tã à Comite & Cominissa, vt filiū suū eiusdēq;
 maritū heredē institueret, deponūt: *los testigos que no le pregunta-
 na nada salvo el dicho cōde y cōdeja jus suegros dix. è lo le cō mucha
 importunidad de xays por heredero a dō Garcia y a vnq̃el ne respo-
 dia nada de xia la dicha cōdeja al escriuano assentad que dexa a su
 marido heredero y que le respondia todos que no se podia hazer y a vn
 dizen algunos testigos que como estaua en el articulo de la muere y
 muy agrauada dela enfermedad y a vn fuera de seso que a todo
 quanto le preguntaua dexa si: & ansi mesmo deponen que tanto la
 importunaua q̃llorando dexa en diuersos dias otras vezes sin que na-
 da le dixesse ni preguntasse nada, señores dexadme por la passio de dios.*

*que yo os doy mi fe sino dios me destruya sino os lo diere todo, y otras
vexas dexia llorando yo os dare lo que quisierdes, como mas largo los
dixen los testigos en la xix. preguntan y sus testigos en la vii. Et te-
stes deponūt de aliis verbis dolosis, quæ eidem dicta sunt ad
eam inducendam, vt dictum maritum suum institueret.*

- Nec obstat si aliqui ex testibus aduersæ partis dicant di-
ctam dominam ore proprio maritum nominasse hæredem:
primò quia per plures testes nostros, & meliores probatur
oppositum: imò per testes suos. hoc idē probatur præsertim
per dictos duos religiosos & per notarium eiusdē testamenti,
cuius fides est approbata ab aduersa parte: & sic est ei creden-
dum, in eo quod facit contra eum. l. si quis testibus. C. de testi.
cum vulgaribus: idem deponit quidam Castellanus & alij
23 plures. † Secundò quia illi testes aduersæ partis, qui super hoc
deponunt in eius fauorem, sunt eius domestici & familiares,
& patiuntur alia plura obiecta, ex quibus eorum fides manet
annihilata: & si dicatur quòd ad concordandum testes contra-
ria deponentes debet præsumi multiplicatio actuum, vt. in c.
in præsentia. de probatio. ad hoc facilis stat responsio consi-
deratis omnium testium depositionibus. nam omnes depo-
nunt de eodem actu & tempore: sed quando ipsa fuit interro-
gata à dicto Comite & Comitissa, & valde ab eis importu-
nata, vt faceret hæredem maritum suum: & dicūt eam solum
respondisse, sic & quando tabellio statim eam interroga-
uit, si ratificabat dictum responsum, seu institutionem mari-
ti, & respondit solum, sic apertè omnes deponunt de eodem
actu non iterato: & vltra hoc est præsumptio iuris quòd nun-
quàm actus præsumitur iteratus, vt iuris principia docent:
vnde quando constat de vnitæte actus siue in tempore siue in
loco, testes sunt contrarij, nec est locus concordie, nec statur
maiori & meliori numero. c. cum Ioannes. de fide inst. Doct.
in c. cum in tua. de testi. vnde consideratis nostris testibus, qui
plures numero & meliores sunt testibus aduersæ partis, & vltra
hoc quòd etiam plures ex testibus ipsius & tabellio & reli-
giōsi deponunt apertè solummodo respondisse, sic manet eui-
denter ipsam non nominasse hæredem maritum, sed valde
importunatam, pluribus extorsionibus vexatam solum re-
24 spodnisse, sic. † Hoc præsupposito ex hoc capite, videtur di-
cta institutio inualida, cum ad hoc vt valeat hæredis insti-
tutio: proprio ore nominandus est hæres à testatore: vt est casus
in l.

in liubemus. C. de testa. † Sed oportebit nunc insistere in
 quilla, à qua accipiet fortè fundamentum pars, aduersa: si testa-
 tor interrogatus à tabellione, si faciat Titium hæredem, re-
 spōdeat sic: vtrum valeat, & sit perinde ac si testator nomina-
 set hæredem? glo. mouet in d. liubemus. super parte, quemad-
 modum. quæ tenet quòd sic indistinctè. Sed eam non ob-
 stare in proposito ex multis ostenditur: primò, quia contra
 dictā gl. licet approbatā, est casus rotundus in d. liubemus.
 vbi Imperator inquit: quòd si scribere scit, & vires ad scri-
 bendū habet testator, debet scribere nomen hæredis: sin autē
 ex morbi acerbitate vel imperitia literarum hoc facere mi-
 nimè potuerit: testibus testamenti præsentibus nomen hære-
 dis ab eo nuncupari. nec contentus Imperator solum illa de-
 cisione, posuit c. ausulas vltra, irritās & annullans testamen-
 tum contra factum, dicens, quòd si non fuerit obseruatum, &
 nomē hæredis non fuerit manu testatoris scriptum, vel verè
 coram testibus nuncupatus, hoc testamentum stare minimè
 parimur. nec his contentus pœnam falsitatis imponit tabel-
 lionibus cōtrarium facientibus, subdens pulchra verba ibi,
 scituris & tabellionibus & his qui testamenta procurāt con-
 ficienda: quòd si aliter ausi fuerint, pœnam falsitatis non eui-
 tabunt, quasi dolose in tam necessaria causa versati, & c. ponde-
 randa ergo sunt tria in d. l. posita, scilicet statuendo & irritan-
 do contra factum, & pœnam tabellionibus & aliis imponēdo
 si contrafaciant: quæ in alia lege vix inueniantur, & sic deno-
 tant magnum mysterium & magnam Imperatoris volunta-
 tem, vt obseruetur vt falsitas quæ præcipuè in testamentis cō-
 mittitur, exul fiat de republica, vt Imperator inquit ibi: si
 ergo tanta Imperatoris voluntas ostenditur circa dictā l. ob-
 seruationem, nescio quomodo aut quā causa Accursio & se-
 quacibus permissum fuit eam quasi corrigere, & aliam (vt ita
 dixerim) legem nouam condere, per quam dispositum sit nō
 esse necesse, vt proprio ore testator nominet hæredem, sed suf-
 ficere ad alterius, requisitionem, imò veriùs extorsionem re-
 spondete. sic certè leges extendere eāque à propriis termi-
 nis extrahere, est vna de principalibus causis generandi opi-
 niones in iure nostro: nec video vrgens fundamentum ad
 opinionem glossæ sustinendam. † Nam hoc non probat
 tex. in auth. & non obseruato. quæ est posita super liube-
 mus. dum dicit, siue per se siue per alium quis inscribat

- nomen hæredis: quia ibi tex. loquitur in testamento facto in scriptis, vt ibi dicit glo. & clare apparet ex tex. & hoc est clarius in §. quia verò, ante hæc l. in auth. vt spon. largi. collat. ix. vnde fuit sumpta dicta auth. nam ibi tex. expresse loquitur in testamento facto in scriptis disponens, iuncta glo. q̄ licet in liubemus. in fine esset dispositum, q̄ in testamēto in scriptis testator manu propria, aut per testes, scriberet nomina hæredum, tamen quia ex hac subtilitate multa testamēta destituebantur, disponitur q̄ sufficiat q̄ per se vel per alium scribat nomen hæredis, & sic testetur secundum priscam consuetudinem, quæ erat in hac consultißima. C. de testa. per quã non cogebatur ipse vel testis scribere nomen hæredis, vbi in scriptis testabatur, vt ibi tex. dicit in princ. vnde cū d. auth. loquatur in testamento facto in scriptis, in quo cū tãtæ solennitates interueniant, cessat falsitatis præsumptio: non est arguendū ad testamentū nuncupatiuū, in quo falsitates plures cōmitti possunt, vt Impe. inquit in d. liubemus. † Nec etiã hoc probat tex. in l. hac cōsultißima. §. at cū humana. C. qui testa. fa. pos. ibi, elogium ipse suū profiteatur agnoscere: quia ille tex. loquitur & disponit specialiter in testamēto cæci, vbi plures solennitates requiruntur, de quibus ibi: vnde propter tantas solennitates requisitas, nimirū si propter suã infirmitatē ei permittatur testari eo modo, de quo ibi: quia præcedentibus tantis ibi requisitis, cessat fraudis præsumptio: item quia ille tex. loquitur quando ipse testator cæcus per alium prius ordinauerat, & cōposuerat suū testamentū: & sic alius de voluntate sua prius iam scripserat & ordinauerat, quod cōstat ex litera ibi, voluntatē suam siue in testamenti vel collucilli tenore cōpositam, cui vellet scribendā crediderit. † Nec obstat quod dicit gl. in d. §. at cū humana. f. q̄ ille §. habeat locum in testamento non cæci, dum litera dicit in fine ibi, sic fieri nanque confidimus: nam illud est intelligendum, vbi ille qui non est secus velit testari, adhibendo omnes illas solennitates, quas ibi lex mandat interuenire in testamento cæci, & eis se submittendo, cū non habeat necesse, vt ibi dicit glossa in parte testandi. Nec hoc probat textus in l. hæredes palam. in princ. imò potius probatur contrarium ibi, hæredes palam nuncupandi sunt: & ibi, licebit ergo testanti, vel hæredes nuncupare, & c. & §. quod verò, eiusdem legis loquitur in legato: nec etiã probat alia lex Pamphi. lo. §.

l. 5. propositum. ff. de leg. iij. quia ibi loquitur in legato: item quia ibi ipse testator prius dixerat & declarauerat voluntatem suam: quod constat ex litera ibi, accersiris amicis, Caio & Seio contubernali dixisse, &c. & ideo ibi textus dicit, quod fuit interrogatus testator an dixisset. verba sunt textus. & ideo opinio glo. & sequacium videtur carere fundamento concludenti: unde aliqui antiquorum & modernorum dicunt in puncto iuris esse veriores opinionem contra glo. licet eam teneat communis opinio: sed hoc hodie videtur decisum à l. parti. quæ concordat ad literam cum d. l. iubemus. inquit enim lex vj. incipit *certo deus*. vj. part. titu. iij. *certo deus el hazeder del testamento nombrar ayuel a quien quier stallecer por su heredero dixiendo fulano quero que sea mi heredero*, &c. & aliqua alia verba exprimuntur in eadem l. ex quibus est aperte decisum testatorem debere nominare heredem ut continebatur in d. l. iubemus. si ergo post dictas omnes opiniones, de quibus per glo. & sequaces in d. l. iubemus. superuenit d. l. parti. & leges partitarum obseruandæ sunt, & per eas causæ decidendæ sunt, sicut in l. ordina. de Alcalá & Thauri continetur: non videtur ultra opus esse insistere super d. q. maxime attempta huius negotij qualitate, & aliis circumstantiis, quæ interuenerunt tempore dicti testamenti, de quibus antè.

† Secundo posito quod opinio glo. in d. l. iubemus. esset vera, debet intelligi sic & limitari. scilicet, quando testator fuisset interrogatus à tabellione. sic firmat Bar. in d. l. iubemus. dicens quod quando testator fuit interrogatus, non valeat, etiam si testator respondeat sic: hoc per d. l. quia talis interrogatio est magis quædam subiectio quam voluntatis requisitio. ff. de questio. l. j. §. qui questionem. ratio, quia lex voluit per ipsum testatorem nominari, ne detur materia falsitatis scribendi & fabricandi. ff. quemad. testa. aper. l. ij. §. diem. de fide instr. l. fin. & d. l. iubemus. sed quando interrogatio fit à tabellione inde rogato, dicit valere testamentum: ista etiam videtur esse mens Bart. in d. l. iubemus. sic intelligentis dictam glo. inquit enim, quid si notarius exprimit seu nominat nomen hæredis, & testator respondit sic: idem ipse in l. hæredes palam. ff. de testam. & ponit singularia verba Bart. in d. l. iubemus. qui tunc vult idem quando interrogatur testator à tabellione valere, quia à testatore ad hoc fuit adhibitus & rogatus: inquit enim quando interrogatio fit à tabellione inde

rogato, dicas valere testamentum : nam fides tabellionis aufert omnem suspicionem falsitatis: nam si ei committitur tota substantia veritatis, ergo standum est ei. C. de testamen. l. si quando. hac Bald. sed hoc manifestè cessat in proposito : quia dictus tabellio qui hoc testamentum condidit, non fuit ad hoc adhibitus, nec à testatore ad hoc testamentum rogatus: sed ab inimicis qui eum compulserunt & oppresserunt, vt filium eorum hæredem institueret : & ad hoc effectuum adduxerunt tabellionem sibi familiarem & seruitorem, qui ad eos complacendos infideliter se habuit : & postquam hæc scripseram reperi Pau de Castr. sic ponderasse. Bald. in consil. ccclxvij. incipit, Viso puncto & allegationibus. extollens dictam Bal. determinationē, dicens, quòd singulariter loquitur limitans d. glo. l. iubemus. quando interrogatio fit à tabellione adhibito per testatorem ad scribendum suam voluntatem, aliàs non haberet locum dicta glo. & hoc ipse sequitur.

- Imò etsi tabellio interrogauit, fuit postquam præcesserat importunatio, subiectio, & voluntatis extorsio Comitissæ & Comitum eius socii : intantum quòd ipsa Comitissa uenerat, vt nullus ingrederetur ad cameram, ubi erat dicta testatrix : & valde egrè tulit, cum familiares aliquos etiam fratres sinebat intrare : & ipsa semper importunans dicebat, si instigebat maritum hæredem, & quod deterius erat, ea nihil respondente dicebat ipsa Comitissa tabellioni, quòd rescriberet qualiter respondebat quod sic : & intantum dicta testatrix erat importunata, quòd postquam sinebant aliquem intrare, nullo eam alloquente, dicebat, *dexa me suo dios me destruya sino os lo diere todo*, & alia plura verba importunitatem & suggestionem voluntatis declarantia, vnde ipse tabellio non interrogauit à principio, sed præcedentibus dictis extorsionibus de mandato dictorum Comitum interrogabatur, si interrogabat responsum ei demandatum. † Igitur consideratis extorsionibus & suggestionibus importunis eidem dominæ factis, vt maritum institueret, posita in socii & mariti potestate, valde infirmitate oppressa, satis euidenter infertur non interfuisse illam libertatem testandi: quæ iura requirunt. voluntas enim & libertas requiruntur in testamento, vt inquit Imperator in l. j. C. si quis aliq. testa. prohi. & Gratianus xiiij. q. ij. §. & siquidem. † Accedat prædictis gl. illa vulgaris, licet nota. in l. j. in §. quæ onerenda. quar. rer. actio. non de. quæ

quæ dicit quòd mulier potest reuocare, quasi iusto metu factum illud quod reuerentia mariti fecit, per tex. illius §. ibi, vel nimium, &c. vnde glo. ibi dicit reuerentia mariti pro iusto metu habetur: & inquit Ioan. de Imol. in cap. causam matrimonij. de offic. delega. esse æquam opinionem: cum de facili non possent probare minas vel verbera mariti, quæ sunt intra domum: & si veritas huius gl. examinanda esset, grandem exigeret examinationem ex antiquorum & Modernorum prolixitatibus: idèd attingam solummodo quod attinet ad propositum, & primò allego famosum dictum Bar. quod non reperio ponderatum: & est in l. iij. ff. si quis aliquē testa. prohi. vbi ipse inquit, quæro quæ compulsio debet interuenire, vt quis incidat in hoc edictū? respōdeo, metus mortis, &c. subdit ad propositū vel alius metus, qui induceret restitutionem per officium iudicis, de quo in l. j. in §. quæ onerandæ. ad tollendum tamen dictam præsumptionē, q̄ interuenit metus, faciat quis quòd testamentum fiat inter consanguineos testantis. l. trāfactionem. C. de transact. hæc ille. vnde Bar. aperte sentit tale testamentum reuerentia mariti factum, retractari per officium iudicis, licet non per actionē quod metus causa, quæ competit vbi interuenit metus mortis, vel cruciatus corporis, vt per totū tit. C. & ff. quod met. cau. sed ad rescindendum per officium iudicis sufficit minor metus. l. non est verisimile. in §. si. fœnerator. ff. quod met. cau. & traditur per gl. magistraliter in l. interpositas. C. de transact. & istius opinionis fuit idē Bar. in d. §. quæ onerandæ. vbi expressē dicit q̄ illa gl. dicit veritatē intelligendo eā, q̄ rescindatur per officiū iudicis propter nimiam reuerentiā mariti erga vxorē: per d. l. non est verisimile. & Pet. de Anchar. in cap. si pater. de testa. in vj. commemorat diebus suis fuisse dubitarum apud venerandum consilium Venetorum de quadā muliere à marito molestata, vt eundem hæredē institueret, quæ accessit ad domum consanguinei, & narrauit quæ sibi acciderant cum marito, & fecit in domo eius testamentum, exprimendo causas molestationis, cū cæteris clausulis derogatoriis: & rediens ad domū fecit testamētū ad libitū mariti. refert Pet. de Ancha. q̄ nō esset pronuntiandū in fauorē illius secūdi testamēti extra Venetias: licet Venetiis si cū vxore degit cū magna libertate. & Barb. homo iactantiæ plenus, qui fecit mētionē de illo dicto Anch. in d. c. causam matrimonij. poterat melius allegare d.

Bar. determinationē elegantem, quæ satis iuuatur ex hoc, qd actus testandi requirit liberā voluntatē, & omnimodā libertatē, & voluntatē, vt ante dictum est. † Quæ conclusio profectō ex duobus magnū subsidium assumit, primō ex c. cū virū. de claud. despon. vbi puella, quæ imperio patris cōacta habitū virginittis suscepit, potest illum sine prauaricatione deferere, quia eam non ligauit: vnde dicit ibi Do. Anto. volo te notare qd parentū imperiū causat sufficientem metum ad inhabilitandū actū ex libera volūtate pēdentē: quod est notandū, quod sentit in d. §. quæ onerandæ. vnico verbo: & sic est in testamēto, quod requirit magnā libertatis volūtate, vt ante dictū est. secūdo ex opinione eorū renētū gl. d. §. quæ onerandæ. esse verā, quando vxor faceret actū in fauorē & cōmodū, mariti vel patris: & filix in cōmodū, vt tunc maritalis seu paternæ reuerētiæ sufficiat: inter quos fuit Bal. in l. interpositas. C. de trāsac. Rom. in l. si cūm dotē. in §. eo autē tēpore. ff. sol. mat. Moderni aliqui in d. c. causam matrimoni. faciūt l. si quis cūm sciret. ff. de fur. imō alij approbant indistinctē d. glo. in pluribus locis: & licet alij reprobauerint, tamen attentis pluribus coniecturis, quæ in proposito cōcurrunt, de quibus ante dictū est, succedit illa dispositio Iurisconsulti, quæ alibi non reperitur in l. metū. ff. ex qui. cau. maio. ibi, sed eius rei. † Tertiō, quia prædicta cōclusio gl. & scribentiū est limitāda & intelligenda, quando notarius de scientia & voluntate testatoris scripsit testamētū, & postea testatore præsentē & testibus exprimit nomina heredū, & testator respōdit: sed si aliquis fecit se ribi testamentū sine sciētia & volūtate testatoris, postea cōuocatis testibus exprimit nomina heredū: & notarius in præsentia testatoris legit illud testamentū & interregat testatōrē si vult illud esse suū testamentū, qui respōdet qd sic, tale testamentū nō valet: maxime quādo erat grauatus maxima infirmitate: quod in præsentī videtur hoc negotiū decidere & determinare. & ad hoc accedit elegans verbum Alber. Papiens. quod refert Ioan. And. in addit. ad Spec. in tit. de testa. in §. in primis. in addit. quæ incipit, quidam Pileus. vbi tenent opinione gl. in d. l. iubemus. intelligit eā verā, dū tamen testator bonam memoriā & intellectum habebat: & maxime quando interrogatus fuisset à tabellione. & ita dicit limitari dictā gl. in his terminis, scilicet, quādo intimi testatoris informati forsan de ipsius volūtate, vel forsan meditātes quid prouiderent

denter illi agendum esset, fecerunt scribi testamentum: quo
 scripto notarius legit institutionem haredis testatori petēs, si
 sic instituere volebat, respōdet quod sic: idē fecit de legatis: di-
 xit enim q̄ hic facillē datur materia fabricādi falsum: ad sin-
 gula enim infirmus & quali mortuus respōderet quod sic, vt
 in l. iubemus. itē iste modus testādi nō est inuētus à iure: & sic
 superstitio improba est illum inuenire, extra de ri. an. fa. c. ij.
 versi. & quod non est. leges enim præallegatæ volunt quod te-
 statoris voluntas declararetur scripto vel voce. † Itē captatoria 36
 videtur talis testatio ex alterius volūate dependens, & sic nō
 valet. ff. de hær. inst. l. captatorias. & C. eod. tit. l. captatorias.
 dicebat tamen q̄ si cōstaret de volūate testatoris distinctim,
 antequam tabellio scriberet prædicta, valeret sic scriptum, &
 postea lectū cum tali responso, & sic loquitur prædicta l. Pam-
 philo. vbi fuit testator interrogatus an prius sic dixisset. sic re-
 sponderet Io. And. & rectē intuenti cum hac opin. Alber. resideret ibi
 Ioan. And. hanc conclusionem Ioan. And. valde extollit Lud.
 Rom. in consulendo cōs. cccvj. incipit, Proposita cōsideratio.
 final. verbis. & per illā impugnat cōsulendo testamētū cuius-
 dam, dicens talē formam testandi vt supersticiosam esse im-
 probaram. ij. q. v. consuluisti. hanc etiam decisioē Io. And. al-
 legat & sequitur Paul. de Cast. in l. hac consuluisti. in §. at
 cū humana natura. C. qui test. fac. poss. in cōstituto in graui
 infirmitate (inquit enim) quod cōmuniter obseruatur in testa-
 mētis cuiuscūq; q̄ primo notarius cōficit scripturā de omni-
 bus, & postea vocat testes, sicut ibi disponitur de testamento
 cæcis: subdit ad propositū aduertendū, q̄ illo casu oportet con-
 stare, quod illam scripturam fecerit: notarius de voluntate te-
 statoris: aliās si testator esset in graui infirmitate cōstitutus,
 & corā eo & testibus legeretur scriptura testamēti nō cōfecta
 de mādato eius. sed ad instātiā alterius: vt ipse refert se ha-
 buisse de facto, cū ita interrogatus esset testator an ita vel-
 let, & respōdet q̄ sic refert se cōsuluisse & respōdisse nō vale-
 re testamētū, ex quo erat grauatus infirmitate, & nō appare-
 bat q̄ de sua voluntate illa scriptura testamenti esset facta. &
 refert sic tenere Io. Andr. in dicta additione, quam ibi sequi-
 tur. de eadem decisioe facit mentionē Lud. Rom. illam se-
 quens in l. gerit. de acquir. hær. Ant. in l. cū tibi. de testa.
 refert dictā additio. Ioan. Andr. & idem ibi Abb. & quali in
 his terminis, & adhuc fortioribus consuluit Paul. de Cast. vir
 magnē

magnæ famæ & authoritatis, & scripsit, vt vir timoratae conscientiae vt constabit: & est consilium in meis numero clv. incipit, Viso puncto & allegationibus, referens insignem doctorem Ang. sic consuluisse, q̄ quando interrogatio fuisset facta testatori ab his propinquis, qui desiderabant institui, vel alio submisso per eos, & non apparet q̄ præcessit voluntas testatoris de his instituendis, etiam si testator respondeat sic, non
 37 valet institutio: aliàs † daretur materia falli fabricandi, quæ maximè fugienda est in vltimis voluntatibus. l. fin. C. de fide instrum. & refert statim, & subdit dictam addit. Ioan. And. in hæc verba, etiam si notarius adhibitus non à testatore, sed à propinquis ad eorum instantiam scripsit testamentum & institutionem de ipsis, & postea legit coram testatore, & interrogauit an ita vellet: respondit quod sic: quod non sufficit, cum de facili infirmus & quasi mortuus ad omnia respondit quod sic: solum ergo dicit sufficere hanc responsionem, quando constabat antea de voluntate sua, quod ita volebat facere, & hoc idem ipse sequitur dicens, quod dicta verba Ioan. And. sunt not. & vera, cum magna deliberatione dicta, & per illam decisionem sic consuluit: & sic fuit in proposito, vt constat ex processu. Et ad prædictam decisionem Ioan. And. coadiuuandam & verificandam videtur mihi casus ad litteram in d. §. at cum humana natura. iuncta glo. in parte, testandi, scilicet, quod ordinato testamento testator interrogetur an ita vellet: quod constat inquantum littera dicit elogium suum ipse profiteatur agnoscere. & glo. ibi in parte, testandi, dicit, quod licet ille tex. loquatur in testamento cæci, tamen quod quilibet alius poterit testari eo modo de quo ibi, dum tamen seruet solennitates à dicta l. requisitas. & vna de causis & solennitatibus ibi requisitis est, quod illud tale testamentum prius fuerit scriptum & ordinatum de voluntate ipsius testatoris: & sic constabat iam de voluntate ipsius testantis. quod clarè determinatur ibi in littera, dum dicit voluntatem suam compositam, cui vellet scribendam credere. Item quia licet in testamento cæci, de quo ibi, tantæ solennitates requiruntur, & tantus numerus testium: si legatur testamentum, & ipse interrogatus respondeat sic: non sufficit, nisi tale testamentum prius composuerat & scripserat per alium: à fortiori in aliis testamentis, vbi non requiruntur tantæ solennitates, vt d. l. iubemus. requirit quod articulatè loquatur testator &

tor, & qui respondit solummodo, sic, non potest dici propriè articulatè loqui: vnde in proposito in constituto in graui infirmitate & morti proximo, sicut fuit in proposito: valde exquisita & iuri consona est illa determinatio Ioan. Andr. & sequacium, maximè quia tales grauius infirmi morti proximantes facilè ad omnia respondent sic: nam memoria perturbata & mutilata illo tempore totus intellectus deficit, vt est text. in l. hac consultis si xia. §. at cùm humana natura. C. qui test. fac. pos. & omnes sic laborantes in articulo mortis præsumuntur animi consilium non habere, cùm penitus deficiente corpore deficit intellectus: & sine corpore nihil agit, vt Arist. dicit in primo de Anima: quod Bal. adducit in l. cùm non solum. in princ. in ij. col. in fi. de bonis quæ lib. ad fundandam quæstionem, de qua ibi: vnde qui in extremis laborat, nec omnimodo viuit, vt est casus in l. qui duos. de manum. testam. & pulchrè beatus Augustinus in lib. xij. de Ciuitate Dei, in c. ix. mouens quæstionem sub hoc themate: vtrũ tempus mortis, quo vitæ sensus aufertur, in morientibus an in mortuis esset dicendum? sic inquit, quòd eminente morte iam extrema & mortifera afflictione instante, idem ipse agitur sui nihil & moriens est & viuens, sed morti accedens, vita decedens: & in Psal. vj. Non est in morte, qui memor sit tui.

† Impugnatur & tertio dictum testamentum ex eo quòd non fuit lectum nec recitatum coram testibus: quod erat necessarium ad testamenti validitatem. tex. est not. & glo. licet vulgaris, in l. fideicommissa. in §. quoties. ff. de leg. iij. vnde si in libro notarij reperitur schedula testamèti, si nõ reperitur in ea scriptum, quòd testamentum fuit lectum coram testibus, ex illo testamento nihil debetur: secundu[m] Bart. ibi & Bald. in l. statutis. in princ. de senten. ex breuic. recitan. valde nota dictam glo. & super hoc multi ex docetibus diuersis locis scribunt, quos recitare vitio prolixitatis esset ascribendum: videtur casus expressus in tit. xviii. iij. parti. l. cij. quæ incipit, *Testamento hazen los humbres*, ibi & *tal testamento deue ser leydo*. Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Argumentum à cõtrario sensu habet locũ in vltimis volũtatibus.
- 2 Voluntas testatorũ etiam coniecturata potius, quàm verba, est sequenda: & qualiter intelligatur, num. 13.

Mater

- 3 Mater à luctuosa filij hereditate, quæ sibi ratione naturali debita est, excludi non potest.
- 4 Casus omisus in quacunque dispositione, remanet sub dispositione iuris communis.
- 5 Substitutio est secunda institutio.
Institutio aliter non fit, quam palam, & verbis expressis à testatore.
- 6 Heredis institutio nunquam ex coniecturata voluntate, aut ex coniecturis inducitur. & num. 15.
- 7 Legatum sicut tacite inducitur nutu, ita tacite admittitur & reuocatur.
- 8 Heredis institutio nunquam à contrario sensu conditionis inducitur.
- 9 Modus substituendi filio impuberi non alius est, nisi cum nominatur substituitur.
- 10 Voluntas testatoris presumitur talis, qualis de iure esse debet.
- 11 Prohibitus ex testamento succedere, non videtur prohibitus ab intestato succedere.
- 12 Voluntas tacita ex argumento à contrario sensu resultans, sequenda non est.
- 14 Testatoris voluntas sequenda est, quando verba saltem improprie possunt menti illius conuenire.
- 16 Venientes ab intestato filij impuberis possunt grauari onere fideicommissi.
- 17 Intellectus §. fin. l. si fundum per fideicommissum. ff. de leg. ii. & num. seq.
- 19 Dispositio §. fin. l. si fundum per fideicommissum. ff. de leg. ii. habet locum, cum expresse & nominatim pater fideicommissum relinquit venientibus ab intestato.

ALLEGATIO SECUNDA.

LEGATOR filio suo impuberi heredi instituto substituit uxorem suam matrem pupilli, si secundas non contraxerit nuptias, & ipse filius infra pupillarem aetatem decesserit: contingit quod filius mortuus est intra pupillarem aetatem: an mater possit admitti ad luctuosam filij hereditatem, non obstante quod secundas contraxerit nuptias? † Et contra uxorem facit primò, quia in ultimis voluntatibus quemadmodum in aliis, assumitur & mili-

tat argumentum à contrario sensu, vt est communis cōclusio in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa. & in l. si cūm dotem. in prin. ff. sol. matr. & in l. apud antiquos. C. de fur. est text. in l. si quis locuples. in fine. ff. de manum. test. si ergo pater substituit vxorem filio, si secundas non contraxerit nuptias: ergo à contrario sensu nuptias contrahendo voluit eam esse exclusam. Secundo, in vltimis voluntatibus voluntas est regina, & quæ prædominatur l. in conditionibus. ff. de condit. & demonstr. voluntas tenim testatoris dominatur verbis, & potius ipsa quàm verba sequenda est: vt in l. cūm virum. C. de fideic. & in l. si quis filium. C. de lib. præ. & in l. cūm quæstio. C. de lega. hinc est, quòd si de voluntate coniecturata testatoris appareat, & si verba deficiant, sequenda est voluntas testatoris, tanquam magis dictum & minus scriptum sit: vt in l. vnum ex familia. §. fin. de lega. ij. & in l. cūm auus. de condit. & demonstr. sed per argumentum à contrario sensu manifestissimè constare dicitur de voluntate: vt probat tex. melior de iure in d. l. si quis locuples. præterea ex quo venientes ab intestato filij impuberis possunt per patrem grauari onere fideicommissi, vt in l. si fundum per fideicommissum. de lega. j. in §. finali. ita videtur ex coniecturata voluntate, quòd ex quo secundas nuptias contraxerit, noluit eam esse hæredem: & per consequens grauauevit vxorem venientibus ab intestato hæreditatem restituere: text. in l. qui filium. in princip. ff. ad Trebellianum. & venientibus ab intestato visus est fideicommissum relinquere: quod intelligitur de suis non de aliis, ne videatur alienas successiones suis anteponere, vt in l. cūm acutissimi. C. de fideicommiss. & in l. generaliter. in §. cūm autem. C. de instit. & substitut. sed his fundamentis non obstantibus arbitrò de iure contrariam partem veriozem, vt ex sequentibus patet.

† Primò, quia specialiter inductum est, & contra regulas communes, quòd pater testamentum faciat pro filio impubere, & ei pupillariter substituendo possit matrem à luctuosa filij hæreditate excludere, quæ ratione naturali matri debita est: vt in l. nam & si parentibus. ff. de inoffic. testamen. & in l. precibus. de impub. & aliis. & in l. fin. de institut. & substitut. C. c. si pater. de testam. lib. vj. & in l. Papinianus. in §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testamen. vt & specialiter hoc patri permittitur, dum pro filio testatur, vt matrem exclu

excludere posset, quòd si filius pro se testaretur etatem habēs, non possit excludere: vt d. l. nam & si parētibus. de inoffi. tes. & d. c. si pater. in fine. si ergo patri hoc specialiter conceditur testando pro filio, & ei pupillariter substituendo: ergo cūm deficit filio pupillariter substitus, & intestatus decedit, mater non excluditur, nec excludi potest à luctuosa filij hæreditate. Sed cūm hoc casu matre secundas nuptias contrahente substitutus aliquis pupillaris datus non fuerit, ergo intestato filio defuncto nullus superest, qui ab hæreditate filij matrem excludere possit.

- Secundo, quòd isto casu cesset substitutio pupillaris, patet: nam mater filio pupillariter substituta fuit, si nuptias secundas non contraxerit: & sic sub illa conditione, quæ cūm cessauit ante mortem filij per hoc quòd nuptias contraxit, substitutio illa efficitur in causam caduci, vt in l. vnica. in §. & cum triplici. & in §. pro secundo. C. de cadu. toll. fuit enim illa substitutio pupillaris facta de matre cōditionaliter, si nuptias non contraxerit: & sic cūm conditio substitutionis viuo filio deficit, fuit effecta caduca aut in causam caduci: & cūm tēpore mortis filij non fuerit aliquis substitutus pupillaris, qui eam excluderet: meritò hæreditas filij ab intestato defuncti matri eius delata fuit. † Tertiò, in quacunque dispositione casus omissus remanet in dispositione iuris communis, vt in l. com. modissimè. ff. de lib. & posthu. & in l. si cūm dotem. in princ. ff. solut. matrim. sed sic est q̄ in casu quo mater secundas nuptias contraxisset, nihil disposuit pater, nec aliquem substitutum pupillarem dedit filio: ergo ille casus omissus remanet in dispositione iuris cōmunis: quæ est quòd mater filio ab intestato defuncto succedat: & q̄ in substitutione casus omissus remaneat in dispositione iuris cōmunis, est tex. in l. pater filiū. & in l. si quis ita substituerit. ff. de vulg. & pup. cūm ergo mater substituta fuit filio impuberi eo, casu quo secundas nuptias nō cōtraxerit: in casu in quo cōtraxit, remāsit filius sine substituto: & cūm ab intestato decessit, mater ab intestato fuit iure admissa, nec potest aliquo modo dici aut cogitari, quòd per talem substitutionem faciendo de vxore filio suo, si matrimonium secundum non contraheret videatur sorores suas in tali casu substituisse filio suo, nec aliquo iure reperitur, cūm de eis in dicto testamento nullam mentionem fecit.
- † Quartò, substitutio est secunda institutio, vt inst. de vulg. & pup.

& pupi. in rubrica: sed institutio hæredis aliter fieri non potest quàm palàm, & verbis expressis ab ipso testatore, vt in l. iubemus. C. de testa. in l. hæredes palàm. ff. eo. & hinc est quod in hæredis institutione, vbi verba articulata & clara requiruntur, vt suprà dictum est: ad positionem subsequenter non sequitur positio antecedentis: quia etiam si testator in suo testamento ab aliquo legata relinquat, vel ei debita sua solvere iubeat: licet ista sint onera, quæ ad hæredem spectent, non tamè propter hoc eum hæredem instituere videtur, nisi expressè eum instituatur. casus est singularis in l. hæreditas ad Statium. ff. de hære. insti. † Quinto hoc probatur manifestè: nam ex coniecturata voluntate aut ex coniecturis, nunquàm hæredis institutio inducitur. est bonus tex. ad hoc in l. j. ff. si tabu. test. nullæ extab. sed id quod stat ex argumento à contrario sensu, dicitur stare ex coniectura, per glo. & Doc. in l. apud antiquos. C. de furtis. per illud argumentum à contrario sensu, quod si mater secundum matrimonium contraheret, pupillariter filio non succederet, nullo modo potest iuduci substitutio ventiliu ab intestato ipsius testatoris. † Item pro hac parte facit: nam sicut legatum aut fideicommissum tacitè inducitur nutu, vt l. nutu. ff. de lega. ij. ita tacitè adimitur & reuocatur, vt in l. iij. in §. si. cum l. s. quen. ff. de adi. lega. hinc est, quod si post factum legatum inter testatorem & legatarium ortæ sunt inimicitie, ex hoc solo citra aliã reuocationem reuocatur legatum: inter hæredes autè institutos, cum ista non tacitè sed expressè inducatur, nunquam per tacitam aut coniecturatam reuocatur, vt per inimicitias ortas inter testatorem & hæredem: nec etiam si testator voluerit reuocare testamentum, & ad reuocandum testes adhibuerit, inducitur reuocatio. casus est valde singularis ad hoc in l. ex parte. ff. de adi. lega. cuius non est alia ratio, nisi quod sicut ex tacita voluntate aut coniecturata non inducitur institutio hæredis, per tacitam aut coniecturatam non reuocatur: & hinc eleganter dixit Ludo. Roma. in l. si cum dotem. in princip. ff. soluto matrimo. † quod à contrario sensu conditionis nunquam inducitur hæredis institutio. & hoc dixit Bal. in l. ij. C. de cõdi. inser. vbi notanter dicit, quod pater qui filium ex hæredat, si in patriam redeat, non videtur eum hæredem instituere: non est enim alius modus substituendi filio impuberi, nisi cum nominatur velut Titius: aut generaliter, quisquis patri hæ-

res erit, sic filio impuberi heres: ut in §. substituitur. insti. de pupi. substi. qui text. aperte ostendit filio aliter substitui non posse nisi tacita pupillaris sit, quæ ex dispositione iuris comprehenditur in vulgari, ut in l. iam hoc iure. de vulga. & pupil.

- 10 † Item in casu quo filio suo pater non substituit pupillariter, videtur ei conservare ius legitimæ hæreditatis, hoc est, ut ei succedat qui ab intestato succedere debebat: ut in l. vel singulis. ff. de vulga. & pupi. & in §. singulis. insti. eo. cum ergo in casu in quo mater contraheret matrimonium, pater non prouideret de substituto pupillari filio suo, per hoc voluit ut ab intestato succederet, qui aliàs ex iure succedere debebat: ut prædicta iura demonstrant: & talis præsumitur voluntas testatoris qualis de iure esse debet, ut dicit Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccle. & illud præsumitur testator cogitare, quod lex disponit ut dicit Bal. in l. precibus. C. de impub. & ali. substi. & pro hoc adducit l. si duo. de acqui. hæred. ff. facit ad hoc bonus tex. in l. ij. & ibi no. Bal. C. de cõdi. inser. cum ergo filio intestato decedenti de iure mater succedere debeat, & ipsa omnibus agnatis præferabatur in dubio: ex quo illos ei non pretulit, talis videtur testatoris voluntas, & ita interpretanda est, qualis de iure esse debet: præsertim quia & si pater expressè voluisset quod ab intestato mater filio nõ succederet, & ei ab intestato succederent sorores testatoris: hoc ipso directo facere non potuit, quia nõ aliter matrem potuit excludere à luctuosa filij hæreditate quàm testamentum faciendo pro filio & ei pupillariter substituendo: cum tamen ab intestato filius decederet, non potest mater à luctuosa filij hæreditate excludi: nec remotiorem ab intestato præferre proximiori, hoc est, ipsi matri: & licet testator in sua propria successione posset successorẽ ab intestato præferre successori ex testamẽto, ut in l. si quis ita hæres instituatur sit legitimus. ff. de hære. institu. in hæreditate tamen filij hoc non reperitur iure cautum.

- 11 † Præterea per hoc quod pater matrẽ substituit filio suo, si matrimonium non contraheret: ex hac dispositione nil aliud potest assumi nisi argumentum à contrario sensu, quod si contraxerit, per hoc non sit substituta: sed per hoc non tollitur, quia ab intestato: & si ex testamento succedere nõ possit: quia qui non succedit ex testamento, vel prohibitus est ex testamento succedere, nõ videtur prohiberi ab intestato succedere.

cedere. & hinc est quòd filius iustè exheredatus ex testamen-
to, si testamentum per aliū rumpatur, succedit ab intestato
vnà cum aliis: & si à successione ex testamento iustè exclusus
esset, est casus valde singularis in l. liberis. ff. de doli excep.
nec obstat tex. in l. codicillis. in §. mater, de lega. ij. nam ibi
non inducitur fideicommissum: quia prohibuit vir vxorem
suam heredem institutam fratribus suis relinquere: sed quia
dixit, habes filios sororis, quibus relinquantur. † Et si dicatur, 12
non solum sumitur argumentum à contrario sensu ad hoc,
vt mater ex testamento filio nō succedat, si secundas nō con-
traxerit nuptias, imò quòd nullomodo succedat. certè hoc nō
constat: nam cōditio fuit appositā in substitutione: argumen-
tum à contrario sensu conditionis defectæ assumitur ad suc-
cessionē ex testamento, vbi cōditio appositā fuit nō ad suc-
cessionem ab intestato, sed adhuc posito quòd argumentum
à contrario sensu conditionis defectæ assumeretur, & ad
successionem ab intestato ipsius matris: tale argumentum à
contrario sensu nullo modo assumi potest, quia secundum
quod dixi: & si matrem expressè excludere vellet à succe-
ssione filij ab intestato decedentis, hoc non posset: quia si pos-
set sequeretur prauus & iniquus intellectus, & contra iura
quæ successionem ab intestato deferunt matribus: & sic
istò casu nullomodo sumi debet argumentum à cōtrario sen-
su, nec tacita volūtas ex eo resultans sequi debet, vt est casus
not. & Bald. dicit in l. ij. C. de condi. inser. & Bar. in l. Marcellus.
in p. in. ff. ad Trebel. & hac ratione tacita pupillaris non
admittitur cōtra matrē, vt in d. l. precibus. & in d. l. si. C. de in-
sti. cū ergo illud, quod cōstat per argumentum à contrario
sensu, dicatur tacitus & subauditus intellectus, vt probat tex.
in d. l. ij. & ibi dicit Bal. nullomodo dictus tacitus & subaudi-
tus intellectus potest habere locum contra matrem.

Nec obstat determinatio Ange. in l. moribus. ff. de vulga.
& pupilla. vbi dixit, quòd tacita pupillaris cōprehensa in ex-
pressa vulgati coniecturata voluntate admittitur contra ma-
trē: vtputā si mater contrahat secūdas nuptias, quia loquitur
sine fundamento. contrariū tenet Ioan. de Imol. in d. l. mori-
bus. & Bal. in l. precibus. præsertim qā in nostro casu cū ma-
ter cōtrahit secūdas nuptias, nulla pupillaris substitutio remā-
sit tacita vel expressa, quæ cōtra matrē habere posset locū. &
ex prædictis remanet satis solutū argumētū à cōtrario sensu,

- 13 quod ex illa cōditione assumebatur. † Nō obstat argumētū, quod sit de sequenda voluntate testatoris potius quā verba; quoniam hoc procedit, quando testator processit ad dispositionem: aliās non sufficeret testatorem voluisse, & si de voluntate constaret, tex est de hoc multū singularis, & multū bene hoc probans in l. quidam cū filium. ff. de hēre. insti. & ibi ad hoc notat Bal. & Imol. & dicunt per illum tex. omnia iura limitari, quibus dicitur magis attenditur voluntas testatoris quā verba, vt procedant quando testator processit ad dispositionem. facit ad hoc bonus tex. in l. vnica, in §. si autem ad deficientis. C. de cadu. tol. in ver. nam si contrarium. & ibi ex illo tex. notat Bart. quōd id quod testator nō loquitur, nec velle præsimitur. † Secundō, illud de voluntate testatoris sequenda procedit, quando verba saltem improprie possunt conuenire menti testatori, & nō aliās. hoc tenet Bar. in l. cū in ambiguo. ff. de rebus du. facit l. si quis in fundi vō cabulo. de lega. j. cū ergo in proposito nō essent verba, cū mulier contraxit matrimonium, nec in tali casu processit testator ad dispositionem, nullomodo volūtas testatoris attenditur, nec attendi debet: quia illud quōd nō dixit, nec voluisse præsimitur, per supradicta. † Et adhuc si de eius tacita voluntate constaret, de qua non constat, tamen per talem voluntatem tacitam aut coniecturatam non inducitur institutio, vt in d. l. j. ff. si tabu. testa. nu. exta. & d. l. ex parte. de adimend. lega. & d. l. quidam cū filium. ff. de hēre. institu. cū ergo mater à filij hēreditate non repellatur, nisi per dictam substitutionem pupillarem, vt d. c. si pater. & d. l. Papinianus. in §. sed nec impuberis, ergo nullo modo fuit exclusa ex tacita voluntate defuncti.

Præterea si illi qui sunt expresse & nominatim positi in conditione, & si de voluntate testatoris constet, non videntur substituti, vt tenet glo. & est cōmunis opinio scribentium in l. Lucius. ff. de hēre. insti. & Bar. in l. Centurio. de vulga. & pupilla. & in l. si sic. de lega. iij. multō fortius sorores testatoris non nominatæ nec vocatæ substitutæ videri possunt. idē tenet Pau. de Cast. in consi. cccxxvj. idem tenuit in l. penul. C. de impu. & aliis. † Itē nō obstat argumētū cōtrā de l. si fundum, per fideicōmissum. §. si. ff. de lega. ij. vbi venientes ab intestato filij impuberis possunt grauari onere fideicōmissi, & sic voluit pater: & eius intentio fuit grauare matrē ab intestato

Ita succedēt filio onere fideicommissi restituēdi hereditatē veniētib⁹ ab intestato: quia hic nō cōstat q̄ grauauerit veniētes ab intestato filij restituere hereditatē aliis remotioribus ab intestato succedētib⁹: nec hoc fuit expressum à testatore, nec suę sorores fuerūt nominatę in testamēto, nec fauore ipsarum talem conditionē posuit: ergo nō potest adaptari textui in d. l. si fundum per fideicommissum. §. fina. nec sunt verba nec mens testatoris, nec aliquid ex his, quibus fideicommissum tacitum inducitur, nec per cōiecturas inducitur tacitum fideicommissum, nisi in casibus à iure expressis, vt est intērio Bald. in l. cum virum. C. de fideicom. allegat. tex. in l. Lucius. in §. tres heredes. ff. ad Trebel. vbi clarē probatur, quod ex coniecturata mente defuncti nō inducitur fideicommissum. 18

† Item l. illa, si fundum per fideicommissum. §. fina. tanquam exorbitans, & ius generale continens, & contra alia iura & rationes aliorum, præsertim l. qui fundum §. qui filius. ff. ad leg. Fal. & ibi Bar. & l. ab exheredatis, quæ est antep. ff. de lega. ij. in suo casu intelligēda est, hoc est, in aliis venientibus ab intestato filij impuberis, quibus legitima non debetur: nō tamen quādo mater est, quæ ab intestato succedit filio, cui legitima in bonis filij naturalis ratione debetur.

† Item dispositio d. §. fina. l. si fundum per fideicommissum. 19 locum habet, cū expressē & nominatim pater fideicommissum relinquit veniētib⁹ ab intestato filij impuberis: si autem sumus in dubio, verum ipsum filium an venientes ab intestato grauare voluit: in dubio fideicommissum est nullum: hoc tenet Bar. in l. cohæredi. in §. cū filij. ff. de vulga. & pupilla & ibi dicit esse tex. notabi. ad hoc idem tenuit in l. codicillis. in princi. ff. de vsufructu lega. Idem consuluit Paul. de castro cōsilio excvii. quod incipit. In casu præsentis. per text. in c. si pater. de testa. libro vj. in fine. à contrariio sensu tamen hic non fideicommissit expressē veniētib⁹ ab intestato: ergo fideicommissum est nullum.

Item & finaliter dato quod mater expressē onere fideicommissi esset à testatore grauata, & quod subintelligatur istud tacitum grauamen per hoc, quod si matrimonium secundum contraheret: noluit pater quod succederet filio: certum est quod ad istud fideicommissum venientes ab intestato ipsius filij videntur inuitari, ex quo aliis iuris alius non est nominatus, sed venientes ab intestato finaliter nō est alius,

nisi frater ipsius impuberis, qui viuus remanet, & remanet
ergo illi fienda est restitutio. Roderic.

SVMMAE.

- 1 Alienans licet sibi praiudicare possit, non tamen descendenti-
bus vocatis, quorum favore res subiacet restitutioni.
Utilitati meae, quando cum alterius utilitate coniuncta est, quo
ad me renuntiare possum, quo ad alium non.
- 2 Impedito agere impeditente iuris, non currit praescriptio.
- 3 Res alienari prohibita an praescribi possit: si quis à persona alie-
nare non prohibita causam habeat.
- 4 Bona maiora per privilegium & regiam facultatem, maximè
ex iusta causa, vendi ac alienari possunt.
- 5 Filius post mortem patris vocatus, patre superstite, ad petendum
non admittitur.
Tractus futuri temporis ad iudicem non spectat: & iudiciū non
potest esse de futuro.
- 6 Bona restitutioni sub conditione vel die alicui subiecta tantum
adueniente conditione vel die, peti possunt.
- 7 Alienatio voluntaria facta contra expressam testatoris prohibi-
tionem statim reuocari potest: & qui ad reuocandū admittatur.

ALLEGATIO III.

1 N in bonis maioratus currat praescriptio.
† Cum dicta villa sit subiecta restitutioni,
praescribi non potest: cum à lege prohibeatur
eius alienatio, per auth. res quæ. C. commu. de
leg. nam alienans dato q̄ sibi posset praiudi-
care, non tamē descendētibz suis, qui vocati sunt, in quorū
favorem res subiacet restitutioni. l. pater filiū. ff. de le. iij. &
quādo utilitas mea cōiuncta est cum utilitate alterius renun-
tiare possum quō ad me, quō ad aliū nō. l. j. C. de commu. re.
alie. Bar. in l. si quis in cōscribēdo. C. de pac. vnde in terminis
reperio Pau. de Ca. virū magnæ authoritatis & timorē cō-
scientiæ cōsuluisse, q̄ in re subiecta restitutioni dato q̄ ante-
cessor alienasset, descendenti postea nato, qui vocatus erat, nō
incurrisse praescriptionē. & ibi respōdet ad fundamēta aduo-
catorū volentiū sustinere causam cōtrariā: & ipse nō consu-
luit vt aduocatus, sed dās iudici de causa iudicātī cōsiliū q̄
sic esset pronuciandū: & fuit cōsil. xvij. incipit, Quidā lac.
testator. Et cū mihi occurrisset hæc quæstio de facto, nec eius
cōsil

consiliū vidissem, mouebat pro hac parte sequētibz funda-
 mentis & satis vrgētibz: quia iste descēdens, qui nunc petit,
 viuētibz antecessoribus suis nō poterat petere, imō erat im-
 peditus agere impedimēto iuris eisdē illz præcedentibz, &
 primò vocatis: sed † impedito agere impedimēto iuris non
 currit præscriptio, vt Consultus inquit in l. Attilicinus. ff. de
 ser. vrb. præd. l. j. C. de anna. exce. & cū impeditus fuit pe-
 tere viuētibz antecessoribus suis, nō potest ei negligētia
 imputari: & per cōsequens cessare videtur præscriptio, quæ
 inducta est in odium negligētis: vt tex. not. dicit in d. l. j. in
 §. ad hac, de anna. excep. ibi, quis enim incusare eos poterit,
 & c. & in §. fin. eiusdē l. ibi, ex quo actionem mouere poterat.
 Præterea filius maior vocatus est ad diē certā, & nō antē, sci-
 licet post mortē patris sui: vnde ante diē, & sic præcedenti-
 bus eum antecessoribus suis nō incēpit præscriptio contra
 eum, hoc esse plusquā notissimū inquit Imperator in l. cū
 notissimi. in §. illud. C. de præsc. xxx. ann. q. vbi cōtractus ad
 diē certam celebratus est, ante diē euentū non currat præ-
 scriptio in personali vel hypothecaria, & Sal. in d. l. cū no-
 tissimi. in §. quam ob rem: dicit illum casum esse singularē
 & in practica necessarium: ratio est, de qua suprā: quia impe-
 dito agere. Hinc est quōd Bal. in l. sicut in rem. C. de præscr.
 xxx. ann. dicit quōd si debitor cum creditore paciscatur non
 petere vsque ad annos quinquaginta, quōd eis elapsis agere
 poterit præscriptione non obstante: nō enim habuit expe-
 riundi potentiam durāte dilatione cōventionali, casus sing.
 secundū eum in l. iij. in §. pen. ff. de precar. & satis clarē pro-
 batur in d. l. cū notissimi. in §. illud. faciat optimus text. in
 l. centesimis. ff. de verb. obliga. quem Ang. ibi dicit semper
 notandum ad hoc, scilicet quia per illum patet fatuam esse
 quēstionem: an qui promisit aliquid soluere post annos xxx.
 teneatur eis elapsis, cū videatur præscriptum: nam si pro-
 mitteretur post centum annos vel post mille, anteriori tem-
 pore nunquam præscribitur, ad quod vrget ratio necessaria,
 secundū eum: quia cum ante diē agi non potest, ergo nō
 currit præscriptio, vt est etiam text. not. in l. j. ff. de diuer. &
 tempor. præscrip. optimus tex. & Bal. ibi in l. in rebus. C. de
 iure do. Præterea cū dicta bona sint subiecta restitutio-
 ni filio maiori iure primogenituræ, maior natu videtur
 vocatus ordinē successiuo, scilicet post mortem patris &

sic de aliis descendentibus. l. peto. in §. fratre. ff. de leg. ij. ibi, vt
 proximus quisque primo loco videatur inultatus. l. cum pa-
 ter. in §. libertis. in eo. tit. in versu. eos enim ad fideicommissum
 inuitasse. l. cum ita. in §. in fideicommissio. & l. vnū ex fa-
 milia. in §. ij. eo. tit. & valuit legatum directum in eum qui
 nondum natus erat: & licet tempore quo cedit dies legati, nō
 sit natus, nō propterea dicitur legatū inutile. ff. de leg. j. l. si
 duobus. §. si Titio. in prin. & §. si. l. placet. ff. de lib. & posthu.
 & sic hoc legatū non potuit ei auferri per alienationē ante-
 cessorum suorum. ad prædicta faciat tex. sing. in l. ij. C. de vsu-
 cap. pro emp. vbi est casus, q̄ res iussa seruari per testatorē in
 successores suos, non potest vendi: & q̄ si vendatur aut alie-
 netur, non potest vsucapi. præterea facit tex. not. in l. si. in §.
 sed quia nostra maiestas. & §. si autem. C. commu. de lega.
 vbi est casus, q̄ si res quę est subiecta restitutioni purę vel ad
 diem certam non potest alienari: & si alienetur, nō trāsfer-
 tur dominium: & ille, cui veniebat restituēda, potest illā pe-
 tere adueniente die, præscriptione non obstāte, nullo obsta-
 culo ei à detentatoribus opponēdo, vt sunt verba tex. in d. §.
 si autē. in fin. per quā & alia quę adduci possent super hoc,
 hæc defensio præscriptionis videtur mihi valde dubia, ma-
 ximē cōsiderato eo quod statim dicitur. Verū est quod Pau.
 de Ca. in d. l. si. in §. sed quia nostra maiestas. in iij. col. vide-
 tur tenere, quod currat longissima præscriptio licet nō lon-
 ga, pro eo posset facere tex. à contrario sensu in d. l. fin. in §.
 si autem. ibi, nec vsucapio nec longa temporis præscriptio
 contra legatarium currat. sed certē si verba Pau. bene consi-
 derentur, ipse loquitur de præscribendo contra eum qui po-
 terat agere: cū in odiū eius, qui alienauit pēdente cōditio-
 ne aut die, statutū est, quod etiā adueniēte die vel cōditione
 non incipiat longi temporis præscriptio: cū in ea requira-
 tur titulus, qui deficit illo casu, cū lex die aut conditione ad-
 ueniente irritet titulum: & ideo habet locū longissima, quę
 non requirit titulum: & ita videtur loqui de præscribendo
 cōtra eum qui poterat agere. quod colligitur ex verbis eius
 positis in d. iij. col. in ver. sed extra glo. oppono vsque ad finē
 quæstionis: nec capit intellectus meus quomodo posset præ-
 scriptio currere contra eum qui nondum vocatus erat, nec
 aduenerat dies ad mouēdam actionem, vt tex. dicit in l. cū
 notissimi. in §. illud. ad quē se refert glo. in d. §. si autem. in
 versu.

versu. longi temporis. iuncto eo quod Ang. dixit in d. l. cen-
 tesimis. de quo supra, & maxime procedunt hæc omnia in
 proposito: considerato quod bona sunt subiecta restitutioni
 ex testamento regis Henrici: quod habetur pro lege, in auct.
 de nup. in §. disponat. & mandatum & prouisum est quod ser-
 uetur ut lex. ite considerato malo initio præscriptionis pro-
 ut testes deponunt de violentiis factis aucto istius Comitis per
 dictum magistrum don Aluaro de Luna, qui eum compulit ad ven-
 ditionem dictæ villæ: de quibus remittitur ad testes super hoc
 deponentes. Ad aliud quod posset dici, scilicet quod dato quod
 magister habuit causam à prohibito, scilicet ab aucto istius co-
 mitis: sed comes Ioannes eius filius, non quia etiam habuit
 titulum & causam à dicta concessione & donatione regis Ioan-
 nis. unde si succedit illa conclusio vulgata Bal. in l. iij. C. de
 vsucap. pro emp. §. dicentis quod res prohibita alienari pos-
 set præscribi: si quis habeat causam à persona non prohibi-
 ta. nam certe Bal. loquitur sine lege, ut quidam dicunt, ut in-
 quit Pau. in d. l. si. in §. sed quia. C. commu. de leg. item quia
 Bal. non loquitur aperte in rebus subiectis restitutioni, sed
 in bonis prohibitis alienari, ut constat ex suo fundamento,
 inter quæ est maxima differentia: quia ipse rex Ioannes, qui
 fecit mentionem, habuit causam à magistris: & ipse magister
 à Ioanne Ramirez, qui erat persona prohibita alienare ex
 prohibitione dictæ clausulæ regis Henrici: bene fateor quod si
 ille qui possidet aliqua bona, quæ sunt alteri subiecta resti-
 tutioni iure primogenituræ, possedisset illa per tempus imme-
 moriale ipse & antecessores sui eo modo, quo talis posses-
 sio haberet vim priuilegij, secundum formam & dispositio-
 nem c. super quibusdam. de ver. sig. quod hoc prodesset mul-
 tum possidenti, saltem ad licentiam regiam præsumendam:
 cum videamus quod per priuilegium & regiam facultatem
 bona maioræ venduntur & alienantur licentia regia præce-
 dente, maxime ex iusta causa: & in factis antiquis quando-
 que præsumatur, quod necessaria auctoritas seu licentia ad
 alienandum interuenerit, iuxta l. si filius. C. de pet. hære. &
 largam materiam. l. sciendum. ff. de verb. oblig. ubi multa &
 elegantia Moderniores scripsere, & in l. qui aliena. in §. Cel-
 sus. ff. de acquir. hære. & Canonistæ variis locis, quæ breuitatis
 causa omittuntur, maxime Moderniores in c. cum inter.
 de re iudic. sed in nostro casu est memoria initij tituli alle-

gati, scilicet emptionis factæ à dicto Ioanne Ramirez. † Præ-
 terea quia cū pater suus uiuat, qui petit dictā villam, & sic
 cū præcedit in gradu, nō potest admitti in patris vita, cū
 sit ipse vocatus post mortē patris sui: maxime cū dictus co-
 mes pater suus nec alienauit dictā villam, nec cōsensit alie-
 nationi, imō variis modis dictā alienationem impugnat, &
 contradicit, & petit villam, vt cōstat ex processu. Et sic dato
 quōd iste filius sit vocatus post mortē patris, & sic ad diem
 in vita patris, & sic ante diem non est audiendus: nā super iu-
 re meo, quod nondum est, sed esse speratur, non possum fun-
 dare iudicium, cū tractus futuri temporis nō spectet ad iu-
 dicem, & iudicium non potest esse de futuro, vt Cōsultus ele-
 ganter inquit in l. non quemadmodum. ff. de iud. i. l. i. c. i. u.
 enim requirit fundamentū iuris agentis l. j. in prin. ff. si pars
 hær. pet. sed cessat fundamentum, cū nondū ius sit in agen-
 te, licet speretur esse. d. l. non quemadmodum. præterea si iu-
 diciū posset fundari ante euentum dies aut conditionis, &
 sic iste filius admitteretur ad petendum in vita patris, iudi-
 cium posset reddi illusorium ex multis, nec solum illusoriū,
 sed iniurum, & producens inconuenientia plura: nam posset
 iste filius decedere prius quā pater posset etiam nō existe-
 re conditio. Item posset esse, quōd iste filius post mortem pa-
 tris acceptaret eius hæreditatem, & sic esset obligatus tan-
 quam hæres patris stare contractui. l. cū à matre. C. de rei
 vend. & sic ad id quod non erat obligatus in eius vita. Item
 iste filius post mortem patris forte acceptasset capere quin-
 que millia duplas: & sic fortē pater suus propterea fuit repul-
 sus, eodem modo repelleretur ipse post mortem patris, si an-
 tē non fuisset exauditus: & alia incōuenientia plura possent
 sequi, si ante tempus in vita patris iste filius audiretur: quæ
 omnia tollere uoluit Iuriscōsultus in d. l. nō quemadmodum.
 cuius ratio fuit hæc secundū Inno. In c. quia nonnulli. de re-
 scrip. & Pau. de Ca. in d. l. nō quemadmodū. quia iudiciū non
 debet esse illusorium. l. si prætor. ff. de iud. nec iudex debet
 hoc pati. ff. de pac. l. litigatores. §. fin. sed ex multis remane-
 rent illusoria iudicia si ante diem aut conditionem quis au-
 diretur: cū ex pluribus causis adueniente die & conditio-
 ne repelli posset: quæ non extant, dum petit ante diei euen-
 tum vel conditionis: præterea de hoc uidetur casus expres-
 sus in l. finali. in §. sed quia nostra maiestas. & §. si uero
 C. com.

C. cōmu. de leg. vbi est casus † quod si quis alienat bona, quę
 subiacent alicui restitutioni sub cōditione vel in diem, quod
 iste cui subiacent restitutioni solummodo potest illa petere
 adueniente cōditione vel die, & sic nō statim quod alienauit.
 sic ergo cū vocatus est filius maior post mortē patris sui,
 non statim q̄ pater suus alienauit bona sibi subiacta re-
 stitutioni, potest illa petere, sed adueniente die vel cōditio-
 ne, s. post mortē patris sui. facit etiam tex. in l. seruo legato.
 §. j. ff. de leg. j. vbi valet alienatio cōditione pendente nec re-
 tractatur nisi cōditione existente. & ibi optima gl facit tex.
 In l. peto. in §. fratre. ff. de lega. ij. vbi si bona, quę debent in
 familia remanere, contra prohibitionē alienentur extra fa-
 miliam, alij de familia admittuntur ad reuocādum alienata
 secundum gradus pręrogatiuam: & sic pręcedens in gradu
 prius admittitur, & non sequens, nisi post eius mortē. † So-
 lūm restat respondere ad l. cū pater. in §. libertis. ff. de leg.
 ij. ex cuius responsione manebit clarior decisio quęstionis:
 ibi enim probatur, & sic ex summat Pau. de Castr. quod alie-
 natio voluntaria facta contra expressam prohibitionē testa-
 toris potest statim reuocari, & ad reuocādum admittuntur,
 qui non alienauerunt, nec alienationi consenserūt, &c. & sic
 videtur quod statim admittatur ad reuocandum sequens in
 gradu, non spectata morte alienantis. ad hoc responderetur.
 Quod q̄nq; res subiectę restitutioni etiā sub cōditione pro-
 hibentur expressē alienari ā testatore, & tunc quia cōcurrit
 duplex prohibitio, s. testatoris & legis, quę prohibet rem
 subiectam restitutioni alienari, statim ā principio alienatio
 est nulla: & ille, ad quem debeat deuenire sub cōditione sta-
 tim admittitur ad reuocādum: & fideicommissa efficiuntur
 pura, vbi prius erāt cōditionalia: & sic loquitur & intelligi-
 tur dictus §. libertis. & ibi not. in gl. quę incipit, fortē aliud.
 Interdum non prohibentur bona alienari per testatorē, sed
 solū subest prohibitio legalis, cō quia restitutioni subiecta
 sunt, vt in auth. res quę. C. cōmu. de leg. & l. Marcellus. in §.
 res. ff. ad Trebel. & tūc valet interim alienatio, & sic non re-
 uocabitur statim, sed cōditione existente: vt l. si. C. cōmu. de
 leg. Hęc Pau. de Cast. in l. filius familiars. in §. diui. ff. de leg.
 j. ij. col. idem tenet ipse in l. peto. in §. fratre. ff. de leg. ij. vbi
 postillando literam, fidelcommissum potest (inquit) scilicet
 statim cū alienauit inter viuos, licet fuerit iussus in familia
 relinq

relinquere post eius mortem. l. cum pater. in §. libertis. Nec obstat quod noratur in l. seruo legato. in §. j. de leg. j. vbi valet cōditiōe pendente alienatio, nec reuocatur statim: quia ibi non fuit expressē prohibita alienatio per testatorem, licet prohibita per legem, quia subiecta restitutioni: quæ prohibitio non est tantæ efficacię, vt statim faciat venditionem retractari. hoc voluit glo. in d. §. libertis. Hæc ille. Idem tenet in d. §. libertis. dicens quodd hæc est differentia, quando sunt duæ prohibitiones alienationis, scilicet expressa & tacita: vt tunc statim admittatur ad reuocandum, secus quādō tacitè, vt quia solūm est res subiecta restitutioni, idē tenuit in d. l. fin. in §. sed quia nostra maiestas. Cū ergo in casu nostro non fuit dicta villa expressē prohibita alienari, sed solūm restitutioni subiecta: ergo cessat argumentum, quod sumi potest ex d. §. libertis. & sic loquitur ibi ille text. in re prohibita expressē alienari. Præterea iste casus noster adhuc non est in propriis terminis dicti §. libertis. qui loquitur in eo, qui alienauit: sed comes pater istius filij, qui nunc petit, nec alienauit, nec cōsensit alienationi dictæ villæ: imō illam impugnat, & contradicit villam petendo: & adhuc offerens se restitutum. quod pro ea datum fuit ab auo: vnde etiam si dicta villa esset prohibita alienari, non videtur subesse causa per quam iste filius posset admitti ad dictam villam petendam & obrinendā viuente patre suo, qui non alienauit, nec alienationi cōsensit: imō eam petit, & impugnat alienationem eius variis modis, offerens se restitutum quod pro ea datum fuit. Hæc sunt dubia, quæ ex processu principali oriuntur, & quæ super his breuiter & semipleonè decurrato calamo scribuntur, submissa vadunt correctioni & iudicio meliùs de iure sentientis. Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Iuribus vetitum est, super iure de futuro procedere.
- 2 Iudex debitorem compellere potest, vt debiti instrumentum creditori faciat: & quare.
- 3 Iudex, legu executor est.
- 4 Sententia super iure de futuro valet, si ab eo, quod est de presenti, pendet.
- 5 Sententia in iure de futuro, quod habet contingentie ordinem, ferri potest, propter dolum & culpam aduersarij.

Actio,

- 6 Actio, precedente aliqua iusta causa, etiam super iure de futuro procedit: & potest qui petere declarari sibi ius competere.
- 7 Filius & hincunque timet ex patris facto gravari in iure & bono, ad quæ actionem præ tendit, potest officium iudicii ante factum implorare, ne hoc fiat.
- 8 Dubitans molestari, potest agere ad declarationem sui iuris.
- 9 Sententia articulum principalem diffiniens, super quo vertitur litis, est diffinitiva.

ALLEGATIO IIIII.

N filius primogenitus vocatus ad maioritatem posset in vita patris petere, ut declarantur bona ad se pertinere titulo maioritatus post mortem patris maxime si pater est quidam dissipator, qui alienat bona maioritatus.

Don Alonso niño veçino y merino desta villa de Valladolid: funda su demanda contra Pero niño su padre: dixiendo que los bienes que tiene son de mayorazgo que hizo el merino Alonso niño su aguelo al qual mayorazgo el es llamado como su hijo mayor del dicho Pero niño, y quel dicho su padre le tiene gran odio que es notorio a cuya causa ha enajenado muchos bienes que declara del dicho mayorazgo assi en personas estrañas como en don Iuan niño su hermano hyo segundo, dize y publica que no son bienes de mayorazgo, y que los puede dar al dho don Iuan su hyo segundo y disponer dellos libremente a quien quisiere y que sobre esto sejata y alaba pide que por excusar pleytos y escandalos que entre el y su hermano y otras personas podria acaescer desde ues dela muerte de su padre que se declare desde agora los dichos bienes ser de mayorazgo & inalienables & se anullen las enajenaciones & se mande que no los enajene el dicho su padre declarando pertenescer le para despues de los dias del dicho su padre condenandole a que se desista dela dicha diffamacion & a que preste suficiente caucion que assi los dexara todos al dicho don Alonso, sobre lo qual se dio sentençia en que se mardo que este pleyto estuuisse suspenso & sobre seydo & no se conociesse del en vida del dicho Pero niño dela qual sentençia esta suplicado por parte del dicho don Alonso niño. Salua correçione, mihi proprium nomē infrā subscribenti videtur dictam sententiam reuocandam non esse. imò procedendum esse in lite via ordinaria vsq; ad diffinitiuā. † Et veritas puncti constabit tollendo instāciam, à qua aduocati aduersæ partis capiunt fundamentum, s. quia libellus videtur fundatus super quodam

quodā iure de futuro aſtori cōperenti, ſuper quo procedēdū eſſe iura vetāt: cū tractus futuri tēporis ad iudicē nō ſpectare Cōſultus dicat, in l. non quemadmodū. ff. de iudi. cū alius, ſed hoc non obſtare euidenter oſtendit. Primò, quia in dicto libello cōtinentur aliqua, in quibus non extat hoc dubium: imò indiftinctē id, ſuper quo petitur ſentētia, eſt ius de præſenti: nam petitur vt pronuntietur hæc bona, ſuper quibus eſt lis, eſſe bona vinculata vinculo maioris & reſtitutioni ſubieſta, & eſſe inalienabilia, & c. ex quo prætēdit aſtor multum intereſſe, cum hoc nunc pronūtiato erit lis poſt mortē patris: ſed eſſe dicta bona maioris vinculata, hoc de præſenti eſt, cū ſint iam vinculata, vt ex ſcripturis conſtat: & ſic non petitur, quod futurū eſt, ſed quod non pronuntietur id quod iam eſt ad faciliore probatiōe: ſicut dicimus † in debitorē,

2 qui poteſt à iudice cōpelli, vt faciat inſtrumentū debiti, per quod facilius creditor conſequatur debitū, ne ſuper debito probādo habeat litigare, vt in l. ſi cūm datā. C. de libe. cau. l. ſi finita. §. elegāter. de dam. iuſe. per gl. & Doct. & in c. ſignificauit. de teſti. etiam ſi debitū eſſet cōditionale vel in diem, vt probat in l. in omnibus. ff. de iudi. & ibi Doct. præſertim Modern. eſt etiam petitum, q̄ reus condemnetur: & ei præcipitur, quod non alienet dicta bona, cū ſint inalienabilia, & reſtitutioni ſubieſta: quod lex præcipit, vt in l. ſi in §. ſi. C. cōmu. de leg. ſed † quod iudex præcipiat id quod lex mādāt, iuſtum eſt, cū ſit legis executor: & hoc in expreſſo deciderit Bal. in caſu fortiori, ſi in l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatifaſdatum. ff. qui ſatis. cog. vbi inquit quod præceptū de non dilapidando vel de non alienādo poteſt fieri ſtatim lite mota, licet ceſſet ſuſpicio. l. diuus. de peti. hæc. Prætereā in c. principali libelli, dum aſtor petit vt pronūtiatur dicta bona iure primogenituræ ad eum pertinere poſt mortē patris: dico quod de præſenti habet ius ad dicta bona ſic vinculata, cū eidem ſint reſtitutioni ſubieſta, licet quod ad executionem differatur poſt mortē patris: nam vbiq̄ aliqua bona ſunt inalienabilia & ſubieſta reſtitutioni, ſi pater poſſidēs illa alienat, filius eius ſtatim etiā in vita patris admittitur ad petenda & vendicanda talia bona: ſed hoc non poſſet eſſe, niſi filius talis in vita patris haberet ius ad dicta bona: ſed q̄ ſtatim filius admittatur etiam in vita patris, eſt rex. cum gl. ſingulari. in l. cūm pater. in §. libertis. ff. de leg. ij. & tenet Pau. de Caſtr. in l. ſi.

in §.

in §. si. in liij. col. C. communia de lega. in versu. extra glo.
 † Nunc ad propositum dico, quod valet sententia super iure
 de futuro, si pendet ab eo quod est de presenti, text. est singu- 4
 laris in l. j. C. de senten. quæ sine certa quan. per illum tex.
 sic limitatur omnia iura dicentia quod tractus futuri tēpo-
 ris non spectat ad iudicem: quia illud est versu, nisi tale ius fu-
 turum dependeret ab eo, quod est de presenti: & loquitur tex.
 satis ad propositum, scilicet ubi ius & causa est de presenti: sed præ-
 statio venit in futuro, ut est in bonis vincularis iure primo-
 genituræ, ubi filius habet ius in vita patris, licet præstatio
 sit fienda post mortem patris. facti l. j. C. de fideic. & ad prædi-
 cta de casum famosum in l. in leg. Aquilia si deletum. ff. ad leg.
 Aquil. ubi tex. dicit quod si deleuisti mihi chirographum, in quo
 continebatur quod Titius debebat mihi centum, sub conditione
 si navis ex Asia venerit: quod possum petere te condemnari ad
 quantitatem chirographi sub eadem conditione, dicit glo. ibi in
 parte, debet vincere quomodo vincat, cum iudicium sit de futu-
 ro: & potest esse quod non existat conditio, & sic frustratur sen-
 tentia: Respondet gl. hic præfens damnum, præfens obligatio
 & præfens actio, vel executio sic intelligenda & limitanda est
 regula illa, tractus futuri temporis non expectare ad iudicem,
 ut intelligatur quando ius est omnino de futuro, secus si de
 presenti, licet exactio sit de futuro: & hanc dicit Bar. ibi esse
 verissimam lectionem illius l. idem Doct. in l. j. ff. de usuris. & l. j.
 C. de senten. quæ sine cer. quan. Nec obstat allegationes par-
 tris aduersæ dicentis, quod potest esse quod iste filius actor moriatur
 in vita patris: & sic videtur hoc habere ordinem contingentie:
 quia sic fuit in d. l. in leg. Aquilia, ubi pendebat conditio seu
 executio in euentum conditionis: quia si conditio deficeret, sub
 qua erat debitum, frustrabatur sententia: nihilominus tamen fuit
 toleratum iudicium de futuro. Item quia hoc nullum affert inconue-
 niens: quia ipse solus petit declarari dicta bona ad eum pertinere
 iure primogenituræ post mortem patris secundum dispositionem
 ordinatam tam ab avo quam a patre, secundum quas iuxta disposi-
 tionem inris iam est determinatum ad quem debeant dicta bona deue-
 nire filio mortuo in vita patris: itaque ipse non petit illud deter-
 minari, nisi solus declarari dicta bona ad eum devenire & perti-
 nere in dispositione iuris communis & scripturarum, quæ præces-
 serunt super his bonis. † Item quia etiam in iure de futuro 5
 quod habet ordinem contingentie, potest ferri sententia
 propter

propter dolum & culpā aduersarij, vt inquit Bal. in d. l. j. C. senten. quæ sine cer. quan. per d. l. in lege Aquil. sed dolus & culpa aduersarij constat notoriè: vt probabitur ex maximo odio, quod habet ad hunc filium maiorē. Item inquantū tractat de priuando eo à dictis bonis diuersis alienationibus & modis exquisitis, quæ omnia dato loco ostendentur testibus idoneis. Plus firmat eleganter Bar. q̄ non solum vbi actio esset de præsentī, sed executio de futuro, sed etiam vbi actio differtur in tēpus mortis, seu in casu mortis, q̄ tunc statim in vita potest peti, cauēri, seu instrumentū fieri propter dubium, vt promptā haberet probationē: & dicitur subesse ad hoc iusta causa ex hoc quod aliquid est futurū deberi in casu mortis: hoc colligitur ex tex. singu. in l. ij. in prin. iuncta gl. ff. solu. ma. in versū. suspectū. per quam l. Bar. firmat hāc conclusionem in l. si finita. in §. eleganter. ff. de dam. infec. idem ipse in l. iij. §. nunc de effectu. ff. de libe. leg. ad fi. † Prætereā reperitur in iure expressum, quod ex iustis causis etiam tractus futuri temporis spectat ad iudicē, non ad hoc vt exequatur ante euentum diei vel cōditionis, bene tamen ad hoc vt pronuntiet, seu declaret actionē competere ipsi actori, vt in processu petitū est: vnde dico quod præcedente aliqua iusta causa etiam super iure de futuro procedit actio. & potest petere quis declarari ius sibi competere: iste est famosus casus iuncta gl. in l. si finita. in §. eleganter. ff. de dam. infec. vbi est casus secundum verū intellectum approbatū à gl. & Bar. & ab omnibus, q̄ si dominus edificiij minantis ruinā post cautionem ab eo petitā subterfugiat dilatās illam dare, q̄ si damnum interim contingat, contra eum non cauēntē competit officiū iudicis, vt de damno præterito & futuro cogatur cauere. subdit Cōsultus vltērius, & in hoc facit, vel ad hoc teneri, per iudicē pronuntietur, ac si cautio fuisset interposita: ista sunt elegantia verba Consulti: & ibi. aut si putat quod vtiliter actionem daturus sit, decernat, vnde gl. ibi in parte, aut si putat, pulchrè intelligens & postillans illū tex. probat duo: primò, quod ille qui habet actionē potest petere de hoc cauēri sibi, hoc est instrumentū fieri: quod Bart. reputat notan. & antè dixi. Probat secundò, quod ille qui habet actionem, potest petere per iudicem pronuntiari & declarari sibi actionem competere per officium iudicis: quod Bart. ibi reputat mirabile, & loquitur expressè tex. etiam super de iure de fut

de futuro, scilicet ut pronūtiatur habere actionē ad damnum postea contingens, ac si cautio interposita fuisset, secundum Bar. ibi in ij. col. versū. quæro: tenendo opinio. glos. & iij. col. versū. sed an quis posset perere: & pro hoc etiam bonus tex. in l. Thais. in §. sorore. ff. de fideicō. liberta. de statu libe. l. Labeo. de iure do. l. cum post. in §. gener. ff. de lega. j. l. si sic. in prin. & l. fideicommissa. in §. quanquā. ff. de lega. iij.

Sed quod in proposito sint causæ iustæ, non vna sed plures ad hoc ut exnunc declarari debeat competere actionē seu ius auctori ad dicta bona in futurū obtinenda, scilicet post mortē patris, cōstat & latius probabitur ex maximo odio, quod pater habet ad istum filium maiorem. Ex his quæ contra eum semper conatus est facere faciēdo plures alienationes in extraneos: & in filium secundū, cui etiam dedit, & cōtulit officium decurionatus siue rectoriæ huius villæ Valis oleri, & officiū de merino mayor, dicēs & publicās bona nō esse vinculata, totis viribus tentans, & procurans diuersis modis illa relinquere dicto filio secundo: & possessionē de facto, si potest, ei tradat: per quod quāta scādala inter fratres sint parata, si in vita patris non datur remediū, notissimū est: quid ergo iustius, rationi, iuri, & æquitati conuenientius, quā hęc sedando omnibus obuiare malis, faciēdo iustitiā, & declarando exnunc quis eorum ad hęc bona ius habeat.

† Præterea ubicunque filius timet molestari à patre, vel 7 grauari ex facto eius in iure & bonis, ad quæ filius prætendit actionē, ut est in proposito, talis filius potest se providere per officium iudicis ante factū, ne fiat ad iuris sui conseruationē: iste est tex. not. in l. iij. C. qui bo. cede. pos. ibi, quod ut fiat implorari. vbi ille, qui pro debito alterius timet grauari, potest iudicis officium implorare: quatenus iudex inhibeat ante factum, ne hoc fiat. quod alibi non reperitur ita expressum: secundum Bald. ibi. l. fin. in princip. & hoc tenet Bartol. ibi. ff. quod me. cau. per Bald. in l. si super. C. de transactio. & per Bartol. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui ope. nun. cum ergo iste actor habeat tam iustam causam timendi molestari à patre, iustè petit sibi prouideri ante factum.

† Accedat ad propositum singularis tex. in l. si duo patroni. 8 in principi. ff. de iureiur. iuncta glos. ibi, hęc dictio, & in versū. alteri. vbi est casus quod quis potest agere ad declarationem iuris sui, quando dubitat molestari. & ibi Bal. extollit

illum text. ad hoc quòd ad ius suum conseruandum potest quis petere coram iudice, vt ius suum declaretur. idem Pau. de Cast. per illum tex. quòd potest quis agere ad declarationem iuris sui contra negantem: in simili reperimus quòd ex iusta causa tractus futuri temporis spectat ad iudicem: nam debitor fugitiuus etiam ante diem capi & conueniri potest: casus est vnicus in l. quæsitum. ff. de pigno. facit text. notabi. in l. in omnibus. ff. de iudi. de cõdi. ob causam. l. dedi. in prin.

Videmus etiam, quòd si mihi cõpetit aliqua exceptio contra creditorem meum, dato quòd ab eo nihil petatur ad iuris mei conseruationem, per viam principalis petitionis possum iudicis officium implorare, & petere declarari mihi cõpetere talem exceptionem cõtra eum, & sic in effectu eidem non competere ius exercendi actionem contra me, & per consequens ei pẽpetuũ silentium imponi: istæ sunt duę glo. notabiles: vna in l. si cõtendat. ff. de fideiussor. alia in l. Aurelius. in §. centum. ff. de libe. lega. quas cõmendat Bar. vtrobique: idem & fortius in actore, qui iustè ad iuris sui conseruationẽ petere potest declarari ius sibi competere, secundum Bart. in dicto §. eleganter. facit tex. notab. in l. si à te. §. ij. ff. de excep. rei iudic.

Præterea omnia hæc dubia cessant in proposito propter duo: primò, quia intentatum est etiam remedium l. diffamari. C. de inge. & manu. super quo ius mādāt & permittit sententiam ferendam esse. Secundò, quia nũc in vltima petitione petitum est quòd reus per viam donationis fecit, & cõstituit, & vinculauit iure primogeniturę quandam villam huic filio suo, promisit non reuocare, vt latius in dicto instrumento continetur, petiturq; quòd pronuntietur illam validam: & quòd compellatur eidem stare in perpetuum, vt promisit: ad quod compellendus est, cùm hæc petitio fiat super iure de præsentī, scilicet: vt compellatur obseruare quod promisit, & ad hoc esse obligatum pronuntietur & declaratur. Per quæ apertissimè constat deberi procedi in causa via ordinaria, & in ea diffinitiuè pronũtiari annullando & reuocando sententiam in contrarium latam. Instant aduocati allegantes, quòd hæc sententia fuit interlocutoria, à qua nõ fuit in termino supplicatum: & per cõsequens ex desertione seu tacito consensu transiuit in rem iudicatam, & sic frustra disputatur super eius nullitate. Ad † hoc enim facilis stat respon-

sio

Nonnam indubitanter asseritur hanc fuisse sententiā diffinitiuam, quia principalis petitio & disceptatio est, quod in vita patris istius actoris declarētur bona sua esse vinculata, & eadem esse restitutioni subiecta, & post mortem patris ad eum debere deuenire: exceptiones super hoc solum opponuntur, & tota lis est, verum sit iste in vita patris audiendus: sed cum lata est sententia, in qua pronuntiatur non esse audiendū in vita patris, quis dubitare potest, nisi quod sit sententia diffinitiuā. cum diffiniat illum articulū principalem, super quo est libellus intentatus: nam omnis sententia diffiniens articulum principalem, super quo vertitur lis, est diffinitiuā: gl. est illa notabilis in l. qui restituere. ff. de reuen. quam ibi extollic Ange. & subdit ipse singulariter, quod hoc habebat verū, etiam si sit summaria, quia diffinitiuā est: & Imol. in l. si finita. in §. non autem. ff. de dam. in se. concludit quod sententia super eo, quod principaliter deducitur in iudicium, est diffinitiuā, licet feratur omissa solēnitate iudiciorum: & hoc aperte tenet gl. in §. omne. in verbo, inuocationem, ad medium in auct. de litigio. & Bartol. ibi clariū Imol. in l. j. in §. final. in vlti. colum. ff. de præt. stipu. dicunt, quod quando principaliter proceditur super aliquo articulo, porrecta petitione principaliter super eo, illa sententia, quæ super eo fertur, est diffinitiuā, licet aliās esset interlocutoria, si per modum incidentis deduceretur. Præterea sententia quæ fertur, super remedio l. diffamari. est diffinitiuā. Abb. in capit. cum olim. vltim. colū. de testi. plus dicit Bal. notanter in l. præses. fina. verbis. C. de sen. & inter. omni. iu. quod si iudex imponat alicui silentium, ista est sententia diffinitiuā: notatur in l. Aurelius. ff. de libe. lega.

Cum ergo hic fuit actori in vita patris silentium imposuit, est diffinitiuā: & cum ista fuit prima, antequam nulla alia præcessisset, clarum est quod fuit in termino supplicatum. & dicere, quod antea præcesserat alia sententia diffinitiuā, hoc ridiculū est: cum contrariū cōstet per processum. solummodo enim præcesserat actus quidā præcepti facti à quodam auditore, quod præceptū fuit iustissimū: quia solummodo mandatū fuit reo, ut iuraret de calūnia, aliās allegaret exceptiones, quas intēdebat: sed per hoc nō potest dici aliqd fuisse decisum super articulo principalis & post iuramentum, & post exceptiones oppositas, manebat locus determinandi tem-

pore interlocutoria, si debebat audiri iste actor in vita patris, vel ne: nec hoc excludebatur per illud præceptum: nec ab vno auditore factum potest dici diffinitiuum: & quia hoc est notissimum, non insisto amplius. Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Spurietatis exceptio ex aduerso opposita, an sit noua, & admittatur. & nu. 2. & 3.
- 4 Articulus nouus dicitur, qui directio, addita aliqua qualitate non deducta, primo contrariatur. Exceptio noua quæ dicatur. 4.
- 5 Intellectus l. partite, disponentis novos testes in causa appellationis posse produci, si de nouo perueniunt ad notitiam partis.
- 6 Exceptio nouiter superueniens an post conclusionem in causa admitti debeat ad probandum. Et nu. 12.
- 7 Opinio Abbatis & aliorum tenentium exceptionem post conclusionem in causa, admittendam non esse, reijcitur, & nu. 12.
- 8 Instrumenta nouiter reperta, an post conclusionem in causa produci possint.
- 9 Testes, qui nouiter ad partis notitiam perueniunt, an post conclusionem in causa produci possint.
- 10 Iudex, probationibus post conclusionem in causa repertis, iuramentum retractare potest.
- 11 Renuntiatio allegationum expressa non potest porrigi ad ea, quæ quæ sibi competere nescit. & nu. 17.
- 13 Exceptiones peremptoriae, quandoque in notitiam partis veniunt possunt opponi, & recipi debent.
- 14 Iudex, quando conclusionem in causa reuocare possit, & nouam probationem admittere.
- 15 Exceptio compensationis quando admittatur.
- 16 Exceptio nullitatis dubia, quando suspendat, ac perimat executionem.

ALLEGATIO. V.

- 1 **S**iquis asseruit se filium legitimum, & generaliter probauit, an + spurietatis exceptio ex aduerso opposita sit noua, & admittatur, & quod admittatur probatur: Primò, quia dicta sua allegatio fuit generalis, scilicet, se esse filium legitimum: & super hoc fecit articulos, & produxit testes sic generaliter articu

articulando, vt communiter faciunt filij petentes bona parentum: tamen contra hoc nihil fuit oppositum nec articulatum, scilicet, quòd ipse esset spurius: & quòd parentes sui essent consanguinei, & scienter contraxissent, prout nūc allegatur: si igitur nūquam fuit allegatum ex parte nostra nisi nunc, satis constat esse nouam exceptionem.

† Secundo, quia etiam si ipse allegasset & articulasset, vt ² moris est in vniuersalibus iudiciis, se esse filium legitimum, ex eo quia parentes sui contraxerunt matrimonium, & constante matrimonio ipse natus, est habitus, & reputatus ab eis pro filio, istud nō includit nec excludit exceptionem spurietatis contra eum oppositam: quia compatiūtur ista, quòd contraxissent, & habuissent, & tractassent pro filio legitimo: & quòd non sit legitimus ex eo, quia erant cōsanguinei, & sciētes consanguinitatem contraxissent: cū ergo hoc nō includatur nec excludatur in allegationibus & articulis suis sic generaliter factis, est impossibile dicere hanc non esse nouam exceptionem.

† Terriò dico esse impossibile allegationē nec probationem ab eo super hoc factū excludere hanc exceptionem, tum ³ quia non reperitur ab eo allegatū nec articulatum, quòd parentes sui non essent consanguinei, & quòd ignoranter contraxissent, nec super hoc ex parte eius cadit probatio, cū sit negatiua, quæ non cadit in sensum testis, dato quòd fuisset interrogatus: ita nec super hoc aliquid fuit ab eo allegatū, nec articulatū: nec etiā si super hoc produxisset testes, valeret eorum depositio, tanquā super merè negatiua: ideo non potest dici dictam generalem allegationē suam excludere hanc nouam & specificam exceptionē nunc positā: hoc satis patet ad sensum, hoc firmat Bar. in l. per hanc. vj. col. vers. pone agnatus. C. de tempo. appella. dicens, quòd si agnatus egit contra spurium, qui cōdemnatus appellauit, & excepit de legitimatōne, quòd ista dicitur noua exceptio: & ipse dicitur venire tanquā nouus homo. Præterea † nouus articulus dicitur, da ⁴ to quòd directò contrarietur primò, si addatur aliqua qualitas nō deducta, quia tunc censetur nouū caput, theorica Abb. in c. fraternitatis. de testi. putā fuit articulatū de minori etate nūc de maiori: sed additur qualitas. q. odio deposueris, vel corrupt? falsa dixeris, qd̄ valet. c. licet. de probatio. glo. in cle. ij. de testi. l. nec exēplū. C. de falsis. vbi exēplificat expressē in

legitimitate pri⁹ probata, nūc allegat illegitimitas cū aliqua qualitate super addita, nō adiecta in prima instātia, quia dicitur noua allegatio, & nouus articulus: idē dicit in similibus additionibus, & hoc clarē deciderūt omnes in discursu illius l. per hāc: si cit singularare verbū Bar. in auth. q. semel. C. de proba. vj. col. versū. quēro utrū testis. dicēs, quod quādo factū non cōtinetur de necessitate probationis, tūc bene admitteitur nouus articulus & noua allegatio: nec tunc aliquid addere ad prācedētia: quia prima probatio potuit fieri absq; hoc, quod nūc allegatur de spurietate: & factum, quod nunc allegatur, de necessitate non cōtinetur in prima probatione, cū potuit esse filius, & reputari pro legitimē nato constante matrimonio: sed non cōtinetur de necessitate illius probationis. quod non sit spurius, imō compatitur cum illa probatione. facit ad hoc c. ex tenore de testi. & subdit notabiliter Bar. ad propositum, quod quādā sunt quæ de necessitate sub prācedentibus non continentur, sed comprehenduntur: tamen habent se, quia potuerunt comprehendi, vel non cōprehendi, vt aliquæ qualitates quæ possunt adesse vel abesse circa contractum vel negotium. l. pacta. de contrahen. emp. & super his potest noua productio fieri tanquam quid nouum nō comprehensum super prima probatione: refert sic intelligere dicta per Ioa. Andræ. in d. c. fraternitatis. hoc concludit in terminis Specu. in titu. de teste. §. satis vt ilior. versū. id autem not. ego do casum notabilem in c. cū causam. el. si. de testibus. vbi casus singularis, quod si materia capituli antiqui reperiatur post publicationem attestacionum aliquo addito, quod subiicitur de necessitate probationis, hoc dicitur nouum capitulū: idē probatur in c. cū causam. de emp. et vēdi. redditur hoc minus indubitabile, cū non solū dicitur noua exceptio. vt habeat locum c. pastoralis. illa quæ nouiter est deducta, tanquam nouiter orta, & deueniens ad notitiā partis, sed etiam illa quæ iam deuenierat in eius notitiā: sed probandi facultas nunquam deuenit ad opponentis notitiā, vt est casus notabilis in c. vt circa. Abb. in d. c. pastoralis. † Ab his potest sumere fundamentum quādā lex parti. multū singularis, quæ est in iij. parti. titu. xvj. l. xxxix. incipit: maguer: quæ disponit quod in causa appellationis super eisdem articulis, de quibus fuit facta probatio possunt à parte produci testes, si tempore quo fecit probationes suas, non potuit habere illos testes, quos

quos nunc vult producere, vel nouiter ad suā notitiā pertue-
nerūt: quod est notandū. † Minus obstabit si dicatur esse cō-
clusum in causa, tempore quo fuit opposita dicta exceptio: 6
quo casu etiam si sit nouiter orta, non admittitur, vt voluit
Abb. in d. c. pastoralis. ij. col. dicens, quòd si exceptio oria-
tur post conclusionem in causa non admittitur, mouetur,
quia post conclusionem in causa non admittūtur probatio-
nes seu allegationes, siue consistant in iure siue in facto. c. cū
dilectus. de fide instr. allegat etiam Inn. in c. pastoralis. de
eau. pos. & propr. & illam opinionem sequitur Ant. de Butr.
licet de eo nullam mentionem faciat Abb. idem quidā Mo-
dernior auditor Rotæ nūc viuens in d. c. pastoralis. ij. & vj.
col. dicit sic tenere Io. Andr. in c. ij. de ord. cog. Lud. singula-
ri eccl. xj. addit tex. hoc probantem in c. auditis. de in integ-
rest. ibi, in re minoris. ergo in re maioris secus: & sic resi-
dunt isti per fundamenta superiora, & per cap. auditis. de
procuratoribus.

† Sed huic obiectioni multipliciter respondetur: primò
quia dato qd esset cōclusum in causa debet admitti exceptio
nouiter superueniēs, & super ea debet admitti ad probandū:
& in hoc teneo veriore esse cōtrariam sententiā: vt si post
conclusionē in causa oriatur exceptio, admittatur: quia non
video rationem diuersitatis, cur non admittatur post cōclu-
sionem in causa, si tunc deuenit ad notitiam opponentis.

† Item contra istos facit tex. sing. in l. admonendi. ff. de in
re iur. in ij. lectura, iuncto c. cū dilectus. de fide instr. nam in
d. c. cū dilectus. est casus, quòd post conclusionem in causa
non possunt produci instrumenta: & in d. l. admonendi. in ij.
lectura probatur secundum Bar. ibi in ver. ex hac notab. le-
ctura. quòd licet sit conclusum in causa, & iudex manifestaue-
rit partibus tenorem sententiæ, instrumenta de nouo reper-
ta possunt produci. hanc lectionem sequitur Abb. ad litteram
in d. c. cū dilectus. cum hac lectione transeunt ferè omnes
Moder. in d. l. admonendi. maxime si nulla culpa potuit im-
putari in perquirendis instrumentis. † Per prædicta dicebat
Angel. in d. l. admonendi. j. col. idem esse in testibus nouiter
reperitis, qui possunt produci post conclusionem in causa,
cū eandem vim habeant sicut instrumenta. l. in exercēdis.
C. de fide instrum. & sic est ibi casus iuncta doctrina Angel.
quòd post conclusionem in causa possunt fieri probationes

non solū per instrumenta sed etiā per testes, si de nouo per-
 10 uenerunt ad notitiā opponentis. Hoc sentit gl. in l. admon-
 nēdi. & ibi hoc expressē firmit Bar. in si. verbis. & apertē hoc
 destruit doctrinā Abb. & sequaciū: secundō ad hoc allego fa-
 mosum tex. in l. videamus. in §. nunc videndū. ff. de in lit. iu-
 vbi casus, quod iudex qui detulit iurādum, poterit illud
 non sequi, sed prius absoluere, vel in minus cōdēnare, quā
 iuratum est. subdit tex. & in hoc facit, quia hoc potest facere
 ex probationibus postea repertis: & sic est ibi casus, quod li-
 cet in causa esset cōclusum, tamen retractatur iuramentū, &
 iudex potest se mouere ad retractādum iuramētum ex pro-
 bationibus postea repertis: & quod ibi esset cōclusum in cau-
 sa, probatur: quia delato iuramento videtur esse conclusum
 in causa. casus est not. in l. nouerit. in §. dato. ff. de iureiur. ad
 hoc commendatum à Bal. in l. admonendi. ij. col. ver. contra
 istud oppono. allego in specie decisionem Specu. in tit. de re-
 nun. & conclu. §. j. ver. & scias quod post cōclusionem in cau-
 sa nō possent probationes admitti. c. cum dilectus. de fide in-
 stru. illud est verum, nisi esset aliqua iusta & euidentis causa,
 quā quæ nouiter ad notitiā peruenit: quod dictū est, reassum-
 pti: & sequitur Bal. in l. perēptorias. ver. not. quod obiectio.
 ij. col. C. sent. res. non pos. & quod est iusta causa peruenisse
 de nouo ad suā notitiā, est casus singul. in d. l. videamus. ad
 hoc allego expressam determinationem Bar. ad quā mirum
 est Abb. & sequaces non aduertisse in auth. qui semel. ij. col.
 C. de proba. ver. circa secundū. vbi Bar. quærit, si aliquis vult
 producere testes ad probandum post conclusionē in causa &
 renuntiationem. vtrum possit? concludit, quod si isti testes,
 qui de nouo producuntur, poterant à parte produci tempore
 renuntiationis & conclusionis in causa, non admittuntur: sed
 si illos producere non potuit propter ignorantia, tunc talis
 conclusio & renuntiatio non est ei impedimentum, quin de
 nouo producantur, iurādo de nouo peruenisse ad sui notitiā:
 quod apertē determinat hoc dubiū: & do. Abb. summus imi-
 tator Bar. occupationibus fortē impeditus non aduertit ad
 hanc Bar. considerationem. ego dico esse casum expressum
 contra Abb. & pro hac decisione Bar. in auth. de testi. §. quo-
 niam verò. ibi, postea mox ut concluderunt. iuncto fin. ibi. sed
 propter quod non valuit primitus uti. & ibi, ab eo qui testes
 deduxit concludentē. & Ang. ibi dicit esse casum expressum,
 quod

quòd post conclusionem in causa possunt testes produci cum solennitate, de qua ibi, quæ est quòd antè nō valuit testibus, vt impedimento fortè ignorantiæ vel alio: allego ad hoc duas gl. vnā in §. quoniam verò. in parte, quartam. aliam in l. iubemus. in prin. C. de iud. quæ dicunt quòd non obstante renuntiatione à parte facta potest ipsa pars renuntians producere testes cum solennitate, de qua ibi: & si hoc est post renuntiationem, ergo & post conclusionem in causa: cū idem sit renuntiare, & concludere in causa, vt not. in c. si. de in integ. rest. in nouella. Bal. in d. l. iubemus. probat gl. in d. §. quoniam verò. in parte, concluderunt: & in parte, cōcludere, quam ibi Ang. commendat. ad hoc fuit prius conclusio Inn. in c. pastoralis. de cau. pos. & propr. idem Inn. in c. de causis. ad si. de testi. intelligens sic d. §. quoniam verò. idem gl. in auth. qui semel. C. de proba. & hæc fundamenta seruiunt in casu fortiori, quia in nostro casu exceptio superuenit de nouo: vnde nō est quid sibi possit imputari, cū conclusum esset in causa: præterea hoc probatur inconuincibiliter, nam renuntiatione allegationum, & conclusio in causa non potest porrigi ad ea quæ quis non sciebat sibi competere. l. mater. ff. de inoffi. testi. l. legitima. ff. de pac. Ex his etiam habetur fundamentum l. partitæ iam allegatæ, præterea reperio Inn. in c. cū venisset. de testi. vbi dicit, quòd non obstante quòd pars in aliquo speciali articulo renuntiasset testium productioni, quòd etiā super illo articulo, si aliqua iusta causa mouet iudicem, maxime præstito à partibus iuramento, quòd hoc malitiose non petit, quòd iterum super eodem articulo poterit testes producere: & post conclusionem in causa, mouetur, per tex. singu. in d. §. quoniam verò nulli. vbi tex. dicit, quòd admittatur post conclusionem in causa. Ad fundamenta Abb. & aliorum stat facilis responsio: nam Inno. in d. c. pastoralis. non dicit illud, ad quod allegatur per Abb. nec etiam Ioan. And. hoc dicit in d. c. ij. de ordi. cog. nec obstat tex. in d. c. auditis. de in integ. resti. à quo dictus auditor sumpsit fundamentum, quia parū facit: nam ibi solum tex. dicit, quòd post conclusionem in causa aduersus probationem omisam auditur minor vel ope restitutionis in integrum: ramen non dicit ibi tex. quòd illa, quæ debebat probare, ad sui notitiam de nouo peruenierunt: & quòd non loquitur tex. quando instrumenta siue testes essent de nouo reperti. firmat expressè

Roma. in repe. d. l. admonēdi. vij. col. nec etiam obstat quædam conclusio, quam Abb. adducit ad sui fundamētum: quæ fuit Io. And. in c. generali. de reg. iur. lib. vj. in mercurialibus ad finem, ver. vltimò quærit. quia loquitur in eo, cui culpa siue negligentia potuit inculpari, eò quia potuit iustitiā maxima diligentia præparare & inuestigare, & non fecit quæ ratio cessat in proposito attenta minore ætate partis meæ, quia est hæres: & ideo habuit iustam causam ignorantia. l. qui in alterius. de regul. iuris.

- Et sic concludo, quòd vbi exceptio nouiter peruenit ad notitiam partis, etiam si post conclusionem in causa debet admitti ad probandum: & secundum hanc partem sapius cōsuli contra Abb. si non constaret de notoria malitia opponētis: & ita obtentum est pluries. † Sed esto, q̄ esset conclusum in causa, & quòd esset vera opinio Abb. nihilominus debet admitti exceptio opposita: & hoc quatuor vel quinque fundamentis siue cauīs, quarū vna de per se sufficit: Primò, quia ipse Abb. etiam secūdum suam opin. quam tenuit in d. c. pastoralis. in qua se affirmavit non posse opponi post cōclusionem in causa, fatetur esse verum, nisi euident & iusta causa iudicem moueat ad hanc exceptionem admittēdam: & hoc tenuit Pau. de Ca. notab. in l. d. ratione. ff. de feriis. † Secūdò, quia doctrina Abb. si bene pōderetur, loquitur in exceptionibus dilatoriis, in quibus loquitur tex. in d. cap. pastoralis. quia illæ non sunt tanti præiudicij sicut exceptiones peremptoriae, quæ in totum perimunt negotium principis, & opponuntur ad merita causæ: quia istæ tales quandoque veniant in notitiam partis, possunt opponi & debent recipi, vnde clarè colligitur ex mēte Abb. in discursu lecturæ illius c. pastoralis. & probatur in l. si ante. §. j. ff. de rei ven. & in l. si seruus. & ibi Bar. ff. de condi. fur. l. diuus. ff. de iure do. l. si. cum concord. ff. re. amo. Bar. in l. j. ff. de excep. Bal. in l. j. de alie. iud. mu. cau. fac. Moderni in l. si mulier diuerterit. ff. sol. ma.
- 14 † Tertiò, quia ista est nunc secunda instantia, & sic finis totius causæ: nec remanet parti instātia, in qua possit hoc probare: vnde si reiiceretur hæc exceptio, in totum periret ius partis, nec aliquo modo hoc dānū esset reparabile: quo casu indistinctè & sine scrupulo admitti debet exceptio nouiter perueniens in notitiam partis, dato quòd sit post conclusionem in causa. ad hoc allego notab. doctrinam Pau. de Ca. in d. l.

d.l. admonendi, x. col. vbi tenet, quòd etiam in casu, in quo instrumenta post conclusionem in causa non possunt produci, hoc esset verum, nisi esset talis sententia, à qua non posset appellari: quia tunc produci poterunt, ne ius pereat: & poterit tunc iudex reuocare conclusionem in causa, & probationem admittere: hoc dicit etiam Bal. notab. in l. j. in fi. col. C. qui accu. non pos. vbi ponit regulam, quòd exceptio admittitur, vbi aliàs non admitteretur, quando aliter periculum reparari non poterit: bonus tex. in argumētum l. solet. ff. de feriis. ibi, aut actionis dies exiturus est. & per illam regulā Cin. not. ad propositum in l. fi. C. de compensa. in ix. q. quòd licet opponens exceptionem compensationis, quæ in breui non est liquidanda, secūdum formam illius tex. nō admittitur in tali exceptione, tamen hoc est verum, nisi debitum ex quo inducit compensationem, esset debitum naturale, & sic tale ad quod non haberet recursum per viam actionis: si tunc excluderetur dicta exceptio compensationis talis debiti, & dabitur maius tempus ad liquidandum, ne (si tunc excluderetur) ius suum in totum periret: nam in d. l. ij. & iij. ff. de feriis. admittitur quis ad agendum, etiam vbi aliàs non admitteretur, ne ius suū pereat: Ideo Bal. post Cin. in l. ab executione. C. quorum appel. nō. de. ij. col. dicit, † quòd licet ex- 16
ceptio nullitatis dubia non suspēdat nec perimat executionem. l. fi. C. de ordi. cog. nam hoc est verum, nisi esset tale factum, quod non posset reparari: nam tunc & nō liquida suspendio habuit ortum illa singularis & vulgata conclusio Pau. de Leā. & Pe. de Anc. & aliorū in cle. j. de re iud. q. licet vbi aliàs; exceptio nullitatis nō impediret executionem sententiæ, tamen illud est verum, nisi executio esset irretractabilis: quā conclusionē omnes scribentes sequuntur: & hoc maximè, si erat minor: quia post conclusionē in causa admittitur nō solū ad allegandū & probandū exceptionem nouam sed etiam antiquam sibi notā: casus est in c. auditis, de in. integ. resti. l. minor xxv. ann. omīssam. ff. de mino. l. minor. & l. ait prator. §. sed in iudiciis. & l. sed & si sine. §. si non prouocauit. eo. tit. c. corā. & c. si. de in. inte. resti. no obstat si dicatur, q. per auditores erat præfixū tēpus ad restitutionē in integrū petēdā, quod fuit elapsū: primò, quia ista cōminatio nō potuit minori auferre beneficium restitutionis in integrum: Imò si infra dictum tēpus non petiisset, dicitur in hoc
laxus:

læsus: & per cōsequens super lapsu termini essent restituēdi, sic res procederet in infinitū abiq; læsione minoris. Secūdò, quia dicta cōminatio nec termini assignatio erat impossibi-
 le q; extēderet ad exceptionē nouiter ortā, & ad sui notitiā superueniēte: quia nulla negligentia nec inobediētia est, quæ sibi possit imputari, quare nō allegauit id, quod ignorabat: nā
 17 tertiā renūciatio expressa super allegationibus nō pōt porri-
 gi ad ea, quæ quis nō sciebat sibi cōpetere. l. mater. ff. de inof. testa. l. legitima. de peti. hære. ff. ergo a fortiori tacita quæ possit induci nō opponēdo terminū assignatū: & de hoc est casus in c. pastoralis. de excep. & maximè quia in istis præsumitur ignorantia, cū in iure alterius successerūt, vt in d. regula, qui in alterius. imò etiā in casu quo non esset dāda dilatio principali, danda est hæredi suo. rex. est singularis in l. si. C. si pendē. appella. mors inter. subdit text. notabilē rationem, ne ignorantes negotium. Roderic.

S V M M A E.

- 1 Iurisdictio ubi generaliter seu simpliciter alicui villa conceditur, an in terminis suis ei concessa videatur.
- 2 Castrum, quod in alicuius ciuitatis comitatu est, sub ea ciuitate esse videtur, nisi speciale priuilegium habeat.
- 3 Ciuitatis appellatione in beneficiis totum territorium venit.
- 4 Territorij definitio.
- 5 Villa, & Castrum nomina, vniuersitatem designantia, in se iurisdictionem continent.
- 6 Iurisdictione territorij concessa, an territorium videatur concessum. & nu. 15.
- 7 Iurisdictio dicitur de pertinentiis alicuius villæ.
- 8 Iurisdictio concessa extenditur ad territorium postea auctum.
- 9 Intellectus l. ab Alfonso rege in Alcala condite: ubi tractatur per quæ verba princeps videatur iurisdictionem concedere.
- 10 Domina, de quorum principis non stat memoria, an per famam præscripta probentur.
- 11 Probatio in factis antiquis nulla melior est, quàm instrumentorum.
- 12 Verba hæc, Con plazer de todos los vizcaynos, in priuilegiū cōcessionis inserta, cum antiquissima possessione, magnam inducunt probationem.
- 13 Iurisdictiones ex iis sunt, quæ inter regalia numerantur.

Domini

- 14 Domini in terris suis superiorem non recognoscunt, censentur
quodam modo in illis principes.
Civitates Italia superiorem non recognoscunt, sunt sibiipsis prin-
cipes.
- 15 Iurisdictio ut praescribatur, requiritur scientia & patientia.
- 16 Praescriptio sine possessione procedere non potest.
- 17 Per Exercitium iurisdictionis in uno actu, retinetur iurisdic-
tio integra, quando exercens habet iurisdictionē: secus si de nouo
vellet acquirere.
- 18 Possessione antiquiori probata, secunda possessio clandestina praesumitur.

ALLEGATIO VI.

IN fauorē villæ de Bilbao ad fundandā eius iurisdictionē in terminis suis faciūt, quæ subii-
ciūtur, presupposita fide scripturarū, de quibus
in processu. Cōstat primò ex verbis priuilegij
à Didaco Lopez de Haro concessio dictæ villæ
erat millesima trecentesima & trigesima octaua: vbi litera,
que ayades complidamente el fuero de Logroño, & vos mantenga
des porelen iusticia, y en derecho assi en hemezillos, y calañas, como el
fuero de Logroño manda y ayades vestros, alcaldes, y iurados, y
prouoste, y escriuano publico, y sayen vestros vezinos, y no otro nin-
guno por quien complades de derecho à todo home que vos loquiere
demandar con Alcada para los Alcades de Vermeo &c. & statim
subiicitur, & otorgo vos que ayades por terminos desde vbi po-
nuntur extensē termini limitati eis assignari: & vterius ter-
minis sic limitatis & assignatis sequitur in litera, E do y
otorgo vos que ayades por vuestros vezinos los mis labradores que
yo he de tro destes terminos sobre dichos à vestra vezindad: & vltra
& doy elmio, monte de Ollargā en guarda del mio prouoste deste lu-
gar que lo guarde assi como guarda elmio prouoste de Vermeo el mon-
te de Galdi con calaña de cinco vacas y de vna preña da y de
vn bui.

† Ex quibus verbis iurisdicatio concessa videtur in termi-
nis & territorio assignato dictæ villæ: primò, quia etiam
vbi generaliter seu simpliciter fuisset concessa iurisdicatio
dictæ villæ, per consequens videtur ei concessa iurisdicatio
in terminis suis: ad hoc optimus text. in l. j. in §. cum vr-
bem. ff.

bem. ff. de officio præfe. vr. qui tex. ad hoc dubium est valde
 notandus: nam postquam Vlpianus posuit regulam, quòd
 cùm princeps fidei præfecti vrbs commisit, quicquid intra
 urbem admittitur, ad eundem præfectum pertinet: subdit idē
 esse quo ad terminos vrbs ibi, sed & si quid intra centesimū
 lapidē admissum sit, ad præfectum vrbs pertinet, & sic est ibi
 casus apud omnes, q̃ cōmissa iurisdictione ciuitatis includi-
 tur comitatus, id est, propriū illius territorii: nā territorii
 vrbs erat ex omni latere centū milliariū, tam in mari quàm
 in terra, vt ibi dicitur. & Bald. ibi singulariter. ij. col. satis ad
 propositū inquit, quòd illud idem quod ibi disponitur in cō-
 missione simplici, quā ampliatur fauore publicæ vtilitatis:
 idē erit in donatione, vt si aliquis donasset seu cōcessisset iu-
 risdictionem in villa aut castro, cū iurisdicō sit indiuisi-
 bilis, censetur etiā concedere in territorio villæ: ita quòd cū
 ria accessoria sequitur principale. arg. optimū in l. si aque du-
 ctus, de contra. emp. cū duabus sequentibus ibi, quia pars æ-
 dium ad emptorē pertinet. † Et est ponderandus ille versū.
 2 sed si quis intra centesimum lapidē, iuncta l. si. illius titu. ibi
 cū terminos vrbs exierit satis ad propositū, ibi determi-
 nat quòd comitatus seu terminus alicuius villæ seu vrbs pro-
 batur per terminos assignatos infra ab eo, qui habuit pote-
 statē terminandi inter comitatū & comitarū: nam ibi termi-
 nus comitatus vrbs Romæ terminatur ad centū milliariū:
 & sic villa vel castrū, quod est in comitatu alicuius ciuitatis,
 sub ea ciuitate esse videtur, nisi habeat speciale priuilegiū:
 arg. l. nulli. §. quod in vico. C. de epif. & cle. vnde licet verba
 dicant urbem nostrā: tamen comitatus continetur, vt ibi est
 casus: & magistraliter Bar. ibi ponderat ad prædicta illū tex.
 3 † Sic in proposito, cū dictus Didacus Lopez de Haro assi-
 gnauit terminos dictæ villæ, & eidem iurisdictionē conce-
 sit: quicquid intra terminos subest dictæ villæ, & in eisdem
 terminis, iurisdictionē concessisse videtur: & ad hoc proposi-
 tum d. §. cū urbem. allegat Abb. in c. Rodolphus. de rescri.
 cum bene gustans. & idē Bar. in l. vrbs. ff. de verbo. signi. sen-
 tit, quòd in beneficiis appellatione ciuitatis venit totū terri-
 torium. † Et ad hoc propositū mihi videtur casus famosus
 4 in l. pupillus. in §. territorium. ff. de verbo. signifi. vbi Pom-
 ponius Iurisconsultus diffinit territorium eleganter in-
 quit, territorium est vniuersitas agrorum intra fines cuius-
 cunque

cunq̃ue ciuitatis, quod ab eo dictum quidam aiunt, q̃ magi-
stratus eius loci intra eos fines terrendi, id est, submouendi
ius habeant, ecce ergo Iurisconsultum habuisse hoc pro prę-
supposito & determinato ad magistratum ciuitatis pertine-
re iurisdictionem intra fines & terminos suos: & ab hac pro-
prietate verborũ territorium vocari: concessa ergo iurisdic-
tione ciuitati, vt habeat suos iudices & alios officiales ad
iurisdictionem exercendam, vt continetur in dicto priuile-
gio: eo ipso eis data potestas & iurisdic̃tio censetur intra ter-
ritorium & terminos dictę villę. facit d. l. nulli. §. quod si in
vico. C. de episcop. & cleri. & lege, quod ex vico. ff. ad mu-
nicip.

† Inde est quod Ioan. And. post Hostien. in c. ex literis. de
iure patro. inquit, quod villa & castrum sunt nomina vniuer-
sitate designantia, quę in se continent iurisdictionē, hono-
rem, & districtum: ideo transeunt cū vniuersitate, licet aliās
non transirent. l. in modicis. de contra. emp. † Hinc est q̃
per d. §. cum vrbem. Pe. de Ancha. in regula, accessorium. de
reg. iuris, expresse firmat, & fortius q̃ per concessione castrī
videtur cōcessa iurisdic̃tio etiam in territorio, & per conse-
quens videtur cōcessum territorium: merū enim & mistum
imperium videtur adhaerere administrationi, quam ratione
terrorij quis habet. C. vbi & apud quos in inte. rest. po. l. si.
C. de fund. lim. l. quicumq̃. lib. xj. vtpote ei adiacens seu co-
hærēs. ff. de act. emp. l. creditor. in §. si. vnde princeps concedē
do castrū & territoriū videtur cōcedere quandā vniuersitatē
agrorum, & qui concedit locū cū suis finibus, videtur conce-
dere quicquid intra fines continetur. ff. de contra. emp. l. qui
fundus. §. si fundus. & sic cū vniuersitas conceditur omnia
etiam incorporalia veniunt. ff. de verbo. signi. l. princeps. vt
Bal. latē his fundamētis vtitur ad translationē iurisdic̃tio-
nis in c. j. de cap. qui cur. vendi. in vii. feudo. iij. & liij. col. prę-
terea villa & territorium vnum totum constituunt inter
fines certos positum, vt in dicto §. territorium. vnde hoc
totum non debet diuerso iure censerī. ff. de vsuris. l. eum
qui zdes. ne huius totius pars libera alteri ancillari videat-
ur. ff. de libe. cau. l. duobus. & territoriū castrī subiacet ca-
stro. ff. de adoptio. l. si partem. & territorium habet se ad ca-
strum seu villam, quemadmodum accessorii ad principale:
quod apparet ex eo, qui pręficitur vni, pręficitur alteri,
vt in

vt in d. §. cū vrbem. vbi Imperator cōmisit urbē præfecto prætorio, & de territorio nil dicens: tamen lex arguit, quod territoriū eidem præfecto videtur esse cōmissum: & sic tanquā accessoriū sequitur principale. ff. commo. l. si vt certo. §. vsq; adeò. Itē iurisdīctio in territorio depēdet ex iurisdīctione in castro quasi à capite: vnde id quod respicit vel includit principale, respicit omne id quod dependet ab illo l. j. C. de codi. præterea iurisdīctio castri & territorij in se vna est & incorporalis, & per consequens indiuisibilis. l. vna est via. ff. deserui rusti. præ vnde cōcessio iurisdīctionis non est circa partem, sed potius circa ipsam totam, tam in castro quàm in territorio ff. quēad. serui. ami. l. si stillicidij. §. si. hæc & alia fuerūt adducta à Bal. in d. c. j. de cap. qui cu. ven. iij. & v. col. Et quibus fabricauit contra Oldra. conclusionē hanc, quod si aliquis recognosceret se castrū retinere in feudū ab aliquo, videtur recognoscere territoriū & iurisdīctionem territorij etiam in feudū retinere. Iuuat prædictis quod Inno. singulariter dicit in c. cū ad sedē. de rest. spolia. quem sequitur ibi Abb. q. castro nihil est deputatū, quod sit eius pertinētia: sed tamē ab hominibus & eorū statutis consuevit castris certum territoriū assignari, quod ibi in iurisdīctiōe & datis debeat responderi, vnde cū petitur castrū cū pertinētiis, prædicta sic castro deputata petita intelligūtur. † Et sic habēt isti Doctō. iurisdīctionem territorij alicuius villę pro pertinentia ipsius villę: vnde Bal. faciēs mētionē de hac cōclusionē Inno. in l. beneficiū. in ij. col. de cōsti. prin. inquit, quod si princeps donat mihi iurisdīctionē alicuius castri, videtur omnē iurisdīctionē donare, & omnes redditus causarū ciuiliū & criminalium pertinent ad me, argumēto d. §. cū vrbē. sed si donat mihi ciuitatē, videtur etiā comitatum & districtum donare & omnes pertinētiās, de quibus loquitur Inn. in d. c. cū ad sedem. hæc ille. Alia plura ad hoc adduci possent, sed videtur mihi vitio prolixitatis ascribendum esse: quod plerique faciunt multiplicando quotas, & similia coaceruando, quod hodie plusquā facile est attenta vsq; ad nausēā commentantium caterua, & maximē hoc euitandū esset, quādo scribitur super negotiis determinandis in hac regali audientia, cū domini auditores sint valde occupati in negotiorū arduissimorū diffinitionibus: vnde oportet tangere breuiter quę ad rem faciunt, nec in superfluis insistere. Vnde ad huius primi

mi articuli satisfactionem, sufficiat commemorare iura illa, per quæ infertur eius decisio. d. l. pupillus. §. territorium d. l. j. §. cum urbem. ibi, si quid intra iuncta l. si. eiusdē titu. ibi, cū terminos urbis exierint. sic est in episcopatibus. c. de xenodo chiis. de religio. domi. hæc de primo. Secundò, quia ultra prædictam iuris dispositionem sunt in dicto priuilegio aliqua verba, ex quibus videtur iurisdictionē terminorū dictæ villæ à se concessam ibi, *do & otorgo vos que ayades por vuestros reynos los mis labradores que yo dentro de estos terminos sobre dichos à vuestra reynidad.* Si ergo cōmorantes intra dictos terminos sunt vicini dictæ villæ, & concessa fuit iurisdicatio dictæ villæ; ergo in omnes vicinos, maximè quia ibi cōtinetur, *& ayades vuestros alcaldes, & iurados & preuostes: escriuano sayon vuestros reynos l. in cōtinētib⁹.* de verb. sign. per Bar. in l. j. ff. ad municip. gl. in c. j. de vsur. li. vj. & propterea dicitur territorium, quia est spatiū terræ iurisdictione munitū, vt Bald. inquit in lib. feudorū titu. iij. † Vnde verba dictorū priuilegio rum valde inferunt ad cōcessionē iurisdictionis in dicta villa & suis terminis: imò in fortioribus terminis Bar. in l. j. ff. de iuris. om. iudi. ad finē singulariter ad propositū inquit, qd si princeps vel alius concederet alicui vniuersaliter vnū territorium, videtur ei concedere vniuersaliter iurisdictionem, ex hoc, quia sicut qui concedit rem singularē, dicitur dominium rei singulariter concedere. l. si ita. in fi. de contra. emp. ita ille, qui concedit vniuersale territorium, videtur cōcedere iurisdictionem, quæ est idē quod dominiū alicuius rei particulæ, dicit hanc esse pulchram & veram consequentiam. & Bar. in l. ij. in prin. de verbo. signi. inquit, per d. §. cum urbem. iuncta gl. in d. l. ij. quæ dicit, quodd illa lex loquitur in beneficiis. quodd si Imperator concederet mihi istam ciuitatem, intelligitur cōcedere cum omni iurisdictione sua. facit l. si quando. C. de ho. vacan. hoc idē tenet Bar. post Iaco. de Are. in l. si finita. in §. ex hoc edicto. ff. de damno infe. & Bald. in l. cum multa. C. de bonis quæ lib. inquit quodd si castrum conceditur alicui ab Imperatore, videtur ei concessum cum plenissima iurisdictione, quæ describitur à territorio, & hoc per d. §. cum urbem. & per l. ij. de fun. limi. li. xj. ex his decidit singulariter Ange. de Peru. in auth. de æquali. do. in §. aliū quod. quodd si Imperator per priuilegium concedit mihi vnum castrum cum certo territorio, & etiam in castro & territorio

cōcedit mihi merū & mistū imperiū: si postea auget mihi territorium, licet nihil dicat de misto imperio, tamē extēditur, & videtur concessisse in dicto augmento iurisdictionē. Sed de exercitio iurisdictionis in dictis terminis cōstat dupliciter. Primò, per plures scripturas, processus, sententias, executiones, & alios plures actus iudiciales, & extraiudiciales, inducentes exercitiū iurisdictionis. de quibus latissimē fit mētio in processu, & per registra tabellionū ab anno domini vsque ad hæc tēpora, & per alias scripturas, quę probare vidētur iurisdictionis exercitiū in dictis terminis à tēpore in memoriali. Probatur etiā per plures testes, qui deponūt de antiquo tēpore, de vsu, & exercitio iurisdictionis in dictis terminis.

- ¶ Nec decisiōib⁹ antepositis obstare videtur l. ordinamē. de Alcala regis Alfonso, vbi tractatur & deciditur per quę verba videtur rex cōcedere iurisdictionē: & de interpretatione priuilegiōrū, per quę verba in eis appōita videatur concessa iurisdictionē. Primò, quia d. l. loquitur, vbi in priuilegiis nō esset concessa expresse iurisdictionē, quod in proposito videtur cessare, attētis verbis priuilegiōrū dictę villę cōcessōrū, vt antē probatū est. Secūdo, quia in d. l. solū deciditur casus, scilicet quando alicui esset cōcessa ciuitas: per quę verba videtur cōcessa iurisdictionē in proposito est casus valde diuersus: nā hic non est, nec ponitur in dubiū, quòd sit cōcessa iurisdictionē dictę villę de Bilbao, nec super hoc versatur quęstio: sed est dubiū, & super hoc est lis, & vertitur dubiū, si cōcessa sit iurisdictionē dictę villę seu ciuitati, si videtur cōcessa in termino & territorio dictę villę: & super hoc nō loquitur d. l. & hoc videtur decisum, q̃ sic per fundamēta antē allegata. Terriò, quia d. l. loquitur in regali cōcessione & inter subditos suos, sed dicta concessio, super qua est propositū, fuit facta prius à d. Didaco de Haro, & à filia sua D. Maria, qui erāt dñi illius prouincię de Vizcaya: nec in dicto termino recognoscebāt tūc tēporis superiorē, nec regē Castellę: & per cōsequēs remanet casus sub dispositiōe iuris cōis, quo dispositū est, vt cōcessa iurisdictionē in villa, videatur cōcessa in ei⁹ territorio sibi assignato. item q̃ cōcessa ciuitate simpliciter, videatur cōcessa iurisdictionē: & succedit illa singularis decisiō Bar. in d. l. j. de iuris. om. iudi. q̃ si princeps vel ali⁹ cōcederet alicui vniuersaliter vñ territorium, videtur illi cōcedere vniuersaliter iurisdictionē. Quātò magis in proposito, vbi talia verba sunt in dictis priuilegiis appōi

apposita, quæ videntur expressam concessionem iurisdictionis denotare? Quartò, quia dict. l. etiam. expressè disponit, quòd etiam si in donatione ciuitati: aut villæ donans non dicat expressè quòd concedit iustitiam: sed dicat alia verba, ex quibus videtur constare de intentione sua concedendi iustitiam, putà quia dixit, quòd in d. loco non ingrederetur merino, *ni sayon, ni alcaldes, ni otros oficiales*: aut alia verba, de quibus ibi, quòd videtur concessa iurisdic. & eā habebit donatarius. Sed in d. priuilegiis multa verba sunt, ex quib⁹ colligitur dicta intētio, de quib⁹ antè dictū est. Quintò quia in alia l. eiusdē ordinamēti incip. *es nuestra voluntad*, cōtinetur qd iurisd. ciuili præscribitur cōtra regē xl. an. & criminalis idō. & ad utrāque magnā probationē habet dicta villa, tam per scripturas, quā per testes: & etiā si tractaretur de præscribēdo cōtra regē quātò magis in pposito? vbi etiā si deficeret ut. tractat de præscribēdo cōtra priuatos: vnde his cōsideratis disp. d. l. facit in fauorē d. villę. dato qd posset ad nostrū casum extēdi Supradi. igitur faciūt in fauorē d. villę de Bilbao ad fundandā intētionē suā quo ad iurisd. tā in d. villa, quā in termino & territ. sibi assignato. Deueniēdū est nūc ad excludēdū fundamenta actorum, à quibus primus iudex, à quo videtur fundamentum pronuntiandi assumpsisse contra villam, totū enim principale motiū eorū & iudicis pro eis pronunciātis est hoc. Terra tota erat sua, antequā esset aliquid d. domini de Vizcaya, cui ipsi se subiecerūt, & quādā partē terræ ei cōcesserūt in seruitiū, in qua ipse fecit ædificare d. villā & alias villas illi⁹ comitat⁹, & *que les concedio su iurisdiccion distncta & apartada sin parar perinyxo a los hyos dalgo en sus terminos, y amojonado, y que las otras villas del condado mas y menos antiguas no tienen iurisdiccion alguna fuera delos muros*: & sic præsupponit hæc fundamenta vt potissima & principalia dictus iudex à quo: quæ nō videntur ob stare seq. fundamentis: primò, quia hæc præsupposita nō sunt probata concludenter, nisi ab auditu quorundam, non tamen per aliquam scripturam antiquam, nec per testes, eo modo concludentes & deponentes, quòd tāquā factum antiquum sit probatum eo modo, quo à iure sit necessarium: imò ipsi voluerunt probare quòd cuidam nomine don Suria filio regis Scotiæ ipsi dederunt quandam partem terræ, in qua se sustentaret, nec hoc probauerunt, si iste dimisisset successores, aut qui essent, aut si deuenit ad aliquem hæc pars

terre, nec fecerūt articulū quomodo deuenit ad dictū Didacū Lopez de Haro, qui nominabatur señor de Vizcaya: cū ergo reperiamus à ducēris annis & plus, q̄ dictus Didacus Lopez de Haro nominetur dominus de Vizcaya, & talis est fama, q̄ esset dominus illius terræ, & sic tractabatur vt dominus, & ab eo vt à domino deuenit dicta terra ad hæredes & successores suos, vsque ad reges Castellæ, vt constat ex instrumētis & priuilegiis à dicta villa productis: bene & cōcludēter probatur illū esse dominū illius terræ l. proprietatis dominiū. C. de proba. l. si arbiter. ff. de proba. c. quid per nouale. de ver. signi. l. at qui natura. in §. cū me absente. ff. de nego. ge. per quē inquit Bal. in d. l. proprietatis. quod † per famā (vt ita dixerim)

10 præsclpta probatur dominia, de quorū principiis non stat memoria, quod secundū est maximæ virtutis in vniuersalibus dominis puta regū, comitū, & in territoriis ciuitatum. Item ex dictis priuilegiis successivē datis à tēpore dicti Didaci de Haro, in quibus se ipse & successores vocātur domini illius terræ, & cōtinuo sunt habiti eorū successores pro dominis, vt cōstat notoriē à dicto tēpore vsq; nūc, & percipiēdo fructus & redditus tāquā domini: cui dubiū, nisi q̄ probatū est dominiū illius terræ pertinere ad dictum Didacū. l. indicia. C. de rei ven. l. cū super. eo. tiru. cū vulgarib⁹. & Bal. ibi exēplificat notabiliter in his dominiis antiquissimis, & Inno. in c. veniēs. de verbo. sig. & Bal. optimē in auth. quas actiones. C. de sa. san. eccle. fi. col. facit tex. not. in l. Pōponius. ff. qui. mo. vsu

11 ami. † in factis enim antiquis nulla est melior probatio quā instrumētōrū, vt dicit tex. not. & ibi Bal. in l. Celsus. ff. de proba. optim⁹ tex. in c. cū causam. eo. tit. cū ergo in dictis antiquissimis priuilegiis dicātur & vocētur dñi illi⁹ terræ, dictus Didacus Lopez & eius successores, satis probatur dominiū eorum, cū sit eorū possessio cōtinuata iā sunt anni ducēri. unde Bal. ex prædictis inferebat in l. cū aliquis. C. de iur. delib. quod in antiquissimis per instrumēta antiqua probatur ius, quia per illa probatur cōmunis opinio, quæ habetur pro veritate, secundū eū, & dicūtur antiquissima, quæ excedūt hominū memoriā: hæc enim probatio validior debet esse quā testi quidā de auditu qui parū cōcludunt & referūt se ad quasdam chronicas dictæ prouinciæ, quæ nō sunt in hoc processu productæ: & si productæ essent, nō probarēt, si nō essent approbatæ, & eis daretur fides ab antiquis. Bar. in l. j. si cer. pe. Abb. & alij

alij in c. cū causam. de proba. Imò intētio sua manifestē in hoc conuincitur ex his, quæ ipsi dicūt iūsto eo, quod appareat ex notorietate facti: dicūt enim ipsi, q̄ dederūt domino curiā certā partē terræ, in qua dictas villas ædificaret, & c. nam si sic esset, & nō plus, ipse nō fuisset eorū dominus, nec ipsius vassalli, nec haberet dominiū super eos, cuius cōtrarium est, cū dictus Didacus Lopez de Haro esset eorū dominus, & sic vocabatur, & ipsi sui vassalli: & eius dominiū successiuē cōtinuatum est in successores suos vsq; ad hæc tempora, quibus reges Castellæ sunt domini & successores.

† Secūdo, quia dictus Didacus Lopez de Haro tēpore quo cōcessit dictū priuilegiū dictæ villæ, dicit quod illud cōcedit, *con plaazer de todos los Vizcaynos*, & sic videtur quod ipsi cōfesserunt in dicta cōcessiōe, & dicta verba cū antiquissima possessione magnā inducunt probationē: quod sic esset verū, vt ipse testatur, cū esset homo magnæ auctoritatis. c. j. de loca. xcviij. dist. nobilissimus. C. de summa tri. & fi. ca. l. liqueat. in fine. maximē cū esset dominus nō recognoscēs superiorē in dicta terra, ar. c. literis. de proba. in clemē. vnde Bal. eleganter in c. cū nobis, de testi. inquit, quod dicta clemētiā, literis. licet loquatur in Papa, habet locū in rege: nō recognoscēte superiorem in regno, idem in præfecto prætorio. l. j. §. his idem. de offic. præf. præf. ff. & idem vult Bart. in extravaganti ad reprimendum, in versic. in figura iudicij. in fi. quod dicta clemen. habet locum in Imperatore.

† Tertio, quia certū est q̄ rex in omnibus locis suis regni habet fundatā intentionē suā quo ad iurisdictionē, cū iurisdictiones sint ex his, quæ numerātur inter regalia. c. j. quæ sint rega. in vi. feu. & sic disponūt leges regni: & sic videtur quod cū dictus Didacus de Haro esset dominus illius terræ non recognoscēs superiorē in ea, habeat pro se fundatā intentionē suā quo ad iurisdictionē in dicta terra: nā istud nūq̄ in terris suis nō recognoscūt superiorē, cēsent quodāmodo principes in terra sua, vt vult Bar. in l. relegati. ff. de pœnis. dicēs q̄ ciuitates Italix nō recognoscētes superiorē, sunt sibiipsis. principes. idē tenet in l. hostes. de capti. & postlim. reuer. & in l. ij. de iure fil. & aliis locis: & Bal. in l. recepticia de consti. pe. inquit, quod comes in suo comitatu assimilatur principi.

Quarto, quia ipsi fatētur q̄ trāstulerūt in dñm curiā certā partē terræ, in qua cōstrueret, & ædificaret dictā villā, si-

ue alijs, quas edificauit: & sic ei cōcesserūt vniuersaliter territoriū, & terminos vniuersaliter: per quod vñ sunt cōcessisse iurisdictionem, vt Bar. inquit in d. l. j. ff. de iur. om. iu. & cōcludunt alia fundamenta de quibus antè dum probaui, quòd concessa ciuitate, videtur cōcessa iurisdictione in ea & eius territorio, & est bonum argumentum in l. ij. §. nouissimè. & §. deinde. ff. de ori. iur. & in §. sed quod principi. Inst. de iust. & iur. ibi, populus ei & in eum omnem potestatem transtulit. Constat etiam hoc: nam si non fuisset iurisdictione dicti Didaci Lopez de Haro, non potuisset cōcedere dictæ villæ iurisdictionē, tamen cōcessit, nec ipsi super hoc nullam mouerūt litē: sic aut est fatendum esse suam, aut eam tibi transtulisse.

Inferitur ex prædictis, quòd cum dictus Didacus de Haro fuisset dominus dictæ terræ, & sic præsumatur ex tam antiqua possessione cōtinua, & non recognoscens superiorem in dicta terra, habet fundatam intentionem quo ad iurisdictionem melius, quàm partes aduersæ, quæ fundatur in quibusdam fabulis.

Inferitur etiam quòd ipse concessit iurisdictionem dictæ villæ quo ad eius vicinos etiam intra terminos & territoriū sibi ab eodem signatum sine vlla distinctione, qua iurisdictione vsa est dicta villa à tempore immemoriali.

Item ad hoc coadiuuandum est nunc probatum, quòd alix villæ eiusdem terræ à dicto domino edificatæ habēt etiam iurisdictionem intra terminos suos: ex quibus conuincitur de mendacio præsupposita, quæ fecit primus iudex à quosad fundandam suam sententiam.

His sic præsuppositis circa præscriptionē cōtra dictam villam de Bilbao nō oportet insistere: nā de titulo dictæ villæ ad dictam iurisdictionē ante dictum est. Cōstat etiā de possessione dictæ iurisdictionis à tempore immemoriali cōtinuādo semper suā possessionē per exercitium iurisdictionis in actibus iurisdictionē concernētibz, vt latè est probatum per testes & instrumēta. † Hoc præsupposito sequitur quòd partes aduersæ nō potuerunt præscribere cōtra dictā villā dictam iurisdictionē. Primò, quia cum hoc sit ius incorporale, requirebatur sciētia & patientia villæ. l. j. & ij. C. de serui. & aqua sed patientia dictæ villæ cessat, cū ipsa semper sit vsa iurisdictione: imò cōstat de impatiētia per cōtradictionē & prohibitionē dictæ villæ, vt testes dicunt, quando ad notitiā villæ

villę deueniebat. † Vnde cū dicta villa semper possedit cō-
tinuando semper possessionē, nō potuit cōtra eam procedere
prescriptio per actus factos aliquādo ab aduersis partibus
cū sine possessione nō potest procedere prescriptio. l. sine
possessione. de vsucap. c. sine possessione. de reg. in. li. vj. imō
sola naturalis nō sufficit ad prescribendū, secundū glo. in c.
causam. de prescr. nam cōtra ciuilitē possidentē nō prescri-
bitur. l. male agitur. C. de prescr. xxx. ann. de quo Bar. ling. in
l. iij. §. ex cōtrario. ff. de acquir. pos. quātō magis, quia dicta
villa semper possedit ciuilitē & naturaliter cōtinuādo sem-
per suam possessionē, quam potuit cōtinuare etiā per violē-
tiam eam defendēdo, & partes aduersas prohibēdo, interrū-
pendo quācūque prescriptionem. l. naturaliter. de vsucap.

† Imō dico, & hoc est valde notandū, qđ dicta villa de Bil-
bao exercendo iurisdictionē in vno actu, retinuit & conser-
uauit integrā iurisdictionem: nam licet ad acquirendum iu-
isdictionē, si aliquis vtatur iurisdictione in vno actu, in illo
solo actu & non plus prescribit: tamē si ei pertinet iurisdic-
tio quo ad illā retinendā & nō perdendā, si in vno actu vta-
tur iurisdictione, retinet iurisdictionē in omnibus integrā,
sic eleganter decedit Bar. in l. ij. §. hoc interdicto. ff. de itine.
actūque pri. & ex h. & aliis vulgariis videtur repulsa pre-
scriptio, imō magis videtur dictā villā prescripsisse cōtra par-
tem aduersam, dato qđ haberet fundatā intentionē de iure in
dicta iurisdictione, cum à tēpore immemoriali possederit di-
ctam iurisdictionē habēs tam iustā credulitatē ex dictis pri-
uilegiis, quod videtur limitare Inn. in c. dilectus. de capel. mo-
rita. nisi alius possederit: vide eum ad literā. Conclusionē Bar.
tener Pau. de Cast. in l. imperiū. de iur. om. iud. quia semper
presumitur pro eo, qui probat antiquiorē possessionem. c.
cū ecclesia. de cau. pos. & propr. & probādo † antiquiorē
possessionē, alia possessio secunda presumitur clādestina re-
spectu antiquioris: cū duo in solidū possidere nō possunt.
l. iij. §. cōtrario. de acquir. pos. facit c. licet causam. de proba-
& quādo vterque probat aequalem possessionē, presertur qui
habet iustū titulū, vt in interdicto vti possidetis dicitur, vt
in d. c. licet causam. tenēt omnes in l. j. C. vti pos. facit l. f. C.
de edic. di. Adr. tol. ista sunt, quę in fauorem villę de Bilbao
facere videntur, ea subiiciēdo semper determinationi & cor-
rectioni meliūs de iure sentientis. Roderic.

- 1 Princeps, ut nō debet dominium alicui sine causa auferre, ita nec iurisdictionem propriam, licet commissam vel precariam.
- 2 Beneficium à capitaneo in curia sua militi venditum non censetur in curia venditione contineri.
- 3 Donatio non fit nisi iuris, quod quis habet in re.
Principis concessio debet interpretari sine alterius praiudicio.
- 4 Princeps nunquam praesumitur velle praiudicare iuri tertij.
- 5 Iurisdiclio in donatarij dominium non transfertur, nisi concedentis erat propria.
- 6 Priuilegium etiam generales clausulas habens, reipublica iuri derogare non intelligitur.
- 7 Iurisdictiones omnes ad regem in regno suo regulariter pertinent.
Iudices à principe administrationem accipere debent.
Princeps iure Romano habet potestatem creando iudices. & nu. 9.
- 8 Priuilegium propter seruitium vel pecuniam concessum, reuocari non potest.
- 9 Iurisdiclio, quam ciuitas aliqua habet, dicitur esse principis, non ciuitatis illam exercentis.
- 10 Iurisdiclio in iudicantis persona est sub pradicamento, agere in loco seu territorio, sub pradicamento, vbi situs.
- 11 Princeps id, quod alicuius ville seu reipublica est, alienare & donare potest.
- 12 Princeps urbem fidei alicuius committens, videtur eidem quicquid intra urbem est, committere.
- 13 Pertinentiarum nomine iurisdiclio comprehenditur.
- 14 Princeps si militi villam cum pertinentiis donat, videtur pertinentiarum nomine comprehendi id, quod dicta villa ratione iurisdictionis subiectum erat.
- 15 Prouinciae & iurisdictiones diuidi & separari à principe possunt.
- 16 Princeps potest concedere & alienare bona, quae sunt alienius reipublica: Idem potest & ille, cui princeps concessit.

ALLEGATIO VII.

Habito pro constanti quoddam locus de Herrera semper fuit de la merindad de Palençuela & eius iurisdictioni subiecta, & Almirandus eam diuisit, & separauit, & fecit donationem iurisdictionis domino Sancio, si hoc potuit facere in praiudicium dictae villae de Palençuela.

Ad par

Ad partem negatiuam, quòd non possit, facit primò generale principiũ habens alicui non posse auferri ius suum, etiam à principe sine causa, maximè acquiritum de iure gentium vel naturali: vulgaria sunt principia.

† Secundò vrget elegans conclusio Bal. in l. j. ff. de constit. prin. vbi æquiparās iurisdictionem perpetuam & propriam dominio infert, quòd sicut princeps non debet alicui auferre dominium sine causa, ita nec propriam iurisdictionem, licet commissam vel precariam: sic l. iudicium soluitur. ff. de iud. mouetur ex tex sing. in l. qui furere. ff. de sta. hom. ibi, & magistratum & potestatem retinet sicut & dominiũ rei suæ: quæ lex, secũdum Bar. ibi post Guli. de Cu. probat quòd dominium & iurisdicctio æquiparantur.

Ad propositum, si iurisdicctio propria non debet auferri sine causa, sicut dominium, dato quòd princeps concessisset locum de Palençuela antecessoribus Almirandi cum iurisdictione, territorio, & pertinentiis, &c. tamen iurisdictionem propriam, quam dicta villa habebat super dicto loco de Herrera, non abstulit sibi; & per consequens non transiuit in dominium legatarij: si ergo non abstulit à villa, nec concessit donatario dictæ villæ, vnde non potuit ipse donare nec auferre à dicta villa, quod suum proprium erat, & non domini.

† Tertiò, probatur in c. j. de cap. qui curi. ven. vbi est casus, quòd si aliquis capitaneus in curia sua vendidit beneficiũ militibus, & postea vendidisset curiam non habita mentione de beneficio in ea existẽte dato militibus, dicit tex. q. beneficium non continetur in venditione, & per illum tex. dicit Bal. ibi in j. col. q. vendita curia ipsum ius vassalorum nõ videtur venditum. Præterea Bal. post lac. Bu. mouet quæstionem in d. c. j. in ij. col. vers. & est sciendum. quærit enim non reuocando in dubium potestatem condentis: si alicui concessa est ciuitas, vtrum videntur concessa molendina & alia bona propria ipsius ciuitatis? & multis hinc inde allegatis concludit q. si talia bona sunt in dominio concedentis, sicut ipsa ciuitas, bene trãseunt: secus si ad ipsam ciuitatem pertinebãt iure priuato, vt probat gl. in l. inter publica. ff. de ver. sig. ergo si præsupponimus iurisdictionẽ dicti loci de Herrera esse propriã dictæ villæ de Palen. & ad eã pertinere, perinde videtur q. concessa seu alienata dicta villa de Palẽ. antecessori Almirandi non fuit in eum translata dicta iurisdicctio tan-

- quum propria dictæ villæ. Ad hoc faciūt plura fundamenta
ibi adducta per Bal. ad probandū hanc cōclusionē, & hæc cō-
clusio tendit ad inuolidandā donationem, & propriū ad il-
lam nō præsumendā ex defectu voluntatis cōcedentis, facit
- 3 † rex. in c. pastoralis. de dona. vbi donatio nō censetur facta
nisi iuris quod quis habet in retergo in donatione seu alie-
natione facta per regē villæ de Palē. non videtur donata nec
concessa iurisdicctio propria ad ipsam villā pertinēs in dicto
loco de Herrera. Præterea cōcessio principis semper debet
intelligi & interpretari sine præiudicio alterius: ergo etiam
si princeps donauit villā intelligi debet sine præiudicio suo,
ita quod nō videatur sibi auferri illa, quæ sibi pertinet: ergo
cum sibi pertinebat iurisdicctio dicti loci de Herrera, nō vi-
detur sibi ablata nec alteri cōcessa. l. j. §. si quis à principe. ff.
- 4 ne quid in lo. publi. & † nunquā princeps præsumitur velle
præiudicare iuri tertij. de quo nō facit mentionē. c. super eo.
de offic. deleg. & ibi Abb. dicit esse casum notabilem ad illā
conclusionem Iam. in c. cum dilectus. de dona. quod ibi priui-
legium præiudicat iuri tertij. debet strictē intelligi & inter-
pretari. Ex supradictis videntur inferri duo Primo, qd si prin-
ceps concecit comiti villam, non videtur ei concedere, nec in-
trāseūt in dominiū suū bona propria ipsius ciuitatis, nec iu-
risdicctio sua propria: & sic ex defectu voluntatis concedētis
comes non habet dominiū in dicta iurisdicctione: si non ha-
bet, ergo non potest donare, nec à dicta villa auferre.
- 5 † Secundum inferretur ad inuoliditatē ex defectu potestatis
concedētis: cum eo modo, quo princeps nō potest alicui au-
ferre dominiū, ita nec iurisdicctionem propriā: si ergo iu-
risdicctio erat propria dictæ villæ non potuit eam auferre: er-
go non fuit translata in dominiū donatarij, vt dixit elegan-
ter Bal. in d. l. j. idem Bal. in d. c. j. de capi. ou. curi. ven. in iij.
col. in decisionem quæstionis loquendo specificē in iurisdic-
ctione dicit, quod videtur concessa & translata in marchio-
nem illa iurisdicctio, quæ erat sub potestate concedentis.
- 6 † Sed cum in casu nostro saltem prima iurisdicctio dicti lo-
ci de Herrera residebat apud villam de Palē, illa non videtur
sibi ablata licet trāsiret in potestatem alterius domini: item
quia priuilegium alicui cōcessum etiam si habeat clausulas
generales non intelligitur per hoc derogatum iuri reipubli-
cæ. l. iubemus nullam. & ibi per Bal. C. de sacrosanct. eccle-
cum

cum aliis vulgaribus. Ad partem contrariam, scilicet quod Almirandus potuit dictam iurisdictionem concedere & donare in præiudicium dictæ villæ de Pal. faciunt sequentia. Primo, quia omnes † iurisdictiones regulariter pertinent ad regem in regno suo: nam hæc sunt regalia. casus est in c. j. quæ sunt rega. nam omnis iurdictio & districtus apud principem est: & omnes iudices à principe administrationem accipere debent, ut ibi doc. facit tex. in auth. de defen. ciui. per totum: & sic cum omnes iurisdictiones sint regis, dicit Bald. in d. c. j. non posse vendi: de iure romano. & lege regia populus transulit hanc potestatem creandi iudices in principem. l. j. §. his cunabulis. ff. de offi. præ. C. de vete. iur. enucl. l. j. & princeps est iuxta iudicium, in authen. constitutio quæ de di. §. j. l. fi. C. de legi l. ij. ff. de adop. vulgata sunt hæc.

Si ergo omnes iurisdictiones sunt sub potestate regis, princeps qui cōcessit villā de Palençuela cum omni moda iurisdictione & territorio & pertinentiis, & c. bene potuit cōcedere iurisdictionē, quā habebat Palençuela in quēcūque locū, & sic utranque transulit in dominium Almirandi donatarij: & Bal. eleganter in l. qui se patris in ix. col. C. vnde liberi. in illa questione: verum † princeps posset reuocare privilegium suum vel ab antecessoribus concessum? concludit, quod non, si concessisset propter pecuniam vel seruitium. Sed fallit secundum eum in concessione seu privilegio alicuius iurisdictionis alicui concessæ: nam cum in tali iurisdictionis concessione autoritas principis intelligatur reservari: & nisi eius autoritate non potest exerceri, cum in eo resideat suprema potestas inseparabilis: ergo potest reuocare. vnde infert quod † potest iurisdictiones aliorum suppressere, & non solum singularem personarum, sed etiam civitatum: ergo iurisdictionem pertinentem ad dictam villam de Palençuela in dicto loco de Herrera potuit rex auferre sibi, & transferre in eum, cui donavit dictum locum de Palençuela: ergo si fuit donatarij potuit nunc dictus Almirandus donatarius eam donare. † Præterea quando villa de Palençuela erat regalis coronæ, licet locus de Herrera esset subditus iurisdictioni dictæ villæ tanquam capiti de Merindad: attamen iurdictio, & magistratus, & alij officiales erant regis: & sic præsumitur à iure: cum omnis iurdictio & potestas exercendi, & creandi iudices residet in rege, ut tex. dicit ubi
sup: à:

- suprà: & translata fuit hæc potestas à populo in regem: & sic licet incolæ siue vicini dicti loci de Herrera fuissent ad iudicium in dictâ villâ de Palençuela, adhuc non stabat, nec residebat iurisdictio apud dictâ villâ, sed apud regē, & eius magistratus, & officiales: nam iurisdictio in loco seu territorio est materialiter & passiuē. Sed formaliter & actiuē est in magistratu: quia sicut merum imperiū est in furca per modum signi, ita est in loco iurisdictio. Item suppositiuē sicut dñium & seruitus est in prædio, vel potest dici esse in loco id est, in-
- 10 hære loco, sed in personā iudicantis est exercitiuē: nā † iurisdictio in persona iudicantis est sub prædicamento agere, sed in loco seu territorio est sub prædicamento, vbi, vel situs vt inquit Bal. in l. j. in §. in initio. in ij. col. ff. de officio præf. vrb. & sic princeps suam iurisdictionē cōcedere potuit & donare, cum ergo alienauit dictâ villam de Palençuela, & etiā eius iurisdictionem, per consequens potuit alienare iurisdictionem, quam dicta villa habebat super aliquo loco xum principaliter residebat sub eius potestate, scilicet regis.
- 11 † Prætereà dato etiam q̃ iurisdictio dicti loci de Herrera pertineret ad dictam villam de Palençuela, potuit Rex eam sibi auferre, & in dominium alterius transferre, cum potuit eandem villâ alienare, vt fecit, ergo illa quæ ad villâ pertinebant, maximē iurisdictionē: nam princeps potest alienare & donare id quod est alicuius villæ seu reipublicæ vt est casus, & ibi Bal. in l. sacra. in §. sciendum. ff. de re. diui. Item q̃ platea seu quælibet alia res reipublicæ posset per principem alienari, donari, seu concedi alicui militi seu alij cuicunque, est tex. no. & ibi Bar. in l. j. ff. ne quid in loco publ. post prin. & in l. prohibere. in §. planē. & ibi notanter Bar. ff. quod vi aut clam. & de via pub. l. viam publicā. l. cōtinuus. in §. cum quis. ff. de verb. obli. l. Celsus. in prin. ff. de contra. emp. probatur in c. abbate sanē. de re iudi. li. vj. licet sit casus aliquali ter diuersus. Hæc & alia ad propositū adduci possent ad fundandā potestatem cōcedentis, si quod quemadmodum Rex potuit cōcedere dicto militi villâ de Palençuela, vt fecit: sic eodem modo potuit in eum transferre iurisdictionē ad dictam villam pertinentem in dicto loco de Herrera. Sed subest difficultas maior, quæ est voluntatis. scilicet si eo tēpore quo Rex donauit dictam villam de Palençuela: si per consequens trāsiuit in dominium dicti donatarij, iurisdictio dictæ villæ
- cohæret

cohærens in dicto loco de Herrera, iuuaret nimis in decidendo instrumentum donationis seu mercedis dictæ villæ factæ antecessori dicti Almirandi. † Sed considerato quod erat in forma communi, scilicet quod donat rex illam cum vassallis, terminis, iurisdictione, iuribus, & pertinentiis, &c. videtur dicendum quod sic: & ad hanc opinionem iuuabunt sequentia, primò facit tex. singularis in l. j. in §. cum urbem. ff. de offic. præf. urb. vbi est casus, quod si princeps urbem fidei alicuius committat, videtur eidem committere quicquid intra urbem est: & etiam id quod intra centesimum milliarium extra urbem admissum sit: vnde est ibi casus secundum Bar. quod si alicui princeps committat urbem, videtur committere comitatū vrbi cohærentem, vnde infert Bart. ibi in ij. col. satis ad propositū, quod si princeps concedat alicui castrum, videtur eidem cōcedere iurisdictionem castro adhærentem: quod satis infert in proposito & fuit antè dictum Guli. de Cu. infert etiam quod si legatur granū, quod est Perulij, sub isto legato venit granū, quod est in comitatu, tanquam quid accessorium, & castro cohærens, & Bar. in d. §. in initio. d. l. pe. de offic. præf. urb. dicit ibi esse casum, quod commissio alicui iurisdictione ciuitatis includitur comitatus, id est, propriū illius ciuitatis territorium, secundum eum, & ibi etiam in ij. col. dicit quod licet ille text. loquatur in simplici commissione, quæ ampliatur fauore publicæ utilitatis: tamen idem erit in donatione per regē alicui facta, in qua non consistit utilitas propria: vt si donet alicui castrū, videtur eidem donare territorium castri: quia cum sit concessa in castro, ergo in territorio tanquam cohærens castro: vnde tanquā quid accessorium sequitur principale, ar. l. si aque ductus. de contrah. emp. idem Bal. in l. beneficiū. ff. de consti. prin. ij. col. dicens, quod si princeps donat mihi ciuitatē, videtur mihi donare comitatū & districtū, & omnes pertinentias dictæ ciuitatis: tam in terra quàm in mari: ergo donata Palençuela, videtur etiam donatū quicquid ei erat cohærens: sed cum iurisdicctio dicti loci de Herrera erat cohærens dictæ villæ, per consequens translata fuit in donatariū Optimustex. in l. si quando. C. de bo. vac. lib. x. & Bart. ibi infert, ex eo, qd si aliqua res cōceditur alicui per principem integro statu, videtur ei concedere cum pertinentiis omnibus, & cum omni iure ad dictam rem pertinente: idem Bal. in l. cum multa. C. de bo. que libe. &

libe. & Bar. in l. vrbis appellatione. de verbo. signi. Moderni in c. Rodolphus. de rescript.

- 23 † Optimè seruiunt pulchra verba Innocē. in c. cum ad sedem. paulò post principium, de restit. spolia. postillans partem, in pertinentiis, dicit quòd pertinentiarum nomine illa tantum intelliguntur quæ statuto vel consuetudine vel lege deputata sunt, vt accedant: post multa exempla subdit hæc verba: Castro autem nihil corporale nouimus deputatum à iure, quod sit eius pertinens: sed tamen ab hominibus & eorum statutis consuevit, & Castro certū territorium assignari, quid sibi in iurisdictione & datis debeat responderi. verba sunt quæ habent pondus in proposito.

- 24 † Ergo si princeps donasset militi castrum seu villā cum pertinentiis videtur nomine pertinentiarum comprehendī id quod erat subiectum dictæ villæ ratione iurisdictionis: ergo cum dicta villa de Palençuela fuit à rege donata cum iuribus & pertinentiis, videtur etiam in dominium donatarij translata iurisdictionio dictæ villæ competens super loco de Herrera, tanquam pertinentia dictæ villæ. Præterea Bald. rectè consideratus in d. c. j. de capita. qui cu. ven. fundat hanc partem in quantum in ij. col. videtur concludere quòd si imperator cōcedit mihi castrum cum pertinentiis suis & iuribus etiam videtur cōcedere molendina dicti castri tanquam accessoria castro: quod satis probat ibi gl. not. idem dicit in iij. col. quòd sub tali concessione iurisdictiones, quæ pertinebant ad ipsum cōcedentem, videntur esse translata, idem dicit in molendinis, si erant in dominio concedentis, sicut ipsa ciuitas. Sed quia iurisdictionio dicti loci de Herrera, dato quòd esset de dicta villa, erat sub potestate regis, ergo & c. Et sic prædicta concludunt potestatem in rege & voluntarem.

- Habito igitur pro vero, quòd locus de Herrera esset iurisdictionis de Palençuela: si rex potuit alienare villam de Pa. & omne ius sibi pertinens: quod fecit, & fuit visus facere: remanet quòd ille cui fuit donata Pa. fuit factus dominus eius, & totius iuris sibi pertinentis, per consequens dictæ iurisdictionis. Si † ergo fuit eius dominus, per consequens Almirandus, qui cū esset dominus dictæ iurisdictionis, potuit illam diuidere & separare à dicta villa de Pa. & donare illam tanquam suam, & eius domini, sicut rex dominus dictæ villæ illam poterat dare, vel alienare, & diuidere à dicta villa:

nam

nam princeps potest diuidere & separare prouincias & iurisdictiones, vt est tex. in l. si eadem. de offi. asse. sicut diuiditur ex causa vnus episcopatus in duos, vna parochia in duas, & idem in vna præbenda capit. ad audientiam. de eccle. ædific. de præben. vacante. cùm ergo rex potuit diuidere dictam iurisdictionem, & illam separare à villa de Palerçuela, apparet quòd idem potuit facere ille, cui fuit facta donatio dictæ villæ de Palerçuela, cùm omne ius fuit translatum in eius dominium. ad quod facit pulchra doctrina Ioānis Andree, in additio. ad Specul. in titulo, de censibus. in additio. magna incipienti, Per hanc legem, & per legem primam, quasi ad finem, in versic. extat alia questio de Castro, vbi concludit, quòd si aliquis locus vel villa subiecta alicui ciuitati: quæ villa habet territorium certum, intra quod quidam nobiles possessiones latas habentes fecerunt quàmplures domos, quæ per colonos ipsorum habitabantur: & est facta parua villa, ciuitas imponit dictæ villæ certa paria beum, vel certum numerum personarum ad certas operas faciendas, de his imponunt illæ de villa partem illi villulæ: illi dicunt, quòd nolunt cum illis communionem habere, sed esse volunt sub ciuitate: dicit iudicatum contra villulam. ex quo constat quòd in ipsius castri vel villæ territorio facta est, nec expedit aliud probare quàm territorium. subdit, & in hoc facit, quòd si ciuitas, vel dominus castri, vel villæ, propter loci distantiam vel hominum excrecentiam vellet illam nouam villam cum suo territorio separare, facere hoc posset: & tunc secunda esset exempta à prima: sicut de prouincia diuisa dicitur. de officio assessoris. lege. si eadem. ecce igitur quòd dominus alicuius ciuitatis vel villæ potest t⁶ locum vel villam ciuitati vel villæ subiectam diuidere & eximere à subiectione & dominio suo. Idem Bart. in dicta lege, prohibere. in §. planè. ff. quod vi aut clam. vbi satis ad propositum dicit quòd princeps potest cōcedere seu alienare bona, quæ sunt alicuius Reipublicæ: & idem potest ille, cui princeps concesserit: & est ibi casus expressus ibi, sed & si à principe vel ab eo, cui princeps hoc ius concedendi dederit: vbi casus, quòd sicut princeps potest alienare illud quod erat alicuius reipublicæ: idē potest ille, cui à principe hoc concessum est. Sed cùm res donat alicui comiti villam cum pertinentiis, concedit vt possit facere liberè de eo quod

quod voluerit, ut de propria re poterit alienare illud, quod ad dictam villam pertinebat, sicut rex posset. Rodericus:

S V M A E.

- 1 Bona, quæ sunt apud hostes, propter recuperationis spem, donari & legari possunt.
- 2 Intellectus c. abbate sanè, de re ind. lib. vj.
- 3 Successor in regno, tenetur stare donationi à prædecessore factæ.
- 4 Acquisita per regem in iusto bello, dignitatis, non personæ intuitu acquisita esse videntur, Successor prædecessoris contractui stare tenetur.
- 5 Rex ut regnum à prædecessore, seu regni universitate recepit, successori servare debet.
- 6 Princeps non censetur revocare privilegium à se aut antecessore concessum, si illius in secundo non meminerit.
- 7 Subreptione, principum privilegia vitiantur.
- 8 Donatio nomine dignitatis facta, ad successorem transit.
- 9 Donatio à rege ecclesiæ facta, per successorem revocari non potest.
- 10 Bona ab hostibus capta, & postea recuperata, ad priores dominos redeunt. Et quid in ecclesijs & parochijs.
- 11 Privilegia laicis super spiritualibus concessa, per Papam revocari possunt.
- 12 Imperatores & Reges, licet vñli, de spiritualibus disponendi potestatem non habent.
- 13 Laicus iuris spiritualis capax, etiam consuetudine, effici non potest.
- 14 Principi interest, nullum sibi suspectum in prelatum eligi.
- 15 Defectus potestatis concedendi spiritualia, an Pontificis confirmatione suppleatur.
- 16 Verbum, confirmo, de nouo & per se dispositionem inducit: & quando.
- 17 Spiritualium donatio à rege facta, nulla est, nisi eam Papa ex certa scientia confirmarit.
- 18 Confirmationis natura est addere robur confirmato: non autem extendere ipsum ad non in eo comprehensum.
- 19 Confirmans quando ad confirmatis tempus trahatur.
- 20 Confirmatio in rebus antiquissimis magnam presumptionem facit.
- 21 Principi an in proprio facto, ut legæ asserenti credendum sit.
- 22 Historiarum libri an in factis antiquis standum sit.

Dioecesis fines an per libros antiquos probari possint.

- 23 *Dioecesis fines per verba narratiua & enuntiatiua probantur.*
 24 *Instrumenta antiqua communem hominum opinionem probant.*
 25 *Ciues ciuitatum & castrorum primò occupantis esse presumuntur.*

ALLEGATIO OCTAVA.

EX duobus fundari videtur ius ecclesiæ Carthaginensis circa loca sibi donata à rege Sancio scilicet, Oriá, Cátoría, Maxacar, & alia in dicta donatione contenta. † Primò ex dicto priuilegio & donatione facta dictæ ecclesiæ, s. episcopo & capitulo in augmentũ episcopatus de dictis locis, quæ eidẽ donauit & cõcessit dictus rex Sancius, vt illa haberẽt quando ab infidelibus caperẽtur, & sic redirẽt in dominiũ Christianorũ, vt hoc latiũs in dicto priuilegio cõtinetur concessu era millesima trecentesima trigesima, dicta enim donatio fuit valida, dato quòd illa loca tũc tẽporis essent ab infidelibus occupata. Inno. quartus hoc declarat in c. abbate sanẽ. de re. iudi. lib. vj. vbi singulariter litera ad propositũ, donatio valida existeret, quãuis illa sub Sarracenorũ tunc existerẽt potestate: quia sub cõditione fuẽre donata, videlicet si ad manus fidelium deuenirẽt: & salubre erat tempus expectare, quo illa Christianorũ dominio subderẽtur: & loquitur Papa ibi de quodã loco de Rosellis, qui fuit donatus à rege Aragoniæ hospitali sancti Ioãnis eadẽ forma, quæ cõtinetur in dicto priuilegio regis Sancij: hæc eadẽ fuit Põponij sentẽtia in l. fi. ff. de actio. emp. & vñ. ibi, in hostiũ potestate: sic etiã põt legari illud quod est q̃ hostes propter spẽ recuperationis. l. id quod deleg. j. l. ab omnibus in §. etiã eo. titulo.

Verum est, quòd hæc iura ciuilia loquũtur, vbicunq; illud quod est apud hostes & infideles, aliquãdo fuit nostrũ: & sic ratione spei postliminiĩ valeret eorũ donatio seu promissio. Sed vbi nostra nunquã fuissent, sed semper in hostiũ potestate, nõ valeret illorũ donatio seu promissio. casus est in l. liber homo. ff. de ver. oblig. quæ iura sic cõcordantur ab Accur. in d. l. fi. & in l. liber homo. Inde est, quòd Papa, qui concessit regnũ Ierusalem regi Carolo, & suis successoribus hoc licitẽ potuit: cũ illud regnũ iam fuit nostrũ, licet modò ab hostibus sit occupatũ, vt firmat Bar. in l. liber homo. Infert etiã,

quod Papa & Imperator possunt cōcedere regibus nostris regna, quæ tenentur per Sarracenos, quæ iā fuerūt nostra secūdū eum in l. si. hæc etiā approbat idē Bar. in d. l. id quod. quæ cæteri sequuntur. Ex his sumuntur argumentū Bal. & Ange. in d. l. id quod. quod Papa possit cōstituere episcopatū in terris Sarracenorū, quæ aliquādo fuerunt nostræ; aliās secus. Ad propositū dico antedictā distinctionē obtinere, vbi simpliciter fuisset donatus aut promissus locus, qui esset apud infideles. Sed vbi esset donatus sub hac conditione, si quādo ad manus fidelis deuenisset, vt fuit in proposito, indistinctè valet talis donatio, nō facta dicta distinctione an aliquādo fuissent Christianorū vel ne. iste est casus singularis in d. c. abbate sanē. per quē singulariter limitatur dicta iura, liber homo secūdū Bar. in d. l. id quod. & in d. l. liber homo. † Verum est quod tex. in d. c. abbate sanē. nō aperit, quod locus ille de Rosellis semper fuisset hostiū, nec aliquādo fidelis, vt Ang. pungit in d. l. liber homo. imò pater secūdū eū ex Proœmio Authenticorū, illum locū subesse imperio tēpore Iustiniani: nihilominus ipse & omnes alij tenēt dictā limitationē, & illam sequuntur omnes Moderni & antiqui in d. c. abbate sanē & ibi Inno. pro qua est casus singularis, cui non potest dari cōgrua responsio, in l. genera. §. hostiū. ff. de fidei. liber. ibi, sed si in casu relinquatur, cum noster esse incēpit, quid prohibetur: cuius tex. dicit Ang. non fuisse Bar. recordatū ad dictam limitationē sublinendā. † Et intantū valuit dicta donatio, quod etiam si dicta loca postea ab alio rege successore regni fuissent à Sarracenis capta & recuperata, vt factū fuit, talis rex successor fuit obligatus stare donationi factę de eis à dicto rege Sancio: cum intuitu & nomine dignitatis regalis ille acquisiuit. casus est nota. in d. c. abbate sanē. in §. sed ad hoc ibi, tñ supradicti aui donatio quā locorū acquisitio premissorū fuerint nomine regni factę: memoratus rex donationē huiusmodi seruare tenebatur. vbi probatur quod donatio facta p regē sub nomine dignitatis trāsīt ad successorē.

4 † Et in dubio acq̃sita per regē iniusto bello vidētur esse acq̃sita intuitu dignitatis, & nō persone, secūdū Domi. ibi, dicēs esse bene notandum: accedit optimus tex. in c. j. de probatio. quē ad hoc omnes Canonistæ extollūt, quod rex succedēs in regno tenetur stare cōtractui facto à rege prædecessore: ibi enim est casus, quod fuerunt pacta quædam inita inter Iustianum

nianum & quosdā successores regis Tancredi, ad quæ ibi Pa-
pa obseruanda obligatos esse Iustiniani successores declarat:
cū, & si soluti sint legibus, tamē illis viuere volunt: fatetur
ipse Imperator in l. digna vox. C. de legi. & ibi Legistæ anti-
qui & Moderni dictā cōclusionē affirmant: alia pulchra iura
& authoritates ad hoc adduci possent, quæ vt nota omittuntur.

Superuenit Bald. doctor Perusinus, qui in loco remotissi-
mo disputans, & satis exquisitē tractans verum intellectum
illius c. abbate sanē. tam de veritate quā de iudicio inquit,
quod in quærendo de veritate ad quem pertinebat locus ille
de Rosellis, scilicet an ad hoc hospitalarios sancti Ioannis
ex prima donatione regia eis facta sub illa conditione, scili-
cet cū in potestate fidelium deuenisset: an ad abbarem &
monasterium de Benefac. ex secūda donatione facta à nepo-
te dicti regis, qui successit in regno, & dictū locum à mani-
bus infidelium recuperauit, & illud concessit monasterio Po-
puleri, à quo titulo donationis monasteriū de Benefac ha-
buit dictum locum? concludit, quod dictus locus de Rosellis
non pertinebat ad hospitalarios, sed potius ad abbatē & cō-
uentū de Benefac, fundat veritatem huius intellectus ex hoc,
quia cū ille locus de Rosellis fuit donatus abbati à dicto
rege successore, qui à manibus infidelium illum recuperauit,
qui fuit dominus in possessione, de præsentī existit validior
donatio sua, quā facta à suo prædecessore, qui nō erat domi-
nus nec possessor. Item quia titulus abbatis fuit verus effe-
ctualiter, titulus hospitaliorum non, quia euauit, cū de
loco illo nullā conquestam fecerit, sicut cū quis videtur ius
suum donatū referre ad ipsum, & nō ad aliū. l. vxor patru. C.
de leg. ita in iure, quod habebit: quia conditio tacitē intelli-
gitur, si habebit ipse & non alius. ff. de leg. j. l. Stichum, qui
meus erit, hæc ipse Bal. latius insistens in l. j. vj. colū. in versū.
ad pleniorē autē intelligentiam. C. si plures vna sentētia.
† Nec obstat secūdum eum, quod dicta cōditio posita à pri-
mo rege, scilicet si ad manus fidelium deuenierit satis dicitur
extitisse ex hoc quod rex eius successor acquisiuit, nō vt per-
sona singularis, sed vt regia maiestas: quia respōdet elegan-
ter ad multa illud esse falsum in nouiter acquisitis à rege suc-
cessore: aliās sequeretur, quod sicut non potest donare re-
gnū vel partē regni, cū debeat illud seruare successoribus si-
cut recepit à prædecessoribus, imò à republica & toti⁹ regni

uniuersitate. l. ij. §. nouissime de origi. iuris, ita nō posset de
nare nouam conquestam, nec etiam eam dirigere in aliqu
titulū, purā comitatus vel ducatus: quod reputat falsum pe
d. c. abbate sanē. Itaq; intellectus iste verificatus & cōfide
ratus sub dictis fundamentis tendit in præiudiciū ecclesi
Carthaginenlis, considerata donatione postea facta de dict
locis, postquā fuerūt recuperata ab infidelibus per inuictissi
mos reges Ferdinandū & Ysabellam immortalis memoria

Sed cōtra hāc obiectionē faciūt in fauorē ecclesię sequētia

- Primū, quia in hac secūda cōcessiōe seu donatiōe nō fuit
facta mētio aliqua de dicta prima donatione facta à d. reg.
Sancio: quod in priuilegiis est necessariū, vt disponit Papa
nota. in c. veniēs. de præscrip. satis ad propositū ibi, quod pri
uilegiū suorū priuilegiōrū nō exitit derogatū, cū de ipsi
nullā fecerit mētionē. nota. tex. in l. decurionibus. C. de fili
li. xij. qui ad hoc p. Scribētes semp pōderatur: cēsetur † enim
princeps circūuentus in secundo priuilegio, quādo non faci
mētionē de alio à se aut ab antecessoribus cōcesso: & per cō
sequēs in eo cessare videtur volūtas illud reuocādi, vt elegā
ter Papa inquit in c. cū olim. de re. iudi. ibi, sicut credimus
circūuentus, quē tex. Scribētes variis in locis semper notauē
runt ad multa, & inter alios præstitit magnā opē in cōsulēda
Ludo. Roma. in cōsilio. ccxcviij. incipit, Circa præmissam du
bij consultationē. vbi cōsultuit potissimē ex illis verbis, quod
si princeps donasset alicui aliquam rem, quam idem princeps
vel alius successor alteri concessisset simpliciter, quod in hac
secunda cōcessiōe tendente in reuocationē primæ, princeps
seu eius successor censetur circūuentus, nec censetur prima
reuocata, adeò quod iste primus donatarius, si ageret rei vē
dicatione cōtra secūdū, deberet obtinere: nec ille secundus
posset se rueri beneficio l. bene à Zenone. de quadriē. præ
ad illum excludendum: cū primus prætendat titulū ab eo
dem rege vel eius antecessore, dicit hoc esse expressum in d.
7 c. cū olim. † Item quia quando in secundo priuilegio non
fit mentio de alio alteri cōcesso, iam est manifesta surreptio,
quæ vitiat in priuilegiis principū: nota. tex. in l. j. de nata. re
sti. & in c. ex multiplici. de decimis. & in c. j. de filiis presby.
in vj. & in l. si non cognitio. C. si cōtra ius vel vti. pu. Bal. in l.
præscriptione. eo. ritu. iij. col. in vers. ego dico: magistraliter
Abb. in c. j. de rescrip. notant hanc regulam, quod subreptio
vitiat

vitiat principum priuilegia, sicut alia: optimus tex. in c. quod super his. versu. unde si tales. de fide instru.

† Secundum est, quod facit in fauorē ecclesię, quia nomine dignitatis hæc bona recuperauerunt reges, & nomine dignitatis donauit rex Sācius, & uidetur successor stare primę donationi. c. abbate sanē. ibi, sed ad hos pars aduersa ubi donatio facta sub nomine dignitatis transit ad successorem: sentit ibi Domini. licet Bal. quodam modo sentiat contrarium in d. l. j. & Pe. de Ancha. expressē ibi dicit, quod in dicto c. non fuit decissum, an titulus allegatus pro parte reorum esset efficax, vel an ex eo fuerunt absoluti: quia actor non probauit intentionem suam, quo casu absoluitur reus. l. res alienas. C. de rei ven. licet Bald. decidat, cū papa non deciderit secundum Petrum.

† Item hoc tenet ibi Pe. de Ancha. expressē dicēs col. iiij. xiiij. nota. quod in casu illius c. successor non potuisset reuocare donationem regis aui sui factam hospitalariis de loco de Rosellis, nisi regnū enormiter læderetur. idem Ioā. And. ibi remittens se ad Specu. in titu. de instru. editio. §. aunc autē. in fine, qui dicit quod si rex fundasset de bonis regni multas ecclesias, eius successor non posset reuocare, nisi regnum enormiter læderetur. allegat d. c. abbate sanē. & sic Ioā. And. Specu. Pe. de Ancha. volunt quod in casu illius c. successor nō posset reuocare illam donationē de Rosellis, nisi regnū enormiter lædatur: sentit etiam ibi Domi. probatur in d. c. versu. sed ad hoc. ubi nomine dignitatis facta fuit donatio: nescio quomodo Bald. contrarium firmet, maximē quia in ecclesia Carthaginensi fuit dominium translatum adueniente cōditione, casus nota. ibi, quare mox.

Tertiò facit in fauorē ecclesię Carthaginēsis: quia dicta loca olim fuerūt Christianorū regum huius regni, cū tota Hispania fuisset ante deuastationē Maurorū, Christianorū. l. vj. dist. gens quo casu valuit donatio regis, & obligauit successorem secundum Inno. ibi, sic concordans allegationes contrarias ibi positas: & est glo. ad literam in parte, pro parte autem altera.

Quartò. quia lus ad dicta loca fundat ex alio capite dicta ecclesię, seu episcopatus, scilicet quod post dictā donationem regis Sancij eidē factā, dicta loca fuerūt capta ab infidelibus, & redacta in domino & potestate Christianorū p quosdā mi

lites huius regni & tēporis dicta ecclesia apprehēdit possessionē illorū, & fuit prouisum de beneficiis clericis per episcopos Cartaginenses, licet postea dicta loca fuerūt amissa & redacta in potestate infidelium vsque ad hodierna tēpor. feliciora, quibus iterum capta & in dominium Christianorum redacta fuēre: itaque antequām nūc recuperarētur, iam dicta loca fuerunt in dominio dictæ ecclesiæ & episcopatus
 10 realiter vigore primæ donationis eis factæ. † Imò, & ante dicti regis Sancij donationem videtur ex tenore privilegi sui fuisse, cum in dicto privilegio seu donatione dicatur *como lo solian auer en otro tiepo segun se cuenta en la coronica vieja*, ex quibus omnibus inferitur, quod cum ista loca aliquando, antequām ad manus & potestatem infidelium deuenissent, fuerunt dictæ ecclesiæ & episcopatus: quādocunque postea fuissent à Christianis recuperata, & in eorū potestate deuenissent, debent absque alia cōcessione redire & reuerti ad dictam ecclesiā, cuius antè erant: hæc enim est regula iuridica in bonis immobilibus captis ab hostibus, & postea recuperatis per fideles, quod redeunt ad priores dominos, per quemcunque recuperentur: ista fuit decisio Papiniani in l. si captiuus. in §. expulsis. ff. de capti. & postli. reuer. ubi hæc in litera, expulsis hostibus ex agris, quos ceperāt, dominia eorum agrorum ad priores dominos redire. Per quam regulā singulariter limitantur omnia iura, quæ dicunt quod immobilia capta ab hostibus efficiantur principis: nam hoc est verum, nisi antea fuissent alicuius alterius: quia tunc eadem priori domino debent restitui, ut ibi dicit text. facit text. in §. possessiones. de pac. Constan. Et in proposito nostro, videlicet in loco seu parochia alicuius episcopatus occupata ab infidelibus, quod recuperata à fidelibus redeat ad episcopatum, cuius erat: statutum fuit in concilio Hispalensi, cui interfuit beatus Isidorus, de quo meminit Gratianus in c. prima actione. xvj. q. iij. ubi litera, pro qua re placuit, ut omnis parochia, quam antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiā sua quisque cōprobaret, eius privilegio restitueretur: & ecclesia est receptura parochiā, quam antè tenuit idem Gregorius Papa. vij. q. j. pastoralis officij. ibi, tamē ut si ciuitatem illam hostibus liberam effici, & domino protegente ad priorem statum contigerit, reuocari, etiam ad eam, in qua prius est ordinatus, ecclesiā reuerraris:
 hoc

hoc est quod scripsit Ioannes vrbis Romæ episcopus Zachariæ archiepiscopo in c. reintegranda. el j. iij. q. j. dicens, reintegranda esse omnino episcopis, si captiuitate, aut dolo, aut violentia, aut per alias iniustas causas res ecclesiæ vel proprias perdidisse noscantur. Superest nunc dubium: nã hæc omnia vendicarent sibi locum in tēporalibus, quæ ad dominiū regis spectabant: sed in spiritualibus, quæ ad eius dominiū non spectabant, quid potuit dicta donatio proficere dictæ ecclesiæ, & eius episcopatu? certè quid super hoc habeatur in chronicis: aut quomodo antiquitus donationes fiebant de locis similibus à regibus Hispaniæ, si ad omnia tam spiritualia, quàm temporalia manus seu potestatem suā extendebant, hæc facti sunt, non est nūc super hoc insistere. Sed de iure subiiciam, quæ scripta reperi. Imperatori enim olim prouisum erat spiritualia conferre, vt ex ecclesiastica historia habetur in c. Adrianus. el ij. lxij. dist. & in c. in synodo. eadem dist. sed illud fuit in priuilegium concessum, quæ priuilegia postea tractu temporis ecclesiā reuocauit, vt in s. verum. eadem dist. & † priuilegia concessa laicis super spiritualibus, possunt per Papam reuocari: cū in his quisque teneretur obedire summo Pōtifici, vt not. Inn. in c. inquisitioni. de sent. excom. ita dicit Abb. per d. s. verum. in c. venerabilem in vj. col. de elec. sic fuit statutum à Gregorio in synodo generali, vt tex. dicit in c. si quis deinceps. xvj. q. vij. ad finem ibi, si quis Imperator, Regum, Ducum, & c. & Calixtus Papa in c. si quis principum. dispositionem seu dominationem rerum ecclesiasticarum sibi vendicauerit, vt sacrilegus iudicetur. eadem cau. & quæst. facit c. Messana. & c. sacrosancta. de elec. & c. causam quæ. de præscri. bonus text. in c. tua. de decimis. ibi, imperialis concessio quantūcunque generaliter fiat, vbi extenduntur omnia iura, quæ † dicunt laicis non competere ius disponendi de spiritualibus, vt procedant etiam in Imperatores: vnde licet Imperatores & Reges vngantur, in c. j. de sacra vntio. nihilominus non consequuntur potestatem disponendi de spiritualibus. quod est notandum secundum Abb. idem Abb. notat ex text. quarto nota. c. dudum. de decimis. & in c. dudum. eodem titu. ibi, & sic donationis regis ac reginæ titulus nullus erat. Vbi etiam dicta iura præscriptionem in talibus vetant capitulo nullus. ibi, autem quicquid ecclesiastici iuris est de iure

- 13 Papæ. †Nec etiam consuetudo potest facere laicum capax iuris spiritualis, vt apertè probatur in d.c. Messana. in tantum quod non sufficeret tempus, de cuius initio non extat memoria, secundū Io. And. in c. j. de præben. in vj. quæ sequitur & extollit Abb. in d.c. sacrosancta. & in d.c. Messana.
- 14 †Verū est, quod licet nec ex cōsuetudine nec de iure possit regi cōpetere ius conferendi spiritualia, tamen bene ex cōsuetudine posset introduci, vt mors prælati nūcietur principi, & quod ab eo petatur licētia eligēdi prælatū: ita q̄ electio aliter facta, nō teneat: cū interfici principis, ne eligatur aliquis sibi suspectus, qui secreta regni posset reuelare, vt elegāter Inn. inquit in c. quod sicut. de elec. quæ ibi ceteri sequuntur: potest enim rex obicere cōtra electionē prælati, q̄ habet suspectū episcopū electum, vt idē Inn. ait in c. super his. de accu. Sed hoc nō infert in puncto quæstionis. †Dato ergo defectu potestatis cōcedēdi spiritualia in dicto rege Sanctio succedit dubium, si fuit ille defectus suppletus per confirmationem Innocen. qui dictā donationem regiam cōfirmavit, vt latiùs in bulla cōfirmationis continetur: nam videtur quod illa cōfirmatio operata est circa spiritualia, quæ à summo Pontifice veniebāt conferenda: cū aliàs dicta cōfirmatio de nihilo seruiret, ex eo quod ad tēporalia non erat necessaria Papalis cōfirmatio: cū ex sola regia donatione plenum effectū sortita fuit donatio. c. in his. de priuil. libi cū autē his nihil conferret memorata indulgētia. vbi est casus, quod priuilegium principis aut Papæ sic debet interpretari, vt aliquid de nouo cōferat. idem casus in c. si Papa. de priuil. in vj. optimus tex. in l. j. de thesau. lib. xj. l. j. ff. ad municip. l. diuus. ff. de vsufru. & habi. facit c. inter dilectos. de fide inst. ibi, vt tantū intelligatur eo modo, quo magis posset valere: cū eadē legitime nequissent confirmari pariter & donari. optimus tex. iuncta gl. in c. quoties. de pac. iuncta glo. j. quæ exponit ratiū habitio, id est cōfirmatio. c. j. de transac. in fi. facit c. j. & ij. & per totum de confir. vti. vel inut. facit l. si donatio. C. de dona. vbi † verbum, cōfirmo, inducit dispositionē de nouo, & de per se, quādo profertur ab eo. qui de nouo poterat dare plura curiose super hoc adduci possent, scilicet quādo cōfirmans videtur de nouo dare & cōcedere: quæ materia quia prolixa, & variis in locis pertractata, eā omitto: vide Bar. & alios in l. & quia. de iuris. om. iud. Bal. in l. ex placito. /

placito. de rer. permu. Canonistæ in c. inter dilectos. de fide instr. singulariter Abb. in c. causam. de elec. maximè in proposito. videtur, quòd operetur confirmatio: cùm videtur absurdum, quòd dicta loca essent episcopatus quo ad temporalia, & alteri episcopatui subessent in spiritualibus concernentibus iura episcopalia, quæ numerantur in c. conquerente. de officio ordi. & ad hoc propositum seruit gl. in c. in synodo. lxiij. distin. quæ loquitur. vbi Papa confirmasset priuilegia principis super collatione seu dispensatione spiritualium: nihilominus in proposito est bonus text. & valde famosus, qui videtur ad literam hoc dubium decidere in c. dudum. de decimis. ibi, regis ac reginæ Vngariæ priuilegia exhibuit, qui ecclesiam sancti Stephani donationis titulo in eleemosyna hospitali concesserunt, confirmationis C. Papæ scriptam exhibens. iuncto sine ibi, per confirmationem prædicti Clementis, & c. vbi prior cuiusdam hospitalis contra episcopum, qui petebat quasdam decimas, & certas ecclesias, se defendebat, & ad ea dicebat ius sibi competere ex quibusdam priuilegiis regis Vngariæ qui concessit dictas decimas & ecclesiam in perpetuam eleemosynam dicto hospitali: quæ priuilegia per Papam fuerunt confirmata: ex quibus etiam præscriptione iuuabatur, determinat Papa quòd cùm dicti reges non habuerunt potestatem donandi seu concedendi spiritualia, quòd nec per confirmationem dictæ donationis factam à Papa, nec ex præscriptione dicto hospitali fuit in præiudicium episcopi aliquod ius quæsitum. Ecce ergo ibi expressum quòd confirmatio Papæ non validauit donationem seu concessione spiritualium factam à rege: & sic est ibi casus apertus de questione. † Verum est, quod gl. 17 in d. c. in parte, concessione. dicit, quòd si in illo casu Papa ex certa scientia confirmasset, valida esset concessio seu donatio regis, per c. j. & ij. de confir. vti. vel inuti. & si ista gl. esset vera, videtur decidere casum in fauorem ecclesiæ: cùm Papa narrando donationem factam à rege, videtur ex certa scientia confirmasse: cùm bene sciret illam non valuisse quo ad spiritualia, vt est casus in c. antepenul. de confirma. vti vel inuti. licet in casu nostro rex Sancius non concessit expressè spiritualia. prout in d. cap. dudum. fecit rex Vngariæ: nihilominus si teneretur, faceret in fauorem ecclesiæ: sed Iun. ibi finalibus verbis famosissime intelligit illum text.

- suprà: & translata fuit hæc potestas à populo in regem: & sic licet incolæ siue vicini dicti loci de Herrera fuissent ad iudicium in dictâ villâ de Palençuela, adhuc non stabat, nec residebat iurisdicção apud dictâ villâ, sed apud regē, & eius magistratus, & officiales: nam iurisdicção in loco seu territorio est materialiter & passiuē. Sed formaliter & actiuē est in magistratu: quia sicut merum imperiū est in furca per modum signi, ita est in loco iurisdicção. Item suppositiuē sicut dñum & seruitus est in prædio, vel potest dici esse in loco id est, in hære loco, sed in personâ iudicantis est exercitiuē: nā † iurisdicção in persona iudicantis est sub prædicamento agere, sed in loco seu territorio est sub prædicamento, vbi, vel situs vt inquit Bal. in l. j. in §. in initio. in ij. col. ff. de officio præf. vrb. & sic princeps suam iurisdictionē cōcedere potuit & donare, cum ergo alienauit dictâ villam de Palençuela, & etiā eius iurisdictionem, per consequens potuit alienare iurisdictionem, quam dicta villa habebat super aliquo loco: cum principaliter residebat sub eius potestate, scilicet regis.
- 11 † Prætereà dato etiam qd iurisdicção dicti loci de Herrera pertineret ad dictam villam de Palençuela, potuit Rex eam sibi auferre, & in dominium alterius transferre, cum potuit eandem villâ allienare, vt fecit, ergo illa quæ ad villâ pertinebant, maximē iurisdictionē: nam princeps potest alienare & donare id quod est alicuius villæ seu reipublicæ vt est casus, & ibi Bal. in l. sacra. in §. sciendum. ff. de re. diui. Item qd platea seu quælibet alia res reipublicæ posset per principem alienari, donari, seu concedi alicui militi seu alij cuicunque, est tex. no. & ibi Bar. in l. j. ff. ne quid in loco publ. post prin. & in l. prohibere. in §. planē. & ibi notanter Bar. ff. quod vi aut clam. & de via publ. l. viam publicā. l. cōtinuus. in §. cum quis. ff. de verb. obli. l. Celsus. in prin. ff. de contra. emp. probatur in c. abbate sanē. de re iudi. li. vj. licet sic casus aliquali ter diuersus. Hæc & alia ad propositū adduci possent ad fundandā potestatem cōcedentis, s. quod quemadmodum Rex potuit cōcedere dicto militi villâ de Palençuela, vt fecit: sic eodem modo potuit in eum transferre iurisdictionē ad dictam villam pertinentem in dicto loco de Herrera. Sed subest difficultas maior, quæ est voluntatis, scilicet si eo tēpore quo Rex donauit dictam villam de Palençuela: si per consequens trāsiuit in dominium dicti donatarij, iurisdicção dictæ villæ
- cobær

coherens in dicto loco de Herrera, iuuaret nimis in decidendo instrumentum donationis seu mercedis dictæ villæ factæ antecessori dicti Almirandi. † Sed considerato quod erat in forma communī, scilicet quod donat rex illam cum vassallis, terminis, iurisdictione, iuribus, & pertinentiis, &c. videtur dicendum quod sic: & ad hanc opinionem iuuabunt sequentia, primò facit tex. singularis in l. j. in §. cum urbem. ff. de offic. præf. urb. vbi est casus, quod si princeps urbem fidei alicuius committat, videtur eidem committere quicquid intra urbem est: & etiam id quod intra centesimum milliariū extra urbem admissum sit: vnde est ibi casus secundum Bar. quod si alicui princeps committat urbem, videtur committere comitatū vrbī coherentem, vnde infert Bart. ibi in ij. col. satis ad propositū, quod si princeps concedat alicui castrum, videtur eidem concedere iurisdictionem castro adhaerentem: quod satis infert in proposito & fuit antè dictum Gul. de Cu. infert etiam quod si legatur granū, quod est Perusij, sub isto legato venit granū, quod est in comitatu, tanquam quid accessorium, & castro coherens, & Bar. in d. §. in initio. d. l. pe. de offic. præf. urb. dicit ibi esse casum, quod commissio alicui iurisdictione ciuitatis includitur comitatus, id est, propriū illius ciuitatis territorium, secundum eum, & ibi etiam in ij. col. dicit quod licet ille text. loquatur in simplici commissione, quæ ampliatur fauore publicæ utilitatis: tamen idem erit in donatione per regē alicui facta, in qua non consistit utilitas propria: vt si donet alicui castrū, videtur eidem donare territorii castrī: quia cum sit concessa in castro, ergo in territorio tanquam coherēs castro: vnde tanquā quid accessorium sequitur principale, ar. l. si aquę ductus. de contra. emp. idem Bal. in l. beneficiū. ff. de consti. prin. ij. col. dicens, quod si princeps donat mihi ciuitatē, videtur mihi donare comitatū & districtū, & omnes pertinentias dictæ ciuitatis: tam in terra quā in mari: ergo donata Palençuela, videtur etiam donatū quicquid ei erat coherēs: sed cum iurdictio dicti loci de Herrera erat coherens dictæ villæ, per consequens translata fuit in donatariū Optimustex. in l. si quando. C. de bo. vac. lib. x. & Bart. ibi infert, ex eo, quod si aliqua res conceditur alicui per principem integro statu, videtur ei concedere cum pertinentiis omnibus, & cum omni iure ad dictam rem pertinente: idem Bal. in l. cum multa. C. de bo. quę libe. &

libe. & Bar. in l. vrbis appellatione. de verbo. signi. Moderni in c. Rodolphus. de rescript.

- 23 † Optimè ferunt pulchra verba Innocē. in c. cum ad sedem. paulo post principium, de restit. spolia. post illans partem, in pertinentiis, dicit quod pertinentiarum nomine illa tantum intelliguntur quæ statuto vel consuetudine vel lege deputata sunt, vt accedant: post multa exempla subdit hæc verba: Castro autem nihil corporale nouimus deputatum à iure, quod sit eius pertinens: sed tamen ab hominibus & eorum statutis consuevit, & Castro certū territorium assignari, quod sibi in iurisdictione & dariis debeat responderi. verba sunt quæ habent pondus in proposito.
- 24 † Ergo si princeps donasset militi castrum seu villā cum pertinentiis videtur nomine pertinentiarum comprehendī id quod erat subiectum dictæ villæ ratione iurisdictionis: ergo cum dicta villa de Palençuela fuit à rege donata cum iuribus & pertinentiis, videtur etiam in dominium donatarij translata iurisdictionio dictæ villæ competens super loco de Herrera, tanquam pertinentia dictæ villæ. Præterea Bald. rectè consideratus in d. c. j. de capita. qui cu. ven. fundat hanc partem in quantum in ij. col. videtur concludere quod si imperator cōcedit mihi castrum cum pertinentiis suis & iuribus etiam videtur cōcedere molendina dicti castri tanquam accessoria castro: quod satis probat ibi gl. not. idem dicit in iij. col. quod sub tali concessione iurisdictiones, quæ pertinebant ad ipsum cōcedentem, videntur esse translata, idem dicit in molendiis, si erant in dominio concedentis, sicut ipsa ciuitas. Sed quia iurisdictionio dicti loci de Herrera, dato quod esset de dicta villa, erat sub potestate regis, ergo & c. Et sic prædicta concludunt potestatem in rege & voluntatem.
- Habito igitur pro vero, quod locus de Herrera esset iurisdictionis de Palençuela: si rex potuit alienare villam de Pa. & omne ius sibi pertinens: quod fecit, & fuit visus facere: remanet quod ille cui fuit donata Pa. fuit factus dominus eius, & totius iuris sibi pertinentis, per consequens dictæ iurisdictionis. Si † ergo fuit eius dominus, per consequens Almirandus, qui cū esset dominus dictæ iurisdictionis, potuit illam diuidere & separare à dicta villa de Pa. & donare illam tanquam suam, & eius dominij, sicut rex dominus dictæ villæ illam poterat dare, vel alienare, & diuidere à dicta villa:
- nam

nam princeps potest diuidere & separare prouincias & iurisdictiones. vt est tex. in l. si eadem. de offi. assessoris. sicut diuiditur ex causa vnus episcopatus in duos, vna parochia in duas, & idem in vna præbenda capit. ad audientiam. de eccle. ædific. de præben. vacante. cùm ergo rex potuit diuidere dictam iurisdictionem, & illam separare à villa de Palerçuela, apparet quòd idem potuit facere ille, cui fuit facta donatio dictæ villæ de Palerçuela, cùm omne ius fuit translatum in eius dominium. ad quod facit pulchra doctrina Ioannis Andree, in additio. ad Specul. in titulo, de censibus. in additio. magna incipienti, Per hæc legem, & per legē primam, quasi ad finem, in versic. extat alia quæstio de Castro, vbi concludit, quòd si aliquis locus vel villa subiecta alicui ciuitati: quæ villa habet territorium certum, intra quod quidam nobiles possessiones latas habentes fecerunt quàmplures domos, quæ per colonos ipsorum habitabantur: & est facta parua villa, ciuitas imponit dictæ villæ certa paria bœum, vel certum numerum personarum ad certas operas faciendas, de his imponunt illæ de villa partem illi villulæ: illi dicunt, quòd nolunt cum illis communionem habere, sed esse volunt sub ciuitate: dicit iudicatum contra villulam. ex quo constat quòd in ipsius castri vel villæ territorio facta est, nec expedit aliud probare quàm territorium. subdit, & in hoc facit, quòd si ciuitas, vel dominus castri, vel villæ, propter loci distantiam vel hominum excrecentiam vellet illam nouam villam cum suo territorio separare, facere hoc posset: & tunc secunda esset exempta à prima: sicut de prouincia diuisa dicitur. de officio assessoris. lege. si eadem. ecce igitur quòd dominus alicuius ciuitatis vel villæ potest locum vel villam ciuitati vel villæ subiectam diuidere & eximere à subiectione & dominio suo. Idem Bart. in dicta lege, prohibere. in §. planè. ff. quod vi aut clam. vbi satis ad propositum dicit quòd princeps potest cōcedere seu alienare bona, quæ sunt alicuius Reipublicæ: & idem potest ille, cui princeps concesserit: & est ibi casus expressus ibi, sed & si à principe vel ab eo, cui princeps hoc ius concedendi dederit: vbi casus, quòd sicut princeps potest alienare illud quod erat alicuius reipublicæ: idē potest ille, cui à principe hoc concessum est. Sed cùm res donat alicui comiti villam cum pertinentiis, concedit vt possit facere liberè de eo quod

quod voluerit, ut de propria re poterit alienare illud, quod ad dictam villam pertinebat, sicut rex posset. Rodericus.

SVMMAE.

- 1 *Bona, quae sunt apud hostes, propter recuperationis ssem, donari & legari possunt.*
- 2 *Intellectus c. abbate sanè, de re iud. lib. vj.*
- 3 *Successor in regno, tenetur stare donationi à prædecessore factæ.*
- 4 *Acquisita per regem in iusto bello, dignitatis, non personæ intuitu acquisita esse videntur, Successor prædecessoris contractui stare tenetur.*
- 5 *Rex ut regnum à prædecessore, seu regni universitate recepit, successori servare debet.*
- 6 *Princeps non censetur revocare privilegium à se aut antecessore concessum, si illius in secundo non meminerit.*
- 7 *Subreptione, principum privilegia vitiantur.*
- 8 *Donatio nomine dignitatis facta, ad successorem transit.*
- 9 *Donatio à rege ecclesia facta, per successorem revocari nō potest.*
- 10 *Bona ab hostibus capta, & postea recuperata, ad priores dominos redeunt. Et quid in ecclesijs & parochijs.*
- 11 *Privilegia laicis super spiritualibus concessa, per Papam revocari possunt.*
- 12 *Imperatores & Reges, licet vñli, de spiritualibus disponendi potestatem non habent.*
- 13 *Laicus iuris spiritualis capax, etiam consuetudine, effici non potest.*
- 14 *Principis interest, nullum sibi suspectum in prelatum eligi.*
- 15 *Defectus potestatis concedendi spiritualia, an Pontificis confirmatione suppleatur.*
- 16 *Verbum, confirmo, de nouo & per se dispositionem inducit: & quando.*
- 17 *Spiritualium donatio à rege facta, nulla est, nisi eam Papa ex certa scientia confirmarit.*
- 18 *Confirmationis natura est addere robur confirmato: non autem extendere ipsum ad non in eo comprehensum.*
- 19 *Confirmans quando ad confirmati tempus trahatur.*
- 20 *Confirmatio in rebus antiquissimis magnam presumptionem facit.*
- 21 *Principi an in proprio facto, ut legi asserenti credendum sit.*
- 22 *Historiarum libris an in factis antiquis standum sit.*

Diœcesis fines an per libros antiquos probari possint.

23 *Diœcesis fines per verba narrativa & enuntiativa probantur.*

24 *Instrumenta antiqua communem hominum opinionem probant.*

25 *Ciues ciuitatum & castrorum primò occupantis esse præsumuntur.*

ALLEGATIO OCTAVA.

X duobus fundari videtur ius ecclesiæ Carthaginensis circa loca sibi donata à rege Sancio scilicet, Oriæ. Cãtoria, Maxacar, & alia in dicta donatione contenta. † Primò ex dicto priuilegio & donatione facta dictæ ecclesiæ, s. episcopo & capitulo in augmentũ episcopatus de dictis locis, quæ eadẽ donauit & cõcessit dictus rex Sancius, vt

illa haberẽt quando ab infidelibus caperẽtur, & sic redirẽt in dominiũ Christianorũ, vt hoc latiũs in dicto priuilegio cõtinetur concessu era millesima trecentesima trigesima, dicta enim donatio fuit valida, dato quòd illa loca tũc tẽporis essent ab infidelibus occupata. Inno. quartus hoc declarat in c. abbate sanẽ. de re. iudi. lib. vj. vbi singulariter litera ad propositũ, donatio valida existebat, quãuis illa sub Sarracenorũ tunc existerẽt potestate: quia sub cõditione fuẽre donata, videlicet si ad manus fideiũ deuenirẽt: & salubre erat tempus expectare, quo illa Christianorũ dominio subderẽtur: & loquitur Papa ibi de quodã loco de Rosellis, qui fuit donatus à rege Aragoniæ hospitali sancti Ioãnis eadẽ forma, quæ cõtinetur in dicto priuilegio regis Sancij: hæc eadẽ fuit Põponij sentẽtia in l. fi. ff. de actio. emp. & vñ. ibi, in hostiũ potestate: sic etiã põt legari illud quod est q̃ hostes propter spẽ recuperationis. l. id quod deleg. j. l. ab omnibus in §. etiã eo. titulo.

Verum est, quòd hæc iura ciuilia loquũtur, vbicunq; illud quod est apud hostes & infideles, aliquãdo fuit nostrũ: & sic ratione spei postliminij valeret eorũ donatio seu promissio. Sed vbi nostra nunquã fuissent, sed semper in hostiũ potestate, nõ valeret illorũ donatio seu promissio. casus est in l. liber homo. ff. de ver. oblig. quæ iura sic cõcordantur ab Accur. in d. l. fi. & in l. liber homo. Inde est, quòd Papa, qui concessit regnũ Ierusalem regi Carolo, & suis successoribus hoc licitẽ poruit: cũ illud regnũ iam fuit nostrũ, licet modò ab hostibus sit occupatũ, vt firmat Bar. in l. liber homo. Infert etiã,

quod Papa & Imperator possunt cōcedere regibus nostris regna, quæ tenentur per Sarracenos, quæ iā fuerūt nostra secūdu eum in l. si. hæc etiā approbat idē Bar. in d. l. id quod. quæ cæteri sequuntur. Ex his sumuntur argumentū Bal. & Ange. in d. l. id quod. quod Papa possit cōstituere episcopatū in terris Sarracenorū, quæ aliquādo fuerunt nostræ; aliās secus. Ad propositū dico antedictā distinctionē obtinere, vbi simpliciter fuisset donatus aut promissus locus, qui esset apud infideles. Sed vbi esset donatus sub hac conditione, s. si quādo ad manus fidelīū deuenisset, vt fuit in proposito, indistinctē valet talis donatio, nō facta dictā distinctionē an aliquādo fuissent Christianorū vel ne. iste est casus singularis in d. c. abbate sanē. per quē singulariter limitatur dicta iura, liber homo secūdu Bar. in d. l. id quod. & in d. l. liber homo. † Verum est quod tex. in d. c. abbate sanē. nō aperit, quod locus ille de Rosellis semper fuisset hostiū, nec aliquādo fidelīū, vt Ang. pungit in d. l. liber homo. imò patet secūdu eū ex Proœmio Authenticorū, illum locū subesse imperio tēpore Iustiniani: nihilominus ipse & omnes alij tenēt dictā limitationē, & illam sequuntur omnes Moderni & antiqui in d. c. abbate sanē & ibi Inno. pro qua est casus singularis, cui non potest dari cōgrua respōsio, in l. genera. §. hostiū. ff. de fidei. liber. ibi, sed si in casu relinquatur, cū noster esse incēpit, quid prohibetur: cuius tex. dicit Ang. non fuisse Bar. recordatū ad dictam limitationē sublinendā. † Et intantū valuit dicta donatio, quod etiam si dicta loca postea ab alio rege successorē regni fuissent à Sarracenis capta & recuperata, vt factū fuit, talis rex successor fuit obligatus stare donationi factę de eis à dicto rege Sancio: cū intuitu & nomine dignitatis regalis ille acquisiuit. casus est nota. in d. c. abbate sanē. in §. sed ad hoc ibi, tā supradicti aui donatio quā locorū acquisitio p̄missorū fuerint nomine regni factę: memoratus rex donationē huiusmodi seruare tenebatur. vbi probatur quod donatio facta p̄ regē sub nomine dignitatis trāsit ad successorē.

† Et in dubio acquisita per regē in iusto bello videtur esse acquisita intuitu dignitatis, & nō personę, secūdu Domi. ibi, dicēs esse bene notandum: accedit optimus tex. in c. j. de probatio. quē ad hoc omnes Canonistę extollūt, quod rex succedēs in regno tenetur stare cōtractui factō à rege p̄decessore: ibi enim est casus, quod fuerunt pacta quædam inita inter Iustinianum

nianum & quosdā successores regis Tancredi, ad quæ ibi Papa obseruanda obligatos esse Iustiniani successores declarat: cum, & si soluti sint legibus, tamē illis viuere volunt: fatetur ipse Imperator in l. digna vox. C. de legi. & ibi Legistæ antiqui & Moderni dictā cōclusionē affirmant: alia pulchra iura & auctoritates ad hoc adduci possent, quæ vt nota omittuntur.

Superuenit Bald. doctor Perusinus, qui in loco remotissimo disputans, & satis exquisitè tractans verum intellectum illius c. abbate sanē. tam de veritate quàm de iudicio inquit, quòd in querendo de veritate ad quem pertinebat locus ille de Rosellis, scilicet an ad hoc hospitalarios sancti Ioannis ex prima donatione regia eis facta sub illa conditione, scilicet cum in potestate fidelium deuenisset: an ad abbatem & monasterium de Benefac. ex secūda donatione facta à nepote dicti regis, qui successit in regno, & dictū locum à manibus infidelium recuperauit, & illud concessit monasterio Populeri, à quo titulo donationis monasteriū de Benefac habuit dictum locum? concludit, quòd dictus locus de Rosellis non pertinebat ad hospitalarios, sed potius ad abbatē & cōuentū de Benefac, fundat veritatem huius intellectus ex hoc, quia cum ille locus de Rosellis fuit donatus abbati à dicto rege successore, qui à manibus infidelium illum recuperauit, qui fuit dominus in possessione, de præsentī existit validior donatio sua, quàm facta à suo prædecessore, qui nō erat dominus nec possessor. Item quia titulus abbatis fuit verus effectualiter, titulus hospitaliorum non, quia euauit, cum de loco illo nullā conquestam fecerit, sicut cum quis videtur ius suum donatū referre ad ipsum, & nō ad aliū. l. vxor patruī. C. de leg. ita in iure, quod habebit: quia conditio tacitè intelligitur, si habebit ipse & non alius. ff. de leg. j. l. Stichum, qui meus erit, hæc ipse Bal. latius insistens in l. j. vj. colū. in versū. ad pleniorē autē intelligentiam. C. si plures vna sentētia. † Nec obstat secūdum eum, quòd dicta cōditio posita à primo rege, scilicet si ad manus fidelium deuenierit satis dicitur extitisse ex hoc quod rex eius successor acquisiuit, nō vt persona singularis, sed vt regia maiestas: quia respōdet eleganter ad multa illud esse falsum in nouiter acquisitis à rege successore: aliās sequeretur, quòd sicut non potest donare regnū vel partē regni, cū debeat illud seruare successoribus sicut recepit à prædecessoribus, imò à republica & toti⁹ regni

vniversitate. l. ij. §. nouissime de origi. iuris, ita nō posset donare nouam conquestam, nec etiam eam dirigere in aliqui titulū, putā comitatus vel ducatus: quod reputat falsum per d. c. abbate sanē. Itaq; intellectus iste verificatus & cōsideratus sub dictis fundamentis tendit in præiudiciū ecclesię Carthaginenfis, considerata donatione postea facta de dictis locis, postquā fuerūt recuperata ab infidelibus per inuictissimos reges Ferdinandū & Ysabellam immortalis memorię.

Sed cōtra hāc obiectionē faciūt in fauorē ecclesię sequētia.

- Primū, quia in hac secūda cōcessiōe seu donatiōe nō fuit facta mētio aliqua de dicta prima donatione facta ā d. rege. Sancio: quod in priuilegiis est necessariū, vt disponit Papa nota. in c. veniēs. de præscrip. satis ad propositū tibi, quod priuilegiū suorū priuilegiorū nō extitit derogatū, cū de ipsi nullā fecerit mētionē. nota. tex. in l. decurionibus. C. de filiis. li. xij. qui ad hoc p. Scribētes semp pōderatur: cēsetur † enim princeps circūuentus in secundo priuilegio, quādo non faci mētionē de alio ā se aut ab antecessoribus cōcesso: & per cōsequēs in eo cessare videtur volūtas illud reuocādi, vt elegāter Papa inquit in c. cū olim. de re. iudi. ibi, sicut credimus circūuentus, quē tex. Scribētes variis in locis semper notauerunt ad multa, & inter alios præstitit magnā opē in cōsulēdo Ludo. Roma. in cōsilio. ccxcviij. incipit, Circa præmissam dubij consultationē. vbi cōsultuit potissimē ex illis verbis, quod si princeps donasset alicui aliquam rem, quam idem princeps vel alius successor alteri concessisset simpliciter, quod in hac secunda cōcessiōe tendente in reuocationē primę, princeps seu eius successor cēsetur circūuentus, nec cēsetur prima reuocata, adeo quod iste primus donatarius, si ageret rei vēdicatione cōtra secūdū, deberet obtinere: nec ille secundus posset se tueri beneficio l. bene ā Zenone. de quadriē. præf. ad illum excludendum: cū primus prætendat titulū ab eodem rege vel eius antecessore, dicit hoc esse expressum in d. c. cū olim. † Item quia quando in secundo priuilegio non fit mentio de alio alteri cōcesso, iam est manifesta surreptio, quę vitiat in priuilegiis principū: nota. tex. in l. j. de nata. resti. & in c. ex multiplici. de decimis. & in c. j. de filiis presby. in vj. & in l. si non cognitio. C. si cōtra ius vel vti. pu. Bal. in l. præscriptione. eo. titu. iij. col. in vers. ego dico: magistraliter Abb. in c. j. de rescrip. notant hanc regulam, quod subreptio vitiat

violat principum priuilegia, sicut alia: optimus tex. in c. quod super his. versu. vnde si tales. de fide instru.

† Secundum est, quod facit in fauorē ecclesię, quia nomine dignitatis hæc bona recuperauerunt reges, & nomine dignitatis donauit rex Sácus, & videtur successor stare primę donationi. c. abbate sanę. ibi, sed ad hos pars aduersa vbi donatio facta sub nomine dignitatis transit ad successorem: sentit ibi Domini. licet Bal. quodam modo sentiat contrarium in d. l. j. & Pe. de Ancha. expressę ibi dicit, quod in dicto c. non fuit decisum, an titulus allegatus pro parte reorum esset efficax, vel an ex eo fuerunt absoluti: quia actor non probauit intentionem suam, quo casu absoluitur reus. l. res alienas. C. de rei ven. licet Bald. decidat, cum papa non deciderit secundum Petrum.

† Item hoc tenet ibi Pe. de Ancha. expressę dicēs col. iij. xiiij. nota. quod in casu illius c. successor non potuisset reuocare donationem regis aui sut factam hospitalariis de loco de Rosellis, nisi regnū enormiter læderetur. Idem Ioā. And. ibi remittens se ad Specu. in titu. de instru. editio. §. aunc autē. in fine. qui dicit quod si rex fundasset de bonis regni multas ecclesias, eius successor non posset reuocare, nisi regnum enormiter læderetur. allegat d. c. abbate sanę. & sic Ioā. And. Specu. Pe. de Ancha. volunt quod in casu illius c. successor nō posset reuocare illam donationē de Rosellis, nisi regnū enormiter lædatur: sentit etiam ibi Domi. probatur in d. c. versu. sed ad hoc. vbi nomine dignitatis facta fuit donatio: nescio quomodo Bald. contrarium firmet, maximē quia in ecclesia Carthaginenſi fuit dominium translaturum adueniente cōditione, casus nota. ibi, quare mox.

Tertio facit in fauorē ecclesię Carthaginēſis: quia dicta loca olim fuerūt Christianorū regum huius regni, cū tota Hispania fuisset ante deuastationē Maurorū, Christianorū. l. j. dist. gens quo casu valuit donatio regis, & obligauit successorem secundum Inno. ibi, sic concordans allegationes contrarias ibi positas: & est glo. ad literam in parte, pro parte autem altera.

Quarto. quia ius ad dicta loca fundat ex alio capite dicta ecclesię, seu episcopatus, scilicet quod post dictā donationem regis Sancij eidē factā. dicta loca fuerūt capta ab infidelibus, & redacta in domino & potestate Christianorū p quosdā mi

lites huius regni & tēporis dicta ecclesia apprehēdit possessionē illorū, & fuit prouisum de beneficiis clericis per episcopos Cartaginenses, licet postea dicta loca fuerūt amissa & redacta in potestate infidelium vsque ad hodierna tēpora feliciora, quibus iterum capta & in dominium Christianorum redacta fuēre: itaque antequā nūc recuperarētur, iam dicta loca fuerunt in dominio dictæ ecclesiæ & episcopatus. **10** realiter vigore primæ donationis eis factæ. Immo, & ante dicti regis Sancij donationem videtur ex tenore priuilegij sua fuisse, cū in dicto priuilegio seu donatione dicatur *como lo solian auer en otro tie posegun se cuenta en la coronica vieja*, ex quibus omnibus infertur, quod cū ista loca aliquando, antequā ad manus & potestatem infidelium deuenissent, fuerunt dictæ ecclesiæ & episcopatus: quādoque postea fuissent à Christianis recuperata, & in eorū potestate deuenissent, debent absque alia cōcessione redire & reuerti ad dictam ecclesiā, cuius antè erant: hæc enim est regula iuridica in bonis immobilibus captis ab hostibus, & postea recuperatis per fideles, quod redeunt ad priores dominos, per quemcunque recuperentur: ista fuit decisio Papiniani in l. si captiuis. in §. expulsis. ff. de capti. & postli. reuer. vbi hæc in litera, expulsis hostibus ex agris, quos ceperāt, dominia eorum agrorum ad priores dominos redire. Per quam regulā singulariter limitantur omnia iura, quæ dicunt quod immobilia capta ab hostibus efficiantur principis: nam hoc est verum, nisi antea fuissent alicuius alterius: quia tunc eadem priori domino debent restitui, vt ibi dicit text. facit text. in §. possessiones. de pac. Constan. Et in proposito nostro, videlicet in loco seu parochia alicuius episcopatus occupata ab infidelibus, quod recuperata à fidelibus redeat ad episcopatum, cuius erat: statutum fuit in concilio Hispalensi, cui interfuit beatus Isidorus, de quo meminit Gratianus in c. priua actione. xvj. q. iij. vbi litera, pro qua re placuit, vt omnis parochia, quam antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiā sua quisque cōprobarēt, eius priuilegio restitueretur: & ecclesia est receptura parochiā, quam antè tenuit idem Gregorius Papa. vij. q. j. pastoralis officij. ibi, tamē vt si ciuitatem illam hostibus liberam effici, & domino proregente ad priorem statum contigerit, reuocari, etiam ad eam, in qua prius est ordinatus, ecclesiā reuerti: hoc

hoc est quod scripſit Ioannes vrbis Romæ epiſcopus Zacharia archiepiſcopo in c. reintegranda. el j. iij. q. j. dicens, reintegranda eſſe omnino epiſcopis, ſi captiuitate, aut dolo, aut violentia, aut per alias iniuſtas cauſas res eccleſiæ vel proprias perdidiffe noſcantur. Super eſt nunc dubium: nã hæc omnia vendicarent ſibi locum in tēporalibus, quæ ad dominiū regis ſpectabant: ſed in ſpiritualibus, quæ ad eius dominiū non ſpectabant, quid potuit dicta donatio proficere dictæ eccleſiæ, & eius epiſcopatu? certè quid ſuper hoc habeatur in chroniciſ. aut quomodo antiquitus donationes fiebant de locis ſimilibus à regibus Hiſpaniæ, ſi ad omnia tam ſpiritualia, quàm temporalia manus ſeu poteſtatem ſuā extendebant, hæc facti ſunt, non eſt nūm ſuper hoc inſiſtere. Sed de iure ſubiiciam, quæ ſcripta reperi. Imperatori enim olim prouiſum erat ſpiritualia conferre, vt ex eccleſiaſtica hiſtoria habetur in c. Adrianus. el ij. lxij. diſt. & in c. in ſynodo. eadem diſt. ſed illud fuit in priuilegium conceſſum, quæ priuilegia poſtea tractu temporis eccleſia reuocauit, vt in ſ. verum. eadem diſt. & † priuilegia conceſſa laiciſ ſuper ſpi-
rii
ritualibus, poſſunt per Papam reuocari: cū in hiſ quiſque teneretur obedire ſummo Pōſtici, vt not. Inn. in c. in quæſtione. de ſent. excom. ita dicit Abb. per d. ſ. verum. in c. venerabilem in vj. col. de elec. ſic fuit ſtatutum à Gregorio in ſynodo generali, vt tex. dicit in c. ſi quis deinceps. xvj. q. vij. ad finem ibi, ſi quis Imperator, Regum, Ducum, & c. & Calixtus Papa in c. ſi quis principum. diſpoſitionem ſeu dominationem rerum eccleſiaſticarum ſibi vendicauerit, vt ſacrilegus iudicetur. eadem cau. & quæſt. facit c. Meſſana. & c. ſacroſancti. de elec. & c. cauſam quæ. de præſcri. bonus text. in c. tua. de decimis. ibi, imperialiſ conceſſio quantūcunque generaliter fiat, vbi extenduntur omnia iura, quæ † dicunt laiciſ
12
non competere ius diſponendi de ſpiritualibus, vt procedant etiam in Imperatores: vnde licet Imperatores & Reges vngantur. in c. j. de ſacra vñctio. nihilominus non conſequantur poteſtatem diſponendi de ſpiritualibus. quod eſt notandum ſecundum Abb. idem Abb. notat ex text. quarto nota. c. dudum. de decimis. & in c. dudum. eodem titu. ibi, & ſic donationiſ regis ac reginæ tituluſ nulluſ erat. Vbi etiam dicta iura præſcriptionem in talibus vetant capitulo nulluſ. ibi, autem quicquid eccleſiaſtici iuriſ eſt de iure

- 13 Papæ. † Nec etiam consuetudo potest facere laicum capacem iuris spiritualis, vt apertè probatur in d.c. Messana. in tantum quòd non sufficeret tempus, de cuius initio non extat memoria, secundū Io. And. in c. j. de præben. in vj. quæ sequitur & extollit Abb. in d.c. sacrosancta. & in d.c. Messana.
- 14 † Verū est, quòd licet nec ex cōsuetudine nec de iure possit regi cōpetere ius conferendi spiritualia, tamen bene ex cōsuetudine posset introduci, vt mors prælati nūcietur principi, & quòd ab eo petatur licētia eligēdi prælatū: ita q̄ electio aliter facta, nō teneat: cūm intersit principis, ne eligatur aliquis sibi suspectus, qui secreta regni posset reuelare, vt elegāter Inn. inquit in c. quòd sicut. de elec. quæ ibi ceteri sequuntur: potest enim rex obuiicere cōtra electionē prælati, q̄ habet suspectū episcopū electum, vt idē Inn. ait in c. super his. de accu. Sed hoc nō infert in puncto quæstionis. † Dato ergo defectu potestatis cōcedēdi spiritualia in dicto rege Sancio succedit dubium, si fuit ille defectus suppletus per confirmationem Innocen. qui dictā donationem regiam cōfirmavit, vt latiùs in bulla cōfirmationis continetur: nam videtur quòd illa cōfirmatio operata est circa spiritualia, quæ à summo Pontifice veniebāt conferenda: cūm aliàs dicta cōfirmatio de nihilo seruiret, ex eo quòd ad tēporalia non erat necessaria Papalis cōfirmatio: cūm ex sola regia donatione plenum effectū sortita fuit donatio. c. in his. de priuilegiis. ibi cūm autē his nihil conferret memorata indulgētia. vbi est casus, quod priuilegium principis aut Papæ sic debet interpretari, vt aliquid de nouo cōferat. idem casus in c. si Papa. de priuilegiis. in vj. optimus tex. in l. j. de thesau. lib. xj. l. j. ff. ad municip. l. diuus. ff. de vsufru. & habi. facit c. inter dilectos. de fide inst. ibi, vt tantū intelligatur eo modo, quo magis posset valere: cūm eadē legitime nequissent confirmari pariter & donari. optimus tex. iuncta gl. in c. quoties. de pac. iuncta glo. j. quæ exponit rati habitio, id est cōfirmatio. c. j. de transac. in fi. facit c. j. & ij. & per totum de confir. vt. vel inut. facit l. si donatio. C. de dona. vbi † verbum, cōfirmo, inducit dispositionē de nouo, & de per se, quādo profertur ab eo, qui de nouo poterat dare plura curiose super hoc adduci possent, scilicet quādo cōfirmans videtur de nouo dare & cōcedere: quæ materia quia prolixa, & variis in locis pertractata, eā omitto: vide Bar. & alios in l. & quia. de iuris. om. iud. Bal. in l. ex placito. j.

placito. de rer. permu. Canonistæ in c. inter dilectos. de fide instr. singulariter Abb. in c. causam. de elec. maximè in proposito. videtur, quòd operetur confirmatio: cùm videtur absurdum, quòd dicta loca essent episcopatus quo ad temporalia, & alteri episcopatus subessent in spiritualibus concernentibus iura episcopalia, quæ numerantur in c. conquerente. de officio ordi. & ad hoc propositum seruit gl. in c. in synodo. lxiiij. distin. quæ loquitur, vbi Papa confirmasset priuilegia principis super collatione seu dispensatione spiritualium: nihilominus in proposito est bonus text. & valde famosus, qui videtur ad literam hoc dubium decidere in c. dudum. de decimis. ibi, regis ac reginæ Vngariæ priuilegia exhibuit, qui ecclesiam sancti Stephani donationis titulo in elemosyna hospitali concesserunt, confirmationis C. Papæ scriptam exhibens. iuncto sine ibi, per confirmationem prædicti Clementis, & c. vbi prior cuiusdam hospitalis contra episcopum, qui petebat quasdam decimas, & certas ecclesias, se defendebat, & ad ea dicebat ius sibi competere ex quibusdam priuilegiis regis Vngariæ qui concessit dictas decimas & ecclesiam in perpetuam elemosynam dicto hospitali: quæ priuilegia per Papam fuerunt confirmata: ex quibus etiam præscriptione iuuabatur, determinat Papa quòd cùm dicti reges non habuerunt potestatem donandi seu concedendi spiritualia, quòd nec per confirmationem dictæ donationis factam à Papa, nec ex præscriptione dicto hospitali fuit in præiudicium episcopi aliquod ius quæsitum. Ecce ergo ibi expressum quòd confirmatio Papæ non valida uit donationem seu concessione spiritualium factam à rege: & sic est ibi casus apertus de questione. † Verum est, quod gl. 17 in d. c. in parte, concessione. dicit, quòd si in illo casu Papa ex certa scientia confirmasset, valida esset concessio seu donatio regis, per c. j. & ij. de confir. vti. vel inuti. & si ista gl. esset vera, videtur decidere casum in fauorem ecclesiæ: cùm Papa narrando donationem factam à rege, videtur ex certa scientia confirmasse: cùm bene sciret illam non valuisse quo ad spiritualia, vt est casus in c. antepenul. de confir. vti. vel inuti. licet in casu nostro rex Sancius non concessit expressè spiritualia. prout in d. cap. dudum. fecit rex Vngariæ: nihilominus si teneretur, faceret in fauorem ecclesiæ: sed Inn. ibi finalibus verbis famosissimè intelligit illum text.

dicens, quòd etiam si expresse Papa confirmasset decimas à rege donatas, & sic ex certa scientia cōfirmabat regiam donationem, intelligitur confirmare illas decimas, quas idem res donare poterat, putà decimas quas in feudum ab ecclesia detinebat, quas donare licebat cū autoritate seniorum de his, quæ sunt à præla. c. cū apostolica. non autem alias, quas nullo modo poterat donare ipse rex. hæc ille. hæc verba Inn. habita sunt in magno valore per scribentes ad hoc, ut semper præsumatur confirmata donatio in casu habili, & ad illum referatur confirmatio, si fieri potest, ita quòd non transeat confirmatio in speciem donationis, cū aliud sit donare, aliud cōfirmare, ut in d. c. inter dilectos. sic Abb. extollit in d. c. dudum. & sequitur hæc verba Inn. idem Anto. dicens raro alibi reperiri. gustat Bald. in l. bonorum. la. ij. C. qui admi. ad bo. pos. & in c. j. per quos fiat inuest. vnde Bal. in l. aduersus. C. si aduer. rem iud. ad finem inquit, quòd natura confirmationis est robur addere confirmato, non autē ipsum extendere ad id, quod in eo nō includebatur: ar. l. Aurelius in §. testamēto. de lib. leg. & sic refert cōsuluisse Bar. in l. omnes populi. v. colū. de iusti. & iu. inquit, q̃ Papa confirmando statuta, non videtur cōfirmare illa quæ sunt contra libertatem ecclesie: licet hoc posset, si vellet, in cap. j. de transact. per Innocen. argumento de pe. le. l. peculium. in §. sicut cū ille, qui mandat, non videtur mandare contra se ipsum l. creditor. in §. fin. ff. manda. Verum est, quòd in nostro casu non est in quo de iure communi aliud posset operari dicta confirmatio, cū temporalia absque Papa potuit rex donare: & antedicti Docto. loquuntur, quando ad aliud operari possit talis confirmatio, scilicet circa validitatem, quæ erat necessaria, dato quòd infidelium rex haberet decimas: sed in nostro casu rex expresse non concessit spiritualia aliqua, & sic non potest dici quòd ex certa scientia Papa confirmasset, licet mentionem fecisset de donatione regia, cū in ea nulla mentio fieret spiritualium, hæc ob stare videntur dictæ confirmationi. Et si tēpore huius confirmationis Innocentianæ esset iam facta autoritate Papæ concessio horum locorum aliis episcopatibus, res haberet minus dubium: cū iam esset auferre ius aliis quæsitum, de quo nulla mentio facta fuit in dicta confirmatione: & sic intelligitur absque præiudicio tertij. l. secunda. §. merito. & §.

& §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publ.

† Verum est, quòd vbi tempus confirmationis est inuali- 19
dum, & tempus rei confirmatæ validū, trahitur confirmans
ad tempus confirmati, vt est ille text. famosus adductus per
Bal. ibi in l. j. de testa. manu. C. uam illud cessat in proposi-
to, cū medio tempore iam alteri erat ius quæsitum ante
confirmationem. Item quia vbi aliquid sumit vigorem ex
confirmatione, quod antè non habuerat, tunc confirmatum
trahitur ad tempus confirmationis, non econtrà. ff. de offic.
procō. l. obseruare. in fi. in ratione sui. ff. ad Trebel. l. si quis
prior. ff. de mili. test. l. tribunus. §. si. secundum Bald. in l. le-
ges & constitutiones. iij. col. C. de legi. † Sed certè in fa 20
uorem ecclesiæ Carthaginienſis multū facere videntur illa
verba apposita à dicto rege Sancio in dicta donatione, dum
dicit, *como lo solian auer otro tiempo segun se contiene en la coro-
nica vieja*, iuncto eo, quòd non constat fuisse subdita alteri
episcopatu: & quòd olim cū dicta loca recuperata fuerūt
per quosdam milites Christianos in dicta ecclesia cepit illo-
rum possessionem, & prouidit de beneficiis in eius eccle-
sis: item confirmatio, quòd magnam præsumptionem facit
in rebus antiquissimis, vnde quòd credatur dicto regi, scili-
cet quòd in dicta chronica antiqua sic cōtineretur, vt dictus
rex affirmauit, quòd dicta loca erant dicti episcopatus: pro-
batur ex clemen. j. de proba. quæ in facto proprio disponit,
quòd credatur assertioni Papæ, idem dicendum quòd asser-
tioni solius Regis creditur, sicut de Papa dicitur in dicta clem-
men. j. secundum Bar. in extrauag. ad reprimendam in par-
te, figura. ad finem: vbi dicit, quòd soli assertioni iudicis nō
creditur, nisi esset Papa vel Imperator. allegat c. quoniam
contra. de probatio. & dicta clemen. j. idem Bald. in c. cū à
nobis. de testi. Card. singulariter in q. cliij. nam & si prin-
ceps habens supremam potestatem potest concedere alteri,
vt credatur sibi soli in quocunq; negotio, vt patet in c. qui-
cunque. xj. q. iij. fortius habebit in se: quia propter vnum-
quodque tale. Inde est quòd Bald. in l. his verbis. C. de testa.
mili. inquit, quòd † speciale est in principe, cui in facto pro- 21
prio est credendū, sicut creditur legi asserenti, etiam sine die
& consule. j. consti. C. §. si. concurrit ergo in proposito regis
assertio, sic cōtentum in chronica antiqua, concurrit dona-
tio eius sic antiquissima, concurrit eius possessionis appre-
henſio:

- hensio : quæ attenta tanta temporis antiquitate multū probat. casus est singularis in proposito in cap. cū causam. de probatio. vbi erat quæstio inter episcopum Colubriensem & Egitanen. super limitatione suarum diocesium, dicit ibi Papa diuisionem suarum diocesium probari per libros antiquos, & alia adminicula : & sic mandat ibi Papa iudicibus, vt procedant secundum diuisionem, quæ per libros antiquos & alia adminicula constare posset : & est text. singularis ad propositū inquantū dicit per libros antiquos probari fines diocesium. Vnde in nostro casu chronicis antiquis, quibus à maioribus nostris fides communiter adhibita est, credere debemus, secundum Bart. in l. j. ff. si cert. pet. Abb. in d. c. cū causam. in casu illius c. opima gl. in c. inter dilectos, de fide instr. in versic. magis poterat glo. in c. venerabile, de electio. versic. transtulit. bonus text. in c. ad audientiam, de præscri. in l. Celsus, de vsucapio. Domini. & gl. in c.
- 22 quamuis. ad finē xxj. dist. vbi dicit † quod in factis antiquis statur libris historiarum, per notata in d. c. cū causam. Inquantū dicit, quod per libros antiquos probantur fines diocesis, & earum diuisio : quod vbi factum esset antiquissimū, & agitur de modico præiudicio, etiam per libros non antiquos, nec repertos in archiuo seu custodia publica, probabitur finis diocesis : quia cū agitur de modico præiudicio, nec vertitur interesse bur sale, non est verisimile quod quis scripserit falsum, vel quod illa scriptura fuisset tanto tempore tolerata, si non cōtinuisset veritatem : & sic applicat ad propositū sic esse in probandis finibus seu diuisionibus diocesis, cū sit modicū præiudiciū, cū habeat iste episcopus vel ille : arg. c. cū apostolica. de his quæ sunt à præla. hæc ille. ij. col. versic. nota bene hæc dicta. & est valde nota. hæc conclusio, quam scribentes notant valde, quod ista materia cōfinium inter ecclesias non est præiudicialis, mouentur per dict. c. cū apostolica. vbi remittitur solennitas, quando bona non exeunt manus ecclesiarum, item, mouentur, quia vbi agitur de nullius præiudicio, scripturæ librorū non authenticorū vel lapidum faciunt fidem : cū tunc sufficienter probationes non plenæ. gl. ibi in c. sanē. el ij. xxiiij. q. ij. & apertē Inno. in Rubrica de consecra. eccle. vel alta. &
- 23 Abb. in c. proposuisti. illo tit. † Imò istæ fines diocesis probantur per verba narratiua seu enunciativa cōtenta in aliqua

qua scriptura authentica, quæ ad alium finē fuit facta principaliter: ista est gl. not. in c. cum olim. de censu. & in c. si Papa. de priuile. in vj. quas extollit Anto. in c. cum dilectus. de successio. ab intest. & Abb. in d. c. cum causam. & in c. super eo. de paroch. accedat quod Bal. dicit in l. cum aliquis. C. de iure delibe. in prin. vbi limitans gl. ibi, quæ dicit quod licet instrumentū diceret actum in ponte nouo Perusij, districtus non per hoc probatur quod sit Perusini districtus: quod † dicit verum, nisi instrumenta antiqua hoc attestarentur: nam 24
 probant communem opinionem hominū, quæ præsumitur esse vera. l. j. ff. de flumi. §. j. l. in testamento. & l. j. de cōdi. & demon. idem tenet ibi Salice. sequuntur Moderni, pro quibus faciunt gl. antedictæ, & gl. in l. optimam. C. de contrah. emp. imò Car. post Matthæum in clemen. j. de proba. in iij. oppo. magis latè vult extendere hanc materiā, vt in probatione finium sufficiat semiplena probatio: & fortius procedit, cum dicta verba sint enunciatia emissa à principe, sicut dicimus de Papa, quod in priuilegiis Papæ in factis antiquis probant verba in eis enunciatia: tex. & glo. & ibi plenissimè Domini in d. c. si Papa. de priuile. in vj. sequutus Anto. in d. c. si. de success. ab intest. facit l. ij. §. ex actis. vers. pro rostris. ff. de ori. iuris. optimè infert Bal. in l. conuenticulam. in vj. col. in vers. ex his etiam infero, de epis. & cle. quod licet ecclesia non habeat instrumenta de ciuitatibus suis, si tamen habet generalem opinionem (vt ita dixerim) præscriptam apud omnes, sufficiat ecclesiæ pro plena probatione ex eo, quod in factis multum antiquis opinio, quæ est vniformiter apud omnes, habetur pro veritate. Itē cum dictus rex dixit, *segun lo solian auer*, præsumitur sic semper fuisse: nam indubio nunquā præsumitur confinium mutatio. text. & ibi Bal. in l. in finalibus. ff. si. regū. idem Bar. in l. demonstratio falsa. ff. de condi. & de. & vbi territoria mutantur per mutationes principum, vel diuisiones iurisdictionū, ista non noceant finibus antiquis: glo. in vers. diuisis, in c. j. x. distin. & in clem. nec ratione. vers. diuisionis. de elect. Anto. & Host. in c. querimoniā. de iure pat. in fi. † Ex alio iuuare se potest 25
 ecclesia, scilicet quia ciues ciuitatū & castrorum præsumuntur esse illius, qui primò occupauit, secundum Innoc. in d. c. cum causam. quem Bald. valde extollit: sed quo ad spiritualia secus: dicit ibi Innoc. quod valde notant ibi Doct. quod
 in spir

in spiritualibus non habet locum regula illa, quod possidens dominus præsumitur: ex quibus quo ad spiritualia negotium non est sine dubio. Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Princeps ad contractus sui observantiam obligatur.
- 2 Privilegium per viam statuti concessum illi, qui se alieni civitati subiecit, cum conditione, quod tale privilegium sibi concederetur, revocari non potest.
- 3 Actio realis & personalis competit contra principem ex contractu per eum seu eius procuratorem celebrato.
Obligatio, quæ nascitur ex hereditatis additione, iuris civilis est.
- 4 Contractus principis successorem obligat.
- 5 Privilegium ob pecuniam vel servitia concessum, nullo modo revocari potest.
Donatio remuneratoria, propter ingratitudinem revocari non potest.
- 6 Princeps non potest villam seu civitatem sibi subiectam, alteri domino inferius subicere, inuitis hominibus civitatis.
Subditorum interest non mutare dominum.
- 7 Regalia nullo modo à principe in successoris præiudicium concedi possunt.
- 8 Privilegium secundum, ad hoc ut primum revocet, mentio nemo illius facere debet.
Papa aliquid contra suam pronuntiationem faciens, circumventus præsumitur.
- 9 Circumventio potius quam variatio in principe præsumenda est.
- 10 Principum privilegia subreptione vitiantur.
- 11 Princeps etsi omnia privilegia generaliter revocavit, non censetur iurata revocare, nisi sua menti illud esse expresserit.
- 12 Iuramentum quo ad concernentia firmitatem & robur contractus, ad heredes transit: periurii reatus non.
- 13 Contractus principis regulariter vim legis habet.
Princeps lex viva est, & reipsa, ut lex per scripturam, præcipit.
- 14 Domini translatio ex pacto & conventionione impeditur.
- 15 Intellectus l. ea lege. C. de condict. ob caus. quo ad impediendam dominum translationem.
- 16 Actio ad pacti implementum ex pacto in donatione appposito, competit vocato post mortem alterius.
- 17 Pactum substantiale si non servatur, quicquid actum est, rescinditur.

A L L E G

ALLEGATIO NONA.

R^{ex}supposito quòd villa de Saluatierra de iure habet intentionem suam fundatam in remedio intentato, deueniendum restat ad excludendum titulum, à quo comes nritur ius suum fundare, & per consequens villæ intentionem excludere.

Comes enim prætendit ius suum ad dictā villam ex quadam donatione seu priuilegio concessio cuidam nomine Petro Lopem de Ayala antecessori suo per regem Ioannem, cuius tenor videri potest: est confirmatum à rege Henrico eius filio à xv. de *De Xiiembro año de mil y trexientos y nouenta y tres.* quod priuilegium ius comitis non fundare, nec villæ intentionem excludere ex sequentibus ostenditur.

Primò ex defectu potestatis concedentis: nam cùm dicta villa & prouincia de Alaua esset sui iuris, se dedit & tràslulit in regiam coronam hoc pacto, & hac cōditione, vt semper in regia corona remaneret, nec alienari posset aliquo modo in aliquem alium, siue esset huius regni siue alterius, vt latius hæc continentur in contractu celebrato inter eos cum rege Alfonso, & priuilegio eis super hoc concessio à dicto rege Alfonso dictæ prouinciæ in *Victoria a dos dias de Abril era de mil y trexientos y setenta años*, vbi hæc verba, *nos otorgaren la tierra de Alaua que euissimos ende el señorio, & fuesse realenga, & la pusieron en la corona de nuestros reynos, & para nos & para los que reynassen desſues nos en Castilla y en leon, &c. & paulò post sequitur, & pidieron nos por merced que no dieſsemos la dicha tierra de Alaua ni la ena ienassemos a ninguna villa ni a otro ninguno mas que sinque para siempre real y en la corona de los nuestros reynos de Castilla y de leon, & nos lo tenemos por bien, &c.* hoc idem expressè & specificè eidem villæ concessit rex Henricus in *Burgos* regnante y dos dias de *Octubre* era de mil y quatrocientos y nueue años, vbi rex inquit, *que la dicha villa de Saluatierra sera siempre real & dela corona de nuestros reynos, y no de otro señorio alguno, & iuramos, & prometemos de la nunca dar ni enagenar à otro señorio alguno, & dicit se reuocare & irritare quamcunq; donationem de ea factam, aut fiendam, quibuscunq; personis tam naturalibus & incolis huius regni, quàm extraneis, vt ibi latius hæc continentur.*

Quibus euidenter est expressum pactum & conuentum
ac prom

ac promissum esse dictam villam non esse alienādam in aliquem alium dominū, sed semper debere esse in dominio regali. Ex quo frustratur quædam allegatio aduocatorū comitis dicentium, quòd illa verba non alienare in alium dominum, debent intelligi, scilicet non subditū & extraneum regni: cū sint verba clara, quæ apertè verāt dictam alienationem etiam in subditos & naturales huius regni, maximè in priuilegio regis Henrici. † Nunc ergo ad propositū ex defectu potestatis non valuit dicta donatio facta dicto Petro Lopem de Ayala à dicto rege Ioanne, nec aliquod ius ad dictam villam ei cōtulit: quia esset infringere & reuocare pacta & conuentionē super hoc habitam cum dictis regibus prædecessoribus suis: quod non potuit, nec ei fuit licitū, nec permissum: principem enim esse obligatū ad obseruantiam contractus celebrati cum subdito, nec eidem posse cōtrauenire, iura sunt not. c. j. de prob. ibi, vt is colligeret quid tibi seruare deberet, qui text. ad hoc reputat notabilis per Abb. ibi, & in c. quē in ecclesiarū. de consti. & per alios scribentes, quòd Imperator obligatur stare pactis & conuentionib. initis cū subdito: facit l. Cæsar. ff. de pub. optimus tex. in c. j. de natu. seu. vbi hæc litera, si quis princeps inuestierit capitaneos suos de aliquo feudo, nō potest eos deuestire sine culpa: quem tex. ponderat ibi Bal. ad hoc principē præcisè obligari & teneri ex cōtractu. Nam licet Deus subiecit ei leges, non tamen contractus, ex quibus obligatur secūdum eum. Idem probatur optimè in c. j. de no. for. fide. vbi est casus secundū Bal. quòd vbi princeps aliquid facit cum subdito per viam contractus & cōuentionis, in tali contractu sic seruandum est ius cōmune, sicut vbi contrahitur inter priuatos, & sic illū princeps adimplere tenetur: legibus enim viuere volumus, inquit Imperator in l. digna vox. C. de legi. inde est quo l. ipse Bal. ad propositū, de quo agitur in l. fi. C. de trāsa. inquit in fine, quòd capitula quę facit Imperator & Apostolicus cū ciuitatibus suis, sunt seruanda: bonus tex. in l. fi. C. de dona. inter vir. & vxo. vbi tex. loquitur de donatione regia, per quem Bal. hoc idem ibi firmat principem ex contractu obligatū esse nec illum reuocare posse. Accedat sing. rex. in l. fundi. C. de fun. patri. lib. xj. vbi est casus, quòd si fundi patrimoniales principis dentur in emphyteosim hoc pacto, vt non incendant in commissum propter canonem non solum,

tum, illud seruandū est à principe, vt conuentū est: & per illū
 rex. dicit Bal. in l. qui se patris. viij. col. C. vnde libe. versi. sed
 quid si pater. in illa q. si princeps posset reuocare priuilegiū
 suū, habuit pro indubitato, quod vbi nō esset priuilegiū, sed
 conuentio. nō posset princeps talē cōuentionē reuocare, nisi
 secundū ipsius rei naturā. Præterea constat (vt ipse Rex
 Alfonsus testatur in dicto priuilegio) quod dicta prouincia
 se subiecit regiz coronæ sub hoc pacto & cōuentione, quod
 à regia corona alienari vllō modo nec separari posset: imò
 semper in regia corona remaneret pro eo & regibus succes-
 soribus: & hoc idē cōcessum & promissum fuit. † Sed habeo
 à iure determinatū, quod vbiq; aliquis se subiecit alicui
 ciuitati seu domino sub aliqua cōuentione seu cōditione, vt
 ei talis immunitas seu priuilegiū concedatur: & ob hoc tale
 priuilegiū seu immunitas ei cōcedatur, etiā si eisdē cōcedere-
 tur per viā statuti. quod de sui natura est reuocabile: tamen
 quia tale statutum trāsīuit in quasi contractū, efficietur irre-
 uocabile: ita quod nullo modo statuētes possunt cōtrauenire
 dicto statuto, nec frāgere immunitatē & concessionē factam
 illi qui se subiecit tali ciuitati aut domino. Bar. singularitē
 in l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. in x. col. versi. ci. ca primū.
 & idem in l. quod semel. de decre. ab ordi. faciē. probatur ex
 tex. singulari in l. itē eorū. quod cuiusq; vniuer. & eleganter
 Anto. in c. cū omnes. de consti. idē dicit in priuilegio princi-
 pis, quod vbi trāsīret in quasi contractū, eodē modo reuocari
 nō potest, sicut statutū, quod trāsīret in quasi cōtractū: suadet
 hoc euidēs fundamentū. quia cū cōsensus interueniens in
 his cōuentionibus & pactis vltro citroq; obligatoriis, sit de
 iure gentiū, ex eo principē obligari irrevocabiliter est notū:
 cū ipse à iure naturali gentiū sit obligatus, nec eisdē cōtra-
 uenire potest, insti. de iure naturali. §. sed naturalia: imò cō-
 trahens princeps cū subditis nō solum tenetur eis ad obser-
 uantiā cōtractus de iure gentiū, sed etiā tenetur de iure ciui-
 li: quia ratione natura, id est, naturalis ratio cōparatur. l. bo-
 na fides. ff. de pos. nā si princeps nō obligaretur alij, nec alius
 obligaretur sibi ex regula correlatiuorū: & sic interdictum
 commerciū esset principi, & esset tanquā exul, qui est omniū
 præsul, secundū Bald. in l. princeps. ff. de legi. & quod nō solū
 naturaliter sed ciuilitè obligetur, est casus singularis in l.
 bene à Zenone. C. de quadri. præscri. vbi est expressum, quod

- 3 competit † contra principē actio realis & personalis ex cōtractu per eum, seu per eius procuratorē celebrato: sed actio inducta est de iure ciuili, & sic præsупponit obligationē. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procura. casus in l. j. in §. si cum l. sequē. ff. de officio procon. Casa. vbi Vlpianus inquit principē obligari ex aditione hæreditatis, sed obligatio quę nascitur ex aditione, est de iure ciuili, secundū Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. est casus in l. apud Iulianū. §. si. ff. ex qui. cau. in pos. ea. itaq; indubitata est hæc cōclusio principē obligatū esse ad implēdum cōtractum, cōuentionē, & pacta ab eo inita cum subditis, nec solum de iure gērium, sed de iure ciuili: & leges huius regni habēt hoc pro indubitato. l. las cosas. foro. II. lib. iij. titu. *delas donaciones*. vbi litera, *las cosas quel rey diere à alguno no gelas pueda el quitar ni cetro ninguno sin culpa*: & multe leges patitarum hoc idem disponunt, & scribētes in
- 4 utroque iure latē hæc affirmant ex diuersis iuris principiis in pluribus locis, quæ videri poterūt. † Et intantū hoc obtingit, quòd ne dū ipse rex, cū quo talia pacta & conuentiones initæ fuerunt, tenetur ad eorum obseruantia, sed ad hoc idē obligati sunt eius successores in regno, sic inquit Cy. in l. digna vox. C. de legi. vbi satis ad propositum ait, qđ si Imperator ineat aliqua pacta cum aliqua ciuitate vel barone, tenetur ea obseruare tam ipse quàm eius successor, per dictam l. digna vox. & alia fundamenta referens Idē tenuisse Guliel. de Suza. hoc idē ibi Bar. Pau. de Cast. ibi latiūs dicēs, quòd cū talia pacta & conuēctiones afficiāt ipsam dignitatē, quòd successor in regno cū ipse dictæ dignitatis sit administrator, tenetur dicta pacta obseruare, sicut prædecessor ad hoc tenebatur. Accedat glo. nota. in auth. de defenso ciuita, quę loquitur de pace Constantiæ, quā Imperator Federicus fecit cum comitatibus Lōbardiæ sibi subditis, vt capitula illius pacis sint obseruanda per successores illius: & illum extollit Paul. de Cast. in d. l. digna vox. pro terris subditis ecclesię Romane vt est Bononia: quòd si Papa faciendo pacē cum ea faciat aliquas promissiones, teneatur ipse & eius successores eas obseruare, nec possent eas rumpere etiam de plenitudine potestatis: idem ipse Pau. in d. l. si. C. de transac. inquit, quòd si Papa faciat aliquā concordia & conuentionē cum ciuitate Bononiæ, quòd soluant certum censum, & stent in sua libertate quo ad omnia, quòd valet talis compositio, nec debeat per eius

eius successorē retractari. Prædictā opinionem Cy. sequitur idē Bal. in d. l. digna vox. quod cōtractus principis liget successorē ad obseruantia: & allegat dictā glo. dictæ auth. de defen. ciui. colla. iij. idem ipse in c. j. de natu. seu. pro hac omnium sententia est casus famosus in c. j. de proba. vbi tex. loquitur de quibusdā pactis & cōventionibus celebratis inter Imperatorē Iustinianū & antecessores cuiusdā Tācredi regis subditi. ad quorū obseruantia: Papa dicit obligatos successores dicti Iustiniani. & ad hoc propositum extollitur ille tex. ibi per Abb. & alios scribētes: & illū tex. notat ad hoc Cyn. in d. l. digna vox. & Bal. in dicto c. j. idē dicens ibi esse casum satis ad propositū: quod si inter Imperatorē & aliquā prouinciā ineantur aliqua pacta, nō solum ipse Imperator, sed successorē tenentur illa obseruare: pro his est casus expressus in c. abbate sanē. de re iudi. l. vj. vers. pro parte autē altera à cōtrario sensu. iuncta glo. & in §. sed ad hoc. est casus ad literam, quod donatio seu cōcessio facta per regē sub nomine dignitatis transit ad successorē. Et procedunt hæc in proposito sine dubio cōcurrentibus duobus quæ concurrunt in hoc negotio. † Primò, attrito maximo seruitio factō ab ipsa prouincia regi & regis coronæ, dum existēs sui iuris se subiecit eidem. quod ipse rex fatetur in dicto priuilegio, vbi fit mentio dicti pacti & cōventionis, dū dicit, *por el cognoscimiento del gran seruicio que nos hizieron*, & c. vnde Bal. elegāter in l. qui se patris. C. vnde libe. loquens etiam in priuilegio de sui natura reuocabili, dicit quod si rex cōcessisset subdito tale priuilegium per pretiū vel propter seruitia, quod nullo modo posset reuocare: illud extollūt multi in diuersis locis, pro quo allego casum singulārē in l. si pater. in §. si quis aliquem. ff. de donatio. vbi donatio remuneratoria nō potest reuocari propter ingratitudinē: & sic donatio, quæ de sui natura est reuocabilis, si sit remuneratoria, reuocari non potest.

† Secundò concurrit maximum interesse huius villę & totius prouinciæ, quæ se subiecit sponte regis coronæ, volens semper in ea remanere, ne alienetur in alium dominum: quod interesse magnum valde reputatur hodie, quod aliqua villa sit regalis aut alterius domini, vt in multis docet experientia notoria: sed in casu magis dubio est illa celebris cōclusio Hosti. originaliter in c. dilecti. de maio. & obsequiā ibi ceteri extollunt, & sequuntur, quod rex seu princeps

non potest villā seu ciuitatē sibi subiectā alteri domino inferiori subiicere inuitis hominibus ciuitatis: cū sit maximū interesse vassallorū nō perdere dominū, vt inquit Inno. in c. auditis. de præscrip. & Bal. in §. in generali. in titu. si de feu. donero. fuer. in dom. ex dicta cōclusionē Hostiē. infert quod Rex Franciæ non posset alienare vnā de ciuitatibus regni inuitis ciuibus: cū subditorū intersit nō mutare dominū. l. inuitus. de fide. liber. & ibi glof. & licet ista cōclusio sic generaliter intellecta haberet difficultatem, tamen in proposito, de quo agimus, est valde æquissima, & iuri consona, & facilis ad eā sustentandū, tam ex eo, quia est valde magnū interesse, quod vassalli præter lunt ex alienatione extra regiā coronam in domino inferiorē, quā etiā ex eo, quia hoc interesse descendit ex pacto & cōuentione inita & celebrata cū rege, tempore quo se regiæ coronæ subiecerunt: quī cōuentionē seruandam esse suprā ostēsum est. Imò ex sola subiectione, quā fecerunt, censetur eis hoc ius acquisitū: ad hoc do famosum tex. in c. imperialē. in §. præterea ducatus. de prohi. alie. per Fed. vbi est casus, quod dominus feudi nō potest inuito vassallo dominū in alium trāsferre, ne cogatur alienū dominū habere: maximē cū cōtractus oēs qui fiunt cū principe habeant naturā bonæ fidei cōtractus, vt est ille tex. nota. in titu. de pace Cōstan. in versū, si qua verò. & in versū. in nomine Christi. qui ad hoc ponderatur per Bald. ibi, & in versū. pactiones. in quibus contractibus valde exuberat æquitas, vt pacta & cōuentiones ad vnguē seruentur. Si ergo, vt omnes fatentur, nedum ipse rex Alfonso, cum quo dicta pacta & cōuentiones celebratæ sunt, sed eius successores ad eorū obseruāriam obligati sunt, nec eis cōtrauenire potuerunt, satis euidenter constat nullius esse valoris concessionē seu donationem dicti regis Ioannis, à qua dictus comes fundat titulū & ius ad dictam villā, cū lahorēt vitio defectus potestatis in cōcedēte.

- 7 † Ex alio capite etiam ex defectu potestatis inualidatur dicta donatio facta dicto Petro Lopez de Ayala, scilicet attenta qualitate dictæ villæ de Saluatierra, sitū, & cōfinibus eius, regno enim Nauarræ est propinqua: & sic non potest negari dictam donationē esse in graue damnum & iacturā regni & regiæ coronæ, quo casu est nulla donatio vt tex. disponit in c. intellecto. de iureiu. cum concor. de quo Bar. in l. prohibere. in §. planē. ff. quod vi aut clām. & Bal. de pace Cōstan. §. Opi-

zoni,

zoni, quòd princeps nec per contractum nec alio modo potest concedere regalia in præiudicium successoris: quia sicut nō potest eorum iura subuertere, ita nec minuere. & de iure huius regni hoc est indubitatum dictam alienationem esse nullam: cū in pluribus legibus sit statutum & prohibitum regi alienare ciuitates, villas, & loca alia regis coronæ, vt rex Alfonsus disposuit & iurauit sic obseruare in curiis celebratis in villa Vallis oleti, era de mil ccc lxxvij. petitiō. xxxix. idem statuit & iurauit rex Hēricus primus huius nominis in ordinatione petitionum Thauri. petitiō. iij. quòd postea amplissimè extensum fuit & dispositum per regem Ioannem secundum in villa Vallis oleti anno xlij. cū ergo priuilegium iam dictum sit contra ius, nullum est ipso iure. l. si. C. si contra ius. facit l. rescripta de preci. Impera. offeren. nec in eo est aliqua derogatio dictorum iuriū, nec in genere nec in specie, prout erat de iure necessariū: iuxta notata in d. l. si. & in c. j. de cōsti. lib. vj. per gl. & in aliis vulgaris locis.

Præterea cū in alienatione dictæ villæ concurrunt duæ prohibitiones, vna iuris communis, qua prohibitū est regem alienare loca regnalia per vtam pacti & conuentionis initæ inter dictam prouinciā cum rege: isto casu etiā in casibus alijs à iure permissis, in quibus loca regni possunt à regibus alienari, non poterit dicta villa alienari: cū in ea concurrant duæ prohibitiones. hoc tenet glo. notabilis in c. verūm. de condi. appo. Imol. & Moderniores per plura fundamenta in l. filius familiars in §. diui. ff. de lega. j.

Secundò dico, quòd etiam si omnia prædicta cessassent, nec defectus potestatis in concedente fuisset, ex alio capite non obstat villæ dicta donatio, qua se defendit comes, scilicet ex defectu voluntatis illam concedentis, quæ non fuit derogare priuilegio, pactis, & cōuentionibus supradictis, quibus dicta villa erat inalienabilis atq; inseparabilis à regia corona: constat enim, quòd de dicto primo priuilegio, pactis, & conuentionibus, quibus dicta villa erat à corona regia inseparabilis, tam per regē Alfonsū, quā per regem Henricū concessio, nulla est facta mentio in dicto secundo priuilegio dictæ villæ concessio dicto Petro Lopem de Ayala, nec de iuramento in eis facto de non alienando: propter quod est nullum & inualidum, nec operatur aliquod præiudiciū dictæ villæ, nec aliquā derogationem priuilegiorum suorum.

- 8 † Primò quia vbicunq; secundum priuilegiũ non facit mentionem de primo priuilegio alteri cõcesso non operatur derogationem primi, nec per tale secundũ priuilegium videtur primum reuocatum: verba sunt tex. in c. veniens. de p̃scrip. ibi, quòd priuilegium suorum p̃decessorum nō exitit derogatum, cùm de ipsiis nullam fecerit mentionē. & glo. ibi in parte, nullam, elicit ex illo tex. hanc regulam, quòd secundum priuilegium debet facere mentionē de primo, ad hoc vt reuocet illud. de hoc est casus singu. in l. decurionibus. C. de silen. li. xij. qui ad hoc extollitur per Bal. in pluribus locis. ad hoc facit tex. & glo. in c. j. & in c. cùm ordinem. & in c. ij. & in c. cæterum. de rescriptis. imò plus probatur in d. c. veniēs. quòd non solum de priuilegio alteri cõcesso est fienda mētio in secundo, ad hoc vt illi p̃iudicet, sed etiam de priuilegio limitato ipsi priuilegiato cõcesso, si secundum concedatur purē sine limitatione in p̃iudiciũ iuris alteri reseruati in primo priuilegio: quòd Abb. reputat mirabile, dicēs se alibi non legisse. Cùm ego princeps in secundo priuilegio non facit mentionē de primo contrario, à se aut antecessoribus cõcesso dictæ villæ seu p̃uinciæ, cessare videtur voluntas illud reuocandi, & censetur circumuentus vt elegāter inquit Papa in c. cùm olim. de re iudi. ibi, sicut credimus circūuentus, nā ibi Papa p̃sumitur circūuentus, si faciat aliquid contra suam pronuntiationem, & Bal. ibi reputat illum tex. notatu dignum ad hoc, quòd si Rex Francorum contra suam pronuntiationem aliquid concedit, tacito de pronuntiatione, concessio est ipso iure nulla. † Alio igitur non apparente,
- 9 semper p̃sumitur potius in principe circumuentio, quàm variatio: ita quòd secunda gratia nunquam p̃sumitur p̃iudicare primæ alteri concessæ, vt ibi, & est casus optimus in l. ij. §. merito. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & illud c. cùm olim. extollit Cardi. in consilio cxxvij. incipient. Factum sic se habet, & consilio cxlvij. incipi. Dominus Papa. vbi ad propositum eleganter consuluit, quòd si Papa reuocasset omnes suas concessiones, non intelligitur de initis à se per viam contractus: & per illud c. cùm olim. reperio satis ad propositum eleganter consuluisse Ludo. Roma. quòd si princeps donasset seu concessisset alicui aliquā rem, & illam eandem idem princeps vel eius successor alteri concessisset

cēssisset simpliciter quòd in hac secunda cōcessione tendēte in reuocatione primę princeps seu eius successor cēsetur circumuentus, nec valebit illa secunda donatio ad effectum reuocandi primā donationē in tantum: & est notandum quòd si iste primus donatarius agat rei vendicatione cōtra istum secundum, obtinebit: nec iste secundus poterit se iuuare ex beneficio l. bene à Zenone. de quadrien. præsc. ad excludendum eū, qui prætendit primā cōcessionem: cūm ab eodē principe seu eius prædecessore prætēdat titulū: dicit hoc esse expressissimum in d. c. cūm olim. latē hoc explicat in consilio cccxviij. incip. Circa præmissam dubij consultationē. & hoc apertē determinatur in c. abbate sanē. de re iud. lib. vj. à contrario sensu. in vers. pro parte autem altera iuncta gl. loquēdo de rege Aragoniæ: quia ideo illa donatio secūda facta de illo loco per regem successorem valuit contra donationem primo factam ab antecessore suo rege: quia ipse primus rex tunc donauerat, cūm locus ille ab infidelibus eriperetur: & sic non debuit successorem in regno obligare ad eius obseruantia: & sic à contrario sensu, vt ibi determinat gl. si tēpore donationis per primum regē factæ locus ille fuisset in dominio suo, ille primus donatarius potior fuisset donatario prætendente causam à rege successore primi regis donātis.

† Præterea, cūm in dicto priuilegio cōcesso dicto Petro Lopez nulla fuit facta mētio de dictis priuilegiis, cōventionibus, & pactis, per quas dicta villa erat inalienabilis à regia corona, manifestissima est subreptio eius: sed de iure subreptio in priuilegiis principū vitiat talia priuilegia. casus est in l. j. de nata. resti. & in c. ex multiplici. de decimis. & in c. j. de filiis pres. in vj. l. & si non cognitio. C. si cōtra ius vel vti. pub. Bal in l. præscriptionem. C. eo. tit. iij. col. vers. ego dico. magistraliter not. Abb. pro singu. hanc regulam in c. j. de rescrip. notabilis tex. qui loquitur in subreptione & obreptione in c. quod super his. vers. vnde si tales, de fid. inst. qui tex. loquitur in reuocatione, & in c. porrecta. in fine, de confir. vti. vel inut. qui tex. in confirmatione idem disponit. † Secundo, quia dicta concessio & priuilegiū dictæ villæ cōcessum à rege Henrico fuit iuratū, vt ex eo patet, vnde cūm in dicta donatione facta postea de dicta villa dicto Petro Lopez de Ayala nō fuit facta mētio de dicto iuramēto, nō pōt aliquid operari in præiudiciū dicti priuilegij iurati: nam si

- princeps generaliter reuocasset omnia priuilegia, non extēditur talis reuocatio ad priuilegia iurata, vt dicit gl. in d. c. cum non deceat. in parte effectus, de elec. in vj. quali non videatur de mente reuocantis reuocare priuilegia iurata, nisi illud exprimat, vt ibi dicunt Pau. & Imol. post gl. † Et quia dictus rex Ioannes, qui fecit donationē dictæ villæ dicto Petro Lopez, obligatus fuit ad obseruandum iuramentū prædictum præstitum à dicto rege Henrico patre suo: nam quo ad ea, quæ tīgunt & cernunt robur & firmitates contractus, iuramentum bene transit ad hæredes, licet non reatus præiurij: iuxta not. in c. veritatis. de iureiur. & Legistæ in auth. sacramen. pub. C. si aduer. vendi. & in l. iij. C. plus vale. quod agitur. cum alijs, maximè quia ipse rex Ioānes approbauit & confirmauit dictum priuilegium iuratum à patre suo cōcessum, & ex certa scientia: cum totus tenor eius fuit insertus in confirmatione, vt ex ea constat. facit gl. in c. licet mulieres. de iureiur. lib. vj. Nec obstat prædictis vnum, in quo comes videtur ponere maximum fundamentum, scilicet q̃ & si hæc ita sint, & alienatio dictæ villæ fuisset prohibita ex prædictis priuilegijs, pactis, & cōventionibus: nihilominus ex quo rex prædictus Ioannes alienauit in dictum Petrum, transtulit in eum dominium. l. ea lege. C. de condi. ob caus.
- 13 quod non ob stare euidenter ostenditur. † Primò quia contractus principis habet vim legis. l. Cæsar. ff. de publ. l. pen. C. de dona. inter vi. & vxor. sed prohibitus alienare à lege nō transfert dominium, si alienet: & contractus, & alienatio est nulla. casus est in l. non dubium. C. de legi. & insti. quib. alie. licet vel non. in prin. magistralis regula est tradita per glo. in d. l. ea lege. ad eius limitationem, cum ergo ista villa fuit prohibita alienari extra regiam coronam ex dicta cōventionē inita cum rege Alfonso, & hoc idem ipse & rex Hēricus promiserunt, & sic præceperūt obseruari: clarū est, quòd habetur ac si alienatio à lege esset, prohibita: princeps enim est lex viuā, & re ipsa præcipit, vt lex per scripturā: vt ipse inquit in l. in præsent. in prin. C. de his qui ad eccle. cōsu. hinc est quòd Inn. de accu. in c. si. finalibus verbis dicit, quòd quēadmodum nō valet alienatio, quando lex mortua prohibet, eodem modo quādo lex viuā. & sic apertè firmat alienationem factam contra principis prohibitiones esse nullam, nec ex ea dominium trāsferri, sicut si à lege alienatio esset prohibita:

hibita: & ad hoc not. & sequitur illa verba *Ionoc. Abb. in c.*
Raynaldus. de testa. v. col. ¶ Secundo, quia in proposito cō- 14
 currunt duæ prohibitiones: vna legis, quæ prohibet princi-
 pem alienare loca regni causis de quibus antè alia hominis,
 scilicet illud pactū & conuentio, de qua suprà: quo casu etiā
 ex pacto impeditur dominij trāslatio. casus est in §. san-
 ctissimas. in auth. de non alie. aut permu. colla. ix. in d. l. ea le-
 ge. cum qua omnes transcunt. ¶ Tertiò, & ad hoc est valde 15
 aduertendū in hoc negotio: quia d. l. ea lege. loquitur, quan-
 do donans sterisset in meris finibus alienationis: & sic quā-
 do solummodo donans seu contrahens apposuit pactum de
 non alienando, & ad nihil aliud vltra processum fuit: quo ca-
 su illo pacto non obstante, etiam si donatarius alienet, trās-
 fert dominium, licet ipse teneatur ad interesse pacti non ser-
 uati, hac potissima ratione, quia cū in eum fuit trāslatum
 dominium, ipse illud transtulit etiam alienando contra pa-
 ctū. l. si ita quis. in §. ea lege. ff. de verb. ob. sed in proposito
 non est sic: nam ad alia vltra processum fuit, vltra alienatio-
 nis prohibitionē: quia fuit pactū conuentū, & sic concessum,
 q̄ dicta villa esset regis coronæ, q̄ nunquā ab ea exire pos-
 set, sed deberet semper manere sub dominio suo, & pro re-
 gibus successoribus suis, qui post eos regnaret: vt latius hæc
 in verbis dictorū prouilegiorū Ioannis & Hērici cōtinetur.
 Ex quibus verbis manifestissimè colligitur dictā villam nō
 solum prohibitā alienari, sed etiā esse restitutioni subiectā
 regis coronæ, & regibus, & eorū successoribus huius regni:
 quo casu impeditur dominij trāslatio, nec habet locum dis-
 positio d. l. ea lege. ratio est euident: quia vbi res est subiecta
 restitutioni, cū possidens nō sit dominus nisi ad tempus vi-
 tæ suæ, & adhuc non plenè dominus, sed quodā modo vsu-
 fructuarius, dominiū perpetuum, quod ipse nō habet, nō po-
 test transferre: sed eo mortuo in illū, qui est vocatus, trāsfer-
 tur dominiū: & sic cessat dispositio. d. l. ea lege. ad hoc est ca-
 sus expressus in l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. t̄ vbi ei 16
 qui vocatus est post mortem alterius ex pacto in donatione
 appposito cōpetit actio ad pacti implementū, & reperie Cy.
 in d. l. ea lege. ad hoc allegasse d. l. quoties. & ibi etiam eam
 allegat Salic. sed clarius hoc disponit text. in l. fsta dia cierso
 in v parte titu. *de las donaciones.* vbi lex singulariter dispo-
 nit, quod si ex pacto appposito in donatione res donata est

subiecta restitutioni post mortem donatarij, quòd statim do-
 natario mortuo trāsferatur dominiū, & possessio in eum,
 cui res donata erat restitutioni subiecta: si ergo in eum fuit
 dominiū translātum, datur sibi rei vēdicatio contra possidē-
 rem, & sic donatarius primus in eius pra iudiciū non potuit
 per alienationē dominiū trāsferre, cū lex illud trāsferat
 in vocatū: & hoc apertē decidit Bal. in d. l. ea lege. in v. col.
 dicens, quòd in omnibus pactis & cōventionibus habētibus
 vim resolutiuā traditionis, prohibitus alienare nō transfert
 dominiū: gl. no. in l. j. ff. de dona. in gl. mag. & sic est in pacto
 legis cōmissoriae, & additionis in d. l. ij. ff. de in d. l. addic. l.
 ab emptione. ff. de pac. sed cū in re subiecta restitutioni do-
 miniū trāsferatur in vocatū sine aliqua traditione ex natura
 pacti & cōventionis, vt in d. l. partite, ergo impeditur in aliū
 dominiij translatio. probatur etiam hoc apertē ex casu singu-
 lari l. si creditor. §. si. ff. de distra. pig. vbi est casus, quòd vbi-
 cunque prohibens alienationē reseruat sibi aliquod ius ad
 rem vel dominiū, tunc impeditur alienatio in pra iudiciū
 iuris retenti: & ad hoc valde extollitur ille tex. per scribētes
 ad limitationem illius l. ea lege. sed vbi res est subiecta resti-
 tutioni, clarum est quòd donās reseruat dominiū alteri, qui
 est vocatus post mortem donatarij: ergo. Item, quia cū in
 re subiecta restitutioni dominiū detur ad tēpus & possessio,
 quòd potest fieri, vt l. si. C. de lega. Bal. in d. l. ea lege. post mor-
 tem donatarij cessat alienatio ab eo facta absque dispositio-
 ne d. l. ea lege. per quod Bal. ibi assumit cautelam ad aliena-
 tionem impediendā. Itaque vbi res est subiecta restitutioni,
 tacitē à lege prohibetur alienari, auth. res quæ. C. commu.
 de leg. sed in re à lege alienari prohibita cessat dispositio d.
 l. ea lege. vt dictū est: ex quibus concluditur alienationem
 esse nullam, nec ex ea fuisse dominiū translātum in dictū
 17 Perrum Lopez de Ayala. † Præterea dicta prouincia cum
 hac conditione principali & substantiali se subiecit, quòd
 non alienaretur à regia corona: sed si non seruatur substan-
 tiale pactum, rescinditur quicquid est actum: & substantiale
 est, quòd causam contractui dat, casus est in l. cū re. C. de
 pac. inter empto. & vend. & pactum, quòd respicit totius rei
 dispositionem, presumitur apponi loco finalis causæ, id est,
 quòd aliter non esset contracturus. l. si quidem. C. eod. titu.
 præterea ad prædicta facit quòd Bal. scribit in d. l. si quidem,
 quòd

quòd vbicunque contractus fieret coram iudice, & iudex interponeret decretum, & decernat de partium voluntate, irritum & inane, si contra fieret præsumatur virtute talis præcepti: si fiat postea contra pactum appositum in contractu de non alienando, aut de non faciendo aliquid in re vendita, nihil valebit quod sit contra tale pactum: probatur in l. quis sciens. ff. de contrahen. emp. sic in proposito rex Henricus in dicto priuilegio reuocauit & irritauit quascunque donationes & alienationes à se factas & fiendas de dicta villa contra dicta priuilegia & conuentiones: & sic fuit sententiarum per dominos sacri consilij in fauorem istius prouinciæ Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Princeps, militibus etiã bene meritis, particularium prædia, nisi pretio dato, concedere potest.
- 2 Contractus, etiã cum subditis celebrato, princeps stare obligatur.
- 3 Donatio seu concessio per regem sub nomine dignitatis facta, ad successorem transit.
- 4 Mutatio status non aufert obligationem iustam & legitimè factam.
- 5 Intellectus c. sicut nostris. de iureiurando, vbi de iuramento obseruando tractatur.
Episcopus post promotionem non tenetur iuramentum in præiudicium dignitatis ante promotionem præstitum seruare.
- 6 Intellectus l. Toleti, in qua de reuocandis donationibus à principe factis dissanitur.

ALLEGATIO DECIMA.

Allegatio iuris in fauorem Marchionis de Denia.
Si habeatur pro constanti, quòd occupatio aut confiscatio, si qua præcessit de his bonis, quorù petitur satisfactio, fuit iniusta: & sic absque iusta & iuridica causa dicta bona fuerunt occupata per regē Ioan. antecessoribus Marchionis: de quibus sic occupatis idē rex fecit donationem aliquibus, contra quos successores huius regni hucusque non consenserunt, nec nunc consentiunt lites moueri, videtur attentari posse sequentibus fundamentis successores in regno eidem Marchioni teneri ad satisfaciendū de his bonis, quæ iniuste sic occupata fuerunt: & ad eum iure primogenituræ peruenire deberēt, si occupata nō fuissent, dato

dato quòd propter bonum pacis expediret non dare licentiam litigandi super similibus bonis tum temporis occupatis. *¶* Nam etiam si essemus in casu, quo pro bono pacis aut alia causa concernente reipublice utilitatē, princeps posset disponere, quòd bona sic capta aut occupata in aliqua guerra aut aliàs, maneant apud occupantes: ita quòd domini illa recuperare non possent, quòd eidem permissum est: ut probat tex. singu. in fortioribus terminis in c. in nostra. de iniuriis. ubi secundum unum intellectū est casus, quòd cum fuisset discordia inter nobiles & populares ciuitatis Brisix: cōmune Brisix facta pace fecit statutū, quòd vna pars ab alia nō repeteret damna cuiq; illata propter discordiā, ubi pro bono pacis cōmune abtulit priuatis personis actiones sibi cōpetentes ad damna eis illata: optimus tex. in litem si verberatum. ff. de rei ven. ibi. & militibus assignatus est. & in l. Lucius. ff. de euic. ibi. partē veteranis in premio assignatus est: quibus iuribus est expressum, qd fauore reipub. quia milites bene meruerāt, assignauit eis princeps bona particularium, ut Accur. placet, & Bar. idem in Proce. Digestorū, in ij. col. & in l. quacunq; C. de fi. instr. & iure haste ff. lib. x. & in l. j. in fi. ff. de consti. princ. insistentes circa illarū legum intellectum, & aliis locis ipsi & alij hoc magistraliter docēt. *¶* Hoc igitur casu etiam ubi principi fauore reipub. permissum est bona alicuius alteri concedere: sic est intelligendū, quòd nihilominus princeps tenetur satisfacere parti, cuius erāt talia bona. ad hæc omnia est singularis casus in l. ij. C. quib. ex cau. serui. pro præmio liber. accip. ubi Imperat. statuit, quòd licet seruus alienus qui defert falsatorē monet & libertatem à lege cōsequatur: attamē fiscus tenetur dare & soluere domino pretiū serui per quā l. augmentat Bal. ibi, quòd princeps priuat aliquem dñio suo, nō tamen gratis: infert etiam, quòd si ciuitas aliquavult facere fossatā per agrum alienum, quòd debet soluere pretium domino agri: quòd refert valde notā dum, vnde Archid. in c. per principalem ix. q. ij. ad hoc etiā ponderauit omnia iura antè dicta, inquit enim, quòd licet Imperatori liceat dare prædia nostra militibus ob publicam utilitatē, ut dictis iuribus, Lucius. & item, si verberatum. hoc est verū prætio nobis dato, per d. l. ij. ibi. pretiū à fisco percipiāt. & hanc l. ij. reperio ad hoc singulariter ponderatā per Accur. in l. si locus. in parte, cum via. ff. quem. ser. amit.

*Nata d.
154. m. p.*

amici ibi enim in fine Consultus inquit, quod si via publica
aut fluminis impetu, aut ruina, amissa est, vicinus proximus
viam parare debet: subdit glo. quod illud intelligitur dato
pretio à fisco, per d. l. ij. & ad hoc propositū ponderavit Bar.
d. l. ij. in l. si. in §. Titius. ff. de pig. act. nam licet secundū eum
propter utilitatem publicā posset officialis accipere res pri-
uatarum personarū, vt ibi probatur, debet de iure intelligi
data mercede de publico, per d. l. ij. idem tenet in l. hacten-
us. §. i. de aqua plu. ar. & pro omnibus his accedat nota. tex.
in l. venditor. in §. si constat. ff. commu. præd. ibi, postquam
satisfaciat domino, ne cōmoditas rei iure domino adima-
tur. vbi Consultus determinat, quod vbi ex consuetudine
posset causa suadente alicui res sua auferri, debet intelligi
cum hoc quod domino rei sit satisfactum. Nec oportet circa
hoc multū insistere accumulando iura & auctoritates alias
in diuersis hoc locis idē affirmantes: cum sit expressè & spe-
cificè sic determinatum per leges partitātū huius regni, si-
gnanter per quandam notabilem l. quæ est in ij. part. tit. i. l.
ij. incipit, *el pudio, vbi litera, otrosi deximos que quando el Im-*
perador quisiese tomar heredamiento, o alguna otra cosa a algunos
para si, o para dar lo a otro no puede tomar a ninguno lo suyo sin su
plazer &c. & si por auentura gelo ouiesse a tomar por rason quel
Emperador ouiesse menester alguna cosa en ello que se tornasse a pro-
comun dela tierra tenudo es por derecho de le dar ante buen cam-
bio que vala tanto o mas & ha de guardar que el fin que pagado
a bien vista de hombres buenos, &c. Sub hoc igitur præsup-
posito videtur responsum ad dubia principaliter assignata:
nam si princeps nullo contractu super hoc precedente ab eo
celebrato, sed ex ipsa legali necessitate, quæ ad hoc obligat,
teneatur ad satisfaciendum: à fortiori ad hoc teneretur, cum
sub iuramento ad hoc se obligauit expressè, vt constat per
scripturam ab illustrissimis principibus Fernando & Ysa-
bella celebrata. † Sed princeps obligatus est stare cōtractui
à se celebrato cum sub fide, nec eidem contrahere potest:
text. est melior de iure in c. j. de proba. quem cōmuniter ad
hoc ponderant, idem casus in c. j. de noua for. fide. secundum
Bal. ibi, quod vbi princeps aliquid facit cū subdito per viam
contractus & conuentionis, sic seruandum est ius commune
quo ad implementum, sicut vbi contrahitur cum priuato:
legibus enim viuere volumus, inquit Imperator in l. digna
vox.

vox. C. de legi. idē Bal. ex hoc infert in l. fi. C. de transa. quōd
 capitula, quæ facit Imper. cū ciuitatibus suis, sunt seruandā:
 optimus tex. in l. donationes. quæ est lex ult. C. de do. inter
 vir. & vxor. vbi tex. loquitur de donatione regia: per quā Bal.
 hoc idē ibi expressē firmat dicēs principē ligari ex cōtractu
 à se celebrato: vnde ipse Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. in
 viij. col. vers. quid si pater. in q. illa, si princeps posset reuoca-
 re suum priuilegiū. habuit pro hoc indubitato quōd vbi nō
 esset priuilegiū, sed cōuentio: princeps talem cōuentionem
 reuocare nō potest, nisi secūdū ipsius rei naturā: tū enim prin-
 cept nō obligaret alteri, nec alius sibi ex regula correlatiuo-
 rum: & per consequēs esset principi interdictū cōmerciū, &
 esset tanquā exul, qui est omnīū præsul, secūdū Bal. in l. prin-
 cept. ff. de legi. & non solū naturaliter, imō à iure ciuili prin-
 cept est obligatus ad obseruādū quod promisit. casus est fin.
 in l. bene à Zenone. C. de qua. præs. vbi est expressū, quōd cō-
 petit contra principē actio realis & personalis ex contractu
 per eundē celebrato aut procuratorē suū: inde est quod Vlp.
 elegāter inquit in l. j. in §. si. cū l. seq. de off. proc. C. si. prin-
 cipē obligari ex aditione hereditatis. Et si dicat hęc obli-
 gatio principaliter fuit cōtracta tēpore regis Ioānis, in cu-
 ius vita hęc bona fuerūt occupatæ, quæ nūc illustrissimi prin-
 cipes satisfacere promiserūt: respondetur quōd nedū ipse rex,
 qui principalē obligationem cōtraxit, sed & rex succedēs in
 regno tenetur ad obseruantā cōtractus celebrati ab ante-
 cessore suo: vt inquit Cy. in l. digna vox. C. de legi. quē Bal.
 ibi ad fi. & ceteri sequūtur. est glo. in auth. de defenso. ciui.
 colla. iij. est cōmunis omnīū sentētia, cū in † sub nomine di-
 gnitatis cōtrahatur talis obligatio, & sic succedēs in eadem
 dignitate, vt eius administrator ad idē tenetur. est text. in c.
 abbate sanē de re iudi. in vj. in vers. pro parte autem altera.
 iuncta glo. & in §. sed ad hoc. vbi donatio seu cōcessio facta
 per regē sub nomine dignitatis transit ad successorē: & pro-
 his melior tex. qui sit in iure in c. j. de proba. quē Bal. extol-
 lit tanquā vnicū ad hoc: ibi enim tex. dicit quādam pacta esse
 celebrata inter Iustinianū & antecessores cuiuslā Tancredi
 regis subditi ad quorū obseruantā Papa dicit esse obligatos
 successores dicti Iustiniani. amplius & elegāter fundamētis
 satis vrgentibus firmat Oldra. in cons. xcij. quod incipit,
elegantē circa negotiū, de quo agitur, quōd successor in re-
gno dicitur succedere patri suo regi tanquā hzres, licet iure

primogenituræ debeat succedere, vt in c. licet. de voto. vnde tanquā talis hæres succedit passiuè, etiā in obligationibus paternis: si igitur hæres reuera (vt ipse cōcludit) videtur secundū eū esse obligatus ex contractu seu obligatione paternā: super quo latius insistit. † Præsupposita igitur spontanea & libera voluntate illustrissimorū principū in obligatione ab eis facta super satisfactione supradictā, etiā si tunc tēporis principes essent quādo hoc promiserūt, non videtur qua causa se excusari possent ad nō satisfaciendum postea in regno successores facti: cū, vt ante fundatū est, dāto quod hoc nō promiserūt, reges facti per successionē obligati fuerunt ad satisfaciendū sub præsuppositis: de quibus antē, regulariter enim mutatio status nō abstulit eis obligationem iustā & legitimè factā. l. tribunus. ff. de testa. mili. l. falsa demonstratio. de cōdi. & demon. l. qui à patre. C. de resti. mili.

Nec obstat si dicatur, necessitate vrgēte, dum essent principes satisfactionē promississe, attenta illius tēporis qualitate & aliis circumstantiis, vt tūgitur in dubio assignato: quia illud argumentū militaret ad illa, quæ necessitate cogente, aliās nulla obligatione eos astringēre, fecissent: sed cū ad satisfactionē faciendā à iure essent obligati, vt antē præsuppositum est, nō est quid releuet necessitas: cū ea cessāte ad hoc essēt obligati. † Nec obstat prædictis tex. in c. licet nostris. de iure. l. vbi ecclesia Tudertina vacāte, canonici fecerūt quosdā contractus cū iuramento in damnum & præiudiciū turris episcopalis: disponit ibi Papa, & si aliquis illorū, qui nunc tēporis fecit dictū contractū cum iuramento, efficiatur episcopus, nō tenetur ad obseruantiā illius cōtractus antē facti, quā esset episcopus: sed hoc ideo fuit, quia illud iuramentū erat in præiudiciū dignitatis episcopalis: & sic est ibi casus, quod iurans ante suā promotionē in præiudiciū dignitatis, non tenetur ad obseruantiā post promotionē. In proposito non est sic, imò econtrā: ibi enim iuramentū erat illicitū, sc. de alienando bona dignitatis, aut aliud illicitū faciendum: quod erat in præiudiciū iuris episcopalis: in casu nostre iuramentū est licitū, sc. de satisfaciendo id, ad quod erant obligati, vt ante fundatū est: nec hoc casu mutatio seu augmentatio status aut dignitatis regalis promorio abstulit, imò magis augmentauit dictam obligationē seu promissionē ad satisfaciendū: cū ratione regalis dignitatis & successionis in regno

regno magis ad hoc fuerunt astricti, vt in d. c. j. de probatio-
cū antè allegatis: maximè, quia dicti illustrissimi principes
post-quàm in regno successerūt, reges iam facti approbaue-
runt quodammodo capitulationem & promissionem ab eis
factam: vt hoc latius cōtineretur in quadam *schedula dirigida
alos contadores mayores dada en Duçñus a nueue de Nouiembre
de setenta y cinco.* Nec obstat l. Toleti facta à dictis illustris-
simis principibus, quæ disponit super reuocadis donationi-
bus: quia iste casus non cōprehenditur à dicta lege: cū ista,
de qua agimus, non fuit noua, sed fuit cōcessa in satisfactio-
nem & ad satisfaciendū bona sic occupata iniuste: vnde vbi-
cunq; priuilegium cōceditur à rege, etiam si sit tale, quod de
sui natura sit reuocabile, tamē si esset concessum in æquiu-
alentiam seu satisfactionē non soluti pretij aut bonorū seu
seruitiorū, est irreuocabile, nec per principē potest reuocari,
vt Bal. firmat in l. qui se patris. C. vnde lib. est casus notā-
dus iuncta gl. in verbo, irreuocabilis, in l. si pater. in §. si quis ali-
quem. ff. de dona. vbi donatio remuneratoria nō potest pro-
pter ingratitudinē reuocari: & sic donatio, quæ reuocari po-
test, scilicet ex causa ingratitudinis, efficitur irreuocabilis. ff.
si in remunerationē seu satisfactionem. optimus text. in l.
Tirius puerum ff. de obse. à liber. patr. præf. quem extollit
ipse in Prox. Feudorum. Ista sunt principia sic breuissimè
tacta, quæ videntur facere in fauorē magnifici Marchionis
ad satisfactionem ei faciendam, salua super hoc correctio-
ne, & iudicio melius sentientis, habito præsupposito, de quo
in principio. Super quibus, vbi opus esset longiori calamo,
posset insisti: sed cū hæc nota sint principia, sufficiat bre-
uiter illa tetigisse: & quòd hæc consideratio sit habenda in
hoc negotio, scilicet satisfactionis, non autem nouæ dona-
tionis, cōstat ex pluribus verbis in dicta capitulatione con-
tentis, in qua plerumque dicitur, *en emienda y satisfacion,* &
alia similia seu æquipollentia. Rodericus.

SVMMARIE.

- 1 Princeps si bona aliena vendiderit aut donauerit, vt propria,
emptor seu donatarius à domino inquietari non potest, sed datur
regressus contra principem.
- 2 Intellectus l. bene à Zenone. C. de quadrienn. prescript.
- 3 Princeps in dubio nunquā videtur velle præiudicare iuri tertij.

Lex,

- 4 Lex, bene à Zenone. C. de quadrien. præscript. non habet locum
in donatione à principe, cum plenitudine potestatis. facta.
- 5 Cyni limitatio ad l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscript.

ALLEGATIO VNDECIMA.

Ex Ioannes secundus fecit donationē & concessionem villæ vulgariter nuncupatæ Fresno de Cantespino comiti J. Ioanni filio d. Aluari de Luna magistri ordinis sancti Iacobi anno quinquagesimo tertio: & fecit ei donationē tāquam de bonis cōfiscatis regiæ coronæ propter condemnationem dicti d. Aluari: & ut dictus comes d. Ioannes traderet prædicto regi certa loca, quæ fuerunt dicti magistri: ut hæc latius continentur in dicta donatione: sed † in bonis venditis seu donatis à principe ut propriis, etiā si aliena sint, emptor aut donatarius non debuit inquietari, sed domino datur regressus contra principem, secundum formam l. bene à Zenone. C. de quadrien. præsc. sed nō videtur hæc defensio securā propter quoddā elegans verbum Cy. in addi. in l. j. C. de hæred. vel actio. ven. qui dicit, quòd vbi fiscus vendidit rem tāquam simpliciter suam, & tunc non potest euinci ab emptore: & sic loquitur l. bene à Zenone. secus si venderet tāquam suam ex certa causa: sic dicit loqui l. nec vllam. §. idem si quis. ff. de peti. hære. & cum eo transit Bal. in d. l. j. in ij. colū. sic videtur fuisse in proposito, quòd princeps non vendidit aut donauit dictam villam tanquam simpliciter suam, sed ex certa causa, scilicet confiscationis bonorū dicti magistri, ut ex ea cōstat: Et subdit ibi Bal. † quòd Doct. antiqui sic intellexerunt dictam l. bene à Zenone. tribus cōcurrentibus, quòd fiscus vendidisset rem, quam possedit bona fide: & quòd vendat eam tanquam propriam: & quòd interueniat solēnitas subhastationis, de quibus per totum C. de fide instr. & iure hæsis. li. x. licet hoc propriè cadit in fisco, in quo loquitur Cyn. & Bal. & ipse idem Bald. singulariter in l. multum interest. C. de commu. re. alie. loquens circa intellectum dictæ l. bene à Zenone. & l. omnes. eo. ritu. facit magnam differētiā, vendat fiscus aut princeps, quæ verba attendenda sunt in proposito. Prætereā cum dicta l. bene à Zenone. concordat indistinctè quædam lex, quæ est in v. parti. ritu. v. delas vendas:

quæ expresse sic disponit: *vendiendo o dando el rey cosa ajena como jura passa el señorio de aquella cosa, al que la vende, o al que la da &c. reseruans domino ius petendi æstimationem rege intra quadriennium, vt dispositum fuit in dictis legibus. l. bene à Zenone. & l. omnes. †* Nihilominus ex tribus relditur mihi valde dubia hæc defensio. Primò, quia dicta l. bene à Zenone. & eius dispositio est valde rigorosa cum princeps non debeat priuare aliquem dominio rei suæ sine iusta causa: & quia princeps in dubio nunquam videtur velle præiudicare iuri tertij. l. ij. §. meritò. & §. si quis à principe. ff. ne quid in lo. publi. & fiscalis contractus nõ debet derogare iuribus singulorũ. ff. de iure fisci. l. res. & l. in summa & est absurdũ, quòd quis priuetur dominio rei suæ sine causa. l. fin. C. de bo. vacan. & d. l. ij. ff. ne quid in lo. publi. nisi dicas, quòd non videtur derogatũ iuri tertij, ex quo sibi reseruatur ius contra principem aut fiscum intra quadriennium, secundum dispositionem dictarum legum, omoes. & bene à Zenone. respõderi potest esse perquã difficile à principe recuperare æstimationẽ rei suæ, à qua iam priuatus fuit: & propter dictæ legis asperitatẽ fortè mota fuit glo. in c. ij. in vers. si. irrita. de rebus eccle. nõ alie. dũ dicit, quòd † illa lex non habet locũ, quando princeps dicit, quòd donat seu alienat de plenitudine potestatis: inde est, quòd glo. singu. in c. fin. xxvj. q. ij. in vers. xxx. inquit, quòd cũ ecclesia sit cultrix iustitiæ si princeps eidem donaret rẽ alienã vt suam, non haberet locum d. l. bene à Zenone: sed etiam si d. l. dispositio sit aspera, potest respõderi id, quod Consultus elegãter inquit in l. prospexit. ff. qui & à qui. §. perquã durũ est: sed sic lex scripta est.

† Secundo viget dicta determinatio Cyni de Pisto. quæ valde notanda videtur, & habere in se rationem & æquitatem, vt illa lex non habeat locum, quando princeps non donat rem vt simpliciter suam, sed ex certa causa, vt fuit in proposito: quia videtur motus credens rem suã ex illa causa, scilicet quia cõfiscata fuit & ablata ab eo, cuius erat: sed si illa causa cessat: quia non erat illius, cuius bona cõfiscata fuerunt, ergo &c. sicut in hæreditate disponit tex. in d. l. nec vllam, & quanquã Moderniores multiloquio conati sunt limitare d. l. tam in c. ij. de re. eccle. non alie. quã in c. quæ in ecclesiis. de constitu. & in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & aliis locis, tamen nullus eorum, quem viderim, gustauit

stauit dictam limitationem Cyni, quæ videtur habere fundamentum, maximè quia (vt Bal. inquit in proœmio Decretalium) omnis modicus error rumpit d. l. bene à Zeuone. Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Minor xxv. annorum non potest habere officium administrandi rem publicam
- 2 Minor in consilio vocem non habet. & per totam allegationem.
- 3 Pupillus nec ex causa nec in defectum in administranda republica admittitur.
- 4 Filius infans, etsi pater pro eo se obliget, nullo modo decurio esse potest.
- 5 Rector, non nisi iuratus, ad rectoria officium assumitur. Minor iurandi habilitatem non habet.
- 6 Consiliarij & rectores ciuitatum decurionibus equiparantur.
- 7 Venia ætatis impetratio, licet ad quadam proficit, non tamen ad munera publica subeunda prodest.
- 8 Impubex, iudex esse non potest, etiam si à principe, & ex certa scientia detur. & nu. 9. & 12.
- 10 Minor quatuordecim annorum, ex partium consensu, vel ex certa scientia Imperatoris, iudex delegari potest.
- 11 Ciuitatis administratio in minorem non cadit.
- 12 Infans solus non potest cum auctoritate iudicis bonorum possessionem agnoscere.
- 14 Pupillus, etiam ex principis privilegio, testari non potest.
- 15 Statutum, quod proximus pubertati testari possit an valeat.
- 16 Defectus iuris naturalis, principis dispensatione suppleri non potest.
- 17 Seruitutis vitium, naturale non est.
- 18 Mutus & surdus, non possunt, etiam ex principis dispensatione, testari.
Mutus & surdus cum careant intellectu, impuberibus æquiparantur.
- 19 Iuris naturalis inhabilitas non remittitur per arbitrum, etiam habentem potestatem, cum clausula, Non obstante aliqua iuris silentitate.
- 20 Pupillus, etsi tribunatus munus mereatur, non potest testamentum condere.

- 21 *Clausula supplens defectum, &c. refertur ad solennitates iuris positivi: iuris autem naturalis defectum non supplet.*
- 22 *Adolescentium iustitia, senum prudentia regenda est.*
- 23 *Pupillus non potest eligi notarius, ut post pubertatem vel factum maior tabellionatus officium exercere possit.*
- 24 *Princeps, si ex certa scientia minori beneficium seu iurisdictionem confert, videtur cum eo dispensare.*
- 25 *Motus proprius non firmat gratiam contra obstantia, quæ non sunt principi nota. & nu. 29.*
- 26 *Inhabilem promovere, est actum contra ius facere.*
- 27 *Error consensum excludit.*
- 28 *Princeps quando dicatur facere ex certa scientia. & 30.*
Clausula, ex certa scientia, nihil operatur in his, quæ princeps ignorare præsumitur. & 42.
- 31 *Privilegium per subreptionem impetratum, est ipso iure nullum.*
- 32 *Subreptio, etiam si in tacendo factum alienum consistat, vitiat gratiam.*
- 33 *Literas gratiæ vitiat subreptio, non solum quando fuit causa inductiva & finalis concedendæ gratiæ, sed etiam si fuit impulsiva.*
- 34 *Princeps subobscura verborum generalitate, facile circumvenitur.*
- 35 *Literæ remissionis condemnationum non valent, nisi causa & quælibet facti species exprimatur.*
- 36 *Principis dispensatio non porrigit se ad defectus suppressos.*
- 37 *Spurietatis qualitates, si expressæ non fuerint, non valet legitimatio.*
- 38 *Gratia ubi in aliqua qualitate fundatur, & illa verè non subest, dicitur subreptitia.*
- 39 *Subreptio maior in principe, quàm in alio inferiore præsumitur, & quare.*
- 40 *Clausula, motu proprio, contra obstantia principi ignota, gratiam seu privilegium non firmat.*
- 41 *Motus proprius non operatur circa extrinsecas qualitates principi non cognitæ.*
Motus proprius non firmat gratiam contra præsumptam concedentis voluntatem. & nu. 43.
- 42 *Clausula, motu proprio, nunquam dispensationem personæ ultra specificata inducit.*
- 44 *Rescriptum contra ius vel utilitatē publicā concessum nõ valet, etiam si interuenerit clausula, ex certa scientia. & nu. 45.*

Princeps

- 46 Princeps ubi contra legem habentem clausulam derogatoriam, rescribit, non sufficit certa scientia, sed necessaria est illius legis derogatio.
- 47 Princeps in dubio non debet, nec presumitur uti plenitudine potestatis, nisi ex causa, & apposita clausula, non obstante.
- 48 Principis rescriptum non valet, nec servatur, nisi secunda iussio intercedat.
- 49 Iussio secunda, de rescripto servando, regulariter expectanda est, ubi de certa scientia non constat.
- 50 Mandato principis ab honestate devianti, subditus parere non tenetur.
- 51 Papa mandato, quod regula repugnat, religiosus obedire non tenetur.
Papa si mandat monarchis, ut aliquem recipiant, possunt ei crimina vel defectus opponere.
- 52 Officium rectoria est de iure civili.
Officia, quæ ad respublicæ gubernationem pertinent, sunt de iure civili.
- 53 Princeps an sine causa contra ius civile rescribere possit.
- 54 Defensio civilis à principe tolli potest.
- 55 Iura quædam sunt, quæ contra principis voluntatem acquiri possunt.
- 56 In principis potestate est, magistratus sui iurisdictionē moderare.
- 57 Papa potest ius naturali iure alteri questum tollere, si illud ad ius ecclesiasticum, tanquam accessorium, venerit.
Privilegium subdito concessum, non habet vim contractus.
- 58 Civitas an possit statuere in præiudicium iuris singulari personæ questiti.

ALLEGATIO AVTHORIS IN CAV-
sa propria, & est duodecima.

Nel pleyto que es entre el Bachiller Rodrigo Suares, y Francisco de Texeda hermano de Dña Mencia de Guebara sobre el regimiento dela ciudad de Salamanca. Se funda claro el dicho Bachiller tener iusticia notoria al dicho regimiento y no tener derecho el dicho Francisco de Texeda, lo qual se funda en la forma siguiente.

Ante todas cosas presupongo que al dicho Francisco de Texeda parece que fue hecha merced del dicho regimiento por el Señor Rey Don Enrique en xxij. de Diciembre de sesenta y seys por virtud dela qual dize pertenecer le, y digo que aquellany le aprouedaua, ni le atribuye de derecho alguno. & hoc sequentibus fundamentis.

1. †Primo ex defectu etatis, por que esta probado que al dicho tiempo que suena la merced el dicho Francisco de Texeda era menor de edad, positus in etate infantili, que seria de vn año o dos, quò ca su nihil valuit dicti officij cõcessio, & ipso iure nullius mòmèri fuit dicta prouisio, nota. tex. & magistralis in l. ad rem publicam. ff. de muner. & hono. ibi, ad rem publicam administrandam ante xxv. annum admitti minores non oportet. & ibi, minores denique nec decuriones creantur: & dicuntur officia reipublice administranda illa in quibus cura reipublice committitur: text. ibi in fine ibi, sed & in his honoribus. In quibus reipublice cura consistit, quidem eis non committitur. In tantum quòd etiam vbi non committitur dignitas cum administratione, sed sine ea non admittitur minor: text. in d. l. ad rem. ad finem. ibi, ceterum, cum damno publico honorem eis committi nõ est dicendum. faciat etiam l. non tantum. §. j. ff. de decurio ibi, non tantum qui teneret etatis sunt, decuriones fieri prohibentur, quasi inhabiles rempublicam tueri. & in §. non aliàs. ibi, nec enim minores xxv. annis decuriones eligi, & c. l. si pater. C. quãdo prouocatur non est neces. ibi, quia huiusmodi etati & c. hoc probat text. in l. in prouinciali. §. si iuncta l. de pupillo. in principio. ff. de noui ope. nun. in d. §. fina. dicit tex. si in publico aliquid fiat, omnes ciues nũciare possunt: quia interest reipu. quam plures ad defendendam suam causam admittere, dicit tex. in d. l. de pupillo. quod pupillus ad hoc non admittitur, & sic videtur, quòd pupillo reipublice defensio est prohibita, facit text. nota. in l. ij. §. fina. ff. de regu. iuris. ibi, item impubes ab omnibus officiis ciuilibus debet abstinere. Et ex hoc dicit Bar. in d. l. de pupillo. §. j. ad finem, quòd minor non habet vocem in consilio, nec in electione, nec in constitutione syndici. idem tenet Specula. in titu. de syndico. §. j. tj. col. vers. sed cuius etatis. dicit, quòd constituentes syndicum debent esse maiores xxv. annis, licet alibi de consuetudine sufficiat esse maiores xiiij. sed Ioan. Andr. in additio. dicit ibi, quòd vbi c

vbiunque collegium est tale, quod non admittit minores,
 vt collegium decurionum, qui debent attigisse xxv. annum,
 vt d. l. ad rem. necessario debet esse xxv. annorum. Idem Bar.
 in l. cum vos affirmetis. C. qui a. l. i. x. dicit hæc verba: quæ-
 dam sunt munera personalia, in quibus requiritur consiliū,
 discretio vt esse de consilio, habere aliquod regimen: & hoc
 non conceditur minori xxv. annorum. hæc ille. adde Bart. in
 l. v. i. c. de muli. in quo loco. lib. x. in ij. col. dicens, quod
 honor cum administratione non potest minoribus concedi,
 idem in x. col. dicens, quod esset maximum periculum pro-
 pter imbecillitatem consilij: & sic intelligit d. l. ad rem pub-
 licam. & l. spurij. de decurio. & quod minores xxv. annis
 non habent vocem in consilio, tenet Bar. in l. spurij. §. mino-
 res. per illum text. ff. de decurio. quod dicit esse bene notan-
 dum. Idem Bar. in l. exigendi. C. de procu. iij. col. versic. sed
 nunquid. dicit quod minor xxv. annis non habet vocem in
 constitutione syndici, per dictam l. spurij. ratio secundum
 eum: quia in actibus & consiliis publicis minores xxv. annis
 non habent vocem nec auctoritatem: de quo etiam aliquid
 Barto. in l. Lucius. §. Imperator. ff. ad municipa. hanc senten-
 tiam sequuntur Bal. & Salic. in l. fina. C. de testamen. mili.
 Idem glos. in c. cum vicesimum de officio delega. & ibi dicit
 Abb. tenebis menti d. l. ad rem publicam. quod non potest
 quis esse de dominis vel de consilio, nec habere aliquod of-
 ficiū, quod versatur in administratione, ante xxv. annum:
 & fuit optima illa prouisio: nam si non iudicatur idoneus
 ante xxv. annū in administratione propriæ substantiæ, for-
 tius in administratione reipublicæ, vbi est maius pericu-
 lum. Hæc ille. facit text. in c. ex eo. de electio. libro vj. ibi.
 nullatenus admittatur. & ibi bona gloss. in cap. fina. de a. ta-
 te & qualit. † Intantum & hoc est nota, quod licet ex cau-
 sa & in defectum admittantur minores. d. §. non aliās. l. vt
 gradatim. §. quoties. ff. de mune. & hono. l. ij. in fi. C. qui eta-
 tamen hoc est verum, nisi sit pupillus: quia tunc nec cum cau-
 sa nec in defectum admittitur, iste est text. notabi. in l. ij. §.
 impuberes. ff. de iure immu. ibi, quamuis necessitas penu-
 riæ hominum cogat, & ibi gloss. idem gloss. in l. vt grada-
 tim. §. quoties. super parte, infringitur, quæ ita limitat tex-
 in dicto §. quoties. idem gloss. in d. l. ij. de regu. iuris. super
 parte, impubes. facit text. notabi. in l. Lucius. §. Imperator.

- 4 ff. ad municip. vbi est casus, quod tertiū si obligetur pater pro filio infante, nullo modo potest esse decurio. similis text. in l. j. C. de hono. & mune. nō cō. lib. x. iuncta gl. super parte, or. ra. intantū quod etiā vbi ex causa & propter inopiam minores admittentur: vt suprà dictū est. & dicit text. in l. j. C. qui aduer. quos. & in l. nō tantum. §. j. de decurio. ff. tamē adhuc illud est quod ad sportulā, nō tamē habebit vocem. text. est in d. l. spuri. §. minores. ff. de decur. & q̄ ille text. intelligatur q̄ iādo ex causa & propter inopiā minor sit decurio, declar. vbi in gl. super parte, minores facti: *assi que en nuestro caso no aua causa in inopia y à ynque la ouiera*, erat infans, quo casu
- 5 Indistincte est ineligibilis. † Prætereā secundum leges regni rector, cū assumitur ad officium rectoriæ, debet multa iurare, & etiā secundum statuta & consuetudinē ciuitatis vt cōstat ex instrumēto receptionis & datę possessionis Didaco de Texeda, & Doctori de Villalon, & mihi tēpore quā assumptus fui, & etiā ex instrumento partis aduersæ. Sed in hoc est, quod minor non habet iurandi habilitatem. ergo exclusus, & ad hoc arg. vtitur Bald. in d. l. fi. C. de testa. mili. ergo cū non habuit legitimā ætatē, dicta prouisio sua fuit ipso iure nulla: probatur in l. ij. C. de his qui veni. etā. impe. & ibi Bal. dicit, nota quod ille, qui nō habet legitimam ætatem a beneficiū obtinēdum, si impetrat ipsum. impetratio est nullius momenti ipso iure. & sic stat iste passus sine dubio. † Et consiliarij & rectores ciuitatum æquiparātur decurionibus gl. dicit in rub. de decurio. C. simi. gl. in l. sed & si ex dolo. §. j. super parte, dolo decurionū. ff. de dolo. quæ dicit, quod loco decurionum habemus hodie cōsiliarios, & in l. ij. C. eo. t. tu. super parte, decurionibus. idem Bart. in l. nō ambigitur in fine. ff. de legibus. & Bald. in rub. C. de decurio. dicit, nota: quod decuriones dicuntur rectores Anciani ciuitatis, & sic prouisio nulla, nec ex ea aliquod ius sibi est quæsitum. Nec obstat si dicatur quod fuit dispensatum super ætate ex verbis contentis, in dicta prouisione, quorum tenor talis est: *En caso que vos seays menor de edad cūplida para ello cayo de mi proprio moto &c. dispenso con el dicho defecto de vnestra edad menor. & vos hago de edad cumplida, para auer y tener el dicho officio, & lo administrar bien, assi como si fuesseis de edad cumplida, para ello &c.* per quæ videtur principem eū habilitare, & sic prouisio valida. l. quidā consulebāt. in fi. ff. de re iud. & per l. fi. C. de test.

de testa. mili. quæ iura non obstare incōvincibilibus fundamētis ostenditur. Primò, quia dictus Franciscus erat infans positus in tam tenera ætate tēpore quo facta fuit sibi dicta prouisio, quòd nō potuit cum eo dispēsari ex eo, quia defectum naturæ patiebatur, super quo nihil valuit dispēsatio: ad quod allego videri meo tex. famosum iūcta gl. super parte, indulgere, in l. ij. C. de his qui ve. et. impe. ibi tex. dicit, q. non potest quis impetrare à principe veniā ætatis, nisi post xx. annum. dicit gl. quia nō poterant ad honores aspirare minores, ideo indigent imperiali oraculo eis ætatis veniā cōcedente, ecce ergo quòd gl. extendit d. l. ad minores, qui ad honores cōsequendos volunt à principe veniā ætatis impetrare, sed tex. dicit quòd ante vicēsimū annum hoc nō possunt impetrare: ergo impetratio & prouisio nulla aliter facta à minore nō habente dictā ætatem, singularis tex. in fin. ibi, hi verò, qui contra memoratam dispositionē veniā ætatis à principali clementia impetrauerint, sciant illas nullas vires obtinere. † Plus dicit gl. singularis & multis abscon-
7 dita in l. j. C. qui ætate. lib. x. quam ad hoc commendat ibi multum lo. de Pla. quòd impetratio veniæ ætatis, licet prosit quo ad administrationem sui patrimonij, & quo ad iudicia, ad hoc vt admittatur vt maior, vt d. l. ij. non tamen prodest quo ad munera publica, licet de facto aliquando fieret, vt dicit ibi glo. † Secundò allego Pau. de Cast. in l. quidam
8 consulebant. ff. de re iud. in princ. qui dicit quòd intantum impubes prohibetur à iudicando, quòd etiam si detur à principe, & ex certa scientia, non potest esse iudex: ratio secundum eum, quia cū in eo sit defectus naturæ, & patitur defectum consensus, qui est de iure naturali, non potest princeps supplere talem naturæ defectum: quod reputat notabile, & sic intellecta l. quidam consulebant, determinat hoc.

† Tertiò, videtur mihi casus nota. iuncta glo. in l. cū prę-
9 tor. §. non autem. ff. de iud. ibi, quidam natura vt impubes, vbi tex. nota. dicit quòd in impubere est defectus naturæ, & ibi glo. super parte, impubes dicit, quòd impubes nullo modo est iudex adultus vsque ad xiiij. annos: potest quādo princeps ex certa scientia facit iudicem vel ex consensu partium allegat d. l. quidam consulebant. & sic apertè tenet glo. quòd in quantum. d. l. quidam. permittit minorem esse iudicem ex principis dispensatione, nō habet locum nisi in maiore qua-

dato quòd propter bonum pacis expediret non dare licen-
 tiam litigandi super similibus bonis tum temporis occupa-
 tis. *¶* Nam etiam si essemus in casu, quo pro bono pacis aut
 alia causa concernente reipublice utilitatē, princeps posset
 disponere, quòd bona sic capta aut occupata in aliqua guerra
 aut aliā, maneat apud occupantes ita quòd domini illa re-
 cuperare non possent, quòd eidem permissum est: ut probat
 tex. lingu. in fortioribus terminis in c. in nostra. de iniuriis.
 vbi secundum vnum intellectū est casus, quòd cum fuisset dis-
 cordia inter nobiles & populares ciuitatis Brisia: cōmune
 Brisia: facta pace fecit statutū, quòd vna pars ab alia nō re-
 peteret damna cuiq; illata propter discordiā, vbi pro bono
 pacis cōmune abtulit priuatis personis actiones sibi cōpe-
 tentes ad damna eis illata: optimus tex. in litem si verbera-
 rum. ff. de rei ven. ibi. & militibus assignatus est. & in l. Lu-
 cius. ff. de iur. ibi. partē veteranis in premio assignatus est:
 quibus iuribus est expressum, qd fauore reipub. quia milites
 bene meruerāt, assignauit eis princeps bona particularium,
 ut Accur. placet, & Bar. idem in Proce. Digestorū, in ij. col.
 & in l. quaecunq; C. de si. instr. & iure hactē h. lib. x. & in l. j.
 in si. ff. de consti. princ. insistentes circa illarū legum intelle-
 ctum, & aliis locis ipsi & alij hoc magistraliter docēt. *¶* Hoc
 igitur casu etiam vbi principi fauore reipub. permissum est
 bona alicuius alteri concedere: sic est intelligendū, quòd ni-
 hilominus princeps tenetur satisfacere parti, cuius erāt ta-
 lia bona. ad hęc omnia est singularis casus in l. ij. C. quib. ex
 cau. serui. pro prēmio liber. accip. vbi Imperat. statuit, quòd
 licet seruus alienus. qui defert falsatorē monet. libertatem
 à lege cōsequatur: attamē fiscus tenetur dare & soluere do-
 mino pretiū serui per quā l. augmentat Bal. ibi, quòd prin-
 cept priuat aliquem dñio suo, nō tamen gratis: infer etiam,
 quòd si ciuitas aliquavult facere fossatā per agrum alienum,
 quòd debet soluere pretium domino agri: quòd refert valde
 notā lum, vnde Archid. in c. per principalem ix. q. iij. ad hoc
 etiam ponderauit omnia iura anrē dicta, inquit enim, quòd
 licet Imperatori liceat dare pradia nostra militibus ob pu-
 blicam utilitatē, ut dictis iuribus, Lucius. & item, si verbe-
 ratum. hoc est verū pratio nobis dato, per d. l. ij. ibi, pretiū à
 fisco percipiāt. & hanc l. ij. reperio ad hoc singulariter pon-
 deratā per Accur. in l. si locus. in parte, cum via. ff. quem. ser.

amit.

Nota dñ.
 154. in p.

amit. ibi enim in fine Consultus inquit, quòd si via publica
aut fluminis impetu, aut ruina, amissa est, vicinus proximus
viam parare debet: subdit glo. quòd illud intelligitur dato
pretio à fisco, per d. l. ij. & ad hoc propositū ponderauit Bar.
d. l. ij. in l. si. in §. Titius. ff. de pig. act. nam licet secundū eum
propter vtilitatem publicā posset officialis accipere res pri-
uatatum personarū. vt ibi probatur. debet de iure intelligi
data mercede de publico, per d. l. ij. idem tenet in l. hacten-
nus. §. j. de aqua plu. ar. & pro omnibus his accedat nota. tex.
in l. venditor. in §. si constat. ff. commu. præd. ibi. postquā
satisfaciat domino, ne cōmoditas rei iure domino adima-
tur. vbi Consultus determinat, quòd vbi ex consuetudine
posset causa suadente alicui res sua auferri, debet intelligi
cum hoc quòd domino rei sit satisfactum. Nec oportet circa
hoc multū insistere accumulando iura & auctoritates alias
in diuersis hoc locis idē affirmantes: cū sit expressè & spe-
cificè sic determinatum per leges partitarū huius regni, si-
gnanter per quandam notabilem l. quæ est in ij. part. tit. j. l.
ij. incipit, *el poderio, vbi litera, etrosi deximos que quando el Im-*
perador quisiese tomar heredamiento, o alguna otra cosa a algunos
para si, o para dar lo a otro no puede tomar a ninguno lo suyo sin su
plazer &c. & si por auentura gelo ouiesse a tomar por razōn quel
Emperador ouiesse menester alguna cosa en ello que se tornasse à pro-
comun de la tierra tenudo es por derecho de le dar ante buen cam-
bio que vala tanto o mas & ha de guardar que el fin que pagado
a bien vista de hombres buenos, &c. Sub hoc igitur præsup-
posito videtur responsum ad dubia principaliter assignata:
nam si princeps nullo contractu super hoc præcedente ab eo
celebrato, sed ex ipsa legali necessitate, quæ ad hoc obligat,
teneatur ad satisfaciē tum: à fortiori ad hoc teneretur, cū
sub iuramento ad hoc se obligauit expressè, vt constat per
scripturam ab illustrissimis principibus Fernando & Ysa-
bella celebrata. † Sed princeps obligatus est stare cōtractui
à se celebrato cum sub fido, nec eidem contravenire potest:
text. est melior de iure in c. j. de proba. quē cōmuniter ad
hoc ponderant, idem casus in c. j. de noua for. fide. secundū
Bal. ibi, quòd vbi princeps aliquid facit cū subdito per viam
contractus & conuentionis, sic seruandum est ius commune
quo ad implementum, sicut vbi contrahitur cum priuato:
legibus enim viuere volumus, inquit Imperator in l. digna
vox.

vox. C. de legi. idē Bal. ex hoc infert in l. fi. C. de transa. quōd
 capitula, quæ facit Imper. cū ciuitatibus suis, sunt seruandā:
 optimus tex. in l. donationes. quæ est lex vlt. C. de do. inter
 vir. & vxor. vbi tex. loquitur de donatione regia: per quā Bal.
 hoc idē ibi expresse firmat dicēs principē ligari ex cōtractu
 à se celebrato: vnde ipse Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. in
 viij. col. vers. quid si pater. in q. illa, si princeps posset reuoca-
 re suum priuilegiū. habuit pro hoc indubitato quōd vbi nō
 esset priuilegiū, sed cōuentio: princeps talem cōventionem
 reuocare nō potest, nisi secūdū ipsius rei naturā: si enim prin-
 ceps nō obligaret alteri, nec alius sibi ex regula correlatiuo-
 rum: & per consequēs esset principi interdictū cōmerciū, &
 esset tanquā exul, qui est omnij præsul, secūdū Bal. in l. prin-
 ceps. ff. de legi. & non solū naturaliter, imò à iure ciuili prin-
 ceps est obligatus ad obseruādū quod promissit. casus est fin.
 in l. bene à Zenone. C. de qua. præf. vbi est expresse, quōd cō-
 perit contra principē actio realis & personalis ex contractu
 per eundē celebrato aut procuratorē suū: inde est quod Vlp.
 elegāter inquit in l. j. in §. fi. cū l. seq. de off. proc. Cæf. prin-
 cipē obligari ex aditione hereditatis. Etū dicāt hæc obli-
 gatio principaliter fuit cōtracta tēpore regis Ioānis, in cu-
 ius vita hæc bona fuerūt occupatæ, quæ nūc illustrissimi prin-
 cipes satisfacere promiserūt: respōdetur quōd nedū ipse rex,
 qui principalē obligationem cōtraxit, sed & rex succedēs in
 regno tenetur ad obseruantia cōtractus celebrati ab ante-
 cessore suo: vt inquit Cy. in l. digna vox. C. de legi. quē Bal.
 ibi ad fi. & ceteri sequūtur. est glo. in auth. de defenso. ciui.
 colla. iij. est cōmunis omnij sentētia, cū nō sub nomine di-
 gnitatis cōtrahatur talis obligatio, & sic succedēs in eadem
 dignitate, vt eius administrator ad idē tenetur. est text. in c.
 abbate sanē. de re iudi. in vj. in vers. pro parte autem altera.
 iuncta glo. & in §. sed ad hoc. vbi donatio seu cōcessio facta
 per regē sub nomine dignitatis transit ad successorē: & pro
 his melior tex. qui sit in iure in c. j. de proba. quē Bal. extol-
 lit tanquā vnicū ad hoc ibi enim tex. dicit quædā pacta esse
 celebrata inter Iustinianū & antecessores cuiuslibet Tancredi
 regis subditi ad quorū obseruantia Papa dicit esse obligatōs
 successores dicti Iustiniani. amplius & elegāter fundamētis
 satis vrgentibus firmat Oldra. in consi. xciiij. quod incipit,
 eleganter circa negotiū, de quo agitur, quod successor in re-
 gno dicitur succedere patri suo regi tanquā hæres, licet iure

primogenituræ debeat succedere, vt in c. licet. de voto. vnde tanquā talis hæres succedit pasciue, etiā in obligationibus paternis: si igitur hæres reuera (vt ipse cōcludit) videtur secundū eū esse obligatus ex contractu seu obligatione paterna: super quo latius insitit. † Præsupposita igitur spontanea & libera voluntate illustrissimorū principū in obligatione ab eis facta super satisfactione supradicta, etiā si tunc tēporis principes essent quādo hoc promiserūt, non videtur qua causa se excusari possent ad nō satisfaciendū postea in regno successores facti: cū, vt ante fundatū est, dato quod hoc nō promiserūt, reges facti per successionē obligati fuerunt ad satisfaciendū sub præsuppositis: de quibus antē, regulariter enim mutatio status nō abtulit eis obligationem iustā & legitime factā. l. tribunus. ff. de testa. mil. l. falsa demonstratio. de cōdi. & demon. l. qui à patre. C. de ressi. mili.

Nec obstat si dicatur, necessitate urgēte, dum essent principes satisfactionē promississe, attenta illius tēporis qualitate & alijs circumstantiis, vt tūgitur in dubio assignato: quia illud argumentū militaret ad illa, quæ necessitate cogente, aliās nulla obligatione eos astringēte, fecissent: sed cū ad satisfactionē faciendā à iure essent obligati, vt antē præsuppositum est, nō est quid releuet necessitas: cū ea cessāte ad hoc essēt obligati. † Nec obstat prædictis tex. in c. sicut nostris. de iure. l. vbi ecclesia Tudertina vacāte, canonici fecerūt quosdā contractus cū iuramento in damnū & præiudiciū iuris episcopalis: disponit ibi Papa, & si aliquis illorū, qui nunc tēporis fecit dictū contractū cum iuramento, efficiatur episcopus, nō tenetur ad obseruantiam illius cōtractus antē facti, quā esset episcopus: sed hoc ideo fuit, quia illud iuramentū erat in præiudiciū dignitatis episcopalis: & sic est ibi casus, quod iurans ante suā promotionē in præiudiciū dignitatis, non tenetur ad obseruantiam post promotionē. In proposito non est sic, imò econtrā: ibi enim iuramentū erat illicitū, s. de alienando bona dignitatis, aut aliud illicitū faciendum: quod erat in præiudiciū iuris episcopalis: in casu nostre iuramentū est licitū, s. de satisfaciendo id. ad quod erant obligati, vt ante fundatū est: nec hoc casu mutatio seu augmentatio status aut dignitatis regalis promotio abtulit, imò magis augmentauit dictam obligationē seu promissionē ad satisfaciendū: cū ratione regalis dignitatis & successionis in regno

regno magis ad hoc fuerunt astricti, vt in d. c. j. de probatio-
cū ante allegatis: maximè, quia dicti illustrissimi principes
postquam in regno successerūt, reges iam facti approbaue-
runt quodammodo capitulationem & promissionem ab eis
factam: vt hoc latius cōtinetur in quadam schedula *dirigida*
alos contadores mayores dada en Dueñas a nueue de Nouembre
de setenta y cinco. Nec obstat l. Toleri facta à dictis illustris-
simis principibus, quæ disponit super reuocādis donationi-
bus: quia iste casus non cōprehenditur à dicta lege: cū ista,
de qua agimus, non fuit noua, sed fuit cōcessa in satisfactio-
nem & ad satisfaciendū bona sic occupata iniuste: vnde vbi-
cunq; priuilegium cōceditur à rege, etiam si sit tale, quod de
sui natura sit reuocabile, tamē si esset concessum in æquiuā-
lentiam seu satisfactionē non soluti pretij aut bonorū seu
seruitiorū, est irreuocabile, nec per principē potest reuocari,
vt Bal. firmat in l. qui se patris. C. vnde lib. est casus notādus
iuncta gl. in verbo, irreuocabilis, in l. si pater. in §. si quis ali-
quem. ff. de dona. vbi donatio remuneratoria nō potest pro-
pter ingratitudinē reuocari: & sic donatio, quæ reuocari po-
test, scilicet ex causa ingratitudinis, efficitur irreuocabilis, si
sit in remunerationē seu satisfactionem. optimus text. in l.
Tirius puerum ff. de obse. à liber. patr. præf. quem extollit
ipse in Prox. Feudorum. Ista sunt principia sic breuissimè
tacta, quæ videntur facere in fauorē magnifici Marchionis
ad satisfactionem ei faciendam, salua super hoc correctione,
& iudicio melius sentientis, habito præsupposito, de quo
in principio. Super quibus, vbi opus esset longiori calamo,
posset insisti: sed cū hæc nota sint principia, sufficiat bre-
uiter illa tetigisse: & quod hæc consideratio sit habenda in
hoc negotio, scilicet satisfactionis, non autem nouæ dona-
tionis, cōstat ex pluribus verbis in dicta capitulatione con-
tentis, in qua plerumque dicitur, *en emienda y satisfacion*, &
alia similia seu æquipollentia. Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Princeps si bona aliena vendiderit aut donauerit, vt propria,
emptor seu donatarius à domino inquietari non potest, sed datur
regressus contra principem.
- 2 Intellectus l. bene à Zenone. C. de quadrienn. prescript.
- 3 Princeps in dubio nunquā videtur velle præiudicare iuri tertij.

Lxx,

- 4 *Lex, bene à Zenone. C. de quadrien. præscript. non habet locum in donatione à principe, cum plenitudine potestatis. facta.*
 5 *Cyni limitatio ad l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscript.*

ALLEGATIO VNDECIMA.

Ex Ioannes secundus fecit donationē & concessionem villæ vulgariter nuncupatæ Fresno de Cantespino comiti J. Ioanni filio d. Aluari de Luna magistri ordinis sancti Iacobi anno quinquagesimo tertio: & fecit ei donationē tāquam de bonis cōfiscatis regiæ coronæ propter condemnationem dicti d. Aluari: & ut dictus comes d. Ioannes traderet prædicto regi certa loca, quæ fuerunt dicti magistri: ut hæc latius continentur in dicta donatione: sed † in bonis venditis seu donatis à principe ut propriis, etiā si aliena sint, emptor aut donatarius non debuit inquietari, sed domino datur regressus contra principem, secundum formam l. bene à Zenone. C. de quadrien. præsc. sed nō videtur hæc defensio secuta propter quoddā elegans verbum Cy. in addi. in l. j. C. de hæred. vel actio. ven. qui dicit, quod ubi fiscus vendidit rem tāquam simpliciter suam, & tunc non potest euinci ab emptore: & sic loquitur l. bene à Zenone. secus si venderet tāquam suam ex certa causa: sic dicit loqui l. nec vllam. §. idem si quis. ff. de peti. hære. & cum eo transit Bal. in d. l. j. in ij. colū. sic videtur fuisse in proposito, quod princeps non vendidit aut donauit dictam villam tanquam simpliciter suam, sed ex certa causa, scilicet confiscationis bonorū dicti magistri, ut ex ea cōstat: Et subdit ibi Bal. † quod Doct. antiqui sic intellexerunt dictam l. bene à Zenone. tribus cōcurrentibus, quod fiscus vendidisset rem, quam possedit bona fide: & quod vendat eam tanquam propriam: & quod interueniat solēnitas subhastationis, de quibus per totum C. de fide instru. & iure has. fis. li. x. licet hoc propriè cadit in fisco, in quo loquitur Cyn. & Bal. & ipse idem Bald. singulariter in l. multūm interēst. C. de commu. re. alie. loquens circa intellectum dictæ l. bene à Zenone. & l. omnes. eo. titu. facit magnā differētiā, vendat fiscus aut princeps. quæ verba attendenda sunt in proposito. Præterea cum dicta l. bene à Zenone. concordat indistinctè quædam lex, quæ est in v. parti. titu. v. *delas vendidas:*

quæ expresse sic disponit: *vendiendo o dando el rey cosa ajena como juyapassa el señorio de aquella cosa, al que la vende, o al que la da &c.* reseruans domino ius petendi æstimationem à rege intra quatriennium, vt dispositum fuit in dictis legibus. l. bene à Zenone. & l. omnes. † Nihilominus ex tribus redditur mihi valde dubia hæc defensio. Primò, quia dicta l. bene à Zenone. & eius dispositio est valde rigorosa: cum princeps non debeat priuare aliquem dominio rei suæ sine iusta causa: & quia princeps in dubio nunquam videtur velle præiudicare iuri tertij. l. ij. §. meritò. & §. si quis à principe. ff. ne quid in lo. publi. & fiscalis contractus nō debet derogare iuribus singulorū. ff. de iure fis. l. res. & l. in summat & est absurdū, quòd quis priuetur dominio rei suæ sine causa. l. fin. C. de bo. vacan. & d. l. ij. ff. ne quid in lo. publi. nisi dicas, quòd non videtur derogatū iuri tertij, ex quo sibi reseruatur ius contra principem aut fiscum intra quadriennium, secundum dispositionem dictarum legum, omnes, & bene à Zenone. respondēri potest esse perquā difficile à principe recuperare æstimationē rei suæ, à qua iam priuatus fuit: & propter dictæ legis asperitatē fortē mota fuit glo. in c. ij. in vers. li. irrita. de rebus eccle. nō alie. dū dicit, quòd † illa lex non habet locū, quando princeps dicit, quòd donat seu alienat de plenitudine potestatis: inde est, quòd glo. singu. in c. fin. xxvj. q. ij. in vers. xxx. inquit, quòd cū ecclesia sit cultrix iustitiæ: si princeps eidem donaret rē alienā vt suam, non haberet locum d. l. bene à Zenone: sed etiam si d. l. dispositio sit aspera, potest respondēri id, quod Consultus elegāter inquit in l. prospexit. ff. qui & à qui. §. perquā durū est: sed sic lex scripta est.

‡ Secundo viget dicta determinatio Cyni de Pisto. quæ valde notanda videtur, & habere in se rationem & æquitatem, vt illa lex non habeat locum, quando princeps non donat rem vt simpliciter suam, sed ex certa causa, vt fuit in proposito: quia videtur motus credens rem suā ex illa causa, scilicet quia cōfiscata fuit & ablata ab eo, cuius erat: sed si illa causa cessat: quia non erat illius, cuius bona cōfiscata fuerunt, ergo &c. sicut in hæreditate disponit tex. in d. l. nec vllam, & quanquā Moderniores multisloquio conati sunt limitare d. l. tam in c. ij. de re. eccle. non alie. quā in c. quæ in ecclesiæ. de constitu. & in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & aliis locis, tamen nullus eorum, quem viderim, gustauit

stauit dictam limitationem Cyni, quæ videtur habere fundamentum, maximè quia (vt Bal. inquit in præmio Decretalium) omnis modicus error rumpit d. l. bene à Zenone. Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Minor xxv. annorum non potest habere officium administrandi rem publicam.
- 2 Minor in consilio vocem non habet, & per totam allegationem.
- 3 Pupillus nec ex causa nec in defectum in administranda republica admittitur.
- 4 Filius infans, etsi pater pro eo se obliget, nullo modo decurio esse potest.
- 5 Rector, non nisi iuratus, ad rectoriæ officium assumitur. Minor iurandi habilitatem non habet.
- 6 Consiliarij & rectores ciuitatum decurionibus æquiparantur.
- 7 Veniæ ætatis impetratio, licet ad quædam prosit, non tamen ad munera publica subeunda prodest.
- 8 Impubex, iudex esse non potest, etiam si à principe, & ex certa scientia detur, & nu. 9. & 12.
- 10 Minor quatuordecim annorum, ex partium consensu, vel ex certa scientia Imperatoris, iudex delegari potest.
- 11 Ciuitatis administrationi minorem non cadit.
- 12 Infaustus non potest cum authoritate iudicis bonorum possessionem agnoscere.
- 14 Pupillus, etiam ex principis privilegio, testari non potest.
- 15 Statutum, quod proximus pubertati testari possit an valeat.
- 16 Defectus iuris naturalis, principis dispensatione suppleri non potest.
- 17 Seruitutis vitium, naturale non est.
- 18 Mutus & surdus, non possunt, etiam ex principis dispensatione, testari.
Mutus & surdus cum careant intellectu, impuberibus æquiparantur.
- 19 Iuris naturalis inhabilitas non remittitur per arbitrum, etiam habentem potestatem, cum clausula, Non obstante aliqua iuris solemnitate.
- 20 Pupillus, etsi tribunatus munus mereatur, non potest testamentum condere.

- 21 Clausula supplens defectum, &c. refertur ad solennitates iuris positivi: iuris autem naturalis defectum non supplet.
- 22 Adolefcentium iustitia, senum prudentia regenda est.
- 23 Pupillus non potest eligi notarius, vt post pubertatem vel factus maior tabellionatus officium exercere possit.
- 24 Princeps, si ex certa scientia minori beneficium seu iurisdictionem confert, videtur cum eo dispensare.
- 25 Motus proprius non firmat gratiam contra obstantia, quæ non sunt principi nota. & nu. 29.
- 26 Inhabilem promouere, est actum contrarius facere.
- 27 Error consensum excludit.
- 28 Princeps quando dicatur facere ex certa scientia. & 30.
Clausula, ex certa scientia, nihil operatur in his, quæ princeps ignorare presumitur. & 42.
- 31 Priuilegium per subreptionem impetratum, est ipso iure nullum.
- 32 Subreptio, etiam si in tacendo factum alienum consistat, vitiat gratiam.
- 33 Literas gratiæ vitiat subreptio, non solum quando fuit causa inductiua & finalis concedenda gratiæ, sed etiam si fuit impulsiva.
- 34 Princeps subobscura verborum generalitate, facile circumuenitur.
- 35 Litteræ remissionis condemnationum non valent, nisi causa & qualibet facti species exprimitur.
- 36 Principis dispensatio non porrigit se ad defectus suppressos.
- 37 Spuriæ qualitates, si expresse non fuerint, non valent legitimatio.
- 38 Gratia ubi in aliqua qualitate fundatur, & illa verè non subest, dicitur subreptitia.
- 39 Subreptio maior in principe, quàm in alio inferiore presumitur, & quare.
- 40 Clausula, motu proprio, contra obstata principi ignota, gratiam seu priuilegium non firmat.
- 41 Motus proprius non operatur circa extrinsecas qualitates principi non cognitæ.
Motus proprius non firmat gratiam contra presumptam concedentis voluntatem. & nu. 43.
- 42 Clausula, motu proprio, nunquam dispensationem personæ ultra specificata inducit.
- 44 Rescriptum contra ius vel utilitatē publicā concessum nō valet, etiam si interuenierit clausula, ex certa scientia. & nu. 45.

Princeps

- 46 Princeps ubi contra legem, habentem clausulam derogatoriam, rescribit, non sufficit certa scientia, sed necessaria est illius legis derogatio.
- 47 Princeps in dubio non debet, nec presumitur ut plenitudine potestatis, nisi ex causa, & apposita clausula, non obstante.
- 48 Principis rescriptum non valet, nec servatur, nisi secunda iussio intercedat.
- 49 Iussio secunda, de rescripto servando, regulariter expectanda est, ubi de certa scientia non constat.
- 50 Mandato principis ab honestate devianti, subditus parere non tenetur.
- 51 Pape mandato, quod regule repugnat, religiosus obedire non tenetur.
Papa si mandat monarchis, ut aliquem recipiant, possunt ei crimina vel defectus opponere.
- 52 Officium rectoria est de iure civili.
Officia, quæ ad reipublicæ gubernationem pertinent, sunt de iure civili.
- 53 Princeps an sine causa contra ius civile rescribere possit.
- 54 Defensio civilis à principe tolli potest.
- 55 Iura quedam sunt, quæ contra principis voluntatem acquiri possunt.
- 56 In principis potestate est, magistratus sui iurisdictione moderare.
- 57 Papa potest ius naturali iure alteri questum tollere, si illud ad ius ecclesiasticum, tanquam accessorium, venerit.
Privilegium subdito concessum, non habet vim contractus.
- 58 Civitas an possit statuere in præiudicium iuris singulari personæ questum.

ALLEGATIO AVTHORIS IN CAUSA
propria, & est duodecima.

Nel pleyto que es entre el Bachiller Rodrigo Suarez, y Francisco de Texeda hermano de Doña Mencia de Guebara sobre el regimiento dela ciudad de Salamanca. Se funda claro el dicho Bachiller tener injusticia notoria al dicho regimiento y no tener derecho el dicho Francisco de Texeda, lo qual se funda en la forma siguiente.

Ante todas cosas presupongo que al dicho Francisco de Texeda parece que fue hecha merced del dicho regimiento por el Señor Rey Don Enrique en xxij. de Dizeembre de sesenta y seys por virtud dela qual dixz pertenescer le, y digo que aquellany le aprouechaua, ni le atribuye de derecho alguno. & hoc sequentibus fundamentis.

1. †Primo ex defectu gratis, por que esta probado que al dicho tiēpo que suena la merced el dicho Francisco de Texeda era menor de edad, positus in ætate infantili, que fersa de vn año o dos, quo casu nihil valuit dicti officij cōcessio, & ipso iure nullius mōmēti fuit dicta prouisiō, nota. tex. & magistralis in l. ad rem publicam. ff. de muner. & hono. ibi, ad rem publicam administrandam ante xxv. annum admitti minores non oportet. & ibi, minores denique nec decuriones creantur: & dicūtur officia reipublicæ administranda illa in quibus cura reipublicæ committitur: text. ibi in fine ibi, sed & in his honoribus, in quibus reipublicæ cura consistit, quidem eis non cōmittitur. Intantum quòd etiam vbi non committitur dignitas cum administratione, sed sine ea non admittitur minor: text. in d. l. ad rem. ad finem. ibi, cæterū, cum damno publico honorem eis committi nō est dicendum. faciat etiam l. non tantum. §. j. ff. de decurio ibi, non tantum qui teneræ ætatis sunt, decuriones fieri prohibentur, quasi inhabiles reipublicam tueri. & in §. non aliàs. ibi, nec enim minores xxv. annis decuriones eligi, & c. l. si pater. C. quādo prouoca. non est neces. ibi, quia huiusmodi ætati & c. hoc probat text. in l. in prouinciali. §. si iuncta l. de pupillo. in principio. ff. de noui ope. nun. in d. §. fina. dicit tex. si in publico aliquid fiat, omnes ciues nūciare possunt: quia interest reipu. quam plures ad defendendam suam causam admittere, dicit tex. in d. l. de pupillo. quod pupillus ad hoc non admittitur, & sic videtur, quòd pupillo reipublicæ defensio est prohibita, facit text. nota. in l. ij. §. fina. ff. de regu. iuris. ibi, item impubes ab omnibus officiis civilibus debet abstinere. Et ex hoc dicit Bar. in d. l. de pupillo. §. j. ad finē, quòd † minor non habet vocem in consilio, nec in electione, nec in constitutione syndici. idem tenet Specula. in titu. de syndico. §. j. ij. col. versū. sed cuius ætatis. dicit, quòd constituentes syndicum debent esse maiores xxv. annis, licet alibi de consuetudine sufficiat esse maiores xiiij. sed Ioan. Andr. in additio. dicit ibi, quòd vbi

vbicunque collegium est tale, quod non admittit minores, vt collegium decurionum, qui debent attigisse xv. annum, vt d. l. ad rem. necessario debet esse xv. annorum. Idem Bar. in l. cum vos affirmeris. C. qui a. t. l. x. dicit hæc verba: quædam sunt munera personalia, in quibus requiritur consiliū, discretio vt esse de consilio, habere aliquod regimen: & hoc non conceditur minori xv. annorum. hæc ille. adde Bart. in l. vnica. C. de muli. in quo loco. lib. x. in ij. col. dicens, quod honor cum administratione non potest minoribus concedi, idem in x. col. dicens, quod esset maximum periculum propter imbecillitatem consilij: & sic intelligit d. l. ad rem publicam. & l. spurij. de decurio. & quod minores xv. annis non habent vocem in consilio, tenet Bar. in l. spurij. §. minores. per illum text. ff. de decurio. quod dicit esse bene notandum. Idem Bar. in l. exigendi. C. de procu. iij. col. versic. sed nunquid. dicit quod minor xv. annis non habet vocem in constitutione syndici, per dictam l. spurij. ratio secundum eum: quia in actibus & consiliis publicis minores xv. annis non habent vocem nec auctoritatem: de quo etiam aliquid Barto. in l. Lucius. §. Imperator. ff. ad municipa. hanc sententiam sequuntur Bal. & Salic. in l. fina. C. de testamen. mili. idem glos in c. cum vicesimum de officio delega. & ibi dicit Abb. tenebis menti d. l. ad rem publicam. quod non potest quis esse de dominis vel de consilio, nec habere aliquod officium, quod versatur in administratione, ante xv. annum: & fuit optima illa provisio: nam si non iudicatur idoneus ante xv. annū in administratione propriæ substantiæ, fortius in administratione reipublicæ, vbi est maius periculum. Hæc ille. facit text. in c. ex co. de electio. libro vj. ibi, nullatenus admittatur. & ibi bona gloss. in cap. fina. de a. t. e & qualis. † Intantum & hoc est nota, quod licet ex cau
sa & in defectum admittantur minores. d. §. non aliās. l. vt gradatim. §. quoties. ff. de mune. & hono. l. ij. in fi. C. cui etiam hoc est verum, nisi sit pupillus: quia tunc nec cum causa nec in defectum admittitur, iste est text. notabi. in l. ij. §. impuberes. ff. de iure immu. ibi, quamuis necessitas penurix hominum cogat, & ibi gloss. idem gloss. in l. vt gradatim. §. quoties. super parte, infringitur, quæ ita limitat text. in dicto §. quoties. idem gloss. in d. l. ij. de regu. iuris. super parte, impubes. facit text. notabi. in l. Lucius. §. Imperator.

- 4 ff. ad municip. vbi est casus, quodd feciā si obligetur pater pro filio infante, nullo modo potest esse decurio. similis tex. in l. j. C. de hono. & mune. nō cō. lib. x. iuncta gl. super parte, ore ra. intantū quodd etiā vbi ex causa & propter inopiam minores admittentur: vt suprà dictū est. & dicit tex. in l. j. C. qui & aduer. quos. & in l. nō tantū. §. j. de decurio. ff. tamē adhuc illud est quodd ad sportulā, nō tamē habebit vocem. text. est in d. l. spuri. §. minores. ff. de decur. & q̄ ille text. intelligatur q̄ iādo ex causa & propter inopiā minor sit decurio, declarat ibi in gl. super parte, minores facti: *así que en nuestro caso no aua causā ni inopia y à vnque la ouiera*, erat infans, quo casu
- 5 indistincte est ineligibilis. † Præterea secundum leges regni rector, cum assumitur ad officium rectoris, debet multa iurare, & etiā secundum statuta & consuetudinē ciuitatis, vt cōstat ex instrumēto receptionis & datę possessionis Didaco de Texeda, & Doctori de Villalon, & mihi tēpore quo assumptus fui, & etiā ex instrumento partis aduersæ. Sed ira est, quodd minor non habet iurandi habilitatem. ergo exclusus, & ad hoc arg. vitur Bald. in d. l. fi. C. de testa. mili. ergo cum non habuit legitimā ætatē, dicta prouisio sua fuit ipso iure nulla: probatur in l. ij. C. de his qui veni. etā. impe. & ibi Bal. dicit, nota quodd ille, qui nō habet legitimam ætatē ad beneficiū obtinēdum, si impetrat ipsum, impetratio est nullius momenti ipso iure. & sic stat iste passus sine dubio. † Et consiliarij & rectores ciuitatum æquiparātur decurionibus. gl. dicit in rub. de decurio. C. simi. gl. in l. sed & si ex dolo. §. j. super parte, dolo decurionū. ff. de dolo. quæ dicit, quodd loco decurionum habemus hodie cōsiliarios, & in l. ij. C. eo. ti tu. super parte, decurionibus. idem Bart. in l. nō ambigitur. in fine. ff. de legibus. & Bald. in rub. C. de decurio. dicit, nota quodd decuriones dicuntur rectores Anciani ciuitatis, & sic prouisio nulla, nec ex ea aliquod ius sibi est quæsitum. Nec obstat si dicatur quodd fuit dispensatum super ætate ex verbis contentis, in dicta prouisione, quorum tenor talis est: *En caso que vos seays menor de edad cūplida para ello cayo de mi proprio moto &c. dispenso con el dicho ofi. cto de vuestra edad menor. & vos hago de edad cumplida, para auer y tener el dicho ofi. cio, & lo administrar bien, así como si fuisses de edad cumplida, para ello &c.* per quæ videtur principem eū habilitare, & sic prouisio valida. l. quidā consulebāt. in fi. ff. de re iud. & per l. fi. C. de test.

de testa. mili. quæ iura non ob stare incōvincibilibus fundamētis ostenditur. Prīmò, quia dictus Franciscus erat infans positus in tam tenera ætate tēpore quo facta fuit sibi dicta prouisio, quòd nō potuit cum eo dispēdari ex eo, quia defectum naturæ patiebatur, super quo nihil valuit dispēlatio: ad quod allego videri meo tex. famolū iūcta gl. super parte, indulgere, in l. ij. C. de his qui ve. et. impe. ibi tex. dicit, q non potest quis impetrare à principe veniā ætatis, nisi post xx. annum. dicit gl. quia nō poterant ad honores aspirare minores, ideo indigent imperiali oraculo eis ætatis veniā cōcedente, ecce ergo quòd gl. extendit d. l. ad minores, qui ad honores cōsequendos volunt à principe veniā ætatis impetrare, sed tex. dicit quòd ante vicesimum annum hoc nō possunt impetrare: ergo impetratio & prouisio nulla aliter facta à minore nō habente dictā ætatem, singularis tex. in fin. ibi, bi verò, qui contra memoratam dispositionē veniā ætatis à principali clementia impetrauerint, sciant illas nullas vires obtinere. † Plus dicit gl. singularis & multis abscondita in l. j. C. qui ætate. lib. x. quam ad hoc commendat ibi multū Io. de Pla. quòd impetratio veniæ ætatis, licet prosit quo ad administrationem sui patrimonij, & quo ad iudicia, ad hoc vt admittatur vt maior, vt d. l. ij. non tamen prodest quo ad munera publica, licet de facto aliquando fieret, vt dicit ibi glo. † Secundò allego Pau. de Cast. in l. quidam consulebant. ff. de re iud. in princ. qui dicit quòd intantum impubes prohibetur à iudicando, quòd etiam si detur à principe, & ex certa scientia, non potest esse iudex: ratio secundum eum, quia cū in eo sit defectus naturæ, & patitur defectum consensus, qui est de iure naturali, non potest princeps supplere talem naturæ defectum: quod reputat notabile, & sic intellecta l. quidam consulebant, determinat hoc.

† Tertiò, videtur mihi casus nota. iuncta glo. in l. cū prætor. §. non autem. ff. de iud. ibi, quidam natura vt impubes, vbi tex. nota. dicit quòd in impubere est defectus naturæ, & ibi glo. super parte, impubes dicit, quòd impubes nullo modo est iudex adultus vsque ad xiiij. annos: potest quādo princeps ex certa scientia facit iudicem vel ex consensu partium allegat d. l. quidam consulebant. & sic apertè tenet glo. quòd in quantum d. l. quidam. permittit minorem esse iudicem ex principis dispensatione, nō habet locum nisi in maiore qua-

- tuordecim ann. non in minore: quia in isto non cadit princeps dispensatio. † Quarto, dico esse casum in d.l. quidam. secundū summariū Bar. quā Bar. sic summat: maior x. & viij. annis potest esse iudex delegatus & ordinarius: itē minor x. & viij. maior tamen xiiij. potest esse, si ex consensu partium vel ex certa scientia Imperator eum dederit: & ita aperte tenet intellectum dicti ver. proinde d.l. quod in casu quo princeps ex certa scientia facit, requiritur quod sit maior xiiij. hoc summarium sequitur Ang. ibi, ego allego glo. quæ tenet etiam hunc intellectum in d.l. quidam. super parte, minor. dicit gl. dummodo adultus Sic intellexit illum text. gl. in d.l. cum prætor. sic intellexit illum text. si l. quidam. glo. nota in c. cum vicissimum. de offi. deleg. super parte, eandem ætatem, quæ dicit, quod adultus potest creari iudex à principe ex certa scientia, allegat d.l. quidam. hunc intellectū approbat expresse text. in l. v. quæ incipit, maior. in fi. titu. iij. iij. parti. & etiam l. ordi. de Alcala, concludo ergo absque dubio, quod d. versic. si. d.l. quidam. ibi proinde si minor prætor vel cōsultus dixerit, intelligitur in maiore xiiij. quia in minore nō cadit dispensatio. † Quinto, allego expressam determinationem Bart. in d.l. quidam consulebant. in prin. in ij. oppo. in j. solu. vbi opponendo de d.l. spurij. quæ non permittit minores xxv. annis fieri decuriones, dicit q. d.l. quidam consulebant. quæ permittit in certis casibus minorem effici iudicem, loquitur in eo, cui simplex conceditur iurisdictionis: secus dicit esse in decurionatu, quæ non habet simplicem iurisdictionem, sed habet etiam administrationem ciuitatis quæ nō cadit in minore, cum eius res debeant per aliū administrari, ergo si d.l. quidā. non habet locū in decurione, sequitur q. princeps, licet minore possit iudicem facere, ut ibi, nō tamen decurionem: & sic indistincte seruabitur d.l. spurij. & d.l. ad rem. Prætereā etiā si Bar. dicit hanc esse veram solutionem, tamē ibi in versic. vel in d. ij. oppo. dat aliā solutionem, scilicet quod d.l. quidā. habebit locum quando à principe ex certa scientia eligitur decurio. l. spurij. loquitur, quando ab alio: & hanc solutionem habuit à glo. in d.l. quidam. super parte, non improbari: & sic si in decurione creato à principe seruatur dispositio d. l. quidam. sequitur secundum verum eius intellectum, de quo supra, discussum est, quod etiam à principe & ex certa scientia non potest creari minor xiiij.

annorum. †Sextò, hoc expressè decidit Abb. in d.c. cùm vi-
 cesimum. de offi. deleg. dicens quòd minor xvij. potest depu-
 tari iudex à principe, quia ipsum videtur habilitare. d.l. qui-
 dam. & hoc intelligo (dicit ipse) si sit pubes: nam si esset im-
 pubes, puta minor xiiij. non potest princeps eum habilitare
 ad iudicandum: cùm tunc sit impedimētum naturæ. d.l. cùm
 prætor. & princeps non potest super ea, quæ sunt de iure na-
 turali, in §. sed naturalia. in si. de iure na. sentit glo. hæc cla-
 rius in d.l. cùm prætor, hæc ille. & dicit ibi Andræ. Sicu. in
 viij. col. quòd nec princeps nec populus liber possunt facere
 infantem iudicem, licet possit eum facere dominū: quia in-
 fans est impeditus impedimēto naturæ, cùm carcat iudicio:
 ergo princeps non potest disponere, quòd actus actiuorum
 sint in patiente bene disposito, vt dicit Arist. in ij. de Anima.
 & Bal. ibi dicit, non credo q̃ populus habens vicē Imperato-
 ris posset eligere in potestatē siue rectorem populi minorē
 xiiij. ann. nisi super hoc prius faciat statutum: ar. l. si. C. de mi-
 li. test. postea subdit, quòd adhuc tale statutū non valet: quia
 esset concedere veniā ætatis: & quia subiectum nō est capax,
 vt d.l. cùm prætor. †Septimò, allego Bal. in l. bonorum. la 13
 ij. ver. secundò quæro. C. qui admi. ad bono. pos. dicens, q̃ so-
 lus infans cum auctoritate iudicis nō posset agnoscere bo-
 norum possessionē. subdit rationem: & in hoc facit: quia est
 defectus in iure naturali: cū infans nullū habeat cōsensum,
 & contra defectum iuris naturalis non cadit dispensatio, se-
 cundum Inn. in c. sciscitatus, de rescri. hæc ille. idem ibi Sal.
 in fine de hoc dicto Inn. reperio factā mentionem à Bal. in
 l. barbarius. ff. de offi. prætor. in xj. col. ver. aut collatoris, vbi
 inquit, quòd si collatoris adest potentia & auctoritas, sed si
 sciens non adest capacitas: quòd si est talis defectus, qui à
 iure civili non potest suppleri: vt quia est infans promotus
 ad administrationē civilis officij, collatio seu prouisio ipso
 iure non valet, secundum Inn. in c. sciscitatus. nec obstat se-
 cundum eum, quia quandoque infantes sunt reges & domi-
 ni: quia istud est verum in dominio naturali, xxiiij. q. j. c. fin.
 hæc Bal. quæ sunt pulchra. †Octauò, allego Bal. in l. j. C. de 14
 conse. xxj. colum. versicu. quæro quæ sunt exempla. dicens,
 quòd est impossibile pupillum posse testari, etiam ex prin-
 cipis privilegio. allegat text. in d.l. fina. C. de testa. mili. vbi
 probatur apertè, quòd licet quis esset miles vel tribunus ex
 princ

- principis priuilegio, non tamen potest testari: hanc sententiam sequitur Ange. in l. si quæramus. ff. de testa. dicēs, quod pupillus etiam doli capax non potest habilitari ad testādum per statutū. allegat dictam l. si. de mili. test. hoc approbat ibi Ioan. de Imo. iij. col. vers. in eadem gl. dicens quod in d. l. si. dicitur nullo modo fieri, & c. per quæ verba videtur impedita omnis potestas dispensandi, secundū gl. not. in cle. hi qui. in prin. de æta. & qua. idem sequuntur Pet. de Anch. & Ioan. de Imol. in c. ij. de testa. est verum quod Bar. in d. l. si quæramus. ff. de testa. in iij. col. vers. circa istam. dicit † quod hoc est verum, nisi esset proximus pubertati: quia bene valet statutum, secundū eum, quod proximus pubertati posset facere testamentū: & hoc sequitur Rapha. in l. more. ff. de acqui. hære. prout refert ibi Alex. in iij. col. ratio, secundum eum, quia in minore, qui non est proximus pubertati, esset defectus in ratione naturali, super quo nō cadit dispensatio: allegat Innoc. in d. c. sciscitatus. alia opinio videtur probabilior per tex. in d. l. cum prætor. in §. non autē. vbi dicit text. indistinctē, quod impubes habet impedimentum à natura: hoc indistinctē tenet Bar. in d. l. quidam consulebāt. in prin. vers. cum hæc exceptio. & Innoc. in d. c. sciscitatus. loquitur indistinctē in impubere: sed indistinctē ibi Rapha. & Alexā. idem Alex. in d. l. si. C. de mili. test. tenent illud dictū Innoc. quod † defectus iuris naturalis nō potest à principe suppleri per dispensationem, accedat prædictis doctrina Do. Anto. in repetitione c. consultationibus. de iure pat. in xj. col. vers. sed nunc mihi videtur. vbi tenet hanc conclusionem dicens, quod nunquā, nisi tunc, ausus fuit hanc materiam tractare: & dicit quod in promotō à principe ad officium seu dignitatem temporālē, vbi vitium est in persona, & est vitium naturale, vt si sit pupillus animi discretione carēs, & nulla imprimitur iurisdicō, nec officium, nec titulus ad illud exercendū ex tali promotione: & est incapax proprietatis. possessionis, & habitus, & exercitij, cum careat discretione, quæ præsertim est necessaria in officij administratione: quia talia vitia naturalia sunt immutabilia. † Ad qd̄ facit id, quod pulchrē dicit Inno. in c. nihil est. in ij. col. de electio. dicens, quod l. Barbarius. ff. de offic. præ. non procedit, quando vitio naturali deficit promotus: & vitium seruitutis, vt dicit ibi Anto. in d. c. consultationibus. non est publicē naturale: cum
- virtus,

virtus, & potentia, & naturalis discretio, & ratio nō est ob-
 fuscata in seruo: quia contrahendo naturaliter obligatur. l.
 quod si. ff. de condi. indeb. itaq; modo in pupillo doli capace
 pubertati proximo vel nō utroq; casu habeo intentū atten-
 ta infantili ætate partis cōtrariæ. † Corroboratur hoc ex 18
 his quæ dicit Pau. de Cast. in duobus locis, scilicet in l. discretis. C.
 qui testa. fa. pos. & in l. qui in potestate. §. surdus. ff. de testa.
 ubi tenet, quod mutus & surdus à natura nō possunt testari
 etiā ex principis dispensatione: quia, cum defectū naturæ pa-
 tiebantur, ergo & c. hoc sequitur Alex. in d. l. discretis. si ca-
 reant intellectu: quia tunc equiparātur impuberibus, secun-
 dum eum: & sic apertè tenet, q̃ etiam ex principis dispensa-
 tione impubes nō potest testari: & hac ratione mutus & sur-
 dus carens intellectu: & ista videtur mihi veritas. nec obstat
 text. in d. l. si mutus. ff. de testa. quia illa intelligitur non in
 muto à natura, sed accidēti: ut ibi dicit gl. & ita expressè de-
 clarat l. partiæ. vj. parti. l. xiiij. tit. j. vel si intelligatur in mu-
 to à natura, per tex. in l. iure militari. ff. de test. mi. debet in-
 telligi, quando habet intellectu: qui licet non verbis, tamen
 signis manifestis declarat voluntatē suam: probatur in d. l.
 ibi, *letrado*. tenet expressè Bal. in d. l. iure militari. dicēs esse
 de facto in quadā donatione facta à surdo & muto, idē tenet
 Sal. in d. l. discretis. dicens, q̃ testes debent deponere, quod
 tales actus & talia signa fecit, ex quibus clarè colligitur eius
 voluntas: probat gl. no. in l. itēmq; super parte, mutus. ff. de
 pact. Bar. no in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. obli. & ita intelli-
 git dictā l. iure militari. Ioā. Fab. in §. quinimo. in si. de mi.
 testa. dicens mirandū quomodo surdus & mutus à natura
 faciant testamentū: licet miles, cum ignoret quid sit testa-
 mentū, & omnia idiomata, nec quicquā intelligat, nec quæ
 ratio naturalis ministrat, dic q̃ signis intelligat: vnde pro-
 bare debet, id est, oportet q̃ esset talis, qui intelligere posset
 per signa: & quod talia signa facta essent, per quæ appareret
 ipsam voluisse testari: & ita omnes isti tenent, quod si intel-
 lectu careret principis dispensatio, nihil operaretur, cū esset
 dispensare cōtra ius naturale, quod non permittitur, facit §.
 naturalia instit. de iure na. facit tex. in §. j. quod incipit, hæc
 quædam. de privilegiis. v. dist. ibi, nam nec variatur tēpore,
 sed immutabile semper permanet: & ibi gl. dicit quod con-
 tra ius naturale, nulla fit dispensatio. † Et ex his infert Rom. 19
 in rep

in repetitione Rubricæ de arbi. vij. col. vers. xvij. pone, quòd etiam si arbiter habeat potestatem cum clausula non obstante aliqua iuris solennitate, tamen non censetur remissa inhabilitas iuris naturalis, allegat Inno. in d. c. sciscitatus. Faciat etiam id quod scribit Bal. in l. eam quã. C. de fideicom. in ix. col. vbi dicit, quòd circa impossibile de natura non se extendit autoritas principis, facit text. in l. deniq. in prin. ff. de mino. ibi, perraro minoribus rerum suarum administrationem extra ordinem indulerunt. dicit gl. ex causa quãdoq; masculis maioribus xx. annis feminis xvij. vt l. ij. C. de his qui veniam ætatis impe. l. ij. ecce ergo, quòd etiã ex causa non conceditur minori administratio rei suæ, nisi post xx. annos: ergo à fortiori administratio reipub. possunt etiã adduci ad hoc fundandũ ea, quæ in multis locis traduntur, principem non posse contra ius naturale rescribere: de quo per Bar. in prima constitutione Digestorum. ij. col. Bal. in l. rescripta. de preci. Imper. offerẽ. Canonistæ in c. quæ in ecclesiis. de consti. † Nec prædictis obstat l. fi. C. de testa. mil. vbi dicit, quòd pupillus licet tribunatus munus mereatur, non potest condere testamentum: & sic videtur, quòd pupillus potest esse tribunus: primò, quia d. l. loquitur in tribuno, qui habet dignitatẽ seu administrationẽ. d. l. ad rempub. loquitur in dignitate cū administratione, à qua repellitur minor: verba sunt Oldra. quem ibi recitat & sequitur Salic. dicens, quòd d. l. ad rem publicã. loquitur in dignitate, quæ habet annexam administrationẽ, hic annexam non habet. hoc sentit gl. not. in l. ij. super parte, admittendos. ff. de iure immu. vbi glo. dicit, quòd est speciale in tribunatu ex eo, quia non habet annexam administrationem, vt suprà dictum est. hoc sentit Bar. not. in d. l. quidã consulebãt. in ij. oppo. quòd d. l. spurij. §. minores. ff. de decurio. inquantũ vetat minores esse decuriones, loquitur in decurionatu, quod est officium habẽs annexam administrationẽ, secundum eum: vel soluit & aliter, quòd in d. l. spurij. non eligebatur à principe, aliàs haberet locũ d. l. quidam. ergo si haberet locũ d. l. quidam. secundum summarium Bart. quod suprà relatũ est, etiam si eligatur à principe, debet esse maior xiiij. annorũ: & quòd sic intelligatur d. l. fi. allego famosam determinationẽ Bar. in l. j. C. de digni. lib. xij. fi. col. dicens, quòd dignitas seu nobilitas consistit in acceptione eius, qui dignitatẽ confert: & non est in voluntate eius, qui nobilis efficitur: vt visio, in

re visa: ut dilectio, in re dilecta: ex quo infert, quòd talis nobilitas potest in puncto mortis conferri, & etiam ignorati: & sic potest, secundum eum, quòd in puncto mortis quis potest effici miles, & quòd infans, & pupillus potest effici miles, ut l. si. C. de testa. mil. & coronari rex. hæc ille. & sic aperte intelligitur d. l. si. in milite carente administratione reipub. idem Bar. in l. j. C. de hono. & mu. non cōtinuand. inter pa. & fil. accedat prædicto intellectui id, quòd Pau. de Castr. dicit in d. l. si. C. de testa. mi. dicēs, quomodo minor poterat effici miles non aptus ad bellandum? respōdeo (dicit ipse) ex dispensatione propter aliquā iustam causam, propter quam minor potest fieri capitaneus armorū, putā propter merita patris: ut si esset filius cuiusdā magni capitanei defuncti, & exercitus patris non vult alium capitaneū: ut vidisse temporibus suis fatetur: dicit sic contigisse in filiis Beccij, qui in curru aureo fuerūt ducti ad curiam: & sic cōcludit duo, primò, q̃ illa l. loquitur in militia, quæ non habet annexā administrationē reipub. secundò, q̃ requiritur maxima causa. Præterea si bene ponderetur tex. in d. l. si. adhuc ibi nō aperit, q̃ esset minor positus in infantili ætate, nec quòd esset non doli capax: poterat esse, q̃ erat proximus pubertati, & doli capax: secundum intellectū prædictorum, quos suprà retuli: & per hoc dicit notāter Pau. in d. l. si. vltimò collige ex hoc text. q̃ in milite nō dispensatur circa defectus civiles. & ibi Alex. idem dicens illam l. saltē debere intelligi in proximo pubertati, & doli capace, & idem sentit ibi Salic. Faciat noua cōclusio Spec. in tit. de deleg. §. nunc ostendendū. vers. xix. & Host. in c. j. de transa. & sequitur ibi omnes, q̃ † clau-
21
sula supplens defectū & c. refertur duntaxat ad solennitates iuris positiui: non aut supplet defectus iuris naturalis. Arch. & Do. in c. Cenomanensem. l. vj. dist. Bal. in Rub. de cōsue. ad si. Abb. in c. ea quæ. ad si. de re iu. Bur. in c. illa. de elect. tex. in cle. pastoralis ad si. de re iudi. q̃ intelligo & si defectus esset à iure diuino vel naturali, in quo posset Papa aliquando ex magnacausa dispensare. Feli. Sande. auditor Rotæ nunc viuens in c. postulasti. xv. col. vers. bene facit de rescript. hanc conclusionem sequitur Præpo. in dicto ca. Cenomanensem. & subdit: & quod l. dicitur hic, quòd si exprimit defectus in tali casu illos remouet: intellige verum de his defectibus, quos confirmans tollere potest: aliās etiam si contineret expresse

preſſe defectum illum non tolleret : vnde etiam ſi princeps ſuppleret defectus iuris naturalis vel diuini, quos tollere nō poſſet, talis ſuppletio nihil operatur: caſus in cle. paſtoralis. in prin. iuncto §. ceterum. & ibi not. de re iud. & ibi Car. & Bal. in c. illa. de elect. itaq; quo ad caſum ſtat quæſtio ſine dubio, quòd ex quo poſitus erat in ætate tam infantiſi carens omnino ſenſu: & ita defectū naturæ patiebat, quòd nihil valuit ſua prouiſio, pro quo faciunt nota. verba Bal. in l. falſus. vij. col. verſi. dubitatur de executore. C. de furtis. dicens, quòd officium cum effectu nō quæritur ignorant, ſicut nec aliud quicquā. ff. ſi cer. pet. l. proinde. ff. de cōdi. inſti. l. ſi quis ita. ſed infans ignorās eſt, ergo & c. & eſt æquiſſimum hoc: quia in tali poſitus ætate eſt expers ſcientiæ & conſcientiæ:

22 & Tullius in lib. de Offic. † Adoleſcentium iuſtitia ſenū regenda prudentia eſt : & adoleſcentis officiū eſt maiores natu vereri, ex eiſdem eligere optimos probatiſſimōsq; quorum prudentia & conſilio vtatur, & Ariſto. in ij. de Anima, Actus actiuorū ſunt in patiente bene diſpoſito: quia diſpoſitione caret impubes. & Eccle. x. Iudex ſapiēs iudicabit populum ſuū, & principatus ſenſati ſtabilis erit ſecūdm iudicem populi, ſic & miniſtri eius: & qualis eſt rector ciuitatis, tales inhabitātes in ea. & ibi eo. c. in prin. Rex inſpiciēs perdet populum ſuum: & ciuitates inhabitabuntur per ſenſum prudentium. & alibi, Vx tibi terra, cuius Rex eſt puer. † Et ad hoc vt aliquis debeat & poſſit prouideri de aliquo officio, requiritur habitas tēpore prouiſionis ſeu collationis: nec ſufficit, quòd poſtea ſuperueniat. Alio go ad hoc not. de terminationē Bart. in l. impuberē. §. j. in ſi. verbis. ff. ad leg. Corn. de fal. vbi dicit, quæro utrū pupillus poſſit eligi notarius, vt poſt pubertatē, vel factus maior poſſet tabellionatus officiū exercere? dicit, quòd non: quia tempore quo quis eligitur ad officiū, debet eſſe idoneus. de reſcri. ſi eo tēpore. in prin. lib. vj. l. excuſantur. §. j. ff. de excuſa. tuto. ibi, tempore illo, in quo creatur. Faciat quod ſcribit Spec. in tit. de arbitro. §. ij. quod incipit, poteſt eſſe arbiter. ij. col. verſi. quid ſi petente dicēs, quòd ſi minor xx. annis eligatur arbiter, & pendente compromiſſo factus eſt maior, quòd non conualidatur compromiſſum. allegat tex. in l. ſed ſi in ſeruum. j. reſponſo. ff. de arbi. bona gl. in c. dilectus. el. ij. ſuper parte, receperunt. de præben. Concludo ergo ex prædictis abſque dubio,

dubio, q̄ nullo modo virtute dictę prouisionis dictus Franciscus acq̄siuit aliquod ius ad dictum officium rectoriæ, super quo pendet lis: & hoc de primo.

Ad secundum dico, quòd dato quòd princeps potuerat dispensare super dicta ætate, & valuerat prouisio principis ratione potestatis, dico quòd ad hoc vt valuerat dicta prouisio & dispensatio super ætate, requirebatur certa & specifica sciētia principis de ætate illius: quę nō interuenit hic, nec ex verbis contentis in dicta prouisione constat de certa sciētia principis super dicta ætate, imò ex his constat principē non esse informatum, nec habere notitiam ætatis illius.

† Primum probatur sic: qui non facit ex certa sciētia, non ²⁴ intelligitur dispensare l. ij. C. si seruus aut liber ad decurio. lib. x. c. nihil. de electio. Barto. in d. l. ij. est casus singula. in l. Idem Vlpianus. §. sunt & alij. ibi, ex rescripto Imperatoris scientis quidem tutorem esse. ff. de excusa. tut. est casus etiā, & ibi Bar. in d. l. quidam consulebant in fine. ff. de re iudi. ita intelligit ibi Ange. illum tex. dicens, quòd ex certa scientia. princeps contulit minori beneficium seu iurisdictionē, ideo videtur dispensare. Hunc intellectū secutus est Ioā. de Imol. in c. cū vicesimū. de offi. delega. & dicit, quòd si ignoranter dedisset iurisdictionem minori, non videretur dispensare: & seruarietur dispositio dicti c. cū vicesimum. & hunc intellectum sequitur Abb in d. c. cū vicesimum. j. col. vers. tertio requiritur. dicens, quòd ad hoc vt à principe videatur minori commissa iurdictio, requiritur quòd princeps ex certa sciētia sciēs ætatem minoris committat sibi causam, aliās est rescriptum subreptitium: quia si Papa sciuiisset, de facili nō cōmisisset: & quia aliās cessasset ratio dispensationis & habilitatis, super qua fundatur dicta l. quidam. quia ignorās, non dispensat. l. nec ignorans. C. de dona. c. si quis viduam. l. dist. hęc ille: & est casus nota. de hoc in c. si eo tempore de rescrip. in. vj. vbi Papa promouendo minori de beneficio, non videtur super ætate dispensare: & propterea ibi non valuit prouisio, quia Papa ignorabat vitium ætatis, vt omnes tenēt ibi: & ideo dicit ibi Domi. in ij. nota. nota, quòd impetrās beneficium, quod ex defectu ætatis obtinere non potest, debet de illo defectu facere mentionem. faciat glo. nora. in c. statutum. §. ij. super parte, literarum. eod. titu. vbi glos. dicit quòd licet tex. ibi requirat cōmissiones emanātes à curia, nō

debet fieri nisi certis personis, de quibus ibi: tamen si Papa ex certa scientia committat causam simplici clerico, nominando eum sic in commissione, valebit commissio ex eo, quia cum facit ex certa scientia, videtur dispensare: facit glo. nota. in l. vniuersus. C. de pre. Impet. offe. in glo. j. vbi glo. querit, quid si seruus impetrauit rescriptum pro se dicit glo. quod non valet, nisi princeps sciuisse, non alia: idem Barto ibi allegat ad hoc dictam l. quidam consulebant. Plus dicit adhuc glo. in c. cum autem. xliiij. dist. quod si Papa sciens aliquem ordinat, adhuc non videtur eum famam restituere, nisi probet secum dispensatum esse, per c. secundum. de schisma. Faciat id quod dicit Bal. per illum tex. in l. imperialis. in §. similes, de nup. C. vbi postillando partem illius l. que dicit meruerint, dicit Bal. ex certa scientia principis, quod motus proprius principis errantis non faceret valere priuilegium. ff. de re iudi. l. quidam consulebant. idem Bal. in princi. hac omnia Bart. in repetitione l. Barbarius. ff. de officio prae. x. col. vers. secundo casu. dicens, quod Imperator seu Papa ignorans, nunquam videtur dispensare: & ad hoc ut dispensatio valeat, requiritur certa scientia: allegat dictam l. quidam. viij. col. vers. & per hoc posset etiam attentari, vbi recedit ab opinione, quam primo recitauerat per dictum c. si eo tempore. dicens, quod cum de iure Canonico hoc sit expeditum, idem est de iure civili: dicens, quod vbi Papa seu princeps ignorat virum, nunquam videtur dispensare super inhabilitate aetatis per dictum c. si eo tempore. & per alia fundamenta: idem ibi Alexan. dicens requiri certam scientiam & specificam: & nullam esse differentiam de Papa ad principem. idem Anto. in repetitione c. consultationibus. de iure pa. viij. col. dicens, quod tam de iure Canonico quam civili, si promotio fit a principe ignorante, nunquam videtur cum vitio dispensare, per dictam l. j. C. si seruus vel liber. ad decu. Accedat nota. conclusio Bal. in l. si. C. de crimi. sacrile. vbi per tex. in l. idem Vlpianus. supra allegatum dicit. quod proprius motus principis nihil operatur, nisi in his in quibus princeps habet plenam notitiam: unde infert, quod motus proprius non firmat gratiam contra obstantia, quae non erant nota principi: de quo Canonistae in c. si motu proprio. de preben. li. vi. & ibi glo. nota. super parte. beneficium. hanc sententiam tenet Hostien. in c. praeterea. de testi. cogen. quem in hoc sequitur Abb. dicens, quod

quòd ignorans inhabilitatem nūquam videtur dispensare: vnde infert Abb. ibi post Hostien. quòd illud quod dicit ibi Innocen. & in c. diuersis falacijs. de cle. coniu. quòd superior assumendo inhabilem ad aliquod officium, videtur secum dispensare, intelligatur quoties erat notorium superiori de inhabilitate: vnde infert, quòd imputandum est ei qui assumitur ad officium publicum, si non detegit inhabilitatē suam: & adhuc potest puniri, si nō facit, vt probatur in l. ij. C. si seruus vel libe. ad decurio. lib. x. hoc idem sequitur Abb. in c. fina. de cōiu. seruo. & in c. sciscitatus. penulti. col. de rescip. & in c. consulti. de procu. facit glos. nota. in c. qui in aliquo. l. j. distin. super parte, concubinas, vbi glos. dicit, quòd cū ignoto non dispensat superior, intantum quòd peccat inhabilis, si non detegit inhabilitatem, dum assumitur ad officium: vt deducit optimē Abb. in d. c. sciscitatus. & quòd d. l. ij. C. si seruus habeat locum in indigno seu inhabili impetrante: tenet ibi Bar. & ibi est casus: idem Bal. in l. quos prohibet. ff. de postu. & notanter in l. Calsius. ff. de senato. iij. col. vers. uē queritur, nunquid infans, hanc conclusionem, quòd requiratur certa scientia in dispensatione, tenet pulchrē Anto. in proœmiuin Decretalium. & † hoc videtur esse mihi quid indubitable: quia promouere eum, qui de iure est inhabilis, est facere actum contra ius c. innotuit. cum simi. de elec. sed ad derogandum tale ius de necessario requiritur certa scientia, aliās non censetur derogare, cū ignoret factum & inhabilitatem electi: pro quo facit totus titulus. C. si contra ius. in specie dicit glos. in c. j. in verbo, noscatur. de constit. lib. vj. text. in d. l. idem Vlpianus. glo. in d. l. vniuersis. C. de preci. Imper. offer. Barto. Bald. in d. l. idem Vlpianus. Bald. in l. fina. C. senten. res. non pos. & in c. naturales. in prima constit. si de feudo fuer. con. Ange. de Aretio latissimē in l. si constat. j. col. ff. de appella. facit l. quoties. de preci. Impera. offe. vulgaria & nota sunt principia. Itaque stat ista conclusio, quòd dato quòd princeps poterat ei prouidere in ætate tam tenera de dicto officio, fuit necesse quòd de certa scientia princeps fuerat informatus de sua infantili ætate.

† Ad prædicta facit, quia error excludit consensum. l. si per errorem. ff. de iurisd. om. iu. & Anto. notanter in propria materia in repetitione. c. consultationibns. de iure pa. vj.

col.versū.secūdo casu dicens,quòd à principe non habilitatus ex certa scientia nunquā tollitur vitium, per dictam l. si per errorem. plus dicit ibi: in versū. tertio casu. quòd quando vitium tollere exigit dispensationē, si est princeps vel populus liber data certificatione vitiij, si promouerat videtur dispensare, nō aliās. c. j. de rescrip. li. vj. idem Anto. in procmio Decreta. vij. col. versū. quid in Papa vel principe. dicit, quòd si princeps in promotione seu rescripto profert aliqua verba, propter quæ inhabilitatem demonstrat in eo, cui vel pro quo scribitur: vt quia dicit tali illegitimē nato volumus prouideri: & ex certa scientia hoc faciat, intelligitur dispensare: & sic dicit debere intelligi d. l. quidam consulebant. sū autē simpliciter scribit non proferēdo aliqua verba, propter quæ inhabilitas certo modo demōstratur: & tunc etiam si ex certa scientia faciat, non intelligitur dispensare, hāc ille.

His sic prēmisis, dico quòd ex verbis positis in dicta prouisione partis contrariæ est impossibile, quòd posset dici, q princeps habuit certam scientiā ætatis tam infantilis dicti.
F. de Texeda, porque en ellas nos dice que edad auia ni a vn lo certifica el rey salvo en caso que vos seays menor de edad y de pura necesidad se auia de hazer relacion al rey dela muy tierna edad del dicho F. de Texeda, y como era de edad de vn año, o dos y pues esto no se hizo no aprouecho nada la dicha prouision ni el rey fue visto dispensar a vn que pudiese en tan tierna edad pues della no suponi aprouecha que el principe dixesse de mi cierta scientia.

- 28 † Primò, allego Bald. in l. fina. C. senten. res. non posse in j. col. versū. sed contra hoc oppono. vbi dicit, quòd tunc princeps dicitur facere ex certa scientia, quando narratur principij factum integrū, aliās ei obripitur: vnde infert, quòd clausula ex certa sciētia nihil operatur nisi in his in quibus princeps præsūmitur habere certā scientiā: vt sunt iura & leges, non autem operatur in his, quæ præsūmitur ignorare: vt sunt facta, & commercia, & bonæ locorum consuetudines, Hāc ille. vnde dicit, quòd malę consuetudines præsūmuntur tolli à principe, non bonæ. hoc idem Abb. post Ioan. And. in c. nōnulli. §. j. iij. col. de rescrip. dicens esse valde notandum, quòd certa scientia principis nunquam præsūmitur, maximē contra ius, nisi posset colligi ex verbis rescripti: idem Inno. in c. statutum. de rescrip. lib. vj. & sic dicit, quòd est intelligenda glo. in cle. ij. de rescrip. quæ debet intelligi, quòd tunc princeps

ceps dicitur facere ex certa scientia, nō, vt aliqui falso illā intelligūt, quādo in rescripto dicitur, ex certa sciētia sed quando ex verbi rescripti potest cōprehēdi certa sciētia: q̄ nota.

† Secundō facit id quod scribit Bal. in l. fi. C. de crimi. sacri. 29 quōd morus proprius non firmat gratiam contra nō obstantia quē principi non erant nota.

† Tertiō allego ad hoc notabilem conclusionem Abb. in c. 30 pastoralis. §. præterea. in prin. de officio delega. vbi coniungendo omnia dicta Docto. dicit, quōd tūc Papa dicitur facere ex certa scientia, quando fuit certificatus de omnibus, quē potuissent eum mouere ad concessionem denegandam: nam (vt ipse inquit) etiam de qualibet clausula notabili appositā in primis literis, quæ posset esse impeditiua secundarum, debet fieri mētio in secūdis. Vnde inquit, q̄ his nō interueniētihus, nō dicitur facere ex certa sciētia, sed per subreptionē, vel obreptionē, vt in c. dilecta. de rescrip. cū aliis quæ verba puto verissima, & illa cōfirmo sequētibz: primō ex glo. nota. in dicto §. præterea. super parte, ex certa scientia. quē hoc in terminis tenet, in quantum dicit, certam sciētiā: intelligo si in literis appellationis sit mentio de processu causæ, & de appellatione interposita, & de exceptione proposita, & c. & sic de omnibus substantialibus sentit glos. quōd specificē deberet esse informatus Papa. idem probat glo. nota. in cle. etsi principalis. super parte, obseruari. de rescrip. facit tex. in c. ex multiplici. de decimis. ibi, non de ea constitutione.

† Præterea certum est, quōd in priuilegiis & literis gratio- 31 sis, si aliquis priuilegium impetrat à principe per subreptionem, modō falsitatem dicendo, vel veritatem tacendo, priuilegium est nullum ipso iure. l. & si legibus. C. si cōtra ius vel utilitatem publicam. ibi, careat penitus impetratione. l. fi. C. de his qui à non domino manu. ibi, fallendo principis conscientiam. l. j. ff. de nara. restitu. ibi, nihil videri impetrasse. l. ij. C. si contra ius vel utilitatem publicam. c. ad audientiam. de rescrip. cle. j. de præbend. & dignit. Abb. per dicta iura in dicto cap. ad audientiam. fina. col. dicit, quōd illud, quod statuitur ibi in beneficiis, habet etiam locū in aliis priuilegiis & beneficiis principū: quia talis subreptio vitiat ipso facto. Docto. hīc. Innocen. in cap. cū dilectus. eo. tit. & vitiat subreptio. etiam si per ignorantiam & simplicitatem fuit commissā: satis enim est notum, quōd princeps non fuisset veris-

militer cōcessurus, si cessasset subreptio, vt in c. cōstitutus. & c. super literis. hęc ille. est casus in c. si motu proprio. de p̄ben. lib. vj. ibi, veluti subreptitiam vires nolumus obtinere. est casus nota. in c. ad aures. de rescri. ibi, nomen dignitatis supprimit, vires nolumus obtinere. similis in c. cōstitutus. eo. titu. hęc omnia Bald. in l. p̄scriptio. iij. colum. C. si contra ius vel vtilitatem public. dicens hęc verba: Si autem princeps disponit per se ipsum. motus ex obreptione impetrantis. ipso iure non valet priuilegium: dicta l. & si legibus. & quod vitiet literas dispensatiuus, est casus nota. in capitu. ij. de filiis presbyte. lib. vj. ibi, talis dispensatio, cū non sit verisimile sedem ipsam cum illo p̄dictum patiente defectum voluisse, si hoc fuisset expressum, dispensare: quę verba sunt nota. cap. primo. §. fina. eo. titu. & Innocen. in c. inter dilectos. vno verbo, de si de instrumentorum. ad finem dicit, quod si per obreptionem priuilegium sit impetratum, quia tunc non valet.

- 32 †Intantum quod subreptio vitiat gratiam ipso facto, etiā si subreptio consistat in tacendo factum alienum, quod impetrans probabiliter inorant. iste est casus, quem Abb. ibi nescit alibi in c. cōstitutus. de rescri. ratio est secundum eū: quia in consideranda gratię validitate non aduertimus ad culpam impetrantis, sed potius ad intentionem concedētis, facit tex. qui est clarus in materia. in c. super literis. in versi. literas. de rescri. quod ea sunt exprimēda in gratia, quę possunt mouere animū principis ad concedendum vel non concedendum. idem Abb. ibi. viij. col.

- 33 †Plus est, quod in his literis gratiofis non solum oppressio, & veritatis occultatio vitiat eas, quando subreptio fuit causa inductiua & finalis cōcedēde gratię, sed etiā si fuit causa impulsiva, vt quia princeps concessisset etiā cessante subreptione. iste est casus famosus & vnicus in c. postulasti. ibi, de reui. non scribimus. de rescri. Abb. ibi. ij. col. ver. item nota. quod est satis nota. ad propositū: & ex illo text. dicit Abb. in c. cū vicissimum. de offi. deleg. quod si princeps ignorat ætatem minoris, cessat ratio dispensationis & habilitatis, cū ignorans non dispense: vnde rescriptum subreptitiū, quia si Papa sciuiſſet ætatem, de facili non commisiſſet minori. allegat d. c. si postulasti. sic in proposito: quia princeps non fuit informatus certē & specificē de ætate dicti Francisci

elſci:& etiam ſi ei minori,& tam minori rex cōcederet diſpenſationem:tamen quia non ita de facili in ætate infantili,ſicut in alia ætate maiori vitiata fuit gratia,cū in totum non fuit ætas declarata. hoc eleganter decidit Bal.in l. ſin. in prin.ver. ſed contra hoc oppono.C. ſenten. reſ. non po. di. cens. quòd vbi principi narratur plenè & integrè factum,tūc dicitur facere ex certa ſcientia,aliàs ei obripitur:& nihil valet etiam in clauſula non obſtante.

† Quartò. quia per dicta verba generalia contenta in prouiſione,ſcilicet *en caſo que ſeays menor de edad*, non fuit induc-ta certa ſciētia ætatis,prout requirebatur,imò illa generalitas inducit ſubreptionem,& propriùs obreptionem. Allego ad hoc ſingularè tex. cum gl. in c. dilectus. el. j. de reſcrip. ibi, de amctionis ſui cauſa & excommunicationis,qua tenētur aſtricti nullā faciētes penitus mētionē. iūcta gl. j. & alia ſuper parte, viribus. vbi eſt caſus, q̄ nō ſolūm vitiatur reſcriptum tacendo factū, ſed etiā tacēdo quomodo & ex qua cauſa ſit factū:& ſic nō ſufficit generalitas, de quo tex. facit magnum feſtum Lud. Ro. conſi. cccxvj. incipit, In præſenti conſultatione. ad ſi. & ſecundum eum ratio diſpoſitionis illius tex. eſt, quia ex illa generalitate, quæ obſcuritatem parit, po-teſt princeps facilè circumueniri. l. ſin. ad ſinem. ibi, falſo ſer-mone ſe iactat. C. de doris promiſſio. quod eſt valde nota. ad pro-poſitum. Allego in ſimili quod voluit Abb. in c. nonnulli. §. j. in fine, de reſcri. dicens in illa quēſtione ſi in reſcripto ſit derogatum dicto c. nonnulli. nunquid reus poſſit indiffe-renter trahi extra ſuam diœceſim, & poſt recitationem alia-rum opinionum ipſe diſtinguit, quòd ſi princeps committit cauſam in loco ſibi noto, quantūcūque locus ſit remotus, poſſit ipſe reus trahi: quia ex quo cōmiſit ex certa ſciētia, vi-detur voluiſſe, vt indifferēter ibi poſſet cōueniri: ar. d. l. idē Vlpian. aut cōmiſit in loco veriſimiliter ſibi ignoto:& tunc ſecus, quia nō eſt veriſimile, quòd per dicta verba generalia poſſet ad loca remotiſſima trahi in iuriū derogationē: ar. c. cū in multis. de elec. li. vj. & ſic expreſſa & ſpecifica mētio de inhabilitate, nō generalis, debet fieri:& ita intellexit gl. c. ſtatutū. in verbo, literarum. & gl. d. cle. ij. lo. de Imo. in d. l. quidam cōſulebant. viij. col. verſic item etiam aduerte. di-cens ad pro-poſitum, quòd tunc videtur ſuper ætate diſpenſare, quando Papa ſeu princeps dicit Titio exiſtenti in tali

ætate, cōferimus tale beneficiū. facit tex. not. in c. pen. de cōfir. vii. vel in ut. ibi, & ad maiōrē rei euidentiā literis confirmacionis tenor cōpositionis insertus. tunc tā gl. super parte, 35 insertus. † Facit tex. singu. in c. super eo. de cohab. cle. & mulie. ibi, si literas à nobis obtinuerit, quæ facti seriē non cōtineant, nolumus illas sibi prodesse. & hunc tex. reperio commendatū à Bal. in l. præscriptione. ix. col. C. si cō. ius vel uti. pub. & ex illo infert, qd si condēnatus pro homicidio in milie supplicauit domino pro siēda cōpositione nihilo dicto, nisi quod erat condemnatus in nulle nō expressa causa: quare si dominus rescriberet cōponendum, rescriptum est nullum: ex quo infert, qd literę remissionis cōdemnationū non valent, nisi causa & quolibet facti qualitas exprimatur: quod dicit menti tenendum. Et qd non sufficiat mentio generalis inhabilitatis, sed expressissima mentio habeatur, & aliās priuilegium sit subreptitium. Allego famosum text. in c. ij. de dolo & contu. ibi, sed indefinite dicebatur.

36 † Faciat quod voluit eleganter Ange. in l. sed si hac. §. patrōnum. ff. de in ius voc. vbi per illum tex. dicit quod principis dispensatio non porrigit se ad defectus suppressos & cēlaros, per d. l. quidam consulebant. & per l. omnia. §. cum ita. de leg. ij. de peculio lega. l. cum filius. §. fina.

Faciat singularis decisio Bal. in l. j. pen. col. C. de fur. dicēs, quod vbi sunt plura obstantia non sufficit clausula generalis non obstante, sed necessaria est mentio specifica singulorum defectuum.

37 † Faciat etiam ad hoc singularis decisio Bal. in l. eā quam in x. col. C. de fideicō. ver. sed pone. quidā dicēs, quod si filius ex adulterio & incestu natus fuit legitimatus, tanquā spurius: tamē non fuerūt expressę qualitates spurietatis, nō valeret legitimatio nisi ex clausulis & legum derogationibus aliud appareret: quod est not. pro quo facit id quod dicit Io. And. in addi. ad Spec. super rub. qui filij sunt leg. dicens non valere legitimacionem factam de eo, qui narrat se spurium: nec declarauit, quod erat spurius ex adulterio genito, putā ex conjugato & conjugata. idem Abb. in c. per venerabilem. viij. col. versu. his præsuppositis, qui filij sint legi. itaque species legitimatitatis exprimēda est. vt latē Anto. in d. c. per venerabilem. xxv. col. versu. nunc descēdo. ex quibus cōstat clarissimē, quod non sufficit generalis mentio defectus ætatis, sed

sed specificè debebat exprimi, & dispensari super certa ætate: vnde nota. dicebat Host. in c. pastoralis. § præterea. quod tunc dicitur Papa facere ex certa scientia, quando in priuilegio seu rescripto nihil taceretur, quod illud reddat subreptitium: & Bal. ibi dicit esse glo. singularem quòd certa scientia colligitur ex facti narratione: pro quo facit glos. nota. in cle. j. de iud. super parte, ex certa scientia: quæ dicit. q. tunc dicitur fieri ex certa scientia, quando non fit per ignorantiam vel errorē: quam ibi simpliciter sequitur Car. post Pau. finaliter nederetur locus dilatandi. Allego sing. catum ad propositum in l. bonorū. la. ij. C. qui admit. ad bono. pos. ibi, sciens hoc iuncta gl. vbi casus famosus, quòd ad hoc, vt iudex posset habilitare pupillum ad bonorum possessionem accipiendam, requiritur quòd iudex sciat specificè, quòd sit impubes quem laudat ibi Alex. ad hoc, quòd quando aliquis dispensat cum aliquo defectu, requiritur quòd notum habeat defectum specificè.

† Quintò, & hoc caret responsione, quia in dicta prouisione sua continētur hæc verba à rege prolata, *Et que ayan y resciban ce vos el iuramento en tal caso acostumbrado*, ex quo colligitur manifestissima subreptio, ex quo princeps credidit illum esse maiorem xiiij. & in ætate habili ad iurandum, *Y el era de vn año como podia iurar de guardar las cosas, que los regidores iuran de guardar, quando los resciben*, & ita non egemus multis circumstantiis ad subreptionem præsumendam, cum sit expressa in prouisione sua. Allego ad propositum elegans consilium Petr. de Ancha. in consi. cccxxvj. incip. ex tenore priuilegij Apostolici. pen. col. dicens, quòd vbi gratia fundatur in aliqua qualitate, & illa verè non subest, dicitur subreptitia, putà si fundatur super moribus & aliis meritis imptantis, & ipse sit infans, commendatur satis à dicto audire in c. postulasti. vj. col. ver. vltius. de rescrip. & dicit posse fundari ex illo tex.

† Sextò, quia Papa seu princeps nunquam præsumitur, q. 39 habeat notitiam eorum quos promouent propter multitudinem occupationum: & ideo maior subreptio in illis præsumitur, quàm in aliis inferioribus, vt inquit Card. post Lauren. & Pau. in cle. ij. ad finem, de offi. ord. vnde multitudo rescriptorum & priuilegiorum, quæ principes concedunt, inducit potiùs circumuersionem, quàm deliberatum animum:

& ideo illud, quod concedit Papa contra ius, potius præsumitur ex importunitate indultum, quàm ex certa scientia, nisi illa colligatur ex facti narratione. hæc Domini. post gl. in c. j. de consti. libro vj.

Concluyo pues y sin ninguna duda que aqui no interuino cierta sciencia del rey dela edad del dicho Francisco, y asi cessa la dispensacion, y por consiguiente el rey no fue visto dispensar ni habilitarle en tan tierna edad, y asi su prouision ninguna, y pues no fue cierto el rey, ni certificado dela dicha edad, digo que la dicha dispensacion o habilitacion, que parece quel rey le quiso hazer por aquellas palabras generales, que dixee en caso que seays menor de edad au se de regular y entender segun disposicion de derecho, y segun los terminos de la ley ij. C. de his qui veni. xta. impe.

- 40 †Nec obstat si dicatur, interuenit clausula, motu proprio: ergo tollitur subreptio per c. si motu proprio. de præben. libro vj. Primò, quia clausula, motu proprio, non firmat gratiam seu priuilegium contra obstantia, quæ non erant nota principi, secundum Bal. in l. fina. C. de crimi. sacri. & hoc est indubitatum de iure. Allego nota. verba Abb. in c. ad aures. de rescrip. iij. col. versic. & hæc procedunt. vbi dicit, quòd in impetratione beneficij, debet Papæ fieri mentio de omnibus qualitatibus beneficij, & de omnibus, quæ Papam possent inducere ad non concedendum faciliùs, per d. c. postula.
- 41 si. etiam si motu proprio faciat, tquia secundum eum, proprius motus non operatur circa intrinsecas qualitates principi non cognititas, itaque si motu proprio cõcedit ecclesiam, non facit mentionem quòd est curatus, non valet gratia non ex defectu subreptionis, sed quia non apparet de voluntate principis, ar. c. cum illis. de pri. lib. vj. idem Ioan. And. in d. c. si motu proprio. dicens, quòd motus proprius nõ firmat gratiam contra præsumptam voluntatem concedentis, nec extenditur ad intrinsecas qualitates beneficij, idem sequitur Andreas Siculus ibi, est gloss. nota. qui hoc tenet in clementina si romanus pontifex. de præben. super parte, validam. hanc sententiam firmat nota. Hostien. Anro. Abb. in capitu. causam. el secundo. de testibus. & hoc sequitur Rota in antiquis decisionibus, decisione ccccxlvi. incipit, licet proprius motus. dicens, quòd nunquam extenditur ad intrinsecas: imò si de eis non fit mentio. ipso iure est nulla gratia, etiam motu proprio facta: & ita dicit esse constitutum in cancellaria per

per Grego. xj. † Præterea ista clausula, motu proprio, nunquam operatur aliquid, nec supplet inhabilitatem concernentem personam. ista est glo. singula. valde ad propositum in d. clemen. si Romanus. super versic. validam. quam ibi omnes scribentes approbāt, & idem Rota in dicta deci. quod dicta clausula nunquam inducit dispensationem personæ ultra specificata. idem Ioan. And. & Pau in clemen. per litteras. super parte directas. de præben. & ista sequuntur Ioan. And. & Domi. in dicto cap. si motu proprio. Et dicit eleganter Car. in d. clemen. si Romanus Pontifex, in versic. oppono nonne in eo ipso, quod Papa prouideret inhabili, videtur inhabilitatem eius tollere: quia sacrilegium est contra hoc disputare. an sit dignus, quem princeps elegit xvij. quæstio. iij. §. qui autem. respondet, quod illud est verum, quando constaret de præcisa voluntate Papæ. super qua inhabilitate voluit dispensare, aliàs in dubio præsumitur ins observare: quod est valde notandum. † Præterea est impossibile, quod hoc operetur motus proprius, ex eo quia in dicta prouisione manifestè exprimitur falsa causa: putà, *que recibian del el iuramento acostumbrado lo qual era imposible segun su edad*, ut suprà dictum est: allego ad hoc Abb. in capit. quia circa. ad finem, de consang. & affi. vbi dicit se semper tenuisse, quod si in dispensatione vel gratia exprimitur falsa causa, etiam si motu proprio sit facta, non tenet: quia dicta clausula non ampliatur gratiam ultra intentionem concedentis: quod est nota. secundum eum, hoc sequitur Pet. de Ancha. consilio cxxxij. incipit, De natura & efficacia. reputans pulchrum & nouum: quia quando sic exprimitur, iam non litigamus de præsumpta voluntate, sed de certa, quia expressa est, & idem dixit Pet. de Ancha. consilio clxxxiiij & hoc extollit dictus auditor in cap. ad aures. §. de expressione. versic. decimus casus. & in capit. causam. el ij. de restibus. hæc omnia sequitur Fran. & Præpo. in dicto capit. quia circa. ij. colum. versic. sed de dispensatione. vbi idem tenet quia secundum eos non tollit dicta clausula defectum intentionis Papæ concedentis, per dictas glos. quia ex quo exprimitur causa, inferitur quod non aliter erat concessurus, præsertim ita de facili, per capitulū postulasti. quia taciturnitas vel expressio eius, quo tacito vel expresso concedens de facili non concessisset, habet vitare dispensationem. hæc ille. Faciat quod scribit

Hofr.

Hostien. in c. j. de transact. dicens, quòd clausula supplens omnem defectu non purgat defectus naturales concernentes personæ inhabilitatem, idem Archid. in c. Zenomanensem. lvi. dist. Abb. in d. c. sentit. Abb. in c. inter dilectos. viij. col. de fide instru. & per hoc stat huic dubio plenè satisfactum.

- 44 † Præterea dato, quòd omnia hæc cessassent, dico quòd dicta prouisio nihil valuit, eò quia contra ius, scilicet contra dictam l. ad rem publicā, & contra omnia alia iura, de quibus suprā: & rescripta contra ius non valent. l. omnes. C. si cōtra ius. l. rescripta. l. nec damnosa. C. de pre. Impe. offe. l. omniū. C. de vestig. ibi, si quis ergo. l. ij. §. si quis. ff. ne quid in loco publi. cum vulgaribus. gl. quā ibi omnes sequuntur in c. vni- co, super parte, mentionē. de excess. præla. lib. vj. Abb. in d. c. nonnulli. de rescri. gl. in c. j. vers. noscatur. de constit. in vj. maxima est Legistarū & Canonistarū in locis infinitis vulgata. Et si habet locum dicta regula in priuilegio, Host. in summa de rescript. dicit, quòd quando princeps scribit per viam priuilegij, nō habet locum dicta regula, nec est necessaria clausula, non obstante: & dicit hoc in §. quas vires. x. col. quia videtur ex sui natura legi derogare: aliqui eum sequuntur, de quo latissimè dictus auditor in d. ca. nonnulli. contrarium tenet Abb. in d. c. nonnulli. x. col. vers. tertium membrum. imò quòd dicta in rescripto obtineant in priuilegio: mouetur per cap. ex parte. de capel. monacho. vbi tex. dicit, quòd si Papa confirmat prioratum religioso claustrali, non valet non facta mentione de iure cōtrario: cū semper priuilegia emanant contra ius ex nimia occupatione principis, & propter nimiam importunitatem petentium: vnde nisi saltē ingenere fiat mentio de iure, non præsumitur velle princeps derogare iuri: & licet auditor in d. c. nonnulli. xij. col. vers. pro ista noua opinione. videatur per aliqua motiua tenere opinionem Host. & sequentium, tamen opinionem Abb. confirmo & teneo: primò, quia hoc videtur sentire Bar. in Extrauagati ad reprimendam, super parte, non obstantibus, ad finē. facit etiam gl. in §. si. super parte, participium, quibus mod. natu. effi. sui. col. vij. vbi gl. dicit, quòd ad hoc quòd valeat legitimatio, requiritur, quòd dicat, non obstante dicta constitutione, hæc sunt Abb. motiua: & dicit etiam sic tenere Bart. in d. l. si ego allego text. expressum, qui loquitur in priuilegio in d. l. nec damnosa.

iuncta

iuncta glo. super parte, iuri, contra l. iubemus nullam. C. de sacrosan. eccle. ibi, nec si caeleste cōtra proferatur oraculum, dicit glo. j. priuilegium. facit l. omnium. ibi, cassa eadem sit. C. de vestig. & comm. ita intelligit glo. text. in d. l. rescripta. idem Bal. in l. fi. C. senten. res. non pos. & loquitur multum not. tenēs idem, dicens, quòd etiam si sit clausula, (non obstante.) nihil valet, nisi ex certa scientia sit cōcessum priuilegium, quia censetur obreptitium, & hoc probat gl. singu in l. iij. §. si is pro quo. ff. quod quisq; iu. & ibi Alexan. ij. col. idem Bal. de pace Const. §. libellariē. vbi dicit, quòd requiritur clausula non obstatē, etiam si concedat priuilegiū.

Et sic concluditur, quòd cū dicta prouisio fuit cōtra ius, & non interuenit clausula, non obstante, nec generalis nec specialis, nihil valuit, etiam si motu proprio concedatur: vt dicit Abb. in d. c. nonnulli. maxime quia in hoc casu nihil operatur dicta clausula, vt prædictum est.

Nec obstat, si dicatur, interuenit clausula ex certa scientia, quod sufficit pro derogatione, vt dicit glo. in d. l. fi. Bal. in l. fi. C. senten. res. non pos. Docto. in d. l. idem Vlpianus. & ibi casus. ff. de excusa. ruto. Canonistæ in c. nonnulli. de rescri. vulgare est, ad hoc respondeo: primò quia hīc non interuenit certa scientia expressa & specifica, vt suprà iate discussum est: & sic cessat hoc fundamentum, & per consequens stat casus sine dubio hoc solo fundamento, per tex. in l. fi. C. si con. ius vel vti. publi. vbi text. mandat iudicibus non obtemperare cuique rescripto vel priuilegio, quod generali iuri & vtilitati publicæ contrarium esse videtur. l. rescripta. C. de preci. Impe. offe. l. nec damnoſa. eo. tit. l. iubemus nullam. la primera. C. de sacrosan. eccle. ibi, contra ius vel vtilitatem publicā. quæ vult administratores suos esse maiores: quia per minores ætate malè gubernaretur: ergo sequitur, quòd nihil valet, ex quo non est clausula, non obstatē, y a vnque la oujera pues, principi non fuit narratum integrum factum, ergo priuilegium obreptitium: & eodem modo clausula, non obstante, tanquam eius accessorium: vt dicit Bal. in dicta l. fi. C. sentē. res. non pos. vers. sed contra hoc oppono. † Secundò, vbi princeps rescribit contra legem habentem clausulam derogatoriam non sufficit certa scientia sed necessaria est illius iuris derogatio. Abb. post Anto. in d. c. nonnulli. de rescrip. iij. col. per l. si quis. in prin. ff. de lega. iij. Ioan. And. in c. j. de excess.

45
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

excess. præla. lib. vj. est glo. in l. j. de peti. bono. subla. lib. x. & in l. omnes. C. de aquædu. iuncta l. si. C. si contra ius. quas duas glo. allegauit ad hoc Alexan. in l. iij. §. si is pro quo. ff. quod quisque iuris. idem Bal. in §. libellati. de pace Const. & in aliis locis Cardi. in clemen. j. de censu. est casus in cap. porrecta. de confir. vti. vel inuti. & in capit. ex parte. de cap. monacho. quem allegat Salic. ad hoc in dicta l. si. sed rescripta contra publicam utilitatem habent clausulam derogatoriam. l. quoties. l. vniuersa. C. de pre. Imper. offer. nota. casus ad propositum in l. nec damnosa. eod. titu. secundum gloss. expositionem, quæ ponit exemplum in minore xiiij. impetrante priuilegium testandi. l. finali. C. de testamentis militum. Salic. idem, & notanter in dicta l. si. & Bart. nota. in l. omnes. C. si contra ius vel utilitatem publicam. dicit, nota bene hanc legem, quæ tenet quod licet lex prohibeat rescriptum principis concessum super tali negotio ex certa scientia, ipso iure non valet, nisi diceret non obstante tali lege: idem Bald. ibi.

Præterea his adhuc cessantibus, *pues por la dicha promission no parece que el Rey fuesse específicamente cierto, ni certificado de la edad del dicho Francisco de Texeda, salvo generalmente y a vn no teniendo lo por cierto, pues dice el Rey, en caso que sea menor de edad, claro es que la dicha promission sea de entender y regular segun derecho, y en aquel caso quel derecho permitiesse dispensar sobre la menor edad, segun la disposicion de la ley, segundu. C. de his qui ve. etc. impe. conueniente a saber siendo mayor de xx. años a vn que fuesse menor de xxv. pro quo facit singularis doctrina Bal. in l. bonorum. la ij. C. qui admi ad bono. possit. in ij. nota. vbi dicit eleganter: adde, quod vni factum superioris potest interpretari & referri ad ius commune, nunquam præsumitur dispensatum nec inutile confirmatum. Ioan. Andr. in capit. dudum. de electio. in nouella. † Facit cap. cum dilecta. de rescript. & l. si quando. in principio. C. de inofficioso testamen. probat text. nota. in lex facto. in princ. ff. de vulga. & pupil. & ad hoc cōmendat ibi Rapha. facit, quia princeps in dubio non præsumitur vti plenitudine potestatis, nisi apponat clausulam, non obstante: & clarè de mente eius constaret, quod vult vti supremo iure. hæc Bald. in l. si testamentum. C. de testamen. & ibi Pau. de Castr. & Angel. in l. bene à Zenone. C. de qua. præf. accedat singularis conclusio Innoc*

Innocen. in capit. dudum. de decimis. ad finem, postillando partem, confirmabat. dicit, quòd confirmatio Papæ etiam simpliciter facta refertur ad actum, qui erat validus: vt sic confirmatio, quæ potest referri ad actum validum & inuailidum, potius referatur ad validum, quàm confirmet inuailidum: quo l. alibi non est, secundum Anto. ibi, idem Bald. in cap. j. x. col. per quos fiat inues. idem Alexand. in l. quanquàm. C. de testa. mili. per hoc dicit Bal. in l. fin. ij. colum. in princ. C. de fru. & lit. expen. quòd si priuilegium ad ius commune trahi potest, ius commune non tollit. est casus singularis, & hoc ibi tenet Bald. in l. quanquàm. C. de mili. testa. idem Alexan. nota. in dicta l. idem Vlpianus. ff. de excusa. tuto. quòd quoties priuilegium potest trahi ad ius commune, sic debet interpretari, & non de iure speciali: maxime quia princeps non debet vt plenitudine potestatis, nisi ex causa, vt inquit Innocen. in capit. innotuit. de electionibus. hoc de secundo.

Ad tertium posito, quòd omnia hæc cessassent, dico quòd negotium stat alio capite sine dubio, porque despues de la dicha prouision el Rey dio otra a Diego de Texeda hño maior de Hernando de Texeda, en que le hizo merced del dicho regimiento, y fueron ambas presentadas en consistorio dela dicha ciudad, y despues echa relacion de todo a su alteza dio otra segunda prouision en fauor del dicho Diego de Texeda, mandando que toda via fuese rescabido al di. ho regimiento: porque aquella era su determinada voluntad, y reuocandola otra prouision dada en fauor del dicho Francisco de Texeda, y fue dada la possession al dicho Diego de Texeda, y despues vistos los titulos de ambas partes, el corregidor que ala sazón era dio sentencia en fauor del dicho Diego de Texeda pronuncio sus titulos auer de ser preferidos, mando que fuese auido por regidor, y esto fue año de lxxxij. y desde halli que do por pacifico regidor hasta que murio que fue año de lxxxv. y luego promeyeron sus altezas, como de officio que vaco por su y muerte del dicho Diego de Texeda al doctor de Villalon fue pacificamente rescabido y pacifico lo possėjo ix. años hasta que por su renunciacion sus altezas me hizieron merced del dicho officio, de manera que ha estado sin el xxx. años el dicho Francisco de Texeda, por lo qual a vn que todo lo de arriba dicho cessará es notoriamente exclusio dela demanda, fundamentis sequen. † Primò, non potest negari, quòd dictum priuilegium seu prouiso
partis

- partis aduersæ non fuit contra ius & contra publicā vtilitatem, vt dicit text. in d. l. ad rem. cum cōcord. cuius impetratio etiam fuit prohibita, vt suprā dictū est: cū ille haberet gubernare rempub. in ætate vnius anni, & parū plus: & dico, qd vbi princeps rescribit cōtra publicā vtilitatē, non debet obseruari, qd rescripsit, etiā si ex certa scientia hoc fiat: nec valet, nisi secūda iussio intercedat: probatur in auth. de manda. prin. §. deinde cōpetens. & in auth. vt nulli iudicū §. & hoc verō iubemus. gl. in l. fi. in fi. gl. magnæ. C. si cōtra ius vel vri. publ. quā ibi approbat Sali. & Cyn. & Albert. dicit qd sic vidit seruari, cōfirmatur quia priuilegiū generaliter indultū non includit causam publicæ vtilitati cōtrariam Bal. in l. iubemus. la j secūdo not. per illū text. C. de sacrosan. eccle. & etiam † regulariter, vbi non cōstat de certa sciētia debet expectari secūda iussio. gl. in c. j. versū noscatur. de cōsti. lib. vj. gl. in c. rescripta. xv. q. ij. gl. in d. l. nec dānola. est casus in l. sicut. C. de paga. gl. in l. j. ff. de cōsti. prin. † Facit not. in c. si quando. de rescri. vbi est casus, quōd vbi mandatū principis vel Papæ deuiat ab honestate, nō tenetur subditus parere: & rescribere potest principi, allegādo causam rationabilem, & expectare secūda iussione: cū multoties propter nimiam occupationē cōcedit non cōcedenda: hæc Abb. ibi. ij. not. ex quo infert in ij. col. si Papa scribit, vt indigno beneficiū conferatur, quōd si non constat clarē & præcisē de intentione, non est parendū, donec consulatur, & secūda iussio veniat: & adhuc si præcisē cōstet de voluntate, dicit quōd si tanta est indignitas, quōd sine peccato fieri nō potest, non est sibi parendū: quia Papa non habet potestatem peccandi. xlj. dist. c. j. quod refert notandum in ij. col. idem Abb. in c. cū adeo. ij. col. versū vltimò hīc quærūt de rescri. quōd vbi tanta est indignitas, quōd salua conscientia sibi non obtemperari posset, non est obtemperandum, quando ex certa scientia scribit pro indigno: propter hoc inuehit glo. in dicta authen. de manda. prin. §. deinde. versū nuntians contra miseros prælatos statim exequentes literas Papæ iniustas. † Et per dictum c. si quando. dicit Ioan. de Lig. in c. apostolicam. de regu. ij. col. quōd si Papa mandat monachis, vt aliquem recipiant, possunt tamen ei opponere crimina vel defectus: fundantur hæc in quodam dicto Innocē. in c. inquisitioni. ad finem, de senten. excom. Et dixit eleganter Bal. in d. c.

d.c.cùm adeò. quòd tūc dicitur prouidere Papa indigno, quādo mandat prouideri impuberi nominata impubertate: & tunc obediendum est, dum tamen sit pubertati proximus, vel doli capax. secus si est furiosus vel prodigus, quia gubernacula non sunt talibus committenda: quod est satis notandum, ad propositum etiam in benefiçalibus loquitur, vbi maior ampla permittitur cum minoribus dispensatio, quā in officiis publicis: hoc idem dictus auditor in d.c. si quādo. ver. si. supersederi. Vnde inquit elegāter Inno. in c. ne Dei. in gl. ij. de simo. quòd religiosus non tenetur obedire præcepto Papæ, quod repugnat regulæ ab eo expressæ: & sic fuit in casu nostro, quòd rectores ciuitatis nec obediērūt, nec obligati fuerunt: & postea emanauit prouisio alterius, & adhuc cum secunda iussione.

† Præterea certum est, quòd dictum officium rectoriæ est 52 de iure ciuili: quia omnia officia, quæ pertinent ad reipublicæ gubernationem, sunt de iure ciuili: vt probat tex. nota. in l. ij. ff. de origi. iur. in principi. ibi, omnia quæ manu à Regibus gubernant. quem allegat ad hoc Cyn. in l. rescripta. & exponit glo. in d. l. ij. manu, id est, arbitrio. Vnde infert Bal. in dicta l. rescripta, quòd sine causa potest rescribere cōtra ius ciuile: & sic officium magistratibus auferre: idem Cynus ibi, & per dictam l. ij. dicit glo. insti. de obliga. quòd omnia iudicia sunt de iure ciuili: corroboratur ex singu. cōclusionē Bald. in l. qui se patris. C. vnde libe. dicētis, quòd in iurisdictionibus & in aliis concessis absque seniorum præiudicio, semper princeps potest reuocare suam concessionem & priuilegiū: vnde potest iurisdictiones aliorū suppressere non solum singularem personarum, sed etiam ciuitatum, quod refert notan. hoc expressius tenet Ioan. Faber in §. cū autem. insti. qui. mo. ius pa. pot. solui. dicens, quòd princeps potest dare & tollere officia, sicut vult.

† Præterea corroborantur hæc ex vulgata doctrina Bald. in 53 pluribus locis, quòd princeps etiam sine causa potest contra ius ciuile rescribere, cū consistat sola sua auctoritate: glo. & scribentes in dicta l. fina. C. si contra ius vel utilita. publi. idem glo. in prima cōstitutione Digestorum, & in l. j. de cōstiti. princip. vtrobique per scribentes, Bal. in l. rescripta. Abb. & Moderni in c. quæ in ecclesiarum. de consti. Pāu. in dicta l. rescripta, & in dicta l. fin. probatur in l. tutelae. de capi. dimi.

- vbi tollit ius agnationis, dicit esse casum in l. ij. §. deinde exactis. de origine iu. facit tex. singu. in l. ij. §. si is pro quo. ff. q. quisq. iu. vbi est casus singularis, quod princeps per priuilegium potest alicui auferre exceptionem, & adhuc peremptoriam: secundum glos. & omnes: ratio colligitur ex notatis per Bar. in l. ex hoc iure. de iusti. & iu. facit quod scribitur de Papa in beneficialibus per Modernos latissimè in c. quæ in ecclesiis. de constitu. † Facit. quod omnis defensio ciuilis potest à principe tolli. tex. in l. fin. de decre. ab ordin. fa. quem ad hoc allegat Bal. in l. vt vim. ff. de iusti. & iu. & ex hoc dicit Alexan. in dicto §. si is pro quo. quod ea quæ sunt de iure ciuili inducta. etiã si magni præiudicii sint. possunt à principe tolli. cum ipsum ius posset tollere: cum ergo officia sint à iure ciuili inducta. ergo & c.
- 55 † Præterea dico in tantum potest tollere dominium de iure ciuili acquisitum: quod non attendimus nisi principium: vnde dico. quod quedam sunt iura. quæ quis potest acquirere etiam contra principis voluntatē. quia de iure gentiū acquiruntur. vt sunt dominia. quæ iuris ciuilis adminiculo nō desiderant: & de his loquuntur iura. quæ dicunt quod princeps non potest auferre ius alterius sine causa: quedam sunt de iure ciuili. vt iudicia. & sententiæ: & in his potior est auctoritas principis: vnde si ex sententia esset dominium translatū. potest princeps tale dominium auferre. & rescribere nō obstante sententiā. etiam si dominium sit de iure gentium. cum fuit consecutiuum ad sententiā: & rescisso principali. & accessorium. quod est summè notandum: ergo cum dominium rectoriæ non posset acquiri sine principe. sequitur & c. Hæc fuerunt elegantia verba Bal. in l. fi. C. sentē. tes. non pos. corroboratur hoc dictum videri meo ex eleganti tex. d. l. iij. §. si is pro quo. secundum intellectum cōmunem. quod princeps potest tollere exceptionem pacti de non petendo: quod videtur contra ius naturale. quia dicta exceptio perimit naturalē obligationem: tamen quia forma acquirendi fuit de iure ciuili. à quo omnes exceptiones habuerunt ortū. videtur quod potuit tolli.

Facit etiam singularis decisio Bal. in l. Gallus. §. & quid si tantum. vij. col. vers. indi. eo ad quæstionem. in fine quæstionis. ff. de libe. & posthu. vbi dicit. quod si filius aliquis naturalis vel spurius legitimeretur post mortē patris. nō aufert bo-

na aliis, qui successerunt ab intestato, in præiudicium illorum, quibus ius quæsitum est illis irrequisitis & nõ consentientibus, nisi princeps veller: quia tunc eis irrequisitis & nõ consentientibus, per l. ij. in fi. ff. de nata. res.

† Faciat etiam, quia si aliquis exbannitus cuius bona fuerunt confiscata, sit restitutus, nõ recuperat bona alienata: secundum Bal. in d. §. & quid si tantum: quia hoc est verum, nisi esset restitutus cū hoc, quod nihil posset obiici de bonorum confiscatione: quia talis restitutio trahitur etiam ad alienata per fiscum, & apprehensa per alium: cū in potestate principis sit iurisdictionem magistratus sui moderare per l. ij. de origi. iu. ita Alexan. in d. §. & quid si tantum. dicit sic tenere Car. & Imol. in c. quia diligentia. de electio. lib. vi. quod trahitur restitutio ad bona alienata, si princeps hoc expressit: tenet Ioan. de Pla. in §. cū autem. & satis sentit Bar. in d. §. & quid si tantum. in j. q. legitimacionis.

† Facit etiam, quia ubi aliās Papa non tollit ius alteri quæsitum de iure naturali: tamen ubi illud ius venit tanquā accessorium ad ius ecclesiasticum, in quo Papa habet pleniorē potestatem, potest sublato principali etiam solo verbo tollere accessorium, quod de per se non poterat: luno. in c. ij. de voto per illum tex. quem ibi sequitur Abb. & Anto. quia ibi Papa tollit obligationem laico quæsitam disponendo principaliter super voto. facit cle. dudum. §. nos enim, de sepultu. per quem dicit Roma. in l. sciendum. lx xij. col. de verbo. obli. quod Papa nudo verbo potest tollere contractus celebratos in spiritualibus, etiam de iure gentium: facit, quia privilegium concessum cum subdito nõ habet vim contractus: gl. fi. in c. decet. de regu. iu. lib. vj. Specu. in tit. de instr. edi. §. nūc dicendū. in fi. Pet. de Ancha. cons. ij. incipiente, ut factum est.

† Faciat elegans dictum Ange. in l. Antiochenisum. de priui. cred. dicentis, quod ciuitas in præiudicium iuris acquisiti singulari personæ non potuerit statuere quod habet ius prælationis, nisi cum iusta causa: dicit Ange. & in hoc facit, iusta causa est, si ciuitas concessit illud ius priuato: quia sicut concessit, ita tollere potest: & per hoc dicit Ange. in l. Lucius. ff. de euctio. quod princeps potest auferre dominium quæsitum ex præscriptione. cū ipse finit causa acquirēdi. Hinc dicebat Bal. in d. l. qui se patris. xj. col. quod speciale est in principe, ut posset reuocare suū priuile. ex quo alteri est ius quæsi-

rū, etiam sine causa, per l. qui fundos. C. de omni agro deser.

Faciatur gl. singu. in l. causas. C. de trāsa. sup parte, oportet, vbi aperte dicit gl. qd licet causa esset sopita trāsfactione, posset resuscitari p rescriptū principis, dicētis, nō obstatē tali l.

Præterea corroboratur hoc ex eleganti doctrina Pau. de Cast. in d. l. rescripta. vbi dicit, quod ea, quæ consistunt in iure civili, potest princeps tollere: non, ea, quæ in iure naturali: quod (dicit ipse) intelligo in his, quæ acquisiuit quis ex suo facto vel industria, quæ difficiliter possunt sibi auferri: sed in his, quæ ipse princeps concessit, licet ius esset alteri quæsitū: si esset subditus, sicut princeps cōcessit, ita auferre potest: vt patet in priuilegiis, ex quibus acquiritur ius ei, cui concessum est: tamen princeps potest auferre, si concessit vt princeps, & per modum priuilegij sentit Bar. in l. in fraudem. §. neque instrumenta de iure fisci. secus si vt priuatus, & per viam contractus: idem tenet in dicta l. omnes. C. si contra ius vel utilita. publi. quæ verba sunt notanda, ex quibus infero contra Bal. in l. j. C. de constitu. principi. qui dixit, quod iurisdictionem propriam non potest princeps reuocare.

Præterea etiam si hæc cessassent, & vera foret Bal. opinio, dico quod hic interuenit causa, scilicet ætas infantilis, propter quam etiam si de iure naturali vel gentium fuerat, dominium potuit reuocare & auferre: vt Inno. & omnes in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & omnes in locis suprà allegatis, & quælibet ratio motiua principis habetur pro causa: gl. in l. relegati. ff. de pœnis, de hac ratione non cures. Sed quia causa iusta est utilitas publica, vt dicit Barto. in proce. Digestorum. est casus not. in l. venditor. §. si constat. ff. cōmunia prædio. idem Barto. in l. j. fina. verbis, de consti. prin. ff. & allegat l. item si verberatum. ff. de rei ven. & per prædicta dicit Barto. in l. quicumque. C. de fide instr. & iur. ha. fisci. lib. x. quod pro publica utilitate illi, qui emunt à fisco bona exbannitorum, possunt cogi restituere ipsa reuertentibus bannitis: si hoc est in capitulis pacis. est casus, qui hoc probat in c. in nostra. de in iur. idem Salic. in d. l. fina. C. si contra ius. allegat dictas leges: idem glo. in d. l. fi. & in l. j. de consti. prin. ff. probatur in l. si quis sepulchrum. circa prin. de religio. ff. & adhuc semper in principe præsumitur causa: & quod moueatur ex causa rationabili, dato quod non appareat, secundū Cyn. in d. l. fina. & in d. l. rescripta. x. & iij. quæst. gl. & Bart. in d. l. relegati

relegati. & Abb. in c. quanto. de iurelu. & in c. in causis. de re iudi. & in c. cum venissent. de iudi. & c. cum inter. ij. col. de excep. & c. nisi specialis. de offi. leg. *¶* *Ans.* auia aque muy justa causa mayormente que a quel dicho Francisco segun su edad ni le fue adquirido titulo ni possession: y ansi ningun agranio le fue hecho. facit l. bene à Zenone. de qua. præf. y ansi pues se ha posesydo tanto tiempo y sus aliegos han proueydo del como de cosa propria maiormente auiendo se posesydo por tanto tiempo que aun sin titulo estuuiera ya prescripto: quia, vt inquit Bal. in l. j. C. de testa. v. col. officium diu gestum dicitur præscriptum.

Rodericus.

Et sic fuit in eius fauorem lata sententia: quod officiū pluribus annis habuit: & videns onerosum conscientie, noluit illud filiis relinquere: sed illud vendidit cuidam militi Salamantino, nomine Alfonso Rodriguez de Fõseca, qui pridie decessit: & pretium inde redactum dispersit, & dedit pauperibus.

S V M M A E.

- 1 Rescriptum in quo quæ iudiciū animū ad dandum vel denegandum mouere possunt, supprimuntur, est subreptitium.
Litera gratiosa per subreptionem vitiantur.
- 2 Clausula, motu proprio, non firmat gratiam contra præsumptam voluntatem concedentis.
- 3 Excommunicatio à non iudice lata, est nulla, & non ligat.
- 4 Propter personæ & rerum defensionem quis ab excommunicatione excusatur.
- 5 Impedimentū non obediendi iustū ab excommunicatione excusat.
- 6 Papa non præsumitur excommunicare habentes iustum impedimentum non obediendi mandatis suis.
Excommunicatio ex animo procedit.
- 7 Literis ordinarij in arduis, ponderosis, & magni præiudicij negotijs, non creditur sine testibus.
- 8 Acta, quæ negantur, non præsumuntur præcessisse, latā in cōtumacem sententiā.
- 9 Sententia excommunicationis lata contra intentionem delegantis, an liget ac teneat.
- 10 Excommunicatio probatur per instrumentum excommunicationis coram iudice ecclesiastico productum.
- 11 Absolutio ab excommunicatione per testes bene probatur.

- 12 *Reis licet indistinctè appellationem à se vel ab alio interpositam præsequi, non obstante exceptione excommunicationis.*
 13 *Exceptio excommunicationis in quacunque litis parte opponi potest.*

ALLEGATIO XIII.

IN causa, quæ vertitur inter fratrem Ferdinandum de Herrera super encomienda de piedra buena, & Didacū de Mourroy super exceptiōe excomunicationis in eadem causa opposita, videtur mihi dictū Ferdinandū debere audiri, dicta excomunicatione nō obstante. In primis dico, quod in hoc processu fuit præsentata quædā prouisio Regis nostri, in qua fuit mandatum omnibus commendatoribus, quod obedirent cuidam Don Alonso de Monrroy, qui prætendebat se magistrum dictæ militiæ ordinis de Alcantara: & hoc sub pœna confiscationis omnium bonorum & reddituum, quæ prouisio operatur tres effectus.

1. † Primo, subreptionem monitorij, in quo cōtinetur dicta excommunicatio, in quo non fuit Papæ facta mentio de dicta prouisione: vnde dictum monitorium, in quo Papa mandat sub pœna excomunicationis, quod commēdatores obediant dicto d. Ioanni de Stuñiga, habendo cum pro vero magistro, est ipso iure nullū: quia nihil debet supprimi ex his, quæ mouere possunt animum iudicis ad dandū vel denegandum. aliās rescriptum est subreptitiū, secundū gl. in c. super literis. de rescriptis. & in literis gratiosis subreptio ipso iure vitiat eas. tex. in c. cū nostris. de concessio. præben. & in c. ad audientiam. el. ij. & c. cæterum. & in c. super literis. de rescriptis. In tantū quod processus executoris factus cōtra dictum Ferdinandū & sententiæ, totū est ipso iure nullum. ita dicit Abb. in c. cæterum. de rescriptis. per quod dicit limitari iura quæ dicunt, quod subreptio in literis ad iudicia nō vitiat ipso iure literas: quia hoc est verū, quando datur principaliter: si tamen ad executionem bullæ gratiosæ detur executor, vt fit quotidie. tūc subreptio non solū vitiat bullā, sed etiā totum processum factū per executorē, licet in figura iudicii. ita dicit Abb. vbi suprā. idē Abb. in d. c. ad audientiam. Abb. & ibi tex. in c. cum nostris. de concessio. præben. in tantū quod idē est
 in casu

in casu, in quo ipsemet Papa procedit. not. tex. in c. cū olim.
 de re iud. & ibi per Abb. nec tetiam coadiuuatur per clausu-
 lam, motu proprio: quia dicta clausula non firmat gratiam
 contra præsumptā voluntatem cōcedentis, ita dicit Io. And.
 in c. si motu proprio. de præb. lib. vj. Abb. in c. ceterum. de re-
 scrip. quæ voluntas contraria est ex suppressione veritatis.
 ex quo inferitur, quòd ex quo subreptio non attribuit iuris-
 dictionem, excommunicatio nulla: quia t̄ excommunicatio
 lata à non iudice est nulla, & non ligat: gl. not. in c. præsentī.
 de sen. excom. lib. vj. probatur in c. cū olim. el. j. de priuile.
 ibi, tanquam non ligatum. Operatur etiā alium effectū di-
 cta prouisio regis, scilicet iustam excusationem obediēdi di-
 cto magistro d. Ioan. de Stuniga, cū ei mandetur alteri obe-
 dire sub pœna mortis & perditionis bonorū, quod videtur
 excusare ab excommunicatione: pro quo facit tex. in c. olim
 el. j. & ibi Abb. de restitu. spolia. vbi t̄ propter defensionem
 personæ & rerum quis excusatur ab excommunicatione: idē
 in coadiuuantibus ad se defendendum, maximē si ei tenen-
 tur obedire: secundum Abb. ibi facit tex. in c. si verò. el. j. §.
 si verò. & in c. dilecto. de senten. excom. li. vj. sed certum est,
 quòd Reges Castellæ sunt in possessione, q̄ Papa non proui-
 deat in his maximis dignitatibus, nisi ad eorum supplica-
 tionem: sed Papa prouidendo dicto magistro de Stuniga cō-
 tra Regis voluntatem, spoliabat eum dicta possessione: vn-
 de rex potuit eam defendere mandando quòd ei non obedia-
 tur: & nec ipse, nec ei obediētes, & adiuanres inciderunt
 in excommunicationem. facit in ar. id quod dicit Abb. in d.
 c. olim. & in c. cū non ab homine. de iudi. quòd licitum est
 capere clericum debitorem fugitiuum etiam sine pœna ex-
 communicationis, facit gl. & Abb. in c. ij. de testi. cogen. vbi
 mouet q. si t̄ iudex mandat alicui, quòd veniat ad eum sub
 pœna excommunicationis, ille derentus in itinere non po-
 tuit venire, dictum iustum impedimentum excusat eum ab
 excommunicatione, in tantum quòd nou eger absolutione.
 sequitur ibi Host. per iura per eos allegata: plus sentit Abb.
 ibi, quòd idem si esset impedimentum in commoditate: facit
 text. & ibi notat Abb. in cap. significante de pignoribus. di-
 cens, quòd iustum impedimentū excusat eū ab excommuni-
 catione, in tantum quòd non eger absolutione idem l. quan-
 tum à pœna, hinc est quòd Abb. in cap. olim. de re iud. penult.

& ideo illud, quod concedit Papa contra ius, potius præsumitur ex importunitate indultum, quàm ex certa scientia, nisi illa colligatur ex facti narratione. hæc Domini. post gl. in c. j. de consti. libro vj.

Concluyo pues y sin ninguna duda que aqui no interuino cierta sciencia del rey dela edad del dicho Francisco, y assi cessa la dispensacion, y por consiguiente el rey no fue visto dispensar ni habilitarle en tan tierna edad, y assi su provision ninguna, y pues no fue cierto el rey, ni certificado dela dicha edad, digo que la dicha dispensacion o habilitacion, que parece quel rey le quiso hazer por aquellas palabras generales, que dixè en caso que seays menor de edad auiso de regular y entender segun disposicion de derecho, y segun los terminos de la ley ij. C. de his qui veni. xta. impe.

- 40 †Nec obstat si dicatur, interuenit clausula, motu proprio: ergo tollitur subreptio per c. si motu proprio. de præben. libro vj. Primò, quia clausula, motu proprio, non firmat gratiam seu priuilegium contra obstantia, quæ non erant nota principi, secundum Bal. in l. fina. C. de crimi. sacri. & hoc est indubitarum de iure. Allego nota. verba Abb. in c. ad aures. de rescrip. iij. col. versic. & hæc procedunt. vbi dicit, quòd in impetratione beneficij, debet Papæ fieri mentio de omnibus qualitatibus beneficij, & de omnibus, quæ Papam possent inducere ad non concedendum faciliùs, per d. c. postula
- 41 si. etiam si motu proprio faciat, l. quia secundum eum, proprius morus non operatur circa intrinsecas qualitates principi non cognititas, itaque si motu proprio cõcedit ecclesiæ, non facit mentionem quòd est curatus, non valet gratia non ex defectu subreptionis, sed quia non apparet de voluntate principis, ar. c. cum illis. de pri. lib. vj. idem Ioan. And. in d. c. si motu proprio. dicens, quòd motus proprius nõ firmat gratiam contra præsumptam voluntatem concedentis, nec extenditur ad intrinsecas qualitates beneficij, idem sequitur Andreas Siculus ibi, est gloss. nota. qui hoc tenet in clementina si romanus pontifex. de præben. super parte, validam. hanc sententiam firmat nota. Hostien. Anro. Abb. in capitu. causam. el secundo. de testibus. & hoc sequitur Rota in antiquis decisionibus, decisione ccccxlv. incipit, licet proprius morus. dicens, quòd nunquam extenditur ad intrinsecas: imò si de eis non fit mentio, ipso iure est nulla gratia, etiam motu proprio facta: & ita dicit esse constitutum in cancellaria per

per Grego. xj. † Præterea ista clausula, motu proprio, nunquam operatur aliquid, nec supplet inhabilitatem concernentem personam. ista est glo. singula. valde ad propositum in d. clemen. si Romanus. super versic. validam. quam ibi omnes scribentes approbāt, & idem Rota in dicta deci. quod dicta clausula nunquam inducit dispensationem personæ ultra specificata. idem Ioan. And. & Pau in clemen. per literas. super parte directas. de præben. & ista sequuntur Ioan. And. & Domi. in dicto cap. si motu proprio. Et dicit eleganter Car. in d. clemen. si Romanus Pontifex, in versic. oppono nonne in eo ipso, quod Papa prouidet inhabili, videtur inhabilitatem eius tollere: quia sacrilegium est contra hoc disputare. an sit dignus, quem princeps elegit xvij. quæstio. iij. §. qui autem. respondet, quod illud est verum, quando constaret de præcisa voluntate Papæ, super qua inhabilitate voluit dispensare, aliàs in dubio præsumitur ius obseruare: quod est valde notandum. † Præterea est impossibile, quod hoc operetur motus proprius, ex eo quia in dicta prouisione manifestè exprimitur falsa causa: putà, *que recibian del el iuramento acostumbrado lo qual era imposible segun su edad, ve* suprà dictum est: allego ad hoc Abb. in capit. quia circa. ad finem. de consang. & affi. vbi dicit se semper tenuisse, quod si in dispensatione vel gratia exprimitur falsa causa, etiam si motu proprio sit facta, non tenet: quia dicta clausula non ampliat gratiam ultra intentionem concedentis: quod est nota. secundum eum, hoc sequitur Pet. de Ancha. consilio cxxxij. incipit, De natura & efficacia. reputans pulchrum & nouum: quia quando sic exprimitur, tam non litigamus de præsumpta voluntate, sed de certa, quia expressa est, & idem dixit Pet. de Ancha. consilio clxxxij. & hoc extollit dictus auditor in cap. ad aures. §. de expressione. versic. decimus casus. & in capit. causam. el ij. de testibus. hæc omnia sequitur Fran. & Præpo. in dicto capit. quia circa. ij. colum. versic. sed de dispensatione. vbi idem tenet quia secundum eos non tollit dicta clausula defectum intentionis Papæ concedentis, per dictas glos. quia ex quo exprimitur causa, infertur quod non aliter erat concessurus, præsertim ita de facili, per capitulū postulasti. quia taciturnitas vel expressio eius, quo tacito vel expresso concedens de facili non concessisset, habet vitare dispensationem. hæc ille. Faciat quod scribit

Host.

Hostien. in c. j. de transact. dicens, quòd clausula supplens omnem defectum non purgat defectus naturales concernentes personam inhabilitatem, idem Archid. in c. Zenomanensem. lvi. dist. Abb. in d. c. senrit. Abb. in c. inter dilectos. viij. col. de fide instru. & per hoc stat huic dubio plenè satisfactum.

- 44 † Præterea dato, quòd omnia hæc cessassent, dico quòd dicta prouisio nihil valuit, eò quia contra ius, scilicet contra dictam l. ad rem publicam, & contra omnia alia iura, de quibus suprà: & rescripta contra ius non valent. l. omnes. C. si contra ius. l. rescripta. l. nec damnosa. C. de pre. Impe. offe. l. omnium. C. de vectig. ibi, si quis ergo. l. ij. §. si quis. ff. ne quid in loco publi. cum vulgaribus. gl. quã ibi omnes sequuntur in c. vnico, super parte, mentione. de excess. præla. lib. vj. Abb. in d. c. nonnulli. de rescri. gl. in c. j. versi. noscatur. de constit. in vj. maxima est Legistarum & Canonistarum in locis infinitis vulgata. Et si habet locum dicta regula in priuilegio, Host. in summa de rescript. dicit, quòd quando princeps scribit per viam priuilegij, nõ habet locum dicta regula, nec est necessaria clausula, non obstante: & dicit hoc in §. quas vires. x. col. quia videtur ex sui natura legi derogare: aliquid eum sequuntur, de quo latissimè dictus auditor in d. ca. nonnulli. contrarium tenet Abb. in d. c. nonnulli. x. col. versi. tertium membrum. imò quòd dicta in rescripto obtineant in priuilegio: mouetur per cap. ex parte. de capel. monacho. vbi text. dicit, quòd si Papa confirmat prioratum religioso claustrali, non valet non facta mentione de iure contrario: cum semper priuilegia emanant contra ius ex nimia occupacione principis, & propter nimiam importunitatem petentium: vnde nisi saltè in genere fiat mentio de iure, non præsumitur velle princeps derogare iuri: & licet auditor in d. c. nonnulli. xij. col. versi. pro ista noua opinione. videatur per aliqua motiua tenere opinionem Host. & sequentium, ramen opinionem Abb. confirmo & teneo: primò, quia hoc videtur sentire Bar. in Extrauagati ad reprimendam, super parte, non obstantibus, ad finem. facit etiam gl. in §. si. super parte, participium, quibus mod. natu. effi. sui. col. vij. vbi gl. dicit, quòd ad hoc quòd valeat legitimatio, requiritur, quòd dicat, non obstante dicta constitutione, hæc sunt Abb. motiua: & dicit etiam sic tenere Barr. in d. l. si. ego allego text. expressum, qui loquitur in priuilegio in d. l. nec damnosa.

iuncta

iuncta glo. super parte, iuri, contra l. iubemus nullam. C. de sacrosan. eccle. ibi, nec si cæleste cōtra proferatur oraculum, dicit glo. j. priuilegium. facit l. omnium. ibi, cassa eadem sit. C. de vestig. & commi. ita intelligit glo. text. in d. l. rescripta. idem Bal. in l. fi. C. senten. res. non pos. & loquitur multam not. tenēs idem, dicens, quòd etiam si sit clausula, (non obstante.) nihil valet, nisi ex certa scientia sit cōcessum priuilegium, quia censetur obreptitium, & hoc probat gl. singu in l. iij. §. si is pro quo. ff. quod quisq; iu. & ibi Alexan. ij. col. idem Bal. de pace Const. §. libellariē. vbi dicit, quòd requiritur clausula non obstatē, etiam si concedat priuilegiū.

Et sic concluditur, quòd cū dicta prouisio fuit cōtra ius, & non interuenit clausula, non obstante, nec generalis nec specialis, nihil valuit, etiam si motu proprio concedatur: vt dicit Abb. in d. c. nonnulli. maxime quia in hoc casu nihil operatur dicta clausula, vt prædictum est. † Nec obstat, si dī 45
 catur, interuenit clausula ex certa scientia, quod sufficit pro
 derogatione, vt dicit glo. in d. l. fi. Bal. in l. fi. C. senten. resc. non poss. Docto. in d. l. idem Vlpianus. & ibi casus. ff. de excusa. tuto. Canonistæ in c. nonnulli. de rescri. vulgare est, ad hoc respondeo: primò quia hic non interuenit certa scientia expressa & specifica, vt supra late discussum est: & sic cessat hoc fundamentum, & per consequens stat casus sine dubio hoc solo fundamento, per tex. in l. fi. C. si con. ius vel vti. publi. vbi text. mandat iudicibus non obtemperare cuique rescripto vel priuilegio, quod generali iuri & vtilitati publicæ contrarium esse videtur. l. rescripta. C. de preci. Impe. offe. l. nec damnosa. eo. tit. l. iubemus nullam. la primera. C. de sacrosan. eccle. ibi, contra ius vel vtilitatem publicā. quæ vult administratores suos esse maiores: quia per minores ætate malè gubernaretur: ergo sequitur, quòd nihil valet, ex quo non est clausula, non obstatē, y a vnque la oujera pues, principi non fuit narratum integrum factum, ergo priuilegium obreptitium: & eodem modo clausula, non obstante, tanquam eius accessorium: vt dicit Bal. in dicta l. fi. C. sentē. res. non poss. verſi. sed contrā hoc oppono. † Secundò, vbi 46
 principis rescribit contra legem habentem clausulam derogatoriam non sufficit certa scientia sed necessaria est illius iuris derogatio. Abb. post Anto. in d. c. nonnulli. de rescrip. iij. col. per l. si quis. in prin. ff. de lega. iij. Ioan. And. in c. j. de excess.

45
 et ex certa
 scientia.

excess. præla. lib. vj. est glo. in l. j. de peti. bono. subla. lib. x. & in l. omnes. C. de aquædu. iuncta l. fi. C. si contra ius. quas duas glo. allegauit ad hoc Alexan. in l. iij. §. li is pro quo. ff. quod quisque iuris. idem Bal. in §. libellariè. de pace Const. & in aliis locis Card. in clemen j. de censu. est casus in cap. porrecta. de confir. vti. vel iuri. & in capit. ex parte. de cap. monacho. quem allegat Salic. ad hoc in dicta l. fi. sed rescripta contra publicam vtilitatem habent clausulam derogatoriam. l. quoties. l. vniuersa. C. de pre. Imper. offer. nota. casus ad propositum in l. nec damno. eod. titu. secundum glos. expositionem, quæ ponit exemplum in minore xiiij. impetrante priuilegium testandi. l. finali. C. de testamentis militum. Salic. idem, & notanter in dicta l. fin. & Barr. nota. in l. omnes. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. dicit, nota bene hanc legem, quæ tenet quod licet lex prohibeat rescriptum principis concessum super tali negotio ex certa scientia, ipso iure non valet, nisi diceret non obstante tali lege: idem Bald. ibi.

Præterea his adhuc cessantibus, pues por la dicha prouision no pasesse que el Rey fuisse especificamente cierto, ni certificado de la edad del dicho Francisco de Texeda, saluo generalmente y a vn no teniendo lo por cierto, pues dixè el Rey, en caso que seays menor de edad, claro es que la dicha prouision sea de entender y regular segun derecho, y en aquel caso quel derecho permittie dispensar sobre la menor edad, segun la disposicion de la ley, segunda. C. de his qui ve. xta. impe. conuene a iuber siendo mayor de xx. años a vn que fuisse menor de xxv. pro quo facit singularis doctrina Bal. in l. bonorum. la ij. C. qui admi ad bono. posses. in ij. nota. vbi dicit eleganter: adde, quod vbi factum superioris potest interpretari & referri ad ius commune, nunquam præsumitur dispensatum nec inutile confirmatum. Ioan. Andr. in capit. dudum. de electio. in nouella. † Facit cap. cum dilecta. de rescript. & l. si quando. in principio. C. de inofficioso testamen. probat text. nota. in l. ex facto. in princ. ff. de vulga. & pupil. & ad hoc cõmendat ibi Rapha. facit, quia princeps in dubio non præsumitur vti plenitudine potestatis, nisi apponat clausulam, non obstante: & clarè de mente eius constaret, quod vult vti supremo iure. hæc Bald. in l. si testamentum. C. de testamen. & ibi Pau. de Castr. & Angel. in l. bene à Zenone. C. de qua. præf. accedat singularis conclusio

Innoc

Innocen. in capit. dudum. de decimis. ad finem, postillando partem, confirmabat. dicit, quòd confirmatio Papæ etiam simpliciter facta refertur ad actum, qui erat validus: vt sic confirmatio, quæ potest referri ad actum validum & inuolidum, potius referatur ad validum, quàm confirmet inuolidum: quod alibi non est, secundum Anto. ibi, idem Bald. in cap. j. x. col. per quos fiat in ues. idem Alexand. in l. quanquàm. C. de testa. mili. per hoc dicit Bal. in l. fin. ij. colum. in princ. C. de fru. & lit. expen. quòd si priuilegium ad ius commune trahi potest, ius commune non tollit. est casus singularis, & hoc ibi tenet Bald. in l. quanquàm. C. de mili. testa. idem Alexan. nota. in dicta l. idem Vlpianus. ff. de excusa. tuto. quòd quoties priuilegium potest trahi ad ius commune, sic debet interpretari, & non de iure speciali: maxime quia princeps non debet vt plenitudine potestatis, nisi ex causa, vt inquit Innocen. in capit. innotuit. de electionibus. hoc de secundo.

Ad tertium posito, quòd omnia hæc cessassent, dico quòd negotium stat alio capite sine dubio, porque desues de la dicha prouision el Rey dio otra a Diego de Texeda hijo mayor de Hernando de Texeda, en que le hizo merced del dicho regimiento, y fueron ambas presentadas en consistorio dela dicha ciudad, y despues echa relacion de todo a su alteza dio otra segunda prouision en fauor del dicho Diego de Texeda, mandando que toda via fuese rescabido al di. ho regimiento: porque aquella era su determinada voluntad, y reuocandola otra prouision dada en fauor del dicho Francisco de Texeda, y fue dada la possession al dicho Diego de Texeda, y despues vistos los titulos de ambas partes, el corregidor que ala sazón era dio sentencia en fauor del dicho Diego de Texeda prenuncio sus titulos auer de ser preferidos, mando que fuese auido por regidor, y esto fue año de lxxiiij. y desde halli que do por pacifico regidor hasta que murio que fue año de lxxxv. y luego promuyeron sus altezas, como de officio que raco por fin y muerte del dicho Diego de Texeda al doctor de Villalon fue pacificamente rescabido y pacifico lo possieyo ix. años hasta que por su renunciacion sus altezas me hizieron merced del dicho officio, de manera que ha estado sin el xxx. años el dicho Francisco de Texeda, por lo qual a vn que todo lo de arriba dicho cessara es notoriamente exclusio dela demanda, fundamentis sequen. † Primò, non potest negari, quòd dictum priuilegium seu prouisio partis

- partis aduersæ non fuit contra ius & contra publicā vtilitatem, vt dicit text. in d. l. a t rem. cum cōcord. cuius impetratio etiam fuit prohibita, vt suprà dictū est: cū ille haberet gubernare rempub. in ætate vnus anni, & parū plus: & dico. q̄ vbi princeps rescribit cōtra publicā vtilitatē, non debet obseruari, qd̄ rescripsit, etiā si ex certa scientia hoc fiat: nec valet, nisi secūda iussio intercedat: probatur in auth. de manda. prin. §. deinde cōpetens. & in auth. vt nulli iudicū. §. & hoc verò iubemus. gl. in l. si. in fi. gl. magnæ. C. si cōtra ius vel vti. publ. quā ibi approbat Sali. & Cyn. & Alberi. dicit q̄ sic vidit seruari, cōfirmatur quia priuilegiū generaliter indultū non includit causam publicæ vtilitati cōtrariam Bal. in l. iubemus. la j secūdo not. per illū text. C. de sacrosan. eccle. & etiam t̄ regulariter, vbi non cōstat de certa sciētia debet expectari secūda iussio. gl. in c. j. versū noscatur. de cōsti. lib. vj. gl. in c. rescipra. xxv. q. ij. gl. in d. l. nec dānola. est casus in l. sicut. C. de paga. gl. in l. j. ff. de cōsti. prin. † Facit not. in c. si quando. de rescri. vbi est casus, quod vbi mandatū principis vel Papæ deuiat ab honestate, nō tenetur subditus parere: & rescribere potest principi, allegādo causam rationabilem, & expectare secūda iussionē: cū multoties propter nimiam occupationē cōcedit non cōcedenda: hæc Abb. ibi. ij. not. ex quo infert in ij. col. si Papa scribit, vt indigno beneficiū conferatur, quod si non constat clarē & præcisē de intentione, non est parendū, donec consulatur, & secūda iussio veniat: & adhuc si præcisē cōstet de voluntate, dicit quod si tanta est indignitas, quod sine peccato fieri nō potest, non est sibi parendū: quia Papa non habet potestatem peccandi. xlj. dist. c. j. quod refert notandum in ij. col. idem Abb. in c. cūm adeo. ij. col. versū. vltimò hīc quærit de rescri. quod vbi tanta est indignitas, quod salua conscientia sibi non obtemperari posset, non est obtemperandum, quando ex certa scientia scribit pro indigno: propter hoc inuehit glo. in dicta auth. de manda. princ. §. deinde. versū. nuntians contra miser
- 51 ros prælatos statim exequentes literas Papæ iniustas. † Et per dictum c. si quando. dicit Ioan. de Lig. in c. ad apostolicam. de regu. ij. col. quod si Papa mandat monachis, vt aliquem recipiant, possunt tamen ei opponere crimina vel defectus: fundantur hæc in quodam dicto Innocē. in c. inquisitioni. ad finem, de senten. excom. Et dixit eleganter Bal. in d. c.

d.c. cum adeò. quòd tūc dicitur providere Papa indigno, quādo mandat provideri impuberi nominata impubertate: & tunc obediendum est, dum tamen sit pubertati proximus, vel doli capax. secus si est furiosus vel prodigus, quia gubernacula non sunt talibus committenda: quod est satis notandum, ad propositum etiam in beneficialibus loquitur, vbi maior ampla permittitur cum minoribus dispensatio, quā in officiis publicis: hoc idem dictus auditor in d.c. si quādo. vers. si. superfederi. Vnde inquit elegāter Inno. in c. ne Dei. in gl. ij. de simo. quòd religiosus non tenetur obedire præcepto Papæ, quod repugnat regulæ ab eo expressè: & sic fuit in casu nostro, quòd rectores ciuitatis nec obediērūt, nec obligati fuerunt: & postea emanauit prouisio alterius, & adhuc cum secunda iussione.

† Præterea certum est, quòd dictum officium rectoriæ est 52 de iure ciuili: quia omnia officia, quæ pertinent ad reipublicæ gubernationem, sunt de iure ciuili: vt probat rex. nota. in l. ij. ff. de origi. iu. in principi. ibi, omnia quæ manu à Regibus gubernant. quem allegat ad hoc Cyp. in l. rescripta. & exponit glo. in d. l. ij. manu, id est, arbitrio. Vnde infert Bal. in dicta l. rescripta, quòd sine causa potest rescribere contra ius ciuile: & sic officium magistratibus auferre: idem Cynus ibi, & per dictam l. ij. dicit glo. insti. de obliga. quòd omnia iudicia sunt de iure ciuili: corroboratur ex singu. cōclusionē Bald. in l. qui se patris. C. vnde libe. dicēris, quòd in iurisdictionibus & in aliis concessis absque seniorum præiudicio, semper princeps potest reuocare suam concessionem & priuilegiū: vnde potest iurisdictiones aliorū suppressere non solum singularium personarum, sed etiam ciuitatum, quod refert notan. hoc expressius tenet Ioan. Faber in §. cum autem. insti. qui. mo. ius pa. pot. solui. dicens, quòd princeps potest dare & tollere officia, sicut vult.

† Præterea corroborantur hæc ex vulgata doctrina Bald. in 53 pluribus locis, quòd princeps etiam sine causa potest contra ius ciuile rescribere, cum consistat sola sua auctoritate: glo. & scribentes in dicta l. fina. C. si contra ius vel utilita. publi. idem glo. in prima cōstitutione Digestorum, & in l. j. de cōsli. princip. vtr obique per scribentes, Bal. in l. rescripta. A. bb. & Moderni in c. quæ in ecclesiis. de consli. Pau. in dicta l. rescripta, & in dicta l. fin. probatur in l. tutelæ. de capi. dimi.

- vbi tollit ius agnationis, dicit esse casum in l. ij. §. deinde exactis, de origine iu. facit tex. singu. in l. ij. §. si is pro quo. ff. q. quisq. iu. vbi est casus singularis, quod princeps per priuilegium potest alicui auferre exceptionem, & adhuc peremptoriam: secundum glos. & omnes: ratio colligitur ex notatis per Bar. in l. ex hoc iure. de iusti. & iu. facit quod scribitur de Papa in beneficialibus per Modernos latissimè in c. quæ in ecclesiarum. de constitu. † Facit, quod omnis defensio ciuilis potest à principe tolli, tex. in l. fin. de decre. ab ordin. fa. quem ad hoc allegat Bal. in l. vt vim. ff. de iusti. & iu. & ex hoc dicit Alexan. in dicto §. si is pro quo. quod ea quæ sunt de iure ciuili inducta, etiã si magis præiudicij sint, possunt à principe tolli, cum ipsum ius posset tollere: cum ergo officia sint à iure ciuili inducta, ergo & c.
- 55 † Præterea dico in tantum potest tollere dominium de iure ciuili acquisitum: quod non attendimus nisi principium: vnde dico, quod quedam sunt iura, quæ quis potest acquirere etiam contra principis voluntatē, quia de iure gentiū acquiruntur, vt sunt dominia, quæ iuris ciuilis adminiculo nō desiderant: & de his loquuntur iura, quæ dicunt quod princeps non potest auferre ius alterius sine causa: quedam sunt de iure ciuili, vt iudicia, & sententiæ: & in his potior est auctoritas principis: vnde si ex sententia esset dominium translatū, potest princeps tale dominium auferre, & rescribere nō obstante sententiā, etiam si dominium sit de iure gentium, cum fuit consecutiuum ad sententiā: & rescisso principali, & accessorium. quod est summè notandum: ergo cum dominium rectoriæ non posset acquiri sine principe, sequitur & c. Hæc fuerunt elegantia verba Bal. in l. si. C. sentē. res. non pos. corroboratur hoc dictum videri meo ex eleganti tex. d. l. ij. §. si is pro quo. secundum intellectum cōmunem, quod princeps potest tollere exceptionem pacti de non petendo: quod videtur contra ius naturale, quia dicta exceptio perimit naturalē obligationem: tamen quia forma acquirendi fuit de iure ciuili, à quo omnes exceptiones habuerunt ortū, videtur quod potuit tolli.

Facit etiam singularis decisio Bal. in l. Gallus. §. & quid si tantum. vij. col. versu. indi. eo ad quæstionem. in fine quæstionis. ff. de libe. & posthu. vbi dicit, quod si filius aliquis naturalis vel spurius legitimeretur post mortē patris, nō auferit bo-

na aliis, qui successerunt ab intestato, in præiudicium illorum, quibus ius quaesitum est illis irrequisitis & nõ consentientibus, nisi princeps veller: quia tunc eis irrequisitis & nõ consentientibus, per l. ij. in fi. ff. de nata. res.

† Faciat etiam, quia si aliquis exbannitus cuius bona fuerunt confiscata, sit restitutus, nõ recuperat bona alienata: secundum Bal. in d. §. & quid si tantum: quia hoc est verum, nisi esset restitutus cum hoc, quod nihil posset obiici de bonorum confiscatione: quia talis restitutio trahitur etiam ad alienata per fiscum, & apprehensa per alium: cum in potestate principis sit iurisdictionem magistratus sui moderare per l. ij. de origi. iu. ira Alexan. in d. §. & quid si tantum. dicit sic tenere Car. & Imol. in c. quia diligentia. de electio. lib. vj. quod trahitur restitutio ad bona alienata, si princeps hoc expressit: tenet Ioan. de Pla. in §. cum autem. & satis sentit Bar. in d. §. & quid si tantum. in j. q. legitimacionis.

† Facit etiam, quia ubi aliàs Papa non tollit ius alteri quaesitum de iure naturali: tamen ubi illud ius venit tanquam accessorium ad ius ecclesiasticum, in quo Papa habet pleniorẽ potestatem, potest sublato principali etiam solo verbo tollere accessorium. quod de per se non poterat: Inno. in c. ij. de voto per illum tex. quem ibi sequitur Abb. & Anto. quia ibi Papa tollit obligationem laico quaesitam disponendo principaliter super voto. facit cle. dudum. §. nos enim. de sepultu. per quem dicit Roma. in l. sciendum. lxxij. col. de verbo. obli. quod Papa nudo verbo potest tollere contractus celebratos in spiritualibus, etiam de iure gentium: facit, quia privilegium concessum cum subdito nõ habet vim contractus: gl. fi. in c. decet. de regu. iu. lib. vj. Specu. in tit. de instr. edi. §. nunc dicendum. in fi. Pet. de Ancha. consi. ij. incipiente, ut factum est.

† Faciat elegans dictum Ange. in l. Antiochenium. de priui. cred. dicentis, quod ciuitas in præiudicium iuris acquisiti singulari personæ non potuerit statuere quod habet ius prælationis, nisi cum iusta causa: dicit Ange. & in hoc facit, iusta causa est, si ciuitas concessit illud ius priuato: quia sicut concessit, ita tollere potest: & per hoc dicit Ange. in l. Lucius. ff. de euictio. quod princeps potest auferre dominium quaesitum ex prescriptione, cum ipse fuit causa acquirendi. Hinc dicebat Bal. in d. l. qui se patris. xj. col. quod speciale est in principe, ut posset reuocare suum priuile. ex quo alteri est ius quaesi-

rū, etiam sine causa, per l. qui fundos. C. de omni agro deser.

Faciat gl. lingu. in l. causas. C. de trāsa. sup parte, oportet, vbi aperte dicit gl. q. licet causa esset sopita trāsa. tione, posset resuscitari p rescriptū principis, dicēris, nō obstatē tali l.

Præterea corroboratur hoc ex eleganti doctrina Pau. de Cast. in d. l. rescripta. vbi dicit, quod ea, quæ consistunt in iure ciuili, potest princeps tollere: non, ea, quæ in iure naturali: quod (dicit ipse) intelligo in his, quæ acquisiuit quis ex suo facto vel industria, quæ difficilius possunt sibi auferri: sed in his, quæ ipse princeps concessit, licet ius esset alteri quæsitū: si esset subditus, sicut princeps cōcessit, ita auferre potest: vt patet in priuilegiis, ex quibus acquiritur ius ei, cui concessum est: tamen princeps potest auferre, si concessit vt princeps, & per modum priuilegij sentit Bar. in l. in fraudem. §. neque instrumenta de iure fis. secus si vt priuatus, & per viam contractus: idem tenet in dicta l. omnes. C. si contra ius vel utilita. publi. quæ verba sunt notanda, ex quibus infero contra Bal. in l. j. C. de constitu. princ. qui dixit, quod iurisdictionem propriam non potest princeps reuocare.

Præterea etiam si hæc cessassent, & vera foret Bal. opinio, dico quod hic interuenit causa, scilicet ætas infantilis, propter quam etiam si de iure naturali vel gentium fuerat, dominium potuit reuocare & auferre: vt Inno. & omnes in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & omnes in locis suprā allegatis, & quælibet ratio motiua principis habetur pro causa: gl. in l. relegati. ff. de pœnis, de hac ratione non cures. Sed quia causa iusta est utilitas publica, vt dicit Barto. in proœ. Digestorum. est casus not. in l. venditor. §. si constat. ff. cōmunia prædio. idem Barto. in l. j. fina. verbis, de consti. prin. ff. & allegat l. item si verberatum. ff. de rei ven. & per prædicta dicit Barto. in l. quicumque. C. de fide instr. & iur. ha. fis. lib. x. quod pro publica utilitate illi, qui emunt à fisco bona ex bannitorum, possunt cogi restituere ipsa reuertentibus bannitis: si hoc est in capitulis pacis. est casus, qui hoc probat in c. in nostra. de iniur. idem Salic. in d. l. fina. C. si contra ius. allegat dictas leges: idem glo. in d. l. fi. & in l. j. de consti. prin. ff. probatur in l. si quis sepulchrum. circa prin. de religio. ff. & adhuc semper in principe præsumitur causa: & quod moueatur ex causa rationabili, dato quod non appareat, secundū Cyn. in d. l. fina. & in d. l. rescripta. x. & iij. quæst. gl. & Bart. in d. l. relegati

relegati. & Abb. in c. quanto. de iureiur. & in c. in causis. de re iudi. & in c. cum venissent. de iudi. & c. cum inter. ij. col. de excep. & c. nisi specialis. de offi. leg. *Y ansi auia aqui muy justa causa mayormente que a quel dicho Francisco segun su edad ni le fue adquirido titulo ni possession: y ansi ningun agrauio le fue hecho. facit l. bene à Zenone. de qua. præf. y ansi pues se ha poseydo tanto tiempo y sus alieXus han proueydo del como de cosa propria maiormente auiendo se poseydo por tanto tiempo que aun sin titulo estuuiera ya prescripto: quia, vt inquit Bal. in l. j. C. de testa. v. col. officium diu gestum dicitur præscriptum.*

Rodericus.

Et sic fuit in eius fauorem lata sententia: quod officium pluribus annis habuit: & videns onerosum conscientia, noluit illud filiis relinquere: sed illud vendidit cuidam militi Salamantino, nomine Alfonsus Rodriguez de Fôseca, qui pridie decessit: & pretium inde redactum dispersit, & dedit pauperibus.

S V M M A E.

- 1 Rescriptum in quo qua iudicii animus ad dandum vel denegandum mouere possunt, supprimuntur, est subreptitium. *Litera gratiosa per subreptionem ruitantur.*
- 2 Clausula, motu proprio, non firmat gratiam contra præsumptam voluntatem concedentis.
- 3 Excommunicatio à non iudice lata, est nulla, & non ligat.
- 4 Propter personam & rerum defensionem quis ab excommunicatione excusatur.
- 5 Impedimentum non obediendi iustum ab excommunicatione excusat.
- 6 Papa non præsumitur excommunicare habentes iustum impedimentum non obediendi mandatis suis. *Excommunicatio ex animo procedit.*
- 7 Literis ordinarij in arduis, ponderosis, & magni præiudicij negotijs, non creditur sine testibus.
- 8 Acta, quæ negantur, non præsumuntur præcessisse, latâ in cõtumacem sententiâ.
- 9 Sententia excommunicationis lata contra intentionem delegantis, an liget ac teneat.
- 10 Excommunicatio probatur per instrumentum excommunicationis coram iudice ecclesiastico productum.
- 11 Absolutio ab excommunicatione per testes bene probatur.

- 12 *Reis licet indistinctè appellacionem à se vel ab alio interpositam
persequi, non obstante exceptione excommunicationis.*
- 13 *Exceptio excommunicationis in quacunque litis parte opponi
potest.*

ALLEGATIO XIII.

N caufa, quę vertitur inter fratrem Ferdinandum de Herrera super encomienda de piedra buena, & Didacū de Mourroy super exceptiōe excomunicationis in eadem caufa oppofita, videtur mihi dictū Ferdinādum debere audiri, dicta excomunicatione nō obftante. In primis dico, quōd in hoc proceffu fuit præfentata quædā prouifio Regis noſtri, in qua fuit mandatum omnibus commendatoribus, quōd obedirent cuidam Don Alonfo de Monrroy, qui prætendebat fe magiſtrum dictę militię ordinis de Alcantara: & hoc ſub pœna confiscationis omniū bonorum & reddituum, quę prouifio operatur tres effectus.

- † Primò, ſubreptionem monitorij, in quo cōtinetur dicta excommunication, in quo non fuit Papę facta mentio de dicta prouifione: vnde dictum monitorium, in quo Papa mandat ſub pœna excomunicationis, quōd commēdatores obediāt dicto d. Ioanni de Stuniga, habendo eum pro vero magiſtro, eſt ipſo iure nullū: quia nihil debet ſupprimi ex his, quę mouere poſſunt animum iudicis ad dandū vel denegandum aliās reſcriptum eſt ſubreptitiū. ſecū. ſum gl. in c. ſuper literis. de reſcriptis. & in literis gratioſis ſubreptio ipſo iure vitiāt eas. tex. in c. cū noſtris. de conceſſio. præben. & in c. ad audientiam. el. ij. & c. cæterum. & in c. ſuper literis. de reſcriptis. In tātum quōd proceſſus executoris factus cōtra dictum Ferdinandū & ſententię. totū eſt ipſo iure nullum. ita dicit Abb. in c. cæterum. de reſcriptis. per quod dicit limitari iura quę dicunt, quōd ſubreptio in literis ad iudicia nō vitiāt ipſo iure literas: quia hoc eſt verū, quando datur principaliter: ſi tamen ad executionem bullę gratioſę detur executor. vt ſic quotidie. tūc ſubreptio non ſolū vitiāt bullā, ſed etiā totum proceſſum factū per executore, licet in figura iudicij. ita dicit Abb. vbi ſuprà. idē Abb. in d. c. ad audientiam. Abb. & ibi tex. in c. cum noſtris. de conceſſio. præben. in tantū quōd idē eſt
in caſu

in casu, in quo ipsemet Papa procedit. not. tex. in c. cū olim.
 de re iud. & ibi per Abb. nec tētiā coadiuuatur per clausu-
 lam, motu proprio: quia dicta clausula non firmat gratiam
 contra præsumptā voluntatem cōcedentis, ita dicit Io. And.
 in c. si motu proprio. de præb. lib. vj. Abb. in c. cēterum. de re-
 scrip. quæ voluntas contraria est ex suppressione veritatis.
 ex quo inferitur, quod ex quo subreptio non attribuit iuris-
 dictionem, excommunicatio nulla: quia t excommunicatio
 lata à non iudice est nulla, & non ligat: gl. not. in c. presenti.
 de sen. excom. lib. vj. probatur in c. cū olim. el. j. de priuile.
 ibi, tanquam non ligatum. Operatur etiā aliū effectū di-
 cta prouisio regis, scilicet iustā excusationem obediēdi di-
 cto magistro d. Ioan. de Stūniga, cū ei mandetur alteri obe-
 dire sub pœna mortis & perditionis bonorū, quod videtur
 excusare ab excommunicatione: pro quo facit tex. in c. olim
 el. j. & ibi Abb. de restitu. spolia. vbi t propter defensionem
 personæ & rerum quis excusatur ab excommunicatione: idē
 in coadiuuantibus ad se defendendum, maximē si ei tenen-
 tur obedire: secundum Abb. ibi facit tex. in c. si verō. el. j. §.
 si verō. & in c. dilecto. de senten. excom. li. vj. sed certum est,
 quod Reges Castellæ sunt in possessione, q̄ Papa non proui-
 deat in his maximis dignitatibus, nisi ad eorum supplica-
 tionem: sed Papa prouidendo dicto magistro de Stūniga cō-
 tra Regis voluntatem, spoliabat eum dicta possessione: vn-
 de rex potuit eam defendere mandando quod ei non obedia-
 tur: & nec ipse, nec ei obediētes, & adiuuantes inciderunt
 in excommunicationem. facit in ar. id quod dicit Abb. in d.
 c. olim. & in c. cū non ab homine. de iudi. quod licitum est
 capere clericum debitorem fugitiuum etiā sine pœna ex-
 communicationis, facit gl. & Abb. in c. ij. de testi. cogen. vbi
 mouet q. si t iudex mandat alicui, quod veniat ad eum sub
 pœna excommunicationis, ille detentus in itinere non po-
 tuit venire, dictum iustum impedimentum excusat eum ab
 excommunicatione, in tantum quod non eget absolutione.
 sequitur ibi Host. per iura per eos allegata: plus sentit Abb.
 ibi, quod idem si esset impedimentum in commoditate: facit
 text. & ibi notat Abb. in cap. significante de pignoribus. di-
 cens, quod iustum impedimentū excusat eū ab excommuni-
 catione, in tantum quod non eget absolutione. idem l. quan-
 tum à pœna, hinc est quod Abb. in cap. olim. de re iu. penult.

col. referens Cy. in ix. col. dicit, q̄ si princeps ex abrupto & sine causæ cognitione mandat alicui vt aliū occidat, q̄ occidens mādato principis excusatur à peccato. † Itē est prēsūmē dum; q̄ Papa nō excōmunicat eos, qui habent iustū impedimentū nō obediendi mādatis suis: & certū est, excōmunicatio procedit ex animo, & excōmunicatus à iudice, qui nō habet animū excōmunicādi, nō efficitur excōmunicatus. gl. in c. Apostolicæ. de cle. excō. mi. & in c. j. de iureiu. li. vj. Abb. in c. si sacerdos. de offi. ord. c. in his. de verb. sig. † Sed posito, q̄ prædicta cessassent, ex verbis dicti monitorij nō potest dici dictum cōmendatorem esse ligatum dicta excommunicatione: primò, quia dicta excommunicatione lata à dicto Archidiacono virtute dicti monitorij non habet testes, nisi solum signum dicti Archidiaconi: & licet credatur literis ordinarij asserentis aliquem esse excommunicatum, etiam sine testibus cap. post cessionem. de probatio. tamē illud, est verum, nili esset negotium arduū, ponderosum, & magni præiudicii: quia tūc nō creditur ordinario sine testibus, conclusio est valde not. quā ponit Abb. in d. c. post cessionem. Secundò, quia † verba dicti monitorij cōtinent, postquā moniti de presentibus habuerint notitiā: & nō probatur monitio, quia acta quæ negātur, præcessisse non præsūmūtur, vbi sentētia est cōtra contumaciā. Bal. in l. emancipatione. de fi. instr. Inno. Abb. in c. quoniā cōtra falsam. de proba. c. cum in iure. de offi. dele. in c. bonæ. de elec. Abb. not. in c. tenor. de re iud. intā tum q̄ in casu nostro nūquā præsūmitur monitio, de qua in c. sacro. de sen. excō. etiā post decēniū, secūdū Abb. post Ant. in d. c. tenor. in c. ad reprimendā. in fi. de offi. or. est casus rectē intuēti in d. c. sacro. vbi tex. mādāt, q̄ quando iudex monet aliquē ad ferendā excōmunicationis sententiā, faciat dictam monitiōē corā testibus, per quos postea posset probari monitio, si negetur: & sic videtur nō credi de monitione soli iudici. Itē, quia bulla dicit eos, quos cōstiterit præsentes nō paruisse excōmunicātes: quæ verba, cōstiterit, requirunt partis præsentiā. secūdū gl. in cle. præsenti. de cēsi. q̄ hic nō interuenit nec præsūmitur interuenisse: sed excōmunicatio lata à dicto Archidiacono non valuit, tanquā lata cōtra intētionē delegātis, nō seruata forma ei data. facit glo. in c. præsenti. de sen. excom. lib. vj. quæ tenet quòd † sententia excommunicationis lata cōtra intētionē delegātis non ligat nec tenet.

tenet. verū est quòd Abb. in c. fi. de præb. reprobatur dictā opinionem dicēs, q̄ sentētia lata cōtra intentionē delegātis bene valet: tamē hoc erit, quādo à delegante est data forma in procedēdo, quæ non seruatur per delegatū: tamen dico quòd vbiq̄que est data forma, ab homine in excōmunicatione ferenda, nō seruata forma non tenet excōmunicatio. singularis cōclusio est Abb. in c. fi. iij. col. de rest. spo. arguēdo de illo. tex. inquantū dicit quòd absolutio contra formā datā ab homine nō tenet: & sic fuit in nostro casu ergo & c. maximē ¶ quia per instrumentū excōmunicationis hīc productū non 10 probatur excōmunicatio: cū primo debuerat coram iudice ecclesiastico præsentari. Bal in l. quoties. C. de iud. in fine dicens, quòd per instrumentū excōmunicationis productum corā iudice seculari non probatur excōmunicatio. ¶ Per testes etiā huius processus est probata absolutio dicti commē- 11 datoris, quæ absolutio bene probatur per testes. text. in c. si- cut à nobis. de sen. excom. in c. proposuit. de cle. excō. mi. & absolutio licet iniusta bene tenet. c. venerabilibus. §. vbi autem. de sen. excom. lib. vj. probata est etiā potestas absoluendi, quā habebat dictus frater, qui eam absoluit: & amissio, & instrumenti tenor probata sunt: quod sufficit c. cū olim. de priuileg. c. cū in iure. de offi. dele. Dato, quòd aliquod dubiū esset in mādato dicti fratris, potuit ei credi per iudicem ordinariū. facit doctrina Abb. in c. cū in iure. de offi. dele. dicētis, quòd licet ordinarius nō tenetur parere literis delegātis mandātis ordinario, vt euitet aliquē tanquā excommunicatum, vcl admittat tanquam absolutū, nisi ei faciat fidem de mādato & cōmissione, vt dicit tex. in d. c. cū in iure. tamē illud est verū, si ordinarius vult: si tamen velit, certē bene potest, licet sibi mandatū seu commissio non ostēdatur: itaque attentis huius negotij cōiecturis, debet saltē dominatio vestra credere fratri dicenti se habere absoluendi potestatem, pondera tex. in d. c. cū in iure. vbi tex. dicit, non tenetur. non tamen non potest. Stat dubiū, si dato quòd omnia hęc cessassent, si attenta qualitate negotij est audiendus non obstante dicta excommunicatione, cū sumus in causa appellationis: & reis licitum est indistinctē proseguī appellationem à se vel ab alio interpositam, non obstante exceptione excommunicationis. c. dilectæ. & c. fi. de excep. In tantum quòd etiam si excommunicatus impetret rescriptum ad ap-
k s

13 pellationem prosequendā etiā tacito de excommunicatione, non vitatur rescriptū. rex. in d. c. fi. de excep. & ibi Abb. in nostro casu est magis dubium, ex eo quia dictus commendator à principio huius litigij fuit actor: & ita loquitur in actore originario, & contra partem meā, qui fuit dictus cōmendator, fuit lata sententia, à qua ipse appellavit, & nunc prosequitur: & etiā actor originarius auditur prosequēs appellationem, cū nunc in causa appellationis cēseatur reus, venit stimulatus stimulo sententiæ: not. tex. in c. significauerunt. de excep. & quod ille text. loquitur in actore, tenet ibi gl. super parte, defensio. & idem ibi Inn. Io. And. Abb. intantum quod si sententia feratur in fauorem excommunicati, valebit, etiam si sit cōdemnatoria cōtra aliam partem: gl. & Abb. in d. c. significauerunt. vj. col. idem Abb. post Inn. in d. c. exceptionem. j. col. in tantum & hoc est not. quod etiam si actor excommunicatus non esset appellans, sed appellatus: quia lata est sentētia pro eo, à qua alter appellavit: quia tūc etiam ei est licitum appellationem prosequi: pro hoc nota. cōclusio Abb. in c. cū inter. iiij. coll. de excep. dicēs, q̄ quēadmodum non excommunicato appellato licet appellatorem prosequi, ita etiam excommunicato, nisi in casu quo reus appellans non prosequatur: quia tūc cessat stimulus, cū rata maneat sententia in suum fauorem lata eo non prosequēte. idem Domi. in d. c. j. de excep. non ob. tex. in c. pia. de excep. & c. exceptionem. de excep. † quibus iuribus est expressum, quod in quacunque parte litis potest opponi exceptio excommunicationis: quia illud est verum in causa principali, secus in causa appellationis, ita dicit Abb. in d. c. significauerunt. & in c. cū inter. de excep. verum est quod Spe. in titu. de renun. & con. §. j. ver. scias. quē recitat Abb. in d. c. exceptionem. iiij. col. tenet quod etiam post conclusionem in causa potest opponi exceptio excommunicationis, ad differendam & impediendam executionem indistinctē potest opponi: tex. in d. c. pia. Per quæ videtur non obstante dicta exceptione esse audiendum, & ita publicē disputavi in consilio Regum nostrorum existente ibi reuerendissimo Archiepiscopo Hispalensi, qui tunc temporis ibi præsidebat, aliisque doctoribus in dicto consilio residentibus: & reges nostri erant tunc temporis in Tarragona: & ita laudes ingentissimas refero domino nostro Iesu Christo cum eius p̄ssima
 ma

ma matre.

Rodericus.

S V M M A B.

- 1 Confirmatio quadruplex: & quando aliquid operetur.
- 2 Confirmatio ad hoc vt concessioni robur praestet, requiritur causa cognita.
- 3 Nomina consiliariorum in concessionibus specificanda sunt, vbi de actibus multum ponderosis, & reipublica praedicialibus, tractatur.
- 4 Mandatum ab aliquo habens, non potest mutare nec reuocare à domino specialiter prouisa.
- 5 Argumentum à contrario sensu, in contractibus tam bonae fidei, quam stricti iuris licitum est. Et quando illud verum sit, numero sequenti.
- 6 Argumentum à contrario sensu, nunquam ex aliqua lege sumendum est, si ex illo alterius legis correctio induceretur.
- 7 Argumentum à contrario sensu, est quadam coniectura ex legis seu contrahentium verbis sumpta.
- 8 Argumentum à contrario sensu, ex verbis priuatiuis & penalis sumendum non est.
- 9 Clausula adiecta ad dispositionis executionem, dispositionem non ampliat.
- 10 Clausula adiecta propter vnum effectum, non debet aliud operari.

ALLEGATIO XIII.

Vm per aduocatos ciuitatis de Guadalajara copiose in hac causa allegatū & scriptū reperiā, paucis agendū institui, nisi solum vbi opus fuerit aliqua addere. In primis videtur quod villa de Tendilla non potest se iuuare ex quadā concessione seu donatione antiqua, à qua fundat totū ius suū, cuius trāsumptū, licet nō originale, in processu productū est.

Primò, quia cū nō sit originale nō facit fidē: imò ex parte ciuitatis peritū est, vt producat originalē: quod intēdit redarguere de falso. quod tamē nūquā pars aduersa produxit: per cōsequens manet scriptura nullius effectus, vt sunt nota principia. Imò in fortiori casu hoc statutū est de iure, vt etiā si produxisset originale instrumentum in iudicio: si petatur

vt iter

vt iterum producat, cū illud contra quem productum est, illud intendit redarguere de falso: si illud non producat iterum, instrumentum tanquam falsum nullius est momenti: vt est casus singularis in l. si. C. de fide instr.

- 1 Nec t̄ obstat si dicatur dictam cōcessionem seu donationem esse à rege cōfirmatam: nam ad hoc facilis st̄t responsio, quia quædam est confirmatio, quæ fit in forma cōmuni, & ista non operatur validitatem actus, nec præiudicium aliquod alteri affert, vt glo. dicit in c. j. de confir. vti. vel inut. probatur in c. quia diuersitatē. de conce. præben. & ibi glo. elegans ponit quid talis confirmatio operetur: & sic cū talis confirmatio parum aut nihil operetur, non præcludit iudicibus viam cognoscendi de validitate iuris confirmati, vt iura dicunt: nec aliquod præiudicium affert parti, contra quā producit: & dicitur fieri in forma cōmuni, quando fit conditionaliter non cognitio de causa, vt confirmamus tibi tales possessiones, quas iustē possides: & similia, vt suprā dictis iuribus. Alia est confirmatio, quæ non fit in forma cōmuni, sed vt aliquod ius tribuat ei, in cuius fauorem fit confirmatio: & ad hoc vt talis confirmatio valeat, requiruntur duo: Primò quòd fiat causa cognita, & sic citata & audita parte, in cuius præiudicium fit: Secundò quòd princeps faciat ex certa scientia, sic dicit glo. in c. ij. de confir. vti. vel inu. idem ibi Anto. & alij & Abb. in c. j. illius tit. pro his bonus text. in l. ex his verbis. C. de donatio. inter vir. & vxor. quem glo. ibi inducit ad hoc, quòd per confirmationem priuilegiarum nullum ius attribuitur de nouo. † Vnde Bal. ibi dicit, quòd ad hoc vt cōfirmatio præstet aliquod robur, requiritur causæ cognitio, quæ nō potest interuenire nisi citata parte. l. de vno quoq. ff. de re iudi. per tex. in d. c. j. hoc modo est intelligenda gl. in c. ea quæ. de re iudi. quæ dicit quòd vbicunque Papa aliquid confirmat ex certa scientia, inferior non debet se intromittere: quia illud est verū, vbi causa cognita, & partibus citatis, & allegantibus de iure suo illud fieret, & ex certa scientia Papæ, vt dicunt Doct. in d. c. j. & ij. in c. penult. de confir. vti. vel inuti. Vnde ad propositū dico, quòd licet vbicunque instrumentum originale esset insertum in confirmatione principis, non esset iterum dictum originale producendum, vt dixit glo. not. in c. penult. de confir. vti. vel inuti. tamen istud est verum duobus concurrentibus.

Primò,

Primò, quando authoritate principis transcriptum esset & redactum in publicam confirmationem, vt dicit ibi glo.

Secundò, quādo confirmatio fuisset facta vtriusq; partibus instantibus vel de consensu ipsarum, aliās non faceret fidem talis confirmatio de tenore instrumenti in ea inserti. sic dicunt Docto. in d.c. penult. & in aliis pluribus locis: cū igitur nullum istorum interuenit in proposito, ergo &c.

† Secundò, quia dato quòd hæc cessassent, nec ex dicta concessione Tendilla se iuuare potest, cū in ea nec sint expressa nec specificata nomina officialium & aliorū de vniuersitate, qui illam concesserunt, nec aliqua pars: vnde licet fuerint in hoc aliquæ opiniones, scilicet an requiratur de necessitate quòd exprimantur nomina: quas hic referre reputauī superfluum: attamen quo ad propositum est communis opinio, quòd quādo tractatur de actibus multū ponderosis, ciuitati & reipublicæ præiudicialibus, semper requiritur quòd specificentur nomina cōsiliariorum & aliorum de vniuersitate, qui hoc concedunt, casus est in l. fi. de vend. rebus ciui. lib. xj. sic inquit Bal. in l. j. in princ. ff. de re. eo. & in l. ciuitas. in fi. ff. si cert. petat. & Pet. de Ancha in commento c. canonū statuta. in versic. & propter hoc & alia. cum quibus concordat doctrina Bart. in l. j. ff. de albo scrib. dum allegat d. l. fin. & Anto. de But. in c. j. de syndic.

Tertiò, quia dicta ciuitas habebat antea statutū & ordinationem, ne cui liceret in ea immittere vinū, vt latius hoc in dicta ordinatione continetur: quæ obseruanda est tanquam si super hoc dicta ciuitas haberet priuilegium, vt est lex super hoc expressa facta per regem Henricum quartum in villa de Madrid anno M. CCC. LV.

† Nunc ad propositum dico, quòd dicti consiliarij & alij 4
officiales vniuersitatis dictæ ciuitatis non potuerunt facere dictam concessionem dictæ villæ de Tendilla, cū illa tenderet in reuocationem ordinationis dictæ ciuitatis. imò per dictam donationem reuocabitur dicta ordinatio ciuitatis quo ad dictam villam de Tendilla: cū habens mandatum ab aliquo nō posset mutare nec reuocare illa, quæ à domino specialiter sunt prouisa. iste est casus singularis in l. si hominem. ff. manda. quam l. Bar. dicit ibi esse multū notabilem satis ad propositum, scilicet quòd quādo aliquibus conceditur arbitrium, non possunt facere contra statutū ab ipsa vniuersitate

uersitate factū. quod milles refert se practicasse. idem ipse per d.l. in j. consti. Codicis. & in l. ambitiosa. de decre. ab ordi. facien. Abb. in c. studuisti. de offic. lega. in prin. idem Bal. in d.l. si hominem. quam etiam inducit ad hoc, quod si ciuitas vel communitas elegit sibi ducem, vel gubernatorem, vel regem, quod isti nihil possunt facere contra ea, quæ sunt statuta & ordinata per ciuitatē, vel specialiter prouisa per eam: quod refert notandum. Item allegatur, quod dicta concessio fuit facta eo tempore, quo dicta ciuitas erat quodammodo subdita domui illorū de Mendoça. Item quod fuit postea reuocata per contrariam ordinationem dictæ ciuitatis: & de his & aliis inualiditatibus & annullantibus dictam concessionem latius in processu, & allegationibus
 5 aduocatorum. † Nec obstant quedam alia verba in dicta concessione apposta, quæ in cortice considerata videntur ampliare dictam concessionem: dicitur enim infra, *pero si los reynos de Tendilla metieren vino defuera del termino de Guadalajara pague el que lo metiere seys cientos maravedis por cada vezada &c.* ex quibus verbis in sensu contrario videtur permittum immittere vina, quæ habuerint intra terminos dictæ ciuitatis: cum illo casu non sit apposta poena: & in contractibus, tam bonæ fidei, quàm stricti iuris, licitum est argumentum à contrario sensu. l. inter focerum. in §. cum inter. ff. de pactis dora. quem ad hoc reputauit singularem Abb. in ca. cum Apostolica. de his quæ sunt à praela. Sed est alius similis in l. si pecuniam. ff. si cert. pera. Sed hoc non ob stare ostenditur efficacissimè & inconuincibiliter.

Primò, est considerandum, vt constar, quod tantum imò maius damnum incurrieret dicta ciuitas de Guadalajara, & eius vicini, si illi de Tendilla possent in dicta ciuitate immittere omnia vina, quæ haberent in termino & territorio dictæ ciuitatis quàm si immitterent vina, quæ haberent extra terminum & territorium dictæ ciuitatis, considerato quod in termino & territorio dictæ ciuitatis est maxima abundantia & copia vini & vinearum: vnde ibi possent multas vineas acquirere, & habere, & immittere vina in dicta ciuitate paucioribus expensis, quàm extra terminos & territorium: propter maiorem distantiam à ciuitate maiores expensæ erant necessariæ ad vina exportanda. rebus igitur sic stantibus maiorem causam habebat ciuitas, & fortiorem
 ration

rationem ad prohibendum illos de Tendilla immittere vi-
na, quæ haberent intra territorium & terminum dictæ ci-
uitatis, quàm extra. † Vnde dico, quòd isto casu ex prædi- 6
ctis verbis non est sumendum argumentum à contrario
sensu. Allego ad hoc elegantem determinationem Bald. in
l. apud antiquos. C. de furtis. vbi firmat, quòd licet verum
sit, quòd in contractibus sit sumendum argumentum à con-
trario sensu: tamen illud est verum, quando in casu contra-
rio sumpto per argumentum à contrario sensu militaret
ratio contraria: sed si in dicto casu contrario, qui sumitur
per argumentum à contrario sensu, esset eadem vel maior
ratio, tunc non est sumendum argumentum à contrario
sensu ex verbis in contractu appositis: imò idem erit in ca-
su sumpto per argumentum à contrario sensu, sicut in casu
expressè disposito per argumentum à simili, vel ab æqui-
pollentibus. iste est casus singularis ad propositum Bal. con-
cludens in lege, si extraneus. ff. de conditio. ob causam. ibi
enim dans dotem pactus est sibi reddi in casu quo matri-
monium contraheretur, & dissolueretur: dicit text. quòd
in casu contrario, scilicet si matrimonium non contrahe-
tur, eodem modo videtur pactus ut dos sibi reddatur: Assi-
gnat Consultus rationem satis ad propositum, quia & veri-
simile est in hunc quoque casum eum qui dat sibi prospice-
re. Optimam & singularem glo. allego ad prædictam con-
clusionem in l. cum prætor. in princ. in glo. super parte, vi-
detur. in fine. ff. de iudi. cum igitur eadem & adhuc maior
ratio stet in prohibendo immittere vinà, quæ haberent in-
tra terminum & territorium ciuitatis, quàm extra, ergo
& cætera. † Præterea argumentum à contrario sensu est 7
quædam coniectura, quæ sumitur ex verbis legis seu con-
traheentium. ut pulchre Imperator inquit in lege, apud anti-
quos. C. de furtis. ibi, quidam ita eam per coniecturam in-
terpretati sunt, iuncta glo. quem text. ad hoc summè extol-
lit Bar. ibi & in l. omnes populi. de iusti. & iure. simili text.
est in l. si pecuniam. ff. si cert. pet. ibi, tanquam si sub contra-
ria conditione. quia dictio, tanquam, est nota improprietas:
ut in c. solitè. cum glo. in verbo, tanquam. de maio. & obed.
& sic dicitur argumentum tale procedere ex quadam inter-
pretatione, non ex verbis: ut Bal. ibi dicit per illum text. &
Bar. in l. j. ff. de offic. eius cui manda. est iuris d.

Sed

- 8 † Sed quis potest præsumere ex dictis verbis coniecturam in sensu contrario, vt de voluntate ciuitatis in dictis verbis videatur esse permittere eos de Tendilla immittere in dictam ciuitatem omnia vina, quæ habuerint in termino & territorio dictæ ciuitatis: ex quo paulo ante in eadem scriptura cum tanta taxatione & verbis ita claris & dispositiuis solum eis concessit ciuitas, vt solummodò & præcisè possent immittere vina sua propria, quæ haberent ex vineis plantandis in termino de Tendilla: absit enim talem coniecturam sumere in sensu contrario, imò in eodem: & coniectura prohibitionis est manifestissima, quia ex quo in principio taxatiuè & præcisè eis fuit à ciuitate cōcessum immittere vina de termino suo de Tendilla, per consequens videtur eis prohibitum aliunde, quàm ex dicto termino portare in dictam ciuitatem: vt in l.cum prætor. cum concordan. ff. de iudi. si enim aliter diceretur, esset tunc corrigere dictā concessionem in principio appositam, in quantū ibi præcisa & taxatiua fuit cōcessio solum ad vina de Tendilla, esset etiam tunc corrigere statuta & ordinationem dictæ ciuitatis contrarium disponentia: quod nec dicendū nec præsumendum est: arg. text. not. in l.cum patrem. C. de condi. infer. vbi est casus, quod nūquam sumendum est argumentum à contrario sensu ex aliqua lege, si ex tali argumento induceretur alterius legis correctio: quod Bal. & cæteri reputant valde notādum. Sic in proposito ad corrigendum primam dispositionem & cōcessionem taxatiuam in eadem scriptura factam, & ad corrigendam dictæ ciuitatis ordinationem, non est ex verbis suprā relatis sumendum argumentū à contrario sensu. † Prætereà dico, quòd l.cum dicta verba sint priuatiua & pœnalia, scilicet *que no puedan meter vino defuera del termino de Guadaluja, & pague por cada vezada seys cientos marauedū de pana el que lo metiere defuera del dicho termino.* Quòd ex dictis verbis non est sumendum argumentum à contrario sensu, vt videatur eis concessum immittere vinū, quod habuerint intra terminum dictæ ciuitatis. Allego ad hoc in terminis elegantem conclusionem Bal. in l.cum patrem. ad fi. C. de condi. infer. vbi decidit, quòd si pater dixit, ex hæredo filium meū, si non redierit ad patriam, nunquid videatur eum instituere, si ad patriam redierit: nam videbatur quòd sic, sumpto argumento à contrario sensu: Contrarium

rium determinat duplici fundamento: Primò, quia ex dispositionibus priuatiuis nō resultat habitus l. ex facto. l. a. j. ff. de hære. insti. vbi per verba prolata ad priuationem inducendam non debet induci augmentum. Secundò, quia ex dispositionibus negatiuis non resultat affirmatio: vt Cōsultus inquit in l. tertia. in §. Lucius. ff. de manu. testamento. & hoc dictum Bald. sequitur & extollit Pe. de Ancha. in c. canonum statuta. viij. charta. de constitutio.

Confirmo hoc quodam singulari fundamento, & videri meo satis vrgēti in proposito: nam dico, quòd etiam si in dicta concessione per ciuitatē facta dicto loco de Tendilla solum sit apposita pœna contra eos, qui immitterēt in ciuitate vina illa, quæ haberent extra terminos ciuitatis, non tamen ex hoc quòd non sit apposita pœna aliter immittenti, censetur licitum & concessum immittere vina, quæ haberent intra terminum & territorium ciuitatis. do singularia verba Cōsulci ad hoc in peregrino loco, scilicet in l. at si quis. §. diuus. ff. de religio. & sump. fune. ibi non rectē facere pœnam, tamē in eum statutam non esse: ecce ergo ibi casum. quòd non ex hoc cēsetur esse licitum & cōcessum aliquid facere, propter eā quòd non sit facienti imposita pœna.

† Præterea certum est, quòd dicta verba fuerint apposita ad ¹⁰ executionem dictæ dispositionis & cōcessionis, scilicet contra eos, qui dictam concessionem trāsgrederentur: quod clarē constat ex litera, dum dicit: *Et si los reynos de Tendilla metieren vino de fuera del termino de Guadaluara, paguen por cada vezgada seyscientos marauedis de pena: & sic tractatur ibi, & disponitur de imponenda pœna contra transgressores dictæ donationis, & sic ad illius executionem: nunc habeo casum, quòd clausula adiecta ad executionē principalis dispositionis non ampliat dispositionē. iste est tex. aureus in cle. j. in princi. de præbē. ibi, quāquā confectis super ea literis sit insertum, quòd animarum cura, si dignitatibus ipsis vel alteri earum immineat, nullatenus negligatur. quem tex. ad hoc allegauit Ioan. de Imol. in l. qui Romæ. in §. duo fratres. vij. col. in versū. Item per hoc. ff. de verbo. oblig. facit l. si de certa, C. de transac. facit etiā bonus tex. in l. quoties. C. fami. herc. per quē notat ibi Bal. in ij. notabi. quòd verba generalia indiffinitē prolata recipiunt intellectum à verbis specialibus antea positis. Faciat † etiā bonus tex. in l. legata inutiliter. l. i.*

ff. de lega. j. vbi est casus, quòd clausula adiecta propter vnum effectum non debet alium effectum operari: & sic cùm dicta clausula fuit apposta ad executionem transgressorum, non operatur effectum ampliatiuum principalis dispositionis & concessionis.

Rodericus.

S V M M A E.

- 1 *Præscriptio temporis, iuri publico non debet obistere.*
Viam publicam populus, ea non vtendo, amittere non potest.
- 2 *Res, maximè corporales exceptis sanctis, sacris, publicis, populi Romani, & ciuitatum, vsucapionem recipiunt,*
- 3 *Intellectus ad l. omnes. C. de præscript. xxx. annor.*
Intellectus ad l. præscriptio, C. de oper. publ.
- 4 *Præscriptio regulariter non currit, vbi specialiter per legem prouisum est.*
- 5 *Intellectus l. regni, circa plantas & edificia in publico facta.*
vsque ad finem allegationis, & nu. 9.
- 6 *Plante in terminis ad pastum destinati factæ, quo tempore præscribantur,*
- 7 *Pragmatica quadam, & lege ab Alfonso rege in Mailrida facta, expresse cauetur plantatum in alieno termino destruendum esse, & ad pastum reducendum.*
- 8 *Census edificanti in publico, imponi debet.*
- 10 *Aedificium, per quod seruitus constituta impeditur, destruendum est.*

ALLEGATIO DECIMAQVINTA.

X sequentibus fundari videtur hos terminos villæ de Peñasiel nō potuisse præscribi per villā de Curiel: pro quo optimus tex. in l. præscriptio. C. de operi. publi. vbi tex. dicit, præscriptio † temporis iuri publico non debet obistere. facit l. viam. ff. de via publi. vbi tex. dicit, viam publicam populus nō vtendo amittere nō potest. l. fi. ff. de vsucapi. in priaci. dicit tex. præscriptio lōge possessionis ad loca iuris gētium publica cōcedi nō solet. l. vsucapionē. ff. eodē titulo. dicit tex. † vsucapionē recipiunt, maximè res corporales, exceptis rebus sacris, sanctis, publicis. populi Romani, & ciuitatū, & ibi glo. notanter dicit non habere locū præscriptio in illis rebus, quæ sunt in vsu vniuersitatis per dictam
viam

viam publicam. facit l. fi. C. de sacrosanctis eccle. nec obstat l. omnes. C. de præf. xxx. annorum. vbi etiam ius publicū præscribitur spatio xl. annorum, & etiam cōtra fiscum præscribitur, secundum formā l. in omnibus. & ibi Bart. ff. de diuer. & tempo. præsc. quia dico, † quòd d. l. omnes. intelligitur, 3
nisi illa res quæ præscribitur, sit in vsu publico: quia tunc cessat præscriptio: ita dicit gl. in d. l. omnes. & ibi sequitur clarior Sali. hanc distinctionē. idem tenet gl. in d. l. præscriptio. vbi gl. assignat pro contrario dictam l. omnes. & dicit quòd d. l. præscriptio. quæ vetat præscriptionem, debet intelligi in locis publicis, & rebus, scilicet publicis quæ vsui publico deputatæ sunt. idem Bal. in dicta l. omnes. dans † pro regula, 4
quòd vbicunq; inueniatur aliquis casus, in quo per legem sit specialiter prouisum, quòd nulla præscriptio currat, ibi non sufficit cursus xl. annorum: ponit exemplum in d. l. præscriptio. & in aliis legibus exemplificat etiam in rebus deputatis vsui publico: & glo. singulariter ponit dictam regulam in l. fi. C. de fundis limi. & ad litteram Ange. sequitur dicta verba Bal. ponens dictam regulam notabilem: hanc sententiam sequitur Cyn. in l. j. C. de quadri. præscriptio. vbi dicit, quòd in his rebus quæ sunt in vsu publico, nulla præscriptio currit. idem ibi Sali. qui notabiliter distinguit circa præscriptionē contra ciuitatem & fiscum. hoc idem tenet glo. in l. fi. C. de sacrosan. eccle. quæ tenet, quòd licet præscriptio contra ecclesiam vel ciuitatem non currat nisi spatio centum annorum, in quatuor casibus ibi specialibus, tamen etiā illa præscriptio nō currit in illis rebus ciuitatis, quæ sunt in vsu publico: & sic est ista indubitata quæstio, cū ergo termini ciuitatum & locorum sint ad vsum publicū deputati, ergo im præscriptibiles. & idem Bar. in d. l. fi. † Et cum his concordat expressè quædam l. partitæ. quæ est in iij. parti. titu. xxix. 5
l. vij. incipit, plaza, vbi dicta l. dat verū intellectum ad l. omnes. quæ contra rem publicam permittebat præscriptionem xl. annorum: & declarat res quæ dicuntur destinatæ ad vsum publicum: dicit tex. ibi in primo responso hæc verba: *plaza, ni calle, ni camino, ni dehesa, ni exido, ni otro lugar qualquiera semejante deſtes que sea vſo communalmente del pueblo de alguna ciudad, villa, o caſtillo, o de otro lugar, no lo puede hombre ganar por tiempo:* & sic concordat in hoc cum dicta l. præscriptio. & cum l. viam. & cum aliis iuribus antedictis veran.

tribus omnimodam præscriptionem in rebus ciuitatum ad
 vsum publicum deputatis: & succedit nunc illa regula Bal. &
 Ange. & glo. de qua suprâ: quod vbi per legē est specialiter
 prouisum, vt nulla præscriptio currat, non sufficit cursus ali-
 cuius temporis: & satis probatur ex glo. not. in d. l. fin. de sa-
 crofan. eccle. quæ dicit quod hoc casu nec præscriptio ceterum
 annorum sufficeret: in secundo responso dicit d. l. partitæ, q̃
 si essent res ciuitatis alterius naturæ, putà serui reipublicæ,
 iumenta, naues, & similia, ista bene præscribuntur spatio xl.
 annorum: & in hoc concordat cum d. l. omnes. subdit tex. ra-
 tionem: quia in aliis, de quibus in primo responso, quæ sunt
 ad vsum publicum omnium deputatæ, omnes vtuntur illis
 communiter: non sic in seruis, & nauibus, & in aliis, in qui-
 bus lex ibi exemplificat: vnde cū termini sint deputati ad
 vsum publicum omnium vicinorum, & in illis exemplificat
 dicta l. partitæ: stat huic dubio satisfactū, quod villa de Cu-
 riel per nullum tēporis spatium potuit dictos terminos præ-
 scribere in præiudicium vicinorum de Peñafiel, cū eisdem
 essent deputati ad vsum communem & publicum omnium:
 facit glo. not. & magistralis, quæ tenet etiam hanc conclusio-
 nem in c. cū non liceat. de præscrip. vbi numerat glo. plu-
 res casus, in quibus non currit præscriptio, & inter eos ponit
 dictum casum, & in puncto iuris de rigore videtur hoc sa-
 tis sustentabile.

- 6 † Sed habui de facto consulere postea in ardua quæstione
 inter villam de Portillo & oppidū de Herrera, in tribus du-
 biis. Primò, quia quædam sententia antiquitus fuit lata inter
 eos, quod in certa parte terminorum de Portillo vicini de
 Herrera possent pascuare cū pecoribus: ita quod nec vicini de
 Portillo, nec de Herrera, possent ibi plantare, sed essent dicti
 termini ad pastum: quo non obstante fuerunt plantati, dubi-
 tabatur, si habuit locum præscriptio in plantis per xl. annos
 & plus: videbatur quod non per hæc fundamenta: consului
 quod dicti vicini de Herrera præscripserunt plantas per xl.
 annos concurrētibus necessariis ad causandam præscriptio-
 nem, nisi dictæ plantæ fuissent factæ in exido vel dehesa de
 Portillo, & hoc per l. omnes. C. de præsc. xxx. annorum. Nec
 obstant prædicta fundamenta. Primò, quia in similibus ne-
 gotiis in hac audientia, vt audio, & in consilio sic est inter-
 pretata d. l. partitæ, quod non extendatur indistinctè ad om-
 nes

nes terminos, aliàs esset absurdum, quòd in terminis alicuius loci non posset aliquid præscribi: satis est ergo quòd verificetur in dehesa & exido, & in quantum dicit d.l. semejante destos que sea vsu communal referatur ad alia, putà abreuaderos aut eras, non indistinctè ad alios omnes terminos: qui licet sint ad vsu omnium deputati, non tamen ad illum vsu pascendi specialiter deputati, vt exido & dehesa: quia etiam sunt deputati ad plantandum, & arandum, & similia. Item quia dictæ glo. semper exemplificant in via & platea: & etiam l. partitæ non facit mentionē generaliter de omnibus terminis loci: & si hoc indistinctè senserat, nō est præsumendum q̄ omiserat omnes terminos generaliter, cum sit quid principale.

† Item quia quædam pragmatica huius regni hoc sentit, in quantū solum iubet reduci ad pastum id quod est plantatum in terminis alienis à certo tempore: & contuli hanc quæstionem cū aduocatis curialibus peritis: & omnes absque dubio assenserunt in hoc, dicentes se vidisse sic pronuntiatū plerunque, & maximè hoc procedit sine dubio: en lo rompido y la brado para pan: cūm nō in totum auferatur vtilitas pastus: quia alzado el pan pace se. Itaque elapsis quadraginta annis præscriptione non interrupta, iuridicum videtur nō esse destruendū id quod plantatum est: intellige tamē quòd post xl. annos perfectos haberet adhuc quatuor annos Portillo ad se restituendū cōtra præscriptionem: his elapsis post xl. annos plantæ sunt integræ præscriptæ: sed dicta præscriptione non completa, id quod est factum seu plantatū in terminis cōmunitalis alicuius, reducendū est ad pastū. hoc probatur in l. ij. ff. ne quid in lo. pu. quæ mandat destui & dirimi in loco publi. factū: idem quædā l. Regis Alfonsi en Mandrid dicit expressè *que sea de secho y derribado lo labrado o poblado en los terminos de los concejos*: & hoc videtur istius attēta cōmuni interpretatione dictorū iuriū: licet de rigore iuris valde vrgeant dicta fundamēta ad excludendā præscriptionē: & in cōsulendo mihi visum fuit iustius id, qđ cōsului attēta causæ qualitate: & ita ab aliis fuit subscriptū consiliū meū, & etiā in dicta sententia antiqua, de qua in principio mandatū fuit quasi idem, scilicet quòd plantæ antiquæ manerent, nouæ dirūperentur. Nec † obstat l. ij. §. si quis. ff. ne quid in lo. pu. vbi dicitur, quòd debet imponi census seu salarium ædificanti in

- publico, sicut aliquando vidi pronuntiar: quia ille text. loquitur quādo ædificiū nō nocet vsui publico, ne vrbs ruinis difformetur. † Itē videtur etiā illa lex intelligenda vbi quis licitē ædificasset seu plātasset in publico, secus si illicitē: hoc probatur in d. l. ij. & in l. fidei cōmissa. §. si quis illicitē. ff. de leg. iij. & Alex. in apostil. sic eā intellexit, & videtur hic intellectus conformis cuidā pragmaticæ huius regni, quæ dicit imponendum censum in plantatis cum licentia communis: vide eam, & considera bene quomodo loquitur.
- 10 † Secundum dubiū erat in quadā parte terminorū de Portillo, habebat oppidum de Herrera seruiturē seu ius solūm pascēdi, si poterat Portillo rūpere in dicto termino, & arare eum, seu plantare: dixi q̄ si per talem rupturā seu plantā impediebatur seu auferebatur ius pascendi illis de Herrera, q̄ hoc non possent, per tex. in l. certo. ff. de ser. urb. præd. & l. si manifestē. & l. altius, cum aliis. C. de serui. vbi est casus, quod in meo possum facere quod volo, nisi faciā id per quod impediretur seruitus constituta: quia tunc factū est destruendum. l. ij. C. ad leg. Aquil. l. si quid pars. C. de serui. de quo Cēpola latius in rub. de serui. pascendi, licet ille non mihi satisfaciat. Fallit nisi pro necessitate vicinorum de Portillo, per tex. singu. in l. præses. C. de serui. cum intellectu Sali. & Cyn. & aliorum, idem Abb. singulariter in c. dilecti. de arbit. dum loquitur de his quæ ex consuetudine habebant ius scindendi ligna in monte alicuius communis: quia si communitas indiget, possunt contra consuetudinem prohibere. Vide eum.

Rodericus.

SVMMÆ.

- 1 Fundum alienum inuito domino, venandi aut aucupandi gratia, ingrediendum non esse.
- 2 Fluminum piscationes, à iure indistinctè & regulariter cuique permisse sunt.
Flumina quo ad vsum omnium sunt publica.
- 3 Vtus à iure naturali gentium cuique homini concessus, impediendus non est.
- 4 Ius prohibendi piscari præscriptione acquiri non potest, sed consuetudine.
Consuetudo irrationalis & iniqua non est obseruanda.
- 5 Aqua solo principis privilegio per viam publicam ducitur, absque tamen alicuius præiudicio.

ALL

Vper iure piscandi & aucupandi eleganter Vlpianus inquit in l. iniuriarū. ff. de iniur. & scriptissimè rescriptum est non posse quem piscari prohiberi sed nec aucupari: imò & si antea domus mea vel prætorium meum piscari prohibeam, iniuriarum mecum agi potest. l. j. & ij. ff. de acquir. re. do. vbi litera, omnia igitur animalia, quæ terra, mari, cæloque capiuntur, id est, feræ bestię, volucres, pisces, capiuntur: nec interest quo ad feras, bestias, & volucres, utrū in suo fundo quisque capiat, an in alieno. l. j. ff. de acqui. pos. ibi, quæ terra, mari, cælo capiuntur. & in libro Institutionū in tit. de re. diui. in §. feræ. sunt verba similia, scilicet nec interest utrū in suo fundo quis capiat an in alieno. Solum tamen reperiimus cōsultos permisisse, ut qui in alieno fundo ingreditur venandi aut aucupandi gratia, posse à domino fundi prohiberi, ne ingreditur ad venandū seu aucupandū. l. iij. §. planè ff. de acqui. re. do. idem in d. §. feræ. vers. planè. Et Callistratus Consultus in l. diuus. ff. de ser. rust. præd. inquit diuū Piū aucupibus ita rescriptisse, nō est rationabile nolentibus dominis vos in alienis agris aucupari. l. iniuriarum. §. si quis. ff. de iniur. l. quēadmodum in præsentē. ff. ad leg. Aquil. Sed si venator accipiat in fundo, non potest retineri ut reddat quod accepit, ut dicit gl. in d. l. diuus. cum iuste acceperit per l. antedictas. Accedamus igitur ad fluminum piscationes: quæ à iure indistinctè & regulariter cuique permittæ sunt, flumina enim esse publica quo ad vsum omnium Consultus refert in l. flumina. ff. de flumi. l. quædam. ff. de re. di. vbi Consultus & quidem naturali iure omnium cōmunia sunt aer, aqua profluens, & mārē: & sic cū omnium cōmūnia dicat, nullos excludit ab vso fluminis. l. nemo. ff. eo. ibi, sed & flumina penè omnia & portus publica sunt. l. riparū. ff. e. vbi litera, riparum quoque vsus est publicus iure gentium, sicut ipsius fluminis, idem & adhuc apertius declaratur in li. Institutionum §. flumina. iuncta gl. in parte, quædam publica. in tit. de rer. di. vbi litera flumina autē omnia & portus publica sunt: idēque ius piscandi omnibus cōmune est in portu fluminibusque dicit gl. intelligitur publica, scilicet omniū populorū, ut in §. flumina. alia dicuntur publica, quæ sunt huius

populi vel illius tantum, vt theatrū, campus Marcius, & similia: & sic habetur apertè, quòd ius piscandi in flumine est commune omnium populorum, nō solū illius populi per quē currit flumen. & hoc ad literā decisum est in legibus nostri regni, scilicet in iij. part. titu. xxvij. l. xij. incipit, *los rios, vbi l. satis singularis ad propositū, quæ sic decidit quæstio. los rios y puertos y caminos publicos pertenesçen à todos los hombres comunamente en tal manera que tambien pueden vsar dellos los que son de otra tierra estraña como lo, que viuen y morā en aquella tierra, o son & à vn en los arboles que estā en la riberā en algunas heredades pueden, y los pescadores poner sus pescados & venderlos & enxugar ay sus redes y vsar delas riberas en las otras cosas para ellos necessarias, &c.* Nihil ergo clarius aut euidentius super hoc statui potuit, ex quo manet quod ciuitas de Osma nō potest de iure ex hōc prohibere vsum piscandi ciuibus Burgēsis & aliis, quia dicat flumina esse in terminis suis, cū vniuersitas nostra habeat super hoc in contrarium fundatam intentionem suam de iure communi. Et inde est quòd Doct. nostri loquentes de Baronibus, qui prohibent piscari in fluminibus, affirmant quòd de iure nō possunt prohibere, & dicit Io. Fab. in §. flumina. in fi. de re. diui. inst. sic seruare curiā Franciæ, nisi consuetudo pinguius ius eius tribueret: quia nec præses hoc facere posset, vt dicit consultus in l. iij. §. pla

3 nē. ff. quòd vi aut clam. † Nec minus obstat, si ex præscriptione dicta ciuitas vellet fundare ius prohibendi piscationes: contra quos est casus singularis vetās hanc præscriptionem, in l. fi. ff. de vsucap. in prin. iuncto fine vbi est illa notabilis decisio Papiniani sic decidētis: Præscriptio longæ possessionis ad loca iuris gentiū publica concedi nō solet: veluti si quisquā in fluminis publici diuerticulo solus pluribus annis piscatus sit, alterum eodem modo iure vti prohibeat: nam non potest, cū hoc sit ad impediendum vsum à iure naturali gentium omnibus concessum hominibus. facit l. diligenter. C. de aquædu. in fin. lib. xj. l. præscriptio. C. de ope. pub. facit text. in l. vj. incipit, plaza, tit. xxix. iij. part. vbi indistinctè reprobatur præscriptio non solū in rebus deputatis ad vsum omnium, vt sunt flumina, sed deputatis ad vsum alicuius vniuersitatis solummodò, vt lex ibi exemplificat: facit l. viam publicam. de via publica. ff. nec obstat l. si quisquam. ff. de diuer. & tempo. præscr. vbi videtur ad literam

ram casus contrarius, dum Consultus inquit, si quisquam in fluminis publici diuerticulo solus pluribus annis piscatus sit, alterū eodē iure uti prohibet: & licet super hoc aliqui scribentium, & non bene, multiloquio utantur, veritas indubitanter hæc est brevissime, quod in d.l. si quisquam non erat nec poterat esse prohibitio ratione præscriptionis, quæ in his non habet locum, ut d.l. si. sed ratione quali possessionis, in qua erat ille qui prohibebat, & ratione præoccupationis: nam dum aliquis est piscando, & sic est in possessione piscandi iure præoccupationis: quæ de iure naturali gentium in his est permessa, ut per totum de rerum diuisio. certè potest alium prohibere à piscando eodem loco, & sic non prohibet iure præscriptionis, sed iure præoccupationis: & sic intelligitur d.l. quisquam. aut non est in dicta quali possessione, & tunc non potest alium occupantem & piscantē prohibere, propterea quia dicat pluribus annis piscatum fuisse, & alios prohibuisse, & sic præscripsisse. iste verus casus d.l. si. & quod iste sit verus intellectus tenuit Io. glossator, de quo faciunt mentionem gl. in d.l. si quisquam. & in d.l. si. & in d. §. flumina, inst. de re. diui. & Bar. habet hoc pro verissimo, in d.ll. melius in l. quo minus. ff. de flumi. viij. col. in fin. xv. quæstionis. & aliis diuersis locis, & in casu quo de iure fuerat concessa præscriptio cessat in proposito propter multa quæ ex processu resultāt: nam ad hoc ut dicta ciuitas posset acquirere ius prohibendi per præscriptionem, debebant isti vicini Burgenfes acquiescere & præstare patientiā prohibitioni, & post talem prohibitionem stare per tempus legitimum, quod nūquam piscati essent, quod esset acquisita negatoria, ut in l. j. & ij. C. de serui. l. qui luminibus. cum gl. ff. de serui. verba. præd. l. si. ff. quemad. ser. ami. & sunt notabilia principia in materia. Sed constat per testes, quod ipsi nunquam acquieuerunt prohibitioni, sed semper vti sunt dicto iure piscandi & venandi. Vnde ex quo nunquam amiserunt possessionem, dato quod aliquando fuissent pignorati, fuit impossibilis contra eos præscriptio ad prohibendum eos uti iure sibi competenti ad piscandum.

† Nec obstat etiā si dicatur, ut quod licet præscriptione hoc ius prohibendi piscari non posset acquiri, tamen consuetudine sic, ut Io. Fab. dicit in d. §. flumina. de quibusdam locis Franciæ: nam ipse loquitur murmurando non se bene de-

clarans, nec allegās aliquid quod vrgeat. Sed certē ad hoc al-
 lego famosum casum iuncta gloss. quæ contrarium decedit,
quam non vidi ad hoc allegari. & est rex. in l. iniuriarum. §.
fi. ff. de iniur. vbi postquā posuit Consultus regulam, quod
nō posset quis prohiberi piscari (inquit) sed hoc usurpatum
est, dicit gl. id est consuetudine obtentum in contrarium. &
 dicit ibi Consultus talem usurpationem non esse seruādam:
 dicit gl. quod cum talis consuetudo sit usurpatio, & sic irra-
 tionabilis & iniqua, non est obseruāda. famosa profecto ver-
 ba ad propositum, ex quibus talis consuetudo videtur à Cō-
 sulto reprobata, & important ad hoc pulchra verba Consul-
 ti in l. seruitutes. la. grande. ff. de serui. in §. publico. vbi text.
 s dicit t, quod à principe petitur non ab alio, per viam publi-
 cam aquam ducere: tamen hoc sine incōmodo publico, quā-
 tō magis in consuetudine? Sed quia in nostro casu cessat
 omnimodo, non pono hoc pro constanti: nam & si esset ve-
 rum quod hoc posset acquiri consuetudine, cessat in proposi-
 to ex multis quæ debent interuenire attenta casus qualita-
 te, quæ resultat ex processu cum dispositione iuris. nam di-
 cit prædictus Doctor in d. §. flumina. dum loquitur de dicta
 cōsuetudine prohibitoria, q̃ illa esset inducta acquiescente
 & sciente populo, ita quod constaret de tacito consensu po-
 puli, vt sunt iuris principia. Sed in proposito constat totum
 contrarium, scilicet quod populus Burgi non acquiescebat
 prohibitioni piscandi, imò in totū contradicebat: quod cō-
 stat ex probationibus quod à xxj. xxx. xl. l. annis semper vto-
 bantur dicto iure piscandi. Vnde licet pignorarētur aliquā-
 do, nihil eis obstat: cū constat per hoc illos non acquieuisse
 prohibitioni, nec perdidisse quasi possessionem suam pi-
 scandi. Et si dicatur hanc consuetudinem esse in alijs lo-
 cis huius regni. hoc non est probatū: posito quod esset, nihil
 ad casum sufficit: quod non est in casu nostro, cū sit proba-
 tum cōtrarium & deesse cōsuetudinis est quod nō vincit. l.
 nec debet obseruari nisi solummodò in illo loco, in quo est
 consuetudo, vt per totum titulum de consuetu. tam de iure
 ciuili quā canonico. Hæc est enim differentia legis ad cō-
 suetudinem.

Rodericus.

S V M M A E.

1 Mare de territorio ciuitatis vel loci magis sibi propinqui esse
 dicitur.

Terrie

- 2 Territoriū in aquis se extendit, cū & aque mensurabiles sint.
- 3 Delictum in mari commissum ubi puniri debeat.
- 4 Usus maris iure naturali omnium hominum cōmunis est: nec quis prescriptione prohiberi aut impediri potest vis maris, & rebus ad communem usum deputatis, & nu. 7.
- 5 Res ad communem usum, non solum omnium hominum, sed etiā alicuius ciuitatis deputata, prescribi non possunt.
Actione iniuriarum tenetur, qui aliquam, etiam ante ades suas, piscari prohibuerit, & nu. 7.
- 6 Consuetudo, quaedam non consuetudo, sed quaedam usurpatio appellatur.
- 7 Licentia principis an requiratur, obtinendūque sit, ut quis mari, portu, fluminibusque vis piscis.
- 8 Littora maris quo ad usum & deminium, sunt communia: quo tamen ad protectionem sunt Imperatoris.
- 9 Ius piscandi in portu fluminibusque omnibus commune est.
- 10 Piscatorum redditus an inter regalia numerentur.
- 11 Proventus & redditus ex piscationibus ad principem provenientes, an inter regalia computentur.
Riparum usus est publicus, sicut & mare: licetque omnibus in illis naues alligare & reperire.
- 12 Principes usurpatione in mari & eius portubus multa sibi appropriant.
- 13 Princeps quas res sua potestate concedere valeat.
- 14 Prohibitio de non onerando seu exonerando absque licentia principis, ad qua extendatur.
- 15 Intellectus cuiusdam legis Toleti, qua disponitur, in mari & eius portubus, nauium onerationem & exonerationem fieri non posse.

ALLEGATIO XVII.

I cada vno puede haçer carga o descarga en los puertos de la mar que estan & caen en su territorio, o estan mas cercanos à la villa o lugar que quiere haçer la tal carga y descarga sin licencia del principe.

Saluo mejor iuxta esta dubda parece que cessa para contra Sant Ander con quien litigan estos conçejos de sant Martin y sus consortes actores, Constat enim & sic præsupponitur hunc portum sancti Martini situm esse in termino & territorio horum actorum, ex quo sequitur illum esse

- esse de suo termino & territorio, & in eo habere de iure communi intentionem fundatam, vt possent eo vti ad omnem vsum vtilem & necessarium: nam † mare, seu particula maris, dicitur esse de territorio illius ciuitatis vel loci, cui magis appropinquat, gloss. est illa nota. in c. vbi periculum. §. porro. super parte, territorio. de electio. libro vj. quam glo. Canonistæ sequuntur & extollunt ibi, & alibi, & vltra eos illam ponderauit Bal. in plerisque locis, scilicet in c. j. in prin. ij. col. quib. mod. feud. amit. & in l. penult. ad finem. C. de instit. & substit. sub con. fa. dicens per eam quod fines repertuntur in mari, & designabitur mare per terram propinquam, cui mare magis adiacet, & sub qua distringi consuevit, vt in authen. vt omnes obed. iudi. §. j. & in l. j. ij. col. C. de senten. ex breuic. reci. dicens per dictam glo. quod ille qui est in mari, quod regitur per ciuitatem maritimam, vt Ianua & Venetiæ, non dicitur esse extra districtum: & idem in c. ex literis. ad finem, de proba. & in ca. accidens. el
- 2 ij. ad finem, vt lite non contesta. dicens per eam † quod territorium etiam in aquis se extendit, cum & aquæ mensurabiles sint, pro his est optimus text. iuncta glo. in c. licet. de feriis. in parte, circumpositis ecclesiis. hoc modo inductus: Papa enim ibi mandat quod si certum genus piscis in mari capiatur diebus dominicis, fiat in eleemosynam de eo aliqua portio ecclesiis circumpositis mari, dicit glo. præcipue illis, in cuius territorio captio piscis facta fuit: & licet antiqui ad hoc non ponderent illum text. tamen aliqui Moderniorum illum ad hoc extollunt, inter quos fuit Bald. ibi dicens illum tex. ad hoc esse menti tenendum, scilicet quod mare attribuitur terræ circumstanti: & quod locus seu particula maris attribuaturo loco seu territorio, cui est propinquior, probat nota. text. in l. insulæ. ff. de iudiciis. vbi pulchrè Caius Consultus inquit, quod insulæ Italiæ, pars Italiæ sunt, & cuiusque prouinciæ: per quam l. Angel. de Peru. inquit fuisse decisum Pisis de consilio Barto. & bene, quod
- 3 de delicto commissio † in mari propinquo eorum portui & eorum ciuitati debeat ibi puniri: quia illa particula maris quantum ad hoc intelligebatur subiacere ciuitati Pifarum, quod obtinet secundum eum, etiam si illa particula maris esset valde remota à loco, si tamen nulli alij esset propinquior: & pro his bene facit lex vnica. C. de class. libro xj. quæ

quæ lex non est alibi secundum Bart. & idem Ange. notanter in l. sanè. ff. de iniur. & idem tenuit Bart. in lege, Cæsar. ff. de publi. & ibi probatur.

*Esto auído por presupuesto de necessario se infiere que se ha de pronunciar contra sant Ander mandandole que no prohiba ni desfiendan a los dichos actores ni a otros el uso del dicho mar y puerto en pescar ni en la carga y descarga de pescados y otras mercaderias, porque teniendo estos actores fundada su intencion de derecho comun asis por estar el dicho puerto en su termino y territorio como por ser comun a todos segun derecho natural el uso dela mar y de sus terminos, no puede sant Ander fundar su derecho contra ellos salvo por prescripcion ganada para les prebubir y defender que no lo hagan sin su licencia y esto es el derecho que ellos alegan diziendo que siempre gelo prohibieron y defendieron que no lo huxiesen sin su licencia, Esta prescripcion cessa en este caso por dos razones. La vna porque defender el uso del mar, est contra ius naturale, quo
† maris usus communis est omnium: & sic non potest quis
se iuuare præscriptione ad impediendum & prohibendum
aliquem uti mari & portu, & aliis rebus ad usum cõmunem
omnium hominum deputatis, ut Consultus inquit in l. si. ff.
de vsuca. l. diligenter. in fi. C. de aquæductu. lib. xj. l. præscri-
ptio. C. de operi. publ.*

† Nec obstat l. si quisquam. ff. de diuer. & tempo. præscri. 5
quia ibi non erat prohibitio ratione præscriptionis, sed ratione quasi possessionis iure præoccupationis: quia dum aliquis est piscando, & sic est in quasi possessione iure præoccupationis à iure naturali permissæ, potest alium prohibere à piscando eodem loco: hæc est vera solutio, quam glo. sequuntur Docto. in dictis legibus: facit lex septima, incipit, Plaça, titu. xxix. iij. part. vbi indistinctè in omnibus rebus deputatis ad usum communem non solum omnium hominum, ut est mare, sed etiam hominum alicuius ciuitatis disponit, ut in eis nullo tempore procedat præscriptio, est casus not. in l. iniuriarum. §. si quem tamen. de iniuriis. ff. ibi, vsurpatum tamen & hoc est, iuncta gl. vbi casus, quod tenetur † actione iniuriarum, qui prohibet alium piscari 6
etiam ante ædes suas, nec potest contra hoc se iuuare ex consuetudine seu præscriptione: nam cum hæc sit quædam vsurpatio, quæ iuri gentium contradicit, reprobatur, & nihil operatur. Consuetudo enim contra ius diuinum, naturale,

turale, vel gentium, non consuetudo sed vsurpatio quædam appellatur, vt in authen. vt nulli iudic. §. j. colla. ix. super hoc tamen longior posset esse sermo, nisi quia ad propositum non multum hoc attinet, ex eo quòd etiam si præscriptio haberet locum, cessat indubitanter in proposito propter secundam causam, quæ sequitur.

La otra razón por do cessa prescripcion en esta causa es porque caso que lugar ouiera prescripcion negatoria para defender y prohibir, aqui cessa pues estos actores siempre usaron de su posescion en pesca, carga, y descarga, enel dicho puerto sin pedir licencia a sant Ander & a vn que sant Ander gelo defendiesse y prendasse nunca dexaron de usar de su derecho y posescion y continuarla, lo qual se manifesta a vn por los articulos y prouança contraria en que articulauan como siempre prendauan y defendian de do se infiere que si les prohibian y prendauan que usauan toda via los prendados de su posescion y esto basta para excluir prescripcion la qual segun derecho no se puede causar, salvo si los prohibidos desistan de su posescion y de usar de su derecho despues dela prohibicion, cum patientia & tempore legitimo ad causandam præscriptionem & ius prohibendi, vt iuris principia docent. Sed cum hic ex parte actorum nunquam interuenit patientia, imò contradictio, & possessionis continuatio, cessat præscriptio indubitanter. † Succedit ergo iuris communis regula, qua isti actores regulariter etiam habent intentionem fundatam, quòd cum vsus maris & portus omnibus sit communis à iure naturali, quòd nemo potest prohiberi his vti. l. nemo. ff. de rer. diui. cum vulgaribus: imò si prohibeatur, potest contra prohibentem agere actione iniuriarum: casus est in l. ij. §. si quis in mari. ff. ne quid in loco publ. & in l. iniuriarum actio. §. si quis me prohibear. ff. de iniur. & quod plus est, si ante æles meas aliquem piscari prohibeam, iniuriarum actione teneor, vt Consultus inquit in dicta l. iniuriarum. §. si quem tamen.

Pues siendo los de sant Ander como lo son exclufos y no tienen derecho de prohibir ni defender a estos concijos la pesca carga ni descarga dellos ni de otros cierto es que no haze para entrellos duda si se requiere licencia del rey, o no pues este es derecho de tercero el qual ni nunca alegaron ni opusieron ni prouaron los de sant Ander ni de te se quisieron ayudar salvo pretendiendo derecho proprio de defender que no pescassen ni se hixisse carga ni descarga
fin su

sin su licencia y pues deste proprio derecho son exclufos esto basta para sentenciar el pleyto.

Pero puesto que esto cessasse digo que estos pueden hazer pesca, carga, & descarga: en la dicha mar y puerto sin licencia del principe, indubitati iuris Consulti affirmant maris omnibus esse communem vsum de iure naturali. l. quædam. l. nemo. l. riparum. §. in mari. ff. de rer. diui. l. j. §. si quis in mari. & l. littora. & l. ij. §. aduersus. ff. ne quid in loco publi. l. ergo. §. finali. cum aliis. ff. de acquir. rer. domi. intantum, vt si quem ante ædes meas vel prætorium meum prohibeam volentem piscari, actione iniuriarum teneat, vt Consultus ait in lege, iniuriarum actio. §. finali. ff. de iniur. & in dicto §. si quis in mari. Sic de portu maris Consultus inquit: sed † & flumi- 8
na penè omnia & portus publica sunt, in lege, nemo. ad finem, de rer. diui. ff. & in §. nemo. in libro Institutio. eodem tit. Cum igitur hæc sit regula omnium Consultorum, nec in aliqua dictarum legum fiat mentio de licencia principis super hoc obtinenda, coniecturam accipere debemus non requiri talem licentiam, vt Caius Consultus ait in l. de pretio. ff. de public. & certè ad dubij satisfactionem hæc sufficiens debuisset esse responsio, qui licentiam principis dicit esse necessariam, det legem in hoc requirentem: quod nec vsquam relatum est nec receptum, vt contra Saturnium Consultus inquit in l. j. ff. de senato.

Sed ad alleuiandos labores ostenditur euidenter licentiam principis non esse necessariam, licet hanc negatiuam fundare nobis non incumberet stante regula prædicta.

† Considerando enim à radice potestatem Romani populi super mare, seu ius, & dominium de iure communi in eo sibi competens, & per consequens Imperatoris. solummodo fuit circa protectionem & iurisdictionem: sic dixit glo. in l. quædam. ff. de re. diui. nam cum tex. ibi dixisset mare & littora maris communia esse omnium iure naturali: dicit gl. super parte, littora, quod sunt omnium communia quantum ad vsum & dominium: sunt tamen populi Rom. quod ad protectionem. Hinc Bal. ibi ait, quod proprietates maris est nullius, vsus, quod ad iurisdictionem est Cæsaris. Idem dixit glo. in §. j. Insti. de re. diui. hoc est quod gl. singularis dixit in l. littora. ff. ne quid in loco publi. nam cum ibi Consultus loqueretur per verba rigida, dicens littora, in quæ populus Romanus imper

imperium habet, populi Romani esse arbitror. subdit, sed maris esse communem vsum omnibus, quibus verbis satis exprimitur nihil potestatis Romano populo concessum esse super vfu maris prohibendo seu concedendo.

- Hinc est quod post opinionem Plezen. qui tenuit cōmunia omnium, vt aër & mare esse solius Dei: dixit Ioan. Faber in §. litorum. Instit. de rer. diui. quod aër, & aqua profluens, mare, & littora maris sunt cōmunia, & iure naturali nunquam in alicuius dominio fuerunt, sed fuerunt relictā in suo iure, & esse naturali primāuo, quo omnia sunt cōmunia: vnde in Psal. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oves, &c. Volucres cali & pisces maris, qui perambulant semitas maris.
- 10 † Portus etiam ad vsum cōmunem hominum cedunt: rex. est in l. nemo. in fi. ff. de re. diui. ius enim piscandi omnibus cōmune est in portu fluminibusque, dicit text. in §. nemo. Insti. de re. diui. vnde Bal. notanter in rubr. ff. de re. diui. iij. col. mouēs quæstionem, an portus maris hominum ingenio fabricati sunt publici omnium populorum an ædificanrium: concludit quod ædificia sunt ædificantium. l. in tantū. ff. de rer. diui. sed ipsi portus sunt publici omnium populorū, cū aqua sit communis, vt in d. §. flumina. ex quo infert fuisse reuocatum in dubium, an testamentum factum in portu cuiusdam ciuitatis Soldani diceretur factū in terris Sarracenorū: & dicit quod non, quia portus est publicus, & ita Christianorum sicut Sarracenorum. secundum eum, &c.
- 11 † Nec prædictis obstat text. in c. j. quæ sunt regalia. in feud. vbi numerando text. illa quæ sunt regalia, ponit portus & piscationum redditus inter regalia, & cum hoc leges huius regni concordant, quas infra subiiciam: nam dico quod dictæ leges recte intellectæ per locum à speciali determinant quæstionem nostram in fauorem actorum. Primò enim inquantū ille text. loquitur de piscationibus, illud sic intelligendum est, non quod ius piscandi sit regale, nec sit prohibitōrium edictum, ne cui piscari liceat, seu ad alium vsum & commodum vti mari & portu absque licentia regali. Sed solummodò conceduntur principibus redditus piscariarum consueti, vt est gabella, seu aliud tributum solui cōsuetum, de his quæ in mari piscatores faciūt, seu à mercatoribus de his quæ emunt, aut vendunt: nam ipsæ piscationes & maris vfus cōmunes omnium remanent, hoc apertè demonstrant
- verba

verba tex. dicētis, piscationū redit⁹. quę verba postillātes ibi And. de Yser. & Iaco. de Aluarotis sic aiūt, piscationū reditus (subaudi) consuetus, vt quia fiscus exigit publicum vectigal piscariarum: quia piscationes in mari de iure cōmunes sunt. l. ij. & iij. de re. diui. itaque intelligas de reditu seu vectigali: quia piscationes semper sunt communes, iurisdictio & protectio pertinet ad regem. hæc illi. Idem dicit ipse Andræ. de Yser. postillādo partem, ripatica, positam in dicto c. j. subdit, scilicet † eodem modo intelligas, vt sint regalia, prouētus, 12 & reditus ex his prouenientes: ripæ enim & earum vsus est publicus sicut & mare. l. riparum. ff. de re. diui. & sic expone regalia quantum ad protectionem principis, quia non alienantur, vt in l. sed Celsus. ff. de cōtrahen. emp. Et de hoc est nota. tex. per quem sic debet intelligi dictū c. j. in l. inter publica. §. si. ff. de verbo. signi. ibi, vectigal portus vel vernalium rerum: item salinarum, & metallorū, & piscariarū. Et sic apertè declaratur per l. partitæ, quæ est in iij. part. tit. xxviij. l. vj. incipit: *las rentas*: vbi titulus supra legem sic se habet: *en qualis cosas los reyes y los emperadores hanc señorio*, sequitur lex, *las rentas delas pesquerias son delos Emperadores y delos Reyes fueron les otorgadas*, &c. quæ l. concordat cum dicto c. j. simili modo intelligendum est, quòd tex. dicit esse quid regale: postillat sic Andræ. de Yser. in parte, portus, id est, reditus seu vectigal portus, hoc est reditus, qui prouenit ex his quæ in portu vel ex portu vehuntur. hæc sunt regalia: non tamen ipse portus nec eius vsus, cū sit omnibus communis, vt in d. l. nemo. & clarè probatur in dicta l. inter publica. & hoc idem ll. partitæ, quæ infrà subiiciam, & in ripis apertè leges dicunt licitum esse omnibus & permissum naues cum suis mercantiis ibi ligare & reponere, vt in §. riparum. de rerum diui. & in l. riparū ff. eo. tit. ibi, onus aliquod in eis reponere.

† Sed licet super his longiori scriptura calamus dilatari 13 possit, omittamus ista, scilicet quòd ius principes habere possunt in mari & eius portibus, siue à iure, siue præscriptioe, aut consuetudine acquisitum: cū per consuetudinem, vel potius vsurpationem, seu abusum, multa Reges & Principes Imperatorésque vsurpant in mari, & sibi appropriant, vt magistri nostri antiqui clamant, vt de gulfu maris à Venetis & Genuensibus occupato, & similibus: quia licet super his nihil est oppositum, articulatum, nec

probatum: attamen nihil ad dubium, de quo quæritur.

Sto enim quòd in mari & portibus eius reges & principes aliquod ius haberent, seu acquisissent, seu ad concedendum aliquid in eis, vel siue ad aliquod vestigal in eis imponendum, tamen non ex hoc sequitur quòd ad vtendum eis, vt iura permittunt. jesset licentia principis necessaria: quod inferre ridiculum esset: stant namque ista simul, scilicet quòd princeps habeat aliquod ius in his, non tamen quòd ex hoc sequatur, vt homines habeant vti rebus communibus, puta portu, mari, fluminibus cum licentia regis, & aliter nò: hoc argumento vtitur Bal. in l. item lapilli. iij. col. ff. de re. diui. aqua est communis de iure gentium, ideo conceditur occupanti, nisi ius ciuile prohibeat: sed vbi non reperimus quòd ius ciuile prohibet, ergo stamus iuri naturali gentium, vt in l. quo minus. ff. de flumi. & † hoc euidenter ostenditur: nam in rebus publicis, quæ non sunt ita omnibus communia: sicut aër, mare, & portus, princeps habet potestatem concedendi illa, vt est casus in l. sacra. §. sciendum. ff. de re. diui. & ibi Cy. & Bald. dicunt ibi esse casum, quòd princeps potest donare id quod publicum est: per illum etiam dixit Bald. in rubrica de re. diui. v. col. quòd princeps posset alicui concedere flumina, facit tex. in l. continuus. §. cum quis. in tex. & glo. ff. de verbo. oblig. & l. sed Celsus. ff. de cōtrahē. emp. per Bar. in l. j. ff. ne quid in lo. pub. est casus in §. si quis à principe. eiusdē l. ij. eiusdē tit. Sed nihilominus cuiq; permissum est vti rebus publicis ad communem vsum hominū deputatis absque principis licētia, vt iura sunt nota per totū. ff. & instit. de rer. diui. per totū. ff. de via publi. & de flu. nec reperitur edictū prohibitorium super hoc: solū reperitur edictum prohibitorium, ne quid ædificetur in loco publico, per qd impediatur vsus cōmunis omniū, vt per totū. ff. ne quid in lo. pub. & ne quid in flu. pub. si. quo peius nauigetur. per totū. ff. de flumi. sed eis vti ad vsum deputatum & vtilitatem permissum est absq; aliqua prohibitione, nec licentia requisita, vt dicit tex. in l. j. ff. ne quid in lo. pub. Et ad prædicta de casum in expresso hanc questionem decidentem in l. j. ff. vt in flumi. pub. nau. licet. vbi Vlpianus Consultus pulchrè inquit: Prætor ait, quò minus illi in flumine publico nauem ratem agere, quò minus per ripam onerare quòue aut exonerare liceat, vim fieri veto: dicit glos. ibi, quod ad ipsar vtile interdictum etiam dabitur

bitur de mari, ne quis prohibeatur onerare & exonerare in eius ripa, vt in l. ij. §. si in mari. ff. ne quid in lo. publi. quod satis punctualiter decidit dubium assignatum.

Facit text. in l. j. C. de littorum & itinerum custo. lib. xij. ibi, & quæcunque naues ex quolibet portu seu littore dimittuntur, nullam concussionem vel damna sustineant.

† Et vltra prædicta leges partitæ clariùs hæc videntur decidere: vna est in iij. partida. titul. xxvij. l. vj. incipit, *las rentas, vbi numerando regalia dicit text. las rentas de los puertos & de los portadgos que dan los mercaderes por raxon delas cosas que sacan del mar, o dela tierra son de los Emperadores & de los Reyes &c.* Sic igitur redditus & vectigalia consueta, eis debentur vt regalia: portus nec aqua maris non nisi solùm quò ad protectionem & iurisdictionem, vt dictum est. alia est lex x. eiusdem tituli incipit, *las cosas*: nam cùm in dicta l. superiori fuerat iam decisum quæ essent regalia: subnectitur dispositio quò ad res, quæ omnium sunt communes, in quibus nihil dicit de regalibus: dicit enim text. *las cosas, que comunamente pertenescen alas criaturas que biuen en este mundo son el ayre y las aguas dela lluvia y el mar y su ribera: ca qualquier que liniesse puede vsar de cada vna destas cosas segun que le fuere menester & poren de todo hombre se puede aprouechar dela mar y de su ribera pescando o nauegando & haxiendo todas las cosas que à su pro son.* alia est lex xij. incipit, *los rios*, eiusdem tituli, vbi litera, *los rios, y los puertos, y los caminos publicos pertenescen à todos los hombres comunamente en tal manera que tambien pueden vsar delos los que son de otra tierra estraña como los que biuen y moran en aquella tierra, o son.* & alia ponuntur satis clara in dicta l. quæ faciunt ad propositum: & dato, quòd expressa prohibitio inueniretur scripta super non onerando aut exonerando absque licentia principis, quod est absurdum, & contra omnia iuris principia, tamen hoc non extenderetur ad omnia illa quæ isti actores ducerent, & extraherent, seu aliqui pro eis ad suos vsus, & se sustentandos, vt est casus. & ibi Bartol. in l. cætera. ff. de legatis primo, in §. sed & si quis. facit l. vniuersi. C. de vectiga. & commis.

16 † Nec prædictis obstat quædam l. facta in curiis tholeti tit. *delos montadgos & portadgos*, quasi ad finem legis, à qua partes aduersæ auxilio iuris destituti volunt capere fundamentum. Primò quia si dicta l. bene cõsideretur, solùm venit ad disponendum contra eos qui imponebant & leuabant nouas impositiones & vectigalia in aliquibus locis maris, vbi nunquã tale consuetum est, quod clarè constat ex verbis eiusdem l. in principio, ibi, *fueron esso mesmo despues del año de lxiij. puestas & introduzidas algunas imposiciones y nueuos derechos en algunos puertos dela mar* et iterum: *nueuos portadgos & imposiciones & derechos & cargas y descargas y almoxarifadgos, &c.* in proposito non litigatur super hoc, scilicet super vectigalibus aut aliquibus redditibus, sic debeantur vel ne, vel cui: sed solùm super iure vtendi mari & portu sito in suo termino & territorio. Secundò quia d. l. non venit ad disponendum super iure vtendi mari & eius portu, nec ad tale quid prohibendum, vel permittendum absque licentia regali, sed solù ad tollendas nouas impositiones causatas & impositas post annum lxiij. etsi contrarium diceretur, esset ex ea inducere legum multarum correctione, de quibus suprà, esset disponere contra ius naturale gentium, quo vsus maris & eius portu sunt omnibus cõmunia. Sed ibi lex loquitur per verba obscura, suppleta, vel subintellecta, nunquam sic intelligenda est, vt ex ea inducatur aliarum legum correctio: glo. in c. cupientes. §. quòd si per viginti. de electio. lib. vj. Tertiò quia d. lex facit in totum in fauorem actorum: nam illa loquitur, vt dixi, in nouis impositionibus causatis post annum sexagesimum quartum. Hic non tractamus nunc super impositionibus: & d. l. in quãtum disponit: *que no se hagan cargas ni descargas, &c.* intelligitur in casu in quo disponit, scilicet ad hũc effectum, nec vectigalia seu impositiones ex his leuentur, vt de aliis impositionibus ibi loquitur, non autem venit ad disponendum quibus liceat vri mari & portu, vel vtrum requiratur licentia regis vel ne. Nec illud faciebat ad propositum legis.

Quartò quia dicta l. est expressa contra reos, dicit enim: *que no se haga carga ni descarga saluo en aquellos lugares que se hazia antes del año de lxiij. assi que en este puerto se hazia de tiempo immemorial a ca como esta prouado y assi le queda permiso y en quanto la dicha ley dixere que muestren sus privilegios los quales tienen no se estiende a los puertos que son desde tiempo immemorial*

ita vt in c. super quibusdam. de verbo. signifi. salvo alos que por solo privilegiopretēden de recho assi que a puerto tan antiquissimo como este no se estiende la dicha ley, antes ellos tienen prescripto de recho de puerto carga y descarga por tan antiquissima possessione caso que de derecho comun les fuera prohibido quanto mas siendoles concedido: Hæc sunt quæ in proposito satis vrgent in actorū fauorem, & videor mihi satisfacere ad dubij responsionem.

Licet fortè aliquibus aliter visum fuerit, vt & Iureconsultis aliquando accidit. Nam & Proculus volens reprehendere Labeonem, irrisus est à Celso. l. sed an vltro. ff. de nego. gest. & Sabinus Vlpianum corrigere voluit, & ipse correctus euasit. ff. de positi. l. quod seruus. & apud Vergiliū ij. Aeneid. Cadit & Rhipheus iustissimus vnus, Qui fuit in Teucris, & seruantissimus æqui: Diis aliter visum, &c. Rodericus,

S V M M A E,

- 1 Testis deponens in causa, quæ ipsius commodum vel incōmodum spectat, fidem non facit.
Criminis particeps à testificando repellitur.
Participes criminis dicuntur, cum vnus absolutio alteri prodest.
- 2 Nauta nauigij locum, metu hostium, vel maris impetu non seruans, licet in loco prohibito reperiatur, non punitur.
- 3 Leges, capitis panam, & bonorum publicationem his imponunt, qui tempore belli ad hostes arma portant,
Commercium cum hostibus tempore belli prohibetur.
- 4 Frumentum, vel alias merces exportantes de concussione non timent, si cōmuni officiali, ad quem locum pergunt, notificarint.
- 5 Pana contra res vetitas portantes apposita, non committitur in portantem libri necessarias, sui viatus, vel familie causa.
- 6 Res licite propter illicitas, quæ vna in aliqua naui portantur, non perduntur.
- 7 Res ob repressalias capte iudici loci cōsignari ac presentari debent, ne fraus vel furtum in eis committatur.
- 8 Lex regni disponens, quod capiens res vetitas, teneatur illas infra viginti quatuor horas iudici loci magis propinqui presentare, vnde originem habuit.
- 9 Capite puniuntur, qui hostibus arma deferunt: & bona ipsorum fisco applicantur.

10 Exceptio hæc, bona ad fiscum pertinent, nunquam ab aliquo opponi potest, nisi lata in suis fauorem sententia.

ALLEGATIO X'VIII.

LN causa quæ vertitur inter quosdam Genuenses ex vna parte, & alios Mercatores super quadam naui cum multis mercantiis capta valoris decem millium ducatorum sub colore quod ducebatur in terram Sarracenorum: defenditur pars ipsorum Genuensium sequentibus fundamentis.

Primò stat in processu sufficienter probatum, que los Genoveses cargarõ la dicha nao de paños & otras licitas mercaderias en valor de los dichos x. mil ducados y que los dichos mercaderes vizcaynos por fuerza se las tomaron y robaron y asy esta probado y a vnque en la prouança ouiere alguna duda se deve de ferir iuramento in litem alos dichos Genoveses pues consta dela dicha fuerza y robo. l. ii. quando. C. vnde vi. c. si. quod met. cau.

Nec obstat id quod allegant pro se dicti mercatores, scilicet, quod dicti Genuenses portabant arma & alias res vetitas in terram Sarracenorum.

- I** † Primò, quia solum hoc probatur per testes, qui fuerunt participes in dicto delicto, & habuerunt partem dictarum mercium, & ea, inter se diuiserunt: testis non facit fidem, quando deponit in causa super qua vertitur sibi aliquod interesse. l. omnibus. C. de testibus. & dicitur causa propria, quando principaliter vel secundariò commodum spectat ad testem: gloss. & Doct. ibi l. prima. §. propria. ff. quando appellandum sit. ibi, propriam esse causam. l. nullus. de testi. ff. modò sit causa propria principaliter vel secundariò ratione cuiuslibet interesse, de quo ponit exempla gloss. & Doct. in dicta l. omnibus. Item particeps criminis repellitur à testificando. l. quoniam liberi. C. de testi. & Bald. ibi, etiam si ciuilitè agatur: & criminositas, quando contingit causam de qua agitur, semper repellit testem. Bald. in authen. si dicatur. C. de testi. dicit gl. in d. l. quoniam liberi. quòd dicuntur participes, si vniu. absolurio alteri prodesset. ff. de adul. l. denuntiasse. §. si. vel ad qualequale præiudicium vel commodum. Item dicti testes locuti sunt vno eodémque sermone, quæ est præsumptio subornationis. l. iij. ff. de testi. ibi, vnū eundémque

démque sermonē Itaque notoriē se periurauerūt in duobus.

Primò quia dicunt, quòd illi qui ibant in dicta nauī, statim confessi sunt quòd portabant dictas mercantias ad ciuitatem de Oram, que era lugar defendido notorio esta que no era aquel el camino saluo para el lugar de Calix a do yuan las dichas mercaderias. Lo otro que los tomaron al enrrocamento del estrecho de Gibraltar lo qual es falso antes se prouea que yendo ellos camino derecopara Calix, que es aquende el estrecho los dichos partes contrarias les hizieron huyr & tomar el viento contrario hazia el estrecho y a vn eneste caso a vnque passaran pues lo hazian pormiedo de sus enemigos eran sin pena, quia si quis metu hostiū vel ex impetu maris non seruat locum nauigij licet in loco prohibito reperiat non punitur. ff. si quis caut. l. ij. §. si quis tamē. ibi, angustie. l. C. & sar. ff. de pub. l. imò. de lite. cau. Bal. & Sal. in l. cum proponas. C. de nau. fœn. in fin. ergo cum testes in hoc notoriē se periurarunt in aliis non faciunt fidem: & si testis dicit falsum in vno cap. in totum reprobatur dictum suum, etiā in aliis capitulis non diuisis non creditur ei tanquam periuro, in c. testimonium: de testi. Bal. in l. si ex falsis. in fi. C. de transac. est casus in c. pura & simplex. iij. q. ix. c. in nostra, de testi. idem Abb. post Inn. in c. fraternitatis. de hæret. & Sal. in d. l. si ex falsis. Spe. de testi. §. j. ver. itē q. de suo.

Nec obstat etiam si dicatur quod etiam per testes dictorū Genuensium est probatum quod portabant *azege y eslaño y algunas botas de vino*, quia videtur quòd leges solum imponunt pœnam capitis & publicationem bonorum eis qui ad Sarracenos portant arma, ferrum, & lignamina galearum. ita loquitur lex ij. C. quæ res expor. non deb. c. ita quorundam. & c. ad liberandam. de Iudæ. & solum in dictis capitulis imponitur pœna seruitutis & amissionis bonorū in illis casibus. sic etiam loquitur l. cotem. in prin. ff. de pub. nec obstat tex. in l. j. C. quæ res expor. non deb. vbi dicit esse vetitū portare ad Barbaros vinum, nec aliud liquamen. idem dicit text. in l. mercatores. C. de commer. vbi prohibetur omne commercium cum Barbaris. idem text. in c. quod olim. & c. significauit. de Iudæis. quia illa iura intelliguntur in hostibus, quando inter Christianos & eos est guerra: quia cum tunc sint hostes, omne commercium censetur prohibitum: ita probatur apertè in dictis legibus, quia Barbari erant hostes populi Romani. sic etiam dicit glossa in lege, non

solum. C. de commer. probatur in d. l. mercatores. ibi, *vltra ea loca in quibus tæderis tempore. melior text. in d. c. quod olim. ibi, quãdiu inter nos & illos guerra durauerit. hoc tenet clarè Inn. & Abb. in d. c. quod olim. dicentes quòd tempore guerræ omne commercium est prohibitũ, & omnes merces sunt prohibitę portari ad hostes: si tamen non sit guerra, tunc nõ intelligitur merces prohibita, & non incidit in pœnam portans quascunque merces ad Sarracenos, nisi esset aliqua de mercibus contentis in d. c. ita quorundam. scilicet arma, & ferrum, & lignamina galearum: cùm illa etiam tempore pacis sint prohibita. cum hac opinione expressè cõcordat l. quintę partitę, tit. *delas vendidas. l. incipiens arma. vbi tex. in prin dicit, arma de fuste ni de hierro no deuen vender los Christianos alos moros ni alos enemigos de nuestra fe. & sequitur tex. otrosi defendemosque ninguno lieue a su tierra trigo, ni cebada, ni vino, ni olio, mientras guerrar en con.**

Ex qua colligitur quòd arma indistinctè sunt prohibita, aliæ merces & victualia tempore guerrę: & notorium est in nostro casu quòd commercium non erat prohibitum in Barbaria, vbi est *Calix, segun la costumbre que esta prouada y segun la prouision de contadores que conuerda con la dicha distincion, y a vn ay muy gran presumpcion de no llevar las dichas armas asì esta prouado por los mismos que cargaron la dicha nao mayormente que las dichas naos se registraron con todas las mercaderias que en ellas yuan y se registraron delante el almirante y su teniente y con aquella solemnidad yuan seguras. nota text. in l. j. C. de littorum & itine. custo. ibi, ita tamen. iuncto ibi, vt hoc manifestato: nulla contra eos postea indignatio, seu concussio procedat lib. xij. l. j. C. de nauicula. lib. xj.*

Ay testigos que estuuieron presentes quando las partes contrarias reparisieron las dichas mercaderias que asì robaron alos Genoveses las vieron descoger diZen que enellas no auia armas ni cosas vedadas.

- 4 † Facit etiam dictum Bartol. per illum textum, in dicta l. prima. C. de littorum & itinerum custo. dicentis, nota istum textum, pro portantibus frumentũ & alias merces in alium locum, vt semper vadant coram officiali communi, & notificent ei ad quem locum pergere volunt: nam hoc manifestato non timebunt de aliqua concussione, quæ contra eos fieri posset.

Ya vn los Genoueses eran hōbres de buena fama contra les quales no es de presumir. l. n. omnīs. §. à Barbaris. de re mili. & in talibus ex qualitate personarum statur eorum iuramento, tam super rebus quàm super loco, ad quem vadunt: gl. nota. in clemen. fina. de centi. quam ad hoc commendauit Bal. in l. cū proponas. C. de nauti. feno. in fine. & in authen. habita. C. ne filius pro patre.

Sed posito quòd omnia supradicta cessassent, y se promara auer lleuado armas o vino no les prejudica, porque aquello podria ser algunas armas para defenſa de la nao & algun vino para su mantenimiento, & pœna † appositā cōtra portātes res vetitas non committitur contra eum qui portat sibi necessarias sui viatus caulā vel familiā: Bar. & Imo. in l. cetera. ff. de legat. primo. Bald. in l. cū proponas. C. de nautico feno. est casus in l. si publicanus. §. de rebus. ff. de publi. l. vniuersi. C. de vectiga. & commi. per gloss. in cap. super quibusdam. de verbo. significatione.

Item quia nec est articulatum nec probatum, que las dichas armas las omiesen cargado los dichos mercaderes ni que ellos lo supiesſen ni lo consentiesſen antes se prueua que essas herraduras, o hierros de lanças las lleuaua encerradas en vn arca vn moro del adelantado que alluyua.

† Et vbicunque in aliqua nauti portantur res licitæ & illicitæ, nunquam licitæ cōfiscantur, nec perduntur propter illicitas, nisi probaretur quòd ille, cuius erant licitæ, fuit conscius & particeps in illo delicto. not. rex. in l. cotem. §. dominus. ff. de publi. Bal. in d. l. cū proponas.

Facit quod Bal. ibi dicit pen. col. quòd ad quem pertineat res illicita quæ in nauti portatur, recurritur ad coniecturas: quia ex qualitate rei & personę. Ita dicendum in proposito que aquellas herraduras puestas en vn arca no es de presumir que las lleuassent mercaderes que lleuauan tan gruesſa mercaderia y que portan poca cosa auenturassent à perder lo suyo.

Item dato quòd portassent arma & alias res prohibitas, fuerunt capti in itinere, non in loco Sarracenorum, ni auiendo consumido el delicto podrian arrepentirse, vnde ad minus in totum cessat pœna, quia si aliquis portaret ferrum in Barbariam, & reperitur in itinere, non punitur pœna statuta contra portantes arma ad hostes: ar. l. arboribus. & ibi gloss. de vsuf. Bald. in d. l. cū proponas. ij. colum. Idem ibi Salic.

Bal. in l. si quis non dicam rapere. ij. col. de epis. & cle est casus & ibi Bal. in l. si fugitui serui. C. de ser. fug. dicens, quod in dubio magis iudex debet absolvere quam cōdemnare, & hoc secundum Doct. procedit sine dubio quando lex seu statutum loquitur per verbum significans consummatum delictum, ut est in casu nostro, pro hoc l. ij. C. quæ res expor. non deb. ibi, vendiderit. l. ij. C. de commer. ibi vānundate.

- Sed si quod hæc cessassent, dico quod partes contrariæ statim quod ceperunt dictas mercantias fuerunt obligati illas manifestare coram iudice vel alio publico officiali, ne fraus posset committi, sed coram eis manifestæ essent quæ res ibi portabantur, aliàs de facili quis derobaret nauim cū mēcantis, & ipsēmet ibi supponeret res vetitas, & diceret ibi inuenisse, & hoc probaret cum participibus in delicto: pro quo allego singularem conclusionem Bal. in authē. sed omnino. v. col. C. ne vxor pro marito. vbi Bal. dicit post Iac.
- 7 quod † in casu quo alicui est permissum capere res alicuius propter repressalias quod res captæ debent iudici consignari, & præsentari, ne furtum vel fraus committatur in ipsis rebus, vel in præsentia publicarum personarū fiat de rebus inuentarium bona fide, aliàs si hoc nō fiat, dicitur esse in dolo, & iurari contra eū in litem, nisi immediatē iudici præsentaret & consignaret cumprimū potest. & † adhuc lex Henrici quarti Tolerti facta anno M. CCCCLXII. petitiō. xxvij. expressē disponit, quod qui ceperit res vetitas, quæ extrahuntur extra regnum, debet præsentare infra xxiiij. horas iudici loci magis propinqui, ut fraus cesset. faciunt ea quæ not. in l. si quis in seruitute. ff. de fur. & in l. ait prætor. §. si debitorem. de reuo. his quæ in frau. cred. & in l. cap. v. de adul. & in l. j. C. vbi de curial.
- 8

- Item quia *no son partes las partes contrarias para pedir estos bienes* † quia pœna appositā contra portantes arma ad hostes est pœna capitis, & bona fisco applicantur. l. ij. C. quæ res expor. non de. & in l. mercatores. C. de commer. l. cotē. in prin. de publica. d. l. arma. titu. de las vendas. v. part. quæ dicit q bona pertinent fisco, *yel cuerpo es a merced del Rey*, de iure Canonico idem in bonis: & portans est seruus capientis. c. ita quorundam. & c. ad liberandam. de Iudicis.

- 10 † Item quia hæc exceptio, bona pertinent ad fiscum, nunquam potest opponi ab aliquo, nisi post sententiam latam in fauor

favorem fisci. not. text. in l. his consequenter. ff. famil. herc. l. ij. & glo. ff. si ager veſtiga. Bal. in l. cum ſervum. C. de ſer. fugi. Bal. in l. ex factis. §. Julianus. ff. de vulga. Bart. in d. l. his consequenter. & in l. ij. ff. de except. rei iudi. & ita conſului ego cum aliis aduocatis, maximè attenta qualitate perſonarum, quæ ducebant dictas mercantias. Rodericus.

S V M M A E.

- 1 Cefſio à laico, clerico facta, an valeat.
- 2 Cefſio, quæ venditionis titulo facta fuit, vt valeat, requiritur pretium realiter fuiſſe ſolutum.
- 3 Paria ſunt aliquid fieri tempore prohibito, & conferri in tempus prohibutum.
- 4 Pactum non poteſt renocari in præiudicium illius, cuiſſe ius iam acquiſitum eſt.
- 5 Contractus, partium conſenſu non renocatur in tertij præiudicium, cui ius re velſſe acquiſitum eſt.
- 6 Sententia facit ius.
- 7 Sententia cõmuni partium conſenſu approbata, an poſſit alterari.
- 8 Tranſactio cum inter partes celebratur, an cõmuni conſenſu ab ea recedere liceat.
- 9 Tranſactionis contractus ſubſtantiale, & principale quid.
- 10 Conſenſus ſimultaneus quiri.
- 11 Iura contra non obſervantes contenta in tranſactionibus, qualiter intelligantur.
- 12 Aelio primæua non reſuſcitatur ipſo iure, vbiunque per tranſactionem extinguita fuerit.
- 13 Condiſſio ob cauſam quanam: & an contra tertium poſſeſſorem competat.
- 14 Rei vendicatio aſtori competit, ſi reus contra tranſactionem venerit. numr. 17. & 22.
- 15 Arbitratus eſt tranſactio in fide alterius tertij: ſed vera tranſactio in fide & electione ſuiſſeſus.
Tranſactio non reducitur ad arbitrium boni viri.
Arbitrator quando iniuſtitiam facere dicatur.
- 16 Arbitratoris ſententia, ſi tranſiuerit in rem iudicatam, an executionem mereatur, ſicut iudicis ſententia: Et intra quot dies emologanda ſit. & 21.
- 18 Dominium, an per tranſactionem perdatur.

Transf

- 19 *Transactionis titulus, an sit ad dominij translationem habilis.*
Transactionis contr.ictus, an possidenti titulum tribuat.
 20 *Dominium per sententiam arbitri non perditur.*
 21 *Arbitri sententia non, nisi metu pœna, paretur.*
 23 *Donatio rei cuiuspiam, post mortem alicui facta, cum promissione de non reuocando, an reuocari possit.*

ALLEGATIO XIX.

X duobus ante omnia videtur repellendus iste actor à petitione sua, quã intentat vt cessionarius cuiusdã Antonij de Salazar, dicens titulo vëditionis ab eo sibi cessam actionem certę partis termini de Valdofma, scilicet iuris ad eum non competentis pro certa parte, vt hæres cuiusdam Ioannis de Barrio-nueuo.

- 1 Primò † quia hæc cessio cùm sit facta clerico, & adhuc in dignitate cõstituto, simulata præsumitur, non data coniunctione sanguinis inter cedentem & cessionarium: sic firmat Cyn. aperte in l. per diuersas. C. manda, dicens quòd non valeat cessio facta à laico clerico, qui non esset coniuncta persona, idem firmat Bald. fi. col. in tali clerico extraneo, quia est talis qui posset aduersarium terrere, per l. j. C. ne lice. potest. facit c. fi. de alie. iudi. mu. cau. fact. imò Sal. in d. l. per diuersas. fi. verbis, firmat quòd ex parte rei, cõtra quem fuit facta cessio, & in eius fauorem, semper cessio facta clerico à laico non valet, siue clericus esset coniuncta persona aut nō, propter multa clericorū priuilegia, & alia quæ in eis concurrūt, ex quibus terreri valde & fatigari possēt laici, si daretur locus similibus cessionibus, quæ re vera fuit intentio Gregorij ix. in d. c. fi. ibi, mādamus quatenus clericos memoratos à præsumptione huiusmodi per cen. ec. cōpescatis. quæ verba sufficere debuissent ad hunc excludendum, cùm expresse ibi prohibita sunt cessiones laicorum in clericos fieri.
- 2 Secundo † quia etiā si hoc cessasset, ex alio euidenter constat dictam cessionē esse nullius momenti: nam & si titulo venditionis facta fuit, non tamen constat realiter pretium esse solutum dicto Antonio cedenti, & non solū non probatum, imò nec articulātū est. Sed habeo de iure determinatum quod ad hoc vt valeat cessio, quæ titulo venditionis facta fuit, requiritur quòd realiter constet, pretium esse venditori

ditori cedenti solum, nec confessio de recepto ab eodem
 facta in instrumento cessionis aliquid iuvat cessionarium.
 Iura enim has cessiones valde abhorrent, litium redempto-
 res, & verius emptores detestando: vnde ultra alia non con-
 fessionem sed realem pretij dationem requirunt. hoc Im-
 perator ipse statuisse manifestat in d.l. per diuersas. ibi, da-
 tis pecuniis, & ultra vsq; ad ipsam tantummodò solutarum
 pecuniarum quantitatem, iuncta gl. ibi, in parte solutarum,
 inquit glo. vt sit necesse pretium solum. & hoc magis de-
 claratur in pluribus verbis illius Anastasianæ cōstitutionis,
 quam laudat Imperator in l. ab Anastasio. C. mādā. maximè
 ibi, nihil amplius accipiat quàm ipse verò contractu reipsa
 persoluit. Vnde Bar. coactus ex dictis verbis inquit, quòd ad
 præiudicium rei, contra quem fuit facta cessio, non sufficit,
 si in instrumento cessionis cedens confiteatur sibi solum
 esse pretium, nisi realiter recepisse probetur à cessionario:
 ita quòd realis & vera solutio probanda est secundum eum,
 nec confessio de recepto aliquid operatur ad præiudicium
 illius, contra quem fuit facta cessio. sic refert Bart. in d.l. per
 diuersas. pluries consuluisse cum Francisco de Pisis Iaco. de
 Are. Iaco. But. de Forol. & aliis pluribus: idem Iaco. de
 Bel. in authen. de æquali. dotis. § j. & hanc opinionem vt ve-
 rissimam sequitur ibi Salic. & Angel. & idem Salic. in l. ij.
 C. ne lice. poten. plenissimè respondens ad omnia quæ in
 contrarium adduci possent: & cum his est etiam Bald. in l.
 Deo nobis. ij. col. C. de episc. & cle. licet in d.l. ij. incedat alia
 via. hæc sententia placet Abb. in d.c. fi. & est communis sen-
 tentia, quæ habet pro se casum legis, expressum in d.l. ab
 Anastasio. & secundum hanc opin. tam Legistæ quàm Cano-
 nistæ dicunt sæpius fuisse iudicatum: si ergo iudicatum, & be-
 ne iudicatum, ad alia ultra deuenire non videtur necessarium,
 nisi diuerforum considerationibus satisfaciendum superes-
 set: & obtinet hoc dato quòd in instrumento dicatur quòd
 cedens vendit, & donat si magis valet: aut aliàs titulus do-
 nationis est mistus titulo emptionis: quia tunc indistinctè
 cessio præsumitur simulata, & est inualida, vt notabiliter
 Imperator statuit in d.l. ab Anastasio. & in cessione portio-
 nis hæreditariæ alicui competentis, qui est propositus no-
 ster, habet locum dispositio dictæ l. per diuersas. vbi cedens
 non possidet. iste est casus ibi in ver. except. & clarè decidit
 glo. in

glo. in d.l. in parte, venditionis, in quantum allegat illum rit. de hæredi. vel act. ven. & ponderatur ibi ad hoc per Angel. & omnes firmant hoc, cum ergo in proposito non probatum, sed nec articulatum sit de reali & vera solutione, manet ipse actor exclusus. Sed his adhuc cessantibus, cum dictus Antonius cedens erat exclusus, nec sibi aliquod ius cōpetebat contra nunc possidentem dictum terminū de Valdofma titulo emptionis, à fortiori eius cessionarius est exclusus. Ad quod præsupponitur quod inter Ioannem de Barrio nueuo & omnes alios fratres suos præcedente compromisso fuit lata sententia, in qua omnes consenserūt expressē, vt ille locus aut terminus de Valdofma esset *mayorazgo*, & iure primogenituræ haberet ipse Ioannes de Barrio-nueuo, & post eius mortem filius maior suus, & sic de aliis descendentibus & aliis, pronuntiando dictum locū esse *mayorazgo*, & in tali possessione semper fuisse, & sic esse habitum: & quod eidem Ioanni de Barrio nueuo esset danda certa quantitas à fratribus suis eo casu quo ipse sine filiis decederet, vt latius hoc in dicta scriptura sententiæ continetur, quæ fuit prima data anno lxxliij. & alia in qua idem pronuntiatum fuit primam confirmando anno xcvi. & eo decedente sine liberis cum eo fuit impletum à fratribus id, quod continebatur in dicta sententia, & sic iure primogenituræ deuenit post eius mortem, ille locus ad alium fratrem suum maiorem nomine Antonio de Barrio nueuo, vt hoc constat per processum. Hoc præsupposito, cum ille locus post mortem dicti Ioānis de Barrio-nueuo iure primogenituræ debebat venire ad fratrem maiorem, & eius descendentes, & alios successiuo ordine vocatos, & sic deuenit vigore dictæ sententiæ approbatæ & consensu omnium, adimpleto cum dicto Ioanne de Barrio-nueuo à fratribus suis omni eo, quod eis incumberebat implendum, effecto iam domino dicto Antonio de Barrio-nueuo fratre maiore, quomodo hoc ius ei acquisitum iam & suis descendentibus & in eis iam radicatum potuit ei auferri vigore conditionis appositæ à dicto Ioan. de Barrio-nueuo in suo testamento? absit hoc dicere. Cum illa conditio, scilicet quod hæres suus peteret partem loci, vbi fratres alienassent, fuit ab eo appositæ, qui ius eam ponendi non habuit. Cum esset ligatus ad non contraueniendum ex dicta sententia approbatæ, & si

tunc

tunc temporis non valuit, nec etiam potuit valere post eius mortem fratribus alienatibus, cum tum temporis iam ipse non erat dominus dominio iam translato & radicato in fratrem maiorem & suos descendentes. Vnde non potuit ipse ponere aliquam conditionem, quæ afficeret dictum locum, & eius alienationem impediret. † Cū n talis conditio con-
 ferebatur post mortem suam fratribus alienantibus, & sic
 eo tempore quo iam nullum ius habebat in dicto loco: cum
 paria sint aliquid fieri tēpore prohibito & conferri in tem-
 pus prohibitū. l. quod sponsæ. C. de dona. ante nup. nam cer-
 tum est quod tempore quo dictus Ioā. de Barrio-nueuo de-
 cessit iam elapsis multis annis, antē erat lata dicta senten-
 tia, in qua simpliciter & sine vlla conditione fuit pronuntia-
 tum & expresse ab omnibus approbatum, quod dicta villa
 esset *mayorago*, ex quo fratribus suis cum quibus hoc pronū-
 tium & concordatum fuit, & suis descendentibus fuit ius
 acquisitum ordine successiuo ad dictum locū, vt l. quoties.
 C. de donatio quæ sub modo. quomodo ergo ipse solus Ioā.
 de Barrio nueuo post tantum temporis interuallum potuit
 apponere dictam conditionem, scilicet quod si fratres ven-
 derent, hæres suus peteret partem loci sibi competentem:
 quod erat dissoluere maioriā, & auferre ius dictis fratri-
 bus cōpetens & suis descendentibus ex dicta sententia, con-
 tra l. perfecta. C. de don. quæ sub modo. & cōtra d. l. quoties.
 † Per quā l. in proposito deciditur etiam in fortioribus ter-
 minis quod si donauit alicui fundū sub hoc pacto, quod post
 certū tempus deueniret ad alium, & tale vinculum non po-
 test iam reuocari in præiudicium illorū, quibus iam post tē-
 pus erat ius acquisitū spe: istam conclusionē sequuntur ferē
 omnes scribentes cōtra Bar. in l. qui Romæ. §. Flavius. ff. de
 verb. obli. quam tenet ibi Pau. de Cast. & Rom. & mirantur
 de Bar. idem Sali. in l. j. C. si manci. ita fue. alie. & in d. l. quo-
 ties. idem Pau. in l. in insulam. §. fin. ff. solu. matri. & in l. si
 pecuniam. iij. col. ff. de condi. ob cau. & loquitur ibi elegan-
 ter vrgentibus fundamentis. idem firmat in l. si cum vende-
 ret. ff. de plg. act. optimus text. in l. si. ff. de pact. & melior in
 l. si partē in fi. ff. quemad. ser. ami. vnde Ioan. de Imo. coactus
 his & aliis fundamentis in d. §. Flavius. inquit singulariter,
quod vbi pactum seu vinculum esset appositum in fauorem
donātis & donatarij, vt fuit in proposito, esset irreuocabile.

Faciāt

- 5 † Faciat text. sing. in l. si constante. C. de dona. ante nupt. per quem Bald. ibi firmat hanc regulam, quod quando ex contractu contrahentium, vel ex occasione contractus, per dispositionem legalem esset alicui tertio ius quæsitum re vel spe: à tali contractu non posset recedi in præiudicium illius tertij, cui re vel spe ius erat acquisitum. Et in nostro casu hodie est minus dubium, primò propter quandam l. sing. quæ est in v. parti. tit. *de l. donationes*. l. vij. incipit, *hæc deus certo*, vbi disponitur quod si aliquis est ex aliqua dispositione vocatus ad aliqua bona post mortem alicuius, quod statim transfertur dominium in eum & possessio: vbi ergo tantum ius erat acquisitum descendantibus, quomodo potuit reuocari in eorum præiudicium? Item in proposito fuit dictis ascendentibus ius acquisitum ex dicta sententia.

Sed etiam vbi esset vera opinio Bar. cessat vbi interuenisset tabellio pro illo tertio: nam tunc cum mediante illa persona publica esset ei acquisita actio in spe, non potuisset reuocari secundum Bald. in dicta l. cum à socero. sed cum hodie mediante legis dispositione tantum ius sit acquisitum illi tertio, per dictam l. partitæ non poterit reuocari.

- 6 † Præterea sententia facit ius. l. ingenuus. ff. de stat. homi. sed in dicta sententia non solum fuit pronuntiatum dictum locum esse *mayorazgo* deceterò, sed etiam sic fuisse antè, & pro tali fuisse possessum: sed ius quæsitum descendantibus ex dicta sententia, concordia, & confessione irrevocabiliter, quomodo potuit eis auferri. † Præterea omnia ista sunt quo ad descendentes, sed quo ad ipsos principales fratres dicti Ioannis de Barrio-nueuo, cum quibus fuit facta transactio & sententia lata, cum dicta sententia fuit lata & communi consensu approbata & perfecta, quis dubitat nisi quod ipse Ioan. de Barrio-nueuo non potuit illam alterare, nec conditionare, nec ad hoc habuit aliquam potestatem. l. perfecta. C. de donatio. quæ sub modo. nec sententia transacta in rem iudicatam ab eo potuit alterari, nec dicta conventio & concordia potuit ab eo mutari & alterari. l. fratris tui. cum aliis. C. de transac. remansit ergo in sua propria natura dicta sententia. aut concordia, seu transactio: & sic mortuo d. Ioan. de Barrio-nueuo etiam sine alia apprehensione possessionis translatus fuit dominium dicti loci in d. Anto. de Barrio-nueuo fratrem maiorem per d. l. partitæ canonizatam per l.

per l. Thauri. si ergo fuit dominus, & ex dicta sententia & conuentione fuit in eum translatum dominium, certum est quòd vendendo & alienando, si fuit rescissa trāfactio, trāstulit nihilominus dominium in emptorem, & contra eū nullum recursus datur hæredi Ioan. de B. N. casus est in l. ea lege. C. de condi. ob cau. & si nō fuit rescissa, & manet villavinculata, ad maiorā sunt vocati descendētes forma in sentētia cōtēta.

Præterea cū dictus Ioannes de Barrio Nueuo obligatus erat ex dicta sententia ad tradendum post mortem suam forma in ea contenta, non potuit in tali traditione necessaria aliam conditionem apponere in alterationem dictę sententię. glo. no. in l. in traditionibus. ff. de pactis.

† Nec obstat si dicatur quòd communi cōsensu omnes discesserunt à dicta concordia inter eos facta, cū ipsi vendiderunt dictum locum, & dictus Ioannes de Barrio Nueuo disposuit quòd si ipsi venderent, hæres suus peteret partē suam: vnde communi consensu partes possunt recedere à cōcordia seu transactione inter eos celebrata. l. si diuersa. C. de trans. & in hoc fortē insistent aduocati: certē hoc præsuppositum est falsum, quia nec hic recessus fuit à cōcordia seu sententia communi consensu. Nec propterea quòd illi fratres vendidissent, dicuntur recedere à sententia seu concordia, licet posset dici venire aliquo modo cōtra eam: sunt enim isti termini in iure diuersi valde, cū aliud sit communi consensu recedere à transactione, aliud venire contra trāfactionem: itaque hoc nullo modo obstat in proposito.

† Primò, quia in trāfactione illud est principale & substā. 9
tiale contractus transactionis, quod ab vtraque parte est implendum cum altera, scilicet illud quod vna pars debet dare alteri, vt patet per totum de transa. sed illud totum fuit implerum ab vtraq; partium, & sic transactio habuit perfectum implementum: quòd vèderetur locus vel ne, hoc non tangit principalem substantiam transactionis.

Secundò, quia dico quòd in proposito nullo modo potest dici communi consensu recessisse à dicta concordia: nā in dicta sententia & concordia solummodò continetur, quòd dictus locus esset, vt semper fuit, mayoradgo. Sed dato quòd dicti fratres vendidissent dictum locum: non ex hoc desinit esse mayoradgo: nec ex dicta venditione sublatum fuit vinculū maioratus in eo appositum: sed remanēt saluū ius suum

descendēti vocato ex dicta sentētia. Itaque absit dicere quòd ex hoc recessum fuit à dicta concordia communi consensu: cū in ea non fuit cautum quòd non venderetur: sed quòd esset mayoradgo, quod manet saluum descendenti vocato, non obstante venditione.

Tertiò, dico quia recedere communi consensu à transactione non fuit hic. Nam tunc propriè dicitur cōmuni consensu à transactione recedi, quādo partes consentientes hoc agunt, scilicet quia actor, qui recipit pecuniam à reo contra transactionem, mouet litem sopiram: reus in hoc consentit, & repetit pecuniam, quam dedit desistere vclens à trāsfactione communi consensu. sic loquitur dicta l. si diuersa. ibi, cū & tu hoc desideras & ibi refusa pecunia, itaque non ex solo quòd quis non seruat contenta in transactione, dicitur recedere ab ea. Sed in proposito dicti fratres non fecerunt talem actum, nec petierunt bona quæ ex causa transactionis dede-
rant fratri suo, nec hæres dicti Ioan. de B. N. dedit, nec obtulit eis quæ receperat ex causa transactionis. Itaque licet vendereut veniendo contra transactionem non animo desistendi à trāsfactione, nec communi consensu ab ea recedēdo, sicut loquitur dicta l. si diuersa. cū, vt dixi, non sunt idem. Nec sequitur quòd si quis non impleat in transactione contenta, videatur communi consensu recedere à trāsfactione. Do tex. expressum in l. si maior. C. de transac. vbi si aliquis non impleisset transactionem: si alius, qui impleuit, vellet ex hoc rescindere transactionē, non auditur, si alius dicat se velle nunc adimplere, ad quod non audiretur, si communi consensu à transactione fuisset recessum, vt in dicta l. si diuersa. cū alijs.

ro Item † quia hoc non potest propriè dici simultaneus consensus, cū in vita huius Ioan. de B. N. nunquam fratres cōtrauenerunt transactioni, & licet post mortem vendidissent: & sic non militat l. si diuersa. hoc casu.

xi † Præterea etiam si omnia cessassent antedicta, ita quòd militarent iura, quæ disponunt contra non obseruātes contenta in transactionibus: attamen contra hunc Lopē de Salinas tertium possessorem, qui titulo emptionis possidet hunc locum, non competere aliquam actionem realem cessionario neccedenti, euidenter constat ex sequentibus.

Primò, quia ex dicta sentētia & communi cōsensu & concordia dominium dicti loci mortuodicto Ioan. de Barrio. N. fuit

fuit translatum in dictum fratrem suum maiorem nomine A. de B. N. vocatum dicta dispositione, & concordia, seu pacto inter omnes celebrato, & illo titulo ad eum deuenit possessio: cum ergo dominium fuit in eum translatum, per consequens fuit extinctum in persona dicti Ioan. de B. N. defuncti & suorum hæredum: sed † ubique per transactionem 12 fuit extincta actio, ipso iure actio prima non resuscitatur: sed contra, non implentem dantur certa remedia personalia, de quibus in l. actione. & in l. ubi pactum. C. de transac. & in l. v. responsum. Sed cum dicta remedia sint personalia contra tertium possessorē, cessat actio in rem iam extincta per dominium translatum in dictum tertium possessorem.

Secundò, quia cum iam dominium fuit translatum in dictum fratrem maiorem, & ipse vendidit dicto Lope de Salinas, & in eum transtulit dominium, licet communi consensu discessissent dicti fratres à dicta sententia & cōcordia, hoc non potuit parare præiudicium emptori, in quo translatum fuit dominium, cum non interuenit aliquis retrosimilis actus ad retrāserendum dominium in dictum Ioannem de Barrio Nueuo, nec in suum hæredem. Hoc in venditione est expressum in l. j. C. quando liceat ab emp. disce in fortioribus terminis: inquit enim ibi rex. quòd à venditione celebrata consensu. eodem communi consensu recedi potest. Sed si ultra processum fuit ad traditionem, licet communi consensu discedatur à venditione, tamen nihil operatur quo ad trāslationem dominij nisi actus retrosimilis priori intercedit, scilicet retraditio: vnde semper remanet dominus emptor: & per consequens poterit dominium, quod habet in alium transferre: nec ex resolutione dicti contractus venditori competit actio in rem contra possessorem, cum dominium fuit apud eum extinctū nec retrāslatū: facit l. ab emptione. §. j. ff. de pactis. & gl. in dicta l. in parte, potest allegat pro concordantia dictam l. si diuersa C. de transactio. Vnde licet communi consensu fuisset à transactione recessum (vt aduocari clamant) tamen quo ad tertium possessorem, in quem translatum fuit dominium, hoc non potest obesse dominio iam extincto in persona dicti Ioānis de Barrio Nueuo, & sui hæredis, nec translato in eum per aliquem actum retraditionis priori similem. Et sic pro questione nostra est ibi casus, iuncta glo. in quantum allegat dictam l. si diuersa. 1

Tertiò, pro hoc est casus in l. cum precibus. C. de re. per. mu. vbi Imperator statuit quòd si inter duos facta fuit conuentio ex causa permutationis, & vnus eorum impleuit, & tradidit alteri fundum ex dicta causa: alter autē veniēs contra conuentionem, non impleuit ex parte sua id quod ab eo erat implendum; deciditur ibi quòd si ille non implens vendiderit seu alienauerit fundum sibi datū, alter dominus fundi non habet actionem realem nec personalem contra emptorem sed solum contra eum, cum quo contraxit præscriptis verbis ad hoc vt impleat quod promisit.

Iuuat & ad propositum dicta l. ea lege. C. de condi. ob cau. vbi statutum est, quòd si donauit alicui fundum sub hoc pacto ne alienaret, quòd si non obstante pacto alienauit, quòd valuit alienatio quo ad transferendū dominiū, & mihi donari non competit actio contra terciū possessorem, sed solūmodo contra donatarium, eo quia non obtemperauit conditioni, imò contrauenit, habeo conditionem ob causam, quæ est personalis.

13 † Quartò, quia propriè nō potest dici quòd isti fratres venerunt contra id quod est substantiale in transactione, sed quia vendendo videntur venire contra modum appositum in dicta concordia, scilicet quòd dictus locus esset mayoradgo: contra quod videntur venire vendendo. Sed isto casu defectus istiusmodi hoc operatur, quòd domino dat conditionem ob causam contra eos non implentes. casus est in l. dictam. C. de condi. ob cau. sed cōdictio ob causam personalis est, quæ non competit contra terciū possessorem, cum conditiones abhorrent dominium per totum. C. & ff. de condi. ob causam.

14 † Ad rem punctualiter accedēs ex antedictis rectè intuenti manent dissolutæ quædam aduocatorum actoris allegationes, quæ in imagine videntur aures demulcere. Inquiunt enim, vbiunque recessum est à transactione per conuentionem, actor redit ad primam & veterem actionem. l. si diuersa. C. de transac. vbi pactum. cum glo. eo. titu. cum cōcordantiis. facit l. siue apud acta. C. eo. ibi, rerum vendicatione pendenti vbi fortis tex. quòd si actori transigenti cōpetebat rei vendicatio, quòd si reus veniat contra transactionem, actor potest redire ad primæuam actionem, scilicet rei vendicationem. Vnde inferunt quòd cum iste Ioannes de Barrio N. defunctus, esset dominus certæ partis illius loci; & sic haberet actionem

actionē in rem rescissa transactione, sibi & hæredi suo competet illa actio in rem prima sibi competens ante transactionem. quod fundamentum, cum sit reale, concludit etiam contra tertium possessorem. Ad quæ satis manet respõsum prædicta recolligendo & addendo.

† Primò, quia dicta iura loquuntur in transactione, unde licet arbitramentum sit quædam transactio, vt in authen. vt differentes iudi. tamen non sic indistinctè sumenda est licentia arguendi de vno casu ad alium, maxime stãte ratione diuersitatis de vno ad aliud: arbitratus enim est transactio posita in fide alterius tertij: sed vera trãfactio in fide & electione sui ipsius: inde transactio non reducitur ad arbitriũ boni viri. ff. ad Trebel. l. Lucius. §. fina. tamen secus in arbitrato. multum enim refert vtrum contrahentes transigant formiter & specificè, vt in dicta l. Lucius. aut informiter & implicite, vt in arbitratore: unde partes consentiendo in transactione non dicuntur sibi ipsis iniustitiam facere, cum cõsentiant in hoc, & iniustitia non fiat volenti: sed arbitrator dicitur iniustitiam facere, si faciat quod iniustum est, etiam si plenissimum habeat arbitrium. ff. manda. l. creditor. §. fina. & sic valde discrepant vt eleganter describit Bal. in l. fina. §. sed si quis. in prin. C. communia de lega.

† Ad propositum cum hodie sententiã arbitratoris ita emologatur per lapsum decem dierum. Si transit in rem iudicatam, meretur executionem, sicut sententiã iudicis, vt rex. dicit in l. fin. titulo iij. iij. partita. cum ergo in hoc habeat vim sententiæ, militabit glo. in dicta l. si diuersa, quæ dicit quòd illa lex non habet locum in sententiã, quæ non valet per cõsensum partium contra id quod semel iudicatum est, licet valeat super eo de quo transactum est, etsi dicas valebit in vim pacti, vt l. ij. C. communia vtr. iudi. respondet quòd nullum pactum hic interuenit post dictam sententiã, nec aliquod secundum compromissum, vt Bal. ibi dicit, per quæ partes recessissent à dicta prima sententiã & concordia: unde si lata esset sententiã, vt fuit in proposito, quòd aliqua villa sit maior ad go. & restitutioni subiecta descendentibus alicuius, quæ sententiã sit approbata, & transisset in rem iudicatam: quòd ex hoc quòd i. possidens talem villam illã vendit, recessum sit per hoc à sententiã: non est lege cautum, nec vnquam hoc relatum, aut auditum est.

- 17 † Secundò, quia iam actio prima erat extincta per dictam sententiam approbatam & per translationem domini factam eius vigore in dictum fratrem maiorem: quo casu, cum ipso tunc fuit prima actio extincta, non resuscitatur etiam rescissa transactione: sed debet agi condictione ob causam, vel sine causa, contra reum, qui venit contra transactionem, ut se reponat in pristinam obligationem. l. si quis accepto. ff. de condic. ob cau. secundum Bar. in dicta l. si diuersa. sic intelligitur glo. de qua ibi idem Bar. in l. pupilli. §. si cum pupilla. in fine. ff. de solut. Sed, ut antè dixi, cum condictio ob causam sit personalis, non datur contra tertium possessorem.

Tertiò, quia predicta l. si diuersa. & l. siue apud acta. in quantum dicunt quod potest actor redire ad veterem actionem, loquuntur, ubi agitur contra eundem possessorem, cum quo celebrata fuit transactio. Sed ubi iam ipse vendiderat, contra tertium possessorem non datur ei regressus, cum in eum fuit translatum dominium, sed solummodò competit ei actio contra venditorem, cum quo transigit actione personali, ut in dicta l. ea lege. & in dicta l. cum precibus.

- 18 † Nec obstat si dicatur quod ex transactione non perditur dominium, cum actor posset intentare rei vindicationem, si reus veniat contra transactionem, ut est casus in dicta l. siue apud acta. Si ergo non perdidit dominium, à quocunque poterit vindicare rem suam, cum actio realis sequitur rem: & sic contra tertium possessorem poterit intentare actionem in rem. Et profectò aliquid grande videtur in superficie asserre hoc argumentum, super quo exclamant aduocati, & insurgunt contra sententiam nostram, quasi aliquod magnum asserentes in medium ad eius impugnationem, contra quos adduci posset illud Aristotelis in primo de Cælo, Respicientes ad pauca, de facili enuntiant.

Ad quod est valde aduertendum & bene notandum, quia respondeo quod illud est intelligendum, quando actor qui fecit transactionem super re sua, non possidebat eam, sed alius eam possidebat, cum quo fecit transactionem, ut aliquo sibi dato dimitteret illi dictam rem suam promittens eam amplius non petere ab eo: quia tunc illo non seruante transactionem actor non perdidit dominium, sed intentabit rei vindicationem primam sibi competentem. sic intelligitur dicta l. siue apud acta. in quantum dicit, re-

rum

rum vendicatione pendente. ratio est, quia tunc causa seu effectus transactionis non tendit ad tradendum & transferendum dominium, sed solum ad cedendum liti & non petendum, cum reus possideat & non actor, unde qui à rei vendicatione desistit, ex sola desistentia non perdit dominium: quoniam verba desistentiæ non fuerunt apta nata ad dominij translationem, & sic intelligitur d. l. siue apud acta. sed ubique actor transigeas possidebat, & ex causa transactionis dedit & transulit fundum, quem possidebat ipsi reo: tunc dico quod ex tali transactione dictus actor perdidit dominium dicti fundi, & transulit dominium in eum cui dedit, & non habet locum d. l. siue apud acta. & per consequens non potest intentare actionem in rem contra tertium, cum dominium perdidit, dato quod reus veniret contra transactionem. Ratio est, quia tunc cum transactio dirigatur ad tradendum, titulus transactionis est habilis ad dominij translationem. Iste est casus famosus, per quem sic limitatur d. l. siue apud acta. in quantum loquitur de dominio non perdendo, in l. si pro fundo. C. de transa. quem tex. ad hoc valde extollit Bart. ibi, & ad hoc etiam illum text. solennizant Legistæ in d. l. siue apud acta. & in d. l. si pro fundo. inter quos est Ange. & Pau. Salic. & ceteri utrobique concludentes ibi esse casum de toto hoc, scilicet quod contractus transactionis tribuit titulum possidenti, & in reum transfertur dominium in re, quæ ex causa transactionis sibi traditur, non in re quæ ex causa transactionis ei remittitur, quæ ab eo retinetur. & duæ gloss. sunt singulares, quæ hoc sic intelligunt & limitant, una in l. penult. C. pro empr. alia in l. j. ff. pro emto. Applicando ad causam sic fuit in proposito nostro, quia ille Ioannes de Barrio nueuo possidebat dictum locum, eo possidente fuit lata dicta sententia communi consensu approbata, quod esset mayoradgo, & post mortem eius sine liberis deueniret ad fratrem suum maiorem qui erat A. de Barrio Nueuo, & ex dicto titulo traditus fuit dictus locus dicto A. & ad eum deuenit post mortem dicti Ioannis de Barrio Nueuo sine filiis decedentis: unde translatum fuit in eum dominium & perditum fuit ab alia parte, & eius cohærede, & sic licet ventum sit contra translationem, non redit ad rei vendicationem dominio perduto, & per consequens non habet actionem in rem contra hunc tertium possessorem. &

sic manet euentissimè casus iste decisus per d.l. ea lege. & per d.l. cum precibus. & per d.l. primam. C. quādo liceat ab empt. disc. iuncta gloss. scilicet quod contra tertium possessorem, qui emit, non habet actionem in rem, licet habeat actionem personalem contra non seruantem promissa.

- 20 † Nec obstat si dicatur quod per sententiam arbitri non perditur dominium, vt voluit Bald. in l. j. §. j. fin. verbis. C. communia de lega. per c. Raynaldus. de testamen. Nam ad hoc facilis stat responsio tam ex eo quod communiter Moderni reprobant illum in l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acqui renda possessione.

Item quia tex. per quem se fundat Bald. loquitur in arbitris qui præceperunt ne certa bona alienarentur nisi in certas personas. dicit ibi text. quod non obstante illa prohibitione valuit legatum factum de illis bonis, & sic patet quod ex illa prohibitione ille prohibitus non perdidit dominium, cum ea non obstāte potuit alienare. iste nō est casus noster, sed est casus q. ex sententia possidēs tradidit, in d. c. tradidit contra prohibitionem, & valuit traditio: quomodo enim

- 11 debbat perdere dominium prohibitus ex prohibitione sibi facta de non alienādo? itaque nec Bal. gustat tex. nec facit ad propositum quod dicit. † Item quia ille tex. loquitur in arbitrio, cuius sententia non daretur, nisi metu pœnæ, ideo hæc fuit ratio, quod non obstante eius prohibitione potuerunt transferri bona, vt dicit ibi gl. nos sumus in alio casu, scilicet in sententia arbitratoris: & hodie sententia arbitratoris per transitum decem dierum emologatur, & meretur executionem sicut sententia iudicis, vt dicit tex. in d. l. partita. sed ex sententia iudicis transfertur dominium. d. l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acquiren. posses. item quia in proposito cessat omnis scrupulus indubitanter, cum ista fuit sententia arbitratoris, quæ est transactio: & adhuc fuit expressè per omnes approbata, & sic ex communi concordia & consensu interuenit traditio dicti loci fratri maiori post mortem Ioannis de Barrio Nueuo: sed ex titulo transactionis transfertur dominium in eum cui res est tradita, vt est ille casus singularis. in d. l. si profundo. C. de transactio. quem proxime allegauimus.

- 12 † Quartò, quia cum ex dicta sententia ille qui est vocatus ad dictum locum ex dicto vinculo maioris habeat actionem,

nem, ad hoc vt sibi adimpleatur dicta conuentio & concordia, nullo modo heres dicti Ioã. de Barrio Nueuo potest rescindere transactionem nec redire ad primæuam & veterem actionem. Ille est casus famosus in l. si maior. C. de transac. & in l. si pro fundo. C. eo. quæ iura valde extollit Paulus in d. l. si pro fundo. & in d. l. si maior. in fine, ad limitationem omnium iurium dicentiũ, quod si reus non adimpleat transactionem actor potest ad primæuam actionem redire: quia hoc erit verum, nisi actor haberet actionem seu remedium ad compellendum reum ad obseruantiam transactionis, quia tunc nullo modo potest rescindere transactionem, & redire ad actionem primæuam, sed solummodò agere vt obseruetur transactio, & hoc odio litium: & sic erit casus, in quo quis potest se iuuare ex eo quod impugnauit: quod refert valde notandum, maximè obtinebit hoc in proposito, vbi nõ impugnat transactionem, ille qui est vocatus ex ea, sed ille qui nullum prætendit interesse.

Vltimò & inconuincibiliter licet præsupponatur casus impossibilis, quod hic communi consensu fuisset recessum à transactione, & quod essemus in meris terminis transactionis: quæ omnia non sunt: & ex hoc posset rediri ad primam & veterem actionem: tamen d. l. si diuersa. & alia iura quæ habent vt communi consensu posset à transactione recedi, & per consequens causam ex integro agi: sic loquuntur, & intelligēda sunt in præiudicium ipsorum, qui communi consensu à transactione recesserunt: sed in præiudicium illorum, quibus iam erat ius acquisitum ex dicta sententia & transactione, scilicet omnium descendantium, qui iam erant vocati ex dicta dispositione maioriæ. non potuerunt ipsi resolvere transactionem & contractum seu sententiam antedictam, cum tales descendentes in hoc non consentiant, quibus ius erat spe acquisitum mediante dispositione d. l. partitæ & Thauri. ad quod facit famosus tex. in l. profecticia. §. si quis certam. ff. de iure do. ibi, conditio tenetur: text. & ibi Bald. ad literam in d. l. si constante. C. de do. ante nup. & hoc est quod omnes tenent cōtra Bar. in d. §. Flavius. quos antè retuli per fundamenta vrgentia, quæ breuitatis causa omittuntur.

† Item ostenditur hoc sine scrupulo, si ex contractu irreuocabili donarem alicui rem post mortem meam, si promi-

fissem non reuocare, non possem reuocare: vulgaris textus in l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau. mor. Sed quæ differentia erit ad propositum, si dicam quod post mortem alterius talia bona deueniant ad talem ut sit in bonis maioris, quomodo poterit hoc vinculum reuocari in præiudicium illius vocati post mortem alterius? & certè nulla vrgens ratio differentie posset assignari. & hæc fuit intentio Pauli. licet non ita clarè loquatur in l. si pecuniam. tertia colum. ff. de conditio. ob causam.

Ad fundamenta Bartol. in d. §. Flavius. stat clara responsio. nam textus in dicto §. Flavius. & in l. tertia. ff. de seru. exportandis. per quæ ipse mouetur, loquuntur in casu in quo illi seruo non erat actio perfecta irreuocabiliter sed reuocabiliter, scilicet donec dominus perseveraret in eadem voluntate: & sic omnes sequaces Bartol. nescientes euadere fundamenta, quæ contra eum adducebantur in dicto §. Flavius. & alibi, dicunt quod in casu in quo loquitur Bartol. reuocabiliter erat quæsitæ actio illi tertio: quod non est in nostro casu, cum ex dicta sententia conventionis & concordia obligatus fuit dictus Ioan. de Barrio Nuevo eidem stare. & per consequens actio irreuocabilis fuit quæsitæ dictis descendens vocatis. facit gl. in l. in traditionibus. ff. de pac. quæ dicit quod in traditione necessaria non potest apponi aliquod pactum, nec conditio.

Ex prædictis manet hic emptor possidens securus; & si cedens aut cessionarius aliquod interesse prætendit ex non obseruata transactione, agat contra eos cum quibus fuit celebrata transactio: nam tunc constabit nullum interesse prætendere: non ad dictum locum ratione maioris, cum ipse cedens non sit vocatus, non ad alia bona hæreditaria, cum constet per processum dictum Ioannis de Barrio Nuevo, cuius est ipse hæres occupasse omnia bona paterna, & dictum locum multo tempore, ita quod multo amplius habet quam posset competere ex paterna hæreditate dicti Ioannis de Barrio Nuevo: itaque si ad collationem veniret cum eius fratribus cohæredibus, deberet eisdem magnam quantiratem restituere remanente adhuc cum eis dicto loco, ut hoc peritum & probatum est in processu per fratres dicti Ioannis de Barrio Nuevo omnes cohæredes patris sui.

Rodericus.

SYMMAE.

- 1 Adulto num sit testari licitum, & donare causa mortis.
- 2 Restitutio in integrum, an aduersus testamentum per adultum factum, competat.
- 3 Donatio causa mortis, an nō ratione minoris aetatis infringatur.
- 4 Iura, quae dicunt ibi mortis causa donationem esse, ubi mortis sit mentio in casu dubio intelligi debent.
- 5 Pactum aut promissio de non reuocando, ubi in mortis causa donatione apponitur, an censeatur donatio inter vivos.
- 6 Verba haec, dono causa mortis, qualiter intelligantur.
- 7 Minor rei immobiles sine decreto alienare non potest, nec etiam ius ad illas competens transferre.
Decretum iustam causam complecti debet.
- 8 Curator iustae causae dandus est.
- 9 Minor iuri suo renūtiat, ope restitutionis in integrum iuuatur.
- 10 Donatio causa mortis, magis contractui, quā vltima voluntati accedit.
- 11 Argumentum prohibitium à testamento ad vltimam voluntatem, an valeat.
- 12 Confirmatio an stipulationis vel traditionis praetextu dicatur esse vltima voluntas.
- 13 Donationis nomen ubi à lege prohibitiuè ponitur, donationē causa mortis comprehendit.
- 14 Solennitas in testamēto caci requisita, an in donatione mortis causa à ceco facta, locum habeat.
- 15 Minor qua ratione contra testamentum vel vltimam voluntatem non restituatur.
- 16 Donatio causa mortis, ad sui formam, praesentiam donatarij requirit.
- 17 Monasterium ingrediens, professione facta, fingitur mortuus.
- 18 Donatio mortis causa non ciuili morte, hoc est, professione, sed solam morte naturali confirmatur.
- 19 Testamentum factum ante ingressum monasterij, an professione secuta confirmetur.
- 20 Professio, mors naturalis.
- 21 Promissum causa mortis, quando debeatur.
- 22 Mors ciuilis an & quando naturali aequiparetur: & eundem effectum, quem naturalis, operetur.
- 23 Testamentum factum ante ingressum monasterij, an professione, tanquam

- tanquam filij agnatione rumpatur.
- 22 *Donatio uxori facta à marito seruo alicuius effecto, an sit irrita & perempta.*
- 23 *Seruus pene non potest ab aliquo reuocari: Seruus autem alicuius, à domino potest.*
- 24 *Seruus pene morti propinquior est, quàm hominis seruum.*
- 25 *Monachus, postquàm professus est, an testamentum ante professionem factum reuocare possit.*
- 26 *Voluntas vltima ad mortem vsque est ambulatoria.*
- 27 *Testamentum secundum, primi cum septem testibus conditi reuocatorium, an cum duobus vel tribus factum valeat.*
- 28 *Testes quot in mortis causa donatione requirantur.*
- 29 *Testamentum intra annum probationis factum, professione secuta, an valeat.*
- 30 *Testamentum an actione de dolo rescindetur, si testator ad testandum dolo inductus fuerit.*

ALLEGATIO XX.

1

- T† colligitur ex allegationibus per actorem factis, & ex instrumentis per eum productis: ipse fundare nititur intentionē suam ex quadam cessione & donatione, quam vocat causa mortis sibi facta à dicta sorore sua de omni portione hereditaria sibi competenti in bonis, quæ à patre suo remanserunt: quam donationē dicit esse validam, etiam si soror sua esset minor, ex eo quia licitum est adulto testari: ergo eodem modo donare causa mortis: quæ videtur species vltimæ voluntatis: per textum, qui videtur hoc determinare in l. j. in prin. de tute. & ratio. distra. intantum quod etiam si talis adultus haberet curatorē, posset testari & donare causa mortis sine eius autoritate: de testamento non est dubium, de donatione causa mortis asserunt aliqui, inter quos est Bald. in l. si curatorem habens. C. de in integ. resti. mino. licet loquatur per verbum, fortē, sequuntur eum ibi Moderniores per l. cum hic status. §. si miles. de dona. inter vir. & vxor. & per l. Marcellus. in princ. ff. de dona. cau. mor.
- 2 aliquid ipse Bal. in d. l. j. ff. de tut. & ratio. distra. † nec etiam aduersus testamentum per adultum factum competit restitutio in integrum, vt voluit glo. & Bar. notanter in l. j. in §. fuit quæsitum. ff. ad Trebel. & Bald. in d. l. j. & in l. si frater. C. qui

C. qui testa. fa. pos. facit textus singularis, à quo capiunt fundamentum in l. Aurelio, in §. Caius Seius, cum adoleuisset. ff. de libe. lega. quem Bald. dicit vnicum in d. l. j. & in c. j. in princ. per quos fiat inuesti. facit l. cum pater. in §. curatoris. ff. de legatis ij. ergo † si dicta donatio fuit causa mortis, & sic fuit valida, nec ratione minoris ætatis potuit infringi: cum dicta soror sua fuit monasterium ingressa, & ibi fecit professionem habetur pro mortua. l. Deo nobis. C. de episc. & cler. ergo dicta donatio morte ciuili secuta confirmata fuit, vt in c. placuit. ij. xvj. quæst. j. & ibi glo. de morte ciuili aliquid loquitur, hæc & alia vulgaria adduci possent prolixiori calamo in actoris fundamentum, quæ prima facie demulcent aures, tamen his non obstantibus affirmatur nullum ius actori ex dicta donatione competere.

Primò negatur assumptum, scilicet quòd hæc fuerit donatio causa mortis: imò fuit donatio inter viuos: nam licet in ea fiat mentio mortis propter quod videtur donatio causa mortis. l. Seia. de dona. caus. mor. melior text. iuncta glo. in l. Seia. de dote præleg. tamen ex verbis dictæ donationis & ex clausulis in ea contentis constat eam esse donationem inter viuos: nam in ea expressè continetur quòd facit donationem puram, perfectam, non reuocabilem inter viuos, de omni portione hæreditaria sibi competenti, promisit illam nunquam reuocare, constituit se nomine illius possidere: si ergo in donatione continetur, quòd donatur inter viuos cum clausula de non reuocando cum pacto constituti: cui dubium, nisi quòd fuit donatio inter viuos, secundum Bald. in l. ij. C. de iure do. expressè dicentem: † quòd iura quæ dicunt, vbi sit mentio mortis esse donationem causa mortis, debere intelligi in casu dubio: sed quando apparet quod animo donandi simpliciter seu inter viuos facta est donatio: quia expressè dixit se donare inter viuos, tunc non curamus an sit facta mentio mortis vel non, sed censetur donatio inter viuos. idem tenet Barto. in lege, quæ doris. ff. solu. matrimo. circa primam conclusionem, dum opponit de l. cum maritus. in fi. ff. de pactis dora. expressè hoc decidit Bart. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. in versic. quæro aliquis vult facere. vbi Bart. quærit quis erit modus, si aliquis vult facere quòd bona sua deueniant ad alium post mortem suam. & glos. in l. finali. C. de pactis.

pactis. dicit quòd per stipulationē promittat bona post mortem suam. l. j. C. vt actio. ab hære. & contra hæ. & erit donatio causa mortis. dicit Barto. quòd modicum consilium est, quia potest reuocari donatio causa mortis: vnde consultit ipse quòd faciat dictam promissionem animo donandi inter viuos, si hoc animo fiat, licet fiat mentio mortis, & dicatur donasse post mortem. idem tenet Bart. in l. finali. C. de pactis. bene facit l. cum maritus. §. finali. ff. de pactis dota. secundum verum intellectum glos. quem communiter approbant Doctores in d. l. quæ dotis

- 5 Et sic ex dictis verbis apparet non esse insistendum quæ donatio sit, ex quo donatrix apertè dicit se facere donationem inter viuos. Præterea dico quòd etiam si expressè diceret se facere donationem causa mortis: tamen quia in dicta donatione fuit apposita clausula, quòd non posset reuocare donationem, & sic promissit nullo casu reuocare nec venire contra dictam donationem, ex hoc censetur donatio inter viuos. casus est vulgaris in lege, vbi ita donatur. ff. de Donation. causa mortis. & in lege, senatus. in §. mortis causa. ff. eodem. Bald. loquitur notabiliter super hoc in lege secunda. C. de iure dotis. & in l. cum quis. ff. de conditio. ob causam. & in l. quæ dotis. ff. soluto matrimo. per glos. nota. in l. sed interim. ff. de donatio. inter virum & vxorem. in glos. super parte, donatio. vbi glo. dicit quòd quando donatio causa mortis sit vxori, ita vt statim res donata sit sua, & quòd non posset reuocari: quòd hæc talis donatio inter viuos iudicanda est, & non solum si promississet donans non reuocare, vt fuit in proposito, sed solum promississet non contrahere: ex hoc redditur donatio inter viuos, vt voluit Bald. rectè intuenti, in dicta l. cum quis. ff. de conditio. ob causam. licet corruptè in apostillis Alexand. ad Bart. al-legeretur in oppositum, sufficit quòd hæc est indubitata sententia, quòd vbi in donatione causa mortis apponitur pactum & promissio de non reuocando, censetur donatio inter viuos. Nec obstat si dicatur, quòd hoc pactum videatur esse contra naturam contractus, scilicet donationis causa mortis, quæ de sui natura est reuocabilis vsque ad mortem: vnde videtur non valere, iuxta l. cum precario. ff. de preca. quia illud principium obtinet, nisi illud pactum posset cadere in aliam speciem contractus, scilicet donationis
inter

inter viuos : & sic toleratur tanquam donatio inter viuos, secundum Doctores : & sic debet intelligi text. in l. si alienam. in §. Marcellus. ff. de donatio. causa mort. vbi text. dicit, potest quoque donari causa mortis, vt nullo casu sit eius repetitio. dicit glo. super parte, casu. quòd tunc propriè dicitur donari occasione mortis, sed non est donatio causa mortis, sed inter viuos : sic etiam debet intelligi in dicta lege, senatus. sic quoque & ibi dicit glo. super parte, donator. & hoc est quod Barto. dixit in dicta l. vbi ita donatur. quòd † ista verba, dono causa mortis, cum additamento 6 promissionis de non reuocando, non est inconueniens quòd trahantur ad donationem inter viuos : ex eo quia significatio verborum non repugnat : nam intelliguntur dicta verba, dono causa mortis, hoc est propter causam mortis moueor ad donandum inter viuos : adeò quòd non posset reuocare. vnde illa verba, causa mortis, sunt magis significatiua causæ contractus quàm quòd significet nomen contractus. & hinc est intentus Barto. in dicta lege, vbi ita. & hoc satis probatur, licet Barto. non alleget in dicta lege, si alienam. in §. Marcellus. iuncta glo. sic fuit in proposito, vt apertè ostendunt verba contractus : cum ergo hæc fuit donatio inter viuos, patet quod ipse iure non valuit, ex quo donatrix erat minor & sub curatore, vt pars aduersa confiteretur, quo casu ipso iure non valuit : casus est in lege, si curatorem habens. C. de in integrum restitutione minorum.

† Sed dato quòd curatorem non haberet, adhuc renuntia- 7 tio seu donatio fuit inualida : eò quòd ipsa cessit & renuntiavit omne ius competens ad paternam hæreditatem : & sic debet censeri quid immobile, saltem habito respectu ad partem, quam in rebus immobilibus consequi potuisset : vnde cum non potuisset res immobiles alienare sine decreto, minimè potest cedere nec transferre ius competens ad rem immobilem sine decreto. glo. & Docto. in l. prima. C. si aduersi transact. Dynus & Barto. in lege, potest pupillus. ff. de aut ho. tuto. l. si ad dissoluendam. C. de prædi. minor. communis est conclusio à Doctoribus in plerisque locis approbata. Præterea minor regulariter alienare non potest immobilia sine decreto, lege finali. in §. cum autem. C. si maior factus. tamen donare non potest etiam cum decreto : casus

casus est ibi: ratio, quia in decreto debet subesse iusta causa. l. magis puto. in §. ne pafsim. ff. de re. eorum. quæ iusta causa regulariter subesse non potest in donatione, intantum quòd nec etiam potest dari curator ad authorandum in donatione. l. ab agnato. ff. de cura. furio. & lege fina. ff. eodem tit. cum curator dandus sit iusta causa: sed non est iusta causa dandi curatorem ad donandum, cum donare sit perdere. ff. de pactis. l. contra iuris. C. si filius. secundum Bald. in l. j. C. si aduer. donatio. & dato quòd non habuerat curatorem, nec fuerat facta donatio rei immobilis cum effectu, nihil valuit renuntiatio siue donatio, ex quo potest restitui in integrum contra illam, cum non fuit læsa donando seu renuntiando. per totum titu. C. si aduer. donatio. quia † renuntiationes, quas faciunt minores de hæreditate paterna, vel de iuribus sibi pertinentibus, non sunt efficaces: quia cum eo ipso quòd renuntiauerint iuri suo, lædantur: iuuantur ope restitutionis in integrum: casus est in terminis in l. j. C. de in integrum restitutio. intantum quòd vbicunq; minor renuntiat iuri sibi competenti ad hæreditatem paternam, restituitur contra talem renuntiationem: & ad obtinendum restitutionem in integrum non habet minor necesse probare de læsione, quia satis est læsus eo quòd renuntiat: & sic non habet necesse probare hæreditatem patris esse locupletem. ista est glos. singularis in lege prima. C. de in integrum restitutio. mino. quam ibi Bald. approbat & sequuntur Moderniores reputantes hoc singulare. Præterea non fuit donatio insinuata.

His & pluribus defectibus, cum censeatur donatio inter vivos, nec præiudicat reo, nec prodest actori, eo quia contra eam fuit petita & obtenta restitutio in integrum, ut constat ex scriptura per Dominum Franciscum in hoc processu producta.

Sed posito quòd hæc iudicaretur donatio causa mortis, dico negotium esse sine dubio, ut ex sequentibus patet. Primo, quia licet aliquibus visum fuit quòd donatio causa mortis potest fieri ab adulto, nec contra eam posset in integrum restitui, ut de testamento Doctores nostri fatentur: tamen contrariam sententiam puto de iure veriore: & ne videar à me ipso loqui, adduco Bald. in authorem & testem in c. j. in §. item sacramenta. in iiij. col. in fine, de pace iura. firmam.

firmam. vbi expressè tenet, quòd licet adultus posset vltimam voluntatem absque iuramento disponere, vt iura fatètur: tamen illud erit verum in mera voluntate vltima: secus tamen dicit in donatione causa mortis, quæ non valebit nec cū iuramento: & sic Bal. & sibi contrarius, & in vtraque opinione loquitur per verbum fortè. Præterea hanc conclusionē Bal. reperio referre & approbare Alex. in l. ij. in si verbis. ff. delega. j. dicens quòd licet Bal. nihil alleget pro sui fundamēto, tamen quòd hoc posset decidi ex eo, † quòd donatio causa mortis magis accedit contractui quàm vltimæ voluntati, vt inquit glos. vulgaris, & ibi probatur in l. ij. ff. de dote præle. meritò ergo in donatione causa mortis requiritur iuramentum, & alia solēnitates requisita in contractu. & sic residet Alex. in hac opinione: est verum quòd ipse non respōdit ad d. l. j. ff. de tute. & ratio. distra. nec facit aliquā mētionem de Bar. qui illam allegauit ad opinionem contrariā in l. tam his, in §. filius. ff. de dona. cau. mor. Ego respondeo quòd d. l. si rectè inspiciatur loquitur prohibitiuè ponendo regulam prohibitiuam, scilicet quòd quemadmodū pupillus non potest testari cū autoritate tutoris, ita nec donare causa mortis. quod clarè concludunt verba tex. ibi. nam sicut testamēti factio pupillis concessa non esset, ita nec mortis quidē causa donationis permittēde sunt. Sed permissiuè siue in actu permissiuo nil disponit tex. & sic ex dicta l. non potest sumi argumentum ad actū permissiuè, scilicet quemadmodū adultus potest testari, ita etiam donare causa mortis: & quòd d. l. loquatur solum prouidens in pupillo, nostra quæstio loquitur in adulto: & quia maxima differentia potest assignari de argumento facto prohibitiuè, vt loquitur d. l. ad argumentum permissiuè, vt asserunt Doctores, quos antè retuli. Præterea hoc voluit sentire Bal. in dicta l. j. vbi dicit: nota hic quòd valet argumentum prohibitiuè de testamento ad vltimam voluntatem, scilicet donationem causa mortis, scilicet vt qui non potest testari ex defectu ætatis, nec donare causa mortis. ad hanc regulam solum prohibitiuè dicit ibi Ioan. de Imol. non esse alibi in l. ij. ff. de lega. j.

† Præterea corroboratur hæc opinio: quia quòd ad ordinationem donatio causa mortis accedit contractui, vt probat glos. in dicta l. ij. de dote præle. quam ad hoc in plerisque locis ponderant Doctores. idem Bald. in l. ij. de legat. j. & in l.

cum quis. ff. de condi. ob cau. licet confirmatio dicatur esse
 vltima voluntas, hoc constat ex eo quod sit per stipulatio-
 nem vel traditionem. l. inter mortis. de dona. cau. mor. licet
 hodie nudo pacto. l. cum pater in §. Mænio. ff. de legat. ij.
 per glo. hinc est quod Bald. in l. consultissima. pen. col. C. de
 testa. firmat quod si statutum requirit certam solennitatem
 in vltimis voluntatibus, quod cum donatio causa mortis
 non sit vltima voluntas merè, seruabitur in ea ius commu-
 ne: præterea accedat singulare consilium Petri de Anch. nu-
 mero cccxxxv. incipit: dubium in ista quæstione facit mistu-
 ra donationis. vbi concludit quod si mulier per formam sta-
 tuti non potest contrahere sine cōsensu viri, quod nec etiam
 potest donare causa mortis absque eius consensu. mouetur
 per d. glo. & quia negari non potest, secundum eum, di-
 ctam donationem causam mortis esse contractum quo ad
 sui ordinationem: & per alia multa quæ vrgent in propo-
 sito: cum ergo adultus prohibetur donare, vt suprà dictum
 est, ergo prohibetur causa mortis donare, si habet curato-
 rem, vel restituetur in integrum contra eam: vel si donabit
 immobilia, non valebit, etiam cum decreto, vt suprà vi-
 sum est in donatione inter viuos: & quanquàm Pet. de An-
 cha. in dicto consilio frater optimis fundamentis loquatur
 ex autoritate sua, & illum sequatur Alexan. in dicta l. ij.
 ff. de lega. j. tamen hoc idem tenuit Bald. quem isti non alle-
 gant in l. j. in vj. col. ad finem de prohi. feud. alie. per Federi.
 versu. quæro si vasallo. vbi dicit quod † vbi nomen dona-
 tionis ponitur à lege prohibitiuè, etiam comprehenditur
 donatio causa mortis: vnde infert ad statutum prohibens
 mulierem donare, quod nec etiam causa mortis poterit
 donare: quia à quo remouetur genus, & quælibet eius
 species remota intelligitur. probatur in l. filiusfam. in ver-
 si. pari ratione. ff. de dona.

Est conclusio Barto. & omnium in plerisque locis, quod
 quantum ad solennitatem substantialem in contractibus
 requisitam, donatio causa mortis magis accedit contractui
 quàm vltimæ voluntati, licet quo ad solennitatem probato-
 riam vltimæ voluntati. l. fina. de donatio. cau. mor.

† Per prædicta & alia fuit consultum per Petrum germa-
 num Baldi. & per alios Doctores Perusinos, quod solenni-
 titas requisita in testamento cæci, de qua in l. hac consultis-
 sima.

finis. C. de testamen. non habet locum in donatione causa mortis facta à cæco. cuius consilij reperio relatorē quendam Socinum modernum filium Mariam de Senisin l. j. in penultim. col. ff. de lega. j. accedat text. singu. in l. alienum. in §. donationis. ff. de verbo. signifi. vbi text. dicit, donationis, verbum simpliciter loquendo omnem donationem comprehendisse videtur, siue mortis causa siue non mortis causa fuerit. & ibi glos. singula. dicit quòd vbicunque lex loquitur prohibitiuè donationem prohibēdo, etiam videtur prohibere donationem causa mortis. & sic est ibi casus iuncta glos. pro decisione Bald. & Petri de Ancha. cū ergo lex loquatur prohibitiuè prohibendo alienationem & donationem fieri posse à minore etiam cum decreto, vt antea dixi, ergo etiam extendetur ad donationem causa mortis. Præterea Barto. non dicit, quòd minori non competeret in integrum restitutio cōtra donationem causa mortis, solum loquitur in testamento in dicto §. fuit quæsitum. nec dicit quòd si haberet curatorem, posset donare causa mortis sine curatore. solus Bald. dixit hoc, & trepidus dubitans per verbum, fortè: & postea maturius cogitans mutauit opinionem, quam suprà recitauī.

13

† Præterea ratio quare minor non restituitur contra testamentum & vltimam voluntatem est: quia non læditur ex factione testamenti, cū posset illud ad libitum reuocare. l. si quis in principio. ff. de legat. iij. per totum titu. de testamen. & quib. mod. testamen. infirm. cū ergo auxilio ordinario esset ipse tutus, cessat auxilium restitutionis in integrum: quod est extra ordinarium. l. in causa. la. ij. de mino. Sic dicunt Moderni post antiquos in dicta §. fuit quæsitum. & in dicta l. si curatorem. & Roma. in l. si frater. C. qui testamen. fa. po. Ista ratio cessat in proposito, cū non posset ad libitum reuocare secundum clausulas & pacta apposita in donatione. scilicet de nō reuocando & alia: quæ pacta valent in donatione causa mortis, vt dicit rex. in l. si alienā. in §. Marcellus. ff. de dona. cau. mor. & impediunt reuocationē, vt ibi est casus: licet tunc proprius sit donatio inter viuos, vt ibi gl. in dicta l. vbi ita donatur. Itē propter aliud cessat dicta ratio, scilicet quòd in dicta donatione fuit apposita clausula cōstituti, quæ operatur traditionē. l. quod meo. de acquiren. posses. virtute cuius traditionis

dicatur minor læsus etiam in donatione causa mortis. iste est casus sing. iuncta gl. in l. j. ff. de tute. & ratio, distra. ibi enim est casus, quod si tutor præstitit auctoritatē in pupillo ad faciendū donationē causa mortis: licet nihil valeat donatio: tamen pupillo tenetur ad interesse. dicit glo. super parte, per mittēde. pupillus quomodo seu ad quid agit cōtra tutore ad interesse, cū non fuit læsus, quia potuit donationem reuocare? respondet quod fuit læsus in donando cum traditione. Præterea dico quod vbi cūq; ex donatione causa mortis aliqua læsionē incurrat adultus, restituitur cōtra eā, hoc probatur clarē ex theorica dictæ glo. cū dicta glo. colligit clarē ex ratione supradicta, quā Doctores ponūt in ratione decidēdi: quare adultus non restituitur cōtra vltimam volūtātē: nam dicūt quod ideo est quod in nullo læditur, cū posset ad libitum reuocare. si ergo facta professione non posset reuocare: vt aduocatus aduersus partis fatetur: quæ deceptio maior, quæ læsio magis enormissima, quæ res tam aspera, nec auditu digna, quod ipsa mulier nobilis ingressa monasteriū, vbi tanta necessitas vrget, maneret bonis suis spoliata, & fame moreretur, & frater bastardus bonis suis potiretur: ridiculum est talia sentire, nec iustum iudicē decet super talibus dubitare.

† Præterea donatio causa mortis requirit ad sui formam præsentia donatarij. l. inter mortis. ff. de dona. cau. mor. quæ forma est contractus inter viuos, & in hoc habet similitudinem contractus, & non vltimæ voluntatis. Sed sic est quod ad hanc formam non potest venire minor, nec alius prohibitus facere cōtractus inter viuos, ergo destructa forma & prohibita, per cōtrarium videtur prohibitus effectus eius, & hoc fuit vnum ex motiuis Petri de Ancha. in dicto consilio.

Concluditur ergo supradictis quod aut hæc fuit donatio inter viuos, vel causa mortis, vel lata pacto & clausulis de nō reuocādo: quod incidit in donationem inter viuos: & planū est non posse fieri ab adulto minore, & posse restitui contra eam, si reperitur aliquo casu valere, aut est donatio propria & mera causa mortis, & sic ad libitum reuocabilis; & tunc sunt opinionēs, de quibus antē, & illa videtur verior quā supra defensiui: & dato quod alia opinio esset verior, quod hæc esset donatio mera mortis causa, & quod posset fieri ab adulto etiam habente curatorem, & contra eam non competeret restitutio in integrū: adhuc procedit negotiū absque dubio

dubio ex eo, quia si est reuocabilis, ipsa illam reuocauit, & adhuc petiit contra eam restitutionem, iuxta sibi concessa fuit, & adhuc sine restitutione potuit illam reuocare: cum donatio causa mortis sit ad libitum reuocabilis: cum ergo reuocauit, exclusus est actor. Sed dato quod non reuocasset, eodem modo est exclusus, cum ipsa donatrix viuit.

† Fortè aduocatus actoris faciet magnum fundamentum in professione facta per dictam sororem actoris: hoc forte argumento vsus, Donatio causa mortis confirmatur seu recipit validitatem à morte donantis: sed ista est mortua per dictam professionem quo ad seculum, ergo confirmata est donatio. & quod per ingressum monasterij professione facta quis fingatur mortuus, probatur in l. Deo nobis. C. de episcop. & cleri. & in authen. hæc constitutio interpretatur. colla. vj. in princi. xij. q. j. non dicatis bonus tex. cum gloss. in c. placuit. elij. xvj. q. j. hoc fundamentum clare tollitur: nam † dico quod donatio causa mortis non confirmatur per mortem ciuilem, hoc est per professionem: sed solum per mortem naturalem. Primo facit tex. in l. non videtur. ff. de dona. ca. mor. vbi text. dicit, non videtur perfecta donatio mortis causa facta antequàm mors insequatur. & sic loquitur tex. de morte naturali. Præterea est casus naturalis ad literam de hoc in l. res vxoris. C. de dona. inter vi. & vxor. in fin. ibi, fuit autem aqua & igni ei interdictum, vbi casus singularis. Nam donatio inter virum & vxorem habet in hoc similitudinem cū donatione causa mortis, quod morte confirmatur, nec in vita censetur perfecta irreuocabiliter, prout in donatione causa mortis. dicit text. in dicta l. non videtur, dicit ergo text. in d. l. res, vxoris. quod mortuo marito cuilibet, vt quia aqua & igni ei interdictum sit, vel deportatus, non tamè mors naturalis ex pœna subsequuta, quod donatio irreuocabiliter non confirmatur talis morte ciuili: ideo maritus potest illam in vita reuocare. similis tex. in l. sed si mors. ff. de donatio. inter vi. & vxor. vbi text. singulariter disponit, quod si vxori maritus fecit donationem causa mortis, & ipse mortuus est ciuilitè eò quia deportatus: quod non confirmatur, irreuocabiliter donatio, sed mors naturalis expectanda est. verba singularia text. in princi. ibi proinde, & si mortis causa vxori donauerit, iunctis verbis sin-

gularibus quasi ad finem ibi, ita tamen ut non adimatur merito licentia eam reuocare, quia & mors eius spectanda est, ut tunc plenissimam habeat firmitatem, quando ab hac licet fuerit subtractus. facit lex singularis in l. ex ea parte in §. insulam. ff. de verborum obligatio. ibi, insulam deportato reo promittendi. stipulatio ita concepta, cum morieris dari, non nisi moriente eo committitur. l. cum pater in §. hæreditatem. ff. de lega. secundo, ubi est casus quod si aliquis est rogatus restituere hæreditatem filiis suis, cum moreretur, intelligitur cum naturaliter moritur, non per deportationem. Præterea hoc dicit gl. expressè in l. j. ff. de testa. ibi est casus, quod testamentum morte confirmatur: dicit gloss. in patre, mortem naturalem non civilem.

Præterea est communis sententia, quod licet ante ingressum monasterij quis posset disponere de rebus suis. l. generaliter. C. de sacrosanctis ecclesiis. & in authen. ingressi. & in authen. si qua mulier. eodem titulo. cum vulgaribus. tamen talis dispositio seu vltima voluntas non confirmatur facta professione, sed debet expectari mors naturalis: & in vita eius monasterium debet habere bona monachi, non hæres eius, dato quod ipse non reuocasset dispositionem suam. ita dicit Bar. in authent. si qua mulier. C. de sacrosanctis eccle. iij. colum. vers. antequam. dicens quod si monachus ante ingressum monasterij testatus est de bonis, quod hæres institutus in testamento non habebit bona statim facta professione, sed spectabitur mors naturalis monachi: unde interrim erit in pendentia hæreditas: quod potest ante mori hæres quam testator: & sic bona erunt monasterij iure caduci: argumen. l. status. ff. de iure fisci. Hanc conclusionem reperio sequi Specu. in titulo de sta. monacho. in vers. quinquagesimo queritur. idem Bal. ibi, in additio. incipienti, nunc de testamentis. dicens quod semper monasterium debet tenere bona, donec mors naturalis monachi sequatur, non eius hæres. idem Salic. & Bal. in d. authent. si qua mulier. ibi, legitima. ubi videtur casus de hoc, quod filij etiam ad petendam legitimam de iure civili debent expectare mortem patris naturalem, licet in hoc de legitima aliud videatur de æquitate canonica, ut in cap. cum simus. de regul. in qua est diuersa ratio, ut in pluribus locis disputatur super intellectu illius cap. prædictam sententiam sequitur Bart. in l. j. ff. de test

de testamen. dicens quòd sola morte naturali nō ciuili confirmatur vltima voluntas disposita ab aliquo: infert t̄ quòd 18
 si monachus ante ingressum fecerit testamentum, quòd propter professionem, quæ est mors ciuilis, non confirmatur, sed sola morte naturali, si ingrediatur professionē, quæ potest habere bona in communi, quia potest succedere: ergo non habetur pro mortuo. idem Cius in dicta authentica, si qua mulier. & in l. Deo nobis, Bal. & Angel. & Ioan. de Imo. in l. prima ff. de testamen. quorum aliqui affirmant hoc esse verum intantum quòd etiam si esset tale monasterium, quod non posset habere bona in communi, quod adhuc in vita monachi non habebit hæres bona, sed ecclesia Romana, vel venientes ab intestato. idem Barto. Bal. Ioan. de Imo. & Angel. in l. cum pater in §. hæreditatem. ff. de lega. secundo. & sic omnes Legistæ sunt in hac opinione, intantum quod Io. de Imol. eleganter in l. prima ff. de testamen. dicit prædicta obtinere etiam eo casu quo quis faceret testamentum cogitans de ingressu religionis, & voluit & ordinauit disposita statim sortiri effectum: quòd si faceret mentionem de morte, vt fuit hic, quia dixit quòd donabat causa mortis, intelligitur quòd solum dispositio sua sortiatur effectum statim, post mortem naturalem, non post solam professionem: de qua latius ibi omnes Canonistæ. sequitur etiam hanc opinionem Abb. post Anto. & alios antiquos in cap. in præsentia. de probatio. xvj. colum. in vers. sed quia supra visum est. vbi ad litteram, vt moris sui est, transit cum decisione Barto. dicens, quòd hæres seu quicumque alius qui aliquid debet capere ex testamento seu vltima dispositione alicuius vel sine testamento, non debeat habere immediatē post ingressum & professionem: sed debet spectare mortem naturalem monachi, si saltem illa religio in communi potest habere bona: & hoc reputatur congruum, ne monasterium debeat mendicare. Communis est omnium sententia, vbicumque aliquis ingreditur tale monasterium, quod in communi potest bona possidere, vt in proposito. & est casus expressus in donatione causa mortis, in dicta l. sed si mors. & expressè Archidiaconus in dicto capitulo placuit secundo. xvj. quæstione prima, dicens t̄ quòd promissum causa mortis non debetur, nisi mors naturalis intercedat: & loquitur expressè in donatione causa mortis.

& Cinus expresse in d.l. res vxoris. dicit quòd nunquam donatio causa mortis æquiparatur legato quò ad confirmationem, niù per mortem naturalem non ciuilem, vt l. cum hic status. in §. si maritus, de dona. inter vi. & vxor.

20 Omnes isti capiunt fundamentum in quadam theorica, quæ probat propositum nostrum, scilicet quòd vbicunque mors ciuilis operatur eundem effectum quem naturalis, & post mortem ciuilem nil potest euenire, quod plus operetur: tunc idem operatur mors ciuilis quod naturalis. & sic intelligitur d.l. res vxoris. in j. respon. nã ibi tex. dicit, quòd si marito mortuo ciuilitèr, per talem damnationem perdit ciuitatem & libertatem, cõfirmatur donatio ab eo vxori facta. ratio est, quia talis mors ciuilis operatur & habet eundem effectum sicut mors naturalis per damnationem in metallum, de qua loquitur d.l. propter quam seruus efficitur: dissoluitur matrimonium, eò quia seruus est pœnæ: & sic non est quod amplius possit operari mors naturalis: quia matrimonium, quod iam dissolutum est, amplius dissolutum non potest. in auth. de nup. in §. si distraxerit. maximè quòd d.l. res vxoris. in j. responso, non habet locum in donatione causa mortis: quia illa non confirmatur, sed irritatur per mortem ciuilem, ex qua amittitur ciuitas & libertas. vt ibi dicit glo. & Doc. aut non operatur eundem effectum mors ciuilis sicut naturalis, vt in proposito: quia monachus comedit, eget victu & vestitu & aliis necessariis: & quòd monasterium in communi potest habere bona, & sic monachus in communi gaudet bonis suis, & tunc mors ciuilis non æquiparatur naturali. hoc totum probatur in d.l. res vxoris. & ibi hanc theoricam sequuntur Sal. & Bar. idem Cinus & Bal. & Sal. in d.l. Deo nobis. C. de episco. & cleri. Bar. in d.l. ex ea. in §. insulam. de verb. oblig. Iac. Butr. notanter in auth. ingressi. Bar. in auth. si qua mulier. & ibi alij. Abb. in d.c. in præsentia. & omnes alij quos antè retuli in dictis locis & aliis. Hinc est quòd licet vfusfructus finitur morte, tamen si quis ingreditur monasterium, non finitur, cum ibi debeat alimentari: & sic durabit apud monasterium, donec naturaliter viuat ingrediens, gloss. in d. authen. ingressi. Specula. de statu monacho. versicu. xlviii. Doc. in l. cum filio. de lega. primo. Canonistæ in d. cap. in præsentia. xix. quæstio. iij. in cap. si qua. Bal. in cap. qui clericus. in fin. si de feu. fuer. controuer inter domi-

dominum & agnatum. Hinc est, quòd post multa consuluit Petrus de Ancha. in consi. cclxxiij. incipit. Pro & contra rationes. quòd pacta dotalia super lucro dotis delato à lege vel ex pacto alteri coniugi superuiuenti non habere locum nisi in morte naturali non cuius, altero ingressò monasterium, facta professione. Nam licet talis dicatur mortuus, tamen hoc est improprie: cum professus corpore uiuit, vsum rerum habet, loquitur, testificatur, comedit, exercet omnes actus naturales. de quo latius Doc. ibi & in d. l. Deo nobis. Hinc est quòd mors ciuilis resultans ex ingressu monasterij non facit monachum haberi pro vero mortuo, nec quo ad ea de quibus non reperitur in iure expressum. hoc sentit gl. notanter in d. c. placuit. xvj. q. j. & glo. in c. susceptum. de rescrip. lib. vj. in vers. non morte. Bal. in d. athen. si qua mulier. Io. de Imo. in d. §. infulam. Pe. de Anch. & Imo. in rub. de testa. Hinc est quòd Alex. in ij. vol. consi. cxxix. consuluit quòd licet morte filiae consolidetur actio de dote in patrem. l. dos à patre. C. solu. ma. l. iure succursum. cum similibus. ff. de iure dotium. tamen hoc esset verum, si naturaliter mortua esset, secus si ciuilitè: puta quia ingressa esset monasterium, & professionem ibi fecisset.

† Omnibus his adhuc cessantibus stat casus sine dubio. 21
Primò quia licet inter Doc. variè disceptetur, vtrum testamentum factum ante ingressum rumpatur per professionem tanquam agnatione filij. quam opinionem tenuit gl. in d. athen. si qua mulier. & in d. §. in athen. de mona. & xix. q. si. si qua mulier. vbi est canonizata d. athen. licet Bar. in d. athen. in iij. colum. distinguat vtrum cogitans de ingressu fecerit vel non. quam opinionem multi sequuntur. Rom. in consi. ccxxvij. consuluit indistinctè rumpi: tamen in donatione causa mortis videtur hæc opinio tenenda: primò per l. Stichum, qui meus erit. ff. de lega j. & ibi Dinus dixit notã. quòd donatio causa mortis reuocatur per alienationem rei donatæ sicut legatum, habita distinctione de causa voluntaria ad necessariam. & hoc dictum refert Bal. ibi vocans illud aureum, & non alibi: sequitur Ioan. Fab. insti. de lega. §. iij. Moderni in d. l. Stichum. & in l. ij. ff. de lega. primo. Ego allego casum singularem in expresso in l. vxori suæ. ff. de dona. inter virum & vxorem. & ibi Bar. & in l. cum hic status. in §. si maritus. & in §. qui quidam. ff. eod. & cum ista monialis

- faciendo professionem dedicauit se & sua, ergo, &c. Præterea quod donatio causa mortis irritetur per professionem, dico esse casum famosum non ponderatum ab aliquo, quem viderim, in d. l. cum hic status. §. si donator seruus. ff. de do-
- 22 ~~na~~ inter virum & vxorem. ibi, est casus, quod si maritus est effectus seruus alicuius, est irrita & perempta donatio ab eo facta vxori, licet seruitus morti compareretur, vt ibi dicit tex. Ecce quod ille mortuus est ciuilitate, & irrita fuit donatio, & ista erit singularis limitatio ad d. l. res vxoris. in princ. vbi text. dicit quod confirmatur donatio, si maritus sit damnatus in metallum, & sic effectus seruus pœnæ: quia ille tex. intelligitur, vbi efficitur seruus pœnæ: sed si efficiatur seruus alicuius alterius, non confirmatur, imò irritatur donatio ab eo facta vxori, quāquā illa morte confirmetur vt donatio causa mortis. Sed quæ sit ratio diuersitatis inter vnum casum & alium, dicit glossa singularis in d. l. res vxoris. in parte, deducto. quod quando efficitur seruus pœnæ, non est qui posset reuocare: sed quando efficitur seruus alterius, iam est qui posset reuocare, scilicet dominus: qui tex. aperte concludit propositum in monacho, qui censetur seruus: & sic eum iura vocant, authen. cassia. de episco. & clericis. & in authen. apud quos oportet. mona. in princip. & quod monachus seruo æquiparetur, late firmat Bar. in l. prima ff. de vulgari & pupillari. Innocen. notanter in c. cum olim. de priuileg. qui non habet velle nec nolle, subiectus priori, quicquid acquirit, monasterio acquirit, & censetur iam esse sub dominio monasterij, quod monachus transit in obedientiam & potestatem Abbatis. xxviii. q. ij. quāquā. xij. q. j. non dicatis. & si monachus habet dominium, scilicet monasterium: patet quod potest reuocare donationem. Cinus ponit ibi aliam rationem;
- 24 scilicet quod si seruus pœnæ propinquior morti est quā seruus hominis. subdit aliam rationem, quæ concludit in proposito, scilicet quod quando aliquis efficitur seruus alicuius, bona illa quæ donauerit causa mortis, sunt domini sui, & sua interest qui de bonis substantetur, propterea irritatur donatio sic in monacho. Nam bona omnia transeunt in monasterium, vt in dicta authentici. ingressi. & sua interest, scilicet monachi quod irritetur donatio, cum de illis bonis saltem in communi substantatur: quod tenendum est mentis. Plus dico, quod & si non irritaretur dicta donatio per profess

professionem, tamen etiam post professionem potuit illam
 reuocare prout fecit. est casus singularis in l. sed si mors. ff.
 de donatio. inter virum & uxorem. in versicu. Ita tamen ve
 non adimatur. ad hoc facit quod dicit Bar. in dicta authenti.
 si qua mulier. v. colum. vbi tenet quod monachus postquam 25
fecit professionem, poterit reuocare testamentum ante fa-
ctum, si ingrederetur talem religionem quæ in communi
habet bona, & hoc per d. l. res uxoris. idem Bart. in l. prima
ff. de testamen. idem Bal. in d. authen. si qua mulier. licet fa-
ciat aliquas distinctiones, scilicet de liberis in liberos, seu
de liberis in monasterium, seu de monasterio in liberos, vel
de monasterio in monasterium, vel de extraneo in monaste-
rium: & hoc casu indistinctè permittit testamenti reuocatio-
nem. Sal. in d. authen. si qua mulier. viij. colum. tenet idem
scilicet quod si aliquis ingressum religionis cogitans testa-
mentum fecisset, quod posset post ingressum mutare illam
voluntatem: ratio, quia monacho permittitur quærere mo-
nafterio: & quia vltima voluntas est ambulatoria vsque ad 26
mortem. ideo mutationem voluntatis concessam esse mona-
sterio. allegat dictam l. sed si mors. quod reputat summè no-
tandum: & illa lex fuit allegata à Barto. & aliis, quos ipse
supprimat, ut moris sui est. Hæc fuit prius opinio Petri,
& illam sequitur Cinus, quem isti non referunt in dicta au-
thentica. si qua mulier. fin. colum. vbi expressè dicit quod
etiam si pater ante ingressum fecisset testamentum, in quo
liberos instituit hæredes, post ingressum poterit mutare te-
stamentum. Nam licet habeatur pro mortuo, non tamen
habetur pro mortuo naturaliter. idem reperio tenere Iaco.
Butrig. in dicta authenti. si qua mulier. in fin. verbis, dicen-
tem quod in casu dictæ authen. si semel post ingressum dis-
ponit inter liberos, quod potest iterum disponere, & muta-
re primam voluntatem, cum dicta authen. dat sibi voluntar-
tem disponendi, donec viuit. Opinionem Bar. in d. authen. si
qua mulier. sequitur Anto. in d. c. in præsentia. extendens se
plus, scilicet quod si primum testamentum esset factum cum 27
septem testibus, valeret secundum illius reuocatorium cum
duobus vel tribus. de testa. c. relatum. & c. cum elles quia hoc
secundum facit iam tanquam persona ecclesiastica. Itè quod
valebit simplex reuocatio, licet non esset el. ipsum tēpus re-
quisitum in l. sancimus. C. de testa. hæc opinionem sequitur

Archid. in c. si qua mulier. xix. quaest. si. hæc fuit opinio quasi communis. Verum est quod Angel. in l. j. ff. de testa. quem ibi sequitur Imo. tenet, quod non posset reuocari testamentum antè factum. & hanc opinionem videtur sequi Abb. in d. c. in præsentia. per S. illud, in authen. de mona. Sed opinio antè dicta est verior per fundamenta superiora: & tenētes contrarium mouentur fundamentis parum vrgentibus, ad quæ facilis est responsio, si in præsentia ageremus de reuocatione testamenti. Sed nos agimus de reuocanda donatione causa mortis, in qua etiam illi qui tenent quod posset reuocare testamentū antè factum, tenent quod posset reuocare donationem causa mortis antè factam. ita Imo. in d. l. j. ff. de testamē. vij. col. in versu. circa secundum. vbi aperte tenet indistinctè post professionem posse reuocari donationem causa mortis antè factam, per dictam l. sed si mors. Et hoc expressè etiam sentit Abb. in d. c. in præsentia. in versu. ex his infero ad decisionem. Item quod in casu, scilicet donationis reuocandæ cessant rationes, quæ mouerunt Ange. & Imol. nam vna de rationibus principalibus est, quod testamentum antè factū non reuocetur ex sola reuocatione, nisi in secundo testamento instituatür hæres. l. si iure. de leg. ij. Sed est priuatus potestate heredis instituendi, ergo & reuocandi testamentum antè factum, quod non potest reuocari, nisi instituatür hæres in secundo. hæc ratio cessat in donatione causa mortis antè facta: quia hæc potest ad libitum reuocari, vt in toto titulo de dona. causa mor. & sic sufficit solus actus reuocationis. & propterea ipsemet Angel. in d. authen. res vxoris. tenet quod etiam si secundum eius opinionem monachus post professionem non posset reuocare testamentum antè factum, tamen illud est quo ad hæredis institutionem, sed quo ad legata & alia bene valebit reuocatio ex eo quia illa possunt reuocari per actum solum: reuocationis, sed cū donatio causa mortis & legatum aquirantur, ergo. Item cessat hoc fundamentum prædictum ex alio, quia licet monachus esset exclusus ab institutione hæredis post professionem secundum eos, tamen non à donando causa mortis. Nam ingressi monasterium & professi, licet non possent testari, possunt donare causa mortis sicut filiifamil. si interueniat consensus abbatis & monasterij: arg. l. tam his. ff. de donatio. causa mor. ita inquit Bar. in dicta

dicta authen. ingressi. xvj. col. versu. quarto hic dicitur.

Per prædicta redditur negotium indubitabile, etiam si possum simpliciter in terminis iuris communis: sed si habeatur consideratio ad factum, prout resultat ex processu, ex alijs multis constat actorem habere notorium defectum iustitiæ, & esse in expensis condemnandum.

† Primò, quòd dicta donatio causa mortis non habet nisi tres testes, qui non sufficiunt: imò in donatione causa mortis requiruntur quinque testes. l. si. C. de dona. causa mor. l. si C. de codic. & si dicatur, solennitas testamentorum redacta est hodie de iure regni ad tres testes cum publico tabellione: ergo ad illam solennitatem intelligitur redacta donatio causa mortis, vt eleganter dicunt Bald. & Sali. in l. si. C. de testa. Respondetur quòd nec solennitas dictæ legis regni est obseruata, quia nec tabellio publicus, nec testes vicini loci, nec solennitas requisita per dictam legem regni interuenit, vt constar ex instrumento donationis.

Secundò, quia dictum monasterium habet priuilegium, quòd nulla monialis posset contractum nec aliquem alium actum facere nisi coram tabellione proprio dicti monasterij: nec hoc fuit obseruatum in dicta donatione.

Terriò, quia probatum est sufficienter quòd tempore quo fuit celebratus cōtractus, elapsi erant tres anni & plus, quòd ipsa donatrix fuit recepta vt monialis in dicto monasterio cum habitu, orationibus, & omnibus alijs solennitatibus, cum quibus solent recipi moniales, ita quòd tacitè professsa est post annum. c. j. de regu. lib. vj. in clemen. eos. eodem tit. cum alijs. & sic non potuit contrahere nec donare sine consensu Abbatissæ, vt iura vulgaria dicunt.

† Quarto, & hoc est notandum, quòd dato quòd esset intra annum probationis, non potuit disponere de bonis sine licentia Abbatissæ, cum iam erat monialis cum habitu & solennitatibus monialium recepta: & sic erat sub obedientia Abbatissæ. Allego ad hoc elegantem conclusionem Archid. in c. nunc autem. xix. quæst. iij. vbi quærit, quòd si quis infra annum probationis fecisset testamentū, videtur quòd valeat: quia non videtur monachus nisi facta professione. de regula statuiamus. sed contrarium determinat, si fletisset post annum in monasterio: nam tunc testamentum factum in tempore probationis non valebit, quasi ab ipso inirio fuisset

fuiſſet monachus: ar. ff. qui potio. in pig. habe. l. potior. ibi, cum enim. cum aliis. & ſic poſſet limitari opinio aliquorū, qui ſentiunt contrarium, ſcilicet niſi profeſſionem feciſſet: quòd tunc non valet id quod exiſtens in monaſterio infra annum probationis ſine conſenſu Abbatis feciſſet: quod eſt notandum. ſic concludit Archidia. in dicto capitulo. Iſtud dictum Archidia. magnam opem præſtititſſet domino Petro de Ancha. in conſulendo, ſi dictæ determinationis fuiſſet recordatus. Nam reperio eum elegantiffimè locutum in conſilio lxx. incipit. Contra donationem factam per dominum. vbi in terminis conſuluit, quòd in contractibus factis cum religioſo intra annum probationis, ſi profeſſionem feciſſet, iudicandum eſt de talibus contractibus tanquam de contractibus factis cum religioſo, & non cum ſeculari: & ſic debent ſeruari Canones loquentes de religioſis: reſert eſſe pulchrum: mouetur pluribus fundamentis, quæ breuitatis cauſa hîc omittuntur: oblitus dictæ determinationis Archidia. Quinto, eſt ſufficientiſſimè probatū quòd ipſa ſoror fuit dolo inducta ad faciendam dictam donationem maximis dolis & perſuaſionibus fratris ſui, & quòd ipſa neſciens quid feciſſet, poſt factum contractum reperta eſt plorans, credens, & aſſerens quòd dederat mandatum fratri ſuo ad illam deſponſandam atque reſpondit ſic, neſciens ad quid reſponſum dabit: & fuit etiam inducta dolosè, non credens ſe facere donationē: & dictus frater ſuus fecit ſibi in-

30 telligere multa dolosa, de quibus latius in proceſſu.† Sed in donatione cauſa mortis paruum dubium eſt: ſed etiam in teſtamento ſi aliquis eſt inductus dolosè ad teſtandum, venientibus ab inteſtato competit contra eum remedium per actionem de dolo ad teſtamenti reſciſſionem. Bald. eleganter in lege, ſi frater. C. qui teſtamen. facere poſſunt. vbi dicit quòd licet adultus poſſet teſtari, tamen ſi dolo fuit inductus ad teſtandum, quòd ſuccedentes ab inteſtato poſſunt expugare teſtamentum: & actione de dolo, & crimine ſtellionatus tenetur, qui dolo eum induxit, & hæreditas ab eo auferetur, per legem primā, de except. doli. & hoc remedium Auguſti implorandum eſt, quod non deficit iuſtè ſupplicantibus. l. ille à quo. §. penult. ff. ad Trebellianum Sequitur ibi Fulgo. & cæteri Moderniores per legem. Lucius. in §. Sempronius. cum glo. ff. de legatis ij. Bene facit quod dicit Cyn. & alij

& alij in l. quicquid. C. arbi. tute. Angel. in l. non enim. ff. de inoffic. testam. vbi dicit quòd per hoc obrinuit semel quandam magnam hæreditatem : & sic concludit illos , quorum interest , admittendos cōtra tale testamentum : quantò magis hīc , quòd ipsa & minor petiit restitutionem , & allegans dolum , & de consensu monasterij , à fortiori ipsi & monasterio succurrendum est.

Sextò , quia petitio hæc non est directa contra partem , nec processus cum parte fundatus eò quòd in monasterium fuerunt translata bona , vt in authen. ingressi . & sic monasterium debebat conueniri , & cum eo lis agitari : sed nihil gestum est.

Per quæ mihi proprium nomen hīc subscribenti videtur sine dubio partem meam absoluendam deberi , actorem in expensis condemnando.

Rodericus Suares.

H AEC sunt quæ satis ad propositum breuissimè ostenduntur præceptis obediens tuis , dignissime vir : licet fatear deliberatam apud me fuisse sententiam : scripta mea in nullo negotio nunquam ad te remittenda esse. nescio enim , domine nobilissime , qua iusta causa , vbi scripta mea ad manus tuas veniunt , illa semper impugnes , laceras , reprobas , offendas , quantisque obiurgationibus & maledictis aduersus ea insistas : & testor in sex aut septem negotiis ad me hoc relatum esse , cū nulla amplius (vt credo) ad te delata sint : & vtinam inter te , & libros tuos hæc fierent , mi domine colende. Paratus enim sum semper corrigi , sed publicè : & quod deterius , ipsis partibus hæc denuncies : adeò quòd non sine querelis ad me clamantes venire compellantur , quæ cum nullo alio tale mihi contigisse profiteor : & vt de pluribus aliis arduissimis huius eximæ audientix causis taceam : Non sunt multi dies , quòd Romæ delatum est consilium meum super ardua causa , & apud Auditores Romæ visum est . & bene approbatum . Notum est in hoc regno me scripsisse ad parlamentum Parisiense super villa de Mondejar , vbi à regia maiestate olim fuit missus processus , vt pronuntiaretur sententia : quæ pronuntiata fuit in fauorem eorum , quæ scripseram . & alia
huius

huiusmodi. Sed libenter professò præteritam correctionem sustineo, futuramque obsecro: ut si aliquam in scribendo consecutus sim vanam gloriam: ex antè laudatis hæc impugnatione tua patienter tolerata illius sit satisfactoria.

Vale felicissime.

S V M M A E.

- 1 Solennitates quæ requirantur in alienatione rei ecclesiæ seu monasterii.
- 2 Alienatio ut in ecclesiæ utilitatem facta præsumatur, quid interuenire debeat.
- 3 Ecclesiæ, an & quando restitutionem in integrum petere possit: & intra quantum tempus possit illam petere.
- 4 Intellectus singulari l. partita, disponentis intra quantum tempus possit ecclesiæ restitutionem petere.
- 5 Minor quando aduersus venditionem, tit. C. si aduers. vend. restituitur in integrum.
- 6 Ecclesiæ in pretio laesa, an agere possit ad contractus rescissionem, & ad iustè pretii suppletionem.
- 7 Restitutio in integrum an competat contra tertium possessorem, cum quo non fuit contractum.

ALLEGATIO XXI.

N causa ista quæ vertitur inter Ioannem de Stuniga & monasterium de Palaçuelos, constat ex sequentibus dictum Ioannem de Stuniga esse absoluendum.

- 1 † Primò, quia monasterium de Palaçuelos permutauit hæc grantias, super quibus litigatur cum Petro de Acuna pro certis annuis redditibus: in quo contractu interuenerunt omnes solennitates, quæ à iure requiruntur in alienationibus rerum ecclesiasticarum. interuenit enim auctoritas prælati & consensus, & tractatus conuentus, & utilitas monasterij, & sic omnis solennitas iuridica interuenit: de quibus solennitatibus disponit text. in c. tua nuper. de his quæ fiunt à præla. ubi fit mentio epistolæ Leonis Pape requirentis dictas solennitates: ex qua epistola fuit sumptum decretum, sine exceptione. xij. quæstio. ij. facit cap. dudum. de rebus ecclesiæ non alienan. libro vj. authen. hoc ius porrect

porrectum. C. de sacrosan. ecclesiis canonizata. x. questio. ij. c. ea enim, quæ iura omnia approbant alienationem rei ecclesiasticæ præcedētibz dictis solennitatibus. Interuenit etiam auctoritas summi Pontificis, quæ validauit contractum. clemen. j. de rebus eccle. non alie. & in c. ij. eo. titu. lib. vj. & ibi glos. Bald. in authen. hoc ius porrectum in in j. col. per Abb. Anto. & omnes in c. j. de his quæ fiunt à præla.

De solennitatibus tractatus, & consensus prælati, & capituli, & licentia Papæ ex instrumēto constat, de utilitate monasterij: constat etiam euidenter ex probationibus: quòd graniæ non erant tanti valoris, nec ex eis percipiebātur tot fructus, quot ex redditibus pecuniarum, cum quibus permutauit cum Petro de Acuna: vnde res ecclesiæ licitè possunt alienari & permutari pro alijs utilioribus. Plus dico quòd sufficit probare utilitatem & necessitatem imminentem monasterio tempore tractatum, etiam si ex post factò aliud appareat: quia alijs frustra fierent tractatus: quia ad validandum contractum permutationis vel alienationis rei ecclesiasticæ sufficit quòd illis, qui debent interesse in contractibus & consentire, videatur seu appareat contractum esse utilem ecclesiæ: & hoc constat ex eorum dictis cum iuramento in contractibus. Nam si hoc interueniat, dato quòd postea proberetur utilitatem non subesse realiter, non propter hoc irritaretur contractus. Allego ad hoc glossam notabilem, quæ hoc dicit in capitulo, cum apostolica. de his quæ fiunt à præla. in parte, profuturum. vbi glossa dicit quantum ad opinionem ipsorum, qui interueniunt in tractatibus, vnde tenebit alienatio, licet contrarium eueniat. Idem tenet glossa in c. j. de integritate resti. & ibi est casus expressus, quem ad hoc ponderat Abb. in penul. col. vers. deceptio autem in pretio. faciat gloss. singularis in dicta authen. hoc ius porrectum. in fine, quòd † vbi interuenit plenus consensus ecclesiæ, id est, prælati vel capituli, præsumitur factam alienationem in utilitatem ecclesiæ præcessisse. quam Bald. approbat in c. j. in j. col. de his qui feu. da. po. & extendit hoc dicens, quòd generaliter vbi est forma seruata, decretum superioris interpositum, semper præsumitur factum pro utilitate ecclesiæ: arric. l. j. C. de prædijs curia. lib. x. Idem Bald. in procmio Feudorum. §. tercia. dicens quòd si prælatus cum toto capitulo confitetur: & prælatus est homo diligens, & in capitulo sunt viri

prudentes & personę nobiles, dicit omnia vera esse quę ipsi fatentur super alienatione alicuius rei ecclesiasticę. allegat glos. dictę authen. hoc ius porrectum, sed fortior decisio est supradictarum glossarum. Cũ igitur in proposito interuenit assertio pręlati & capituli in dictis tractatibus cum iuramento de vtilitate dictę permutationis, & cognitio & confirmatio iudicis delegati summi Pontificis, redditur negotium indubitatum.

- 3 † Nec prędictis obstat allegatio facta per monasterium, scilicet quod vbicunque ecclesia est læsa in tali contractu alienationis, etiam si interueniat omnis solennitas à iure requisita in tali alienatione, competit ecclesię restitutio: vt est casus secundum vnum intellectum, & ibi glos. in capi. j. de restitu. in integrum. & in c. ad nostram. de rebus ecclesi. non alie. & in c. j. & ij. de in integrum restitu. lib. vj. quod non ob stare ostenditur. Primò, quia non est probata talis læsio, quę sufficit ad concedendam restitutionem: nam ad hoc vt concedatur restitutio, non sufficit læsio minima. l. scio. ff. de in integrum restitutio mino. inò enormis, vt in capi. ad nostram. de rebus eccle. non alienan. putà contractus fuit factus super viginti, & ecclesia fuit læsa in decem vel octo. ita dicit Abb. in capitu. j. in iij. col. de in integrum restitutio. facit glossa in c. primo de re iudica. li. vj. Bartol. in authen. nisi breuiiores. C. de sen. ex breuic. recit. Secundo, quia ad hoc vt habeat locum restitutio debet peti intra quadriennium à tempore celebrati cōtractus: vt est casus in c. primo, de in integrum restitu. lib. vj. & in l. petendę. C. de tempo. in integrum restitu. Nec obstat si dicatur, quod vbi læsio est enormissima, competit restitutio post quadriennium: vt dicit illa glo. vulgaris in c. j. de restitu. in integrum. lib. vj. quam sequuntur Canonistę in pluribus locis: quia ad hoc respondetur, quod in dicto contractu, nec enormis læsio interuenit, nec enormissima, vt latè in processu probatum est: sed dato quod interuenerat enormissima læsio: est exclusum monasterium à petitione restitutionis in integrum: eò quia post contractum celebratum sunt iam lapsi ferè quinquaginta anni: sed dictum quadriennium incipit à tempore contractus celebrati, ergo, &c. sed dato quod interuenerat enormissima læsio, adhuc est lapsum tempus petendę dictę restitutionis. est casus in
vj. par

vj. partita. titu. fina. l. fina. vbi expresse cauetur, quòd etiam si læsio sit enormissima, ecclesia non posset petere in integrum restitutionem post xxx. annos. Cùm ergo hoc dubium sit decusum per dictam legem partitæ, non est super hoc insistendum: bene facit text. in l. sicut. C. de præscriptio. xxx. anno. in princip. ibi qualicunque actione & præscriptione. vbi casus iuncta glossa, quòd officium iudicis præscribitur spatio xxx. annorum, quam glossam ibi sequitur Bald. est similis in l. querela. C. de falsis. facit gl. & quæ ibi dicit Abbas, & alij in capi. cùm causa, de emptione & venditione.

† Sed adhuc dico, quòd posset attentari quòd in casu quo læsio esset enormissima, licet sit iusta causa, vt non excludatur quadriennio: tamen cùm non reperiatur tempus statutum, si dicta lex, partitæ non fuisset scripta, quòd non duraret tempus petendæ restitutionis nisi in aliud quadriennium. Allego hoc ad glossam singularem in l. ij. C. de rescind. venditio. quam ibi Sali. in penult. col. versu. venio ad quæstionem. commendat pro singulari ad hoc, quòd in quocunque casu quo agitur ad rescindendum contractum, iudicis officium non datur vltra quadriennium. & satis hoc probatur ex l. fina. C. de tempore in integrum restitutio. iuncta quadam glossa singulari. quæ est ibi super parte, finiendam litem, quæ dicit quòd utilis in rem siue rescissoria, quæ datur post restitutionem, finitur quadriennio: idem glossa in lege finali. C. ex quibus causis maio. licet Bartolus teneat adhuc finiri minori tempore, sufficit quòd vtroque modo negotium est indubitatum, attenda qualitate contractus, in quo non interuenit læsio enormissima nec enormis: & vltra hoc transcursus tanti temporis post contractum celebratum. Aliud est vltra supradicta reddens hoc negotium indubitabile, quòd scilicet primus contractus factus à monasterio, in quo dicit se læsum, non fuit factus cum dicto Ioanne de Stuniga, sed cum Petro de Acuña, à quo habet causam dictus Ioannes de Stuniga. Nunc ad propositum monasterium non vocat se læsum ex permutatione, nec in hoc aliqua læsio fuit: quia multum expediens fuit monasterio facere permutationem, vt super hoc latissimè est probatum, tam in probationibus

in processu factis, quàm in tractatibus: nec super hoc cõque-
 ritur monasterium, sed dicit, & vocat se læsum in pretio vi-
 liori, asserens deceptum esse in paruitate pretij seu redditus
 sibi assignati in permutatione pro dictis hæreditatibus per-
 mutatis: quo casu monasterio nullum remedium comperit
 ad rescissionem contractus, nec per consequens contra dictũ
 Ioannem de Stuniga tertium possessorem, cum quo mona-
 sterium non contraxit, nec ab eo ipsi possunt aliquam læsio-
 nem prætere: sed si credunt se læsos, debēt habere recur-
 sum contra dictum Petrum de Acuña, cum quo contraxerūt,
 & à quo prætendunt læsionem. Allego ad hoc singulare
 theoricam Bart. in l. si quidem. C. de prædiis mino. dicentis,
 5 quòd quandocunque † minor est deceptus in eo quod ven-
 didit, quia non expediebat sibi vendere, tunc restituitur ad-
 uersus vēditionem per titulum C. si aduer. vendi. ut ipse ha-
 beat rem sicut si venditio facta non fuisset. quandoq; est læ-
 sus in eo quod malè vendidit. seu permutauit: quia bene ex-
 pediebat sibi vendere, sed debebat vendere pretio cariori,
 tunc restituitur in integrum, ut pretium suppleatur: non ta-
 men ut venditio rescindatur, quod refert notandum. & hoc
 probat textus singularis valde in l. si res æstimata. ff. de iure
 do. in dicta l. si quidem. Hanc conclusionem firmat Abb. in
 ecclesia in c. constitutus. in fina. col. de in integrum resti. sci-
 6 licet † quòd in casu quo ecclesia solùm est læsa in pretio, in
 quo decepta fuit, sed non in venditione, quia bene expedie-
 bat sibi vendere, non comperit restitutio contra contractũ,
 nec contractus debet, nec potest rescindi vigore talis restitu-
 tionis, sed solùm datur restitutio ad deceptionem & læsio-
 nem, quæ fuit in pretio. & ibi respondet Abb. notanter ad
 obiecta quæ in contrarium possent adduci. Idem tenet Ac-
 cursus in dicta l. si quidem. hoc probatur manifestè, quia re-
 stitutio solùm reddit illud quod abstulit læsio. l. j. ff. de mi-
 no. l. quòd si minor. in §. restitutio, ff. eo. titu. & l. ait prætor.
 in princi. & l. qui proprio. in §. cum quæritur. ff. de procura.
 secundum verum intellectum Barto. in l. j. in ij. colũ. C. si
 aduer. rem iudi. & in dicta l. si quidem. & in l. ab hostibus: ex
 quibus cau. maio. Si ergo læsio fuit solùm in pretio, circa il-
 lius suppletionem debet esse restitutio. Cùm igitur contra-
 ctus fuit validus, sto quòd aliqua læsio interuenerit in pre-
 tio, sequitur q̃ contra Ioannem de Stuniga non poterat his
 ista

ista moueri à dicto monasterio, ex quo quantum ad lēzionē pretij vel eius supplexionem est actio personalis, quæ nō sequitur possessorem. l. precibus. cum aliis. C. de rerum per. Plus † dico, quòd etiam vbi restitutio competeret ad rescissionem contractus non competeret contra tertium possessorem, qui habet causam à primo emptore, cum quo ecclesiā cōtraxit, nisi in subsidiū primo emptore non soluendo. Iste est casus singularis in l. in causā. la ij. in §. Pomponius. cū l. sequen. quæ incipit, planē. ff. de mino. quando iste secundus emptor emisset bona fide. Si igitur monasterium fuit lēsum vel restitutio sibi competit, est contra Petrum de Acuña, cum quo contraxit: ex quo est soluendo: quo casu in integrum restitutio non est in rem scripta contra bonæ fidei emptorem. Sed nemini dubium, quòd Ioannes de Stuniga habuit bonā fidem, maximè cū in contractu interuenerunt iuris solennitates, & superioris autoritas, & Papæ licentia, & tot tractatus. bene facit singularis decisio Salic. post Bald. in l. ij. C. de res. vendi. in illa quæstione, vtrum remedium d. l. ij. competit contra tertium possessorem, qui habet causam à primo emptore.

Rodericus Suares.

S V M M A E.

- 1 Transactio quid sit.
- 2 Natura contractus potius standum est, quàm verbis, ad cognoscendum contractum.
- 3 Decepto in diuisione succurritur, etiam si non sit ultra dimidiū deceptus.
- 4 Transactio ob enormissimam lēzionem rescinditur.
- 5 Remediū l. ij. C. de rescind. vend. an habeat locū in transactione.
- 6 Transactio super lite, cum iniuste & calumniose litigante facta, rescindi potest: & talis litigans, quod vigore transactionis recepit, restituere tenetur.

ALLEGATIO VICESIMA SECVNDA.

EX infrascriptis iustificatur causa actoris cōtrarium. Habet enim actor intentionem fundatam, tāquam vna de duobus hæredibus matris suæ: quia filia & hæres, & bona super quibus vertitur lis, fuisse matris suæ, eāque iure hereditario à patre habuisse indubitātē probat: solūmodò reus illam insitit repellere ex quodam contractu inter eos cele-

brato ferè tribus annis elapsis, quem vocat transactionem, sed dictum contractum non obtinere vires ad illam repellendam, sic ostenditur.

Præmittendum est dictum contractum non constare esse transactionem, imò quandam diuisionem simplicem inter eos celebratam super bonis maternis. nam de natura transactionis est, quòd fiat super re dubia & lite mota. l. prima ff. de transac. vel quòd speretur moueri. l. ij. C. de transac. vnde
 † transactio componitur à trans & actio, & est quædam transitio, id est, recessus à lite mota: sed in dicto cōtractu nulla mētio fit alicuius litis motæ inter eos, neque quòd dictus actor à tali lite recedebat pro eo quod sibi dabatur, vt Bart. declarat in l. siue apud acta. ad finem. C. de transac. vbi ponens practicam transactionis sic inquit fieri, scilicet, discedo à lite pro eo quia das mihi tantum. solummodò dicunt ambo fratres, & asserunt in dicto cōtractu matrem suam decessisse, & tãquam cohæredes velle diuidere bona omnia, quæ erant dictæ marris suæ, & quòd dictus reus dabat dictæ sorori suæ certam pecuniæ quantitatem in æquiualentiam bonorum, quæ ipse habebat maioris valoris quàm bona quæ ad ipsam sororem pertinebant ex dicta successione & diuisione: itaque nullum verbum est in dicto cōtractu, quod sonet in transactionem. Verum est quòd antea constat præcessisse litem, sed illa fuit multis temporibus retrò, quia elapsis iam ferè viginti quinque annis: itaque iam de ea nullam memoriã partes habebant: quod patet ex eo, quia nullam mentionem de ea fecerunt, cùm ab eorum memoria recesserat. Nec fuit lata interlocutoria nec processus factus, sed solum quidam actus breues, vt constat ex actis. Nec obstat si in fine dicti contractus dicatur, quòd faciunt dictam diuisionem, concordiam & transactionem, &c. Nam illa sunt potius tabellionis verba sub quodam inuolucro verborum posita, quàm verba partium ad hoc deliberata.

2 Sed † cùm ambo contrahentes dicant se diuisionem facere, nulla mentione alicuius litis aut controuersie factæ motæ aut mouendæ, talis diuisio censenda est, dato quòd tabellio dicat in fine partes dictam diuisionem, pactum, & transactionem facere, cùm natura contractus repugnet dictis verbis, quæ contractus natura magis consideranda est quàm verba. Nam verba non mutant naturam contractus, sed

sed magis natura trahit ad se verba: cum verba deferuiant naturæ contractus, non naturæ verbis: vt Consultus eleganter determinat in l. infulam. ff. de præscriptis verbis. Inde est quod notarius si contractum permutationis dicat esse contractum emptionis, iudicatur permutatio & non emptio. idem econtrà si emptionem dicat permutationem, iudicatur emptio, cum debeat stare naturæ rei & cōtractus, & non verbis notarij: nec debeat nomē cōtractus attendi sed substantia, secundum Bald. qui ad prædicta allegat dictam l. infulam. in l. prima. in secunda colum. C. de rerum permuta. & in l. secunda C. commoda. Bart. in l. naturalis. §. sed si factio. in fin. verbis. ff. de præscriptis ver. Hoc † præsupposito cum constet per processum de enormissima læsione actoris rescindenda est dicta diuisio, ita quod ex ea nullum præiudicium generatum est. sic Imperator eleganter determinauit in l. maioribus. C. communia vtriusque iudi. ibi, quod inæqualiter factum esse constiterit, in melius reformauit: maximè quia non solum enormissima interuenit & hic dolus re ipsa, verum etiam dolus ex proposito, attentis & consideratis verbis dolosis à dicto reo prolatis ad suadendum & decipiendum dictam sororem suam asserens ferè tantum valere bona hæreditaria quæ ipsa possidebat, sicut bona quæ ipse possidebat, vt aliqui testes dicunt: qui dolus ex proposito, etiam non data dicta læsione, re ipsa sufficit ad dictam diuisionem rescindendam: vt dicit tex. in d. l. maioribus. & in l. penul. in fi. C. communi diuidun.

† Sed posito quod dictus contractus diuisionis posset dici transactio, constat per processum de læsione valde enormissima excedente plusquam dimidiam: quo casu propter tantam læsionem etiam transactio venit rescindenda, secundum considerationem Barto. in l. si quis cum aliter. ff. de verborum obligatio. gloss. iuncta textui in l. Lucius. in §. finali ff. ad Trebellianum. Hanc opinionem secutus fuit idem Bartolus Raynurius & Imola Angelus, in d. §. finali. & Angelus & Imola & Ludouicus Romanus in d. l. si quis cum aliter. Angelus in l. secunda C. de rescindenda venditione. Ioannes de Imola in cap. quinta uallis. de iureiuran. & Bar. in d. l. ij. Cardi. & Abb. in d. c. quinta uallis. idem Imol. Abb. & Barr. in c. cum causa. de emptio. & venditio. Omnes † isti tenent quod remedium l. ij. C. de rescinden. venditio. habeat locum

etiam in transactione, habendo respectum ad estimationem dubij euentus litis, super qua transactio facta est. Sed in proposito consideratis actis & probationibus in processu deductis, ex quibus euidenter constat nullam iustam defensionem hunc reum habere ad se excusandum à restitutione bonorum à se occupatorum. Hac & alia quacunque consideratione habita superest euidenter probata læsio enormissima tantum quod debeat rescindi dicta transactio, secundum prædictorum opinionem, qui habent pro se fundamenta satis urgentia.

Sed fit quod hæc opinio haberet scrupulum, siue propter opinionem aliquorum contrarium tenentium, quam etiam quia esset difficilis æstimatio litis euentus, ut aliqui dicunt: quod re vera cessat, hoc casu atenta iniusta occupatione rei. Attamen in proposito cessant hæc dubia, & scrupulus questionis. Primo quia notorie constat nunc ex processu quod iste reus tempore quo ista soror sua elapsis iam xx. annis & plus, petiit se mitti in possessionem bonorum matris suæ, tam pro tertia in qua fuit meliorata, quam pro alia portione hereditaria vigore testamenti matris suæ, nullam iustam legitimam, nec coloratam defensionem habebat ad litigandum cum ea impediendo dictam missionem seu diuisionem, ut fecit ad denegandum eidem portionem hereditariam ei competentem: & hoc euidenter constat nunc, ubi nihil iustum, nec adhuc coloratum probauit, quod posset dictam sororem excludere ab hereditate materna nisi solum dictum contractum diuisionis, quem nunc de proximo fecit dicta soror cum eo, solummodo se defendit ex spolio iustificato.

- 6 † Sed habeo legem super hoc prouidentem, quod si apparet aliquem iniuste & calumniose litigasse, super tali lite fit transactio, in qua vigore transactionis talis iniuste & calumniose litigans aliquid recepit, ita quod in aliquo transigens fuisset deceptus, & damnum incurrisset, quod hoc casu transactio esset ipso iure nulla, dato quod cessaret remedium illi etæ l. ij. & alia. hic est casus famosus in l. summa, ff. de condi. indeb. in princip. ibi, si autem euident calumnia detegitur, & transactio imperfecta est, & repetitio dabitur. Itaq; quando dolus committitur in calumniose litigando non valet transactio super tali lite, nec est fienda differetia inter actorem calumniose litem mouentem aut reum calumniose se defendentem

defendentem, ut Rogerius ibi dicit, quem Barto. ibi sequitur post Iac. But. & quia d. l. indistinctè loquitur, & satis constat ex litera, secundum eum. Nam cum recedere à lite sit illud propter quod datur vel remittitur, tam ex parte actoris quam ex parte rei, ille qui calūniosè litigabat, debebat gratis recedere: ergo quā accepit turpiter accepit, ut tex. dicit in l. pe. de cōdi. ob turp. cau. & sic tenetur nō solum cōditione indebiti, sed etiā cōditione ob turpem causam, secundum Bar. & certè est famosa Consulti consideratio ad euitandas fraudes, quas quotidie committunt tam actores mouendo iniustas & calumniosas lites, quā rei calumniosè se opponendo liti, & per fas & nefas se defendēdo, ut saltē per has calumnias transigatur cum eis. quod valde aduertere debēt iudices timorata conscientia. Est verum quoddam non deficiunt scribentes, qui dicant d. l. in summa: habere locum solum in actore calumniosè litem mouente, sed solummodò est illud ad faciendam differentiam in hoc: quia in actore dicūt transactionem esse ipso iure nullam, in reo non ipso iure, sed ope exceptionis. Itaque in effectū nihil operatur transactio in utroque, etiam secundum omnes, licet sit differentia solummodo in modo annullandi, itaque ad rem & eius effectum totum tendit ad inualidandam talem transactionem per utrunque remedium, de quo in l. sub prætenu. C. de transa.

Rodericus Suares.

S V M M A E.

- 1 *Mina potentum iustum metum inducunt.*
- 2 *Timor perdendorum bonorum, vel grauiſiactura, vel damni, est iustus.*
- 3 *Metus, vel corporis cruciatus, & si realiter illatus non fuerit, sufficit, ut aliquis iustam timendi causam habeat.*
- 4 *Periculo nemo se exponere debet.*
- 5 *Verecundia metus sufficit ad contractum rescindendum, iudicis officio.*
- 6 *Metus iustus quis sit, iudicis arbitrio relinquitur.*
- 7 *Compromissum metu factum est nullum. Iudicium coactum est nullum.*
- 8 *Transactio, seu compositio, vel renuntiatio à spoliato facta super re, qua spoliatus fuit, an valeat, & nu. ii.*

- 9 Spoliatus ante omnia restituendus est: & quando exceptio ad qua, ne restituatur, obici possit.
- 10 Pactum seu transactio, an super furto, iniuriis, & aliis delictis fieri possit.
- 11 Dolus persuerat, donec purgetur: sic & violentia.
- 12 Compromissum ab spoliato factum valet, si sententia aequitatem continet.
- 14 Scribentes iuniores, nominibus antiquorum tacitis, multa sibi attribuunt.
- 15 Clericus beneficio spoliatus, an super illo compromittere possit.
- 16 Renuntiatio post spoliationem facta, & si non quo ad possessorem renuntianti praiudicat, an quo ad petitorum praiudicare possit.
- 17 Dolus futurus remitti non potest.
- 18 Exceptio iuramenti de non molestando possessorem, obstat agenti possessorio, etiam in beneficalibus.
- 19 Proprietas renuntiatione amittitur, sic & possessio.
Proprietatis exceptio contra possessorio agentem non admittitur.
- 20 Restitutio nunquam in beneficalibus fit, si in iudicio, vel notorie, de proprietatis defectu constet.
Tituli defectus an in beneficalibus restitutionem impedit.
- 21 Proprietas, licet in profanis renuntiatione amittatur, non tamen alteri quaritur.
- 22 Intellectus c. sollicitè, de rest. spol.
- 23 Metus an plenè debeat probari, vel saltem sufficiat probari per verisimilitudines.

ALLEGATIO XXIII.

Secundò dictum compromissum fuit nullum, quia factum per metum, quia iuravit maritus eam dimittere, ut in c. accedens. de conuer. cōi. interuenit reuerentia maritalis cum aliis multis circumstantiis, quæ an inducant metum dixi in conti. xvj. interuenerunt minæ factæ à dicto comite contra maritum dictæ comitissæ, quæ fuerunt sufficientes, ad iustum metum inducendum, attenda personarum qualitate: & sic dicta comitissa timebat ne maritus suus occideretur: minæ t potentum inducunt iustum metum. text. in l. non est verisimile. §. si iusto metu. ff. quod metus causa & est vulgare in multis locis. Bald. ibi allegat illum text. ad hoc. quia Bartolus nihil ibi dicit. Item interuenit metus perd

perdendorum bonorum, quòd satis constat: quia dictus comes dicebat & fatebatur quòd dicta villa non erat maioricatus, sed quòd debebat diuidi inter dictam comitissam & uxorem suam, & sic indistinctè sine aliquo litigio eius medietas pertinebat comitissæ: adhuc secundum comitis confessionem, tamen ipse totam occupatam tenebat, nec unquam voluit eius partem dictæ comitissæ restituere, donec fecit compromissum: nec aliquo modo ei restituerat, nisi dictum compromissum fecerat, & in sententia consenserat: & sic fuit satis iustus metus perdendi bona, cum nulla alia habebat ad hoc vt liberè processerat, debuerat comes restituere mediam villam dictæ comitissæ: & postea ipsa voluerat, compromiserat super alia media: cum super alia esset litigium, in quo dicta comitissa integrè iure maioricatus dicebat totam villam ad se pertinere, comes verò non nisi mediam: & † metus perdendorum bonorum, vel maioris partis eorum, vel grauis damni in patrimonio est iustus metus. *text. in capit. Abbas. quòd metus causa. & ibi Abb. adde Bal. in l. interpositas. ij. col. C. de transactio. dicentem, quòd vbi non timetur mors, vel quasi, sed timetur graue damnum in rebus propriis, quòd iste est legitimus metus: ita quòd officio iudicis reuocatur, arg. l. fin. C. de reuo. dona. & hoc etiam sequitur Cinus ibi in dicta lege, interpositas. Est etiam probatum quòd dicta comitissa & maritus eius causa occupationis dictæ villæ erant in maxima paupertate in regno: erat defectus iustitiæ causa interitus regis Portugaliz: in hoc regno, ex cuius partialitate erat dictus comes qui etiam erat homo potens, habebat maximum fauorem in regno: erat maritus dictæ comitissæ positus in maximo periculo: vnde satis iustam causam timendi habuit dicta comitissa, quòd maritus suus occiderentur, si non faceret dictum compromissum, & consentiret in dicta sententia.*

† Nunc ad propositum dico quòd vbicunque quis habet iustam causam timendi, etiam si metus vel cruciatus corporis non sit realiter illatus, sufficit, tãquàm si metus realiter interuenisset: allego primo Bald. in lege, interpositas. C. de trans. dicentem quòd si aliquis timet graue damnum seu iacturam in rebus, si transactionem non faceret, quòd si propter hoc facit, est iustus metus ad transactionem rescindendam. Idem Bal. ibi etiam post Cinum dicit quòd probabilis suspicio

suspicio tormentorum facit rescindere actum, sicut metu tormentorum fecisset. Allego notan. text. qui hanc æquipationem facit. text. in l. nouissimè. ff. quod cum sal. tuto. ibi, quòd si compulsus, aut metu ne compelleretur, qui est singularis ad hoc.

- Faciat singularis conclusio Innocen. in cap. bonæ memoriæ Maguntino. de electio. vbi dicit quòd sufficit probare subesse iustam causam metus impressionis, licet non sit impressio secuta: quia † nemo debet se periculo exponere. ita dicit Innocen. ibi, scilicet in glos. quæ incipit, iusto timore. sequitur Alexand. de Imol. ij. parte consiliorum, consilio cxliij. hanc sententiam per multa fundamenta sequitur idem Alexan. in iiij. parte consiliorum, consilio xlvij. dicens quòd paria sunt quòd quis compellatur per minas, vel verbera, vel quòd timeat compelli, per d. l. nouissimè. & ibi Dinus dixit idem de probabili suspitione tormentorum, probatur in lege, interpositas. & in l. si donationis. C. quod met. causa. quæ iura loquuntur de metu mortis vel cruciatu corporis inferendo non illato. ibi vide pulchrè Bart. etiam in dicta l. nouissimè. dicit quòd ille text. faciat ad quandam quæstionem, quæ sibi accidit de facto in Florentia de quodam iudice, qui non torserat hominem, sed eum spoliari fecerat, propter quod allegatur confessionem metu tormentorum factam esse, quod nota. verum est quod Angel. Aret. in §. quadrupli. vij. col. instit. de actio. dicit, quòd requiritur metus verus & non suspicatus. lege, metum. in prin. ff. quod met. causa. sed remissiue ad Bart. loquitur in veritate. dicta l. metum. secundum Barto. est lex singularis. & ibi Bart. sic summat eam, in actione quod metus causa debet probari metus periculi instantis non suspicati in futurum. subdit tamen Bar. eleganter, & est aduertendum quod instans metus non accipitur simpliciter, prout verè est de præsentis, sed quando res ad hoc verisimiliter tendit, facit l. rectè. in prin. C. quod metus causa. secundum eum ego non habeo in meo Codice talem legem. allegat etiam legem, Titij. cum l. seq. ff. de donatio. causa mortis. quam etiam non reperio, vel habeo librum corruptum. Allego singularem glo. in capit. cum dilectus. quod metus causa. quæ dicit notan. quod non tantum metus, sed suspicio metus excusat. ff. loca. lege, habitatoris. §. finali. ad legem Aquil. si quis fumo. §. fin. Item si non

si non fecerat compromissum, non restituerat sibi dictam
 mediam villam: & ita nihil habuerat ad honorem sustentan-
 dum, & metus status vel honoris sufficit, *glos. in dicto cap.*
cum dilectus. & ex tanta necessitate erat in maxima vere-
 cundia: Vnde † metus verecundie sufficiens est ad rescin- 5
 dendum contractum per officium iudicis: notab. *text. in l.*
non est verisimile. §. si fenerator. & ibi *Bart. ff. quod metus*
causa. glos. in d. cap. cum dilectus. habebat etiam metum ne
 maritus occideretur: & metus filiorum vel coniunctorum
 est iustus, dicit *glos. in filiis loquendo in dicto c. cum dile-*
ctus. ff. quod metus causa. l. isti quidem. de coniunctis tenet
Angel. Aret. in dicto §. quadrupli. iiij. col. institu. de actio.
per glo. & quæ ibi Docto. in l. hæres meus. §. fin. ff. de condi.
& demonstra. & in l. j. de in ius voc. facit text. in c. j. de ex-
ces. præ. interuenerunt aliæ infinitæ coniecturæ metus, quas
esset largum hic referre. Finaliter † quis sit iustus metus, 6
relinquitur arbitrio iudicis: singularis & vnicus text. in le-
ge, metus. ff. ex quibus cau. maio. ibi, sed huius rei disquisi-
tio iudicis est. idem glos. in lege, interpositas. C. de transa-
ctionib. & in c. cum dilectus. quod met. causa. & ad rescin-
dendum contractum per officium iudicis minor metus suf-
ficit, text. in dicto §. si fenerator. & ibi Barto. & glo. in di-
cto capit. cum dilectus. Bald. in dicta lege, interpositas. &
in muliere minor metus sufficit quā in viro. singularis glo.
in capit. cum locum. de sponsa.

† Ex quibus inferitur, quod compromissum & sententia 7
 totum fuit nullum ipso iure: quia compromissum factum
 per metum est ipso iure nullum. *Bald. in l. si qui ex consen-*
su. C. de episco. audi. licet loquatur quando compromissum
fuit in hominem habentem iurisdictionē vel dignitatem.
Salic. tenet ibi indistinctē. idem Sali. in l. interpositas. ij. col.
Alexan. de Imol. in lege. si vi vel metu. fina. col. C. quod me-
tus cau. probat text. in dicta l. si qui ex consensu. versic. quod
si his. facit glo. in l. j. ff. de autho. tuto. quæ tenet quod iudi-
cium coactum est nullum. sentit Abb. post glo. in c. Abbas.
quod metus causa. faciat singula. text. in l. ij. §. j. ff. de iudi.
quod prorogatoria iurisdictionis per metum est nulla: &
ita hic non fuit opus reclamatione.

† Ex alio capite videtur non valuisse compromissum, eo 8
 quia factum est à spoliato & super spolio: & sic videtur præ-
 sumi

sumi inuoluntarium. Et ista quæstio sæpenuerò occurrit mihi disputanda & consulenda in arduissimis negotiis, & super ea multoties vidi altercari in curia, & nunc in hoc & in alio arduissimo negotio habeo disputare. Quia cum ante hos iniustissimos reges nostros Ferdinandum & Elizabetham: hoc regnum fuit per multos annos positum sub tyrannide: multa loca, villæ, hæreditates, occupata fuerunt iniuste, cum mensura iuris vis erat, secundum Lucanum: & cum partes videbant tantum iustitiæ defectum, faciebant transactiones, renuntiationes, compromissa super rebus, de quibus fuerant spoliati: nunc autem agentes interdicto vnde vi, dicentes se spoliatos, opponitur eis quòd renuntiauerunt, vel transegerunt super spolio: illi replicant quòd metu fecerunt: qui metus & in spontanea renuntiatio præsumitur: eo quia facta ab eis, dum erant spoliati, & sic mouetur quæstio: Nunquid transactio † seu compositio vel renuntiatio facta ab spoliato valeat super re, de qua fuit spoliatus: vel præsumatur metu facta, & ei per consequens agenti possessorio obstat talis transactio seu renuntiatio, etiam si renuntiatum esset expresse possessorio.

Et primò, quòd præsumatur inuoluntarius contractus talis factus ab spoliato, faciunt sequentia fundamenta. Primò facit text. in c. super hoc. de renun. ibi, quia nulla ratio hoc verisimile reddit, vt quisquam beneficium multis fortè expensis & laboribus acquisitum, quo substantari debet, facile sine magna causa sua sponte renuntiet, aliàs resignet. melior text. in c. sollicitè. de restitu. spolia. ibi, quia non est verisimile, quòd sponte iuri suo renuntiauerit, cui renuntiat spoliatus. qui text. est clauis in hac materia.

Secundò facit glo. in dicto c. sollicitè. in j. glo. cuius verba sunt hæc, ex eo quòd spoliatus renuntiauit, præsumitur, quòd iniurus & coactus renuntiauit: vnde cōtra talem præsumptionem non admittuntur testes, vt hic innuitur, nisi facta restitutione.

Tertiò faciat glo. in dicto c. super hoc. super parte, resignationis, in glo. quæ dicit quidam signant contrà. j. de restitu. spol. sollicitè. dicit glo. hic non allegabatur quòd spoliatus renuntiauerit. si hoc fecisset, non admitterentur probationes contra eum de spontanea renuntiatione, vt ibi: & sic innuit glos. quòd dicta renuntiatio eò quia facta ab spoliato

hato præsumitur inuoluntaria.

Quartò faciat singularis conclusio Salic. post Bald. in l. j. C. de nauti. sceno. & verba Salic. sunt hæc: nota quòd arbitrium aliquibus concessum in tempore guerræ & discordiæ non potest exerceri tempore pacis, quia finitum intelligitur. † Quintò facit mirabile verbum Barto. rectè in-
 9
 tuenti, in l. cum te. quæ est ij. C. quòd metus causa. cuius verba sunt hæc: Ego dixi vobis, quòd spoliatus ante omnia est restituendus, nec potest obiici aliqua exceptio: vt lege, momentaneæ. C. vnde vi. & si per vim vel alio modo. lege j. Hoc est verum, si agitur possessorio, vt ibi: sed si agitur petitorio, vt actione quod metus causa, potest obiici exceptio quòd ille metus est purgatus per aliquè actum postea subsequutum, vel per expressum consensum: vt hic, & lege prima, si per vim. sentit ergo famosè Barto. quòd interdictum vnde vi non purgaretur per expressum consensum postea subsequutum: & ita actus qui interuenit post spoliacionem etiam inducens consensum vel renuntiationem non purgat violentiam: & ita censetur inuoluntarius. quæ verba sunt perpetuo notanda, & de his feci maximum festum viua voce disputando. Hoc clariùs tenet Innocen. in capit. super hoc. de renuntia. ij. col. cuius verba sunt hæc: Non ne eo ipso quòd sponte renuntiat videtur esse sublata proxima causa turpitudinis, scilicet vis? argu. lege ij. C. quod metus causa. & l. si ob turpem. ff. de condi. ob turp. cau. sed dic non esse simile: quia sponte renuntiando non approbo vim mihi factam, nec videor negligere: cum possent esse aliæ causæ renuntiationis præter metum, scilicet propter conscientiam vel religionem: nec sunt vicina spoliatio & renuntiaio: sicut promissio & datio. Innocen. ad literam hoc sequitur Anto. in capit. sollicitè. vj. col. versic. ideo soluo
 10
 quarto. † dicens quòd solutio habet se ad promissionem, vt executio: ideo illa vt proximior attracta à promissione, & ab illa causata, vt in eius implementū tendens purgatur vitium promissionis: sed renuntiaio non est coniuncta spoliacioni, vt eius executio, cum altero respectu fieri posset: meritò vitium illius non purgatur: Anto. faciat ad hoc dictum Bald. in l. domus mea. ff. de serui. vrb. præd. cuius verba sunt hæc: Quòd si vna vniuersitas remisit alteri iniurias & inuasiones, non videatur remittere damna & interesse.
 dicit

dicat & refert hoc tenere Din. in l. non solum. ff. de iniuriis. Alexan. de Imol. in l. si tibi. §. quædam. ff. de pact. dicit quod in casu quo pars remittit iniuriam. verum dicit Bald. quia per hoc non videtur remittere damnum & interesse illius, qui illationem iniuriæ passus est. & sic etiam dicit Din. & non plus. & ita Specu. in titu. de accusatore. §. j. versic. quid si vulneratus. etiam si remissio fuit facta per pecuniam, secundum eum. idem Ioan. Fab. in §. finali. instit. de iniur. allegat etiam glo. in c. si canonici. versic. damnis. de offic. ordi. in vj. facit l. si quacunque. in §. iniuriam. ff. ad leg. Aquil. si tamen remittat molestationes & expulsionem, putat non bene dicere: & satis hoc placet, & videtur esse de mente Bal. in d. §. quædam. faciat etiam quod dixit idem Bart. in l. decernimus. de sacrosan. eccle. dicens quod omnia facta tempore tyrannidis superueniente iusto domino debent cassari & irritari. & subdit Bar. quod Deus scit quando superueniet iustus dominus. Ergo cum dictum compromissum fuit tempore tyrannidis factum, existente hoc regno in maxima turbatione, debuit irritari nunc aduentu & victoria Regum nostrorum. Hoc sequitur ibi Bal. dicens quod prophetauit Bar. ignoras aduentum iusti Domini. † Quinto facit singulare verbum Bal. in d. l. decernimus. ij. col. versic. venio ad secundum. dicens quod valeat contractus factus cum tyranno nisi interuenit dolus vel impressio: subdit, & hoc facit ad propositum, quod impressio præsumitur si contrahens cum ipso enormissimè lædatur: & sic cum lædatur quis multum, renunciando vel faciendo actum super re de qua est spoliatus, videtur quod præsumatur facere per impressionem maximè si talis actus erat talis, ex quo patiebatur maximum damnum spoliatus. (ut ego multoties vidi de facto, quia spoliati videntes non posse consequi per viam iustitiæ rem de qua erant spoliari, necessitate ducti vendebant ius suum spolianti pro modico sibi dato.) Faciat etiam quod dicit Innocen. in c. super hoc. de renun. quod exceptio spontaneæ renunciationis aliàs resignationis simpliciter sine adiectione iustæ causæ non est admittenda. de appellatio. c. constitutus.

- 12 † Sexto adde elegantia verba posita à Bal. in c. sollicitè supradicto super parte, non est verisimile. dicit ipse hæc verba: Nam dolus & violentia perseverat donec purgetur, arg. l. inficiando. §. infans. ff. de furtis. de vsuca. l. sequitur. §. in potest

potestate. Non obstat l. ij. C. quod me. cau. quę loquitur in vi compulsiva, quę habet consensum licet coactum: sed vis expulsiua nullum habet in se consensum: & ita non potest purgari absque facto expulsioris, quia est actus permanens in re ipsa: sed compulsiva sic, quia est actus transiens ex solo accidente cōsensu compulsivi: & purgatur absque retrosimili. subdit etiam dicens, nota quod spoliatus non p̄sumitur consentire, sic in c. super hoc. quę verba pulchrę probant quod per nullum actum nec cōsensum purgatur vis, nisi per retrosimilem, qui actus est restitutio. & in veritate omnes habuerunt hanc cōclusionem ab Innocen. in d. c. super hoc.

† Septimò faciunt pulchra verba Hostien. in c. ij. de arbi. ¹³ cuius verba sunt hæc: Nonne iste clericus, de quo hic, erat spoliatus? ergo videtur quod compromissum ab eo factum nec iuramentum non valuit, vt in c. sollicitē. & in c. super hoc. dicit ille: verum est quod de rigore iuris non valet, sed hic valet de equitate, vult dicere quod ideo valet compromissum in d. c. quia fouebat maximam æquitatem, cū ille clericus spoliatus fortē commiserat tale delictum, propter quod parum ei duraret restitutio possessionis, vt in c. ad petitionē de accusa. Nam iudices compromissarij dixerunt huic clerico, ad quid vis vt restituatur tibi possessio, statim est tibi auferenda, cū perdidisti beneficium propter tale delictum à te commissum: melius est ergo vt aliquid accipias, & pro hoc ponderatur text. ibi in fine: ibi, si arbitrium ipsum noueris æquitate subnixum. non dicit tex. si noueris iure subnixum: sed æquitate. concludit quod licet compromissum factum ab spoliato non valet, tamē si sententiā cōtineat æquitatem tolerabitur. & ista fuit causa quare ibi valet compromissum. Ecce ergo quod compromissum factum ab spoliato non valet & p̄sumitur inuoluntarium, per tex. dicti c. sollicitē. Hanc sententiā, sequitur Ioan. And. in d. c. ij. in nouella. Hoc idem Anto. in ij. oppositio. respondens sic ad dictum c. ij. Attende quod verba Anto. in d. c. ij. in iij. col. ij. opposi. sunt hæc: Secundò oppono quod nō posset æquitate niti cōpromissum: hic enim spoliatus fecit cōpromissum, & sic tanquā inuoluntariū non valet, vt in c. sollicitē. de restitu. spo. solutio: illud de rigore: hic de æquitate. forsan enim commiserat tale crimen, propter quod parum ei duraret restitutio, de accusa. c. ad petitionem. & licet authore suppressio lo-

quantur, maximè Anto. qui dicit quòd propterea non fuit clerico restituta possessio non obstante compromisso, quia commiserat delictum propter quod parum ei duraret: vt in dicto c. ad petitionem. tamen totum hoc habuerunt originaliter ab Hostien. qui melius omnibus loquitur. † Sed (proh dolendum) quòd iuniores Scribentes nominibus antiquorum tacitis multa sibi attribuunt: quod non est sciendum, vbi laus rectè quaeritur: secundum Bald. in l. precibus. C. de impu. & aliis. & ipse multoties facit incidens in foueas: hinc tanta librorum copia. Collectarius & Henricus in d. c. ij. de arbi. nihil dicunt. Franciscus ibi dicit, quòd spoliatus super vnica re quam habet non potest compromittere: licet nunc non viderim Franciscum, hæc fundamenta tendunt in hanc partem.

Pro alia parte faciunt sequentia. Primò facit textus in d. capi. ij. de arbi. & ibi Abb. ij. colū. dicit nota & tene menti quòd valet compromissum factum ab exulante, & inopiam suam substituere non valentē tenet non mero iurē: dummodo arbitrium non posset notari aliqua intrinseca iniquitate. & plus probatur hic quòd valet compromissum de rebus quę sunt in loco, vbi quis tunc morari non potest. † Subdit Abb. vj. nota, secundum alium intellectum, quòd clericus beneficio spoliatus potest super illo beneficio compromittere: & licet Hostien. hic dicat quòd de rigore iuris non valet tale compromissum: ar. capituli, sollicitè. tamen valet de æquitate, vt hic. Ego teneo quod de tali re subtrahita potest compromitti tam in arbitrium quàm in arbitratorem: de arbitro probatur, quia de re subtrahita potest spoliatus litigare. capitū. super hoc. de renuntia. & arbitria sunt ad instar iudiciorum redacta: facit l. prima. ff. de arbi. respectu arbitrorum probatur: quia super re subtrahita potest quis compositionem facere, iuxta notatā per Innocen. in capitū. super hoc. de renuntia. Ergo cum arbitramentum sit quædam compositio, vt in auth. si verò contigerit. C. de iudiciis. ergo & c. non obstat c. sollicitè. quia loquitur in renuntiante. Hæc Abb. literaliter in dicto c. ij. vbi apertè videtur concludere quòd compromissum non censetur inuoluntarium, quia factum ab spoliato: & sic crudeliter sine aliqua distinctione transiit ostendens se magis laicum quàm clericum.

ricum in rigore dictæ quæstionis.

Faciât secundò glo. in d. c. sollicitè. in principio, vbi glo. dicit quòd in d. c. non fuit renuntiatum possessorio. melior gl. ibi super parte, quia non est verisimile, quæ dicit quòd dispositio dicti c. prouidens quòd non obstat renuntiatio agentis possessorio, non est ex metus præsumptione: sed privilegiū spoliati, quòd non est super proprietate reconueniendus. Conclusio glo. stat in duobus. primum, quòd non præsumitur renuntiatio inuoluntaria etiam si fiat ab spoliato & post spoliationem. secundum quod ratio dispositionis dicti c. sollicitè. non fuit illa de qua in tex. nō est verisimile, quòd spōte, & c. sed quia renuntiavit petitorio. vnde non obstat sibi agenti possessorio propter privilegium spoliati: quod est vt non posset reconueniri super proprietate.

† Tertiò facit, quia si spoliatus renuntiavit proprietati seu iuri suo, & postea agat rei vendicatione vel alio remedio petitorio contra eum spoliatē, obstat & præiudicabit sibi renuntiatio ab eo facta etiam post spoliationem. ita dicit notanter gloss. in dicto c. sollicitè. in parte, quia non est verisimile. ibi, verior est solutio, vbi glo. mouendo contrarium de c. accepta. eo. titu. dicit verior est solutio: quòd ibi agebatur petitorio & possessorio: & propterea obstat sibi renuntiatio. hoc tenet Innocen. in c. super hoc. de renun. in fine. verbis: cuius verba sunt hæc: Cum agitur possessorio non sunt admittendæ probationes, quod post spoliationem sponte resignauit. j. de resti. spolia. c. sollicitè. sed si petitorio ageretur, simul admitterentur vtriusque probationes. l. ij. C. quod me. cau. lege. si ob turpem. de cendi. ob turpem cau. Idem Innocen. in dicto c. sollicitè. cuius verba sunt hæc. Nec sequens decretalis, scilicet c. accepta. contradicit: quia ibi intendebat petitorium, hic autem possessorio recuperandæ agebat: si enim petitorio egisset, vt rei vendicatione, tunc tantum super renunriatione reciperentur testes. Hoc idem Ioan. And. in nouel. in dicto capi. sollicitè. dicens vnum non omitto. quòd etsi renuntiatio non præiudicat renuntianti quo ad possessorium: tamen quòd ad petitorium sic. capitulum. quod in dubiis. de renuntia. hos sequuntur Anto. & Abb. in dicto c. sollicitè.

Et sic manet quod præiudicat renuntiatio si ageretur petitorio: ergo non præsumitur inuoluntaria, quia facta

ab spoliato: quia si hoc esset sic: non obstat in petitorio sicut in possessorio. Sed secundum istos dispositio dicti c. sollicitè. non emanauit ex metus præsumptione, sed quia renuntiavit iuri suo, & sic proprietati. Vnde hoc nõ obstat in possessorio propter eius priuilegium, quod non admittit exceptionem seu reuocationem proprietatis.

- 17 † Ex quibus infero quòd si spoliatus renuntiaret possessorio expressè, quòd ei præiudicat. Allego ad hoc Abb. in d. c. sollicitè. in fine dicentem, quòd si factum fuit pactum ipsi spoliatori de non agendo possessorio, quòd talis exceptio obstabit agenti possessorio: & hoc quando pactum fuit factū post spoliacionem, secus si ante: quia tunc daret materiam delinquendi, & dolus futurus remitti nõ potest l. j. ff. de positi. plus dicit in fina. verbis, quòd si spoliatus præsentè aduersario renuntiasset iuri agendi possessorio, obstat sibi exceptio, licet nõ renuntiasset iuri quòd habet in se: & ista fuit finalis intentio Abb. in hac materia. Hoc sequitur Innocent. in d. c. sollicitè. dicens quòd vbicunque renuncians per renuntiationem amittit possessionem, obstat ei renuntiatio in possessorio. idem Innocent. in c. super hoc de renuntia. ij. col. cuius verba sunt hæc: Si autem reus vellet dicere, tu sponte post spoliacionem renuntiasti, non iuri tuo, sed petitioni restitutionis, per pactum bene posset. Hoc sequitur Anto. in c. fina. de ordi. cogni. vj. col. vers. alius est casus. vbi Anto. dicit alius est casus in quo agens possessorio repellitur, putà quando opponitur pactum de non petendo vel de non agendo possessorio, per d. c. accepta. sequitur Innocent. secundum eum, & in d. c. sollicitè. & in c. super hoc. & Calde. ibi restrinxit ad aliam restitutionem alterius rei quàm coniugis, quia illi non obstat pactum: vt dicit glo. in c. in literis in iij. glo. de restitu. spolia. & ita quieuit Anto. licet in c. sollicitè. aliter sentiat: vt infra dicam: quia Anto. in dicto c. sollicitè. vj. col. in fine dicit hæc verba, per quæ puto quòd si præsentè parte renuntiasset illi iuri, scilicet personæ suæ cohærenti, quia est vnde vi: vel etiam pactum fecisset de non agendo possessorio: illa exceptio admittetur, & obstabit renuntianti agenti possessorio. & sic propriè secundum eum loquitur Innocent. in dicto c. super hoc. in glof. super verbo: reposcentibus. quem ego proximè allegaui. Refert etiam sic tenere Calde. in dicto c. finali, de ordin. cognitio. in v. opposi. excepto eo quod

quod de restitutione coningis suprà retuli : quia etiam illud refert Anto. in dicto c. sollicitè.

† Facit etiam prædicta decisio singularis Rotæ decisio- 18
nè cccxciiij. dicentis secundum Antonium, quod contra a-
gentem possessorio etiam in beneficialibus obstat excep-
tio iuramenti de non molestando possessorem : allegat
capitu. peruenit. à contrario sensu de iureiuran. & capitu.
ad nostram. & c. j. de restitu. spolia. Item quia hoc iura-
mentum potest saluari sine interitu salutis eternæ, de iu-
reiu. si verò. non obstat secundum eum quod hoc iura-
mentum post spoliationem præsumatur dolo, vel metu
exortum : quia hæc præsumptio potest purgari : ut si in
instrumento publico, quod produceretur, appareret quod
sponte renuntiavit : ut quia in instrumento continetur,
quod sponte, & ex certa scientia, &c. nec dolo & frau-
de : & quod illud iuramentum secundum eos, non solum
extendatur ad molestationem iuris sed etiam facti.

Faciat etiam quod dixit Lappus allegatione xxv. quod
si pars antequàm spoliaretur constituit procuratorem ad
renuntiandum, qui renuntiavit postquàm fuit spoliatus,
quod talis exceptio obstat agenti possessorio, quia hæc re-
nuntiatio trahitur ad possessionem ex mente renuntian-
tis, & ita refert Anto. has Rote & Lappi allegationes in
dicto capitu. sollicitè. vj. & vij. colum. Hanc decitionem Ro-
tæ etiam recitat Abbas ad literam ut suprà in dicto c. so-
licitè. in fine, licet non faciat aliquam mentionem de An-
to. & etiam Abbas, ibi, in penulti. col. commemorat dictam
Lappi allegationem.

Faciat ad prædicta tex. in c. accepta. de resti. spo. quem di-
cti Docto. allegant ad fundamentum dictæ conclusionis, Ali-
cet videri meo hoc non probat.

Faciat etiam glo. singul. in c. ex insinuatione. de procura.
quæ tenet hanc opinionem super parte, canonicum. dicite
glos. purà pactum de non petendo restitutionem. illam
glos. commendant & allegant ad hoc Anto. Abbas in di-
cto c. sollicitè. & Rota in dicta decisione, & Anto. in dicto c.
fina. licet mihi non probet clarè : quia ibi tex. dicit quod vir-
tute sententiæ latæ contra procuratorem reuocatum : fuit
ablata alicui beneficij possessio : quod constituto de reuocatio-
ne debet eidem restitui possessio, nisi aliud canonicum non

impediat.glo.ibi dicit,putà pactum de non petendo restituti-
tionem post sententiam, & sic ibi nō fuit spoliatus: sed si vis
tenere dictam glo.dic quòd bene fuit spoliatus etiam à iu-
dice.ex eo quia sententia lata cum procuratore reuocato fuit
mandata executioni,& eius vigore ablata possessio.alià glo.
allegant in c.admonet de renun.Ego non reperiō eam in
libro meo.

Allego etiam singulārē glo.quæ hoc tenet. iij.q.j.in sum-
ma.vbi glos.numerat multos casus, in quibus spoliatio non
est faciendā restitutio, & inter alios dicit glos.item obstat
spoliatio exceptio iurisiurandi vel pacti secundum quosdam,
vt extrā de resti.spo.c.accepta.

- 19 **†** Quid respondendum ad d.c.solicite.& quæ fuit ratio de-
cidendi ad illum text.glo.in d.c.solicite.Sentir quòd renun-
tianti luri suo visus fuit renuntiare proprietati:& contra a-
gentem possessorio non admittitur proprietatis exceptio.&
quòd ista fuit ratio decisionis illius tex. hoc sentit Anto.ibi,
ij.col.in secundo nota.dicens:nota quòd exceptio solūm cō-
cludens defectum proprietatis in agente recuperādx non
obstat agenti possessorio: quia renuntians post spoliatio-
nem trahitur renuntiatio ad possessionem, quam perdiderat.
clariū post glos.dicit Anto.ibi iij.& iiij.col.in iij.oppo.
quòd si renuntiatio opponitur, quòd fuit facta ante spolia-
tionem: hæc potest opponi, & obstat agenti possessorio,
quia detrahit petitorio & possessorio: quia per renuntia-
tionem perdita est possessio & proprietas.l.si quis vi.§.dif-
ferentia.ff.de acqui.posse.& sic cū non possideat, cessat
spoliatio.quando autem renuntiatio facta fuit post spoliatio-
nem,cū iam fuerit spoliatus possessionem, quā habebat,
renuntiare non intendebat:& sic ordinatur ad tollēdam so-
lam proprietatem, quam habebat: & si dicatur renuntian-
do rem videtur habere rem pro derelicto, ergo videtur vo-
luisse perdere omne ius ad rem vel possessionem vendican-
dam,vt d.§.differentia. dic quòd renuntians bene habet pro
derelicto ius reale rei cohærenti non personale, vt interdi-
ctum vnde vi. hæc Anto. Hæc fuerunt de mente Innocen.
quanquā Abbas & Anto. videantur sibi attribuere.dicit
Innocen. in dicto c.super hoc. iij. col. de renun. Sed quare
reus potest excipere de renuntiatione præcedente spolia-
tionem, & non de renuntiatione post spoliatiōē? Respon-

deo

deo, quia ex quo renuntiavit antè, amisit possessionem quam primo habebat, & ita desinit possidere: cum ergo hic non possideat ex eo quia renuntiavit: & ad hoc ut habeat interdictum unde vi, requiritur quod probet se possedisse tempore spoliationis: admittitur exceptio rei, sed in renuntiatione quæ sequitur spoliationem secus, cum in veritate tunc possideret, cum fuit spoliatus: & sic per renuntiationem non amisit possessionem, quam non habebat. hæc omnia tenet Abb. reddendo omnes has rationes in d.c. sollicitè. iij. & in j. col. & in hanc sententiam scribentes concordant, ex quibus resultat secundum eos, quod finalis ratio d.c. non fuit metus, sed supradicta quæ retuli.

† Considerandum nunc & subtiliter, quia si hoc est verum quod ibi non præsumitur metus, sed solum quia renuntiando iuri suo visus fuit renunciare proprietati & non possessioni. Certum est quod debebat obstare agenti possessorio, quanquam renunciatum esset possessorio, & renuntiatio non extenderet se ad possessionem, quam non habebat: quia cum iste renuncians beneficio, nullum ius habet ad proprietatem beneficii, notorium est quod in beneficialibus nunquam fit restitutio, si in iudicio vel aliàs notoriè constaret de defectu proprietatis: iuxta notata per Innocentium in capitulo constitutus. & in capitulo quoniam de filiis presbyterorum, capitulo cum ecclesia de causa possessionis & proprietatis. maxime in beneficialibus, in quibus sufficit ad impediendam restitutionem defectus tituli, & petentem esse exclusum: licet non fundetur dominium in persona excipientis, iuxta notata per glossam in capitulo ad decimas. de restitutione spoliatorum, in sexto. Itaque si renuntiatio fuit spontanea in dicto capitulo sollicitè de necessitate debemus dicere quod etiam si solum extēdatur ad petitorium, obstat agenti possessorio per defectum proprietatis in petente, quæ causatur ex dicta renuntiatione: & sic videtur quod à fortiori renuntiatio præsumatur metu facta. Hoc visum fuit fortissimum argumentum domini Abbatis in dicto capitulo sollicitè, quarta columna versiculo, contra hanc lectionem sic defensatam soluit Abbas, quod in dicto capitulo sollicitè. non probatur quod renuntiatio beneficii fuisset facta in manibus superioris: quia quando renuntiatio fit in manibus non superioris, non

perditur ius quod habebat in beneficio: imò talis renuntiatio non tenet, iuxta notata per Doc. in c. quod in dubiis. de renun. & sic cessat defectus proprietatis dato quòd renuntiatio fuisset spontanea. Intentio sua est, quanquam ille non se intelligit, quòd ubi ex renuntiatione proprietatis causatur defectus proprietatis notoriè: quòd tunc talis renuntiatio, licet non concludat ad possessoriū, obstat agentì recuperandæ ex defectu proprietatis notoriè. Pro hoc facit doctrina domini Anto. in c. in literis. de resti. spolia. ubi dicit quòd agentì possessorio in beneficialibus obstat exceptio renuntiationis iudicialis quia notoria est. & hoc approbat Abb. in d. c. sollicitè. iij. col. versic. & sic posset. & sic se expedit Abb. quodammodo dicens se vltra alios mouere dictam opinionem. Certè melius & clariùs loquitur Anto. à quo ipse habuit in d. c. in literis. xxiiij. colum. versic. ex his infertur. ubi apertè concordat sic d. c. sollicitè. cùm d. c. accepta. vt Abb. concordauit, qui dixit quòd in d. c. accepta. propterea obstabat renuntiatio, quia fuit facta in manu superioris. verba domini Anto. sunt hæc in d. c. in literis. q. exceptio renuntiationis iudicialis, quia illa notoria est, obstat agentì possessorio in beneficialibus: vt suprà c. accepta. non in aliis profanis, ubi debet intentum fundare in persona excipientis. Ex prædictis secundum Anto. & Abb. in d. cap. sollicitè. & in d. c. in literis. per Anto. habes pulchram limitationem & intellectum ad d. cap. sollicitè. quòd etiam si renuntiatio non extendatur ad possessoriū ex mente renuntiantis & ex natura verborum: tamen si ex tali renuntiatione causetur notorius defectus proprietatis, putà quia facta in iudicio, vel in manibus superioris tunc obstat agentì recuperandæ: & ita intelligitur capitulo accepta. & hoc per regulam, quòd agentì recuperandæ obstat notorius defectus proprietatis etiam in beneficialibus licet non fundetur ius in persona excipientis, vt in dicto cap. ad decimas. hæc Abb. in dicto cap. sollicitè. & Antonius ibi: melius in dicto capitulo in literis. & hæc in beneficialibus.

- 21 † In profanis stat clara responsio, quia etiam si dicta renuntiatio fuit spontanea non obstat agentì possessorio: quia per renuntiationem licet ego perdam proprietatem, tamen non acquiritur alteri. notat Barto. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. possessio, sed in profanis non obstat

stat exceptio proprietatis, nisi fundet dominium in persona excipientis, ut dicit gloss. in cap. ad decimas. de restitutio. spoliatorum. in texto. & Abb. Anto. & omnes in dicto cap. in literis. de restitutione spoliatorum. ex quo inferitur quod si renuntiatio esset tali modo facta, quod per eam sit translatum ius in alium, ut quando renuntiavit & cessit aduersario omnia iura sua: tunc enim exceptio defectus proprietatis obstat agenti, & fundat intentionem aduersarii. & sic talis renuntiatio etiam si non ordinetur ad renuntiandum possessorio, obstat agenti interdicto recuperanda. † ita dicit 22
Abb. in d. cap. sollicit. ij. colum. vbi nisi renuntiatio esset facta. & iij. colum. ibi, ego puto hoc verum. & loquitur Abb. tanquam à seipso: quia dicit, ego puto, sed hoc videtur esse de mente domini Anto. in d. c. sollicit. v. colum. ibi, ideo secundò soluit. vbi dicit quod in d. c. renuntiatio, non habuit in se causam acquirendi per respectum ad possidentem, nec ad ei parandum titulum. melius & elegantius loquitur Anto. in dicto cap. accepta. allegans decisionem Rotæ decisione lix. quæ tenet quod permutanti obstat exceptio renuntiationis, si agat possessorio: quia renuntiatio habet causam tenendi: & quia tunc concludit ad possessorium: & quia voluntarie renuntiavit. Hæc fuerunt elegantia verba domini Anto. idem dominus Ant. in cap. in literis. de restit. spo. xxij. colum. vbi dicit in beneficialibus exceptio iudicialis renuntiationis quia notoria est obstat agenti possessorio, in profanis secus, cum ex sola renuntiatione non acquiritur ius alteri, secundum Bar. in d. §. nihil commune. C. de trans. l. siue apud. l. si pro fundo. l. pe. C. pro emp. nota. ff. pro emp. l. j. nisi tali modo fieret quod titulo transferret: ut quando renuntiat, & cedit aduersario iura. & per hoc patet quod exceptio iurisiurandi vel pacti iudicialis obstat agenti possessorio, quia notorium est, secundum distinctionem supra proxime positam. & sic potest intelligi gloss. ij. quæst. in summa. Hæc fuerunt elegantiæ verba Ant. ad litera. & ita aut Abb. hæc non vidit, aut si vidit, transportauit de vno loco ad aliū pessimè, sibi approprians tanquam Anto. limitans: & certè inuectiua dignus est Abb. qui non fuit dignus soluere corrigiam calceamenti domini Anto. & eum sepissimè inaduerter reprobatur: & sæpius eius dicta tacendo sibi appropriat detrahens laudem authoritati & illustri ingenio do. Anto. debi-

- tam. ex quibus habes pulchrè intellectum d.c. sollicité.

Faciat etiam ad defensionem huius opinionis id quod dicit Abb. in c. ij. de arbi. referens Inno. in c. super hoc. de renun. quod super re subtracta potest fieri compositio & cōcordia.

Faciat quod dicit Ant. in c. j. de resti. spo. dicens quod contra spoliatum admittitur exceptio concludens ad possessorem, unde secundum eum dicit Rota decis. cliij. quod si rector parochialis ecclesie agat possessorio recuperandæ pro decimis terrarum in sua parochia consistentium, quibus dicit se per aliquos spoliatus à quinque annis citrà: & religiosi ad exclusionem possessorij dent articulos, quod per centum annos & citrà, & vltra, per tantum tempus, cuius initij memoria non existit, fuerunt in quasi possessione percipiendi, & à præstatione liberi & immunes, admittitur hæc exceptio, non obitante quod illis resistit ius. Nec obstat c. ad decimas. de resti. spo. quia illud loquitur in agente, hic in excipiente ad retinendam possessionem, & ad excludendum possessorium.

Faciat ad prædicta, quod super re subtracta posset fieri compositio & concordia. l. post decisionem. C. de fur. ibi, post decisionem furti leges agi prohibent. iuncta glos. prima, quæ dicit, quod lis fuit decisa per transactionem, probatur ibi quod non transigesti, ex quo apparet, quod valuit transactio super furto. mirum est quod Abb. Anto. nec Innocen. non allegauerunt illum textum ad illam opinionem, quam suprâ retuli, quod super re subtracta posset fieri transactio & concordia.

Faciat etiam ad prædictam opinionem quod renuntiatio possessorij facta ab spoliato valeat & quod non præsumatur inuoluntarium, tex. multum nota. in l. si vnus. §. pacta. ff. de pac. vbi postquam tex. dicit quod non valet pactum ne agam furti vel iniuriarum dicit tex. sed post admissa hæc pacisci possumus.

Faciat etiam tex. singularis in expresso ibi iuncta glos. in versic. Item ne experiar interdicto unde vi, quatenus publicam causam contingit pacisci non possumus. dicit ibi eleganter gl. super parte, quatenus quod ante violentiam pactum factum non valet postea sic. & hunc tex. licet non ita bene allegauit Inn. pro sua opinione in d.c. super hoc. & Abb. & Ant. in d.c. sollicité.

- Ego vltra omnes allego d. l. post decisionem. C. de fur. & l. si ti

si tibi decem. §. quædam actiones. ff. de pac. ibi quædā actiones per pactū ipso iure tolluntur, vt iniuriarum: item furti.

Faciat etiam nota. tex. in l. iurifgentium. §. si paciscar. de pac. ibi, sed si ad rem familiarem respiciūt pacisci licet: & ibi nam & de furto pacisci lex permittit, & ibi glo. dicit de furto, scilicet iam factū, non de futuro, cū illud inuitaret ad delinquendum: facit l. ob res. ff. de pac. dota. ibi, ob res quoque donatas vel amotas tunc facta pactio valebit, id est, post diuortium.

Faciat tex. singularis magis in expresso in l. si donationis. C. de dona. vbi casus nota. quod ex causa donationis si aliquis remisit alicui actionem furti, quod valet remissio: & fur non potest conueniri super re subtracta.

Faciat etiam quod Bar. dicit in d. §. si paciscar. per illū tex. quod valet pactum per quod tollitur ius priuati sibi publica autoritate concessum, secus ad tollendum ius publicum. & iste est casus ibi: & si partim pertineat ad ius publicum, partim ad priuatum: respectu priuati valet, respectu publici nō. ita dicit glo. in dicto §. si paciscar. quam Barto. ibi commendat intantum quod actiones descendentes ex maleficio per pactum ipso iure tolluntur, vt dicit nota. tex. in dicto §. quædam. per illum textum dicit Bald. ibi nota argumentum ex hoc §. arguendo de ciuilibus ad criminalia, quod per concordiam ipso iure tollitur accusatio & inquisitio vnde non est opus exceptione, sed solum productio concordie. Bal.

Facit elegās verbū Bal. in l. iurifgentiū. §. sed si paciscar. el. j. in finalibus verbis. ff. de pac. dicētis q̄ licet de furto & incendio nō posset fieri cōcordia ex forma statuti, hoc intelligitur quātū ad pœnā fiscalē, sed bene valet cōcordia quātū ad dāni remissionē: ar. gl. in quātū ibi dicit pro priuato tenet. hoc videtur sentire gl. & ibi Bal. in §. sed si paciscar. el. ij. vbi Bal. dicit not. q̄ licet de accusatione furti nō valeat cōcordia, per statutū tamē valebit quantū ad reservationē furti, nō quantū ad pœnam criminalē. probat gl. ibi in fin.

Facit etiam singulare verbum eiusdem Bal. in l. si tibi. §. quædam. ff. de pactis. dicens quod ille qui remittit iniuriam non videtur remittere damnum. ff. de iniuriis. l. sed si vnus. §. si ante. & ideo dicit ille, sis cautus quod in instrumento concordie facias damna remitti & interesse, si vis quod
sit pœ

fit pœnæ remissio : & sic patet quòd si expressè fiat concordia de eo, quod per vim arreptum est, valet.

Ad prædicta facit singularis conclusio Salic. post Iacob. But. in l. post decisionem. C. de furt. qui tenet reprobando glos. illius l. quòd si transactio facta sit super actione furti, & super furto non solum tollitur actio furti ad pœnam, sed etiam conditio furtiua ad rei persecutionem. probatur in l. si duo. §. idem Iulianus. ff. de iureiuran. & l. duobus. §. colonus. ff. eod. tit. & ibi glo. idem sentit Bal. in l. terminato. in princ. C. de fruct. & lit. expensis.

Faciat ad prædicta dictum Bal. in lege, interpositas. C. de transactio. in iij. nota. dicentis : nota quòd non præsumitur metus ex eo quòd quis lædatur vel remittat id, quod non est verisimile remitti. & probat text. famosus in d. l. ibi, ad vim tamè vel dolum arguendum qualitas causæ principalis non sufficit, iuncta glo. super parte, qualitas. verti. vel tertiò. vbi glo. dicit quòd dicebat ita se iustam & liquidam habuisse causam, ut non sit verisimile transegisse : quia fortè habebat instrumenta, quibus sufficienter poterat probare intentionem suam. qui text. ad hanc opinionem est singularissimus. & ibi Salic. dicit : nota quòd ad probandum metum non sufficit probare quasdam verisimilitudines vel hominis coniecturas. ideo secundum eos errant qui dicunt quòd domini Cardinales Ultramontani nō est verisimile, quòd elegerint Citramontanum, nisi metus & impressio eis facta fuisset.

Facit etiam quod Alexan. de Imol. in d. l. interpositas. in iij. nota. dixit colligi ex dicto text. quòd non præsumitur metus ex eo quòd quis magnum dedit pro modico.

Facit l. dolus. C. de resc. vendi. & licet loquatur auctore suppresso, certè hoc tenebit ibi doctor supremus Bar. dicēs : nota quòd non præsumitur metus, si quis rem valentē maximam quantitatem vendat parua quantitate. licet Angel. Aret. in §. quadrupli. instit. de actio. dicat quòd Bart. dixerit contrarium, certè corruptè allegat : imò Bar. tenet id quod
 23 nunc retuli. † Quid in tanto opinionū conflictu mihi eligam, Deus aperiat, & inhærens æquitati, quæ præcipua debet esse in causarum determinationibus. Ego sic dico quòd regula generalis sit, quòd contractus factus ab spoliato super re de qua est spoliatus bene valet : & eo ipso quòd spoliatus, non præsumitur metus propter hoc solum, quia esset
 maxim

maximum iugum legibus imponere, quæ apertè permiserunt facere pactum, transactionem, & alios cōtractus super spoliis, furtis, & aliis delictis: & sic intelliguntur iura & fundamenta per me superius adducta: si tamen iuncto cum spolio sint aliæ coniecturæ & verisimilitudines inspontanæ voluntatis, putà quia spoliatus renuntiavit modico vel nihilo sibi dato, & erat defectus iustitiæ: spoliatus homo pauper oppressus, spoliatus homo diues habens favorem & parentelam. His & aliis coniecturatis iuncto cum spoliatione inducerent præsumptionem merus, & inspontanæ renuntiationis, venditionis, seu transactionis: & sic intelligatur text. in dicto c. super hoc. & c. sollicitè. nec loquor ex capite: imò hæc fuit intentio domini Anto. in dicto c. sollicitè. vij. col. cuius verba sunt hæc: Itaque secundum omnes trahitur renuntiatio ad possessorium, quando renunciare voluit possessor. & quanquàm hic intellectus defendatur, tamen text. assignat aliam rationem: quia hæc exceptio hic non admittatur, quasi inuoluntaria præsumatur & coacta à defectu spei possessionis recuperandæ. Ex quo dabitur pro regula quòd habebit possessorium hoc aliud privilegium, quòd ubicunque contra agentem possessorio opponitur aliqua exceptio non verisimilis, etià dato quòd concludat ad possessorium, vbi multæ sunt præsumptiones contra eam, repellitur opponens, & non admittetur exceptio, nisi tali casu concludatur quòd habet in se verisimilitudinem, vt est renuntiatio: quia si fiat post spoliationem, semper præsumitur inuoluntaria. sed huic obuiat de renuntia. super hoc. vbi exceptio spontaneæ renuntiationis admittitur, tamen non est verisimilis, vt ibi notatur: dic quod ibi opponitur petitorio quod non est in hoc privilegiatum. hic, opponitur possessorio & iudicio de facili expedibili, & tali casu repellitur longa contentio legis, quis ad se fundum. secundum hoc non deberet admitti exceptio spontaneæ renuntiationis, etià factæ ante spoliationem contra textum hîc: nam non est verisimile quòd quis renuntiat beneficio multis laboribus & sudoribus acquisito, maxime in quo vivere debet: sed dic quòd licet non sit verisimilis, tunc tamen maiorem habet præsumptionem contra se post spoliationem. Si ergo non habet verisimilitudinem, bene admittitur, sed cum causæ cognitione, vt d. c. super hoc. si magnam præsum

præsumptionē, vt quando renuntiat post spoliationem, quare præsumitur quòd ex defectu spei possessionis recuperandæ renuntiet, nō admittitur in possessorio de facili expeditibili in petitorio: sic tetigit gl. j. in prin. & gl. ij. dicens quòd ante spoliationem licet præsumatur contra renuntiationē, non tamē est præsumptio iuris & de iure: si post, sic, non puto etiam si post spoliationem renūtiat, quòd sit præsumptio iuris & de iure. Ideo puto quòd si allegatur aliqua verisimilitudo: vt quia corā iudice, vel quia sanē non morabatur, vel inimicitias haberet: vel pungebatur conscientia, admitteretur exceptio: dummodò concluderet ad possessorium: aliās non. & sic potest saluari iste intellectus. sentit Rota vbi supra. notat gl. de renuntiatione. c. super hoc. hæc fuerunt verba do. Anto. quæ satis coadiuuant meam opinionē, licet eisdem verbis Ant. videtur magis inclinare, quòd præsumptio semper sit quòd præsumatur in spontanea renūtiatio, & per vim facta, nisi cōprobetur per aliquas coniecturas inducentes spontaneam voluntatē. Sed tu tene distinctionē meam, & pondera, quia ista fuit intentio dicti cap. sollicitē. quia ibi non dicit text. quòd non valuit renuntiatio tanquā metu facta, nec etiam tex. fundauit se super certo dicens quòd præsumatur inuoluntaria renūtiatio ex eo quia facta ab spoliato, cū in hoc esset cōtra ius: sed dixit quòd non est verisimilitudo consideranda est ex aliis coniecturis per me supradictis iuncto cum spolio: & ita residebit hoc in boni iudicis arbitrio, cōsiderata personarum, & temporū, & rerum qualitate & conditione. quod reputo not. Et cū in nostro casu concurrerint dictæ qualitates, certē præsumitur absque dubio compromissum inuoluntarium: & sic fuit iudicatum.

Additio authoris.

ADDE prædictis Abb. in d. c. sollicitē. v. col. vbi recitat dictam opin. Anto. ad literam, & post eam recitandam dicit sic: Et quāquā hęc lectura prima facie videtur demulcere aures, tamē non procedit de iure: quia primò sentit quòd si quis renuntiat beneficio propter defectum spei possessionis consequendæ, q̄ possit agere possessorio, & restituitur sibi beneficiū: quod est falsum, quia nullibi probatur quod talis defectus spei, ex quo alia solennia interueniunt, habeat impedire

pedire vires renuntiationis, imò potiùs probatur contrariù. Itē ex alio impugnatur eò quòd sentit quòd renūtiatio post spoliatiōē, si spontaneè esset facta, & cōcluderet ad possessionem, quia repellitur eò quia non est verisimile: certè hoc est falsum per ea quæ suprā dixi. Nō enim potest referri ad possessionem, quam non habebat: & inquantū dicit quòd in hoc possessorium habebit aliud priuilegium, quòd exceptio non est verisimilis, &c. Dico quòd hoc casu non est speciale in possessorio, imò idem in petitorio, vt exceptio non verisimilis etiam si cōcluderet, si esset vera, non debeat admitti, nisi præcedat aliqualis causæ cognitio ad obfuscandam illam præsumptionem non verisimilitudinis, vt in c. quia verisimile. de præsump. l. non est verisimile. quod me. cau. Hæc Abb. quæ verba mihi videntur contraria: quia in principio dicit quòd renuntiatio nullo modo præsumatur inuoluntaria eò quia post spoliatiōē. Postea dicit quòd exceptio non verisimilis modò concludat in petitorio vel in possessorio, non admittitur nisi exigatur præsumptiones purgatiuæ nō verisimilitudinis. Fortè Abb. intellexit hūc secundū casum, quādo iuncto cum spolio concurrerent aliæ præsumptiones inuoluntariæ: & sic in effectu tenet opin. Anto. Rōd. Suar.

S V M M A E.

- 1 Metus reuerentialis an & quando sufficiat ad rescindendum contractum.
- 2 Mulieris cōtractus cum marito, & ad eius commodum factus, ex sola reuerentia rescinditur.
- 3 Metus tacitus quū, & qualiter probetur: & nu. 6.
- 4 Testamentum metu aut reuerentia factum, an & quando iudicis officio annullari possit.
- 5 Christi miles non coactus, sed voluntarius esse debet. Ingressus monasteriū qualiter vitatur.
- 6 Metus iustus quū sit, iudicij arbitrio relinquitur.

ALLEGATIO XXIIII.

Trum † reuerentia patris erga filiū, mariti in uxorem, episcopi in subditum inducat iustum metum. Et quia materia est quotidiana, prosequar eam. Et primò solet allegari glo. sing. & vulgaris in l. j. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. act. non datur. quæ videtur tenere quòd sic: dicēs quòd si mulier metu

metu vel nimia reuerentia mariti renuntiat, vendit, vel hypothecat rem, quòd non valeat venditio tanquam metu facta. Idem de clerico metu episcopi licet non interueniat corporis cruciatus: licet in clerico; glo. ibi requirat metum & reuerentiam. Ioan. de Imol. in capit. causam matrimonij. in fine officio delega. dicit quòd opinio dictæ glo. est æqua, cum de facili non possunt probari minæ vel verbera, quæ fiunt per virum vxori: licet secundum eum Docto. non teneant eam. Petrus de Ancha. in responsione capit. si propter. de rescrip. libro vj. commemorat diebus suis fuisse dubitatum in consilio Vencorum de quadam muliere à marito molestata, vt eum hæredem institueret: ipsa accessit ad domum cuiusdam consanguinei sui, & sibi narrauit: & fecit testamentum, & apposuit clausulas derogatorias exprimens causas molestiæ, rediens ad domum fecit aliud testamentum ad mariti libitum, nec apposuit clausulam derogatoriam primi testamenti, ea mortua fuit dubitatum quòd testamentum valeret: fuit per dictum consilium determinatum in fauorem secundi testamenti: moti fuerunt sententiantes, quia in illa ciuitate viuitur cum summa puritate, & cum plena libertate. finaliter dicit Petrus de Ancha. quòd extra illum locum aliter esset dicendum, & ita videtur tenere opinionem glo. extra dictam ciuitatem.

2. † Adde Andræ. Siculum, qui eleganter & copiose attigit hanc quæstionem in dicto capit. causam matrimonij. de officio delegati. in principio per tres & quatuor columnas, & aliquibus in medium relatis tenet opinionem glos. in casu quo mulier contraxit cum marito, vel ad commodum eius, quia rescinditur contractus ex sola reuerentia. mouetur ex eo quòd legitur Genesis: Sub potestate viri eris. & in capit. hæc imago. & in capit. manifestum. trigesima quaestione quinta, dicitur quòd vxor est penè famula viri, & subdita viro. & glo. in capit. quemadmodum. de iureiurando. quòd vir potest verberare, & vxorem castigare.
- Item allegat text. in lege, si quis cum sciret. ff. de furtis. & dicit quòd miratur de glos. in dicto §. quæ onerandæ. quòd non allegauit dictam legem, pro dicto suo. allegat etiam legem, si cum dotem. §. eo autem tempore. solu. matrimo. vbi ille qui non contradicit propter reuerentiam, non præsumitur consentire. allegat etiam text. à contrario sensu in
l. trans

l. transactionem. C. de transactio. vbi non præsumitur transactio facta per metum, si sit in præsentia consanguineorum: ergo à contrario sensu si non interuenissent, præsumeretur metus ex reuerentia. Ad capitulum. quamuis pactum respondet; primò quòd loquitur in loco vbi viuitur cum maxima libertate, vel quia ibi consecuta e rat dotem, & ita nihil præiudicat, imò prodest renuntiatio, vel quia procedat eo casu quo qualitas mariti excludit metum. & ita quieuit dictus Doctor solennis cum decisione dictæ glo. temperando quando contractus factus fuit cum marito, vel ad eius vtilitatem, gloriatur more suo nunquam se meminisse examinatum dictum passum melius quàm à se: si viuus esset, videret nunc longè melius eius examinationem.

Ego post hoc allego Barto. in dicto §. quæ onerandæ. qui expresse dicit quòd dicta glos. dicit veritatem: sed rescinditur contractus per officium iudicis propter nimiam reuerentiam, quam habet vxor ad virum, clericus ad episcopum, similem dicit esse casum in l. fin. §. j. & in l. non est verisimile. §. sed si fœnerator. ff. quod me. ca. facit l. metum. eo. titu. l. interpositas. C. de transa. dicit tamen quòd maritus præsumitur metus: sed requiritur quòd minæ vel verbera præcesserit: & illud cum illa qualitate quòd maritus, vel maior, vel episcopus faciunt præsumi iustum metum. tenet ergo Barto. quod non præsumatur metus, tamen reuerentia est sufficiens ad rescindendum contractum per officium iudicis: & ita in effectu sequitur gl. licet non per actionem, quod metus causa, sed officio iudicis. hoc idem tenet Barto. ad litteram in l. metum. la prima. ff. quod me. cau. Idem Bar. in l. non est verisimile §. sed si fœnerator. ff. quod me. cau. vbi Bar. præcisè dicit quòd illa reuerentia inducit metum ad rescindendum per officium iudicis.

Adde Bal. in l. interpositas. C. de transa. vbi dicit notà. q. si vxor facit aliquid propter minas sibi factas à marito rescinditur officio iudicis, vt d. §. quæ onerandæ. & ibi videtur sentire quòd non sola reuerentia.

Adde Bar. in l. ad inuidiam. C. quod me. cau. dicentem quòd si mulier vedit propter metum mariti, est iusta causa rescindendi contractum, vt d. §. quæ onerandæ. tamen iste metus non probatur eo ipso quod est maritus: ar. huius l. sed est necesse quòd probentur verbera vel minæ, vt l. proxima. & per

Innocen. in capitulo accedens. de conuer. coniuga. & ita tenet quòd sufficiunt verba.

Adde Bald. in l. interpositas. C. de transa. dicens in ij. col. ad le quòd id quod fit propter nimiam reuerentiam, vt quia filia refutat patri propter nimiam reuerentiam, rescinditur, ac si fieret propter metum, per d. §. quæ onerandæ. allegat etiam l. penul. ff. de furtis. quam Andræ Sici. auctore suppresso allegauit pro opinione sua: & ita Bald. videtur indistinctè tenere dictâ glo. Hanc opinionem indistinctè sequitur Sali. ibi approbans glo. dicti §. quæ onerandæ.

Adde Bar. in l. transactionem. C. de transa. quem ibi sequitur Bald. dicentes quòd licet vxor vel filia præsumatur aliquid facere propter nimiam reuerentiam, vt d. §. quæ onerandæ. tamen si adhibeantur consanguinei & amici, præsumitur omnis metus & reuerentia cessare: quod est nota. & ita approbant gl. nisi amici vel consanguinei interuenissent. Hanc sententiam sequitur Sali. in d. l. transactionem. licet dicat eleganter esse verum in vxore: quia in filio dicit non cessare reuerentiam, etiam si adhibeantur consanguinei vel amici: cū

† nulla reuerentia coarquetur paternæ l. veluti. ff. de iusti. & iu. quæ est famosa extensio ad glo. d. §. quæ onerandæ. quòd habeat locum in filia, licet contrahat in præsentia amicorum vel consanguineorum: & hoc illustre ingenium illius Moderni Siculi exclamantis reprobaui in c. causam matrimonio. ij. dicentis quòd hæc differentia de vxore ad filium cōfunditur per c. quamuis pactum. de pactis. lib. vj. vbi valuit contractus factus à filio cum patre, quemadmodum ab vxore cum marito. c. cū contingat. de iureiu. sed opinio Sali. est verior, & eam teneo per iura ab eo allegata.

Adde Ludo. Roma. in l. si cū dorem. §. eo autem tempore. ff. soluto ma. tenentem quòd si filius vel vxor contraxit cum patre vel marito, quòd contractus rescindatur per metum reuerentialem, per tex. d. §. quæ onerandæ. Si autē contrahat cum alio propter reuerentiam patris, & tunc secus. & ita approbat glo. quando contrahitur cum patre: & hoc per l. si patre cogente. de ritu nup.

† Adde etiam Bal. in §. item sacramenta. de pace iura. fir. vbi hoc idem videtur tenere dicens, quòd quidam est metus tacitus, putà domini vel parentis, cui non audet contradicere, allegat dictum §. quæ onerandæ. & dicta l. penul. ff. de furt.

furt. Adde textum, qui hoc probat in capitu. cū virum. de regula in fine. & quod ibi dicit Anto. Nam puella, quæ coacta imperio patris virginittis habitum suscepit, potest illum sine prauaricatione deferere, quia non ligauit eam. vnde dicit ibi eleganter Anto. volo te notare quod parentum imperium causat sufficientem metum ad inuandandum actum à libera voluntate pendentem. quod est notan. & hoc de matrimonio spirituali, tenet etiam Bar. in d. §. quæ onerandæ. in fine vnico verbo.

† Adde Bartol. in l. iij. ff. si quis aliquem testat. prohib. vbi loquens in testamento approbat gloss. in dicto §. quæ onerandæ. & sentit quod talis reuerentia annullaret testamentum per officium iudicis, nisi testamentum fieret in præsentia consanguineorum vel amicorum: quia tunc cessat metus, vt suprâ dictum est: & ita tenet id quod tenuit in dicto §. quæ onerandæ. & est solennis decisio ad hodierna testamta, quæ sunt per vxores in maritorum fauorem: & hanc determinationem non vidit Barba. dum allegauit in c. causam matrimonij. quæstionem quæ de facto contigit apud consilium Venerorum de quodam testamento à muliere molestata à viro facto.

Adde etiam Bald. eleganter in l. pactum quod dotali. C. de collat. vers. venio ad quæst. vbi eleganter dicit quod si filia renuntiat successionem metu. vel nimia reuerentia patris, dicit quod rescinditur renuntiatio dum tamen petat absolutionem à iuramento: allegat d. §. quæ onerandæ. & l. penulti. ff. de fur. Adde Bald. in l. j. fin. col. C. de bonis mater. vbi dicit esse glossam singularem in dicto §. quæ onerandæ. quod silentium propter patris reuerentiam interueniens potius reputatur contradictio, quàm consensus.

† Facit etiam elegans gloss. in capitu. præsens clericus. xx. §. quæst. iij. quæ tenet quod licet matrimonium carnale non videtur, dato quod sit contractum propter reuerentiâ paternam l. si patre cogente. ff. de ritu nup. secus in matrimonio spirituali. quam glo. dicit Imol. non esse alibi in l. si cū dorem. §. eo autem tēpore. ff. solu. ma. quia voluntariū militem & non coactum elegit Christus. xliij. quæst. v. si quid inuenisti. & hæc sunt valde notanda ad ea quæ quotidie cōtingunt: propter reuerentiâ paternā ingrediuntur monasteriū, an vitietur ingressus vel professio. & ita transit Imol. nil plus nec

determinando illud vltimum: & ita tanquàm merus relator transiit Alexand. de Imol. in dicto §. quæ onerandæ. simpliciter referendo verba Imol. super dicto matrimonio spirituali. Mirum est quòd isti non allegant textum expressum ad hoc in c. cum virum. de regu. & ibi Anto. hoc in expresso tenentem, vt suprà retuli, quem etiam ad hoc allegauit Ange. Are. in §. quadrupli. insti. de actio.

Faciat etiam pulcher tex. in dicto §. eo autem tempore. vbi casus quod tacens propter nimiam reuerentiam, non videtur consentire.

Adde Bal. in l. si sine. in princi. C. ad Velleya. dicens quòd si mulier non audet contradicere viro propter metum vel nimiam reuerentiam, quòd nō nocet ei filerium: dicit esse gl. nota. in d. §. quæ onerandæ. & sic approbat glo.

Adde Bald. eleganter in c. de pace Con. §. pactiones. referentem aliud, quod facit ad propositum, putà quòd indebita seruitia præsumuntur à dominis extorta per metum, & contra potentes præsumitur l. nolumus. C. de testa. præsertim contra rusticos, secundum Bald. quem refert Alexan. in d. §. quæ onerandæ. prædicta multum nota.

Adde etiam elegans dictum Bar. in l. ij. ff. de condi. ob tur. cau. vbi dicit quòd si probatum est quòd maritus percussit uxorem, vt consentiret cuidam contractui, quòd etiam si ipsa ex interuallo consentiat, videtur per metum fecisse: quia durat metus quandiu durat matrimoniū. c. ij. quod me. cau. & hæc sunt famosa quæ commemorauī ad fundamētum glo.

Alij fuerunt in opinione contraria: & primò contra dictam glof. tenet Angel. de Are. in §. quadrupli. v. col. insti. de actio. dicens quòd timor reuerentialis non inducit iustum metum, dicit esse casum in c. quamuis pactum. vbi filia renuntiat patri, & dicit textus, quòd valet nisi dolo vel metu. & ita ponderat ibi textum: alium metum quàm reuerentialem allegat etiam l. si fid. iussor. §. pater. ff. de pign. & respondet ad l. penulti. ff. de fur. dicit etiam quòd hoc tenet Barto. in dicto §. quæ onerandæ. & Moderniores in l. transactionem. C. de transactio. certè non rectè dicit: quia illi dicunt id quod suprà retuli, & secundum hanc partem, scilicet, quod non inducant iustum metum, refert se consuluisse & obtinuisse. Nec obstat secundum eum c. cum virum. de regu. quia loquitur in casu, in quo requiritur mera, & pura, &

ra, & libera voluntas. hoc sequitur glo. nota. in c. insinuan-
 te. qui ele. vel vo. dicens quòd parentum imperium non cau-
 sat metum. quam glo. allegauit Alex. in dicto §. quæ oneran-
 da. & prius Ioan. de Imol. in d. §. eo autem tempore. facit l. si
 patre cogente. & ibi glo. ff. de ri. nup. Adde Innocent. in di-
 cto c. causam matrimonij. dicentem quòd quælibet confes-
 sio facta per mulierem in fauorem mariti, præiudicat sibi,
 nec præsumitur metu facta, nisi præcessisset metus vel verbera:
 & ita non sola reuerentia, secundum Cardi. qui ibi sequi-
 tur Innocent. hanc opinionem sequitur Abb. in dicto ca-
 pitu. causam matrimonij. dicens adhuc quòd solæ minæ
 non sufficerent, nisi probaretur quod esset maritus homo
 solitus minas exequi. faciat textus nota. pro hac opinio-
 ne in capitu. cum contingat. de iureiuran. & ibi Abb. in
 primo nota. dicit esse casum, quod reuerentia maritalis
 non excuset vxorem, nisi interueniant minæ vel verbera
 inducentia iustum metum. hoc sequitur ibi Cardina. li-
 cet dicat, quòd iudex debet esse facilis ad pronuntiandum
 quòd mulier non sponte consensit, vt si appareant ali-
 quæ coniecturæ: vt quia maritus etiam verberauit, vel
 comminatus est. Faciat etiam elegans verbum Baldi, in
 l. pactum quod dotali. C. de collatio. dicentis, statutum
 disponit. quòd in contractu minorum interueniat consen-
 sus coniunctorum: quod si minor contrahit cum pa-
 tre suo, non requiritur aliquis consensus: cum in patre
 cesset dolus & metus, respectu filij sui: quod est no-
 tandum. Hanc conclusionem tenet Abb. in capitu. primo de
 offic. delega. idem Abb. in capitu. ij. & in c. cum dilectus. quòd
 me. cau. intantum quòd dicebat Abb. quòd etiam si mulier
 fuit protestata, quòd faciebat propter metum mariti, ni-
 hil propter hoc est probatum, nec irritatur contractus,
 facit pro hoc l. metum. C. quod me. cau. ibi, non iacta-
 tionibus. Adde Alexand. de Imol. in dicto §. quæ oneran-
 da. qui tenet pro opinione sua, quòd aliquando dictæ per-
 sonæ consentiunt, ne incurrant odium vel indignatio-
 nem mariti, vel patris: & tunc talis reuerentia non re-
 scindit actum: allegat casum in dicta l. si patre cogente,
 quandoque vltra reuerentiam interueniunt minæ vel ver-
 bera, tunc succurritur iudicis officio: dato quòd talis
 metus non caderet in constantem virum. & ita dicit de-

bere intelligi gl. §. quæ onerandæ. & sic dicit debere omnia iura concordari: & hoc colligit ex glo. d. l. si patre cogente. & licet Alexan. tanquam opinionem suam ponat, tamen ad litteram hæc fuit concordia inuenta à Ioan. de Imo. in d. §. eo autem tempore. licet Ludo. Romanus ibi dicat aliter, ut suprâ retulisti: & ita isti patres inuicem discordes discordiam relinquentes, mortui sunt, relinquentes zizaniam seminant in hac quæstione.

O tempora! felicius sine tantis commentantium opinionibus respublica viueret: data est iam cuique iudici licentia ad libitum iudicandi, cum in tanta commentantium copia, tantis varietatibus ingeniorum, ac considerationum diuersitate, nihil tam iniquum quod careat aliqua opinione doctoris: reformatione principis ista confusio refrænanda esset.

Nec tamen tacebo, quid in hoc opinionum pelago eligam. Et primò excludo casum mihi indubitatum, scilicet quâdo filius vel vxor non contrahunt cum patre vel marito. nec cum alto ad eorum vtilitatem vel commodum. Itaque nec vtilitatis, nec honoris, nec quolibet alio modo versatur patris interesse nec mariti: nec pater vel maritus mandauerunt facere talem contractum. Nam hoc casu non est in quo versetur reuerentia nec obedientia: & sic nullo modo, nec per actionem, quod metus causa, nec per officium iudicis filius vel vxor poterunt se iuuare contra dictum contractum ex reuerentia. Et timore vel obedientia: quia contra ius & æquitatem esset dicere quod filius vel vxor possent dicere quod fecerunt contractum paternali reuerentia vel maritali: & quod propter hoc possent irritare contractum.

Aut filia seu vxor contraxerunt ad vtilitatem vel commodum mariti vel patris, vel mandauerunt contractum fieri: vel est talis contractus, in quo aliquid interesse patris vel mariti versatur: & isto casu dico considerandam esse personam patris, si est homo crudelis, austerus, & seuerus erga filios, & alios sibi non obtemperantes, & homo prætendens lucra & interesse, crudelis contra filios non facientes id quod venit in eius commodum: & filius est multum obediens patri, est etiam modicæ ætatis. Est etiam mulier, quæ est imbecillis, & in qua minor metus sufficit, ut dicit glo. in c. cum locum. de sponsa. His enim coniecturatis sufficiet timor reuerentialis saltem ad rescindendum contractum per officium iudicis.

dicti. & ista videtur mihi veritas relinquenda iudicantis arbitrio. Moueor ad hoc primò ar. gl. l. ij. & l. metum. C. quod metus causa. Item † allego notabilem tex. in l. metum. ff. ex quibus causis maio. vbi casus singularis & vnicus, quòd relinquitur arbitrio iudicis quis sit metus iustus: ibi, sed huius rei disquisitio iudicis est. idè glo. in c. cum dilectus. quod metus causa. Allego ad hoc singularem doctrinam Bal. in c. j. §. item sacramenta. de pace iuramen. firman. iij. col. versic. quartò quero vbi Bald. eleganter inquit, quidam est metus tacitus, scilicet parentis vel domini cui non audet contradicere, vt d. §. quæ onerā d. & l. penul. ff. de fur. dicit Bal. quomodo probabitur iste metus velatus, & in corde retentus? Respondeo ex qualitate personarum: quod est valde singulare, & ex toto videtur mihi decidere quæstionem. Faciat in simili quod not. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. ij. col. versic. quintò quero. ff. de ope. noui nun. dicens quando quis timet denunciare, potest coram vicinis: qualiter iste metus probabitur? Respondeo probando quòd consuevit incarceratione appellantes a gestis per eum, & eis violentias & iniurias inferre. & sic ex qualitate personæ hoc præsumitur, vt l. si bonæ fidei. in princip. de rei vendi. & l. argentum. ff. commodat. vel quia minatus erat sic facere. l. metus. cum glo. quod metus causa. quæ est ad hoc nota. Hæc fuerunt pulchra verba Barr. in dicto §. si quis ipsi. Et cum hac distinctione potest saluare omnia iura; quæ probant quando non inducat metum timor reuerentialis, quod hoc est verum, nisi contra maritum vel patrem essent probata ista de quibus suprâ. Et ita quampluries articulauimus, & cautus aduocatus debet prædicta articulare: & prædictam opinionem meam teneo tanquam verissimam & habentem maximam æquitatem. Post me fortè his visis reponet quæ senserit ad libitum alius scriptor. Tene menti prædicta, quæ ex diuersis locis collegi, alibi non ita scripta reperies. Rodericus Suares.

S V M M A E.

- 1 Filij spurij vel incapaces an per ingressum monasterij efficiantur legitimi: & per consequens heredes patris.
- 2 Filius curiæ seculari oblatus, an quò ad offerentis successionem legitimatus censetur.

- 3 Ingressus monasterij an omnem ingredientis maculam & irregularitatem tollat.
- 4 Filius sacerdotis, aut illegitimè natus, non potest absque Pontificis dispensatione ad beneficia curam animarum habentia promoueri.
- 5 Theodosius legitimandi modum per oblationem curiæ, primò instituit.
- 6 Doctorum opiniones rem faciunt ambiguam.

ALLEGATIO XXV.

I

Vidam ꝑ miles habēs duas filias naturales, eas obtulit monasterio, in quo professæ sunt. Vertitur nunc in dubiū, utrū per religionis ingressum professione secuta dictæ filiæ legitimatæ sint: & per consequens hæredes necessariæ dicti patris sui efficiantur.

Et in fauorem monasterij & filiarum facit illa vulgò nota decisio cuiusdam doct. antiqui nomine Guli. de Cun. quē refert & extollit Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccl. iij. col. qui dicūt, qđ si pater reliquit filio suo spurio sub hac conditione, si ingrediatur monasterium, quod tenet reliquum ex eo qđ sicut per oblationem curiæ legitimatur filius, ita per oblationē monasterio factam secundum eos & Alex. Imo. in l. cum quis. C. de natu. lib. in apostillis suis sola relatione contentus sic inquit: Et nota qđ ita spurius legitimatur per ingressum monasterij, sicut per oblationem curiæ. dicitur est Bal. singulare in l. j. C. de sacrosan. eccl. Idem ipse videtur loqui magis affirmatiuè in quodam consilio suo, quod est in iij. volumine, & est in meis consiliis numero xxv. incipit. Redemptoris nostri inuocato suffragio, super cōtentis in dicto themate, ad finem consilij. vbi habuit consulere super illa questione. Si aliquis sit substitutus alicui, si decesserit sine filiis legitimis, si euanescat substitutio, si decedens sine illis sit ingressus monasterium: & sic monasterium excludat substitutum. ad validationem dicti consilij adducit dictam determinationem in hæc verba: Quia videmus quòd ingressus monasterij est adeò fauorabilis, quod facit ingredientem monasterium censerī legitimatum filium & capacem,

cem, vbi aliàs esset spurius & incapax: quia non minus in hoc debet operari talis ingressus, quem operetur offerre se curiæ: per quam oblationem redditur quis legitimus, vt singulariter decidit Guliel. de Cun. & sequitur Bal. in l. j. C. de sacrosanctis ecclesiis. hæc ille. Certè Alexand. fuit homo magnæ famæ: & vbicunque locutus est in hoc passu, videtur transire cum illo dicto Guli. Nam idem rubrica. ff. de noui ope. eun. in iij. colum. in princip. in illa quæstione. Si sit de substantia instrumenti diuini Numinis inuocatio: adducit dictam determinationem Guli. in hæc verba illam recitans: quia sicut filius illegitimè natus, vt naturalis tantum, si detur ad seruitia curiæ ciuitatis per patrem, sic legitimus: sicli est oblatus religioni, & sic ad seruitia Christi, dicitur legitimus. & hoc dictum Gulielmum reperio etiam referre alium Modernum de Acolitis de Arctio in l. necessariis. ff. de acquiren. hæred. in iij. colum. in versu. ex prædictis potest inferri. & videtur cum eo trāire. Voluissem profecto videre fundamenta Guli. primi fabricatoris huius opinionis: sed cum antiquitas eius lectionem saltem in his deliquit partibus, ex auditu quærimus eius fundamenta. Vnde ex relatione Bald. & Alexand. vbi suprà in duobus stat eius fundamentum, quæ rectè intuenti ad vnum reducuntur, scilicet in hac legitimatione per oblationem curiæ, vt fortius legitimetur per oblationem religionis factam, & sic seruitio Christi.

Item secundò facit argumentum l. fin. C. de sacrosan. ecc. vbi ciuitas & ius diuinum æquiparantur, & à pari procedūt, intelligendo de illo iure diuino, vt in gl. intelligit in d. l. fin. facit l. illud. C. de sacrosanct. eccle. si ergo offerendo curiæ, id est, seruitio ciuitatis legitimitur: fortius eum offerendo monasterio, id est, seruitio Dei. Et quia simili argumento vtitur Host. in c. sanè, de cele. mis. dicens quòd sicut est tutus ille, qui confugit ad statuam principis, ita q̃ ibi nō capi possit. l. ij. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. sic qui confugit ad sacerdotem deferentem corpus Christi redditur tutus, adeò quòd ibi capi non potest. Sed vltra hos ante relatos reperi Roma. in sua famosa repetitione, quam fecit super authen. similiter. C. ad legem Falcidiam, fauendo piis causis. xliij. columna septima specialitate, vbi recitans dictam conclusionem Gulielmi abundè magis, quàm alij fecere, refert eius

fundamenta, & sequitur eum, affirmans quòd filius legitimus, qui aliàs non posset institui, si ingrediatur monasterium, nihilominus posset institui, secundum Guliel. qui mouetur ad hoc secundum eum: quia ingressus ipse monasterij maculam omnem, & sic illegitimitatem censetur abstergere, vt in auth. de mona. in prin. ibi vt omnem quidem humanam eius maculam detergat.

2. † Secundò mouetur, quia filius oblatus curiæ seculari cõsetur legitimatus quo ad successionem offerentis. l. communium. cum concordantiis. C. de natu. libe. sic per maioritatem rationis debet intelligi legitimatus ille qui offertur Dei officio, scilicet monasterio.

Tertiò & notabiliter, quia cùm apud ipsum institutũ hæreditas ipsa non sit mansura, sed trãsurã immediatè in monasterium, vt in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccle. meritiò satis debet cõsiderari capax ex eo, quia non capit vt sibi ipsi speciale commodum afferat, sed aliis. Quo quidem casu videmus quòd is qui aliàs est incapax, potest institui. Hi enim qui solidum capere non possunt, ex assẽ hæredes institui, & rogati restituere solidũ, adire hæreditatem, & restituere cõgetur: cùm nihil honoris apud eos remansurũ sit. verba sunt Vlpiani in l. cogit. §. hi qui solidum. ff. ad Trebel. & exemplificat ibi gl. in naturalibus, qui capiunt solam vñam vñciã extantibus legitimis, vt in auth. quibus modis natu. effi. legi. §. discretis. colla. vj.

De hoc dicto Gul. facit etiã mentionem quidam Ant. de Roselis, in quodam tractatu ab eo facto super materia legitimationum: & in finalibus verbis illius tractatus commendat illud, dicens se credere esse verum in filio naturali, licet in spurio afferat illos malè dixisse: cùm illi omni clementia sint exclusi, in §. fina in authen. quibus modis naturales efficiantur. sui. & sic iste & Alexan. in dicta rubrica ff. de noui ope. nuntiatio. exemplificant in naturali. Iuvat autẽ dictis, quia credunt, & aliqui asserunt hanc legitimandi formam, scilicet per oblationem curiæ à iure Canonico etiã procedere, & approbatam esse: & hoc ex generali approbatione, de qua est illud decretum Augusti in dialogo contra Petilianum, dicentis: Si in adiutorium vestrum terreni imperij leges assumendas putatis, non reprehendimus. Nam facit hoc Paulus, cùm aduersus iniuriosos Romanum ciuem

uem esse testatur.

Facit etiam decretum illud, nō liceat. xix. q. vlt. sumptum ex libro nouellarum, à quo videtur decisa quæstio Accur. in l. Deo vobis. C. de epi. & cle. vt hodie iure Canonum, vt ipse idem Accur dicit in auth. de mona. in princ. Indistinctè non licere parentibus liberos, vel liberis parentes, ab hæreditate sua repellere, monachos factos, quamuis dum laici fuerāt, in causam ingratitudinis inciderant: vt sunt verba tex. & sic indistinctè dicitur ibi tolli maculam ingratitudinis. Hæc & alia similia adduci possunt ad huius partis fundamentū, quæ breuitatis causa omittuntur.

Contrariam opinionem, de qua antedicti nullam fecere mentionem, reperio tenuisse quendam doctorem antiquum Vltremontanum nomine Ioannem Fabrum, qui in terminis mouet quæstionem in tribus locis, scilicet in auth. licet. & in l. cum quis C. de nat. lib. & in auth. ex complexu. C. de incest. nup. in quibus arguit, primò in fauorem monasterij, & ponit antedicta fundamenta, à quibus moti fuerunt alij, scilicet quòd posset capere, vt acquirat monasterio per d. §. hi qui solidū. & tollitur totius macula per ingressum religionis per d. auth. de mona. in prin. Postea videtur inclinare in contrarium, imò q. non legitime tur filius per ingressum religionis, & in d. l. cum quis. & in d. auth. licet. loquitur de naturali filio: & sic mouet quæstionem, licet in d. auth. ex complexu. loquatur in spurio: mouetur quia impedimentū per sonæ monachi inspicitur, sicut antè: vnde si antequam religiosus fuerat, poterat ex hæredari, poterit post ingressum, vt nota. In d. l. Deo nobis. mouetur etiam à clementina, religiosus. de procur. vbi sicut religiosus nō potest esse procurator per se, ita nec alium substituere: & sic, quod nō potest per se, nec per alium. Addit etiam c. ij. de apost. vbi irregularitas nō tollitur per ingressum religionis. Et hæc opinio in pūcto iuris videretur sustentabilior, licet non per eius fundamenta, quæ parum vrgent. Fundamentum enim dictæ clementinæ religiosus. incidit in regulam illam Brocardicam, scilicet, quod quis non potest per se nec per alium: quæ habet plures fallencias & concordantias, habentes in se dissimilitudinē: de quo est regula bene glossata in c. potest quis. de regulis iuris. libro vj. nec vrget capitulum ij. de apost. Nam illius dispositio obtinet, vt gloss. ibi intelligit optimè quando irreg

irregularitas accidit propter delictum ingrediētis religionem, aliās secus: sed esse spurium, nō accidit ex delicto filij sed magis ex delicto patris. Ad aliud de exheredatione per l. Deo nobis. magis facit contra eum, cū veritas sit in contrarium, maximē de iure Canonico, per d.c. non licet. antē allegatum, vbi est expressum tolli omnem causam ingratitudinis per ingressum religionis. Primum itaque fundamentum est ab autoritate dicti doctoris.

Secundō, quia pro hac opinione facit ius commune. Habemus enim titulum in libro authenticorū, scilicet quibus modis naturales efficiantur legitimi. & quib. mod. natu. effic. sui. & de natura. libe. C. vbi tractatur de modis legitimandi. de iure Canonico habemus titulum, qui filij sunt legitimi. habemus etiam leges fori, & leges partitarū: quæ etiam ponunt modos, quibus naturales & spurij legitimantur, & loquuntur de hac legitimatione per oblationem curiæ. In nullo istorū iurum reperitur legitimatio per oblationem monasterij. Si ergo descripti sunt expressē & specificē dicti modi legitimandi: quomodo conuenit doctori à se ipso nouam legitimandi formam fabricare, non dando legem, nec capitulum super hoc disponens, cū potius erubescere debuisset, sine lege loqui. l. illam. C. de colla. Valeat enim argumentum à lege cessante, secūdum Bal. in l. conuenticulam. C. de epis. & cler. iij. col. & formatur hoc modo secundum eum, vbi cessat lex, erubescimus loqui. authen. de trien. & semis. §. consideremus. Tertiō, à iure sunt numerati modi legitimandi filios naturales & spurios, igitur alij modi videntur prohibiti: ar. l. cū prætor. ff. de iudi. Ad quod optimē faciunt quædam verba Abb. ab eo posita in c. ij. de apost. sūa. verbis super glo. illius. c. quæ dicit quod fauore religionis tollitur irregularitas per ingressum religionis (inquit ipse) quod super hoc non potest dari certa doctrina, cū in quibusdam casibus tollatur, in quibusdam non. Subdit ad. propositū se credere quod tantū in casibus expressis in iure tollitur irregularitas per religionis ingressum.

4. Quartō facit pro ista opinione tex. in c. si. de filiis præf. vbi tex. dicit, quod filij sacerdotū aut alij non legitimē nati, ad dignitates, & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia promoueri non possunt absque dispensatione papali: per quod infert glo. ibi quod etiam si fiat religiosus,

sus, non potest promoueri ad illa, de quibus ibi, sine dispensatione: pro qua est casus in c. j. illius tituli, ubi postquam Papa disposuit, quod filij ex fornicatione nati ad sacros ordines possent promoueri, si monachi fiant. subdit, praelationem: verò nullatenus habeant. & faciunt ad hoc decreta. lvi. distin. c. j. cum pluribus sequentibus. Si ergo ad dignitates, & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia filij spurij non possunt promoueri, dato quod religionem ingrediantur, videtur quod non efficiantur legitimi per religionis ingressum: aliàs capaces efficerentur, ut alij filij legitimi. Quintò facit text. in l. Deo nobis. C. de episco. & cleri. in §. hoc etiam. ubi litera, quod ob hanc tantummodò causam quod filius est ingressus religionem, non liceat patri filium hæreditate sua priuare. Ecce ergo quod Imperator ibi adhuc posuit sub dubio, si poterat ex hæredari, ubi aliàs esset capax: quantò magis quod etiam deberet institui de necessitate, ubi aliàs esset incapax.

Sextò pondero text. in d. l. Deo nobis. ibi, secundum leges nostras sibi defendant nullo eis impedimento ex sanctimoniali conuersatione generando. ubi videtur casus notandus, quod in successione quæ religiosis deferuntur, tam ex testamento quàm ab intestato, succedunt dicti religiosi secundum formã à legibus datam in succedendo nullo eis impedimento appposito, ex hoc quod religiosi sint. Vnde apertè disponitur ibi de forma succedendi solùm in hoc eis priuilegiando, ut non alteretur in eis ius commune in forma successioneum. Si ergo sic est, filius legitimus succederet ut legitimus, bastardus ut bastardus, & sic de spurio: ergo talis spurius non efficitur hæres necessarius.

Septimò & hoc videtur aliquantulum vrgere de æquitate: nam quando pater offerebat filium curiæ, bene quidẽ quod legitimaretur, cum sciret aut scire debebat iuris dispositionem, à qua erat statutum filium legitimari per oblationem curiæ: sed in proposito non est sic. Nam cum hoc non est à iure, saltem à iure scripto, dispositum filium legitimari per ingressum religionis, non potest dici patrem cogitasse de legitimanda filia sua naturali aut spuria, propterea quod eam offerret religioni: & sic videtur durum, quod pater habebat hæredem necessarium filium spurium legitimatum contra voluntatem suam, propter hoc quod eum misit in monast

monasterium, de quo legitimando non cogitauerat: imò si cogitasset, sibi de hoc prouidisset: vt parentes facere solent, non solum quando filias spurias, verum quando filias legitimas mittunt in monasterium. Sed ad hoc argumentum posset responderi, si esset omnimoda similitudo inter legitimatum per oblationem curiæ, & legitimatum per ingressum religionis: cum filius posset se offerre curiæ legitimis non extantibus absque consensu seu patris oblatione, vt text. dicit in authen. quibus modis natura. efficitur sui. §. proinde. Hæc in effectu & substantia perstricto calamo videntur vrgeri pro hac parte.

Contraria opinio nec eius fundamenta non videntur ob stare. Primò, quia intentio illorum, qui contrarium vult sunt affirmare: si bene consideretur, solum videntur loqui, & sic mouent quæstionem, scilicet in voluntaria institutione patris hoc esset, si posset spurius institui sub conditione, si ingrediatur monasterium: & sic si efficiatur capax per ingressum religionis in eo quod pater ei voluerit relinquere, non autem quod efficiatur hæres necessarius per ingressum religionis: ita quod de necessario debeat hæres institui à patre. & hoc modo mouet quæstionem Bald. in dicta l. j. & alij, licet in ratione decidendi quæstionem, ponant vnum ex fundamentis in hoc: quia sicut filius legitimatur per oblationem curiæ, ita per oblationem religioni factam. Constat enim ex eo quia, vt antè dictum est, Guil. allegat pro suo fundamento dictam l. cogi. §. hi qui solidum. ad Trebellianum, quæ solum loquitur in fideicommissio seu institutione voluntaria, non autem necessaria. Et fauor est religionis, vt posset spurius institui sub conditione, si ingrediatur monasterium, & ob hoc efficiatur capax, propter gl. quæ est in lege, eam quam. C. de fideicom. in parte, cogantur, quæ disputat si ille §. hi qui solidum. habeat locum in eo, qui est omnimodo incapax, prout est spurius de iure ciuili, vt in authen. ex complexu. C. de incestis nup.

Nec eorum fundamenta concludere videntur de necessario. Mouentur enim hoc principali fundamento, scilicet à legitimatione per oblationem curiæ & eius similitudine: quia si pater offerendo filium curiæ ciuitatis efficitur legitimus, sic offerendo religioni: argu. l. finali. C. de sacrosan. eccle. cum ergo moueantur ab hac similitudine oblationis curiæ,

curiæ, videnda est radix & fundamentum huius legitimisationis, vt cognoscamus si eo casu, quo esset licitum arguere de vna ad aliam, si concurrat in proposito similitudo vnius ad alteram; cum ante allegati Docto. dicant, sicut legitimitur per oblationem curiæ, sic per religionis ingressum. videtur enim hoc argumentum cessare in proposito.

† Primò, quia iste modus legitimandi per oblationem curiæ inuentus, & primò institutus fuit à Theodosio, vt text. inquit in l. iij. C. de natu. lib. & in §. primus itaque modus in auth. qui. mo. nat. eff. sui coll. vij. cum quatuor §. sequentibus. vbi latè tractatur de hac legitimatone. Et hæc legitimatio fuit ab hoc inuenta: quia erat curia siue corpus in qualibet ciuitate, quæ curia indigebat officialibus, vt negotia expedirentur, vt dicit rex. in auth. de defenso. ciuira. §. nulla. in fi. coll. iij. vnde qui vellet naturalem filium suum dare illi curiæ, vel ipsemet filius post mortē patris se offerret illi curiæ, non extantibus legitimis, efficiebatur legitimus, & ei remouebatur macula natalium, sicut fit remissio peccatorū his qui vadunt vltra mare, vt gl. peregrina dicit in lib. Instit. §. j. de hære. quæ ab intest. desc. Sed hodie ista legitimatio non est in vsu, vt Angel. dicit in §. si quis igitur. qui. mo. natu. eff. sui. & patet experientia. vnde fundamentum assumere ab eo, quod ab vsu recessit, nō caret scrupulo.

Secundò, quia hæc similitudo debeat obseruari, non habet locum in proposito legitimatio: cum istæ, de quibus in proposito, sunt sceminæ fil. æ: & per oblationem curiæ nō legitimabantur sceminæ per se, sed solummodò quādo ipsa nubebat alicui curiali: sed sceminæ oblatio non operabatur legitimatorem, text. est in §. primus itaque modus. ibi. potest pater naturales filios offerre curiis, aut filias curialibus copulare. & in §. si quis igitur. ibi, & hanc esse regulam etiam in filiabus, vt iungat eas curialibus. & in §. si verò ab initio. ibi, & in filiabus nubentibus curialibus. l. si quis. C. de natu. libe. §. & si filiam naturalem. optima ratione dum dicit, quid enim interest vtrum per filios aut per generos cōmoditatibus ciuitatum consulatur. Præterea in spurtilis, in quibus loquitur Bald. & Guil. non potest habere locum similitudo illa legitimandi per oblationem curiæ, cum spurrius non posset legitimari per oblationē curiæ: vt patet per omnes leges loquentes de hac legitimatone, quæ præcisè loquunt

loquuntur, & disponunt de filiis naturalibus: & sic etiam loquitur lex partitæ.x.parti.tit.xv.l.v.

Ad aliud secundum argumentum seu fundamentum, scilicet authen.de monach.§.j. dum dicit text. vt omnem quidem humanam eius maculam detergat, glos. ibi exponit, id est purgat scilicet à peccato, vt in §.si verò intra. ad fin. in dicta authen. Ad dictam l.cogl.§.hi qui solidum.stat clara responsio. Nam ibi loquitur in voluntaria institutione seu fideicommissaria: non autem disponitur ibi quòd imponatur patri necessitas instituendi spurium, qui est casus noster. Vnde de iuris rigore hæc pars videtur sustentabilior, licet prima habeat pro se aliquas opiniones, & obtineat æquitatem amicam religioni, & Dei seruitio.

Attamen ex antedictis negari non potest quæstionem prædictam esse dubiam, quæ ambiguitas causatur ex opinionibus Docto. affirmantium in fauorem religionis. Nam quando super aliqua quæstione sunt opiniones Doctorum, ex hoc efficitur quæstio dubia. Opiniones tamen Doctorum faciunt rem ambiguam, vt glo. dicit in §. quibus. prima constitutione. C. in glos. super parte, certa. l. cum de nouo. C. de legibus. l. non possunt. ff. eod. Bart. notabiliter in l. qui Romæ. §. finali. vj. oppo. ff. de verbo. obliga. Intellectus enim noster est variorum, vt Aristoteles inquit ij. de Anima. Vnde alibi Seneca, Opinione laboramus, non rei. Item quia licet non sit lex expressa de hac legitimatione per ingressum monasterij loquens, tamen de iure fit extensio de similibus ad similia. l. non possunt. ff. de legibus. imò licet lex prohibeat extensionem, tamen fit extensio de similibus ad similia, nisi aliter in contrarium per aliam legem sit determinatum, secundum glos. in lege, illud. C. de sacrosan. eccle. & dicuntur similia illa, in quibus est eadem ratio vel maior. l. non solum. §. qui priuilegium. ff. de excusa. tuto. imò propriè non dicitur extensio, sed dicitur hoc inesse de iure: vt Cinus dicit in dicta lege, illud. & est glo. nota. in c. sepe. de tempo. ordin. libro vj. in glo. quid econuersò. & videretur esse eadem ratio. imò maior, de oblatione monasterio facta, cum tunc offeratur seruitio Dei, quàm de oblatione curiæ, cum tunc offeratur seruitio ciuitatis. Verum est quòd istæ extensiones legum de similibus ad similia sunt valde periculose, cum leges extrahantur à propriis terminis,

nis, maximè ubi sunt diuersæ rationes, & specialitates, & rationes decidendi. Rarò omnes possunt concurrere in casu simili, sicut in casu à lege deciso: cum tunc esset idem, & non simile, de quo scribentes faciunt lōgum sermonem in l. si verò. §. de viro. ff. solu. matri. & in l. si constante. In princip. ff. eo. cum aliis. occurrit etiam, quia in dubio iudicandum est fauore piz causæ. Nam maximam esse rationem, quæ pro religione facit, ut consultus inquit elegāter in l. sunt personæ. ff. de religio. & sump. fune. Et propter ista ad omnes vitādos scrupulos ego consulto concordiam fiendam.

Rodericus Suares.

S V M M A E

- 1 Vniuersitas an possit petere rapinam toti populo, & eius vicinis factam.
- 2 Vniuersitas an possit petere quod personis particularibus debetur.
- 3 Heredes tenentur ex defunctorum delictis, lite etiam cum eis non contestata, si occasione præda vel rapina à defunctis facta, pinguior hereditas ad heredes peruenit, & n. 4.
- 5 Papa, in concernentibus animam, potest tollere ius ciuile.
- 6 Limitatio duplex & singularis ad l. unicam. C. ne ex delict. defunct.

ALLEGATIO XXVI.

El concejo es parte para pedir el robo fecho a los vecinos del concejo en este caso.

Licet enim de iure aliud sint singuli aliud vniuersi seu vniuersitas, ut in l. sed si hac §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. nec debitum vniuersitati singulis debeat, nec quod debet vniuersitas, singuli debeant: ut Consultus ait in l. sicut. in §. si quid vniuersitati. ff. quod cuiusq; vniuer. & in l. in tātum. §. vniuersitatis. ff. de re. diui. vnde & si municeps vel aliqua vniuersitas ad agendum det actore, non erit dicendū quasi à pluribus datum sic haberi. Hic enim pro republica vel vniuersitate interuenit, non pro singulis. verba sunt Vlpiani in l. si municeps. ff. quod cuiusque vni. nihilominus euidentissimè cessat in proposito hoc dubium assignatum.

† Primò, quia ut constat ex probationibus per actores factis, omnia bona habitantium in dicto loco fuerunt capta

& derobata mādato dicti ducis & per gentes suas: ita ut omnis populus mansit destructus, & per cōsequens tota vniuersitas illius loci de Aluirez: quo casu non potest stare dubium assignatū: cum robaria omnibus vniuersaliter facta sit, verificantur verba libelli, quia vniuersitas petit damna facta vniuersaliter toti populo & vniuersitati. Sed cui dubiū, nisi quod populus & vniuersitas potest petere robariam omni populo vniuersaliter nullo excepto factam, cū in mādato damni passi contineatur, & distributio facienda sit secundum quantitatem cuique derobatam. Nam tunc verificantur verba Consulti in d. l. si municeps. dicentis: Hic enim pro republica vel vniuersitate interuenit.

Secundò inconuincibiliter hoc probatur: nam in proposito, & si verba libelli considerentur, non solum nomine vniuersitatis conceptus fuit libellus, sed etiam nomine singularium personarum, quæ derobatæ fuerunt. nam dicitur: *En nombre del concejo alcades, regidores, ve xinos*, singulares personas del lugar de Aluirez mis partes. Mandatum etiam procuratori datum fuit eodem modo nomine totius vniuersitatis, & nomine singularium personarū illius quæ ibi continentur, & specificantur: & dederunt mādatum procuratori nomine totius vniuersitatis, & etiam nomine singularium personarum, prout omnibus & singulis negotiū spectabat, ut constat ex verbis mandati dicentis. *Todos juntos como concejo & vniuersidad & cada vno de nos por si por lo que le toca y atañe & atañer puede, &c.*

Si ergo mandatum est factum ab vniuersitate & singulis, libellus conceptus eodem modo nomine vniuersitatis & singulorum, probatio eodem modo in qua contipetur quod omnia bona totius vniuersitatis & singulorum derobata fuerunt. Quid luce clarius ad hoc dubium repellendum, cū adhuc sufficeret nomine totius vniuersitatis petere, cum tota vniuersitas generaliter nullo excepto derobata fuit. Attamen inconuincibiliter tollitur omne dubium ex forma libelli & mandati, in quibus vniuersi & singuli comprehenduntur: & sic cessabit hoc dubium, scilicet, aliud vniuersi, & aliud singuli. Quod etiam si à parte contraria allegatum esset, repellendus esset, tanquam allegatio facta ad excusandas excusationes in peccatis, ad impediendam tam iustam, imò iustissimam restitutionem.

stitutionem ex tam enormi rapina, ex qua ferè populus ille mansit destructus. Iuuant ad hoc quædam pulchra verba Ioan. Andr. in c. nimis. el primero. de excess. præla. Nam cum ibi Papa dixisset in fine, quocirca mandamus, quatenus vniuersi & singuli à prænotatis grauaminibus delistatis, possillans Ioan. Andr. partem, singuli, sic ait: sufficebat quò ad mentem dicere vniuersis, sed adiunxit hoc, vt eorum malitiis occurreret, qui ad euitandum bonum obedientiæ quandoque friuolas licet subriles occasiones prætedant. Nam si hoc non dixisset, forsitan prætenderet aliquis se non cõprehendi: cum & aliud sit res vniuersitatis, aliud singulorum. hæc ille in nouella: post Hostien. & certè propter hoc fuit reprehensus à Papa episcopus Tornacensis in c. eam te. de rescrip.

Nec obstat si dicatur quòd mandatum fuit celebratũ sub nomine vniuersitatis, putà in loco solito pulsata campana, &c. Ad hoc respondetur dupliciter.

Primò, quia verum est quod nomine vniuersitatis datum fuit, & sic verificantur verba posita in mandato: *Como concejo & vniuersidad*. Sed etiam verum est quòd nomine singulorum datum fuit, & sic verificantur verba in dicto mandato contenta. *& cada vno de nos por si por laque le toca y atañe, &c. & sic etiam nomine vtriusque mandatum fuit concessum.*

† Secundò, quia non repugnat quòd singulares concedant mandatum vt singulares ad causas & interesse suum, licet essent congregati in consilio suo: quia vbi materia concernit interesse particulare suum, etiam si sint capitulariter congregati, dicitur procurator datus à singulis, vbi ipsi singulares in mandato nominantur: vt notanter Aegidius concludit decisione Rotæ c. viij. incipienti. Si canonici. exemplificans in canonicis dantibus mandatum ad causas præbendarum suarum. In proposito cessat totum dubium cum hoc sit expressum in mandato, non est insistendum vtrum essent congregati vel ne. Vbi enim constat de effectu circa procuratoris constitutionem, de nomine non est curandum, nec de aliis: quia ubicunque procurator à personis priuatis constituitur, dato quòd constituatur, vt syndicus qui est vniuersitatis, tamen procurator singularium censetur. textus est in capi. petitio. de procu. & ibi Abb. tertio nota. & in capitu. vnico. de syndic. & Bar. idem in l. j. ff. quod

cuiusque vniuer.

Tertiò dato quòd prædicta cessassent, reperio expressè consultum per Oldra. consilio lxvij. incipit. an pro iniuria. quòd vniuersitas, cùm habeatur loco domini l. de iure. ff. ad municip. l. generaliter. C. de decurio. potest petere quòd fiat emenda subdito suo. xxij. q. ij. dominus. facit de sen. excoimuni. cum desideres. & c. coniungit. cum ibi not. per Inno. & licet ipse satis semiplenè loquatur, est optima glo. tn c. autoritate. de priuile. li. vj. per tex. & gl. in c. ad apostolicæ. de re iudi. eo. libro. per Bar. in l. j. in §. idem ait. ff. de iniur. Innocen. elegantius omnibus in c. dilectis filiis. de appella. dum tractant etiam vtrum dominus posset agere pro iniuria seu damnis vassallis suis illatis: & ibi Inno. concludit quòd si per furtum vassallo esset res subtrahita, non posset dominus agere: secus si per violentiam talem, cui non possent vassalli resistere: quod est notandum ad propositum, & si bene ponderetur dicta l. si municeps. iuncta glos. super parte, haberi, loquitur quòd ad hoc. vt talis procurator ab vniuersitate datus nō cogatur defendere singulos. & d. l. sicut. non loquitur de eo quod debetur singulis de vniuersitate.

Quartò, quia isto quòd sola vniuersitas petiisset seu eius procurator: tamen si singulares personæ habuerunt ratum factum & petatum per dictum procuratorem super dicta robaria: cui dubium, nisi quòd ratificatur iudicium: sed de hac ratificatione constat ex alio mandato antea concessio huic procuratori per dñum passos: quod est presentatum in primo processu. quando per viam reconuentionis & mutue petitionis hoc fuit petatum: quod indubitèter hoc dubium repellit. Concluditur ergo quòd cùm dicta robaria facta fuit dictis vicinis in odium & contumeliam dicti Roderici de Prado & vniuersitatis sue propter partialitates illius temporis, vt est probatū. quòd non solum ipsi sed etiam vniuersitas, & etiam solus dominus potuerunt petere dictam emendam fieri, vt omnes concludunt in locis superius allegatis. Nec obstat illud quod dicit Inno. de furto facto vassallis. Nam secus dicit in violentia eis illata, cui resisti non potest: quod determinat quæstionē nostrā: sed omnis scrupulus cessabit mandando in sententiā quòd distributio fiat inter vicinos & vniuersitatem secundū quantitatem cuique derobatam.

Secundum

Secundum dubium.

SI NO SIENDO DEMANDADO EL

Duque: ni probando se que el robo vino a los herederos: y falleciendo como fallecio el duque: si los herederos seran obligados a pagar el robo.

Hoc dubium insurgere videtur ex dispositione l. vnica. C. ne ex delict. defunct. vbi actiones ex delicto descendentes non transeunt contra hæredes, nisi post litem contestatam, vel quatenus ad eos peruenit.

† Sed in proposito hoc non obstat: primò, quia probatum est quòd tempore, quo dictus dux mandauit fieri dictam robariam omnia pecora & alia bona quæ capta fuerant, dictus dux diuisit inter stipendiarios suos, & sic eis satisfecit cum illis de eo quod eis debebat. Itaque occasione prædæ locupletior factus est soluens de ea quod de bonis propriis erat soluturus, si ex dicta præda eis non satisfecerat: qui occasione opulentiorẽ hæreditatem hæredibus reliquit: & sic hæredibus dicitur peruenisse magis occasione delicti, quo calu ipsi tenentur. hoc probat elegans textus in l. si ipsa res. ff. quod me. cau. per quam hoc firmat Bald. in dicta l. vnica. ne ex deli. defun. penulti. col. vbi postillans verba illius l. dicentis hæredes non teneri nisi quatenus ad eos peruenit. postillat Bal. verbum, peruenit, inquit scilicet ex delicto vel occasione delicti, putà delinquens rem furtinam consumpsit, & rem propriam conseruauit, aliàs consumpturus. Nam quia per hoc pinguior hæreditas peruenit ad hæredem, ipsa res surrepta peruenisse videtur. vt l. si ipsa res. quod est notandum.

† Secundò est aduertendum, si erit vera hæc regula posita in dicta l. vnica. de iure canonico, ita quòd hæredes non teneantur ad satisfaciendum pro defuncto, nisi lite cum eo contestata, vel quatenus ad eos peruenit: & Abb. in c. parochiano. de sepultu. tenuit quòd vbi testator decessisset sine confessione, hæredes eius non tenentur nisi prout de iure civili statutum est. Allegat glo. in fundamentum in c. a nobis. in vers. hæredes quoque. de senten. excom. & hoc etiam voluit Innocen. in dicto capitu. parochiano. Communis schola Canonistarum & Legistarum tenet oppositum: imò

quòd indistincte de iure canonico hæredes teneantur ad satisfaciendum pro delicto defuncti, dato quòd lis cum eo non fuerit contestata, nec aliquid ad hæredes peruenisset: Inter legistas hoc tenuit Bar. in l. j. ff. de priua. delict. hanc conclusionem indistincte tenet gl. in d. c. si. de sepul. & in c. in literis. de rapt. & gl. notanter intrepide hoc affirmat in c. episcopus qui filios. xij. q. ij. est casus ad literam in c. si episcopus. xvj. q. vj. ibi, ab hærede eius quæ iniuste ab eo ablata sunt, sine excusatione reddantur. & ibi gl. etiam affirmat dictam regulam. idem gl. in summa. xxiiij. q. ij. hanc opinionem tenet gl. in §. item peccato j. q. iiij. & Arch. ibi in c. ecclesia. hoc firmat pro maxima dicens omnes Doctores suos hoc tenuisse, scilicet Lau. & Io. & Tan. & alij quamplures. & hoc tenuit in consulendo Fed. cõsil. xxj. idem in consulendo Ant. de Bu. vt ipse refert in c. quòd clericis. de foro compe. & alij plures hoc tenent. unde cum hæ opinio sit in fauorem animæ, absque dubio tenenda est: cum in dubiis opinionibus illa tenenda est, quæ fauet animæ & conscientiæ, vt Consul rus eleganter inquit in l. sunt personæ. de reli. & sump. su. Specu. & Io. And. in titulo de testib. §. postquam. vers. sed quid per Docto. in cap. in nostra. de testib. & in cap. fina. de re iud. & in l. inter pares. de re iudic.

Manet igitur firma hæ conclusio, vt de iure canonico hæredes teneantur ex delicto defuncti, maxime vbi actio est rei persecutoria ex parte actoris, vt Barto. loquitur sicut est in proposito, & sic ad satisfaciendū & restituendum malè ablata per defunctum, dato quòd lis non esset contestata, nec ad eos peruenisset non seruata dicta distinctione Abb. quæ est expresse contra vniuersalem opinionem & contra iura expressa & est valde intqua & præiudicialis, cum non sit præsumendum quem esse immemorem salutis æternæ.

† Cum igitur tractetur hic super materia peccati, & de peccato euitando: quia vt Aug. ait in epistola ad Mace. & habetur. xiiij. q. v. non remittatur peccatū nisi restituatur ablatum etiam in foro ciuili. standum est huic opinioni iuris canonici, cum in concernentibus animam Papa posset tollere ius ciuile. est casus & ibi Doct. in cap. fina. de præscrip. & tenuit Barto. in l. priuilegia. C. de sacrosanctis ecclesiis. & in l. fina. C. si contra ius vel utilita. public. gloss. in regula possessor. de regulis iuris. libro sexto cum aliis. de quo per sanctum

Etum Thomam prima secundæ q. xcvi. etiam si tractatur de euitando peccato veniali, vt voluit eleganter Io. de Imo. post Ant. in d. c. fi. & hanc opinionem consulendo secutus est Pet. de Anch. cõli. cccxj. incip. & prima facile videtur. concludens indistincte hæredes teneri de iure canonico satisfacere de delicto defuncti, & causâ finalis constitutionis canonice quâ ad hoc cogit hæredes, vt est anima defuncti, à peccato valeat liberari, vt tex. dicit in d. cap. in literis. in fi. ibi, condigne satisfaciant, vt sic à peccato valeat liberari. & sic solum debet in hoc attendi, vt anima defuncti à peccato liberetur, secundum Petrum de Ancha. per quod confunditur manifeste opinio Abbatis.

Tertio, quo attinet ad Rodericum de Prado dominum dicti loci, & quoad reconuentionem ab eo intentatâ ultra prædicta tollitur hoc dubium absque congrua responsione. Ab eo enim petunt hæredes ducis certam summam quantitatatis, quam dicunt à dicto duce iniuste accepisse pro restitutione cuiusdam fortalitij: & verum est quod dicta quantitas fuit sibi data: & sic fateretur ipse Rodericus. Dicit tamen quod fuit data in recompensationem aliquorum damnorum sibi datorum, quæ damna petit in vim compensationis & reconuentionis. Probatur in secunda instantia, quod tempore quo mada to dicti ducis fuit facta robaria in dicto suo loco inter pecora vniuersitati capta fuerunt eidem capta & derobata mille ouium capita, quæ multiplicata vsque nunc ascendant ad magnum valorem. Nunc ad propositum dico quod ex quo dicti hæredes petunt dictam quantitatem, quam iniuste dicitur Rodericum de Prado duci patri suo abstulisse, per consequens ipsi obligati sunt ad omne damnum & robariam, quam ipse pater suus dicto Roderico de Prado fecit, seu eius mandato, vt probatum est. Nec isto casu possunt dicere neq. se iuuare ex d. l. vnica. C. ne ex delicto defuncti scilicet nihil ad eos peruenisse, nec litem contestatam fuisse cum patre suo. iste casus est famosus in l. iij. in §. quod autem ff. quod quisque iur. ibi, an etiâ ad hæredem hæc poena transmittatur, iuncta gl. in quantum opponit de d. l. vnica. Ratio est duplex: vna, quia cum hæres petit id quod iniuste ab aliquo testatori fuit ablatum, ipse eodem iure vti debet, vt restituat eidem quæ defunctus iniuste abstulit ex eadem regula, scilicet, quod quisque iuris in alium statuit, eodem iure ipse vti debet. alias seque-

retur absurdissimum: quod si defunctus mihi fecit rapinam, & ego eidem, quod heres eius posset à me petere, quod defuncto abstuli, & ipse heres non restitueret mihi, quæ defunctus eius abstulit à me. Item & alia est evidens ratio, quia dictus Rodericus erat cōtentus cum dicta quantitate pro dicta robaria soli sibi facta: & sic non est quid sibi imputaretur, quare non petiit à duce vita sua damna sibi illata. Nunc autem quia dicta quantitas sibi petitur ab hæredibus, iuste repellit eos hac exceptione, scilicet, vt soluant ipsi damna & robariam sibi factam à dicto duce, vt glo. in d. §. quod autē. in fin. & per illum tex. sic singulariter limitatur d. l. vnica. C. ne ex deli. defun. vt vult glo. in d. §. quo autē. & Cinus in d. l. vnica. in ij. oppo. quem alij sequuntur. & Bal. in d. l. vnica. de priui. do C. pe. col. laudat illum tex. secundum aliū intellectum ad limitationem d. l. vnica. & Bal. in d. §. quod autē. valde extollit d. l. quo ad tertiam lecturam, scilicet de excludendo hæredem per viam exceptionis, vt non audiat petens, nisi soluat & ipse. & clarius ibi. Paulus de Castro & Angel. dicentes per hoc singulariter limitari dictam l. vnica.

Rodericus Suares.

SVMMAE.

- 1 Infantia cum suis appenditiis ad heredem transit.
- 2 Acta & attestationes illis profunt, vel nocent, quibus sententia nocet, vel prodest.
Veritas vanis solennitatibus non angustanda, nec opprimenda.
- 3 Sententia contra institutum lata, mandatur executioni contra substitutum.
- 4 Producentis instrumentum, regulariter confiteri videtur vera esse in eo contenta, etiam contra se.
- 5 Confirmatio legitimationis, partibus instantibus fieri debet.
- 6 Privilegium rationi contrarium, & contra solitum cursum priorum legiorum impetratum, est de falsitate suspectum.
Literæ præter curia stylum impetratæ sunt de falsitate suspectæ.
- 7 Conditiones ubi per disiunctivam plures heredes apponuntur, sufficit earum vnā evenire, ad substitutum admittendum.
- 8 Disiuncta, quando in coniunctam resolvatur, & nu. 15.
- 9 Intellectus generaliter. C. de instit. & substit. sub conditio. fact.

fact. usque ad nume. 16.

- 10 Nomen, filius, ubi à lege exprimitur, debet intelligi de filio ex iustis nuptiis, procreato.
- 11 Exclusio substituti, non potest esse instituti heredis inclusio, propter eius incapacitatem.
- 12 Filius institutus, si sit restituere rogatus subintelligitur conditio, si sine liberis decesserit.
- 13 Hereditas in pendentis stare non potest.
- 14 Actus ultimi iudicii in pendentis esse non possunt.
- 15 Voluntas defuncti præsumpta, non verificatur in qualibet parte alternativa.
- 16 Modus relinquendi filijs spuriijs.
- 17 Disiuncta resoluitur in coniunctam, favore liberorum, ne illi ab hereditate excludantur.
- 18 Exitus morientis, ut non sit incertus, certo restitutionis aut substitutionis fine concludendus est.
- 19 Conditiones illæ, si noluerit, vel non potuerit, non aditæ hereditatis casum, per voluntatem vel impotentiam ratione incapacitatis, respiciunt.
- 20 Conditio, si sine liberis decessat, hereditatis aditionem & restitutionem ex fideicommissis respicit.
Alternativa clara pars una, alteram dubiam declarat.
- 21 Coniuncta, ad soluendam testatoris mentem, resoluitur in disiunctam & e contrario.
- 22 Spurius non potest institui, ut grauetur per fideicommissum alteri restituere.
Spurius nec tituli nec omolumentum capax est.
- 23 Voluntas testantis, in ultimis voluntatibus, regulat conditiones.
- 24 Institutio, ratione forma, inutilis à principio, et post factum non conualescit.

ALLEGATIO XXVII.

Vo præsupponuntur ex probationibus testiũ & instrumentorum huius processus, in quibus consistit totale eius fundamentum, quæ ex dictis probationibus colligi videntur, & inferri.

Primum quod Rodericus de Vera filius Roderici de

Vera primi testantis fuit spurius & adulterinus dicti Roderici de Vera.

Super spurietate primò fit probatio per testes super hoc deponentes tam per testes productos in primo processu agi tato super his bonis à patre huius F. de Vera nunc actoris, quàm etiam per testes nunc ab hoc F. de Vera actore productos, de quo ad processum remittitur: quia facti est, & iste actor potest se iuuare ex probationibus à patre suo factis super spurietate, cum sit filius & hæres suus.

¹ Nam † instantia cum suis appenditiis transit in heredem l. si cum hominem. ff. de fideiussorib. l. si in rem. cum concor. ff. de rei vendi. transit etiam in alium successorem vniuersalem, etiam si non sit hæres. l. tam ex contractibus. ff. de iud. qui rex. loquitur quando instantia transit contra patrem: idè econtrà q̄ instantia cœpta cum patre, etiam super his quæ transeunt in filiū, vt filiū & non vt hæredē, transit in filium. est casus singularis in l. si operarum iudicio. ff. de operis libertorum. quam legem extollit Paulus de Castro ad hoc dicta l. si cum hominem. quod si pater recepisset feudum pro se, & filiis, & litem super ipso mouisset, quod transiret in filium, licet nō esset hæres. quod reputat singulare. Item quia etiam si non transiret instantia, erat tamē in proposito quæstio super statu personæ dicti Roderici de Vera, quia super spurietate sua: & sic videtur quod si sententia, fuerat lata cū patre istius actoris & contra istos reos, cum quibus ipse litigabat, quod sententia eis præiudicabat: per l. primam, in fine, & l. secunda. & l. tertia. in principio. ff. de libe. agnosken. quæ iura licet loquantur in causa filiationis, extenduntur ad causam legitimationis, vt Doct. latè in l. sepe. ff. de re iud. Abb: & alij in c. quamuis. de re iudic. quia est larga materia, ibi remittitur.

Dico ergo ad propositum, quod ex quo si sententia fuerat lata cum patre istius contra partes aduersas: super spurietate: proderat huic actori substituto & nocebat eis: sic nocerunt nunc eis testes contra eos producti à patre istius actoris. Nam † quibus nocet vel prodest sententia profunt vel nocet attestations, & alia acta. notatur in c. inter dilectos. de fide instrumentorum. & in d. l. sepe. in fin. Innocen. in cap. causam quæ. de testi. quem sequitur Bar. in l. cum lite. ff. iudicatum solui. quod depositiones testium valent coram alio iudice

Iudice non solum inter easdem personas, inter quas factæ sunt, sed etiam inter eorum hæredes, dumtamen ad idem & eodem modo agatur. c. Albericus. de testib. l. iubemus. C. de libe. cau. imò secundum cum omnia acta facta respicientia causam, sicut quod sententia non sit lata, prosunt non solum producentibus & eorum hæredibus, sed etiam omnibus quibus res iudicata prodesset: imò etiam si perempta esset instantia incepta inter partes, acta licet ordinatoria, ut citatio, libelli oblatio, perimuntur: sed acta causæ tendentia ad veritatis indagacionem, ut depositiones testium, confessio partium, ista non pereunt, secundum Barto. post Innocen. in dicta lege, cum lre. & ibi probat text. iuncta lege, cum antea. C. de arbit. notatur in lege finali. de testibus. & in lege. properandum. C. de iudi. glos. & Docto. in dicta lege, ita apud. Nec enim debemus opprimere & angustare veritatem cum his vanis solennitatibus, secundum capie. cccc. xliij. questio. iij. & in c. Abbate sancti. in fin. de re iudi. in vj. secundum Abb. & bene.

† Concurrant ergo in proposito duo, quæ concludunt huic actori prodesse omnes probationes factæ à patre suo, & præiudicare aduersariis. Primum, quia iste est hæres dicti patris. Secundò ad quascunque personas porrigeretur effectus sententiæ illius causæ, ad easdem personas porrigeretur effectus probationis eadem ratione; ut supra dictum; & est regula Barto. in l. is apud. C. de eden. & sic dicit cõsuluisse. idem tenet in lege, si mater. §. finali. de exceptio. rei iudica. Sed quòd in bonis subiectis restitutioni porrigatur effectus sententiæ ad vocatum seu substitutum, ubi cum prædecessore litigatum esset. Facit text. singulari in lege, ex contractu. ff. de re iudi. ubi sententia lata contra institutum mandatur executioni contra substitutum, de quo eleganter Moder. in l. filiusfamil. §. diui. ff. de lega. primo. eleganter Bart. in l. in diem. ff. de aqua plu. ar. maxime cum in proposito dictæ probationes fuerunt factæ contra istosmet aduersarios, qui nunc litigant; & agebatur ad eundem finem & super hac spurietate. Cum ergo dictæ probationes fuerunt publicatæ, succedit dispositio l. gesta. C. de re iudi. quod habet perpetuam firmitatem, etiam si perisset instantia, ut ibi glo. dicit.

Et ultra hoc probatur secundò dicta incapacitas ex legitime

timatione falsa dicti Roderic. ab aduersa parte producta in processu, in qua pluribus eius locis fatetur & affirmat regię maiestati, esse spurium & adulterinum, & tanquam talis petit legitimacionem. † Non ergo videtur esse opus alia probatione: & cum pars aduersa producit illam scripturam ad sui defensam, & super ea principaliter se fundat, videtur fateri in ea contenta esse vera. Regulariter enim producens instrumentum videtur confiteri contenta in eo, etiam contra se: probat text. in lege prima. §. edere. ff. de edendo. & etiam probat tex. & ibi hoc tenuit primò Innocen. in capit. cum venerabilis. de exceptio. & in capit. cum olim. de censu. Bald. in lege, scripturæ. in princ. C. de fideius. & in lege, precum ad finem. C. de libe. cau. per Barto. in l. post legatum. ff. de his quib. ut indig. Maxime procedunt ista in hac confessione spurietatis, super qua se fundabat impetrans, & super ea petebat legitimacionem.

Nec obstat quòd pars nostra reprobat dictam legitimacionē ut falsam: quia ex quo quis scienter producit instrumentū falsum, ferenda est sententia contra eum in eo quòd facit contra producentem, dato quòd instrumentum reprobetur ut falsum ab aduersa parte, cum videatur fateri omnia contenta in eo esse vera. ita tenet Innocen. in dicto cap. cum venerabilis. quem videtur sequi Abb. ibi. ix. col. versic. nouus casus est. Item si confessio esset facta non respectu instrumenti sed simpliciter, tunc licet instrumentum appareat postea nullum, non tamen propter hoc receditur à confessione, secundum Barto. in dicta lege, post legatum. secunda colum. versic. contra hoc oppon. Item quia in proposito non solum dictum instrumentum dicitur falsum, sed etiam nullum ex defectibus pluribus, scilicet quia non sigillatum nomine officialis, non registratum, non subscriptum à capellano maiore, & ab aliis capellanis: sed vbicumque instrumentum annullatur seu impugnatur ut nullum & non sufficiens: quia deficiunt in eo à iure requisita, tunc etiam eo reprobo rata manet confessio in eo facta, secundum Innocen. & Abb. in d. c. cum venerabilis. vij. col. versic. quartus casus. qui hoc limitat certo modo.

Ad vnum tamen est valde aduertendum, quòd licet regulariter non posset quis se iuuare ex eo quòd reprobatur, in regula, ex eo. de regu. iur. cum aliis. Attamen iudex ex officio

ficio suo potest se fundare ex illo instrumento reprobato in fauorem ipsius reprobantis. Ista fuerunt elegancia verba Barto. in dicta lege, post legatum. in tertia columna, versiculo, ad vnum tamen aduerte. vnde cum in proposito sint probationes de spurietate, & tanta iudicia alia, scilicet confessio patris in testamento: cui dubium, nisi quod iudex ex officio potest iurare partem nostram ex confessione illa facta in dicto instrumento legitimationis, cum sit conformis depositionibus testium, & etiam ei quod pater dixit in testamento, scilicet quod si esset impedimentum contra eum.

Tertio probatur ex verbis positis à patre suo in testamento inquantum dixit: *Que instituya por heredero al dicho Rodrigo de Vera su hijo.* Et subiecit hæc verba. *Pero si el dicho Rodrigo de Vera mi hijo no fuero mi heredero por fállescimiento que del sea, o por no querer venir a lo reseñlar, o por otro impedimiento que sea contra el.* Bene ergo sensit testator impedimentum esse contra dictum filium suum.

† Præsupposita ergo hac spurietate dicto non obstore legitimationem propter falsitates contra eam probatas, scilicet *no ser aquella la firma del señor rey don Henrique, ni la que el siempre acostumbro hazer, ni la firma del secretario, ni el referendaua asì en aquel tiempo, el sello postizo no tiene nombre de registrador ni de chanciller,* quod est necessarium, aliàs prouisio est nulla: de registro est lex facta in Toledo in ordinatione regis Henrici quarto anno de Mileesimo quatercentesimo sexagesimo secundo. petitione septima, de sigillo habetur in ordinatione regis Henrici facto in Tauro. *No es firmada del capellan mayor, ni de los otros capellanes de qua auia de estar firmada como de todo esso se haçe prebança por este. Franchisque de Vera que agora demanda y se hizo por su padre a la qual se remitte. Lo otro consta por la misma carta falsa de legitimacion.* Probatur ex alio falsitas: dicit enim rex Henricus & affirmat quod rex Ioan. concessit dictam legitimationem dicto Roderico filio bastardo adulterino dicti Roderici de Vera: & quasi apponit tenorem & effectum dictæ legitimationis, & dicit quod dicta legitimatio fuit perdita. Si ergo legitimatio illa fuit perdita, vt ipse asserit & affirmat, quomodo est possibile quod ipse rex pornit scire eius tenorem, aut quod fuisset concessa, cum nullam dicat habuisse

buisse informationem super eius perditione aut super tenore, nec alia solennitas interuenit super perditione dictæ scripturæ de requisitis à iure, quæ ponuntur in text. nota. capit. cum olim. de priuileg. vnde illa relatio perditæ legitimisationis inserta in dicta legitimisatione regis Henrici non probat dictam legitimisationem præcessisse attentis verbis ab eo sine vlla informatione prolatis. authen. si quis in aliquo documento. C. de edendo. cum habeat constare de eius tenore & perditione per solennitates requisitas in dicto capit. cum olim. & in aliis iuribus, quarum nulla interuenit, ergo &c. vnde cum totus tenor dictæ legitimisationis non fuit insertus in dicta legitimisatione, nec ipse rex eam vidit, vt ipse asserit, nihil valuit dicta confirmatio eius, quam dicit se facere rex Henricus, & ex certa scientia, vt dicit glos. in capit. penult. de confirmatio. vtili vel inuitili. optimus text. in capit. examinata. & capitulo primo, eodem titulo. imò in casu in quo confirmatio fieret ex certa scientia, & esset ibi tenor insertus, vt loquitur glo. in dicto cap. penult. intelligunt Docto. quando confirmatio fuisset facta instantibus partibus, vel de consensu ipsorum, aliàs non faceret fidem de tenore scripturæ insertæ. idem Abb. in dicto cap. penult. ad finem limitando secundum notata in clemen. literas. de probatio.

• Ex alio probatur falsitas dictæ legitimisationis, scilicet quia valde deuiat à communi stylo similium legitimisationum, vt in multis verbis in ea positis constat. Dicit enim: *Restituymos a los legitimos natales.* quod nunquàm in legitimisationibus auditum est. Et iterum dicit: *Segun las ley es de los mñ reynos lo preuilejan & otorgan.* Et alia plura verba in eo posita à communi stylo curiæ deuiantia hoc demonstrant: sunt etiam in dicta legitimisatione clausulæ incon-suetæ & contra ius. Nam dicit quòd non vult aliam probationem fieri super legitimisatione Regis Ioan. nulla facta super eius tenore dicit fuisse deperditam, nec dicit super eius tenore aut super perditione aliquam habuisse informationem, contra capit. cum olim. de priuileg. & alia iura. dicit quòd valeat absque eo quòd sit subscripta à capellano maiore & aliis: & alia huiusmodi incon-suetæ & exorbitantia ibi ponuntur: vnde † priuilegium obuium seu contrarium rationi & contra solitum cursum priuilegio-
rum

rum est de falsitate suspectum : nota text. in capit. causam. de testibus. & Abb. vltimo nota. ad hoc extollit illum text. idem casus in capit. super his. de fide instrumen. & ibi Abb. Tertiò nota. ad hoc notat illum text. quòd literæ impetratæ præter stylum curiæ sunt de falsitate suspectæ. optimus text. in capit. ex parte. de capell. mo. & in capit. porrecta. de confir. vii. vel inutuli. vbi ex eo solo quòd in priuilegio est clausula in consuetas, est magna præsumptio de falso, imò præsumitur rescriptum falsum si tale priuilegium seu rescriptum in modo narrandi habet stylum in consuetum : nota text. in capit. quàm graui. de cri. fal. facit glos. singula. in lege, quæ sub conditione. de condi. institu. quam Bald. ibi notat. ad hoc, quòd si instrumentum habet clausulas in consuetas præsumitur de falso contra notarium. Probat-
 tur falsitas etiam ex eo quod dictus Rodericus primus testator dixit in testamento suo, in quo inter alias conditiones apposuit hanc, scilicet instituo filium hæredem, *ysino fuere mi heredero por fallecimienlo que del sea o por no querer venir alo recebir : o por otro impedimiento que sea contra el, &c.* Quòd testamentum fuit factum a quatro de Nouiembre de CCCCLXII. años. sic dictus testator sensit impedimentum succedendi esse filio suo. Sed si legitimario tunc temporis ei fuisset concessa, non dixerat subesse impedimentum succedendi in filio suo, sed dicta legitimario sonat bene septem annis ante conditum testamentum, super qua falsitate alia plura deponunt testes, ad eos remittitur.

† His præsuppositis verificatum videtur ius istius actoris 7
 ex clausula testamenti dicti Roderici de Vera inquantum propter alternatiuam seu disiunctiuam apposuit dictas conditiones in suo testamento in hæc verba : *Y mando y quiero que si el dicho Rodrigo de Vera mi hño no fuere mi heredero por fallecimiento que del sea, o por no querer venir a lo recebir, o por otro impedimento que sea contra el, o si fuere sin dexar hño, & cætera. quiero que la dicha villa y todos los otros mis bienes los aya y herede para si Franchisque de Vera mi sobrino y despus su hño, & cætera. haniendo los siempre el mayor, & cætera. y que no se puedan diuidir ni enajenar saluo que ande toto junto al mayor : vt latius in dicta clausula continetur.* Cum ergo vna earum impleta fuit, scilicet quia ipse Rodericus eius filius habuit impedimentum ad non succedendum, quia

quia spurius: igitur vocatus fuit dictus Franciscus de Vera, & post eius mortem, iste Franciscus de Vera filius suus: quia ubi plures conditiones apponuntur hæredi per disiunctiuam, sufficit vnā earum euenire, ad hoc, vt admittatur ei substitutus & vocatus ad dicta bona sub dictis conditionibus. lege, si hæredi plures. ff. de conditio. instit. l. si ita quis. lege, is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. cum aliis pluribus concord. quæ vt vulgaria omittuntur, quæ disponunt quod ubi disiuncta ponitur inter condationes, sufficit verificari in vna earum.

8 † Sed audio aduocatos aduersæ partis adducere pro se, quod in proposito inter dictas conditiones apposita est conditio, si sine liberis decessisset dictus filius testantis: quo casu disiuncta resoluitur in coniunctam. casus est vulga. in l. generaliter. in princ. C. de instit. & substit. sub condi. fa. quæ habet solum vnā concordiam secundum quosdam, scilicet l. Lucius. ff. de hæred. instit. & secundum alios habet aliam, scilicet l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. du. Cum ergo dictum Roderic. filium dicti testatoris dicit decessisse cum filiis, ergo volunt quod sit exclusus dictus Franciscus de Vera, cum non fuerunt impletæ omnes conditiones.

9 † Sed dictæ leges non faciunt ad casum, imò valde diuersificant à proposito: loquuntur enim, ubi hæres institutus esset capax, vt ex eis clarè constat: vnde hoc ostenditur euidenter dicta l. generaliter. & l. Lucius. non habere locum ubi hæres institutus esset incapax, cui datus esset substitutus in casu incapacitatis, vt fuit in casu nostro: quia dictus Rodericus de Vera erat spurius, cui fuit datus substitutus in casu incapacitatis.

Primò, quia dictæ leges loquuntur & disponunt in filio legitimo ex legitimo matrimonio, dum dicunt, si filius vel
10 filia, & cætera. Sed † ubi nomen filius exprimitur à lege, debet intelligi de filio ex iustis nuptiis procreato. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. cum concord. qui ergo affirmat dictas leges loqui in spurio, det legem. Sed hoc demonstrant aliqua verba posita in dicta lege, generaliter. in principio, scilicet dum dicitur firmiter res possideri, & non esse locum substitutioni eorum vel restitutioni.

11 † Sic loquitur text eo casu, quo deficientibus conditionibus substituto appositis hæreditas poterat firmiter possideri

deri per ipsum hæredem, & sic quòd esset capax: & eo casu in quo exclusione substituti admittebatur, & includebatur institutus: quod esset impossibile in hærede incapace, cui datus est substitutus in casu incapacitatis: quo casu exclusio ipsius substituti non potest esse inclusio hæredis instituti propter eius incapacitatem.

Dicitur etiam in eadem lege dum ponitur ratio deducendi, scilicet, propter huiusmodi angustias eius liberos omnipenè fructu paterno defraudari, & sic de filio hærede capace. Nam tunc eius liberi fructu paterno defraudabuntur, si etiam liberis susceptis propter defectum alterius conditionis disjunctiæ hereditas deberet venire ad substitutum: quia si filius hæres esset incapax, non poterat dici eius liberos fructu paterno defraudari: tum quia ad patrem nihil pertinebat de dictis bonis, nec eorum erat capax, & sic non poterat dici ipsos priuari fructu paterno: tum etiam quia admittebatur substitutus patre excluso.

Probant etiam vltima verba eiusdē l. generaliter. ibi, hanc l. in perpetuum valituram, tã liberis, quàm patribus gratam: & sic in utriusque fauorem dicta iura esse introducta, scilicet tam patris quàm filij, ex ipsis constat: & sic videntur tunc dicta iura locum habere, quando ex ipsis fauor potest resultare tam patribus hæredibus quàm filiis. Sed in casu, in quo ipse hæres est incapax, cessat fauor in eo, quia non potest capere, & etiam in eius filiis, ut infrà dicetur. Insuper cessat mens præsumpta defuncti, & per consequens dispositio dictæ l. generaliter. & l. Lucius. quæ fuerunt fundatæ in præsumpta mente testantis, ut ex eis patet. Hoc etiam demonstrant verba dictæ l. Lucius. inquantum ibi dicitur quòd hæres ille, cui erat datus substitutus sub dictis conditionibus, adierat hereditatem, & sic erat capax. Nam de incapacitate nec potest intelligi, nec locum habere, cum ipse non poterat adire hereditatem.

† Secundo adduco ad hoc famosum textum in dicta l. generaliter. in §. cum autem. iuncto eo quod Bartol. dicit in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebellia. dicens, quòd inquantum disponitur in l. cum auus. ff. de conditio. & demonstratio. quòd si filius institutus sit rogatus restituere, subintelligitur conditio, si sine liberis decesserit: quòd

lex præsumit quòd dicta conditio fuit expressa à testatore, sed omissa à scribente, per dictam l. cum auus. in fi. dum dicitur, quòd minus scriptum quàm dictum fuerit inueniretur, & sic lex subintelligit dictam conditionem tanquàm expressam à testatore. ergo idem esse debet, & si esset expressa à testatore, secundum Bartol. Facit etiam lex, quoties. §. j. ff. de hæredi. instituen. idem dixit Cynus in dicta l. generaliter. §. cum autem. Succedit nunc dispositio dicti §. cum autem, in versu. quis naturales habens filios partem eis reliquerit vsque ad modum quem nos statuimus, &c. ubi est casus, quod in filio naturali instituto & rogato restituere, habet locum dispositio dictæ legis. cum auus, scilicet quod subintelligitur conditio, si decesserit sine liberis: tum dicit textus, ad propositum quòd illud intelligitur solum in ea portione, in qua filius naturalis erat capax. Infertur ergo quòd illa conditio si sine liberis decesserit apposta filio naturali non operatur nisi in ea parte, in qua filius naturalis esset capax: & si ultra sibi relinqueretur, non habebit effectum, nec subintelligitur illa conditio, si sine liberis decesserit: sed statim admittetur substitutus. Cum ergo spurius omnimodo sit incapax, vt in authentic. ex complexu. cum aliis de incestis. nup. illa conditio si sine liberis, nihil operatur: & per consequens cessat in eo dispositio dictæ legis, generaliter. & hoc patet ad sensum: quia ipse hæres spurius non est capax ad possidendum hæreditatem sibi relictam, donec eueniat euentus conditionis, scilicet, quod habeat liberos. † Vnde nimirum si statim admittatur substitutus, cum non posset hæreditas stare in pendenti, vt l. fin. ff. commu. prædio. & non obstat ad propositum, quòd filius spurius esset capax ad alimenta: quia illud solum est vsque ad quintam bonorum: & in proposito cessat, ex quo testator mandauit, vt bona non diuiderentur, sed integra possideretur iure maiori per substitutos in casu incapacitatis.

† Tertiò, quia tempore quo decessit Rodericus, Vera de primus testator dicti Roderici de Vera, filius suus spurius nondum contraxerat matrimonium, nec habebat filios, nec ei nati sunt tum temporis, vt constat ex testamento dicti Roderici patris sui, in quo mandauit ei matrimonium contrahere cum certa femina: vnde statim mortuo d.

Rode

Roderico de vera primo testatore data incapacitate dicti filij sui propter spurietatem, de necessario fuit eius institutio pro non scripta: ita quod statim hæreditas fuit applicata aut fisco, aut venientibus ab intestato, aut substituto. Nam non potuit esse in pendentem, donec nascerentur filij dicto Roderico filio spurio: dato non concesso quod si nati fuissent, essent præferendi substituto. nam actus ultimi iudicii non possunt esse in pendentem. Eleganter enim Consultus inquit in l. fina. ff. commu. præd. nec enim sicut viventium ita & defunctorum actus suspendi cœprum esset. & in proposito cum fuit dicto filio datus substitutus eo casu, quo ipse haberet impedimentum ad non succedendum, excluduntur venientes ab intestato, & etiam excluditur fiscus, & admittitur substitutus: quod venientes ab intestato per substitutum supradictum excluduntur, clarum est: quod fiscus excludatur à substituto, est casus in l. ij. & iij. C. de hære. insti. & dicta l. ij. secundum glo. loquitur in spurio, per quam l. dicit Bar, ibi quod quando quis veller instituire spurium: & esset certus quod non veniat ad fiscum, quod sibi substituatur aliquem in eam partem, quam capere non potest. cum ergo in dictum substitutum F. de Vera mortuo Roderico de Vera primo testatore translatum fuit dominium dictorum bonorum propter dictam incapacitatem & spurietatem dicti Roderici de Vera. l. cum hæredes. ff. de acquirenda posses. Omnis enim substitutio est institutio. l. cohæredi. §. cum filio. ff. de vulg. glo. in l. Gallus. in princip. etiam si postea nascerentur filij dicto filio spurio, dominium iam radicum in eius persona non potuit ei auferri per supervenientiam filiorum. inquit enim Bald. eleganter in c. j. de eo qui pro se & hære. suis. in vfi. Feudo. certum est esse de natura feudi quod masculus præferatur fœminæ. dicit Bal. quod si feudum semel fecisset transitum ad fœminam, ab ea, cui iam infixum est, amoveri non debet propter supervenientem casum nascentis masculi ex sorore: cum natura dominiorum est, quod sint perpetua, postquam semel sint acquisita.

† Quarto, quia in proposito cessat ratio decidendi posita in dicta l. generaliter. ideo enim disiuncta resolvitur in coniunctam propter præsumptam voluntatē defuncti, quæ non verificatur in qualibet parte alternatiuæ secundum

Bar. ibi melius Cinus. Sed quando datur incapacitas instituti propter spurietatem, cum ipso iure sit incapax filius spurius, ut Bald. dicit in l. tunc mens testantis verificatur solum in vna parte alternatiue, scilicet, quia habet impedi mentum ad non succedendum, ad hoc ut vocetur substitutus, alijs bona applicarentur aut fisco, aut venientibus ab intestato: & sic bona diuiderentur, quod esset omnino contra mentem dicti testantis, qui voluit admitti dictum fratrem suum, & semper ad descendentem maiorem deuenire dicta bona indiuisibilia semper & inalienabilia. quod videtur absque dubio procedere, cum (ut antea dixi) antequam essent nati filij dicto spurio, iam erat acquisitum dominium, aut fisco, aut venientibus ab intestato propter dictam incapacitatem, quo omnes excludere voluit testator per dictum substitutum. Cum ergo ibi, scilicet in l. ij. C. de hæredi insti. & in l. se. est casus, substitutio vulgaris ratione incapacitatis excludit filium spurium, & admittit substitutum, ergo & liberos spurij, & sic cessat eorum fauor, per consequens ratio decidendi posita in dictis legibus.

Quinto facit tex. singula, in l. pater. C. de hæred. insti. ubi est casus, quod si instituatur spurius in eo quod poterit capere, & alium hæredem instuat in residuo eius, quod alter capere non poterat, quod hæres institutus habebit totum: ne testator decedat pro parte testatus, pro parte intestatus: & sic exemplificat eum Cynus ibi, & post eum Paulus.

- 16 † Sexto probatur ex eo quod Bart. dicit in d. l. fina. ff. de his qui. ut indig. ubi mouet questionem, quis sit modus relinquendi filiis spuris (inquit) quod non est aliud, clarus & licitus, nisi quod filio spurio relinquat fundum pro alimentis: & quod post mortem sit filiorum suorum. Ecce ergo loquendo in nepotibus iam natis, & ubi non esset datus substitutus spurio in casu incapacitatis, adhuc non permittitur ut posset dare seu relinquere aliquid spurio, quod deueniat ad filios, nisi id quod pro alimentis poterat relinquere: sic in proposito. Nec hoc habet locum attento quod primus testator dedit substitutum dicto filio spurio in casu incapacitatis. Item quia voluit bona esse indiuisibilia & inalienabilia, sed apud substitutum & eius descendentes deuenire semper ad vnum & maiorem natu. Quoties enim apparet testatorem voluisse vnum solum habere hæreditatem: sic substitutio debet
limi

limitari secundum institutionem, & in hoc fundatur §. cū
ita. l. si is quis ducenta. ff. de reb. du. vt Barro. Inquit in §. item
si pater eiusdem l. facit optimè textus in d. l. generaliter. in
princip. cum his quæ Docto. no. in dicto §. cū autē, vbi pro-
batur quod propter præsumptionem dictæ legis, cū acutis-
simi. † fundauit Imperator decisionem illam, vt scilicet 17
disiuncta resoluatur in coniunctam fauore liberorum, ne li-
beri excludantur: & est textus in dicta l. si is qui. §. item si
pater. ff. de re. du. & probant multa verba posita in dicta l. ge-
neraliter. sed l. cū acutissimī. & eius præsumptio & dispo-
sicio non habet locum in filiis spuris institutis: quod est
absque dubio. Nam dicta l. cū acutissimī, & l. cū auus.
expressè loquuntur & disponunt in filiis legitimis & natura-
libus: & est casus de hoc in dicta l. generaliter. in §. cū au-
tem. quæ venit ad extensionem dictarum legum, solummo-
do extendit illas ad filium naturalem institutum, & solummo-
do in illa portione in qua est capax à iure, vt constat ex
litera: & est indubitatum in spuris non habere locum dictas
leges, & per consequens nec dictam l. generaliter. in princi-
pio, quæ super earum præsumptione fundata fuit.

† Septimò quod dicta l. generaliter. in princip. non habeat 18
locum data incapacitate instituti, probatur euidenter, & ex
mente, & verbis dictæ l. & ex ratione decidendi in ea posita,
dum dicit Imperator: vt incertus successionis morientis
exitus videatur cerro substitutionis vel restitutionis sine cō-
cluditur: ex eo enim ibi pluribus conditionibus hæredi ap-
positis per disiunctiuam, inter quas est illa, si decefferit sine
liberis, resoluuntur dictæ conditiones in coniunctam: ne si
disiunctiua propriè acciperetur, cū tantæ essent conditio-
nes, esset dubium, propter quem casum non existērem ad-
mitteretur substitutus: quod esse non debet, vt ff. quan. dies
le. ce. l. huius. & sic, vt non sit incertus morientis exitus, sed
cerro & indubitato substitutionis aut restitutionis sine con-
cludatur: statuitur ibi vt disiuncta resoluatur in coniunctam,
ita vt substitutus admittatur ad vnum casum tantum, scili-
cet quando nil interuenit de dictis conditionibus: sed nunc
ad rem, si data spurietate & incapacitate dicta l. haberet
locum in nostro proposito, cū dictus filius spurius fuit
institutus, & quando celsit dies hæreditatis, quod fuit à

morte testatoris, vt l. vnica. C. de cadu. tollen. non essent spurio nati filij, fiscus vellet admitti ad dicta bona ex alia parte venientes ab intestato, ex alia substitutus, ex alia fortè spurius, dicens spectari debere filios suos nascituros: & si essent contra mentem verba dictæ l. imò tunc valde incertus esset morientis exitus, & non certo sine substitutionis concluderetur. Vt ergo cesset hoc inconueniens, & talis incertitudo, certo sine substitutionis concludatur: quæ fuit intentio expressa Imperatorum, vt substitutus isto casu admittatur, alijs ambagibus exclusis, quæ verba valde sunt ponderanda.

Octauò, quia dicta l. generaliter. §. cum autem. quæ disponit subintelligi conditionem, si decesserit sine liberis, non habet locum in substitutione vulgari. ista est glo. singu. in d. l. generaliter. §. cum autem. in parte, substituit, quæ exponit per fideicommissum: quam ad hoc ibi ponderat Albe. & alij moderniores.

Nonò facit textus singu. in l. ex facto, §. facto. ff. ad Trebe. vbi est casus quòd si testator rogauit restituere hæreditatem si sine liberis decesserit, quòd filij nati post deportationem rogati non faciunt deficere fideicommissum: quia nascuntur mutato statu hæredis, & post eius incapacitatem.

Decimò probatur ex eisdem legibus scilicet, generaliter. & Lucius. quæ disponunt eo casu, quo omnes conditiones appositæ possunt simul existere. Nam aliàs frustra dictæ leges dicunt, quòd omnes debent simul existere, vt substitutus admittatur etiam si per disiunctiuam apponantur, si simul existere non possent, & sic disponerent de impossibili. igitur non habent locum, vbi tales sunt conditiones, quæ simul existere non possunt, vt fuit in proposito: quæ sunt incompatibiles ex duplici capite.

- 19 † Primò, quia istæ duæ conditiones, scilicet, si noluerit, vel non potuerit, respiciunt casum non aditæ hereditatis per voluntatem vel per impotentiam ratione incapacitatis, vt in l. iij. C. de hære. instituend. alia conditio, si sine liberis decedat, etiam si liberi censerentur vocati, respicit aditionem hereditatis, & restitutionem ex fideicommissio: & sic est impossibile adire vel le, & adire nolle: vnde cum non potest adire, quia est incapax,

capax, & admittitur statim substitutus, non debet spectari euentus alterius conditionis, scilicet quòd habeat, vel non, liberos: cùm in eius euentum ipse iam non poterat restituere admissio substituto ex eius incapacitate.

Ex alio capite videntur incompatibiles: nam † de iure 10
vna pars alternatiue clarè declarat, alteram dubiam. l. prima ff. de rebus dubiis. ad propositum in casu nostro fuerunt appositæ tres conditiones dicto filio spuriò instituto, scilicet si noluerit esse hæres, vel si nō potuerit, vel si decederet sine liberis: imò & alia quarta, scilicet si decesserit antequàm esset hæres: vnde videtur impossibile testatorem sentire omnes conditiones simul posse existere: nec dictas leges hoc velle propter repugnantiam aut superfluitatem.

Quomodo enim ista se compatiuntur simul non posse esse hæredem & nolle esse? Frustra enim queritur voluntas ab eo qui non potest velle cum effectu. Frustra ergo spectabatur, vellet esse hæres, qui non poterat esse hæres, etiam si vellet. & idem de alia conditione, scilicet si decederet antequàm esset hæres, qui non poterat esse. Non ergo est præsumendum in talibus conditionibus, vbi est admixta dicta conditio incapacitatis, testatorem sensisse concursum omnium.

† Patet ergo apertissimè ad sensum non posse simul 11
stere dictas conditiones, sed habere repugnantiam & incompatibilitatē, scilicet quòd decederet antequàm esset hæres, & quòd nollet esse hæres, & quòd nō posset hæres esse, & quòd decederet sine liberis, debere interuenire: & à fortiori in coniuncta propria, si cadat inter contraria seu incompatibilia, resoluitur in disiunctam: famosus tex. in l. si Titio fundus. ff. de usufruc. lega. l. si. C. de condi. Bar. in §. vtrum. l. si is qui ducenta. ff. de rebus dubiis. Ad hoc singularis tex. in l. si is qui ducenta. §. item si pater. per quam probatur, quòd sicut ad saluandam mentem disiuncta resoluitur in coniunctam: ita econtrà ad saluandam mentem coniuncta resoluitur in disiunctam: & per illum tex. consuluit Pav. de Ca. c. si. cxij. incipit. Substitutio prædicta. quòd in substitutione alicui facta si decesserit in pupillari ætate, & sine filiis, quòd intelligitur si decesserit in pupillari ætate, vel postea sine filiis: ne aliàs illa verba essent superflua, si copulatiue intelgerentur: cùm in pupillari ætate secundum cursum naturæ.

non possent cum filius decedere: inde est quod elegāter & satis ad propositum inquit Bart. in d.l. si Titio fundus. quod si testator dixisset: substituo vulgariter, & pupillariter, & per fideicommissum, & sic per copulatiuam: cum non posset esse simul & semel directā fideicommissaria: quod erit electio substituti quam velit eligere, scilicet directā vel fideicommissariam: & sic copulatiua resoluitur in disiunctiuam. quod est notandum ad propositum, ubi eodem modo fuit substitutio directā & fideicommissaria, scilicet directā, si noluerit, fideicommissaria, si sine liberis, &c. Optimus tex. & ibi Bar. in l. reculare. §. Titius. ff. ad Trebel.

Constat ergo, cum dictæ conditiones, de quibus in proposito, non possunt simul existere, quod non habet locum d.l. Lucius: imò à contrario sensu facit in nostrum fauorem. Nā ibi est casus, quod si in qualibet parte alternatiuæ mens testatoris non verificatur, disiuncta accipitur pro cōiuncta: ergo si verificatur, secus: sed quod in proposito verificetur, patet ex antè dictis, cum esset repugnantia & incompatibilitas omnes simul concurrere.

- 22 † Præterea imò non solum per se filius spurius est incapax, ut iura dicunt, sed etiā est incapax substitutionis fideicommissariæ, scilicet ut capiat ad hoc, ut statim restituat alteri: glo. est in l. eam quam. C. de fideicom. quæ affirmat quod filius spurius non potest institui, ut grauetur per fideicommissum restituere alteri. idem tenet gl. in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Treb. & sic nec tenet institutio nec fideicommissum. & hanc quæstionem tenent communiter omnes in d.l. eam quam. & Bal. ibi loquitur expressè in spurio. iij. col. ad fi. dicens quod spurius nec est capax tituli, nec emolumenti, & sic incapax quo ad se & quo ad alium: & exemplificat etiā in damnato in metallum, in fratre minore, dicens quod isti nec habent nomen hæredis, nec aliquod principium essendi, habentur ac si esset institutus homo mortuus: vnde institutio est pro non scripta. ff. de iure codi. l. quidam referunt. idem ipse Bal. in l. si quis solidum. ff. de hære. inst. & ideo Io. de Imo. in d.l. si quis solidum. refert quod in l. in tempus. illo titulo, fecit additionem contra Angelum. eum reprehendendo, qui tenuit quod spurius posset institui, si grauatus esset de restituendo alij. Nam non est verum per antedicta secundum eum, & hæc communis opinio. nam ex quo à principio

capio relictum spurio fuit nullum, in consequentiam fideicommissum ab eo relictum est nullius momenti: ut dicit gl. ordinaria communiter approbata in l. codicillis. versic. petere posse. versicu. aut solum. ff. de leg. ij. Cum ergo hæc substitutio, si sine liberis decesserit, sit fideicommissaria: imò etiam si instituo Titium hæredem, & post mortem eius instituo Seium: ista secunda institutio non valet iure directo, sed iure fideicommissi, secundum Bal. in l. extraneum. C. de hæ. inst. igitur, & c. Sed etiam si teneremus opinionem contrariam, scilicet quòd spurius posset institui per fideicommissum, propter aliquos qui dicunt quòd de iure canonico, cum spurius sit capax usque ad alimenta, ut in c. cum haberet. in eo haberet locum l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Treb. nihil tamen facit ad propositum: quia in casu nostro, nec etiam in proprietate fuit capax usque ad quantitatem alimentorum: cum voluntas expressa dicti testatoris fuit, quòd dicta bona non diuiderentur, sed in solidum possiderentur vinculo maioris: & sic non potest habere locum dictus §. hi qui solidum. Item quia in proposito ipse spurius fuit directe institutus, & ad sui commodum, & non rogatus expresse ut alteri restitueret: & sic cum sua institutio fuit nulla, ergo, & c.

Secundò, quia fuit expresse prouisum à testatore in casu suæ incapacitatis: quò casu fuit sibi datus substitutus, & prouisum per testatorem ad quem deberent deuenire bona.

Tertiò, quia non fuit rogatus restituere alicui, qui esset in rerum natura: cum tempore quo celsit dies hæreditatis aut, fideicommissi, dictus spurius non habebat filios: & sic erat impossibile habere locum fideicommissum. l. j. §. j. C. de cad. tol. & sic admissus fuit substitutus, cum hæreditas non poterat esse in pendentem in euentum filiorum, ut in d. l. fi. & spurius erat incapax ad tenendum.

† Præterea arguitur inconuincibiliter, voluntas testantis 23 in ultimis voluntatibus regulat conditiones. l. in conditio. ff. de condi. & demon. sed voluntas dicti Roderici primi testantis fuit quòd bona sua deuenirent ad dictum filium suum aut ad eius liberos, si haberet, aut ad substitutos: hoc clarè constat. Nam ad alios venientes ab intestato aut ad fiscum certum est quòd noluit venire, cum per substitutum excludantur, ut l. pater. & l. cum proponas. C. de hæ. inst. sed quòd

præuenirent ad eius filium: hoc non potuit esse ratione suæ incapacitatis, quia spurius: nec voluit, cum ei dedit substitutum, cum esset incapax: nec etiam eius filiis potuit, nec voluit, cum tempore testamenti & mortis testatoris & tempore aditæ hereditatis dictus spurius non habuit filios. Ridiculum est ergo dicere aut sentire quod debeat spectari euentus liberorum, cum hereditas non posset esse apud spurium pro se, nec pro restituendo alteri, qui non erant in rerum natura tempore mortis defuncti: & sic non debebat esse in pendenti, cum datus erat substitutus dicto filio spurio, qui potuit dari: & habuit efficaciam, data incapacitate, ut in dicta l. pater. & l. cum proponas: aliàs sequeretur, quod testator pro parte temporis esset testatus, pro parte intestatus: quod est contra ius. l. miles ita. ff. de testamen. mili. l. hereditas ex die. ff. de heredi. insti. Item quia cum à principio institutio spurij fuit nulla, non potest postea conualescere. Nam: institutio ratione formæ inutilis à principio, ex postfacto non conualescit. l. si alienum sequum. ff. de heredi. insti. & idem ubi institutio esset nulla ratione incapacitatis institutio: quia non confirmatur postea etiam impedimento cessante. Casus famosus in l. his verbis. §. interdum. ff. de heredi. insti. sic summatus ibi per Ange. ex quo Bal. in d. l. si alienum. in §. in extraneis. infert ad aliquas quæstiones. Facit l. j. ff. de regu. Catonia. Ibi, Catoniana regula habet quod attenditur principium, & quod tunc valere non potest postea non conualescit. Item quia tempore mortis defuncti, quo debet adiri hereditas, requiritur capacitas in herede, secundum regulam l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. insti. & in §. in extraneis. de hered. qua. & dif. Cum ergo institutio spurij fuit nulla, & pro se ipse non fuit capax, filios autem tum temporis non habebat, cui potest esse dubium nisi quod statim fuit admissus substitutus, per d. l. ij. C. de her. insti. si post eam admissum nati sunt liberi dicto spurio, quod non est bene probatum, nil ad casum: quia non potuit conualescere dicta institutio, ut dictum est.

Præterea si dictæ leges, generaliter. & Lucius. attendantur, loquuntur quando institutus erat capax. & sic non excludebatur à lege, sed à testatore in casu illarum conditionum. in proposito excludebatur à lege propter sui incapacitatem. Cum ergo ubi spurius, qui est suoditus incapax, instituitur,

tuitur, institutio hæredis habetur pro non scripta, vt glo. dicit in l. eam quam, in glof. magna super parte cogantur. l. j. de hæredib. insti. C. ibi, hæreditas in ea causa est, in qua essent si scripti non fuissent hæredes. l. si metallum. ff. de his qui non scriptis. Si ergo habetur pro non scripto, quid est opus querere de conditionibus? voluntas ergo testantis fuit vocare ad dicta bona filium suum, si esset capax, & post eius mortem filios suos ordine primogenituræ: & si filius non esset capax, admittere seu vocare substitutos eodem ordine, non autem debere spectari euentum filiorum, imò solum eos vocasse data filij capacitare. quod patet ex verbis dicti testamenti, dum dixit, quod succederent eius filij. subdit: *En la forma y manera sufo dicha*, scilicet si non esset contra patrem impedimentum ad succedendum: quia dato impedimento iam dederat ei substitutos. nec obstat l. in tempus. ff. de hæredib. instituend. nam ibi est casus in totum oppositum ad casum nostrum. ibi enim dato quod haberet locum in spurio, testator voluit instituere incapacem in tempus quo esset capax: in proposito totum contrà, quia noluit instituere filium in casu quo esset incapax: imò illo casu dedit ei substitutum imò nec eius filios voluit vocare nisi in casu quo contra patrem non esset impedimentum ad succedendum. quod patet ex multis locis, vbi vocabat dictos filios semper dixit. *En la forma sufo dicha*, ex quibus videntur cessare argumeta.

Ad vltimum, vt vocibus Causidicorum satisfaciamus, ponamus casum quod per dictas ll. Lucius. & generaliter. sit verum, quod ad exclusionem substituti sufficiat quamlibet conditionum existere, & sic existentia filiorum: & quod ad eius inclusionem requirantur omnes conditiones existere, ac si essent appositæ per coniunctam. dico hoc esse verum ad hoc vt excludatur dictus substitutus vigore substitutionis: sed & si hoc fateamur, tamen non erit exclusus tanquam consanguineus proximior ipsi testatori, quia erat eius frater seu sobrinus.

Nam certum est, qd dicta bona non deueniunt, nec potuerunt deuenire, ad filium suum spurium, nec ad filios suos, qui tunc temporis non erant in rerum natura, nec ad fisco, quia per substitutum fuit exclusus à testatore, & dato quod non fuisset admittendus substitutus, applicantur venientibus ab intestato excluso fisco, vt tenent omnes in l. hæreditas. C. de his quib.

quib. vt indig. & in l. fi. ff. de his quib. vt indig. est casus in l. fin. C. de na. fi. sic inter venientes ab intestato dictus Franciscus de Vera præfertur ex voluntate testantis, qui voluit bona sua non diuidi, sed semper esse integra iure primogenituræ, & venire ad proximiorum suum maiorem natu, qui erat d. Franciscus de Vera, & eum expressè nominauit: & sic licet non admitteretur vt substitutus, admitteretur vt proximior ipsi testatori vt maior: cum bona nõ deberent diuidi, nec deuenire ad omnes venientes ab intestato ex voluntate testantis expressa: nec hoc negant dictæ leges: nec ad hunc casum se extendunt, scilicet ad casum, in quo licet esset exclusus vigore substitutionis, deberet admitti, & esset vocatus ad bona vt consanguineus testantis ab intestato. & si dicatur, tunc deberent bona deuenire nõ solum ad eum, sed ad alios ei æquales in gradu. Nam hoc repugnaret voluntati testantis, qui voluit bona non diuidi, & venire ad dictum F. de Vera. & ista sunt efficacissima. Præterea valde considerandum est, quod isti qui possident bona, sunt extranei, nec descendentes testantis per legitimum nec spurium, in quibus nec conseruatur voluntas testantis, nec iuris dispositio, nec aduocatorum oppositio. Rodericus Suares.

S V M M A E.

- 1 Verba privilegiorum sic sunt interpretanda, vt per ea aliquid de nouo impetranti conferatur.
- 2 Clausula odiosa, in rescripto appositæ, sic interpretanda est, vt aliquid ultra ius commune operetur.
- 3 Episcopo si à papa concessum fuerit privilegium ad testandum de bonis, non intelligitur de patrimonialibus.
- 4 Sarraceni & Iudei decimas soluere tenentur.
Dominus in signum vniuersalis domini decimas sibi reseruauit.
- 5 Decime à quolibet possessore sunt soluende.
Soluens vnus quod alteri debetur, non liberatur.
- 6 Infideles ad solutionem decimarum præteritarum de iure compelli possunt.
- 7 Decime noualium quibus pertineant. & nu. seq.
- 9 Privilegium super decimis impetratum, extenditur ad noualia.
- 10 Privilegium secundum regulariter primi mentionem facere debet, vt illud derogatum videatur. & nu. 13.

Papa,

- 11 Papa, si in secundo privilegio primi à se, aut suū antecessoribus concessi mentionem non facit, præsumitur circumuentus.
Privilegium papa aut principū subreptione vitatur.
- 12 Compositio super decimis facta, nunquam per privilegium super illis concessum revocatur, nisi de ea expresse mentio facta sit.
- 14 Princeps obligatur stare donationi à se factæ, nec eidem contravenire potest.
Privilegium non subdito concessum est irrevocabile. & nu. 21.
- 15 Quarta decimarum de iure communi episcopo debetur.
Perceptio decimarum de iure communi ad ecclesias parochiales pertinet.
- 16 Lex posterior an deroget priori, de ea non facta mentione.
- 17 Rescriptum contra ius commune non valet, nisi de eo mentionem faciat.
- 18 Privilegium contra ius commune non valet, nisi in eo de iure fiat mentio.
- 19 Concessio privilegij, etiam ex certa scientia, qua tendit in tertij præiudicium, non valet, nisi apponatur clausula, non obstante.
- 20 Privilegium, de decimis non alium non soluendum concessum, non extenditur ad decimas ab alio possessas.
- 22 Ius speciale si cum iure communi concurrat, privilegium in contrarium concessum non valet.
- 24 Pretium in iudicijs particularibus non succedit loco rei: secus in vniuersalibus.
- 25 Res, qua in alterius locum succedit, eodem iure censetur cum illa.
Res ex pecunia ecclesia emptæ, ecclesia efficitur.
- 26 Subreptio, etiam qua ex dolo non provenit, eatenus vitiat, quatenus causa concessionis inducitur fuit.

ALLEGATIO XXVIII.

Verat mihi iam hæc deliberata sententia residuum brevissimi temporis, quod superest, in alios transferre mores, nisi quia plerumque assidue pulsantibus respondere compellor. Et fessa manus tremens & timēs (vt ita dixerim) accipit calamum maximè in re huiusmodi, in qua tãquàm in alienam messem falcem mittenti mihi non iniuste culpa adiici posset: cùm in iure Cæsareo ab ineunte iam ætate exercitatus sim. Paucis equidem & serè nullis data sunt omnia.

omnia. Vnicuique enim datur manifestatio spiritus ad utilitatem. aliis quidem datur sermo sapientiæ, aliis scientiæ: & hæc omnia operatur vnus & idem spiritus diuidens singulis prout vult. j. Corin. xij. sed quia causa tua agitur Deus, in iustum reputans labori parcere. Hæc breuiter, quæ sequuntur reponere iustitui, ne vt seruus ille inutilis in terra talentum abscondens possem & iustè calumniari.

Ex duobus enim videtur constare regiam concessionem & dotationem factam Episcopo & Capitulo de medietate decimarum locorum acquisitionum à Sarracenis debere referri ad decimas ecclesiæ debitas, & per consequens extendi ad decimas ab eis nunc ecclesiæ debitas, postquam ad fidem Catholicam conuersi fuerunt.

Primò, hoc colligitur ex prima concessione facta per Innocentium, per quam commisit Archiepiscopo Toletano, vt dotaret ecclesias & dignitates illas, quas erigeret in locis acquisitis & acquirendis à Sarracenis de decimis illorum, prout ab excellis Regibus Ferdinando & Isabella immortalis memoriæ fuisset concessum. Itaque principalis concessio decimarum fuit Papalis, & sic de necessitate debet intelligi, de ecclesiæ debitis, quarum concessio pertinebat ad Papam: & ex concessione & donatione regali manifestè hoc euidenter ostenditur, scilicet quòd de illis decimis sic à Papa concessis fecerunt donationem & dotationem, vt ex pluribus verbis constat, quæ apposita fuerunt in dicta regia donatione, *dada en Murcia. xxxj. de Mayo de LXXXVIII. vbi litera. Su sanctidad nos hizo gracia de todos los diezmos que los Moros que viuen y moraren, & cætera. ouieren de dar para que sea nuestro y de quien nos quisiéremos, & cætera. y por la presente donamos al Obispo y Cabildo, & cætera. la meytad de todos los dichos diezmos que los Moros, & cætera.* Ponderanda ergo sunt verba illa: *Nos hizo gracia de los diezmos para que fuesen nuestros.* Quæ verba nullo modo adaptari nec referri possunt patrimoniali & regali decimæ, cum de illis non potuit dicere: *que el Papa nos hizo gracia.* Nemini enim sit gratia nec donatio de eo quòd suum est: vt Consulti dicunt, & patet ad sensum maximè cum dicatur: *Para que fuesse nuestro.* quod est impossibile intelligi de regalibus, quæ iam erant suæ: id enim quòd nostrum est, non potest nostrum amplius esse. & quòd ex his à Papa concess

concessis ipsi Reges donationes fecerunt, constat ex verbis statim subsequendis, dum dicitur: *Hezemos donacion de la meytad de todos los dichos diezmos, & vltra hoc apertius declaratur ibi: y que la otra meytad de los dichos diezmos queda para nes con los otros pechos y derechos que los dichos Moros nos ouieren de dar y con el alcanala si la ouiere.*

Si ergo refernata fuerunt regie coronæ omnia alia iura & tributa regalia ab Agarenis soluenda, non potest dici quòd dicta decimarum concessio facta Episcopo fuit de patrimonialibus.

Ex his ergo & aliis pluribus eiusdem donationis verbis constat decimas spirituales ecclesiæ debitas, à Papa concessas esse, & à Regibus donatas ecclesiæ. Hoc idem & adhuc apertius declaratur ab ipsis Regibus in alia prouisione super hoc concessa. *En hebrero año de LXXXVIII. vbi litera. Nos tenemos hecha merced al Obispo y Cabildo de la meytad de los diezmos de los Moros que nos deuen y han de dar y pagar y nes pertenescen por bulla de nuestro muy sancto padre. Sed quomodo est possibile quod de decimis illis regalibus, prout est ius regale morisco, posset dici quod Regibus pertinerent vigore bullæ summi Pontificis, cum sint iura regalia eisdem pertinentia absque Papali concessione: & sic necesse referuntur ad decimas spirituales ecclesiæ debitas, quarum concessio pertinet ad Papam. Idem declaratur in alia dada en hebrero año de XCI. vbi litera: Salud y gracia. Bien sabedes que huimos hecho merced al Obispo y Cabildo de la meytad de los diezmos que a nes pertenescen por bulla de nuestro muy sancto padre. Idem ad litteram in alia prouisione, cuius data est en hebrero de CXII. & in alia quæ fuit data super villam de villa Luenga contra ducem de Calix. Si ergo Reges expressè & specificè dicunt toties & affirmant quòd concesserunt Episcopo & Capitulo medietatem dictarum illarum decimarum, quæ à summo Pontifice sibi concessæ fuerunt: non est opus vltra insistere, aut in dubium reuocare, de quibus decimis fuit facta donatio & dotatio scilicet patrimonialibus regis aut spiritualibus ecclesiæ debitis: cum hoc ipsi aperta voce declarent.*

Sed in dotatione à dicto Archiepiscopo Tolerano don Pedro de Mendoça facta autoritate, & concessione seu donat

donatione regia idem apertissimè declaratur, inquam veniens ad dotationem ex decimis faciendam, postquam generaliter dixit & disposuit quòd Episcopus haberet perpetuò quartam partem decimarum omnium, tam prædialium quàm personalium, tam ecclesiæ cathedralis quàm omnium aliarum prædictæ ciuitatis & diocesis, & alia quarta diuideretur inter clericos modo de quo ibi. veniens vltra in specie ad decimas Agarenorum, inquit hæc. Cæterumque Innocentius, &c. concessit eisdem maiestati-bus & successoribus suis decimas Agarenorum regni Granatæ in locis acquisitis & acquirendis, & præfati Rex & Regina volentes dictam ecclesiam magnificè dotare, donarunt in perpetuum Episcopo quartam partem decimarum dictarum, & Capitulo aliam quartam partem. Et nos dicta autoritate de consensu & donatione ac petitione dictarum maiestatum dictas duas quartas partes dicto Episcopo & Capitulo applicamus, &c.

Duo igitur declarat euidentissimè Archiepiscopus prædictus dotans. Primum, quòd vltra generalem concessionem Papa concessit Regibus decimas Agarenorum regni Granatæ in locis acquisitis & acquirendis. Secundum, quòd dictas duas quartas dictarum decimarum Agarenorum ipsi Reges donarunt in dotem, & ipse ex sua concessione & autoritate & petitione easdem applicat & assignat in dotem dicto Episcopo & Capitulo, vt supra. Ecce ergo manifestissimum quòd illa donatio fuit de decimis Agarenorum ecclesiæ debitis concessis Regibus à summo Pontifice, quas decimas extunc integrè soluissent ipsi Sarraceni, prout ecclesiæ debentur, nec se dederunt Regibus sub hoc pacto quòd non soluerent nisi vnā decimā, quam regi Granatæ soluere consueuerant, vt idem Archiepiscopus narrat in dicta dotatione: & propter hoc, cum tempore quo ipsi manebāt in infidelitate sua, hæc decima erat mista cum aliis iuribus regalibus ex dicto pacto, & fiebat æquiualentia Episcopo & Capitulo, dum erant Sarraceni quod iam nunc cessat, eisdem ad fidem conuersis: quia decimas integras soluunt, & soluere debent dicto Episcopo & Capitulo, vt in dotatione continetur. & hoc de primo, prout ex facto constat.

† Secundo, quòd si hæc donationis & dotationis verba
dubia

dubia essent, sic à iure interpretanda sunt, vt de decimis Agarenorum ecclesie debitis, videatur facta hæc dotatio. Quid enim, operaretur dicta Innocentij concessio Regibus facta ad sui supplicationem, vt ipsi facerentur de decimis Agarenorum: si concessio illa referri deberet ad decimas, prout erat ius regale morisco, & sic proprium regale patrimonium, quarum ad Papam non spectabat concessio, vt de nihilo certè tale priuilegium deseruiter: & sic necesse referenda est concessio illa Innocentij ad decimas ecclesie debitas, vt priuilegium aliquid operetur. † Nam & vbi verba priuilegij fuissent dubia, sic interpretanda sunt, vt aliquid de nouo conferant ultra id quod iure proprio competit ei cui conceditur. Hoc est quod determinat Papa in capitulo, in his. de priuileg. ibi, cum autem eis nihil conferret memorata indulgentia, sine quod liceret, eisdem mandamus quatenus interpretatio huiusmodi reprobata, ita quod dicti fratres ex indulgentia nostra videantur in hoc gratiam consecuti, capitulo si Papa. de priuileg. in vj. ibi, vt priuilegium nihil alias allatura concessio. ff. de lega primò, lege, si quando. vbi Consultus eleganter loquitur ibi, non de aliis donationibus eum videri sentisse, quam de his quæ de iure valitura non sunt. ff. ad municip. l. prima, in fin. imò vbi dispositio esset inutilis intelligendo verba vt iacent, debent illius verba impropriari, vt dispositio teneat, etiam si esset odiosa & pœnalis. Hic est casus singularis in capitu. si sententia, in fine, de senten. excommunic. in vj quem ad hoc vt solennem extollit Abb. in capitu. pastoralis. in principio, de appella. † Optimus textus in dicto capitulo, pastoralis. quem ad hoc notant scribentes, quod clausula etiam odiosa apposita in rescripto si generaliter intelligeretur, reduceretur ad terminos iuris communis, nõ debet sic latè intelligi, sed sic interpretari, vt aliquid operetur ultra ius commune: singularis textus in lege, si stipulatus fuero pro re. & in lege, stipulatio ista. §. sed si seruus. ff. de verborum obligatio. Et nedum ex dicta Innocentiana concessione hoc interpretandum est, sed etiam ex supplicatione Regia, de qua in bulla Innocentij, in qua asseritur quod ad Regiam supplicationem Papa eisdem concessit dictas decimas. Sed certè si ipsi reges intellexissent de decimis, prout erant iura regalia, frustra & superfluum esset à Papa impetrare id quod iure

suo proprio ad eos pertinebat. Nec est præsumendum illas impetrasse, sed illas ecclesiæ debitas quarum concessio spectabat ad summum Pontificem. Hic est casus notæ, in l. j. C. de thesaur. lib. x. ubi Imperator ipse dicit: Cum superfluum sit hoc precibus postulare, quod iam lege permis- sum est: & Imperatoris maiestatis videatur præuenire liberalitas postulanda. ff. ad municip. l. j. in fin. cum con- cor: Cum ergo dicta Innocentij concessio debeat neces- se intelligi ad decimas ecclesiæ debitas: & expresse & spe- cificè Reges dicunt se donare & dotare de dictis decimis ab Innocentio concessis, non video qua causa aut ratio- ne posset in dubium reuocari, de quibus decimis videat- ur facta donatio & dotatio, cum hoc idem declarauerit etiam dictus Archiepiscopus dotans.

3. † Et ultra prædicta valde ad propositum consuluit in si- mili Petrus de Ancha. in consilio clxxxvj. secundum nu- merum meum incipit. Pro parte ecclesiæ cathedralis Ariminensis, ubi consuluit quod episcopo fuit simplici- ter concessum priuilegium ad testandum: & ipse ex di- cto priuilegio Apostolico fecit testamentum: quod in- telligendum est quod disposuit, & testatus fuit de bo- nis ecclesiæ, non de bonis suis patrimonialibus: cum in istis superfluum fuisset priuilegium impetrare, cum potuisset de illis iure suo proprio disponere absque Apo- stolico priuilegio. Allegat dictam l. j. C. de thesau. sic vi- deretur dicendum in proposito, quod cum Reges vigore dicti priuilegij Apostolici dixerunt expresse se concede- re dictas decimas, intelligendum est de debitis ecclesiæ sibi concessis à summo Pontifice, non de patrimonia- libus, prout erat quid regale: cum illas iure suo pro- prio concedere potuisset, maximè cum hoc expresse & specificè declaratum fuit ab eis in donatione, quam fece- runt, & in dotatione à dicto Archiepiscopo facta vigore dictæ donationis regalis, & concessionis papalis.

4. † Corroborantur ista ultra antedicta. Nam de iure Sar- raceni obligati sunt ad decimas ecclesiæ soluendas, licet de facto non soluerunt. c. de terris. de decimis. c. quanto. de vsu. cum in signum vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali Dominus decimas sibi reseruauit, vt Papa inquit in capitulo, cum non sit. de decimis. & licet dicta iura

iura loquantur in Iudæis. Oldradus consilio xj. secundum
 numerum meum incipit, Venit in dubium, firmat per
 dicta iura quòd Sarraceni tenentur ad solutionem deci-
 marum etiam habitantes in terra, quæ semper fuit Sarra-
 cenorum, non obstante quòd Regi soluant. Nam † cùm §
 decimæ sit tributum xvj. quæstione prima. c. decimæ. à
 quolibet possessore sunt soluendæ, capi. pastoralis, de deci-
 mis. Item cùm vniuersorum Deus sit dominus, secun-
 dum Psalmum, Domini est terra, et cætera. transiuit
 in capi. tua nobis. de decimis. à quocunque terra exco-
 larur, decima est soluenda: nec consuetudo non soluen-
 di eos excusat, cùm in prædialibus saltem non valet. capi.
 in aliquibus. de decimis. maximè quia violenta, nec
 secundum eum eos excusat, quia soluant regi. Nam si
 quod vni debetur, alteri solvatur, non contingit libe-
 ratio. C. de solutionibus, l. inuito. de iureiuran. l. eam te. &
 decimæ in latcum cadere non possunt. ad hæc de deci-
 mis, & sic residet. Hanc sententiam firmat Abbas, in di-
 cto capitulo, de terris. in quæstione, quæ secundum eum
 fuit olim de facto, cùm prouincia Angliæ fuisset tota Sar-
 racenorum, demum conquesta à Christianis, remanse-
 runt in quibusdam locis aliqui Sarraceni subiecti, tamen
 Christianis possidentes quædam prædia, de quibus non
 est memoria quòd decimæ fuissent solutæ ecclesiæ. Con-
 cludit quòd tales Sarraceni possunt compelli ad solutio-
 nem decimarum ex huiusmodi prædiis, affirmans intrepide
 quòd omnes infideles si de facto possunt compelli,
 debent vrgeri ad solutionem decimarum: cùm vnum ouile
 & vnum pastorem Christus constituerit, vt in Euan-
 gelio dicitur. Itaque ob hoc ouile, quod est vniuersa-
 lis ecclesia, nemo separari potest: & quia cùm Deus re-
 seruauit sibi decimas totius orbis, quas præcepit dare
 Leuitis: tamen ex quo hodie sacerdotium translatum est
 in Christianis, oportet etiam vt legis fiat translatio. capi.
 translato. de consti. imò † plus firmat, quòd si hodie lo-
 cus infidelium rediret ad fidem, quòd ipsi infideles pos-
 sent compelli de iure ad solutionem decimarum præteri-
 tarum: ar. l. Imperatores. ff. de publi. quàmuis ecclesia debe-
 ret cum eis misericorditer agere, iuxta id quod in simili di-
 xit gl. notabilis in c. quicūque, xvj. quæstione vij. Idem Abb.

post antiquos in dicto capitu. quantò. de vsufr. & adhuc in decimis personalibus tenentur ad interesse, vt Hostien. & alij dicunt in dicto capitu. quanto. & expresse loquendo in Sarracenis, determinatur idem in legibus partitarum. j. partita. titul. vigesimo. l. vij. incipit. Priuilegiados son. Si ergo Sarraceni obligati erant ad decimas, & Papa concessit regibus decimas eorum in locis acquisitis & acquirendis, satis constat quòd in dicta concessione veniunt decimæ, prout est ius spirituale ecclesiæ debitum, ad quas soluendas de iure dicti Sarraceni erant obligati.

- 7 † Præterea, & si omnia antedicta cessassent, & simpliciter & indistinctè decimæ illorum locorum fuissent concessæ dicto Episcopo & ecclesiæ suæ, nulla facta mentione Sarracenorum, & de illorū decimis, iudicandum esset tanquàm de noualibus, posito quòd diceretur quòd dū erant in infidelitate, nō erant obligati ad soluendas decimas spirituales. Attamen cum nouiter ad fidem conuersi sūnt, tanquàm decimæ & redditus superuenientes deberent eidem pertinere, cui & aliæ decimæ dictorum locorum pertinent, siue de iure communi, siue ex priuilegio. Nam de iure cōmuni decimæ noualium pertinent ecclesiæ, in cuius parochia surgunt, retenta quarta illarum episcopo: si nōn sunt incerta parochia debentur diocæsano: tex in c. quoniam. de decimis. & sic est ibi casus notabilis secundum Abb. quòd redditus spirituales nouiter superueniētes intra diocæsīm, episcopi spectant ad ecclesiā parochialem, intra quam oriuntur, retenta quarta episcopo: & si non oriuntur intra certā parochiam, spectant ad episcopum: & sic decimæ nouiter superuenientes ad eum pertinent, ad quem de iure communi debentur decimæ.

- 8 † Idem est si alicui personæ ecclesiasticæ decimæ debentur ex priuilegio: Nam etiam eidem debentur decimæ noualium superuenientes, nota text. in ca. ex parte. el. iij. de decimis. vbi est casus, quòd si per Papam alicui personæ ecclesiasticæ sit concessum priuilegium, vt decimas parochiarum percipiat, videtur eidem concessum, vt de noualibus decimas percipiat: & illud secundum Doctores non est ex vi extensionis, sed ex proprio significato verborum. Nam concedendo decimas alicuius villæ, ita illa verba important decimas noualium sicut præsentēs. Idem textus in capitu. cū contingat. de decimis.

vbi Papa disponit, quòd ad eum pertinent decimæ noua-
lium, ad quem decimæ pertinent. facit capitu. pastoralis. de
his quæ sunt à præla. sine consen. capi.

Ex quibus videtur quòd cùm dictæ decimæ fuerunt
concessæ & applicatæ dicto Episcopo & Capitulo, & eis
debentur tam de iure communi, quàm ex dicto priuile-
gio Innocentij, etiam si decimæ dictorum locorum sim-
plicitè eisdem concessæ fuissent, nulla mentione Sarra-
cenorum facta: cùm dicti Sarraceni conuersi ad fidem no-
ui homines quodammodo censeantur: sub dicta concessio-
ne etiam generali videatur comprehensum, vt tanquam
noualia, & decimæ, seu redditus nouiter superuenientes
eisdem vigore dicti priuilegij & iuris communis perti-
nere debeant: quanto magis quòd ipsi etiam in infidelita-
te existentes ad dictas decimas erant obligati, & specificè
illæ fuerunt applicatæ, & de eis facta dotatio, vt antè
dictum est.

† Hoc igitur præsupposito & concessio quòd ex dicta bul- 9
la Innocentij & regia concessione & dotatione, dicto Epi-
scopo, & ecclesiæ suæ essent concessæ dictæ decimæ Sarra-
cenorum debitæ ecclesiæ, non oporteret multùm insi-
stere: si bulla Alexandri esset surreptitia, quæ tendit
ad reuocationem aut diminutionem alterius bullæ, &
concessionis, & dotationis regis eius vigore factæ, nul-
la de his habita mentione. Iura enim sunt notissima,
quæ in genere & in specie hoc determinant, scilicet tex-
tus in capitu. ij. incipit, statuto perpetuo. de deci. libro
vj. vbi Alexander quattus determinat quòd indultum quon-
dam factum cuidam Imperatori super decimis noualium,
non extendatur ad decimas, quas tempore dicti indulti
alius possidebat, cùm de ipso mentionem non fecerit. Alius
similis in capitu. dudum. de priuileg. ibi, super decimis
noualium, in quarum erant possessione tempore illo quo in-
dultentiæ Apostolicæ impetratæ fuerunt. Est verum quòd in
dicto c. dudum. non transierunt sine discordia Innocen. ibi,
qui tenuit illa duo capitula scilicet, dudum. &, statuto.
habere locum simpliciter in omnibus decimis. & Abb. ibi
post Boari. qui tenet solummodò obtinere in decimis no-
ualium, prout loquuntur. Sed in proposito illæ decimæ in-
fidelium, qui nouiter ad fidem fuerunt conuersi, impetratæ ab

Alexandro, non multum distant à noualibus tempore concessionis saltem in effectu, ut ante dictum est. Et sic videtur in eis militare ratio, quæ in noualibus.

- 10 † Facit etiam ad prædicta tex. in c. cum nostris. de concessio. præben. in quantum ibi disponitur quod non valent litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata facti possessione mentionem non faciunt. Sed ultra possessionem Episcopus & Ecclesia habebant priuilegium illud Innocentij, regalem donationem & dotationem dictarum decimarum, quas Alexander concessit nulla de his facta mentione: per quod videtur tanquam subreptitia non obtinere vires, nec dicto Episcopo & Ecclesiæ parare præiudicium. Nam ubicunque secundum priuilegium non faciat mentionem de primo priuilegio alteri concessio, per tale secundum non videtur primum reuocatum ex defectu voluntatis præsumptæ inductæ ex subreptione. Casus est in cap. veniens. de præscrip. ibi, quod priuilegium suorum prædecessorum non extitit derogatum, cum de ipsis nullam fecerit mentionem. & glo. ibi in parte, nullam, videtur ex illo rex, hac regula, quod secundum priuilegium debet facere mentionem de primo, ad hoc ut illud derogare videatur. Optimus tex. in l. de curionibus. C. de silentariis. libro xij. & ad hoc tex. & glo. in c. j. & ij. & ceterum de rescrip. & in cap. cum ordinem. eo. titu. vbi loquitur in priuilegio decimarum concessio Cisterciensibus. est etiam casus & ibi Bar. in l. prædia. C. de loca. prædi. ciui. li. xij. quem ad hoc ponderat etiam Ang. quod si princeps aliqui uni concessisset, concessio alteri facta non valeret etiam motu proprio, cum non est præsumendum velle eum derogare primæ concessioni, de qua mentionem non fecit. & per prædicta dicebat Abb. in d. c. veniens. de præscrip. iij. col. ad propositum, quod si priuilegium esset tale, quod esset acquisitum ius in re in omnibus speciebus contentis sub genere: in dubio priuilegium speciale non derogat generali, cum iam sit sortitum effectum & acquisitum ius parti in qualibet specie.

Vnde infert, quod si per sedem Apostolicam concessum fuit alicui priuilegium percipiendi decimas in tota parochia, deinde concessum fuit alteri priuilegium percipiendi decimas ex certis prædiis illius parochiæ non facta mentione de alio priuilegio, quod non præiudicatur primo priuilegio:

uilegio: quia si sola possessio hoc operatur in d. c. statuto. & c. dudum. fortius possessio cum priuilegio.

Accedit t̄ tex. singularis in cap. cum olim. de re iudic. ibi, 12
sicut credimus, circumuentus. ubi esset casus secundum omnes, quod si Papa in secundo priuilegio non facit mentionem de primo à se aut antecessoribus concesso, pr̄sumitur circumuentus, & per consequens videtur in eo cessare voluntas illam reuocadi. l. secunda §. mei iurē & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. & quod subreptio vitiet in priuilegiis Papæ aut principis. est casus in capitulo primo. de filiis presbyterorum. in vj. ex multiplici. de decimis. & in capitulo. quod super his. vers. unde si tales, de fide instr. l. j. ff. de iura. restitu. l. & si non cognitio. C. si contra ius vel utilita. publi. Abb. in cap. j. de rescrip. firmat hanc regulam pro notabili.

Et intantum requiritur determinata voluntas Papæ, quod sit certificatus de priuilegio primo, ut concedendo secundum videatur primum derogare: quod etiam si secundo priuilegio diceret, non obstantibus priuilegiis quibuscunque, etiam si essent talia de quibus esset fienda mentio de verbo ad verbum: tamen si expressè & specificè de illis nō fiat mentio in secundo priuilegio, non sufficit dicta generalis derogatio, nec per eam prima priuilegia derogata intelliguntur: ut Ciu. eleganter firmat in l. j. C. quando impe. inter pu. & vi. quem ibi sequuntur alij. & idem firmat Francisc. in clem. j. li. j. oppositio. de sepul. Abb. in cap. cum instantia. ij. colum. de censu.

† Præterea ubicunque à Papa conceditur aliquod priuilegium super decimis, nunquam per tale priuilegium videtur Papa reuocasse compositionem super eis factam, nisi de ea expressam faceret mentionem casus est in c. ex multiplici. de deci. Cum ergo ex dicta compositione, & dotatione, & regia cōcessionē tantum ius ad decimas Episcopo & Capitulo fuisset acquisitum, nō potest rectè dici aut sentiri quod Alexander illa omnia derogasset, nullam de eis mentionem faciendo.

† Præterea aduertendum ad hoc satis ad propositum, q̄ 13
non solum priuilegium secundum debet facere mentionem de priuilegio alteri prius concesso, sed etiam de priuilegio sibi ipsi concesso, si hoc secundum priuilegium sibi

concessum tendat in aliquod præiudicium tertij prætenden-
tis aliquod ius seu interesse ex dicto primo priuilegio. Iste
est casus proprius & singu. in d. c. veniens. de præscrip. sic in
proposito, cum dictum primum priuilegium Innocentij fuit
Regibus concessum de dictis decimis ad dotandum eccle-
sias, etiam si secundum priuilegium Alexandri fuit eisdem
concessum super dictis decimis non valuit, non facta mētio-
ne de primo, cum ex eo tantum præiudicium inferebatur di-
cto Episcopo & Ecclesie, & eis diminuebatur dotatio, & ius
ex priuilegio acquisitum. & per illum tex. infert Ian, quem
sequitur Abb. iij. colū. quod si Papa concessisset alicui deci-
marum partem ex priuilegio, & partem reliquam iure com-
muni: si postea illam partem iure communi relictam eidem
vel alteri concessisset, q̄ non valeret concessio, nisi de prio-
re concessione fuisset facta mentio, per illum tex. & per c. ij.
de filiis presby. in vj.

Et vltra prædicta dicta bulla Innocentij non extitit so-
lummodo in puris finibus priuilegij seu indulti, sed vltra
transiit in contractum vltro citroque: quia eius vigore Re-
ges donarunt dicto Episcopo & Ecclesie medietatem di-
ctarum decimarum, & eis dotarunt ecclesiam: & vigore di-
ctæ bullæ facta & constituta fuit dotatio à dicto Archiepisco-
po Tholetano: & onus impositum dicto Episcopo & Eccle-
siae ad certa diuina officia celebranda certis temporibus pro
animabus Regum dotantium: sed etiam si dictum priuile-
gium Innocentij esset de sui natura reuocabile, tamen cum
eius vigore vltra processum est ad donationem & dotatio-
nem ab ipsis Regibus factam, & sic dicta bulla habuit effe-
ctum. Dictus eius effectus non potuit iam ab ipsis Regibus
reuocari & donare decimas alteri iam Episcopo & Ecclesie
acquisitas.

- 14 † Nam princeps obligatur stare donationi à se factæ, nec
eidem contrahere potest, cum naturaliter sit obligatus sta-
re contractui à se celebrato, vt dicit tex. not. in c. j. de proba.
& in l. pen. C. de dona. inter vi. & vxor. maxime quia in pro-
posito Reges fecerunt dictam donationem & dotationem
Ecclesie, & sic non subdito. Sed vbi priuilegium conceditur
non subdito, est irreuocabile, vt in specie firmat Innoc. in c.
nouit. de iudi. dicens quod priuilegium à Rege concessum
ecclesie est irreuocabile. & hoc Innocentij dictum sequitur
ibi

ibi scribentes, & Arch. in c. quicunque. xj. q. j. Item quia etiā ubi prima dispositio de sui natura esset reuocabilis, si tamen transisset in contractum seu conuentionem, & esset iam securus effectus, non posset talis dispositio reuocari: vt Bar. fir-
mat in l. quod semel. ff. de decre. ab ord. facien. & in l. hi qui. ff. de iure immu. & in l. omnes populi. ff. de iusti. & in Abb. optimē in d. c. nouit. vij. col. facit glo. in c. j. in parte, reuocare, de consti. in vj.

Manet igitur ex ante dictis ostensum, quod concessio & regalis donatio & dotatio facta Episcopo & capitulo de medietate decimarum se extendit ad decimas debitas ecclesie à dictis Sarracenis nunc ad fidem conuersis: & consequens, dicta bulla Alexandri subreptitia, quatenus tendit in derogationem aut diminutionem dictę primę concessionis Innocentianę, & dictę regię donationis & dotationis eius vigore factę, cum de his nulla fuisset facta mentio in dicta bulla Alexandri.

Superest nūc respondere dubio circa hoc assignato, scilicet cum dicta erectio & decimarum concessio & dotatio facta dicto Episcopo & ecclesie nihil aliud contineat quam ius commune: si isto casu fuit de eo mentio de necessario hęda in dicta bulla Alexandri, vt ex hoc decidatur, si fuit subreptitia an non. Hoc dubium (vt sentio) habet ex duobus principiis fundamentum.

† Primò quia de iure communi quarta decimarum debetur regulariter episcopo. c. de quarta. de præscrip. cap. quoniam. ibi, tua quarta retenta. de decimis. iuncta glof. cap. dudum de decimis. x. quæstione iij. vñio. xij. quæstione ij. Vulteranę. cum concordan. optimus tex. in c. conquerente. ibi, quarta decimationum. de offi. ordi.

Veritas est hæc, quod de iure communi perceptio decimarum pertinet ad ecclesias parochiales. verba sunt tex. in cap. cum contingat. de decimis. & in cap. cum in tua. ad finem. eo. ti. & in cap. ad decimas. fin. verbis de resti. spolia. in vj. ex transmissa. de præscrip. Tamen nihilominus quarta decimarum pertinet ad episcopum, licet glof. & malē, in c. cum contingat. aliter dicat, cum sit tex. apertus in d. c. conquerente. ubi inter cetera iura episcopalia numerat quartam decimarum: imò & in aliquibus casibus etiam integrę decimę pertinent ad episcopum, quos numerat Abb. in d. c. cum con-

ringat. & sic videtur quod erectio illa & concessio & dotatio quartæ decimarum Episcopo, & alia quarta Capitulo, non indulget aliquid ultra ius commune.

† Ex quo videtur inferri secundum, scilicet quod non fuit necessarium in bulla Alexandri de eo mentionem facere: cum lex posterior deroget priori, etiam de ea non facta mentione. c. j. de consti. lib. vj. pro quo in specie videtur casus in c. j. de rescrip. vbi secundum rescriptum derogat primo continenti ius commune, etiam si in dicto secundo nulla fieret mentio de primo. & videtur etiam loqui tex. in primo & secundo privilegio: & istum intellectum ad illum tex. etiam in privilegio tener Innocentius. post glo. ibi, dicens quod siue illud primum sit rescriptum siue privilegium, ex quo continetur id quod ius commune, non est necesse quod in secundo contrario fiat mentio de illo, sicut non esset necesse facere mentionem de iure. Hunc intellectum ad illum tex. tener etiam glo. in c. j. de consti. in vj. in parte, facti in questione illa, si nova constitutio reuocet statutum episcopi contrarium, quod non contranebat nisi ius commune. Sed in proposito hoc non obstat, sequentibus ostenditur fundamentis.

17. † Primo, quia contra illum tex. est glossa expressa in dicto cap. j. de consti. in vj. in parte, noscatur. que tenet quod si rescriptum si sit contra ius commune, non valet, nisi faciat mentionem de iure. & videtur casus de hoc in l. rescripta. & in l. nec damnoſa. C. de precib. Impera. offeren. & in capitulo ex parte. de capel. mona. habent hoc pro regula certa Io. And. Pe. de Anch. Domi. in c. vnico. de excess. prela. in vj. quod non valeret rescriptum contra legem, nisi saltem in genere fieret mentio de iure, scilicet non obstante, &c. Sunt de hoc expressa iura: bonus tex. in c. nonnulli de rescrip. quod non valet rescriptum, quod quis trahatur ultra duas diētas, nisi de illa constitutione fiat mentio.

18. † Secundo, quia Abb. in dicto cap. nonnulli. de rescrip. tertia colum. firmat amplius ad propositum, non solum de rescripto, sed etiam in privilegio: quod si alicui esset concessum privilegium contra ius commune, non valet, nisi in tali privilegio esset mentio facta de eo, per tex. nota. in cap. ex parte. de capel. monacho. vbi rex. determinat, quod si Papa confirmat prioratum religioso claustrali, non valet, si non fiat mentio de iure contrario: cum sæpe privilegia emanant
contra

contra ius ex nimia principis occupatione, aut ex nimia potentium importunitate: ideo nūc fiat mentio de iure saltem in genere, non præsumitur velle cōcedere contra ius, & fuit hoc etiam de mente Bar. in extrauagan. ad reprimendum, & in l. fina. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. versiculo quæro quid si Imperator. idem Bal. de pace Constantiæ. verbo libellarix. in versu. non obstante. imò Bal. eleganter in capitulo primo §. naturales. si de feudo fuerit enouuerfia. inquit plus, quòd quando priuilegium seu gratia principis non est communis: vt quando legitimat aliquem de feudo, contra dictum §. naturales. quia licet hoc facere possit, vt glo. ibi dicit, tamen requiritur exuberans solennitas in derogando & faciendo mentionem de iure, scilicet non obstante. §. naturales. sed vbi esset gratia communis, sufficere clausula non obstante aliqua lege, &c. vt dicit glo. in l. formiæ. ff. de re iudi. & hanc partem firmanē alij. verum est, quòd aliqui scribentium se diuiserunt ab hoc, volētes quòd ex eo quòd per viam priuilegij aliquid conceditur à principe, satis videtur quòd vellet ius commune derogare, etiam si hoc non dicat: vt Bal. inquit in l. lapilli. ij. colum. ver. ego dico. ff. de rerum diu. & huius opinionis videntur fuisse Ioā. An. & Domi. in d. c. vnico. de excess. prælato. in vj. sed opinio Bar. & Abb. & sequacium videtur habere pro se fundamenta vrgentia, attento quòd hæc priuilegia semper, vt in plurimum conceduntur per importunitatem: & per hoc ego do casum expressum in l. nec dānosa. C. de preci. Impe. offe. iuncta glo. in parte, iuri contrarium. & in l. iubemus nullam. C. de sacrosan. eccle. iuncta glo. super parte, coeleste oraculum. Bal. singu. in l. fina. C. senten. rescin. non posse. Si ergo vbi priuilegium est solummodò contra ius commune, de eo est mentio fienda: quāto fortius vbi aliquis haberet pro se ius commune, & priuilegium illi conforme: si aliud secundum in eius derogationem concederetur, deberet de tali primo priuilegio mentionem facere, etiam si aliud, quā ius commune non contineret.

† Tertiò, quia etiam vbi esset vera opinio contra Abb. & 19
Bar. quòd quando Papa concedit priuilegium aliquod contra ius commune, validum esset, dato quòd de illo iure in dicto priuilegio non esset facta mentio, non obstat in proposito: quia hoc est intelligendum, quando princeps aut Papa
concedit

concessisset priuilegium contra legem tantum, absque eo quod alicui inferret præiudicium. Sed si tale priuilegium concessum contra ius commune ultra hoc tenderet ad præiudicium alicuius tertij, non valeret concessio etiam ex certa scientia, nisi apponeretur clausula non obstante. sic inquit Bald. singu. loquens in proæmio Feud. xj. col. vers. an Rex. Salic. in l. fi. C. si contra ius vel vtili. publi. Anto. in cap. quæ in ecclesiarum. penult. col. de constit. Bal. in authen. hoc inter liberos. ad finem. C. de testa. & in l. impetrata. C. sent. rescind. non poss. & hoc modo Moderniores limitant doctrinam illam Ioan. And. & Domi. in dicto c. vnico. de excess. prælato. in quantum volunt valere priuilegium contra ius commune, etiam si de eo mentionem non faceret, ut procedat nisi tale priuilegium tenderet in præiudicium tertij. Vnde cum dicta bulla Alexandri sit contra dictum primum priuilegium Innocentij, & dotatione & donationem, etiam si illud primum ius commune solummodò contineret, de necessario debuit de eo mentionem facere dicta bulla Alexandri, cum tenderet in tantum damnum Episcopi & Ecclesiæ, ex eo quod medietas decimarum ex primo, sed hoc secundo tertia reseruatur ecclesiæ: de qua tertia Episcopus quartam, ecclesia parochialis tres quartas pro ministris & reparatione ecclesiæ percipit. Itaque vnde Episcopus quartam debuit percipere omnium decimarum, duodecimam percipit: Capitulum verò ecclesiæ cathedralis nullam: quod valde infert præiudicium.

- 20 † Quarto, vrgent etiam valde illa duo capitula, scilicet, dudum. de priuileg. & statuto. de deci. in vj. vbi de possessione decimarum, quas aliquis possidet, est fienda mentio in priuilegio, aliàs tale priuilegium non valet, nec præiudicat possidenti: ergo à fortiori si quis haberet possessionem decimarum, & haberet ad illas priuilegium seu titulum, etiam si nihil aliud ultra ius commune contineret. & ab his iuribus coactus Oldra. consiliis suis consilio cclxviij. incipit, quæstio est verum priuilegium. firmat expressè quod si priuilegium esset concessum aliquibus religiosis de decimis non soluendis, non extenditur ad ecclesias possidentes decimas de iure communi.

- 21 † Quinto, quia si in proposito bene attendatur ex prima concessione Innocentij iuncta regia donatione & dotatio-
ne fact

ne facta dicto Episcopo & Ecclesie plus iuris fuit eis acquisitum ad dictas decimas, quàm si solummodo à iure cōmuni possedissent eas. Nam cū ex regia donatione & dotatione eis facta vigore dictæ bullæ Innocentij fuit eis ius acquisitum, fuit irrevocabiliter acquisitum: quòd cū donatio per Reges facta fuit Episcopo & Ecclesie, & sic non subdito, non potuit amplius ab eisdem revocari. ex dicta doctrina Innocentij & aliorum in dicto c. novit. sequitur plus iuris ad illas habere quàm à iure cōmuni.

† Concludo ergo quòd Episcopus & Capitulum præteriti 22
debant ius ad dictas decimas ultra ius commune & privilegium Innocentij ex alio iure speciali, scilicet ex donatione regia & dotatione. Vnde dico, quòd ubicunque aliquis præterit ius ad aliquam rem à iure cōmuni, & etiam præterit de iure speciali causato ex consensu aut ex conventionione partium, quòd sibi illud tribuit, quòd ius commune & nihil plus: quòd si per aliquod privilegium sibi esset derogatum ius commune: non tamen sibi intelligitur esse sublatum aliud ius speciale sibi ad eandem rem competens. Hic est casus famosus ad propositum, iuncta glos. in cap. cū olim. de præscript. nam ibi fuit lata sententia in favorem Episcopi Lucani super quibusdam, quæ de iure cōmuni ad ius Episcopale pertinebant, quo ad plebem & capellas, & condemnatus fuit quidam Abbas iuxta tenorem cuiusdam arbitrij promulgati à Piscorenſi Episcopo: & hoc non obstantibus quibusdam privilegiis productis in causa per dictum Abbatem: dicit ibi glo. si. quare dictus Abbas ratione privilegiorum non obtinuit in totum? Respondet quòd illa privilegia, quæ fuerunt impetrata post dictum arbitrium, non præiudicabant iuri Episcopi, cū non fecerunt mentionem de dicto laudo. & sic est ibi casus ad litteram iuncta glos. quòd cū ille Episcopus prætendebat ius commune ad dicta iura Episcopalia, & ultra hoc ius speciale ex dicto laudo, licet per privilegium fuisset derogatum ius commune, tamen non fuit derogatum ius speciale ad illud sibi competens ex dicto arbitrio: arg. d. c. ex multiplici. de deci. & Abb. gustat illam glo. in d. cap. cū olim. col. si. & eam extollit ad hoc, quòd si ius speciale concurret cū iure cōmuni, non valet privilegium concessum in contrarium, nisi fieret mentio de illo iure speciali, licet tollatur
ius

ius commune. ratio est, quia Papa non censetur præiudicare iuri quod ignorat. capit. super eo. de offic. deleg. quod est notandum in proposito. Nam etiam si ex bulla Alexandri esset derogatum ius commune competens ad dictas decimas dicto Episcopo & Capitulo, non censetur derogatum ius speciale eis competens ad dictas decimas ex dicta donatione & dotatione.

Præterà dubium assignatum, & si prædicta cessassent, videretur habere aliquam vim in decimis ab aliquo possessis ex privilegio non continente ultra ius commune aliquid.

- 41 Nam in talibus decimis iam causatis & debitis cum Papa concederet secundum privilegium in illius derogationem, iam videtur informatus quod decimæ possidebantur ab illo, ad quem de iure communi pertinebant: quæ ratio videtur cessare in his decimis Sarracenorum, qui nunc ad fidem conuersi fuerunt. Nam cum hæc fuerunt quædam decimæ nouiter superuenientes, & sic quodammodo quædam noualia: cum in secta sua permanentes saltem de facto illas non soluebant, non potest dici quod Alexander sciebat illas iam ab alio possideri, ut sic videretur velle ei præiudicare alteri eas concedendo: imò econtrà satis videtur cogitasse, quod à nullo possidebantur tempore, quo ipse illas concessit, maxime quia sic de earum concessione sic fuit ei supplicatum, ut constât ex bulla. Vnde hoc casu euidenter videtur cessare dubium, nec posse habere locum regulam illam sumptam ex dicto capit. j. de rescript. Ad hoc singulariter valde pondero taxum in dicto capit. dudum de privilegiis, iuncta ratione decidendi ibi per aliquos assignata.

- 23 Dispositur enim ibi quod privilegium alicui concessum de decimis noualium non soluendis non extenditur ad decimas ab alio possessis, nisi de illa possessione fiat mentio: sed minus est possessio sola quam si cum titulo possideret nil aliud quam ius commune continente: & nihilominus disponitur ibi quod fiat mentio de possessione, quanto magis de possessione & titulo. Nunc ad propositum dicit Abbas, ibi post Boati. quod ille text. debet intelligi solummodo in casu in quo loquitur, scilicet in decimis noualium: secus ubi privilegium esset concessum super decimis aliis non noualibus: nam tunc valeret, licet non fieret de possessione alterius mentio. ratio diuersitatis, quæ infert in proposito

posito secundum epos est, quod ubi decimæ non sunt nouales, sed iam causatæ, certum est quod possidentur ab aliquo: & sic Papa concedendo super eis priuilegium videtur possessoribus derogare, cum tacite videtur mentionem facere de possessione: secus est in decimis noualium, cum poterat esse, quod istæ tales à nullo possidebantur: propterea quia nunc de nouo debebantur, ex quo terræ de nouo reducebantur ad culturam: & per consequens non potest dici quod fuit de voluntate Papæ præiudicare possessoribus, sicut in aliis decimis. Sic est in proposito, cum istæ decimæ horum Sarracenorum, qui nunc nouiter ad fidem fuerunt conuersi, de nouo tunc incepterunt, & causatæ sunt: cum ante de facto non soluebant, istam causam credendi habuit Papa Alexander, quod à nullo possidebantur, nec ad eas aliquis titulum prætendebat: & sic non est præsumendum quod voluit derogare possessioni, quam haberet Episcopus & Capitulum cum tanto iure, scilicet priuilegio Innocentij, & regia donatione & dotatione, etiam si nil aliud quam ius commune in eis contineretur. l. ij. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publi.

Præterea si recte consideretur dicta bulla Innocentij & regia donatio & dotalio Episcopo & Capitulo facta, non potest dici, quod nil aliud contineat ultra quam ius commune. Nam & si in dicta ciuitate ecclesiæ haberent parochias distinctas, vt sit quotidie, forte dictæ ecclesiæ cathedrali non pertineret tanta pars decimarum, sicut illa contenta in dicta donatione: & sic in hoc, & aliis de quibus in dicta donatione, larga sit mentio ultra quam ius commune, videtur eisdem concessum, maxime cum in dicta regia donatione & dotatione quarta fuit Capitulo assignata: quod non est cautum à iure communi. Sed ubi priuilegium partim continet ius commune, in parte non: non valet secundum priuilegium impetratum, etiam contra illam partem primi priuilegij, quæ continebat ius commune, nisi de illo primo priuilegio esset facta mentio. sic determinat Abb. per illum text. loquendo expressè in priuilegio decimarum in ea. veniens. de præscript. iij. col. post Innocen. ibi, quem etiam Anto sequitur. idem Anto. in c. j. de rescript.

Ultimò de surreptione dictæ bullæ Alexandri. ex ea manifestissimè constat: in ea enim non solum nulla mentio facta

facta fuit de dicta bulla Innocentij, & donatione regia & dotatione, sed ultra hoc asseritur in ea quod decimam illam, quam dicti Sarraceni, dum in perfida secta sua manebant, soluebant & præstabant Regi suo, nunc dominiis locorum soluebant & Regibus. Vnde magnum damnum incurrerent Reges, & eorum successores, & dicti domini locorum, si dictis infidelibus iam ad fidem reductis dicta decima carere deberent; & sic in locum dictæ decimæ, quæ carebant, nunc eis ad fidem conuersis supplicatum fuit sanctitati suæ super dictis decimis concedendis, quas concessit in locum dictæ decimæ: & sic sanctitas sua non fuit informata, nec ei fuit dictum, quod medietas illius decimæ, quam Sarraceni soluebant in illis certis locis Episcopatus, erat concessa à Rege, & donata dicto Episcopo & Capitulo, & de illa dotata ecclesia antequàm ipsi conuersi fuissent: quia si ei hoc dictum fuerat, eidem Episcopo & Capitulo concesserat medietatem decimarum spiritualium, quæ successerunt in locum dictæ decimæ: quod si hoc concessit dictis dominis locorum, ex illa consideratione & relatione sanctitati suæ facta, quod ipsi domini possidebant dictam decimam, & in locum eius quod illa carebant, à fortiori hoc ipsi Episcopo & ecclesiæ concesserat, si fuerat informatus quod medietas illius decimæ fuerat dicto Episcopo & Capitulo concessa in dotem, ut constat ex dotatione facta dicto Archiepiscopo Toletano.

Ex antè dictis licet semipleno decurtatoque calamo perstrictis, videor mihi dubiis satisfactum esse, scilicet primo & quarto; & licet in his respondendis saltum fecerim, scilicet de primo ad quartum, causa hæc se obrulit, quia continuam habent dubitationem & materiam, sicut habent secundum & tertium, ut ex eisdem constat quæ subiciuntur.

Primum dubium.

SI la donacion de la quarta parte de los diezmos de los Moros que se haze al dicho perlado por la ereccion sies de los diezmos que eran derechos reales moriscos, o sieran de los diezmos que los Moros denian a la yglesia.

Quart

Quartum dubium.

Item si caso que la dicha donacion de la quarta parte de los diezmos de los moros contenida en la ereccion fuesse de los diezmos, que los Moros deuian a la yglesia, si era menester hazer mencion de ella en la bulla, que sus altezas impetraron de las dos tercias partes de los diezmos de los Christianos nuevos, pues la dicha ereccion no contenia otra cosa si no el derecho comun.

Nunc deueniendum restat ad alia dubia satisfacienda, scilicet, secundum, & tertium: & si vera sunt supradicta, de quibus longus sermo habitus est, scilicet, quòd concessio & donatio decimarum fuit de decimis ecclesiæ debitis ab ipsis Sarracenis nunc ad fidem conuersis, & quòd bulla Alexandri in contrarium concessa fuit subreptitia, non esset opus insistere ad digressionem alterius dubij. Sed, vt clariùs iustitia Episcopi & Ecclesiæ ostendatur, dato quòd aliqua ex prædictis in dubium reuocari possent, quod non fatemur, sic respondetur ad dubia, quæ sequuntur.

Secundum dubium.

Item caso que esta donacion fuesse de la quarta parte de los diezmos, que eran derechos reales si el dia que se conuertieron, pues espiraron los dichos moriscos, y no los deuieron ni pagaron despues si espiro ansi mismo la donacion de la dicha quarta parte de los diezmos, que estava hecha al perlado.

Ad hoc dubium, quæ subiiciuntur ad eius responsionem vrgere videntur, eo ipso quòd dicti Sarraceni conuersi sunt ad fidem, licet cessauit aut extincta fuit decima illa regalis, quam ipsi soluebant, vt ius profanum vulgariter morisco: attamen succcessit decima ecclesiæ debita, vt ius speciale in eius locum, quam ipsi iam fideles persoluant, & quæ de facto non soluebant permanentes in secta sua, licet ad illam de iure essent obligati, vt supra ostensum fuit. Si ergo in decima illa regali Episcopus & Capitulum medietatem habebant ex donatione & aliis titulis antedictis, cur non illa extincta (quæ expirauit eorum conuersione) Episcopus & Capitulum habebunt eandem medietatem in decimis spiritualibus ecclesiæ debitis, quæ in illius locum succcesserunt, & quas nunc ipsi ad fidem conuersi soluunt, & non aliam dec-

mam regalem, quam antea soluebant? imò vt in alterius decimæ locum istæ decimæ subrogata? eodem iure in illis debet vti Episcopus & Capitulum, cum nullum regressum habere possunt ad consequendam medietatem dictæ decimæ regalis, illa extincta per eorum conuersionem, vt haberet dubium assignatum, quod sic iuridicè ostenditur ex casu satis notabili ad propositum in lege, mater. C. de rei
 24 vendicatione. Regulariter t enim in iudiciis particularibus pretium quod quis habuit ex re mea, quam vendidit me inuito aut ignorante, non succedit in locum rei meæ venditæ: nec actionem habeo contra venditorem ad pretium illud, sed potero rem meam vindicare ab emptore. Hoc est, quod iura dicunt, quod in particularibus iudiciis pretium non succedit loco rei: quia licet sim dominus rei meæ, non tamen sum dominus pretij, quod habitum fuit ex ea. ff. de hære. vendi. l. venditor ex hæreditate. circa medium. iuncta l. quibus. §. fina. ff. de furtis. in vniuersalibus est secus, lege, si rem & pretium. de peti. hæredi. ff. cum concor. Nunc ad propositum dico quod hoc est verum nisi illa res mea esset perempta, ita quod ego illam recuperare non possum: nam tunc in subsidium potero à venditore petere pretium. & sic iste est vnus casus, in quo illud quod habetur ex re mea, aut loco eius succedit, subrogatur in locum rei meæ, & mihi debetur sicut res mea, scilicet cum res mea perempta fuit, ita quod illam recuperare non possum. Iste est casus notanter decisis in dicta l. mater. ad fin. ibi, proprietatem amisisti, ad pretium actionem exercere non prohiberis. Similis decisio & singularis fuit Africani Consulti in lege fina. ff. de nego. gestis. ibi, ea quæ in rerum natura esse desierit, de pretio mihi actio danda. idem ipse decidit in l. si eum seruum. ff. si certum peta. ibi, mortuo eo posse te mihi pretium condicere. l. j. C. de re. alien. non alie. ad finem l. Iulianus. §. idem Celsus. ff. de actio. emp. & nedum hoc habet locum in venditione, sed etiam in permutatione: si aliquis rem meam permutasset cum alia re, quod si res mea fuit perempta, habeo actionem ad aliam rem, quæ successit loco rei meæ, ita firmit Cynus in dicta l. mater. in liij. quæstione, per l. Imperator. §. fina. cum l. sequenti. ff. de lega. ij. quem ibi sequuntur Bald. Salice. Idem si venderetur res mihi hypothecata, vt tenet glos. nota. in l. j. in glo. fina. ff.

na. de distractio. pigno. Si ergo omnia hæc iura ad hoc clamant, quòd vbi res mea est perempta, habeo in subsidium actionem ad illud, quo loco rei meæ habitum & subrogatum fuit: satis æquè videtur dicendum à simili, quòd cùm fuit extincta dicta decima regalis, & sic medietas eius pertinens Episcopo & Capitulo, quòd eisdem debeat medietas decimarum spiritualium, quæ in eius locum successerunt eis ad fidem conuersis.

† Ad prædicta facit textus singularis in c. sanctæ Mariæ j. & ij. vt lite pendens. vbi illa bona de quibus ibi, fuerunt subrogata in locum illorum bonorum, quæ non poterant haberi. & facit regula illa Brocardica, quæ ibi probatur secundum Barto. quòd res quæ succedit in locum alterius, eodem iure censetur cum illa. est casus nota. ad propositum in l. Imperator. §. fina. cum l. sequenti. ff. de lega. ij. l. fideicommissa. §. si rem suam. ff. de lega. iij. l. vxor marito. ff. de dona. inter virum & vxorem. & hoc in profanis sic statuta & decisa sunt, vt æquissima à Iuriconsultis ex æquitate illa sumpta à. l. si me & Titium. ff. si certum petatur. Quid enim iustus quàm si res mea aut mihi debita perempta, consumpta, aut extincta sit, detur mihi actio ad illud, quod loco rei meæ successit, vt Consultus inquit in dicta l. si me & Titium. quantò magis in ecclesia, vt sumus in proposito quæ in hoc priuilegiata est, vt res empta ex pecunia ecclesiæ efficiatur ecclesiæ, vt glo. iuris ciuilibis tenebunt in l. si ex ea. C. de rei. vendi. & in l. si vt proponis. eodem titu. & in l. vxor marito. ff. de donatio. inter virum & vxorem. probatur in c. j. de testa. & in capitu. inquirendum. & ibi glos. & Docto. de pecul. clerico.

Ex quibus videtur quòd non exspirauit donatio, etiam dictis Sarracenis ad fidem conuersis, cùm habeat in quo operetur, scilicet in dictis decimis ecclesiæ, quas ipsi nunc soluunt loco dictæ decimæ regalis, quæ exspirauit eorum cōuersione.

Nec obstat si dicatur quòd ista subrogatio non potest habere locum, ex eo quòd dictæ decimæ spirituales subrogatæ non sunt in potestate regia, sicut erant alix quæ erant ius regale, quas Reges donauerunt. Primò, quia imò sunt, quod constat ex eo quòd ipse Innocentius concessit eisdem Regibus potestatem & facultatem dotandi de decimis Agarenorum, & sic extenditur ad istas subrogatas,

cum ad concedendum & dotandum habuerunt facultatem à Papa. Secundò quia ultra hoc iam sunt in potestate regia per bullam, quam impetrarunt ab Alexandro, & per consequens debet & potest habere locum subrogatio earum in locum decimæ ab eis concessæ, cum illa expirauit dictis Sarracenis ad fidem conuersis.

Et ex his satis euidenter manet responsum ad tertium dubium assignatum, quod est hic finale, & in effectu continet: Si dicta bulla Alexandri fuit subreptitia, eò quod suæ sanctitati non fuit facta mentio de dicta donatione & dotatione, ex quo erat de decima regali à Sarracenis debita, & ut ius regale non decimale spirituale non expirauit: maximè quia de regia donatione non videbatur necessarium facere mentionem summo Pontifici, &c. ut latius in dubio hoc habente in effectu. Considerato & habito pro constanti quod donatio regalis & dotatio decimarum prius facta vigore bullæ Innocentij fuit de decimis ecclesiæ debitis prout est ius spirituale, ut in dubio supra probatum fuit. Non esset necesse huc dubio respondere, cum subreptio ex multis ostendatur manifestissimè, de quibus ante sermonem fecimus. Sed etiam si dicta donatio & dotatio fuisset facta de dicta decima regali, prout erat ius regale morisco, fuit bulla Alexandri subreptitia.

Primò, quia ut nunc proximè probatum est, si extincta aut perempta dicta decima regali, decima spiritualis in eius locum successit, & subrogata fuit, & per consequens Episcopo & Capitulo debita, prout alia eisdem concessa & donata fuerat, nullum restat dubium nisi dictam bullam esse subreptitiam, cum non fuit facta mentio Papæ de iure dicti Episcopi & Capituli ad dictas decimas sibi pertinentes ex dicta subrogatione nec de possessione earum. & sic militant iura allegata superius disponentia in decimis, ut non valeat earum concessio, nisi de titulo aut de possessione alterius fiat mentio.

Secundò, quia in dicta dotatione facta à dicto Archiepiscopo Toletano ex regia donatione & concessione vigore dictæ bullæ Innocentianæ, fit quædam generalis dotatione de medietate decimarum prædialium & personalium, et cætera. quæ videtur referri ad decimas Christianorum generaliter & indistinctè. alia est specialis de dicta decima Sarracenorum, ut latius continet scriptura. Probatum est supra, quòd

quodd ex dicta generali dotatione debentur Episcopo & Capitulo decimæ nouiter superuenientes, & per consequens decimæ Sarracenorum, qui conuersi sunt ad fidem: & hoc tanquàm noualia quædam comprehensa sub dicta generali dotatione decimarum, licet de Sarracenorum decimis nil amplius dictum fuisset. Vnde licet decimæ eorum ad fidem reductorum non comprehenderentur sub speciali mentione, qua de decima regali motisca facta fuit in dotatione, tamen comprehenduntur sub alia generali dotatione: quæ licet simpliciter & indistinctè fuit facta, extèditur ad decimas & redditus superuenientes, & per consequens ad decimas Sarracenorum spirituales, postquàm ad fidem conuersi sunt. c. quoniam. & c. ex parte. el. iij. de deci. & suprà latè dictum est. Vnde hoc respectu de necessario fuit mētio facienda summo Pontifici de dicta dotatione sic facta ex regia donatione, quodd ex dicta causa fuit ius acquisitum Episcopo & Capitulo ad dictas decimas.

Tertiò, quia & si omnia antedicta cessassent, nihilominus dicta bulla Alexandri videtur habere subreptionem, ex hoc, quodd vna de causis expressis in supplicatione eiusdem bullæ est, quodd decima Sarracenorum locorum dominis persoluebatur, & quodd valde dispendiosum esset tam Regibus & successoribus quàm dictis dominis locorum, quibus decima persoluebatur, si decima prædicta in totum careret eis ad fidem conuersis. Et vltèrius hac narratione ibi facta subdit Papa: Pro parte vestra fuit supplicatum, vt omnibus præmissis attentis, &c. Super hoc vestræ ac successorum vestrorum & aliorum temporalium dominorum Indemnitati prouidere dignaremur, &c. Si ergo hoc sanctitati suæ fuit expositum pro principali causa, & ex ea dictis dominis locorum fuerunt concessæ dictæ decimæ: quantò magis credendum & præsumendum est, si suæ sanctitati fuerat expositum, quodd dicta pars decimæ regalis pertinebat ad Episcopum & Capitulum, quodd eisdein concesserat totam medietatē antè eis donatam & concessam? Vnde eò quodd illud tacitum fuit & expressum indistinctè, quodd dominis locorum persoluebatur, & quodd Regibus & eorum successoribus & dictis dominis tantum præiudicium obueniebat, nec aliquid dictum fuit de Episcopo & Capitulo, quibus idè damnum inferebatur: satis inducitur subreptio, & per conse-

quens licet donatio esset regia, fuit de ea facienda mentio
 Papæ, cum ex ea ad illas decimas esset ius Episcopo & Capi-
 tulo acquisitum: & si eis carerent, damnum incurrerent: cu-
 ius damni vitandi causa Papa motus fuit ad concedendum
 aliis, ut ex bulla constat. Hæc ergo subreptio in tacendo præ-
 dicta induxit subreptionem: nam † subreptio etiam quæ nõ
 26 provenit ex dolo, vitiat eatenus quatenus fuit causa inducti-
 ua concessionis. casus est in c. super literis. de rescrip. qui ad
 hoc extollitur per Abb. ibi ij. nota. Imò subreptio vitiat gra-
 tiam ipso facto, etiam si constet in tacendo factum alienum.
 quod impetrans probabiliter ignorabat. Iste est casus singu-
 laris in c. constitutus. de rescrip. quem Abb. dicit se alibi ne-
 scire ibi. ij. nota. & subreptio multò fortius literas gratio-
 sas vitiat, quàm literas ad lites. cum gratia ipso facto est nul-
 la propter subreptionem. c. j. & ij. de fil. presby. in vj. ad au-
 dientiam. de rescri. ad lites non ipso iure. ceterum. de rescri.
 Præterea licet fateremur, quòd Alexander nihilominus cõ-
 cessisset Regibus dictas decimas, licet sciret de dicta regia
 donatione: quod esset diuinare, tamen non potest negari, quòd
 saltem non ita de leui cõcessisset. Vnde subreptio vitiat ne-
 dum quando fuit causa inductiva, sed etiam impulsiva: ut
 quia Papa bene concessisset, sed non ita de facili. Casus est
 vnicus in c. postulasti. de rescrip. & Abb. ibi vltimo nota. Ex
 his & aliis quæ dilatari possent, colligitur dicta subreptio:
 quibus explicitis, quæ iudicio & correctioni melius sentien-
 tis submissa vadunt ad portum, cum exoneratione dubio-
 rum Deo duce deuentum est: & vbi aliquod occurrat
 super his dubium, memento eius, quod à Papi-
 niano scriptum est in l. sunt personæ. ad
 finem. ff. de religio. & sumpti. fune.
 ibi, nam summam esse ratio-
 nem, quæ pro religio-
 ne facit.

Rodericus Suares.

PROOEM

PROOEMIUM HVIVS LIBRI,
QVI VVLGARITER FORVS
NVNCVPATR.

OVVM ius in plerisque huius regni nostri legibus prolatū: Aded breui ac vniuersali verborum compendio expositum est, vt inducente multas continuò natura varietates occurrentibus quotidie particulariter dublis, minimè eorum clara sit inuenta decisio. Et ipse vidi nostri temporis professores, tam in iudicando, quàm in consulendo, sententias diuersas proferentes, dubia dubiis superaddere. Hoc euenit: quia pauca ex multis, breuissima ex amplissimis per eius commentatores tradita sunt: intantum vt sitientes ab eis continuò recedamus (hæc istorum eruditionis monumenta) tantam igitur questionum penuriam inueniens, & hoc miserrimum iudicans, occurrere tantæ necessitati anhelans, ordines harum legum & tramites, per quos ambulandum sit manifestare tempestiuū mihi esse visum est: ita vt pro posse nihil huiusmodi artis necessarium relinquatur incognitum. Periculosum opus certè, & obrectatorū meorum latratibus patens. Nec calamū apponere intendo super his legibus, quæ iuri communi concordant, quarum materia in iuris ciuilis corpus per illustres viros, & in vtraque censura (vt ita dixerim) Semideos, intantum extitit lucidata, vt nihil suprà. Reponere enim alia quodammodo esset ad nauseam prouocare iura. Solummodò igitur Deo concedente in earū legum declaratione, quæ sunt

in vsu, & nouam iuris dispositionem continent,
& in earum decidendis quaestionibus, quas in pra-
ctica occurriffe expertus sum, longiori atque uti-
liori calamo quàm alij fecêre, insudabo. Roderi-

SVMMAE.

- 1 *Leges fori non sint seruandae, nisi quatenus fuerint in vsu.*
- 2 *Leges fori vsitatas fuisse, probandum est, à quo. & no. 9.*
- 3 *Leges desuetudine non tolluntur, nec ad statutorum & legum es-
sentiam requiritur vsus probatio.*
- 4 *Lex, an quia in vsu non fuerit, aut vsus implicitum sibi contra-
rium habuerit, rigore consuetudinis inducta sublata censeatur.
Plurima hîc dantur exempla.*
- 5 *Ius aedificandi etiam altius, quàm longissimo tempore aedificatum
fuerit, simplici abstinentia non tollitur.*
- 6 *Consuetudo quando in legis derogationem possit dici introducta.*
- 7 *Consuetudo an ex non actibus inducatur.*
- 8 *Consuetudo negans in mari non licere piscari, quando praescri-
bitur.*
- 10 *Consuetudo quia non scripta, pendet ex facto vtentium, quod ab
allegante eam necessario probandum est.*
- 11 *Vsus & consuetudinis differentia.*
- 12 *Consuetudo vt testibus probetur, quid ab ipsis deponendum est.*
- 13 *Verbum solitum est, vniuersale verificatur ex vno actu: Consue-
tum, ex duobus.*
- 14 *Consuetudo notoriè obseruata, non est necessario probanda.*
- 15 *Leges iuris communis testium subscriptionem in instrumentis re-
quirunt.*
- 16 *Iurisdictio an praescribi possit.*
- 17 *Dicto alicuius excellentis viri, dicentis ita esse de cōsuetudine, &
talem legem fori esse in vsu, standum est.*
- 18 *Alexandri Imolensis commendatio.*
- 19 *Index, cum lex dubia fuerit, communis vsus & cōsuetudinis in-
tellectum in iudicando sequi debet.*
- 20 *Lex noua intelligitur, & limitatur secundum legis antiquae
dispositionem.*
- 21 *Statuta an recipiant interpretationem restrictiuam.*
- 22 *Consuetudo legem, & lex consuetudinem interpretatur.*
- 23 *Limitatio ad gl. 1. sciendum. ff. qui satisd. cog. & no. 25.*

Excep

- 24 *Exceptionis alicuius positio, an aliarum exceptionum, que in iure clauduntur sit exclusio. & nu. 26.*
 27 *Bartholomaeus de Salice impudentia ab anthore arguitur, & quare.*
 28 *Iudex in dubiis debet illam opinionem sequi, que pia causa, anima, & conscientia faveat, sit qua dicantur pia causa.*

Ntequàm lecturâ ordinariam aggrediar, primo aliqua evidentialia præmittam, quæ mihi non solum perutilia, imò valde necessaria videntur ad cognoscendum effectum legum huius libri quem postulandâ cōmentandūque assumpsi, cum non sit intentionis meæ (vt prædixerat) legere ordinariè omnes leges, sed solum eas quæ sunt in usu.

† Primo præmitto q̄ leges huius fori solum obtinēt vim quatenus sunt in usu obseruatæ. Iste est casus in l. j. tit. xxviij. licet in meo libro sit. xxix incipit *nuestra intentiones*, in ordinamento de Alcalá. ibi, *mādamos que los dichos fueros sean guardados en aquellas cosas que se usaron*, vbi lex dat formam in negotiis determinandis, quòd primo determinētur per disposita in dicto ordinamento de Alcalá ante omnes alias leges, & postea per leges huius fori, postea per leges partitarū, intellige suo ordine, scilicet q̄ in his quæ reperiuntur disposita per ordi. de Alcalá, illud seruetur, etiâ si aliter in aliis sic dispositū, & sic leges huius libri anteponanatur legibus partitarū in eo q̄ istæ leges sunt in usu: & sic debet limitari l. fi. quæ incipit. *todo saber*, infra lib. j. tit. de las leyes. vbi indistinctè rex. dicit quòd omnes lites dirimantur per leges huius lib. Idem dicit rex. l. j. eo. lib. tit. de l'officio de los alcaldes. & idē dices de legibus eiusdem fori quatenus reueriuntur correctæ per alias leges nouas post editas à diuersis regibus in diuersis ordinationibus. Verum est q̄ rex Ioānes secundus in Madrid anno. M. cccc xxxi r. petitione xxxviij. statuit q̄ primò dirimantur lites per ll. per eum cōditas, & postea per leges aliorū regū. Aliter disponit rex Io. ordi. de Birutesca. Sufficit inquitūm attinet ad ll. huius lib. dicta lex de Alcalá manet incorrecta, scilicet q̄ non valent leges huius fori nisi quatenus sunt obseruatæ in usu: & sic limitabis d. l. j. & l. fi. quæ indistinctè disponūt leges huius fori in omnibus causis obseruandas, scilicet si obseruātur in usu: quod vulgariter dicimus. *en quanto son usadas y guardadas.*

- 2 † Hoc præmissio quæro, cui incumbit onus probandi, utrū ei qui allegat pro se aliquam legē huius fori incūbat probare illā esse obseruatā in vsu, an ei qui illā impugnat ex non vsu eā nō esse vītatā incumbat probare? multoties habui de facto, & quidā pōst illator harū legum Alfonso de Mōralus nomine in quibusdā apostillis per eū olim factis ad d.l. ordinamēti, in quodā repertorio per eū edito ad ll. huius regni in parte leges, postillādo d.l. de Alcala, postillādo illam partem, *aquellas que se vsaron* affirmat q̄ ei, qui allegat eā nō esse in vsu, incumbat onus probādi vsum contrariū dictæ legi, mouetur: quia sufficit q̄ d. ll. sunt scriptæ: & de cōtrario vsu non probatur: cū lex semper sit in viridi obseruantia, quandoquēque casus acciderit, etiā post mille annos: Domini c. vt animarum. §. statuto. de consti. lib. vj. Ant. lo. And. in c. Ioā. de cleri. commu. Arch. iij. dist. c. fi. & quia lex semper loquitur. l. Arriani. C. de hæret. l. de quibus. ff. de legi. & quia
- 3 leges non tollūtur per desuetudinē. hæc ille. † Certē loquēdo de legibus, prout sunt leges iuris cōmunis, quarū fundamento vtitur Alfonso: quæstio stat sine dubio. Nam ad essentia seu substantiā legis vel statuti, quod est magis, nō requiritur probatio vsus eius: quia lex nō tollitur per desuetudinem. l. vetustissimā. C. de iure do. impe. l. Arriani. C. de hære. ibi, semp pro viridi obseruatia valituris: & Bar. in procc. Digest. in §. & antea. dicit q̄ absit à seculo legē tolli per desuetudinē. Idē Cin. in d. l. vetustissimā. per eandē l. Nā si ibi Imperator corrigit vetustissimā obseruationē, quæ vīrata non est à tēpore, cuius nō extat memoria: ergo tenebat, licet vīrata nō esset tāto tēpore. nā ex quo illā corrigit Imperator, ergo tenebat. l. nā & si sub. ff. de iniust. rest. idē Cin. in l. rē nō nouā. §. patroni. C. de iud. dicēs q̄ licet lex nō sit vīrata, nō tollitur nisi cōtraria cōsuetudo irrepserit: & p hoc reprehēdit quādā gl. Bulga. positā in d. l. super parte, tatiis. nā cū à Bulga. peteretur iuramētū: de quo ibi dicit gl. se respōdisse cuidā iudici: Imperatoris lege cauetur, sed cōsuetudine nō habetur. Hęc Cin. & si intelligas gl. cōsuetudine nō habetur, quia nō vītatur, meretur reprehēdi Bulga. sed si intelligas ex eo quia cōsuetudo est in cōtrariū, restē dixit Bulga. & sic intellexit ibi Bal. dicēs se cōsuluisse in tali quæstione: Dictabat statutū, q̄ nō valeret sententia mercatorū, nisi omnes quatuor consules intersint in definitiua: sed consuetudo obser

obseruat trium sententiã sine quarto: dicit quòd ex quo est
 ita de cõsuetudine, est derogatũ statuto: & certè cõsiliũ Bal.
 deseruit de paruo dubio, cùm cõsuetudo bene posset deroga
 re nõ solum statuto sed legi, secũdum distinctionẽ l. de qui-
 bus. ff. de leg. & l. ij. C. quæ sit lon. consu. & vtrobiq; per cõs.
 Sed ex eo quòd Bal. refert se illud dicere argumẽto illius gl.
 sentit quòd gl. loquitur de cõsuetudine cõtraria, nõ autẽ de
 simplici non vsu: quia si de illo sentiret Bal. in quæstione, in
 qua cõsultuit, nõ rectè dixisset. Prædictã conclusionẽ sequitur
 Cin. declarãs optimè hoc principium in l. ij. in viij. col. vers.
 expediti sumus. C. quæ sit lon. consu. dicẽs quòd † vbiq; que
 nõ vsus habet vsum implicitũ legi cõtrariũ, tũc talis nõ vsus
 bene tollit legẽ vigore cõsuetudinis inductẽ. Ex tali vsu cõ-
 trario ponit multa exẽpla, vbi vsus vetat id quod à iure cõ-
 muni est dispositũ & permissũ: seu permittit id quod à iure
 cõmuni est prohibitũ, putà lex diuidit cõmuniter heredita-
 tem inter filios: populus huius ciuitatis vsus est actũ cõtra-
 rio, s. q. maior natu habeat totã hereditatẽ, vt est in Anglia.
 Itẽ lex permittit liberũ esse cuiq; vsq; ad cælum ædificari. l.
 altius. C. de serui. Cõsuetudo prohibet in aliquibus locis vl-
 tra certã partẽ & modũ ædificia tolli, vt colligitur ex l. j. C.
 de ædi. priua. His & similibus casibus dicit legẽ tolli per nõ
 vsum nõ simpliciter, sed habentẽ factũ & vsum contrariũ. Si
 verò nõ vsus populi nõ habet implicitũ vsum contrariũ dis-
 positioni legis in substãtia nec in forma, non tollitur lex ex
 tali nõ vsu: putà quia fortè nõ accidit casus, vel si accidit, ta-
 men homines nõ sunt vsũ lege pro tali casu, nõ tamẽ fecerũt
 contrariũ. Pone exẽplũ secundũ eũ: Lex dicit q. Hermaphro-
 ditus debet iudicari secundũ prævalentẽ sexũ. l. quæritur. ff.
 de sta. ho. mille annis fortè nullus visus fuit, & sic homines
 nõ sunt vsũ illa lege: absq; quòd per hoc dicereinus illam esse
 correctã, quia sic multæ leges infortiati esset correctæ. Po-
 nit aliud exẽplum, quãdo casus accidit, sed hoĩes nõ sunt vsũ
 illa lege. Pone q. dāno in agro dato nunquã in illa ciuitate
 est actũ lege Aquilia: certè nõ propterea sunt sublatae leges
 loquẽtes de lege Aquilia: sic in iuramẽto aduocati, licet nũ-
 quã fuerit præstitũ, tamẽ nõ propterea sublata est illa, rem
 nouã. in §. patroni. C. de iudi. imò posset peti. non tamẽ pos-
 set iudiciũ annullari propter hoc quod nõ fuit præstitũ nec
 petitũ, quia inducit cõsuetudo q. valeat iudiciũ sine eo, tamẽ
 si pet

si petatur, nihilominus debet præstari: quia non interuenit
 5 actus contrarius, qui tolleretur illam legem. † Ex quo infer
 quod si longissimo tempore sit ædificatū vsq; ad certam al
 titudinem, & nunquā altius, ista est simplex abstinencia, quæ
 abstinencia non tollit ius ædificandi vsq; ad cælū secundum
 Cin. post Nico. de Mat. cuius fuerūt verba supradicta in d. l.
 ij. viij. & ix col. Hanc opin. tenet Ioan. Fab. in §. ex non scri
 pro. vj. col. versū. sed quæritur an cōsuetudo, instit. de iur. nat.
 Vnde infer quod licet nunquā fuit auditum in regno Fran
 ciæ, quod adulter puniretur pœna legis Italicæ, quod si hodie
 accusetur potest & debet puniri, cū desuetudo non tollat
 legem, nisi quando habet factū implicitum (vt quia adulter
 alia pœna punitus sit.) Idem Host. in summa de cōsue. versū.
 nūquid ergo, sic est intelligenda gl. in §. igitur in proœ. In
 stit. quæ dicit legē tolli per desuetudinē vel per contrariam
 consuetudinē, & gl. in d. §. patroni. & l. j. C. de latiliber. tol.
 & l. j. C. de dedi. liber. tollē. & l. ordo. ff. de publi. iudi. & iij.
 dist. c. leges. sed quod tunc lex tollitur per desuetudinē, quā
 do talis desuetudo habet factū contrarium inducēs consue
 tudinem contra l. secundum eum. Idem tenet Abb. in c. fi. de
 fo. compe. x. col. in versū. vlt. circa hanc remissionē, loquendo
 verum valeat cōsuetudo, quod non fiat remissio: dicit quod
 valet consuetudo, quod iudex domicilij non remittat ad iu
 dicem delicti, & econuerso quod intelligit quādo sæpe fuit
 petita remissio delinquentiū, & fuit denegata, nec aliud in
 6 de secutum est. Nam † quia iste non vsus habet contrarium
 actū dispositioni iuris, bene per talem non vsū introduc
 tur consuetudo in legis derogationē. secus si nunquā fuisset
 petita remissio nec cōcessa: quia non potest dici introducta
 consuetudo, quia nihil aliud actum fuit contra ius cōmune.
 Cū requiratur petitio ad hoc, vt fiat remissio, vt in §. si quis
 verò comprehensorū. hæc omnia sequitur Aretin. in d. §. igi
 tur. & idem in statuto firmat Sali. in d. l. ij. fin. col. C. quæ sit
 lon. consu. dicens quod statutū ad sui esse non requirit aliam
 obseruantiam eius præcedere nec actū pluralitatem, sicut
 cōsuetudo. idē Aretin. in §. igitur. insti. de iur. na. Ex quibus
 ipse infer in l. j. in fi. princ. & in l. si expresse. v. col. de ap
 pel. ff. contra Pe. de Anch. in cle. j. de reb. eccle. non alie. quod
 sententia lata contra statutū non vitatum est nulla, si non
 fuisset sublatū per contrariam consuetudinē: cū semper
 obtin

obteneat vim sicut lex, nisi sit contraria consuetudine sublatum. † Bene faciunt pulchra verba Bal. in d. l. de quibus. ix. 7
 col. ff. de legi. versum. modò queritur. vbi querit an ex nō acti-
 bus inducatur consuetudo, putā quia vassalli nūquam iurā-
 uerunt si scilicet, videtur quod non: quia non entia non ha-
 bent materiam nec formā. l. actor. de proba. Itē, quia ex ni-
 hilo non sequitur aliquid, de acq. pos. l. quod meo. Itē, quod
 non est populus, nescit. l. si pater. in gl. parua de hære. instit.
 † postea arguit in contrariū: quia consuetudo negatiua po-
 test præscribi, putā quod non interponatur decreta. l. diutur-
 na. ff. de legi. quod nō liceat in mari piscari. l. quisquā. de di-
 uer. & temp. præf. Itē, quia eo ipso quod omittitur forma in
 actibus hominū longo tēpore. videtur præscribi contra for-
 mā: ar. l. tribunus. §. si ff. de testa. mil. & quia obseruantia in
 quibusdā videtur cetera destruere. l. si. C. de testa. Itē, serui-
 tus negatiua præscribitur, ergo consuetudo. l. ij. C. de serui.
 cōcludit decidendo, quod si negatiua cōsuetudo potest elici
 ex actibus, præscribi potest, aliās nō: ar. d. l. ij. & hoc dictum
 reperio cōmendasse Alex. & eidem præstitit maximā opem
 ad consulendū in cons. cxxxv. ij. vol. in quibusdā qui se vole-
 bant eximere à cōtributionibus. faciunt quidā nō dicta, quæ
 posui. §. in hoc proce. in hac q. versum. secūdo limit. his ergo &
 aliis quæ vulgariter adduci possent, attentis terminis iuris
 cōmunis, cōclusio procederet sine dubio. † Sed contrarium 9
 puto de iure verius, & ita teneo quo ad propositū, de quo agi-
 mus: imò quod ei qui pro se allegat aliquā legē huius fori,
 incumbit onus probandi illā esse in vsu obseruatā, moueor
 ex d. l. ordi. de Alcalá superiūs allegata ibi (*que los dichos fue-
 ros sean guardados en aquellas cosas que se usaron*) & sic hoc est ius
 nouū limitans & restringēs leges huius fori eatenus valere,
 quatenus obseruantur in vsu. Si ergo sumūt vires ex vsu: qui
 allegat eas, seu ex illis vult se adiuuare, debet eas verificare
 cum qualitate à d. ll. requisita, sed cū vsu. Prætereā hoc pro-
 batur in l. j. C. quæ sit lon. consu. ibi, probatis his, quæ in op-
 pido frequēter in eodē controuersiatū genere seruata sunt:
 iuncta gl. vbi casus secundum omnes, quod qui fundat se in
 cōsuetudine, tenetur illam probare, dicit gl. quomodo ergo
 cū cōsuetudo sit ius, probatur: cū ius probandum non sit,
 dicit gl. illud esse verū in iure scripto, quod est certū & fini-
 tū: sed ius † consuetudinariū est non scriptū, pendet ex facto 1
 vident

vtentiu, quod factu est necesse probari. & Bal. ibi dicit illam
 gl. esse not. qvbi ius pēdet ex facto illud est probandū. Idem
 ibi Sali. idē Bal. in l. generaliter. la. ij. C. de epis. & cle. ij. col.
 ponit exēplum: Consuetudo est, q mulier possit se obligare
 pro dimidia vna cū viro: illa cōsuetudo ipso iure roborat cō-
 tractū: dicit quod in libello nō est necesse facere mentionem
 de cōsuetudine, quia ipso iure res ita se habet: cū ille, qui
 agit, semper videat omne ius suū tentare & deducere, siue
 ius cōmune, municipale, seu cōsuetudinariū (vt inquit Inno.
 in c. certificari. de sepult.) tamē cū fundat se in iure cōsuetu-
 dinario, & sic ex tali iure, quod capit vim ex vsu, tenet pro-
 bare dictū vsu & consuetudinē, super qua se fundat, secun-
 dū Bal. praterē qui fundat se in vsu, fundat se in facto: sed
 facta probāda sunt, quia peritissimos fallūt. l. ij. C. de iur. &
 fa. ign. facit tex. not. in c. j. de cōsti. lib. vj. ibi, quia tantū bo-
 norū & personarū singulariū cōsuetudines & statuta, cū sint
 facti, & in facto cōsistant, potest probabiliter ignorare, & c.
 Idē Bal. in l. ij. C. quæ sit lon. cōsu. xv. q. dicit esse casum in d.
 l. j. eiusdē tit. quod semper cōsuetudo est probāda per eū qui
 allegat eā. idem Bar. Bal. in l. de quibus. ff. de legib. cōmunis
 est, & indubitata cōclusio. Cū ergo ad esse legis istius fori
 requiritur vsus, & sic factū est necessariò talis vsus, cū sit fa-
 ctū: & qualitas à iure requisita probāda est. & per hoc tollū-
 tur quo ad propositū fundamēta dicti doctoris: quia illa ob-
 tinēt in his legib. in quibus de iure ad earū essentiā non re-
 quiritur vsus, vt sunt oēs leges & statuta. secus in his, in qui-
 bus requiritur vsus, per d. l. ordina. & ita obseruatur, & pra-
 cticamus quotidie faciē lo semper articulos, qualiter lex su-
 per qua pender lis est in vsu obseruata: & sic semper feci, &
 vidi fieri, & practica supradicta probat bene ex his, quæ su-
 perius adduxi. Hinc dicebat Bal. in l. ij. in ij. col. C. quā. pro-
 uoc. non est nec quod valet sentētia cōtra consuetudinē pro-
 pter dubiū facti, q oritur ex dicta cōsuetudine. quæ pēdet ex
 11 vsu, qui cōsistit ex facto. † Tene tamē cordi ad practicā: quia
 nō credo quod iste vsus sit probādu eo modo, quo vsus con-
 suetudinis: quia sic oēs leges huius fori essent quasi pro non
 scriptis, si nullā vim haberēt nisi vigore cōsuetudinis, & sic
 solū est probādu vsus, non autē vsus cum illis qualitatibus
 quæ requiruntur ad consuetudinē probandā: Et pro hac mea
 consideratione adduco primò Bar. in l. de quibus. ad fi. ff. de
 legib.

legib. vbi assignās differentiā inter vsum & cōsuetudinem
 dicit nō esse idem, nec vsus & mores nō sunt proxima causa
 cōsuetudinis, sed tacitus cōsensu populi. Vnde vsus & mo-
 res sonāt factū, ex quo descēdit cōsuetudo, id est ius: sic ergo
 ista differūt inter se tanquā causa & causatū: ergo cū diffe-
 rant, licet quis arētur ad vsum probandū, non sequitur er-
 go ad illū vsum, qui inducere posset consuetudinē, nec cum
 cōsuetudinis qualitatibus. † Melius facit id quod Bar. no-
 tanter dicit in l. ij. C. quæ sit lon. consu. xviij. col. ponēs for-
 mam probādi cōsuetudinē, dicit quod testes debēt deponere
 tria, scilicet vsum populi, & frequentia vsus, & tēporis diu-
 turnitatē: de temporis diuturnitate, & actū frequentia, quia
 illa sunt requisita ad cōsuetudinē causandā, omitto. vide per
 tex. Sed de primo, s. vsu populi dicit sic esse probandū: volo
 (inquit ipse) probare cōsuetudinē Mar. de qua ipse loquitur
 in l. dos à patre. & in aliis gl. f. q. si vxor decedat in matrimo-
 nio existētibus liberis, maritus lucretur dotē: ad vsum pro-
 bandū produco testes, iudex illos interrogat, nūquid viderūt
 vnquā vti quod maritus fuerit lucratus dotē prædictā? ipsi
 dicūt quod sic. ecce probatus vsus: iudex vltērius pcedet ad
 eos interrogādos super actū frequentia & super tēporis diu-
 turnitate, quæ requiruntur in consuetudine. Sic vides nota-
 bilem practicā Bar. tam ad iudicē instruendū, quā ad arti-
 culos faciendos super vsu alicuius legis vel statuti: nam suf-
 ficit quod testes viderunt vti q. soluto matrimonio lucra di-
 uiduntur inter virū & vxorē: & quod deponāt se vidisse pa-
 tres repelli à successione filiorū, & sic de aliis legibus huius
 fori, quæ inducūt nouā dispositionē, nec erit necesse probare
 de diuturnitate tēporis, nec sic esse iudicatū bis vel ter: quia
 illa obtinēt, vbi agitur de probāda consuetudine. hīc de pro-
 bando vsu: & sic sufficit probare sic aliquibus vicibus obser-
 uatum esse, & sic testes vti vidisse. Faciat tex. lūg. in litem
 Mela. de alimen. & cib. leg. quod † istud verbū solere vel so-
 litum est, est nomen vniuersale, quod verificatur ex vno actu
 tantū, & illum tex. dixit ad hoc Bar. esse menti tenendum
 in l. j. ad finem. C. quomo. & quan. iud. licet dicat nunquam
 se bene clarū fuisse super hoc: sed certē optimē probatur in
 versū. sed si alimenta. ibi, quæ mortis tempore præstare soli-
 tus erat. Idem Bar. in d. versū. sed si alimenta, dicit quod hæc
 verba, ita solitū fieri, verificantur in vna vice: sed hæc verba,
 ita

ita facere cōsuevit, requirunt binū actum, secūdum eum. De hoc d. Bar. reperio factā mentionē ab Ange. in l. ad res. ff. de ædi. edi. vbi dicit not. quōd verbū, solet, ex vno actu verificatur, per d. l. item Mela. sed verbū, consuetū esse, vel vītatū esse, requirit duos actus cū cursu decēnij. l. de quib. de legib. l. ij. C. quæ sit lon. cōsu. quod dicit singulariter notādum pro staturis ciuitatis. Allegat Bar. in d. l. j. hoc de decēnio haberet verū in consuetudine, in qua talis diuturnitas temporis requiritur. Nam in nostro casu hoc non requiro, vt prædixi.

Sufficit enim q̄ probetur vsus in aliquibus actibus eo modo, quo dixi allegando practicā Bar. saltem aliqui actus, qui quodāmodo indicant tacitū consensum seu vsū, putā si est actus qui multoties accidere solet, quōd semper vtitur. Sic exēplum, quōd mortuo marito vel vxore lucra diuiduntur, & sic de similibus, prout casus occurrāt, ita require vsū in pluribus actibus vel paucioribus, faciat etiā id quod notabiliter dixit Bal. per d. l. item Mela. in l. binos. ad fi. C. de adu. diuer. iudi. Dñs deputauit in terra sua aliquem vicarium seu officialē cum salario consueto: quod salariū olim consuevit esse centū florenorū, postea creuit ad summā ducentorū. Videtur enim quōd inspiciatur salariū longo tempore consuetum: quia cum facinius mentionē de cōsuetudine intelligitur de lōga. c. Cumana. de elect. contrariū decidit. Imò quōd proximi anni præcedentes inspiciendi sunt, & ad illos fit relatio, allegat d. l. itē Mela. Resideo ergo in hac conclusione quōd ei qui pro se allegat aliquā legē huius fori incumbit onus probandi illā esse vītatā & obseruatā. Itē quōd sufficit probare vsū eo modo quo supradixi secūdū practicā Bar. cū aliis per me adductis, nec est necesse quōd probetur cum eisdē qualitatibus cū quibus est necesse consuetudine probari: quia tūc de nihilo deseruierēt leges huius libri, cū absq; eis, si consuetudo esset, obseruanda esset. Practicabis ergo semper vbi casus occurrerit fortē per leges huius fori determināndus, faciendo articulos, qualiter testes sciunt & viderūt vti: quōd lex, quæ disponit, quōd quis posset cōmittere suam testamenti factionē alteri, est vītata, & sic viderūt testes vti multoties in ciuitate, vbi est lis, quōd viderūt multa testamēta à cōmissariis facta, quæ sortiebātur effectū: & sic de singulis aliis, quod perpetuo tene menti: quia quotidie casus occurrunt, & scies praticare. † Prædicta limita duobus modis.

Primò,

primò, nisi esset notoriū dictā l. fori esse obseruatā in vsu: quātūcūq; dato quod nec articuletur nec probetur, vsus sufficit. Pone exēplū, in ciuitate est notoria nimis obseruatia legis disponētis quod lucra diuidantur inter maritū & vxorē: certē licet d. l. nō probetur, quod est obseruata, sufficit quod est notoriū. Ita inquit Bal. in d. l. generaliter. Salice. in d. l. j. quod vbi consuetudo est notoriē obseruata nō est necessaria eius probatio. Idē Bal. in l. ij. C. quādo prouo. nō est nece. Bar. in d. l. j. xv. q. C. quā sit lōga cōsue. accedat ad hoc id quod notāter dicit Salice. in l. antiqua. §. ne aut. C. ad Velle. Iste est casus valde notabilis secūdū oēs, q̄ mulieres intercedētes p̄ alio ipso iure seruātur illesę, nisi se obligauerūt in instrumēto publicē cōfecto à tribus testibus subscripto: quia si cū dicta solēnitate se obligēt, egēt exceptione Velleiani, à quo succurrūt: ratio illius dispositionis notabilis est, ne mulieres facili- ter se obligent. Nā videmus per experiētiā mulieres & rusticos per instrumētum nolle se obligare, & sine eo facili- ter promittuat, secūdū Salice. & alios ibi. Dicit Salice. ibi, pone quod instrumētū publicum intercessit, sed nō est trino teste subsignatū, sed bene interfuerūt tres testes à tabellione scripti: utrū hoc sufficiat, & sit satisfactū solēnitati dictę l. requirētis testiū subscriptionē? dicit quod sic: cū hodie nō sit cōsuetudo, quod testes se subscribāt: sed scribātur à tabellione, quā solēnitas videtur subrogata in locū antiquę subscriptionis: & sic se expedit nulla facta mētiōe Bald. cuius fuit dicta conclusio in l. j. in fin. col. C. ad Velle. & sic dicit obseruari in Lombardia, vbi istę subscriptiones de consuetudine non requiruntur, & sufficiūt duo testes, cū minor solēnitas de consuetudine subrogetur loco maioris, in §. oportet. in aut. de instrumē. caute. & si. & subdit elegāter Bal. quod cū ista consuetudo sit notoria, ex inspectiōe omiū instrumētōrū publicorū nō indiget probatione, quod † bene nota ad quam-
15plures leges iuris cōmunis requirētes testiū subscriptionem in instrumētis: si ex inspectiōe instrumētōrū apparet illam subscriptionē nunquā interuenisse, derogatū est ex tali consuetudine legibus dictam subscriptionē requirētibus, ad cō- quod cū talis cōsuetudo sit notoria ex inspectiōe instrumētōrū, non est alia probatio necessaria: facit c. cū dilectus. de si se instr. & de his hactenus. Vide glo. singularē in clemē. appellanti. de appellatio. quando notorium releuet ab onere

probādi. Secūdo limita: nisi fortè casus à lege decisus nō accidisset: quia tūc nō tollitur effectus harum legū, & sufficeret probare saltē ex fama & pręsumptione, quod testes nō recordantur tale negociū occurrisse in ciuitate: nā tūc impossibile esset probare vsum, ex quo nunquā accidit: & ita debet limitari d. l. ordinamenti, pro quo bene facit quod dicit Cinus in d. l. ij. C. quæ sit longa cōsue. quod si Hermaphroditis, etiā à mille annis nō est visus, nisi nūc, quod nō propter hoc dicemus esse sublatas leges loquētes de Hermaphroditis, idem Bar. Bald. Salice. & omnes ibi. & in d. l. de quibus. ad hoc faciunt quæ superius adduxi. bene faciunt pulchra verba Bald. in l. de quibus. ff. de legi. in ix. col. vers. modò quæritur, vbi quærit, vtrum ex non actibus inducatur cōsuetudo: quæ verba superius retuli, optimē in simile dixit Bal. in l. in filiis. C. de decurio. li. x. per illū tex. ibi est casus singularis, quod vbi non exigitur obsequiū, quia non expedit, propterea ius non perditur, ex quo ipse infert, quod si aliquis habet ius eligendi in ecclesia. & per centū annos nō eligit, quia nō expediebat, quod nō perdit ius eligēdi. Infert etiā quod si aliqua ciuitas debet facere exercitiū, quādo facit ipse princeps vel ecclesia Romana, & per centū annos steterit ciuitas quod non fecerit, quia necessitas nō exegerit, quod princeps vel ecclesia Romana, qui debēt recipere, nō perdēt ius suū. Facit l. hęc autē iura. cū l. seq. ff. de seruitu. vrba. præ. per quas infert Bal. in l. ij. fina. col. C. de præ. xxx. anno. maiores nostri dixerē quod etiā si per cētū annos dominus vassallo nō imposuisset seruitiū, non esset vassallus liberatus tēpore: quia nunquā habuit aliquā possessionē libertatis, ex quo requisit⁹ nō fuit ad præstationē homagij vel seruitij. Ex quo inferebat Bar. in l. cū scimus. in. ij. col. C. de agri. & cen. quod si terræ recōmēdatæ tenentur dare ciuitati Perusij subsidiū in cabalcariibus & exercitiis extra ciuitatē eūribus, & per centū annos steterunt quod non præstiterunt ex eo, quia ciuitas Perusina non requisijt, cū de suis gētibus esset copiosa nimis, vt non propter hoc dictæ terræ præscripserūt libertatē dicti seruitij. Nulla enim causa desidiij potest cōmuni Perusij imputari, ex quo necessitatem dicti subsidij non habuit, secūdū Bar. quod perpetuo nota ad Behetrias huius regni nostri, quæ dominis quibus recōmēdātur, promittūt certa seruitia, de quibus sit mentio in multis l. huius regni: quia si hęc seruitia ab eis

eis non exigatur, quia non subsit necessitas, etiam si multo tem-
 pore, non propterea præscripserunt libertatem ab his seruitutibus.
 Benefacit quod dixit Bal. in l. imperium. vij. col. vers. sed quā
 to tempore. ff. de iuris. om. iudi. in repetitione, in illa quæstio-
 ne: quanto tempore præscribatur iurisdictio? dicit quod si casus 16
 non eueniat, in quo posset iurisdictio exerceri, nullo tempore
 præscribitur iurisdictio. l. vnus. in fine. ff. de serui. rus. prædio.
 l. aliena. l. j. ff. de iti. act. q. priua. Item, quia videor uti, quādo
 casus non euenit, cum teneam literam paratam, per quam est introducta
 iurisdictio. l. nemo. C. de iudeis. Idem Bal. tam de vassallo, quod
 non præscribat libertatem, dato quod per centum annos dominus
 non imposuisset ei onus, nisi gessisset se pro libero, quā etiam
 hoc de iurisditione sequitur ipse in d. l. hec autem iura, per d. l.
 in filiis. per Inno. in c. dilectus. de cape. monacho. Idem Ange.
 Perus. in d. l. hec autem iura. † Vnum tamen tene menti, quod 17
 si reperitur in scriptis dictum vnus excellentis doctoris dicē-
 tis, Hæc lex ita praticatur de consuetudine, seu obseruatur
 de consuetudine: quod per hoc esset probatum talem legem esse
 vsitatam, Allego ad hoc singulare verbum Bart. in repeti. l. de
 quibus. xij. col. in iiij. quæstione principali. ff. de legi. vbi mo-
 uendo quæstionem, qualiter probetur consuetudo, dicit quod si
 reperiatur in scriptis dictum cuiusdam excellentis doctoris
 dicentis sic esse de consuetudine, quod ex illo solo absque alia
 probatione est probata consuetudo. Exemplum in glo. l. dos
 a patre. C. solu. ma. & in glo. C. de pactis conuen. auth. qua-
 litas. Item gloss. quæ est in §. alia. instit. de actio. vbi gloss.
 dicit quod de consuetudine procedit libellus alternatiuus,
 mouetur quia authoritas Poetæ vel alterius excellentis viri
 probat in arte sua. l. septimo mense. de statu homi. l. anti-
 qui, si pars hæredi. peti. de solutio. l. si pater. ff. ergo autho-
 ritas excellentis doctoris. Mouetur etiam ex aliis duobus
 fundamentis, quæ videas: & ita residet in hac conclusione
 professio famosa, & satis noua. Vidi enim quamplures dicen-
 tes: cum gloss. aliqua dicit, & hoc de consuetudine, dictam gloss.
 quasi pauci & adhuc nullius effectus esse, ex quo loquitur de
 facto. Sed secundum doctrinam Barto: est maximæ impor-
 tantia: nam ex eo solo probatur talem esse consuetudi-
 nem. quod intellige in loco, vbi loquitur talis gloss. seu di-
 ctum doctoris. Et † non immerito Alexan. de Imol. vir fa- 18
 mosus inter Italos quod nobis multa secreta doctorum reuelauit,

fecit maximū festum de hoc in dict. l. de quibus. licet nō specificauerit Bart. verba: & postquā hæc scripsi, reperi Andræ. Sicut. in c. cū sit generale. xxxvj. colu. de foro compe. quōd sequitur pro singulari hanc conclusionem Bar. dicens quōd si glo. diceret, hoc non seruat consuetudo: vel doctores dicunt, hoc non seruatur de consuetudine: quōd statueret assertioni eorum: & alleganti contrarium incumbit onus probandi, refert sic sæpenuerō consuluisse per dictā doctrinā Bart. facit glo. singularis in l. Titio fundum. de condi. & demon. quæ dicit quōd statueret dicto boni viri. adducit etiam Philosophum primo Ethicorum dicentem cuique experto in arte sua credendum esse: facit c. proposuisti. de proba. l. j. ff. de ventre in spi. l. prima. §. fina. de verbo. obligatio. quod valde cōmēdat.

- 19 † Nota etiam quōd si dubitatur de intellectu alicuius legis recurritur ad consuetudinem: & sic ad vsum, qualiter & secundum quem intellectum vsitatur & practicitur. Et si non appareat de consuetudine & vso specifico circa intellectum talis legis recurritur ad similia. l. non possunt. ff. de legi. ita Bar. not. in d. l. diuturna. ad finem. ff. de legi. & sic videbis multoties de facto in legibus huius fori, quæ sunt dubiæ in earum intellectu: quia sequi debes in iudicando illū intellectum quem cōmunis vsus & consuetudo consuevit sequi. & ad hoc iuuabunt multum sententiæ à peritis latē conformes tali intellectui: sæpissimē vidi in practica, & allegabam hoc ad confusiones opinionum vitandas. Est casus in l. si de interpretatione cū l. seq. ff. de legi. quas summat Bart. cum dicta l. diuturna. consuetudo enim est optima legum interpret. d. l. si de interpretatione. in tantum quōd lege existente dubia, debemus recurrere ad consuetudinem loci: & si de ea apparet, non est recedendum ab illo intellectu, quem consuetudo tribuit, etiam si ex post facto appareat quōd ille intellectus in se non sit bonus: nam debet illud saltem valere ratione consuetudinis, ita singulariter dicit Abb. in c. cū dilectus. de consue. quod dicit esse menti tenendum.

- 20 † Accedo ad secundū præsuppositū, quod est, quōd ubicūque aliqua lex noua loquitur super eodem casu quo lex antiqua, limitatur secundū dispositionē legis antiquæ. l. sed & posteriores leges ad priores pertinent. ff. de legi. dicit ibi gl. scilicet, vt p. eas suppleatur & determinetur. l. legatorū. §. qui plures. ff. de legi. ij. ex quo infert Bar. in d. l. sed & posteriores.

statu

statutū est in ciuitate, quò si furtū est de nocte cōmissum, emē-
 detur per custodes loci. Postea factū est aliud statutū, quòd si
 furtū est de nocte cōmissum, & nō reperitur fur, quòd emēde-
 tur per omnes de ciuitate: quia hoc vltimū statutū intelligi-
 tur & limitatur secundū primum: ita quòd illa generalitas, s.
 quod emēdetur per omnes de ciuitate intelligatur & restrin-
 gatur, s. per omnes custodes de ciuitate, non solū custodes
 illius viciniae, vbi furtum factū est, argumēto d. l. Idē Bart. in
 l. omnes populi. in vj. q. principali. versū. † Secundo quæro 21
 an statuta recipiant interpretationem restrictiuā? concludit
 quòd sic per multa fundamēta de quibus latē per eū: & infert
 ad statutū Bononiæ, quòd qui fecerit sanguinē in palatio, ca-
 pite puniatur, debet intelligi de eo qui fecit sanguinē inu-
 rtoſe. Facit glo. nota. in l. sciendū. ff. qui satisda. cogā. in prin.
 vbi gl. dicit quòd licet tex. in auth. offeratur. C. de lictis con-
 tes. dicat quòd indistinctē reus debet satisfacere, licet illa sit lex
 noua, & indistinctē loquatur, debet limitari secundū distinctio-
 nē positā in d. l. sciendū, quæ est lex antiqua, s. nisi possideat
 immobilia: quā glo. Bart. dicit esse notabilē, & mēti tenendā
 pro reformationibus statutorū, vt inuicē determinētur: simi-
 lis gl. & notabilis est in auth. de exhiben. reis in §. sancimus.
 quā Bal. cōmendat ad hoc in d. l. sciendū. in prima col. & dictā
 gl. dicit Ange. in d. l. sciendū. in prin. esse notādā ad hoc, quòd
 vbi lex vel statutū antiquū procedit super vno capitulo distin-
 guendo, deinde sit lex vel statutū nouū disponēs super eodē
 casu simpliciter & indistinctē, affirmatiuē vel negatiuē, illa
 simplicitas regulāda est secundū distinctionē precedentis le-
 gis antiquæ, quòd dicit notandū. Ego allego aliā gl. similem
 gl. d. l. sciendū. in l. ideo. ff. de legi. vbi glo. ponit idē exēplum
 de limitando auth. offeratur, per dictā l. sciendum. in simili
 dixit Bald. nota in l. j. post glos. C. de fide instr. quòd si statu-
 tum dicit quòd sufficiat, quælibet probatio intelligitur de
 solēni & legitima, per glo. ibi exponēs verbū, quibuscūque,
 & per ista dicebat Bald. in l. j. in ij. col. C. de quib. bo. cede. pos.
 quòd si per statutū instrumēta guarētigia mādātur executio-
 ni per carcerē, & quauis alia via, quæ magis placuerit credi-
 tori, quòd debitor, ne carceretur, potest cedere bo. nisi statutū
 nominatim aliud cōtrariū disponeret. l. si. §. in cōputatione.
 C. de iure delibe. quia sicut prōptū est leges legibus concor-
 dare, sic statuta municipalia legibus in terris ecclēsiæ cōcor-

- 22 dabūtur cū iure Canonico, secundū eū. Itē † quia sicut consuetudo interpretatur legē, vt l. si de interpretatione. ff. de legi. sic etiā cōsuetudo interpretatur per legē, c. cū dilectus. de cōsue. q. c. semper allegatur p aduocatos secundū Ange. in d. l. si de interpretatione. facit l. ij. C. de noxa. cū aliis. Pro p̄dictis vide in simili gl. singularē valde in d. §. in cōputatiōe. & quæ ibi latissimē Moderni scribūt. Extēde p̄dicta, etiā si in lege noua apponatur clausula nō obstāte aliqua alia l. vel omni alia lege vacāte, quæ in cōtrariū loqueretur: quia nihilomin⁹ recipit limitationē & distinctionē legis antiquæ. Ita est gl. singulari. in auri. de hæredi. ab intest. in prin. in parte, vacātib⁹. quam Bar. & Bal. in d. l. sciendū. notāt ad hoc pro singulari, & Ange. ibi dicit esse menti tenendā, nulla facta aliorū mentione, vt moris sui est. Idē Bal. facit eā singularem in l. iij. in §. quæsitū. ff. si quis cautio. in x. fallentia: per quam infert quod clausula appositā in fine statuti nō obstātib⁹ quibuscunque statutis nō derogat statutis specialibus. Idē Alex. de Imol. in d. l. sciendū. Idē Ioā. de Imo. laudat dictā gl. ad hoc in l. si verō. in §. de viro. vj. col. versū. Item an inducatur. ff. solu. ma.
- 23 † Dictam glo. limita: nisi in lege noua dictū esset, nō obstāte lege aliqua quæ in cōtrariū generaliter vel specialiter loqueretur: quia tunc cessat dispositio glo. in d. auri. de hære. ab intest. Ita dicit Do. Alexan. in d. l. sciendū. Barto. in extraua. ad reprimendam. super parte, non obstātib⁹. Petrus de Ancha. in repeti. c. canonum statuta. versū. sed quid si. in ix. vel. x. charta. Ioā. Andre. in addi. ad Specu. de execu. sentē. §. postremū. in additione incipienti, cōtrariū. per quæ etiā poteris limitare glo. in d. l. sciendū. sed certē Ioan. de Imol. notanter in l. si verō. in §. de viro. in iij. & iij. col. ff. solu. matri. limitat glof. d. l. sciendum. & d. l. sed & posteriores. & alia quæ supradicta sunt esse vera, vbi non constat de mente legis nouæ quod velit corrigere in materia de qua loquitur, legem antiquam, licet fortē constet quod in alia corrigat: nam tunc lex noua generaliter loquens distinguitur per antiquā: & sic loquitur auri. offeratur: quia licet constet quod corrigat, inquantū vult libellum offerri in scriptis: quod olim nō erat l. prima. ff. de eden. ramen non constat quod velit corrigere disposita per legem antiquā in materia fideiussione: vnde quia ibi dicitur simpliciter de fideiussione præstāda, intelligitur secundū distinctionē d. l. sciendū. Idē si constat quod velit

let corrigere: sed, nisi fieret restrictio, quis indebitè vexaretur. l. fi. §. in computatione. de iure deli. Nam si statutum dicit, quòd debitor posset carcerari, & eius hæres ostēso instru mēto: illud est verū, nisi hæres fecisset inuentariū. l. adigere. in §. quāuis. de iu. patr. est gl. singularis. quā ad hoc propositum multum cōmendāt ibi doc. in l. fi. in §. in cōputatione. de iure deli. & ibi hanc cōclusionē cum multis similibus reperies recitatā per Alex. † Si autem cōstaret legē nouā vel le corrigere antiquā, & generaliter loquitur, generaliter debet intelligi. nec patitur distinctionē legis antiquæ: quia sic videtur esse de mēte disponētis propter generalem locutionem, ar. l. j. §. generaliter. ff. de lega. præf. & in l. fraudem. ff. de testa. mil. & sic loquitur auth. ex testamēto. C. de colla. ut patet in corpore vnde sumitur, si. col. secundum Imol. quē etiam sequitur Alex. in d. l. sciendum. videtur esse de mente Angeli in l. nō est nouum. de legi. Idē expressē reperio tenere Bal. in l. j. C. de cōdi. inde. bene faciunt notata per Bar. in d. extrauag. ad reprimen. quem superiūs allegauī. † Secūdo limita prædictā gl. d. l. sciendum. & doctrinā omnium antē relatā habere verum in statutis, vbi cūque talia statuta iurigentium refragātur, & nō tendūt ad executionē consensus, sed in contrariū. Nam tunc sunt interpretāda & restringenda ad illā significationem quā dat legis definitio. l. Labeo. in §. contractum. ff. de verb. sign. sed si statutum veniret ad coadiuuandum ius gentiū, putā ad executionē consensus, late est interpretandum propter fundamentū bonæ fidei, quod est late extendendum in omni eo quod bonū & æquum est, inst. de cōtrahen. & cōmit. stipu. §. j. ita dicit Bal. in l. contractus. C. de fide instru. in ij. col. facit quod not. Bal. in l. acceptam. ad fin. C. de vsuris. & in l. eo quod à multis. C. si cer. petatur. & in l. milites. in fin. col. C. de testamen. mili. & in l. ita pudor. C. de adulte. vbi expressē firmat eandem theoricam. † Iuuat ad supradictā notabilis tex. in d. l. ita pudor. vbi tex. dicit, quòd contra adulterum admittuntur tres exceptiones, de quibus ibi, & nullæ alię: ibi abolitis ceteris præscriptionibus, per quod videbatur ceteras exceptiones præter ibi nominatas excludere: dicit glo. quod non est sic, imò alias exceptiones in iure expressas potest opponere. Idem probat tex. iuncta gloss. in l. prima §. & parui. ff. quod vi aut clam. in gloss. quæ incipit, scilicet tali. Ecce ergo casus nō-

tum: quòd licet per statutū possent opponi certę exceptiones tantū, nō tamen excludūtur alię exceptiones similes. & iuste allegat Bar. in d. l. j. Idē Ang. per illū text. in l. sciendū. ff. de euic. gl. & Bal. in l. j. C. de cōdi. inde. quę tenet quòd positio vnius exceptionis nō remouet alias exceptiones in iure: quia si loquitur taxatiuē, intelligitur de expressis in eodem iure, vt dicit Bar. vbi suprā: & sic teneas cōclusionem Bar. & Sal. quam etiā sequitur Bal. in l. j. in pe. col. C. de condi. inde. dicēs quòd si statutū remouet exceptionē, intelligitur remouere ius cōmune, hoc est, exceptiones inductas à iure cōmuni, nō exceptiones, quę veniūt ex eodē iure municipali, etiā si descendant ex anterioribus statutis, vt sic lex posterior, & noua trahatur ad priorē antiquam. l. nō est nouum. de legi. nisi appareret quòd nouum statutū intenderet corrigere vetus, ar. not. per Cin. in l. si quis seruū. de cōdi. inde. & hęc breuiter de hoc secundo pręsupposito, de quo latissimē videbis Modernos in dictis locis, & in l. si. §. in cōputatione. de iure deli. Et ista nota, & tene mēti: quia multoties accidūt in legibus huius fori, & maximē partitarū, quę vt plurimū earū dispositiones sunt cōformes iuri cōmuni. † Tertiū & finale 28 pręsuppositū nō minus perutile quā salubre iudicantibus est, quòd in dubiis opinionibus illa est tenēda, quę fauet animę, & ecclesię. hoc probat tex singularis in l. sunt personę. ff. de reli. & sump. fu. ibi: quę nōnūquā in ambiguis religionum quęstionibus omitti solet: nam sumā esse rationē, quę pro religione facit l. inter pares. ff. de re iud. vbi casus, quòd si iudices ordinarij ferunt diuersas sententias cōtrarias, statur sententię, quę fertur pro libertate, & libertas est causa pia, vt est tex. not. in l. j. C. communi seruo manu. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. bonus tex. not. in c. si. de re iud. vbi numerantur quatuor casus, dicit tex. idē esse in similibus. Sed quę sunt ista similia & casus fauorabiles, in quibus si iudices pares in numero sentēcias contrarias proferūt, statur pro sententia in eorum fauorem lata, & sic in casibus & dubiis opinionibus eis fauere debeamus. Spe. & Io. And. in tit. de testi. §. postquā. versi. sed si quid. numerāt causas, pro legitimatōe, pro pupillo, pro vidua, pro ecclesia. Idem dicūt in quacunque persona seu causa fauorabili, per l. j. C. quādo Imperator inter pupil. & vid. per Io. And. in c. in nostra. de testib. ista tenuit etiā recitās eos Alexā. in d. l. inter pares. & qui-

dam Modernior, in d.c.fi. qui tacuit Alex. in d.l. inter pares, ad primā conclusionē: scilicet q̄ opinio quæ fauet p̄r causæ in dubio sit amplectēda. allego casum sing. in l. cum inter veres. C. de fideic. lib. in fi. ibi, cum ambiguis sensibus melius est maximē in libertatis fauore eius humaniorem amplecti sententiā. l. fi. C. de seruo com. ma. ibi, sic ambigūā testatoris interpretamur voluntatem, &c. Et ista duo iura ad hoc propositū specificē allegauit And. Sicu. in repe. quam fecit su pra rub. de testa. in j. col. Et hanc opinionē sequuntur quidā Moderniores in l. fi. C. de pac. & dicebat Spe. & Io. And. in d. additione esse idem in fisco, cuius contrarium tenet Alex. in d.l. inter pares. Imō quod in casibus dubiis sequenda est opinio cōtra fiscum, per l. non dubiū. ff. de iure fis. quam recolit se ad hoc legisse allegatā per Mathes. in notabilibus voluit allegare l. non puto. ff. de iure fis. vbi tex. not. dicit, non puto delinquere eum qui in dubiis quæstionibus cōtra fiscum facillē responderit. quē tex. ad hoc in specie allegat Mathes. notabili lxxij. incipit, Vnam regulā mirabilem. Dicit enim per illum tex. quod in dubiis iudicandū est contra fiscū semper potius quā pro eo. quod ipse intelligit siue sit dubium in iure propter contrarias opiniones, siue sit dubiū in probationibus: vt quia fiscus & reus probauerunt cōtraria: siue sit dubium in casu d.l. inter pares. & d.c. fi. puta, quia duo ordinarij tulerunt sentētiās contrarias. Hanc sentētiā videtur firmare Bar. post Din. in d.l. non puto. dicens quod Din. exemplificat d.l. hoc modo, quod si reperiuntur duo instrumenta eodem die confecta, erit præsumentum priuatum prius cōtraxisse. Item in dubiis emanantibus circa legem, vt in dubio fiat interpretatio cōtra fiscum. Idem sequitur ibi Alex. in Apostil. per verba Mathes. quæ antea recitauī. Idem Moderniores in d.c. fi. & gl. not. in d.l. non puto. & ibi Ang. idē Bal. in l. quicumque. in pe. col. C. de ser. fugi. per illum tex. dicit quod ius fisci facilius remittitur quā ius priuatorum. & Iac. Belui. in l. vnica. §. j. C. de cad. tol. vt refert Alex. in d. l. non puto. videtur intelligere vbi fiscus tractaret de lucro captando, priuatus de damno cuitādo. Est verum quod Bal. notanter in l. ij. C. an seruus ex suo facto. dicit, quod statutū ciuitatis nunquam interpretatur contra rem publicam. In eo, quod tangit aliū. vide tex. Bar. & Bal. in l. j. C. de iure fis. lib. x. & Bald. in l. de rebus. C. de dona. ante nup. & in l. matrem.

trem. C. de proba. Et ista nota quo ad cōflictus opinionum quotidie in causis occurrētium, vt semper adhæreas illi opinionioni, quæ est in fauorem animæ & conscientiæ. His euidentibus præmissis accedo ad libri apparatus: & ne mireris, si procedam quasi per satyram, non cōtinuando leges ordine quo in libro situatæ sunt: cum iam dixerim nō esse intentionis meæ apponere calamum super omnibus, nisi saltem super his quæ sunt in vsu, & à nostro iure communi deuiantes. Rodericus.

Lectura l. primæ libri tertij titulo
de las ganancias del marido y de la muger.

Nota primò istum text. quòd omnia acquisita seu empta constante matrimonio inter virum & vxorem, sunt communia: & intellige hoc, etiam si hoc lucrum aliquis eorum quærat cum bonis filiorum primi matrimonij ante diuisionē cum eis factam, nisi aliquis esset tutor filiorum. Iste est casus singularis in l. *El home.* quæ est vj. in hoc foro, titulo quarto, *de las partitiones.* in hoc libro, vbi notabiliter dixit lex, quòd si maritus habens filios ex aliqua vxore contrahat matrimonium cum secunda, & antequàm diuidat bona cum filiis primi matrimonij, cum bonis illorū aliquid lucretur, quòd vxor debet habere medietatem lucrorum, nisi esset tutor filiorum: & idem contrà in lucris factis ab vxore cum bonis filiorum primi matrimonij.

S V M M A E.

- 1 Bona constante matrimonio acquisita sunt inter virum & vxorem diuidenda, illo etiam postea consanguinitate dissoluto, tanquam si verum fuisset.
- 2 Des putatiua an privilegio veri matrimonij dotibus concessa gaudeat.

Statut

- 3 Statutum, quo dotalia instrumenta executioni mandantur, in vero matrimonio præcisè intelligi debet.
- 4 Donatio inter virum & uxorem putativos an valeat.
- 5 Pactum de lucranda dote, soluto matrimonio, non extenditur ad matrimonium putativum.
- 6 Casus in statuto comprehensus debet esse verus.
- 7 Ignorantia coniugum non prodest ad dotem ex pacto vel statuto lucrandam.
- 8 Mulier quando de foro viri efficiatur.
- 9 Matrimonium si fuit putativum, & sic dissolutum, maritus integram dotem restituere tenetur.
- 10 Privilegia ultra suos casus extendi non debent.
- 11 Maritus in dote putativa non habet dilationem, quæ pro dotis restitutione conceditur.
- 12 Vxor putativa, qua ratione magis, quàm viro putativo favendum est.
- 13 Maritus an lucretur dotem propter vxoris adulterium, si matrimonium putativum erat, & sic consanguinitate dissolutum. Matrimonium nemini violare licet.
- 14 Maritus putative dotis fructus non lucratur, tanquàm maritus, sed ut quilibet bonæ fidei possessor suos facit.
- 15 Successio ab intestato non habet locum in matrimonio putativo inter coniuges.
- 16 Privilegiū putativi matrimonij nõ equiparatur veri privilegio.
- 17 Mulier in matrimonio putativo veri matrimonij privilegio non gaudet.
- 18 Exceptio hæc, res ad fiscum pertinet, non est iuris agentis exclusiva, nisi fisco petente, & sententiam reportante.
- 19 Intellectus l. partitæ, disponentis mulierem dotem non posse repetere, quæ sciens impedimentum cum aliquo ignorante matrimonium contraxit.
- 20 Limitatio auth. incestas. C. de incest. nupt. quæ fisco, deficientibus filijs, dotem applicat.
- 21 Mulier contrahendo scienter cum consanguineo, delictum committit, nec veri matrimonij privilegio gaudet.
- 22 Pava contrahentis incestas nuptias, est tam cæterorum bonorum, quàm dotis confiscatio.
- 23 Contrahentes incestas nuptias puniendi sunt.
- 24, Pactum inter virum & uxore initum, quod mulier non habeat partem in lucris acquisitis constante matrimonio, an valeat.

- 25 *Res propria uxoris vel mariti si cum alia re permutatur, illa res efficitur illius, cuius erat res permutata.*
- 26 *Uxor an constante matrimonio rem mariti emere possit.*
- 27 *Practica pro diuise matrimonium contrahente cum aliqua diuise vel paupere, ne in bonis constante matrimonio acquisitis dimidiam habeat.*
- 28 *Testator si confiteatur se incapaci aliquid debere, nihil valet talis confessio.*
- 29 *Iuramentum patris donationem non firmat, si in fraudem filiorum factum fuerit.*
- 30 *Venditio filio spurio à patre facta, fraudulenta presumitur, etià si pater confiteatur se pretium recepisse.*
- 31 *Socius emens rem aliquam, in dubio de propria pecunia soluere intelligitur.*
- 32 *Maritus si communi expensa ad guerram vel regis seruitutem uenerit, & lucrum fecerit, illud communicandum est: secus si soldata sibi data fuerit.*
Damna & lucra societatis cõtemplatione obuenientia sunt communia: secus si contemplatione personæ.
- 33 *I. legi ratio ubique dicto est generalior, ad rationis limites illud ampliandum est.*
- 34 *Donatio remuneratoria, propter ingratitudinem reuocari non potest.*
- 35 *Leges de donatione loquentes, necessariò de mera & simplici intelligi debent.*
- 36 *Pecunia, quæ in pensionem auditori datur, inter virum & uxorem diuidenda est, remissiue.*
- 37 *Fruitus rei à Rege donata inter virum & uxorem communicandi sunt.*
- 38 *Mulier non habet dimidiam in malè acquisitis vel extortis per maritum.*
- 39 *Maritus si ad matrimonium venit diues & opulentus, uxor pauper & sine dote, lucra constante matrimonio facta non sunt communicanda: & econtrà.*
Maritus uxorem expellere potest, si dos sibi promissa nõ solvatur.
- 40 *Matrimonium licet inseparabile sit, societas tamen, fraudandi causa inducenda, est nulla.*
- 41 *Mulier sibi dotem exigere debet, ubi maritus domicilium habuit, non ubi dotale instrumentum conscriptum est.*
- 42 *Domicilium viri tam in dote præmittenda quàm restituenda*
in spic

inspicitur, non autem sponsi.

- 43 Intellectus cuiusdam l. partite, qua cavetur quo ad lucra & dotalia pacta, loci consuetudinem, ubi matrimonium contractum fuit, observandam esse.
- 44 Barbatia opiniones non ante oculos, sed post terga habere debent iudices.
Author in Barbatia inuehit, illum iactantia vitio reprehendens.
- 45 Res à rege marito vel uxori donata, illius efficitur, cui donata est, nec communicatur, nisi ambobus donata esset.
- 46 Hereditas vni ex coniugibus ex testamento vel ab intestato obueniens, non communicatur.
- 47 Maritus vtrum possit bona constante matrimonio acquisita alienare.
- 48 Secius res communes in solidum alienare potest, putà si sint vanales, & mobiles.
- 49 Alienatio bonorum constante matrimonio acquisiteorum an ad donationem extendatur.
- 50 Verbi, alienare, natura est, comprehendere omnem actum & contractum, per quem dominium transfertur.
- 51 Verbum, voluntas, est liberum, conferens potestatem preferendi iniquum a quo.
- 52 Maritus nullo modo res constante matrimonio acquisitas, quoad medietatem mulieris, donare potest.
- 53 Donatio est dilapidatio: & qui alienum donat, dominum spoliatur.
- 54 Debitum constante matrimonio acquisitum maritus remittere non potest.
- 55 Donationes, pro filiabus maritandis aut alimentandis, marito de bonis communibus facere permittitur.
- 56 Bona per maritum constante matrimonio male consumpta, an illo soluto, in lucrorum diuisione computentur eidem.
- 57 Damnum, si culpa vel dolo mariti in bonis communibus euenit, uxori non imputatur.
- 58 Dominium, an in mulierem transfertur, statim quod maritus emit, vel acquirit.
- 59 Mulier vtrum habeat partem in his, quorum ususfructus consolidatur cum proprietate, qua penes maritum erat.
- 60 Uxor an in plantis seu edificijs in solo mariti factis partem habeat.
- 61 Forma, que debet teneri in diuisione bonorum, soluto matrimonio.

62 *Practica, quæ adhibetur, quando dissoluitur societas.*63 *Fructus bonorum paraphernalium an hodie sint communes.*

Ed quæritur, vtrum dispositio huius legis habeat locum in matrimonio putatio? Pone t enim quòd inter aliquos fuit celebratũ matrimonium, qui aliquo tempore steterunt in matrimonio, & illo tempore acquisierunt bona: postea dissoluitur inter eos matrimonium, seu pronuntiatum nullum, ita quòd isti separantur propter consanguinitatem vel aliam causam matrimonium impediens, vtrum talia bona sic acquisita constante matrimonio veniant inter eos diuidenda, tanquàm si verum matrimonium præcessisset? dic quòd sic, per text. nota. in capit. ij. de donatio. inter virum & vxorem. vbi est casus ad litteram in prin. ibi, quem loco viri tenebat diuortio inter eos solenniter celebrato. iuncto fine ibi, ad restitutionem dotis & diuisionem eorum quæ olim communiter obuenerunt, & c. & Abb. ibi per illum text. infert, quòd si ex forma statuti lucra debent diuidi inter maritum & vxorẽ, illud vendicabit sibi locum etiam in matrimonio putatio, studens in patria & famoso studio Salamanticensi. recolo me illum tex. audiuisse ad hoc propositum allegari per quendam doctorem bonæ memoriæ de sancto Isidoro, & quolibet anno illum multoties allegabat. Erat enim moris sui pluries repetere allegationem alicuius text. qui sibi singularis videbatur, maximè si tangebatur legem aliquam nostri regni. Quidam Modernus præpositus Alexandrinus in d. capit. ij. loquitur satis ineptè: nunquam enim lectura illius mihi placuit, pauci ingenij videntur in lectura sua. Recitat Abb. & postea dicit contrarium sentire Bald. in capit. iurauit. de probatio. non audet quicquam firmare recusans laborem videndi iuris principia à radice. Sententiam Abb. sequitur Andræ. Sicul. in capit. ex literis. de pigno. corroboro hanc conclusionem ex text. singulari in l. si cum dotem. in §. si. ff. solu. ma. vbi text. singularis quòd si mulier errauit in conditione mariti, & contraxit cum eo putans liberum hominem esse cum seruus esset: Nilominus habet privilegiũ prælationis, & alia privilegia dotibus concessa, & sic est ibi casus, quòd † dos putatio gaudet privilegiis concessis dotibus veri matrimonij: & gl. ibi dicit,

dicit, quòd habebit etiam tacitam hypothecam priuilegia-
 tam sicut in vero matrimonio, & idem in omnibus priuile-
 giis tenet Spec. de do. inter vir. & vxor. in §. firmatis. in vers.
 sed si matrimonium. quem sequitur Alex. in d. §. si. in prin.
 de quo Cyn. in l. asiduis. vij. col. C. qui portio. in pign. habe.
 Idem Bar. in d. §. si mulier. dicit illum tex. ad hoc esse notan-
 dum, quòd dos putatiua habet priuilegiũ in personali quasi
 dotalis: & quòd res empta ex pecunia dotis putatiue est qua-
 si dotalis: quod est speciale. Item habet priuilegium tacite
 hypothecæ, & illam habet priuilegiatam, vt ibi secundum
 eum: bene facit gl. in l. j. C. de condi. ob cau. quam ibi Bal. ad
 hoc notat, & illam sequitur, quòd conditio ob causam, quæ
 datur ad repetendam dotem, eò quia matrimonium cõtra-
 ctum non valuit, est priuilegiata sicut actio de dote, quæ da-
 tur ad repetendam dotem in vero matrimonio: Ego allego
 aliam glo. in l. si ego. in §. dotis. ff. de iure do. pro quibus est
 casus expressus in l. si cum dotē. §. si mulier. solu. mat. & in
 l. si sponsæ. ff. de iure do. idè dicebat Bal. notatè in d. l. j. in
 fin. verbis, quòd † si per formam statuti instrumenta dotalia
 mandantur executioni in priuilegium dotis, ita instrumē-
 tum dotis factũ in matrimonio putatiuo, cùm eodem mo-
 do sit priuilegiatum. Idem sequitur ibi Sali. Alexandro vi-
 detur mirabilis conclusio in d. §. si mulier. ex eo, quia cùm
 tale statutum sit contra ius & iuris correctorium: quia in-
 strumenta de iure communi non habent executionē para-
 tam. l. minor xxv. annis cui per fideicõmissum. ff. de mino.
 debet intelligi præcisè in vero matrimonio: cū propriè dos
 dicitur, quādo est verum matrimonium. l. iij. de iure do. ni-
 hilominus sequitur Bal. cùm sit materia dotis fauorabilis:
 vnde in fauorabilibus ex identitate rationis fit extensio l. si
 constante. in prin. cum larga materia & vulgari. ff. solu. ma.
 faciat gl. singularis in l. dotale prædium. la prima, in parte,
 præstat. ff. de fun. do. quæ tenet, quòd quemadmodũ fun-
 dus dotalis non potest alienari in dote vera, ita nec in dote
 putatiua: vnde etiam dos putatiua habet hoc priuilegium,
 quòd est inalienabilis: facit l. iij. eod. tit. ibi plenius inter-
 pretanda est. Faciat etiam gl. singulra in l. Proculus. ff. de
 iure do. in gl. si. super parte. possideret. vbi dicit, quòd quẽ-
 admodum titulus dotis est onerosus in vero matrimonio.
 ff. de act. & obli. l. ex promissione. ita in matrimonio puta-
 tiuo.

tuo. Nam dicit glo. quòd ille qualis: qualis maritus non habet lucratiuam causam. † Accedat glo. nota. in c. fina. in gl. 4
 j. de dona. inter virum & vxor. quæ tenet, quòd donatio inter virum & vxorem putatiuos, licet de iuris rigore valeat, tamē fas non est has donationes esse ratas: & sic concludit non valere talem donationē, quē admodum in vero matrimonio. illam glof. sequitur Abb. ibi, quando vterq; erat in bona fide credentes matrimonium valere: sed si donator sciebat vel vterque, res donata applicatur fisco, secundum eum per l. cū hic status. ff. de dona. inter virum & vxor. & in tantū non valet donatio, quòd nec morte cōfirmatur. allego Bal. in l. eam quam. vij. col. vet. si. ego quæro. C. de fidei. vbi dicit, quòd donatio facta vxori putatiuæ non cōfirmatur morte, cū nulla sit: quia non tanquam ad extraneā, sed tanquā ad vxorē facta est. Est textus singularis secundum eum in l. cū hic status. §. si quis sponsam. ff. de donatio. inter virum & vxorē. Idem Alexan. in d. §. si mulier. iij. col. & in l. donationes. C. de donatio. inter virum & vxorem. Ista iuuant à simili: sed tex. qui vrget in proposito est dictum capitulum secundum, cum ibi notatis. † Contra prædicta videtur facere tex. in d. l. j. C. de 5
 condi. ob causam. in fine. ibi, & pactum quod ibi interpositum est, perinde ac si interpositum non esset haberi oportet, iuncta glo. prima, quæ intelligit illum text. quòd ibi fuit pactum de dote lucranda. Vnde ibi est casus, quòd pactum factum de lucranda dote soluto matrimonio non extenditur ad matrimonium putatiuum: & sic ad casum in quo matrimonium dissolutum esset propter eius inualiditatem, putà propter consanguinitatem vel similem causam: & si dicas, sustinuit onera matrimonij etiam in matrimonio putatiuo, ergo debet lucrari secundum formam pacti, sicut dicimus quando matrimoniū non tenet ratione ætatis. ff. solut. mat. l. si ante. respondet Bald. quòd pactum de lucrando respicit principaliter matrimonium: secundò onera: ideo non habet locū pactum matrimonio imperfecto. l. an in partē. ff. quòd cum fal. tuto. ff. de iure do. l. dotis fructus. in princi. tex. in d. l. si ante. est diuersus: quia ibi matrimonium est in suspenso. Vnde † infert Bald. & Salice. ibi, quod idem esset in statu- 6
 to de dote lucranda: quia non habebit locum in matrimonio putatiuo, cū oporteat vt casus in statuto cōprehēsus sit verus. l. si verò §. de viro. ff. solut. mat. Idem sequitur Ange. in

d.l.prima. Idem Bald. in l. penulti. ff. quod cum fal. tuto. Ang. in auth. de nup. in §. ascriptio. vbi videtur casus melior. tex. in §. si verò ab initio eiusdem ritu. Paul. & Alexand. in d.l. si cum dotem. in §. fina. in ij. col. nisi intercessisset dolus dantis dotem putatiua. Roma. in d. §. fina. Bald. in d. l. penul. per illum text. & licet Paul. contra in dicto §. fina. per tex. in l. à diuo. de ritu nup. sed in effectu Alexand. ibi tenet opinionem Bald. & Roma. & licet non directè per vim pacti vel statuti lucretur, vbi interuenit dolus dantis, sed consequitur lucrum per exceptionē doli, vel per actionem de dolo: quod

7 probatur in d. l. à diuo † Idem Bald. in c. iurauit. de probatio. per dictam l. j. nec quo ad tale lucrum dotis ex pacto vel statuto prodest ignorātia coniugum ignorantium de impedimento: quia deficit finalis causa impedimenti. Iste est text. nota. in l. cum te. C. de donatio. ante nup. ad hoc allegatum à Bal. in d. c. iurauit. quod intellige quando matrimonium habet perpetuam causam prohibitionis, quæ nunquā cessat, putā consanguinitatis, affinitatis, vel fragilitatis: sed si temporalem, putā instantis metus, tunc secus esset, metu cessante. iste est casus in l. vnica. C. si rector prouin. quē text. ad hoc vocat mirabilem & singularem Bal. in d. c. iurauit. quod tene menti ad limitationem eorum, quæ notantur in d. l. j. C.

8 de condi. ob causam. † Prætereā vbi non tenet matrimonium, ibi mulier non efficitur de foro viri. l. fina. ff. ad municip. sicut nec concubina. de iuri. om. iudi. l. cum quædā puella. Vnde secundum Bald. in d. c. iurauit. l. exigere dotem. ff.

9 de iudi. non habet locum in dote putatiua. † Facit etiam conclusio Ioan. Andræ. quem ibi sequitur Abb. in c. j. de donatio. inter virum & vxor. per illum tex. ibi, totam dotē. per quem dicunt, quod si matrimonium fuit putatiuum & sic dissolutum, maritus tenetur integrā dotem restituere, nec gaudet beneficio sibi concessio, scilicet ne conueniatur nisi in quantum facere potest: quia cum appareat illum non fuisse maritum, non debet sibi consuli cum præiudicio vxoris. Itē quia isto casu non datur actio de dote, sed conditio ob causam, vt d. l. j. quam Abb. non allegat, sed suffragium gl. in c. de prudentia. eiusdem titu. meritò debet cessare priuilegiū tributum marito in dotis restitutione: quod est notandū ad limitationem iurium marito cōcedentium priuilegium supradictum. Idem ibi Anro. de But. isti dicunt contra glossam ibi,

Ibi, quam sequitur Card. Floren. & quidam modernus Præpositus ibi, ut moris sui est, nihil boni dicit, sed titubans putat quod opinioglo. seruaretur in practica: licet maxima sit autoritas Ioan. Andræ. non est speculationis præsentis, tamen verior videtur opinio superior, scilicet, Abb. Ioan. Andræ. & Anto. per fundamenta sua, & per ea quæ infra dicam: & in hanc opinionem se inclinat idem Præpo. ad fi. in d. c. j. ad finem, ex eo † quia priuilegia non debent extendi ultra suos casus. c. porro. de priuile. per Bar. in l. j. C. de iuris & fa. igno. & hanc opinionem Ioan. Andræ. & Abb. & Anto. sequuntur Ioan. de Imola. & Paul. de Cast. in l. diuortio. in §. impendia. solut. matri. Idem Ioan. de Imol. in l. filio, la secunda. ff. solut. matri. Bal. & Alexan. in dicto §. impendia. Iaco. de Bel. in l. vnica in fine. C. de rei vxor. actio. per dictum c. j. hoc idem sequitur Alexander in l. maritum. ff. solut. mar. & hoc sequor non per dictum c. j. quia mihi non satisfacit in totum: nam licet dicat totam dotem, tamen textus nō venit ibi ad decidendum dubium, si deberet gaudere priuilegio illo vel ne: nec super eo vertebatur questio, sed mouer me, quia lex dat illud priuilegium marito respectu dotis: sed hic non est dos propriè, nec habemus potestatem extendendi ad matrimonium putatiuum. l. si cum dorem in §. fina. loquitur respectu mulieris, & eius fauore hoc esset in eius præiudiciū. faciat etiam glos. singularis, quam sequuntur omnes in dicto §. impendia: quod licet dos vera habeat priuilegium, ut contra eam non posset opponi exceptio compensationis. l. vnica. §. taceat. C. de rei vxor. actio. tamen secus est in dote putatiua. Idem facit glossa singularis in l. vnica, in §. exactio. in glo magna. C. de rei vxor. actio. quod † maritus in dote putatiua non habet dilationem, quæ conceditur pro restitutione dotis. verè est verum, quod glossa in cap. de prudentia, de donatio. inter virum & vxorem. tener cōtrarium, quā ibi sequitur Antonius, & idem Cynus in dicto §. exactio. reprobans gl. Accur. sed Salice. in §. sin autem. eiusdem l. sequitur opinionē glo. idem Ray. & hæc veritas. nec ob. l. secunda. §. fina. ff. de priuile. credi cum l. seq. & l. dote. de ritu nup. per quas mouebatur: Cinus & alij Vleramontani ad reprobendam glossam: quia illa iura loquuntur lex parte mulieris, quando tractatur de eius fauore. non ex parte viri in præiudiciū mulieris: & hæc fuit solutio prius Rayne. postea

- Salice. in dicto §. sin autē. quā etiam sequitur Alexan. in dicto
- 12 §. fina. vnde † secundū eos non est eadē ratio fauendi viro putatio sicut vxori putatiuā: quia ratio in muliere putatiua priuilegianda est: vt posset deinceps facilius nubere: vt dicit textus notabilis in lege secunda in §. fina. de priuile. credi. & probatur in l. insulam. in §. fructus. solu. mat. & hęc videtur verior opinio per dictam legem primam. C. de conditio. ob causam. fundamēta glossę in dicto capitulo de prudētia. non faciunt nec loquuntur in casu nostro: Abb. ibi, nec Prępo. hoc non gustant, ideo transeunt simpliciter.
- 13 † Faciat glossa singularis in l. consensu in §. vir quoque in parte, sibi haberi. C. de repu. quę tenet quod maritus nō lucratur dotem propter adulterium vxoris, si matrimonium erat putatiuū, & sic fuit dissolutum propter consanguinitatē, vel affinitatem. glo. in c. plerunque. in glos. fina. de donatio. inter virum & vxorem. arguit viribus & posse, semel determinat se in vnā partem, semel in alterā: in fine concludit esse benignā hanc opinionē, scilicet quod non perdat: licet timide affirmat dicens non esse extendendam licentiā peccandi: est verum, quod Cardina, quē ibi sequitur Prępo. tenet quod perdat mulier dotē rationibus, de quibus ibi patū vrgentibus: & quia secundum eos mulieres ad dotes recuperandas nec perdendas propter adulterium laborarēt pro posse probare impedimēta per falsos testes: quibus obuiandū est, cap. quanto de diuor. cōmuniō est sententia Canonistarum hęc, quam sequuntur Inno. Hostiem. Ioan. Andrę. Gofie. & idē Abb. per fundamenta, quę ipsi latiūs adducunt, & per l. si vxor. ff. de adulte. vbi textus dicit, quod nec matrimoniū nec spem matrimoniij violare licet: & sic Canonistę magis sunt in contrariā opinionē, licet Dominus Alexan. in d. §. finali, alleget eos pro concordia ad glo. in d. §. vir quoque.
- Contrariam partem sequitur Salice. in d. §. vir. & Alexan. in d. §. fina. bonus tex. in auth. de nup. §. ab initio. colla. iij. & in l. si cōcubina. ff. rerum amotarum. quę fuerunt fundamēta adducta per Accursi. in d. §. vir. † Et si consideras quę sionem, prout mouetur per glo. & Canonistas in d. c. plerunque. loquitur in casu quo fuit lata sententia: & plura fundamenta eorum tendunt ab autoritate sententię: & quia non tangit hęc quęstio principaliter propositū, alibi latiūs scripsi, dum mihi occurrisset disputanda apud Cordubam. Pręterea

tereà facit tex. singularis in l. insulam. in §. fructus. ff. solu. matri. vbi est casus, quòd maritus non lucratur fructus dotis putatiuæ tauquàm maritus: quia tunc omnes lucraretur, & omnes retinere posset vt in l. diuortio. in princi. & in §. impendia. solu. matri. sed eos facit suos, vt quilibet bonæ fidei possessor: ideo eos solùm retinet, quatenus in re dotali vel pro vtilitate mulieris impendit, reliquum restituet: de quo Moderni latius post alios antiquos tam in d. §. si mulier. quàm in d. §. fructus. & in l. si antè solut. mar. & in hoc deceptus est Andræ Sicu. in d. c. ex literis. qui numerando priuilegia dotis putatiuæ dicit, quòd sicut maritus lucratur fructus dotis in matrimonio vero, ita in putatiuo: allegat d. §. fructus. in cuius intellectu errauit: imò est dissimilitudo, & dictus §. fructus. est intelligendus prout nūc dixi. † Item successio ab intestato non habet locū in matrimonio putatiuo inter cōiuges, casus est in l. j. in versu. iustum matrimonium. C. vnde vir & vxor. hęc & alia similia diuersificatiā matrimoniū verū à putatiuo possunt adduci contra conclusionē datā in lucris diuidendis per formam huius l. in matrimonio putatiuo, de qua in principio. † Sed ad omnia prædicta vnico verbo potest responderi: quia d. l. si cūm dotē in §. si mulier. & dictum capitulū secundū, cum similibus antè dictis, quæ vidētur cōcedere æquale priuilegium matrimonio putatiuo, & vero, intelligantur in fauorē vxoris: iura supradicta & conclusiones nunc proximè relatæ, quæ vidētur notare dissimilitudinem, loquūtur iu fauorem mariti, & vxoris præiudiciū: quo casu non æquiparantur matrimoniū verū & putatiuum: & sic loquūtur iura antè dicta, si illa ponderas, inter quæ est maxima ratio diuersitatis. ad hoc textus in l. ij. in §. final. cum l. sequen. ff. de priuile. credito. ibi, tamen æquum est hanc ad priuilegium admitti, licet nullum matrimonium contractum est: idem puto dicendum, &c. subdit lex sequēis, interest enim reipublicæ, & hanc solidum prosequi, vt ætate permittente nubere posset: quæ fuit ratio priuilegiandi ex parte mulieris matrimonium putatiuum, vt ponderant prædicti Docto. maximè Alexander in dicta lege fina. licet secundum glossam ibi loquitur ille textus in sponsa de futuro: hoc etiam probatur in l. insulam. in §. fructus solut. matri. vbi in fauorem mariti & vxoris præiudiciū non habet æquale priuilegium matrimonium putatiuum, sicut &

verum, & hanc rationem diuersitatis tenet etiam Salic. licet non alleget fundamētum in l. vnica, in §. si autem C. de rei vxor. act. satis probatur in d. l. si cūm dotem. in §. si. quæ solum hoc priuilegium in matrimonio putatiuo concedit in priuilegium & fauorem mulieris. Et hoc modo cessant omnia contraria, & manet firma decisio, scilicet, quod hæc lex disponens super diuisione lucrorum & acquisitorum cōstante matrimonio habebit locum etiam in matrimonio putatiuo, suadet hoc ratio vrgens quia hæc lucra inducuntur hęc ratione cuiusdam societatis: quia ambo laborant, maritus in acquirendo extra domum vel intra, vxor in cōseruatione domus & in aliis, quæ in administratione & labore circa domum sunt necessaria, & in procreatione liberorū, & in aliis plurimis, sine quibus domus nec posset sustineri, nec gubernari: quæ omnia ita ambo subeunt in matrimonio putatiuo, sicut in vero. † Est verum quod nisi à iure reperiretur mulier priuilegiata specificè in matrimonio putatiuo sicut in vero non procederet casus absque dubio ad decidendū hoc, statutum est in matrimonio vero, ergo in putatiuo. Allego ad hoc tex. singularem in l. si concubina. ff. rerum amot. vbi tex. dicit quod in matrimonio putatiuo mulier non gaudet priuilegio, vt in vero matrimonio, scilicet quod non teneatur actione furti, sed rerum amotarum: imò cessat rerū amotarum, & tenetur actione furti. Bar. in principio dicit per illum tex. quod licet matrimonium habeat priuilegium circa dotem putatiuam ad eius exactionem, vt in d. l. si cūm dotem in §. si. non tamen quo ad alia. Mihi viderur quod Bar. loquitur nimis generaliter & obscure, potes dicere quod ille tex. loquitur in delicto à muliere commissio: quo casu nō gaudet priuilegio matrimonij veri: & ille tex. fuit allegatus per Accursium in l. consensu. in §. vir quoque. C. de repu. in illa quæstione: si vxor putatiua perdat dotem propter adulterium. Tene ergo conclusionem, quod dispositio huius legis habeat locum in matrimonio putatiuo: & allego tibi casum singularem expressè hoc decidentem in l. si el heme. quæ est quarta in ordine in hoc foro, lib. iij. titulo *delas barentias*: vbi tex. dicit, quod si aliqua mulier ignoranter contrahat matrimonium cum aliquo coniugato, quod ipsa debet habere medietatem acquisitorum durante illo matrimonio putatiuo.

Cogitabam si posset hoc limitari inter bona fide contrahentes: sed si uxor esset in mala fide sciens consanguinitatem decepit maritum, est homo nimis industrius acquirens multa ex labore & industria, quod ipsa non deberet habere partem lucrorum seu acquiritorum durante matrimonio, si ipse maritus non vult partem in lucris per eam acquisitis, forte enim erat mulier, quæ opera & industria aliqua acquisierat: & sic contra maritum, qui cum ea bona fide contraxit, ipsa non gaudebit beneficio huius legis, allego ad hoc notabilem conclusionem quorundam Modernorum, qui sunt Paulus de Castro, & Raphael, in dicta l. si cum dote. in §. finali. quos ibi sequitur Alexan. dicunt enim, quod priuilegium illius §. priuilegiatis mulierem in matrimonio putatiuo procederet, nisi defectus matrimonij processisset ex parte mulieris, quæ decepisset virum scienter: quia tunc non haberet in dote putatiua mulier priuilegium, ne ex dolo suo lucrum consequatur: allegant l. à diuo. ff. de ritu nuptiarum. & est argumentum in l. siue hæreditarium. ff. de nego. gestis. melius in l. penul. §. fina. ff. quod cum falso tuto re. ubi est elegans casus, quod si pater decepit generum suum cum filia sua asserens illam esse nubilis ætatis, cum non esset, quod si ipsa decessit in matrimonio infra duodecim annos, & sic eo tempore, quo nullum fuit matrimonium: quod propter illius dolum maritus lucrabitur dotem, quam ex pacto vel statuto debebat lucrari soluto matrimonio: & est ille casus famosus ad limitandum l. primam. C. de condi. ob causam. & dicit Bal. ibi se didicisse illum tex. à Do. Bar. bene facit l. fæminis. C. ad Vellei. Ego dico, quod pro hac limitatione Pauli, Alexan. & Rapha. est casus expressus rectè ponderatus, licet per nullum eorum allegetur ad hoc in d. §. si mulier. ibi, in conditione mariti errauerit, putaueritque esse liberum, cum seruus esset. Ergo secus si esset sciens impedimentum, cum tex. punctualiter requirit errorem & ignorantiam ex parte uxoris ad hoc vt gaudeat priuilegio de quo ibi.

Considera accurate: quia in casu, in quo loquuntur doct. si in materia d. l. si cum dote. in §. si. sol. ma. nō manet scrupulus: quia ibi cōceditur mulieri priuilegiū in exigēda dote in matrimonio putatiuo: & dicit, qd illo priuilegio nō gaudebit si ipsa sciēs impedimentū matrimonij maritū fecerit: &

miror quomodo isti vadūt per fundamenta parū vrgētia. Et extra propositū: quia si esset matrimoniū à legibus prohibitum, vt loquitur l. qui cōtra. C. de ince. nup. si vxor sciēs tale impedimētū cōtraxit cum viro nō solū nō erit priuilegiata in exactiōe dotis, sed illī perdit, & sic nō potest illā repetere: quomodo priuilegiabitur in eius exactiōe, casusest ad l. iteram in d. l. qui contra. clariūs in dote disponit tex in auth. incestas. in prin. C. de incest. nup. in prin. vbi tex. dicit, confiscatio tam ceterorū quā dotis: & subdit tex. fœmina quoque talia sciēter peccāte simili pœna subiugāda substantia, &c. & sic ipsa repellitur à dotis petitiōe, quæ applicatur filiis, si eos nō habet fisco. Nihilominus posset dici semper esse singularem conclusiōē darā à Paulo, & aliis duobus modis. Primo, quia dictæ leges loquūtur de pœna mulieris cōtrahētis sciēter matrimonium in casibus prohibitis, sed poterat esse dubium, si fiscus, cui dos applicatur, vel filij eo excluso essent priuilegiati in dotis exactiōe, vt in vero matrimonio & putatio, disponitur in d. §. si. & dices, quod nō, quando ipsa maritū fefellit, & sciens impedimentū cōtraxit.

- 18 † Secundo, quia licet applicetur fisco: tamē hęc exceptio, res pertinet ad fiscum, nō est exclusiua iuris agētis, nisi fisco petente & reportāte sententiā: gl. in l. his cōsequenter. ff. fa. erc. licet Bar. in l. auunculo in fi. ff. de cōdi. sine cau. videtur tenere, q̄ posset excludi ab alio, & à marito, licet fiscus non petat: vide eum, quia famosē loquitur. † Sed reperio quandam l. partitæ, quæ expressē videtur determinare, q̄ si vxor sciens impedimentum cōtraxit cum marito impedimētum ignorāte, & sic eum fefellit, quod nō solū perdat dotē, sed quod applicetur marito: ita probat lex quēdam, quæ est in v. parti. titu. xiiij. *delas pagas y delos quitamientos.* l. quinquagesima incipit. *sabiendo alguna muger.* vbi tex. dicit, q̄ si mulier scienter cōtraxit cum cōsanguineo vel cum alio, cum quo legitimum impedimentum obstabat matrimonio, & maritus fuisset ignorās talis impedimenti, q̄ dotem, quā sibi dedit, nō potest ab eo repetere matrimonio dissoluto: nec ipse est obligatus ad dotem reddendam: quia ipsa ex eo quod turpiter dedit, excluditur à repetitione: & sic sentit, quod dicta dos non applicatur fisco, sed remanet apud maritum: & hoc satis colligitur clariūs iuncta l. sequen. quæ incipit, *a sabien. das casando alguno*, quæ dicit, quod si ambo sciuisent impedimen

dimentum, & sic scienter contraxissent, tunc dos applicare-
 tur fisco. sentit secus marito ignorante, prout dixit lex præ-
 cedēs, mirabiliter ꝑ per d. l. limitatur auth. incestas. C. de in-
 cest. nup. quæ dotem applicat fisco filiis deficientibus: quia 20
 illud videtur limitandum, nisi in casu, quo ipsa esset sciens,
 maritus ignorans: & secundum dispositionem d. l. de paruo
 dubio deferuieret dicta determinatio doctorum: cum in casu
 quo ipū loquuntur, cessaret priuilegiū in exigendo: cum dos
 deberet apud maritum remanere, tene menti. Cogita, quia
 gl. d. l. qui contra. super parte, fisco vendicari mouet hoc du-
 bium, scilicet si ipsa esset sciens, maritus ignorans: nam di-
 cit, q̄ illud quod à sciente impedimentū datur alteri ignorā-
 ti, remanet ignorantī, per l. si. ff. de leg. j. sed illa gl. loquitur
 in legato & donatione, sed in dote est alia ratio: quia semper
 remanet patrimonium vxoris, ideo de iure communi vide-
 batur fisco applicandum, dato quòd maritus ignorasset im-
 pedimentum, ex quo ipsa sciebat, in cuius pœna amittit do-
 tem, & alia, vt in d. auth. incestas. ideo tene menti d. l. parti-
 tæ: & vide Bar. singulariter in d. l. auunculo. Cin. & Sal. qui 21
 traduxit distinctionem Cini in d. l. qui contra. † Vnde sto
 in hac conclusione, quòd si mulier sciens impedimentum le-
 gitimum subesse ad matrimonium contrahendum scienter
 contraxit matrimonium cum marito tale impedimentum
 ignorante, tunc non habebit partem lucrorum & acquisito-
 rum durante matrimonio, prout in hac l. disponitur: & licet
 ad hoc propositum non soleat allegari, videtur mihi bene fa-
 cere tex. in l. si concubina. ff. rer. amo. vbi in delinquēdo mu-
 lier putatiua non gaudet priuilegio veri matrimonij: sed sic
 est, quòd mulier scienter contrahendo cum consanguineo
 committit delictum, in toto tit. de incest. nup. ergo non gau-
 det hoc priuilegio. Item, quia apud eam ex quo ipsa scit de
 impedimento, nō potest dici matrimonium putatiuum, rea-
 liter enim ipsa scit matrimonium non subsistere, & per cō-
 sequens cessat dispositio d. c. ij. quod loquitur in matrimo-
 nio putatiuo, & est casus etiam à me poudēratus in d. l. si cō-
 stante. §. si mulier. ibi, errauerit. Et si dicas in societate non
 attenditur bona vel mala fides, sed cū inter maritū & vxo-
 rem videtur cōtracta quēdā societas, ergo, &c. Respōdeo il-
 lud obtinere in societate in ita per contractum: sed hac con-
 trahitur à lege solū in casu matrimonij, & maritus igno-

rans impedimentū bona fide contrahit societatem credens verē esse in matrimonio, fortē non sic faceret sciens matrimonium non valere: & hæc opinio probatur notabiliter à contrario sensu in d. l. *si el home*, quæ est quarta in hoc foro, citu. *delas barentias*, vbi solū in matrimonio putatio concedit vxori partem lucrorum, quando ipsa ignoranter contraxit ignorans impedimentum ad contrahendum: ergo secus si sciret, vt in quæstione nostra. Imò ipsa tūc punitur, vt ibi: 22 licet in p. na loquatur in casu speciali. † Sed stat apud me nō parua difficultas, si hæc medietas lucrorū & acquisitorū, quā vxor nō debet habere propter dolū suū, vt dictū est, si remanebit pro viro, vel applicabitur fisco: quatenus vxor debebat habere, si ignoranter cōtraxerat matrimoniū, videtur enim quòd fisco debeat applicari, per tex. in auth. incestas de incestis nup. in prin. vbi tex. dicit quòd pœna contrahentis incestas nuptias est cōfiscatio tam cæterorū quàm dotis. Et vltorius dicit tex. substantia sic amissa: verba sunt tex. in d. auth. incestas. in corpore in princ. dicit tex. mox eis suarum rerū casum imminere facit l. qui contra. C. de incest. nup. vbi tex. dicit, nihil ex eodem matrimonio siue ante nuptias donatum, siue deinceps quo quomodo datum fuerit, consequatur idque totum, quòd ab alterius liberalitate in alterum processerit vt indigno indignēve sublatum fisco vendicari sancimus: ergo cum ista medietas acquisitorum durante matrimonio efficiatur vxoris, videtur quòd perdat eam, & fisco applicetur, nec remaneat apud maritum, nisi sua medietas. Nihilominus teneo contrarium, imò quòd nihil applicetur fisco: sed totum remaneat marito. Moueor ad hoc ex decisione superioris quæstionis, negatur enim quòd medietas lucrorum sit acquisita ipsi vxori scienter cum ignorante contrahenti: nam hoc priuilegium acquirendi & diuidendi acquisita constante matrimonio, solum attribuitur vero matrimonio & putatio contracto ab habentibus bonam fidem, sed non inscienter contrahente, vt latè probatum est: ergo negato principio acquisitionis, cessat hoc dubium: nam ex quo nihil vxori vnquam fuit acquisitum, non est quid perdat, nec applicetur fisco tanquam ex propria vxoris substantia: cū nulla substantia eius in his bonis reperiat, & sic tollitur dicta authen. incestas. & d. l. qui contra. quæ loquuntur in perdendis, & fisco applicandis bonis propriis

propriis ipsius vxoris, non in istis in quibus nihil habet, nec vnquam habuit vxor propter delictum suum, cum scienter ab initio cōtraxit matrimonium illegitimum. Præterea ad hanc partem adduci possunt etiam omnia fundamenta superius adducta. Item optimè facit d. l. partitæ, & d. l. fori. Item † adduci potest in arg. l. fin. ff. de leg. j. vbi tex. dicit, quod si tutor contraxit matrimonium veritum cum pupilla sua, & ei aliquid in testamento legauit, quod ipsa bene potest capere tale legatum: sed ipse non potest capere ex testamento pupille, cum qua contraxit: rationem ibi reddit Iurisconsultus: quia delinquent, qui prohibitas nuptias contrahunt, & meritò puniendi sunt, quod imputari nō potest mulieri, quæ à tutore decepta est: & sic dicendum in marito à muliere decepto, vt ipsa nihil habeat ex dolo suo, & ita teneo quod nil acquiratur fisco, sed totū remaneat marito, prout posui thema quæstionis supra in versic. cogitabam. aliās sequeretur, quod maritus existens in bona fide propter dolum vxoris maximum damnum ipse portaret: quod est iniquum, & contra dicta iura.

† Quæritur & secundò, si ab initio erit aliquod remedium ad hoc vt mulier non habeat medietatem lucrorum, est necessaria nimis & quotidiana ista quæstio: & vidi plures homines abundantes in diuitiis positos in maxima confusione, volētes contrahere matrimonium cum aliqua, & fortè habent filios ex alia vxore, timent perdere medietatem omnium bonorum suorum, hoc modo: quia soluto matrimonio eius morte, vxor dicit pertinere ad eam medietatem omnium bonorum, quæ reperiuntur, cum de iure huius regni omnia præsumantur communia: si hæredes mariti volūt probare quantitatem patrimonij, quam maritus habebat, & duxit ad matrimoniū tēpore quo celebratum fuit, est difficilissimū hoc probare, maximè si consistebat in pecunia: & hoc modo manet maritus nimis defraudatus, & eius hæredes: vnde sæpe fui consultus de remedio. tam vidi plures se prouidentes per vltimū pacti & cōventionis factæ inter virū & vxorē tēpore quo cōtrahunt, q̃ ipsa renuntiat lucris, nec vult habere partē in lucris nec in debitis: sed contentā vult esse cum dote sua: & videtur dicendū, quod valeat hoc pactum ab initio: & ista erit optima securitas & cautela quod ab initio fiat pactū inter eos, quod ipsa non habeat partem lucrorū, & quod

quòd renuntiat ex tunc dictis lucris, & etiã debitis, quę constante matrimonio obuenient: & sic fiat hæc cõuentio & renuntiatio plenissima, cū qua maritus erit tutus à cõfusione dictorum bonorū: allego in specie hoc consiliū positū per Ioñ. Fab. in rubr. Instit. de nup. cuius verba sunt hæc. Si contrahis matrimonium in patria, in qua mulier partē habere debeat in mobilibus seu conquestis, provide tibi quantū habeat, ne si præmoriaris filios tuos spoliet, & de tuis laboribus alium dicit virū: quę verba nota bene, facit quod Bal. dicit in l. j. in iij. col. vers. pone rusticus promisit. C. de fruct. & lit. expen. ego pondero ad hoc gl. famosam, quæ punctu aliter decidit hoc dubium in d. c. ij. de dona. inter vir. & vxor. in parte, non est aliud, relata gl. ad omnē dispositionē text. Ibi enim text. dicit, q̃ soluto matrimonio dos debet reddi mulieri, & etiam medietas omnium bonorū, quæ durante matrimonio fuerūt acquisita: dicit textus, si non est aliud quòd obstat. dicit gl. super parte, aliud, putà pactū vel cõsuetudo: & sic apparet quòd etiam in casu, quo loquitur ille text. dimidia lucrorū esset diuidenda inter virum & vxorē, tamen illud est verū, nisi aliter esset pactū inter eos. quod nota: licet si videas fundamenta, quæ gl. allegat, solū loquuntur in pacto facto super dote, sed nō est diuersa ratio. Faciat in simili conclusio Bar. in l. quia poterat. in fi. ff. ad Trebel. duo erant socij vnus mercantiæ, vnus vult ire Venetias, alter cõtradicit: & ille dicit, volo ire meo periculo: & sic vadit eo inuito suo periculo, multa lucratur, an socius prohibēs debet habere partē lucri? dicit fuisse determinatū, quòd non per d. l. fin. quia ex quo suscepit in se periculū, & cōmodum debet esse suū: quod dicit esse menti tenendū: sic dicendū in proposito, cū maritus ex pacto suscipit in se periculū ad debita constante matrimonio cōtracta, ergo ad lucra, maximè ex quo mulier consentit: facit rex. in §. illud. insti. pro soc. præterea certum est, q̃ de iure soluto matrimonio dos debet redire ad mulierē: tamen nihilominus valet pactum, quòd maritus debeat lucrari dotē vel certam partem solu. ma. l. ex morte. l. si cõuenit. cum aliis. C. de pactis cõuen. ergo quare non sic in superiori casu? Item societas potest coiri sub cõditione. l. j. ff. pro socio. l. de societate. C. eo. ibi voluntates etenim legitimæ cōtrahentium seruandæ sunt. Optimus text. in l. societate. ff. eod. ibi, si verò placuerit. & hoc sine dubio credendū in casu,

in casu, quo maritus esset homo diues & industrius mercator, ita quòd ipse ponit laborē & industriā, mulier autem quiescēdo manet in domo sua, & ita vidi pactū esse de facto & obseruatū inter quendam ditissimū senem Zamorensē attendatorem matrimonium contrahentē cum quadam iu-uencula paupere: do tex. sing. ad probandum valere tale pactum & renuntiationē, in ca. j. de filiis natis ex matrimo. ad morg. cōtracto. in vñsibus Feudorū. vbi est casus, quòd quidam habens filium ex nobili coniuge, illa defuncta aliam minus nobilem duxit in vxorē, ea lege, vt nec ipsa nec filij eius amplius haberent de bonis eius, quā certā quantitatem: facit tex. singu. in c. j. de sponsa. vbi quis contraxit matrimonium secūdm legem Saxoniam, & in fortioribus terminis reperio quandam decisiōē Rotæ in antiquioribus in tit. de pactis, secūdm numerū meum est decisiō secūda: vbi expressē concludit quòd erat cōsuetudo in quodam loco, quòd omnia inter coniuges acquisita essent cōmunia: vir quidam volens emere castrum, vel domū, vel vineam, vel aliam rem, pepigit vel conuenit cum vxore, quòd ipsa nihil haberet nec peteret in ipsa re, quæ de consuetudine veniebat communicanda: & vxor fecit sibi pactū de hoc, & per pactum renūtiavit omni iuri prætēxtu dictæ consuetudinis, aut alijs sibi in dicta re acquirenda cōpetituro: quòd valet talis renuntiatio & conuentio mouetur: quia per talem conuentiōē etiam si posset dici donatio, vxor nō efficitur pauperior, si nō acquirat, licet vir fiat locupletior, igitur valet. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. si sponsus. in §. si quis rogatus. & l. sed si vir lanam. §. quod vir vxori. & §. quod vir legaturus. quia non amarē nec ranquam inter incestos recipienda est prohibitio iuris facta de donādo inter coniuges. l. si id quod. §. si quas. ff. de dona. inter vir. & vxor. & sic videtur hæc conclusio tendere, quòd valeat hoc pactū seu conuentio, dato quòd fieret inter coniuges iam constantes matrimonio. Ista videtur dura cōclusio: nam ante marrimonium bene quidem, sed post matrimonium quòd mulier renuntiet lucris sibi acquirendis, nec vellet habere partem in re, quā maritus vult emere. durum est: cū videatur facta donationis causa, quæ prohibita est inter virum & vxorē, vt per totum titulum ff. & C. de dona. inter virum & vxor. & in specie facit tex. sing. in l. iij in §. si stipulanti. ff. eo. in si. ibi, si donaturum mihi iussero vxori meæ dare,

date, nullius esse momenti. l. si sponsus. in §. si vxor. & in §. circa venditionem: ibi, venditionem donationis causa inter virū & vxorem factā nullius momenti ait: & ibi, remissionem hactenus nō valere, bonus text. in §. si donationis. eiusdem l. Sed ad omnia ista facilis stat responsio: quia ibi donans efficiebatur pauperior, sed in casu nostro nō, quia non dicitur quis, vxor, vel maritus, pauperior eo ipso quod non acquirere vult, quod acquirere potuisset: ideo vrget pro hac conclusionē tex. in d. §. si maritus. l. si sponsus. vbi si maritus repudiet hæreditatē donationis causa, scripsit Iulianus donationem valere: quia nec pauperior fit, qui nō acquirit: sed qui de patrimonio suo deposuit, optimus text. in d. §. quod legaturus. l. sed si vir ex lana. vbi text. dicit, quod legaturus mihi, aut hæreditatis nomine relicturus es, potest rogatus à me vxori meæ relinquere: & non videtur ea esse donatio, quia nihil ex bonis meis diminuitur: quæ iura multū vrgeat in proposito, maximè quia hoc etiā potest esse vtile mulieri, cum non teneatur ad debita. Per quæ satis apparet valere dictum pactum seu renuntiationē, licet fiat constante matrimonio: licet si bene ponderes dictam decisionē, loquitur quando maritus de propria pecunia volebat emere dictum fundum: quo casu secundum leges huius regni, de quibus supra. erat mariti solius: sed fundamenta tendunt etiā quo ad alia acquirenda cōstante matrimonio, quæ venirent cōmunicanda: vide optimā legem styli. ccxxj. incipit, *et rosi, si el marido*, quæ loquitur in muliere protestante marito, quod non vult partem lucrorū nec damnorum in officio, quod ipse assumpsit. Hæc posset assignari pro prima limitatione huius l. scilicet quod lucra & acquisita veniant cōmunicanda, & medieta acquiratur vxori, nisi aliter sit conuentū, & ipsa renuntiauerit lucris & debitis, volens cōtentari cum dote & arrhis suis: quod aduertāt diuites cōtrahentes matrimoniū.

Sed per hoc solūm prouidetur de remedio ad hoc, vt per hoc pactum & renuntiationē vxor ipsa non habeat partem lucrorum: sed si hoc pactum non fiat, vel si opponatur in dubium valeat, nec ne: quod remediū habebit contrahens matrimonium, qui est diues: vt tempore dissoluti matrimoni j posset faciliter sine onere probandi deducere de acervo bonorum totū capitale suum, & omnes facultates, quas ipse habebat, & duxit ad matrimonium antequā lucra diuidantur, & sic

& sic de residuo diuidantur bona inter eū, & hēres, & vxor-
remedico, quòd remediū est, quòd tempore quo matrimoniū
cōtrahitur fiat scriptura publica de omnibus bonis, quæ ma-
ritus tunc habet, & ducit ad matrimoniū: & hæc fiat in præ-
sentia vxoris ducēdæ cum eius cōsensu, & qualiter ipsa hoc
confiteretur: nam per hoc probabitur solum. mar. quantū mari-
tus duxit ad matrimoniū, & idē in vxore: & sic deducit quis
capitale suū, faciliter & residuū diuidetur. No casum mira-
bilem, & à me solo ad hoc propositū ponderatū in l. si ego. §.
doris. ff. de iu. do. in ver. planē si rerū. ibi, & res quæ in libel-
lo cōtinentur in domū se intulisse. plus probatur ibi. q̃ hoc
probabitur per priuatam scripturā mariti, vel econtrā: & ad
hoc singulariter laudatur à Bal. in l. ob maritoū. C. ne vxor
pro ma. quod perpetuò cōmenda, quia mirabilē securitatem
confert maritis. & econtrā. ad probādum proprias facultates,
quas duxerūt ad matrimoniū, vt sic illas tanquā capitale pro-
prium deducāt, antequā bona diuidantur: intellige quòd di-
cta scriptura fiat tēpore quo matrimonium cōtrahitur, non
prius, vt fraudes cessent, prout videtur loqui dictus §. doris.

† Secundo limita hanc l. nisi esset empra vel permutata cū ²⁵
pecunia vel re alterius: & hoc constet, nam tunc non effici-
tur cōmunis, sed illius, cuius erat res permutata, iste est ca-
sus notabi. in l. si stando, quæ est vndecima in hoc foro. lib.
iij. titulo *de los labores & parçiones*. vbi text. eleganter dicit,
quòd si res propria vxoris vel mariti permutatur cum alia
re, quòd illa res efficitur illius, cuius erat res, quæ sic fuit
permutata. Idem si res mariti vel vxoris fuit vendita, & pre-
tio illius fuit alia res comparata, quòd efficitur illius, cuius
erat res vendita, de cuius pretio fuit alia res comparata.

Sed nūquid est necesse hoc realiter constare per testes, vel
sufficit hoc probari per confessionē mariti, vel econtrā? &
videtur quòd sufficiat confessio cuiuslibet eorum asserentis
fundū fuisse emprū de pretio reddito ex fundo alterius ven-
dito seu de propria pecunia sua: fortē enim in instrumento
emptionis cōtinetur qualiter vxor emit de propria pecunia
viro patiente, & econtrā, & sic videtur, quòd ex dicta confes-
sione probeatur, sic esse & stetur dictæ cōfessionī, ad hoc alle-
go tex. iuncta gl. in l. cū propria. C. si quis alre. vel si ibi do-
centi veritarē iuncta gl. ex qua infertur secundum Sal. ibi in
fi. verbis, q̃ si vxor emit res aliquas constante matrimonio,

& in

& in instrumento cōtineatur de propria pecunia vxoris viro patiente, quòd statur instrumento, & creditur ita esse: & cessat præsumptio, quòd pecunia fuerit de bonis viri, quæ inducitur per l. Quintus. ff. de dona. inter vir. & vxor. Idem Salic. in l. si non verum. C. de dona. inter vir. & vxor. dicens,

26 quòd cum † vxor posset emere à viro cōstante matrimonio, vt ibi est casus & melior in l. si sponsus. §. circa. ff. de dona. inter vir. & vxor. dicit ipse, quòd creditur ei de pretio, & stabitur instrumento, vel cōfessionì mariti contra se: vt probatur secundum eum in d. §. circa. ideo creditur, quòd pretium sit de bonis mulieris non mariti, in hanc sententiã se inclinatur idem Salic. in l. si mater. C. de contrahē. emp. & loquitur vbi pecunia emanasset ab vxore, quæ emisset rem aliquam à marito, vel ab alio: & dicit, quòd tunc ex quo ipsa dat pecuniam vt propriã marito seu alij, & hoc maritus consentit, & sic confitetur quòd tunc si præsumatur: vnde videtur cōcludere, quòd sic præsumatur, & probetur non solum si expressim in instrumēto emptionis factæ ab vxore marito dicatur de propria pecunia ipsius mulieris, & hoc viro patiente, & cōsentiente: sed etiam si tacitè hoc fiat, putà quia vxor emit à marito, & maritus vendens recipit pretiũ vt de bonis vxoris: quibus casibus concludit cessare præsumptiōē l. Quintus. & propter hanc tacitã & expressam mariti acceptationē & confessionē satis probari pecuniã esse ipsius vxoris, mouetur primò per d. l. si mater. à contrario sensu, quæ probat quòd vxor constante matrimonio posset emere rem mariti. Item quia si maritus in instrumento cōfiteatur augmentum dotis, licet hæc cōfessio non præiudicet creditoribus, tamen videtur viro præiudicare, in auth. de æquali. do. §. aliud. ver. si verò non fuerit. colla. vij. in auth. sed iam necesse est. C. de do. ante nup. in fi. Item probat gl. notab. secundum eum in l. qui testamentũ. ff. de proba. in parte. modũ, quæ dicit quòd præsumptio d. l. non habet locũ in eo, qui emit ab eo cui nil poterat relinquere, & confitetur sibi pretium solutũ, mouetur etiam per tex. & gl. in d. l. cum propria. C. si quis alte. vel sibi. facit l. desiderium. C. depositi. & sic residet: & bene faciunt notata per eum in authen. sed iam necesse. in fin. C. de dona. ante nup. Famosa profectò & quotidiana conclusio ad dispositionē huius li. iuncta l. styli. iam allegata, quæ præsumit omnia bona communia: nam si vxor emisset fundum,

& in

& in instrumento cōtineatur quòd emit de propria pecunia sua viro pariente, & hoc consentiēte, & consitēte, quod præsумatur sic esse: & quo ad maritū per dictam cōfessionē probatur dictā pecuniā esse propriā vxoris, ex quo sequitur maxima utilitas quod dicta res sic empta non communicabitur inter maritū & vxorē, sed efficitur propria illius, de cuius pecunia fuit empta: vt dicit tex. in d. l. si estando. † Et ista erit singularis practica & mirabilis, quando aliquis diues cōtrahit matrimoniū cū aliqua paupere vel diuite: & ipse maritus timet emere aliquā hæreditatem opulentā de pecunia sua, ex eo quòd dicta hæreditas emetur de sua propria pecunia: & quia hoc non bene poterit probari soluto matrimonio, vxor habebit dimidiā tanquā de re acquisita constante matrimonio: & sic ditabitur cum facultatibus propriis mariti, quas ipse habebat antequā cōtraheret matrimoniū: cū sit difficilis probatiōis probare quē ipse habebat: & per cōsequēs quòd hæreditas fuit empta de propria ipsius pecunia: nā ad sibi consulendū, & ad hanc fraudē vitandā, facias apponi in instrumento qualiter maritus emit ista bona de propria pecunia sua, & vxor hoc consentiat, & approbet, & sic fateatur. Sed caue marite, & tu aduocate, ne hoc facias apponi fraudulenter in instrumento causa vxoris defraudandæ, cū fortē aliter se habeat veritas: bene facit text. suprā allegatus, l. si ego. §. dotis. ff. de iure do. vbi tex. dicit hoc probari per scripturā priuatā ipsius mariti: & ecōtrā, vt dicit Bal. in l. ob maritorū. Ad prædicta allego textū singularem in simili in l. cum proponas. C. pro socio. vbi est casus, quòd vbi fundus emitur à duobus, licet in instrumēto cōtineatur, quòd vnus eorū soluit pretiū, non proterea præsумitur de pecunia cōmuni soluta, imò in dubio pecunia præsумitur solius soluentis: probatur etiam in l. vtri. in §. fina. ff. de priui. credi. nisi in instrumento diceretur de pecunia cōmuni, secundū Docto. in l. cū proponas. & ibi probatur: ideo Bal. in d. l. cū proponas. dicebat quòd vbi duo emunt fundum communiter, sit cautus soluens, quòd dicat quòd soluit de sua propria: & alter sit cautus, quòd faciat instrumentum dicere, quòd soluit de cōmuni: cū in dubio præsумitur pecunia esse solius soluentis, vt dicta l. si vtri. Idem Bart. indistinctē in l. si patruus. C. communia vtriusque iudi. dicit quòd si socius emit rem, in dubio intelligitur de pecunia propria: & est casus in l. penul. C.

29 si quis alte. vel sibi. quod limita, vt infrà dicam. † Ista cōclusio Salice. non caret scrupulo: nam de iure communi omnia acquisita ab vxore cōstante matrimonio præsuntur ex bonis mariti: hodie omnia præsuntur cōmunia, nisi vterque coniugū probet sua, vt antè dixi. Sed si sic est, cū donatio sit prohibita inter virum & vxorem, fraus magna posset cōmitti vigore dictæ confessionis: nam vxor emeret aliquam rem de pecunia viri, vel communi vtriusque: & vt esset in totum sua, & non communicaretur, maritus confiteretur quòd de propria pecunia vxoris empta fuit: & idē fieret econtra marito emente: & per hunc modū possent multæ fraudes committi: quod semper iura impugnaverunt. Et primò contra hanc doctrinā facit tex. in l. cū quis decedēs. §. Titia. ff. de lega. iij. vbi est casus: quod si testator cōfiteretur se debere aliquid non capaci, nil valet talis confessio: similis tex. in l. qui testamentum. ff. de probatio. in fine ibi, ex eo quòd ille plus capere non poterat, in fraudē legis hoc in testamento adiecit. & intelligit Bar. hoc esse verū, dato quòd ista cōfessio in vltima voluntate facta in fauorem incapacis fuisset iurata, nā aliàs etiam in fauorem capacis non probatur: vt latè ipse Bart. in §. codicillis. eiusdem l. Item facit quod ipse Bartol. dicit in d. §. Titia. testator habet vxorē suā secundam, cui plus vult relinquere, quàm posset secundū formam l. hac edictali. C. de secun. nupt. confiteretur se habuisse ab vxore mille, & sic iurauit, nil valet confessio: refert sic vidisse de facto.

Itē infert aliud, testator confiteretur in testamēto se habuisse ab vxore sua mille, & sic iurauit, dicit quòd viuens si vult poterit postea dictam cōfessionē reuocare: nec obstat, si dicatur quòd confessio facta cū iuramento inducit probationē, & sic non potest reuocari, quia transit in contractū inter viuos: nā vxor non est capax donationis inter viuos constante matrimonio: & sic vir viuens potest reuocare: vnde confessio videtur in fraudem facta: ideo secundum eū, si maritus esset mortuus, cū tunc donatio esset confirmata eius morte, heres non posset reuocare: & ita residet: est verum, quòd ad ista posset responderi, quòd tam decisiones Bar. quàm iura, quibus ipse fundatur, loquuntur in confessione facta in vltima voluntate: sed ista non praeiudicat etiam si facta esset in fauorem capacis, nisi iurata esset, iuxta l. rationes. & auth. quod oportet. C. de probatio. & l. cū quis decedens in §. codicillis. ff.

l. ff. de lega. iij. & ibi Bar. notanter allegans plura iura : est
 casus singularis in l. legau. ff. de libe. lega. qui loquitur etiā
 quando relinquitur capaci. quam Bar. ad hoc commendat in
 l. qui testamētum. ff. de probatio. l. qui vxori. de auro & argē.
 lega. l. Lucius. in §. quisquis. ff. de lega. ij. vnde ista posset esse
 ratio inuolidandi cōfessionē magis quā ratio incapacita-
 tis. Sed reperies Bal. in l. j. in quarta col. vers. quæro vtrum
 iuramentū donātis. C. de inoffi. donatio. vbi recitat hæc dicta
 Bar. & † indistinctē sequitur illa : & videtur eandem conclu- 29
 sionem tenere in contractu inter viuos : dicit enim, quod iu-
 ramentū patris non firmaret contractū donationis, seu alte-
 rius cōtractus in fraudē filiorū factū : quia iuramentum inter
 prohibitos nō facit fidē, per d. l. qui testamētū. facit notabilis
 casus in l. j. in §. si mutuani. ff. si quid in frau. patro. per quam
 probat Bal. in d. l. j. quod confessio nō probat naturalē solu-
 tionē in præiudiciū tertij. Idem in cōtractu inter viuos inter
 maritū & vxorē sentit Bald. ipse in l. fina. in ij. col. v. nota. C.
 de epi. & cle. Nā ibi est casus secundū Bar. quod datio arrha-
 rum nō probatur per simplicē cōfessionē, sed cōtrariū seruat
 cōsuetudo, secundū eū, & bene : quia veritas probatur per cō-
 fessionē. ff. de pos. l. Publia. §. fina. l. generaliter. C. de non nu.
 pecu. arbit. tute. l. si. quia si dictum testis vel tabellionis pro-
 bat veritatem, multo fortius cōfessio partis principalis : sub-
 dit, & in hoc facit hoc vltimum esse verum, nisi talis confes-
 sio esset reprobata ratione fraudis præsumptæ, per dictas le-
 ges : & hoc in expresso firmat Bart. in l. qui testamētum. ff.
 de probatio. reproband. glos. ibi, quæ tenebat, quod sic confes-
 sio fieret inter viuos in fauorem incapacis teneret, nec præ-
 sumeretur in fraudē : nam dicit Barto. idem esse, & sic esse in-
 uolidā, sicut si fieret in vltima voluntate : & per hoc tollitur
 principale fundamentum Salice. quod posuit in d. gl. Pro hoc
 allego text. singularem in l. j. C. de natu. libe. ibi, siue ab eo
 emptum est, vel ab alio, siue ipsorum nomine comparatū est
 & c. Vnde videtur ibi casus singularis, quod etiam si emptio
 sit facta nomine incapacis, & tanquā de eius pecunia nil va-
 let : quod Bal. ibi infert ad empriones, quas patres faciunt no-
 mine spuriorum. & idem tenet ibi Cynus, & sic est ibi casus
 expressus contra glos. d. l. qui testamētum : ideo † Iacobus 30
 de Belui. in quadam sua disputatione reprobat dictam glo.
 per dictā l. j. vbi dicit esse casum, quod si pater vendat si-

lio spurio & fateatur ab eo pretiū receptum, quòd nil valeat: imò præsumatur in fraudē. idē Specu. de succē. ab intēf. §. j. versicu. quid si patri. idem Salice. in d. l. j. nisi aliud apparet in veritate: & sic dicit posse verificari glo. illam. & idem tenet Bar. in d. l. prima, & Bal. in d. l. qui testamentū, reprobans glo. ibi positam. Et hæc præsumptio fraudis esset maior, si ipse maritus emeret pro vxore absente, & confiteatur emere de pecunia vxoris: quo casu, ideo quia pecunia nō emanat ab ipsa vxore, esset præsumptio fraudis: & in hoc casu ita tenebat Sali. in d. l. si mater. & de casum de hoc in l. cū propria. C. si quis al. vel sibi, vbi casus: quòd si vir emens in veritate facit nomen vxoris apponi in instrumēto, simulatē acquiritur viro, non vxori: & vxor possidens tenetur restituere rē cū fructibus. Hæc satis vrgēt, licet loquātur in filiis spuriis, in quibus est maior incapacitas, quā inter virū & vxorem: licet determinatio Bar. in d. §. Titia. loquatur in vxore. Si maritus faceret dictam confessionem cū iuramēto, scilicet rem esse emptam de propria pecunia vxoris, vel ecōtrā, bene procederet confessio in præiudicium mariti attenta opinione, quæ tenet quòd valeret donatio cum iuramento inter virum & vxorem: aliās non caret scrupulo & adhuc magno dicta opinio Salice. suprā relata: Maximē si cōiecturæ essent in contrariū, vt quia nō habebat vxor vnde posset habere pecunias proprias, ex quibus emeretur fundus: ideo si iudex essem, semper recurrerē ad has coniecturas, scilicet inuestigare vt rum erat mulier, quæ præsumebatur habere proprias pecunias, fortē quia successerat parentibus, vel aliis cognatis, vel aliu de habuit: nam iste cōiecturæ iunctæ cum confessione mariti validarent emptionē ad præsumendū quòd fundus fuisset emptus de propria pecunia sua, ex quo sic cantat instrumentum de consensu mariti factum. † Moueor ad hoc ex quadam theorica Bal. quæ satis singularis est ad propositum in l. pe. C. si quis alte. vel sibi: nam ibi est casus, quòd socius emēs rem, in dubio intelligitur de pecunia propria soluere, maximē cū sic dicat instrumentum: est casus in l. cū proponas. C. pro socio. & in l. si ventri. in §. j. ff. de priui. credi. nam dicit hoc esse verum, nisi ex contrariis coniecturis præsumatur alterius socij vel communis vtriusque, per l. si defunctus. C. arbit. tute. & l. fina. de pigno. optimus textus in d. l. si ventri. in §. fina. idem sequitur ibi Salice. clariūs loquitur idem Bal. in l. si pa

l. si patruus. C. communia vtriusque iudi. idem tenet declarans has coniecturas: dicit enim considerandam esse quantitatem bonorū suorū cōmuniū, & cuius cōditionis sit socius, an consueverit lucrari, vel nōtex quibus coniecturis vir considerabit, & iudicabit, an ex pecunia cōmuni vel propria: idē ibi Salice. facit glo insti. per quas personas nobis acquiritur. in parte, fortuna. bene facit cōsiliū quoddā Roma. cccxxxviij. aliquis cōtraxit societate, & tūc tēporis erat pauper, nec in alio se exercuit, nisi in illa societate, nec poterat apparere unde multa bona acquisiuit, cōsultuit esse præsumentū quod de bonis societatis: & sic veniūt cōmunicāda. idem reperies tenere Salice. licet eum non alleget in d. l. si patruus, ego dixi pulchre in repetitione mea solēni, quā feci super l. j. C. de heredi. actio, in primo nota. faciunt notata in auth. licet. C. de epis. & cle. & in l. cum oportet. in princip. de bonis quæ libe. sed his cessantibus, imō cōiecturis in contrarium stantibus, satis præsumerem dictā confessionem simulatam: & videtur tunc facta causa donandi: & morte mariti confirmaretur donatio, ut inquit Bar. in d. §. Titia. in fina. verbis. & ad hāc præsumptionē fraudis præsumentā: satis urget tex. in d. l. j. C. de natu. libe. & probatur in d. l. cum propria. Et ista tene mēti, quia obuiant fraudibus: & dum fueris iudex, nīmiū sis attentus ad inuestigandam veritatē, & fraudes, & cautelas expellendas: nā plus proderit tibi, quā in hætere iuris apicibus: tamen non consulo quod ad has æquitates mouearis ex capite, nisi ex fundamentis iuridicis: quia multi decipiuntur credentes quod illa est æquitas, quæ sibi videtur æquitas.

† Tertiō limita, quod si maritus aliquid lucratus fuerit *en hueste en que vya por su soldada de rey, o do otro aya lo todo quanto ganare por suyo* verba sunt tex. in l. ij. huius tit. & subdit ibi textus limitationem per ista verba, *o si fuere en hueste sin soldada a costa de si, y de su muger, quanto ganare desta guisa, sea del marido, y de la muger, ca assi como la costa es comunal de amos assi lo que ganare sea comunal de amos.*

Cogitabam quæ poruit esse ratio huius l. in faciendō differentiam, si maritus ibat ad guerram soldata sibi data, ut tūc cōmunicetur lucrum, & si fuisset sine soldata expēlis amborum communicaretur: videtur dicendum, quod quando vadit soldata sibi data, non vadit expensis communibus, præsūmitur lex soldatam sibi sufficere ad se sustentandum: sed quando

vadit absq; soldata, de necessario debet se sustentare de bonis cōmunibus: vnde iustè disponitur, vt ticut expensæ sunt cōmuniter, sic & lucra, quæ inde proueniūt, iustū est vt cōmunicentur. Videtur hoc habere fundamentū in l. sociū qui in eo. §. socius. ff. pro soc. vbi est casus, quòd dāna & lucra contemplatione societatis obueniencia sunt communia: secus si contemplatione personæ obuenerūt, licet lucri societas fuisset occasio. ratio est secundū Bar. quia occasio remota nō est cōsideranda. Exēplificat, si propter societatem habui necesse ire ad curiā principis: dum corā principe tractarē negotia, placuit principi, ex quo donauit mihi castrū, quia hoc nō fecit cōtemplatione societatis, sed personæ meæ rātūm, vnde hoc venit cōmunicandum: ideo dicit ibi esse casum ambasiatorū Mediolanensiu, vt donatio eis facta ab Imperatore nō sit cōmunis: de quo per gl. in l. qui proprio. §. procurator vt in ceteris. de procur. & in l. si vero negotiū. ff. de procur. Idē dicit de duobus fratribus, quorū vnus cū pecunia vadit ad curiam regis vel principis, & ei similia lucra vel dona obueniūt. Sed hæc lex nō curat de cōtēplatione, solūm pōderat, quòd si eat maritus sine soldata ad guerrā vel Regis seruitiū, si expēsis cōmunibus vadat lucrum erit cōmunicandum. Sed attende eleganter, nam hæc lex ij. huius tit. in secundo respōso videtur loqui aliquāliter obscure, & solūm in salariis, & stipendiis, quæ dātur his qui vadunt ad guerrā seu ad Regis seruitium: nam illud, quod maritus tunc lucratur in tali guerra, videtur cōmunicandum, si vadat sine soldata & expensis cōmunibus, & sic lex pōderat duo, quòd eat sine soldata, & q̄ expensis cōmunibus: secus si cū soldata. Et quòd videatur solūm loqui in eo, quod lucratur occasione guerræ in stipendiis & salariis, quæ militibus dātur, probant verba l. in principi. ibi, *si el marido alguna cosa ganare: uncto sine ibi, o en hueste en que vaya por su soldada de Rey, o de otro, nra. lotodo quanto ganare por suyo, y si fuere en hueste sin soldada a costa de si, y de su muger quanto ganare desta guisa sea del marido y de la muger,* &c. Et in societate reperio etiam quòd quædam lex notabilis disponit de salariis & stipendiis, & est l. si fratres. in §. idem Papinianus. aliās est §. si inter fratres. ff. pro socio. vbi tex. dicit, quòd si inter fratres voluntariū consortium initū fuerit, & stipendia cæterāque salaria in commune redigi iudicio societatis: & intelligitur ille tex. de stipendiis & sala-

riis,

rliis, quæ dantur militibus, & vexillariis, vel similibus, quæ
 in castrensi peculio cõputantur: & sic est ibi casus singularis
 quod illa stipendia seu salaria veniunt communicãda. & in-
 telligit ibi gl. quando fuisset eo modo celebrata societas, vt
 ex quacunque causa quæsitum communicarent: secus si sim-
 pliciter, per l. coiri. & sic est ille casus notandus ad concor-
 diam, licet non semper procedat argumentum de societate
 ad disposita in his legibus in communicandis acquisitis in-
 ter maritum & vxorem: nam in multis diuersificant à pro-
 pria natura societatis, licet in multis concordent. Succedit
 nunc pulchrum dubium & quotidianum, si extendetur hæc
 dispositio generaliter, nõ solum ad stipendia & salaria, quæ
 maritus lucratur eundo ad guerram *en bueste*, vt hæc lex dis-
 ponit: sed etiam in omni eo quod maritus lucratur ambu-
 lando in seruitio Regis vel alterius domini: nã multiambu-
 lant in curia, in seruitio Regis, vel in guerra, vel seruiunt domi-
 nis diuersis modis, fiunt eis mercedes: & Rex vel alius domi-
 nus, cui seruit, cõfett in remunerationem seruitiorũ heredi-
 tates vel loca seu pecunias, vtrum ista sic acquisita veniunt
 communicanda, cum distinctione de qua hic, scilicet ambu-
 let maritus in seruitio talis domini communibus expensis,
 si debent communicari. Dubium insurgit ex verbis huius l.
 quia hæc verba, *sin soldada*, vel cū ea, videntur solum referri
 ad eum qui vadit in guerra seu in *bueste*, & sic videtur hoc re-
 ferri ad stipendia, quæ militibus & stipendiariis conceduntur,
 dū vadūt in exercitū ad bellādū pro seruitio Regis vel domi-
 ni. Nihilominus videtur idē dicendū generaliter, & ita reci-
 tat hic Alfonso quendā doctore Ioannem de ciuitate Tau-
 ri, qui fuit curialis & auditor, inferre has conclusiones. Pri-
 ma, quod cum vir ambulat in curia, & sustentatur de anno-
 na & tritico domus, propter ista aliqua in curia lucratur per
 donationem vel alio modo, quod talia sunt diuidēda: & hoc
 per hanc l. ij. Secundò infert, quod in casu quo Rex facit do-
 nationem vel mercedem alicui ex causa vel propter serui-
 tia, quæ facit durante matrimonio, talis donatio seu pensio
 est diuidenda inter virum & vxorem, quia ista non est pro-
 priè donatio, & sic isti extendūt hanc l. in quacūque donatione
 vel mercede, quæ fieret marito propter seruitia à Rege vel
 ab alio, vt ista diuidatur & cõmunicetur, dato qd ista lex videat-
 ur loqui in eo, qd lucratur, dū vadit ad guerrā *en bueste*, & c.

- 33 † Et licet isti nō allegāt, probatur ex hac l. ij. quā nunc re-
fero, inquantū subdit generalem rationē per hęc verba, *ca
así como la costa es comunal de amos así lo que ganare sea comunal
de amos*. Item hoc demonstratur clarius ex eadē lege, quæ iun-
ctum copulat omnes casus, scilicet, *si alguna cosa ganare de do-
nadio de Rey, o de otro, en hueste, en que vays por su sulada, & c.*
Postea subdit, *qđ si eat en hueste a costa de amos*, tamen ratio est
generalior inquantū dicit, *quanto ganare de la guisa sea del ma-
rido y de la muger, ca así como la costa es comunal de amos, así lo
que ganare sea comunal de amos*, quæ ratio videtur extēdere di-
ctum legis nō tam generale, quia ubicūque ratio legis est ge-
neralior dicto, ampliatur dictum & dispositū ad limites ra-
tionis, vt dicit gl. in cle. j. de elec. probatur in l. oratio. de spō
sali. in ver. suppleat orationi quod deest. facit tex. not. qui ad
hoc propositum fuit allegatus à Bal. in l. si venditor. ff. de re-
lig. & sump. fu. ibi, videtur enim etiā hoc exceptū inter emē
34 tem & vendentē, & c. † Nec obstat si dicas, quōd hęc lex j. &
etiam lex ij. huius tit. expressē disponunt, quōd id quod ma-
ritus acquirit ex donatione regia, vel alterius domini, seu
cōsanguinei, debet esse sua præcipua. & idē in vxore: quia re-
spondeo illud debere intelligi in mera & pura donatione,
quæ fieret ex liberalitate: sed in donatione seu mercede, quæ
sibi fieret propter merita & seruitia, quæ fecisset, tūc secus:
cū ista nō sit propria donatio, sed remuneratio propter ser-
uitia: vnde de tali donatione nō est iudicādum sicut de dona-
tione mera, de qua istę leges loquūtur: pro quo bonus tex. in
l. Aquilius Regulus. ff. de dona. ibi, defendi non merā dona-
tionē esse, verum, officiū magistrī quadā mercede remune-
ratum regulum. bonus tex. & singularis in l. si pater in §. si
quis. eo tit. vbi est casus, quōd donatio remuneratoria nō po-
test reuocari propter Ingratitudinē, cū nō sit propriē do-
natio: dicit enim Pau. hęc verba, hęc donatio irreuocabilis
est, merces enim labores eximij appellāda est. Allego tex. sa-
tis singularem ad propositū in l. j. ff. de dona. ibi, & propter
nullā aliam causam facit. quā vt liberalitatem munificen-
tiam exerceat, hęc propriē donatio appellatur: facit l. quod
autem. §. si vir & vxor. & l. quæ etiam nuptæ. & l. cū hic sta-
tus. §. si socer. de dona. inter virum & vxo. vbi probatur quōd
valet donatio remuneratoria inter virum & vxorem, & te-
net Abb. & Moder. in rub. de dona. & tex. singu. in l. diuus.
ff. si

ff. si quid in frau. patro. vbi donatio remuneratoria reuocari non potest reuocando alienata in fraudem, ideo dicebat gl. in l. Aquilius. quod donatio remuneratoria non indiget insinuatione: de quo latè Bal. in l. illud. C. de sacrosanc. eccle. ideo etiam Bal. in l. si vnquam. C. de reuocan. dona. dicebat, quòd donatio remuneratoria non reuocatur per superueniē tiam liberorum postea nascentium, prout disponit d. l. si vnquam in simplici donatione, & tex. singularis in l. etiam. §. ex præterito. ff. de manu. vindic. probat, quòd minor potest manumittere seruum propter remunerationē seruitiorum, quæ sibi fortè fecerat. Facit etiā tex. singu. in l. sed si lege. in §. consuluit. ff. de peti. hære. ibi, & velut genus quoddam hoc esse permutationis. vbi tex. elegans vocat donationem remuneratoriā quandā permutationem. propterea Bar. in proce. Digest. dicebat, quòd donatio quæ sit causa remunerationis, non est vera donatio: quod Abb. in d. rub. reputabat notabile verbum, sed potius quædam permutatio beneficij recepti, secundum eum alleg. d. l. j. melius potuisset allegare d. §. cōsuluit. † Per hæc & alia multa similia, quæ Canonistæ, maxime Moder. in rub. Legistæ in diuersis locis, & per alia, quæ processerunt à Iuriconsultis, satis constat de mente legum conditorum fuisse donationem remuneratiuā non esse propriè donationem, nec sub hoc vocabulo donationis comprehendī: cū ergo ista lex prima & secunda huius tituli disponant in donatione simplici, debēt intelligi de donatione pura & simplici, quæ solū ob meram liberalitatem facta est: nam ista præcipua erit mariti vel vxoris, cui eorum facta fuerit, non autem diuidetur: secus si propter seruitia & mariti merita facta esset, nam tunc veniret cōmunicanda inter eos, prout si acquisita esset ex alio titulo oneroso: ratio extat in promptu, leges enim loquentes de donatione necessariò debēt intelligi de mera & simplici donatione: cū verba simpliciter prolata debeant intelligi secundum proprium significatum. l. is qui nauem. ff. de exerci. de verbōrum significatione. cap. fina.

Et si dicatur in contractibus onerosis, si maritus emit fundum de propria pecunia sua, non venit communicandus, ve hic: ergo sic in mercede seu donatione sibi facta propter remunerationem. cū illa fiat propter seruitia, solū ab eo facta: ad hoc potest responderi, quòd licet ipse solummodo

faciat seruitia regi vel alicui domino, tamen hoc facit ambulando expensis communibus, tam viri, quam vxoris: ideo nimirum, si veniat donatum communicandum: nã sic loquitur hæc lex in lucro facto à marito, dum vadit ad guerram, disponit enim lex, quòd si eat sine soldata, & communibus expensis, etiam si ex labore mariti illud sit acquisitum, mandati illud esse communicandum, & satis iuste: cum spensis communibus hoc fiat, & maritus fructibus communibus sustentetur, & etiam ipsa extat & permanet in gubernatione domus, & in procreatione liberorum, & in aliis laboribus domus: ideo iusta videtur communicatio. Sed erit difficultas restringere hoc, prout lex disponit, quando maritus vadit ad guerram & ibi lucratur aliquid: nam solum disponit hæc lex, ut tunc communicetur, quando maritus vadit absque soldata, quia tunc sustentatur expensis communibus: sed secus disponit, si vadit cum soldata, & sic contingit quotidie: quia his, qui ambulant in seruitio regis vel alicuius domini, datur sibi certum salarium annuum: & sic videtur, quòd cum soldata seruit, quo casu hæc lex ij. huius tituli non mandat lucrum communicandum, cum ex eo posset se sustentare, & sic non expensis communibus, sed quia fortè salarium nō sufficit in totum ad totam domum sustentandum, non est tanta dubitationis: aliàs videtur excludi communicatio per legē secundam, in quantum loquitur de eo, quòd lucratur, quando vadit cum soldata, & max intentionis nō est extendere nec restringere leges vltra quàm loquantur. Sed quia hæc lex nō mandat lucra communicari, nisi quando vadit sine soldata, cogitabis super hoc: quia pro nunc deficit mihi tempus satigandi ingenium satis labore fessum aliis pluribus arduis negotiis occupatum, super quibus habeo continuè consulere. Sed sine his considerationibus communicantur, ut in plurimum omnia: & fortè habetur consideratio quia vir tanta soldata marito datur, quòd sufficiat ad omnem domus suæ sustentationem, tam suam, quàm vxoris: & sic semper videtur ambulare expensis communibus, maxime cum ipsa manet in gubernatione domus, & prodest ad sustentationem & gubernationem domus & facultatum viri, & in procreatione filiorum subeundo plures labores, in bonis loquitur: plures enim sunt, quæ nulla maior destructio domus & bonorum. Vnde cū ipsa manet in domo eam gubernando

nando procreando filios cōmunes, diligenter se habendo in
 administratiōe domus & bonorū cōmuniū, satis potest
 dici quòd licet maritus ambulet cum soldata seu salario in
 seruitio regis, dicat ambulasse expensis cōmunibus: cū ipsa
 etiā ponit laborē & industriā circa domū suā & liberos, quę
 omnia maritus erat obligatus sustentare. † Per dicta (vt re- 36
 fert Alfonso,) dictus Ioā. Tauri dicebat, quòd illa pecunia,
 quę datur auditori in pensione est diuidenda inter virū &
 vxorē, mouetur per l. si. huius titu. quę disponit oēs fructus
 esse cōmunicandos inter virū & vxorē, qui sunt habiti in cō-
 stante matrimonio, nō facta differētia habeātur ex hære-
 ditatibus cōmunibus siue ex propriis cuiusq; eorū hære-
 ditatibus: vnde redditus, quos maritus habet ex illo officio, iudicā-
 tur fructus: titulus audiētix & alterius cuiuscunq; officij iu-
 dicat vt proprietates, quę solus doctoris & mariti est. Et hoc
 est notādū ad correctores & algazelos & alios officiales, qui
 lucrantur multa in officiis, vt omnia illa tanquā fructus ve-
 niant cōicanda, nō enim potest dici donatio id, quod doctor
 ex audientia vel ex alio officio annuatim quærit, vt habeat
 locū l. ij. huius tit. quę loquitur in donatione, refert etiam
 Alfonso dicere Vincē. in l. ij. huius tit. quòd terra vel annuū
 ad vitā iudicantur fructus l. cū in fundo. de iu. do. ego non
 habeo hoc in meis apostillis. Vincē. in simili facit, quod Bar.
 scribit in l. si filiofa. la ij. ff. de don. cau. mor. & sic concludit,
 quòd licet proprietates officij vel audiētix maneat mariti, cui
 liberaliter fuit facta donatio, vt s. & facit l. vij. & in iij. par.
 tit. de pa. potes. tamen pensiones officiorū sunt cōmunes: &
 vide Bal. in tit. quis dicatur dux vel marchio, & in procmio
 Feud. x. col. facit l. quando. quę est l. iij. in hoc foro tit. *de las*
arras. & l. por que acaesce titu. *de las particiones.* facit text. in c. si
 duo fratres. de duo. fra. de nouo bene. in vers. per quā consu-
 luit Alexā. in confi. xlix. in j. volu. in iij. col. quòd licet obuē-
 ta iure hæreditario non cōmunicentur inter socios. l. coiri.
 cum seq. ff. pro soc. tamē bene fructus cōmunicabuntur, quia
 illi non dicūtur iam venire ex hæreditate: bonus text. in l. si
 estando. hoc foro titu. *de las particiones.* † Ex quibus posset 37
 dari alia limitatio ad hanc l. j. & l. ij. disponētes, quòd illud
 quod maritus acquirit ex donatione regia, siue ex hære-
 dite, vel aliqua alia causa, sit præcipuū acquirētis, tamen fru-
 ctus bene cōmunicabuntur; & idē tenet Vinc. in l. ij. in parte
 sea hū

sua, huius tituli : & sic iam obtinui, & vidi iudicatum de facto apud Tolerum in causa cuiusdam officialis illius ciuitatis, qui multa lucrat⁹ fuit ex salario, & aliis officio annexis: fuit iudicatum omnes illos redditus esse communicandos, dato quod officium esset sibi concessum à rege: & pridie fui interrogatus super hoc in causa satis ardua, quæ sperabatur moueri super lucris, quæ habuit ex officio & fortalicio ciuitatis de Xerem quidam miles defunctus, non sunt multi dies, qui erat ex mercede regia corrector & castellanus dictæ ciuitatis & eius fortalitijs: in diuisione patrimonij eius inter eius uxorem & filios oriuntur aliquæ altercationes. Et hoc aperte videtur hodie determinatum per quandam legem factam per Regem Henricum quartum in Nieua, anno lxxiiij. & est petitio xxvj. vbi est casus, quod licet bona castrensis acquisita per aliquem ex coniugibus efficiantur lucrativis secundum formam traditam in dictis legibus fori, tamen fructus quorumlibet bonorum castrensiuum vel quasi, & fructus quarumlibet donationum, & fructus quorumlibet officiorum castrensiuum vel quasi, communicantur inter vir. & vxor. & ibi Rex fatetur se reuocare aliquas leges in ciuitate Salmantina factas ex relatione procuratorum, quæ contrarium disponebant. Ex quibus omnibus manent hæc conclusiones. Prima, quod donatio mera, quæ procedit ex liberalitate alicui ex coniugibus facta, siue à rege, siue à consanguineo, siue à quolibet alio extraneo, ista non venit communicanda, sed efficitur præcipua eius, cui facta est talis donatio. l. j. & ij. huius tituli, cum alijs vulgaribus à iure communi traditis. Secunda conclusio quod si non sit donatio mera, sed remuneratoria procedens à rege, vel à quolibet alio, siue in castris siue extra castra, præcedentibus seruitiis, quæ maritus facit regi vel domino, propter quæ facit ei aliquam mercedem: cum ista talis non sit mera donatio, sed remuneratoria quædam, & quidam contractus onerosus: si maritus ambulat in seruitio talis domini vel Regis absque soldata, & sic expensis communibus, tunc illud venit communicandum: quia sicut expensa est communis, ita lucrum debet esse commune. Sed si ambulat cum soldata, & sic non expensis communibus, efficitur illius qui lucratur, & cui facta fuit dicta donatio, seu remuneratio: de toto hoc est casus in l. ij. huius tituli. iunctis his, quæ contra dixi. Tertia conclusio sit, quod etiam in bonis castrensiibus, vel quasi, & in quibuscunque officiis dato quod

in eis & proprietate eorū vxor non deberet habere medietatem, nec debent cōmunicari, tamen fructus & redditus eorū efficiuntur cōmunes : & sic quod corrector vel alius officialis seu aduocatus lucratur, illud lucrum tanquam fructus & redditus venit cōmunicandum: ita dicit dicta l. de Nieua, facit l. fin. huius titu. cum antea notatis: & hæc bene nota.

† Posset assignari pro quarta limitatione quæstio, quam multotiens habui de facto in causis comitū, ducum, & aliorum militū possidentium loca & villas atq; fortalitia quāplurima. Pone enim, quod est quidam magnus miles habēs vasallos, qui cōstante matrimonio extorsit violenter multa seruitia à vasallis suis, faciēs eos nimis laborare in ædificiis fortalitiōrū & villarum sui maioricatus, vel aliās multa acquisiuit ex latrociniiis, & violētiis, & aliis extorsionibus vasallorum suorū. nunc tempore quo matrimonium dissoluitur, mulier vult partem & medietatē suam in his sic acquisitis, & per consequēs in æstimatione ædificiorum, quæ facta sunt in villis & fortalitiis mariti, opponit per hæredes mariti, q̃ illa fuerunt facta & acquisita per maritū violenter & iniuste, atq; per vim fecit vasallos suos facere dicta ædificia: & sic similiter omnia iniuste & violenter fuerunt acquisita per maritū illa. de quibus ipsa petit medietatē. Quid iuris, specialiter recolo me habuisse de facto in causa militis strenuissimi & nimia familiaritate & amicitia coniūcti Ferdinandi de Monroy, cuius anima requiescat in pace, qui erat dominus villarū de Beluis, Almará, & de leytosa: eo mortuo vxor petebat medietatē lucrorū & omnium acquisitorū cōstante matrimonio: & inter alia petebat medietatē æstimationis omniū ædificiorū & expensarū, quæ facta sunt in fortalitiis eiusdē mariti sui, opponebat quod dicta ædificia facta fuerūt per vasallos per vim & contra voluntatē suā. vnde non deberet cōmunicari æstimatio dictorum ædificiorū: sui cōsultus quid mihi videretur de cōsensu ambarū partium: & consului talia sic per violentiā extorta non esse cōmunicanda, motus primò per tex. in l. quod autē. ff. pro so. vbi tex. dicit, quod autē ex furto vel ex alio maleficio quæsitū est in societatem, non oportere cōferri, palam est. subdit Vulpianus rationē per hæc verba satis nota, s. quia delictorū turpis ac fœda cōmunio est. & satis pulchrè faciunt quatuor leges sequentes, quæ fuerūt Pomponij, Vulpiani, & Pauli: & subdit

text.

et ex. not. in l. nec prætermittendum. ff. pro soc. illud obtinere etiam si expressè societas hoc cōtineret, s. quod societas coita esset de omnibus ex maleficio quæsitis: quia generaliter traditur (inquit ibi consultus) verū inhonestarū nullam societate esse: & dicebat Bar. in l. si vnus ex sociis. in §. si vnus. ff. pro soc. in quantū ibi tex. permittebat vsurarū cōmunicationē: quòd cum hodie lucrū vsurarū sit illicitū, nullo modo veniret cōmunicandum, optimus text. in l. si fratres. in §. socium. ff. pro soc. aliàs est l. cū duobus. §. si. vbi Neratius respondit socium omnium bonorū non cogi cōferre, quæ ex prohibitis causis acquisierit, facit text. in l. si à reo. §. si. ff. de si Ieiusso. ibi, cū flagitiosæ rei societas coita nullā vim habeat. Vnde dicebat Salic. in l. si societatis. C. pro soc. quòd si vnus ex sociis omniū bonorū multa quæsiuit ex vsura, quæ alteri socio vel fratri cōmunicauit, q̃ episcopus poterit cōpellere illū fratrem vel sociū ad restitutionē vsurarū, probatur in l. quod enim. ff. pro soc. cum l. seq. Hæc in materia societatis mera indubitata sunt, sed in pposito esset aliquod dubium: cū in multis hæc societas à lege cōtracta discrepat à vera societate. Nihilominus ita teneo firmiter in acquisitis ex furto, & rapina, & ex aliis violētis & delictis, quòd de talibus mulier nō debeat habere medietatē: cū ipse maritus & eius hæredes obligati sint ad restituendū, tam in foro iudiciali, quā in foro animæ: vnde iustius abstinendū est à talium lucrorū cōmunicatione, quā ab eorū participatione.

Et vtinā hæc opinio mea seruetur inter cōtrahentes societate: sed quomodo eis persuadetur, cū ferè omnis & tota cōmunicatio est in illicitè acquisitis? Quod accidit cōmuniter in mercatoribus habētibus cōmunes apothecas & negotiationes, qui si illicitè non cōmunicarent, nō sic subito crescerent eorū patrimonia. Iuuatur hæc ex eo, quod dicebat notabiliter Ioan. de Imo. in l. ille autē. in ij. col. ff. de hære. Insti. dicit enim q̃ modernis temporibus aliqui armigeri faciunt se fratres iuratos: quia iurant, & promittunt sub certa pœna se tractare tanquā fratres: quod videtur fieri posse, sicut in simili fieri potest, q̃ quis potest aliquē extraneū filium alterius permittere tractare tāquam filiū sub certa pœna. l. quidā cū filiū ff. de verb. obli. Item secundum eum, tales faciunt societate adinuicē omnium bonorū, quæ habēt, & quæ acquirituri sunt: quod etiā fieri potest l. j. §. si. & l. iij. §. j. & l. coiri.

l. coiri. ff. pro soc. & subdit hæc verba ad propositū: videtur tamen qd si tunc aliqua illicitè quærat̃ur per alterū illorum, non veniant in cōmunionē, nisi expressè cōmunicentur, per id quod habet̃ in l. quod aut. ff. pro soc. & hoc credit de iure, licet de facto obseruet̃ idem in illicitè quæsitis, quod seruatur in licitè quæsitis. Ista nota ad sextā huius l. limitationē.

† Quintò secundum Alphonsum hīc posset etiam limitari 39
ista lex: dicit enim ipse, si maritus venit ad matrimoniū diues & opulentus, vxor pauper & sine dote, vel cōtrā, vtrum lucra facta cōstante matrimonio erunt cōmunia? concludit quòd non: mouetur, quia nō potest contrahi societas ea cōditione, quòd alter ex sociis nil ponat, nec pecuniā, nec operam. & pars lucri ad eū perueniat: quia hæc non est societas, sed donatio quę prohibita est inter eos: & quod societas isto modo cōtracta dicitur contractus donationis, ita dicit text. not. iuncta gl. in l. societas. la. ij. ff. pro soc. c. si. de dona. inter vir. & vxor. Item quia non valet societas, quòd alter lucrum tantū, alter laborem & damnum sentiat: hæc enim est leonina societas. l. si non fuerint. cū l. seq. ff. pro soc. mouetur etiā, quia si alter coniugū nihil ad matrimoniū duxit, nec dotem nec aliquid aliud, bona empta seu acquisita præsumuntur acquisita de bonis illius, qui duxit bona. c. j. de pecu. cleri. licet admittatur probatio in cōtrarium, vt ibi gl. lingu. & tex. in c. sunt manifestæ. xij. q. j. facit gl. in c. ij. de dona. inter vir. & vxor. quæ dicit, quòd ille tex. intelligitur de his, quæ constat esse empta seu acquisita ex bonis propriis viri & vxoris, sed hoc non potest cōstare si vnus nihil habet, & sic si cōstat maritum diuitē, & vxorem nihil duxisse, nō possunt dici lucra acquisita ex vtriusq; bonis, vt dicit tex. in d. c. sunt manifestæ. & ibi gl. sentit Inno. secundū eum in d. c. ij. refert etiam Andream. Sicu. dicentē in d. c. j. quòd si mulier est diues, & capit vtrum pauperē, tunc bona acquisita præsumuntur vxoris: adducit etiā, quia maritus potest expellere vxorē, si dos sibi nō soluatur. c. per vestras. de do. inter vir. & vxor. ergo si mulierē indotatā non cogitur vir alimentare, à fortiori nec lucra secum cōmunicare: satis enim est marito onera matrimonij sustinere, & vxorē pauperē retinere sine dote, absq; eo quòd lucra cōmunicet. Nec secundū eum obstat l. styli, quę omnia præsumit cōia, quia illud est ex præsumptione: sed si aliter apparet veritas, cessat præsumptio. l. cū oportet. C. de bo. quę libe.

libe.l.etiam. C.de do.inter vir.& vxor. adducit etiam consilium Lud.Rom.relatū per Andræ.Sicu in d.c.j. de eo socio, qui multa lucratus est,nec in alio se exercuit,præsumit quæsitū de bonis societatis,& intelligit hoc,quando mulier nec duxit dotē,nec aliquid operatur,sed est in statu sirico,quiescendo,& ornando se,seruiunt sibi aliæ fœminæ:non enim suadet ratio,vt habeat partē in lucris à marito factis labore & industria sua,& exponendo se magnis periculis atque infortuniis,naugādo fortē,& pergendo ad loca remoracum mercantiis.l.si societate mecum coieritis. ff.pro soc.& hæc l.indistinctē loquens debet intelligi sanē,prout iura distinguūt,nec potest dici lucra permixtim facere,nisi uterq; habeat facultatem lucrandi:pauper autem,& maximē negligens,& nil operās,non habet facultatē lucrandi:& per consequens non debet participare lucrū,& in d.l.societas.opera supplebat alterius diuitias:sed quando ipsa nil operatur,

40 cessat hæc ratio. † Et maximē hoc asserit tenere indubitāter, si tempore contractus matrimonij mulier se iactauerit diuitem, cum non esset: quia licet matrimoniū sit inseparabile,tamen societas fraudādi causa inducta est nulla.l.ea verō.in §.si.ff.pro soc.& quia dolus dedit causam societati,vt ibi nota.refert hoc tenere Bal.in l.dos data.in recolectis,de do.inter vir.& vxor.& in simili fœminæ decipienti non succurrit Veleianū.l.fœminis.C.ad Veleia.Allegat etiam optimum tex.in auth.de non elig.secun.nubē.in §.illud colla.j. ibi,quæ nihil omnino dedit,nihil percipiar,authē. sed quæ nihil.C.de pact.conuē.ista sunt verba & mēs Alfonsi, in hac parte:sed hoc ipse limitat in l.ij.huius titu.nisi aliud posset apparere ex cōditione personarum:nam Bal.in l.ij.C.cōmū.vtri.iud.dicit,q; etiam si nullus negotiaretur,potest ex actibus apparere socialis affectus:sicut est inter nobiles,qui non faciunt quæstuiarias,imò quæcunq; bona, quæcunq; salaria, quascunq; donationes acquirūt,omnia in communi conseruant:cū nemo potest negare eos esse sociales actus,ex quibus præsupponitur intentio & voluntas. Certē recta mihi videntur dicta sua,sed hoc non seruatur consuetudine, imò contrariū vidi semper obseruari,vt indistinctē bona acquisita constāte matrimonio communicentur non facta distinctione supradicta,tenendo semper principia supradicta,sc. q; emptum ex propria pecunia viri est suum:& econtrā, quod

vnu sq

vnusquisque in diuidendis lucris ante omnia deducere suū capitale, quod duxit tempore matrimonij, vt infrā dicetur.

† Sexto limita hanc l. nisi in loco aliter seruaretur de cōsuetudine, & hoc procedit sine dubio, vt in proemio dixi: quia leges huius fortē nō obtinent vim nisi quatenus sunt in vsu: de quo latius ibi scripsi: & sic articulos faciunt aduocari semper de vsu harū legū, & præcipue super vsu huius legis: si ergo alia consuetudo est in loco, illam serua: & sic vidi in ciuitate Hispalēsi, vbi mulier non habebat rēporibus meis partē in bonis emptis per maritū cōstante matrimonio, nisi etiam ipsa cōtineatur, & sit expressa in cōtractu emptionis, putā quā cantat instrumentū, quod Seius & eius vxor Titia emerunt fundū, sed ipse solus contineatur in instrumēto emptionis, nullā partē ipsa debet habere in bonis sic emptis: & sic vidi ibi obseruatū. Erit tamē pulchra dubitatio: pone enim, quod in domicilio viri est certa consuetudo circa huiusmodi lucra diuidenda, quia fortē ibi indistinctē diuiduntur in loco, vbi contractū est matrimonium, est alia cōsuetudo, quod fortē nō habet mulier partē in rebus emptis, nisi ipsa sit expressa & posita in contractu seu instrumēto, cuius loci cōsuetudo sit inspicienda seu seruanda: videtur enim, quod attendi debeat consuetudo terræ viri, per l. exigere dotē. ff. de iudi. vbi tex. dicit, quod mulier exigere debet dotem illic, vbi maritus domiciliū habuit, non vbi instrumētū dotale cōscriptum est: dicit tex. vlt. & facit optimē, nec enim id gen^o contractus est, vt eū locū spectari oporteat, in quo instrumētum dotis factū est, potius quā eū, in cuius domiciliū & ipsa mulier per cōditionē matrimonij erat itura: & per illū tex. dicebat Barto. in l. cūctos populos. vj. col. C. de summa tri. & fide Catho. statutū est Añsij, vbi est celebratus cōtractus dotis & matrimonij, quod vir lucratur teritiā partem dotis vxore moriente sine liberis: sed in ciuitate Perusij est statutū, quod vir lucraretur dimidiā, quod spectabitur statutū terræ viri. Ange. in d. l. exigere dotē. in fine, pōderat locū, vbi factus est cōtractus, dicēs, quod si contractus dotis esset factus in domicilio viri, attenditur cōsuetudo loci viri quo ad lucrū dotis: & si est factus in domicilio vxoris, attendatur cōsuetudo domiciliij vxoris: quod reputat valde vtile, maximē in partibus Tusciæ, in qua sunt diuersa statuta in lucro dotis vxoris prāmortuæ. Bar. ibi sequitur opinionē, quā tenuit in d. l. cūctos populos.

& Archi. in c. illud. xij. dif. concordat cū opinione Bar. dicēs,
quòd si quidā Regineus cōtrahat matrimoniū cum quadam
Bononiēsi: & in Regio est cōsuetudo, quòd si vxor prēmōna-
tur, marit⁹ lucretur dotē: sed in Bononia est cōsuetudo, quod
solum lucretur dimidiā, dicit quòd consuetudo terrē mariti
est attendēda. Allegat Guil. de Sufa. hoc tenentē per d. l. exi-
gere dotē. Cum Bar. concordat Abb. in c. j. de sponsa. dicit e-
nim quòd si statutum seu consuetudo disponat super execu-
tione vel super aliis obseruādis post contractum, debet attē-
di consuetudo domicilij ipsius mariti: quia vxor sequitur do-
micilium mariti. l. fina. §. idē rescripserunt. ff. ad municipa. &
sic animi destinatione matrimonium videtur contractum in
domicilio mariti: allegat in argumentum §. contrahētes. c.
Romana, de foro competē. li. vj. l. contraxisse. ff. de actio. & o-
bliga. meli⁹ potuisset allegare d. l. exigere dotē. ibi, in cuius
41 domicilium ipsa mulier erat itura. † Vnde infert prædictā
doctrinam, quòd si consuetudo vel domicilium mariti habet
quòd maritus superuiuens debeat lucrari dimidiā dotis, ser-
uabitur ibi illa consuetudo: licet in loco, vbi fuit contractum
matrimonium, sit alia consuetudo, vel statutum: & idē sequi-
tur ibi Anto. addens hoc esse verum, etiā si maritus post con-
tractum matrimoniū mutauerit domicilium suū: nam attē-
ditur consuetudo illius domicilij, quod erat tēpore quo fuit
contractum matrimonium: quia attendi debet locus vbi fuit
orta obligatio, & nō vbi recepit purificationē. idem Bal. ibi
pro quo facit rex. optimus, iuncta glo. in l. si vxor. ff. de iudi.
sed in hoc de marito mutante domicilium, Salic. tenet cōtra-
rium in d. l. cunctos populos. intelligens dictā l. exigere do-
tem, quando maritus perseuerasset in suo domicilio vsq; ad
mortē vxoris: sed si mutasset. debet attendi illud domiciliū,
vbi tempore mortis vxoris habitat: sed loquitur absque fun-
damento: ideo non immeritò reprehenditur per Modernio-
res in d. l. cunctos populos. antedictam generalē sententiam
sequuntur Anto. & communiter omnes in c. fina. de foro cō-
pe. Idem Bal. in auth. omnes peregrini. C. communia de suc-
cessio. dicens, quòd aliquando consuetudo est in vno loco, &
non in alio, & tunc inspicitur consuetudo loci cōtractus: fal-
lit in dote tam promittēda quā restituenda, vbi inspicitur
domicilium viri, vt d. l. exigere dotem. non tamen sponsi. l.
cum quadam puella. ff. de iuris. om. iudi. vnde infert, quòd si
statu

statutum disponderet de lucris inter spōsum & sponsam, non-
 dum celebrato matrimonio, tunc inspiceretur locus contra-
 ctus: idē ipse in l. si vxorē. C. de cōdi. infer. & in l. voluntas. C.
 de fidei. hęc est quasi omniū scribentiū conclusio, de qua per
 eundem Bal. in d. l. cunctos populos. & in rubrica, de consue.
 & in l. cum quz d. i. puella. ff. de iuris. om. iudi. & in d. l. exige-
 re dotem. & in l. vniuersa. C. de preci. Impera. offe. & in c. iu-
 raurit. de probatio. & in c. constitutus. l. ij. de testi. Petrus de
 Ancha. in rubrica de consue. & in repeti. c. canonum statuta.
 de cōsti. & Andræ. Sicu. nota. in c. fina. de foro cōpe. xxvij. col.
 Sed hanc conclusionē cōmunē intelligere verā, quādo mari-
 tus cōtraxit matrimonium extra domicilium proprium, &
 matrimonio contracto reuersus est cum vxore sua in domi-
 cilium suū, vnde exierat: putā Salmantinus contraxit matri-
 moniū cū aliqua Mutinēsi, in Mutina celebratę sunt nuptiæ,
 & ibi cōfecta instrumenta dotalia, & hoc actō reuersus est in
 ciuitatē Salmantinā, quę erat propria patria & domiciliū: nā
 tunc statim animo videtur redituri, & per consequēs censen-
 tur in domicilio viri cōtraxisse: sed secus, si vir cōtraheret in
 domicilio vxoris inde non recessurus: ita dicit Bal. in l. fina.
 prope principi. C. si à non cōpe. iudi. dicēs, quōd maritus qui cō-
 traxit cū vxore in domicilio vxoris, cōtraxit tanquā disces-
 surus, & vxorē secum trāsuecturus. Ideo nō attēditur domici-
 liū vxoris, sed viri. d. l. exigere dotē. sed si vir nō ducit vxorē,
 sed vxor virū ad domicilium mulieris, tūc inspiceretur con-
 suetudo domicilij mulieris, vbi fuit celebratus cōtractus do-
 tis: sic dicit intelligi dictum per Ioan. Andræ. in c. j. de spōsa.
 in nouella. & est notabilis conclusio, & quotidie accidit: &
 probatur satis apertē in d. l. exigere dotem. in parte, itura.

Secundò limitabis, nisi tempore contractus matrimonij
 seu tempore quo contractus dotalis celebraretur, vxor dixit
 quōd contrahebat secundum legem Bononiēsem vel Muti-
 nensē, quia tunc attenditur statutū seu consuetudo Bono-
 niensis, non aurem cōsuetudo domicilij viri: iste est casus no-
 ta. in c. j. de sponsa. vbi est casus, quōd Francigena contraxit
 matrimonium cū quadam Theotonica secūdū legē Saxonīā,
 quōd habebit locū Saxonīę statutum seu cōsuetudo, nec de-
 bet attēsi consuetudo Francię, quę erat domiciliū viri: & re-
 perio Andræ. Sicu. in c. fina. de fo. compe. xxvj. col. facere fe-
 stum de dicto c. nam secundum eum in ciuitate Messanēsi,

viget statutū, quod bona vndecunque peruenerint, sint communia viro & vxori, & eorū filiis, & sꝑenumerò cōtrahunt non secundū legē Messanēsem, sed secundū vsum Romanū.

- 43 † Et per prædicta habetur intellectus ad quandā l. partitæ, quæ est in quarta partita, titu. xj. l. xxiiij. in fine, incipit, Contece. in fine cuius verba sunt hæc: *y dexmes que el pleyto que ellos posieron entresi deve valer en la manera que se auinieron ante que casasen, o quando casaron, & no deve ser embargado por la costumbre contraria de aquella tierra do fuesen morar esso mismo seria maguer ellos no posesen pleyto entresi, que la costumbre de aquella tierra do hizieron el casamiento deve valer, quanto en las dotes y en las arras, y en las ganancias, que hizieron, y no la de aquel lugar do se cambiaron.* Vnde vbi est casus notabilis, qui indistinctè ponit tam quo ad lucra quàm quo ad pacta dotalia esse obseruandā cōsuetudinē illius loci, vbi fuit cōtractū matrimoniū, etiā si postea alibi vadāt ad habitandū, & sic transferāt domiciliū ad aliū locū: & in hoc videtur hæc lex cōcordare cū opinione Anto. & Abb. suprà recitata, in quātū dicūt debere attēdi illud domiciliū, quod erat tēpore cōtractus matrimonij, etiā si postea mutassent domiciliū. Sed in alio videtur dicta lex esse cōtra ius cōmune: nā opinio cōmunis, quā suprà retuli, expressè firmat quod in pactis lucrādæ dotis seu in alijs lucris debitis à statuto, debeat inspicī consuetudo seu statutū domiciliij viri, & non cōsuetudo, nec statutū vbi matrimoniū cōtractū fuit. Ego intelligo istā legē, vt se conformet cū d. l. exigere dotē: & cū intellectu vero illi' l. hoc est, q̃ cōtraxissent in matrimoniū in loco statim ab illo recessuri, nō attēdatur locus cōtractus matrimonij sed domiciliij viri, vtpotà maritus Salmātinus iuit ad cōtrahēdū matrimoniū cū aliqua Mutinensī statim reditus in patriā propriā Salmātinā: & sic Mutinæ sunt celebratæ nuptiæ nō animo ibi persistēdi nec morādī, quibus cōtractis statim reduxit vxorē suā in patriā Salmātinā: nā tūc indubitātē credērē, quòd deberet obseruari dispositio d. l. exigere dotem, scilicet quòd attēdatur statutū seu cōsuetudo domiciliij ipsius viri. Nec obstat hæc l. partitæ, quæ mādāt inspiciedā esse consuetudinē loci, vbi cōtractū est matrimoniū: nā illud debet intelligi, quoties contrahēbāt matrimoniū animo ibi morādī, nō sit tanquā aduena, & statim maritus recessurus & ducturus vxorē in propriā patriam & domiciliū suū, mo-
ueor

ueor ad hoc per tex. in d. l. exigere dotē. vbi est casus. Irē quia
ferē semper leges partitæ concordant iuri cōmuni: & in ca-
su dubio non debemus inducere legum correctionem. l. vni-
ca. C. de inoffici. dotibus. Item quia quando aliquis contrahit
cum aduena, statim scit recessurum, talis aduena non conue-
nitur in loco contractus: cū videatur destinasse solutionē
ad locum sui domiciliij, vt est casus nota. in l. cū hāres ab-
sens. ff. de iudi. & dispositio istius l. debet intelligi, quando
maritus Salmantinus venit ad contrahendum cū Mutinensī
ibi commoraturus & non recessurus, sed ibi animo viuendi
cum vxore: quia vxor ducit eū ad domiciliū suū, & ibi matri-
monium contrahunt, quia attenditur tunc consuetudo illius
loci, vbi matrimonium contrahitur, & non domiciliū viri
(vt inquit Bal.) in d. l. fina. in princi. C. si à nō competē. iudi.
& tunc non mutatur dicta consuetudo, nec alterantur pacta
ex mutatione domiciliij postea facti, vt hęc lex disponit: &
hoc nota, & menti tene: sed cogita, quia meę intentionis non
est excogitare nouitates, quæ pariūt dissensionem in hac no-
stra iurium confusione: sed quia hęc mihi videntur æqua &
iuri consona, illa sequor: & sic iudicarem si iudex essem, & sic
consulerem, si à me peteretur consiliū. Est verum, quod
Andræ. Sicu. in d. c. fina. xxvj col. non contentus iam decisis
extendit se plus dicens, quod si aliquis naturalis alicuius pa-
triæ, puta naturalis Florētinus habitabat Bononię, & acces-
sit Florentiā, & ibi contraxit, & cōsummauit matrimonium
cum quadam Florentina, deinde redierunt Bononiam, vbi
iste maritus prius habitabat: sed quia pestis accidit in Bono-
nia, propter dictam pestem rediit Florentiā, & ibi vxor mor-
tua est, refert fuisse dubitatum de facto, si deberet attēdi sta-
tutum Florentinum vel Bononiense: more suo dicit hanc es-
se nouam dubitationē: & licet videatur esse attendendū sta-
tutum Bononiense, vbi maritus habebat domiciliū, per d.
l. exigere dotem: tamen dicit cōtrariū se cōsuluissē, monetur:
quia ratio l. exigere dotē. est, quia maritus tanquā aduenari-
detur venisse ad domiciliū vxoris, & ibi contraxisse ratione
cōtractus, vt l. hāres absens. de iudi. dicit, quod hęc ratio ces-
sat in eo, qui origine erat Florentinus, qui licet haberet do-
miciliū Bononiæ, & iuit ad matrimoniū contrahendū Flo-
rentiam cum quadam Florentina, tamen non iuit vt adue-
na: & sic cessat dispositio d. l. exigere dotem. adducit scūdō

doctrinam Anto. in l. j. de sponsa. in iij. nota. vbi dixit, quod quando contrahentes sunt eiusdē loci, debet attendi locus, vbi rudis materia contractus agitur: & sic vbi sunt ambo eiusdē loci, attendi debet locus vbi matrimonium cōtractum est. Adducit tertiū consilium Dyn. quem refert & sequitur Ange. & alij in l. haeredes mei. in §. cum ita. ff. ad Trebel. & sequitur Petrus de Ancha. in l. tres fratres. ff. de pactis. quod in dubio quilibet videtur velle id quod vult statutum suę patrię, ergo cū ille Florentinus origine Bononię habitans, matrimonium contraxisset Bononię, vbi erat patria sua, videtur matrimoniū cōtraxisse secundū legē patrię suę, cū à iuregētium parere tenetur: & sic in fine refert se consuluisse. Si vera est opinio illius, per eam datur singularis limitatio & noua ad d. l. exigere dotē. vt nō habeat locū, si maritus domiciliatus Florētinus cōtraxisset matrimoniū cū aliqua in patria sua, vbi ipse habebat originē: nā tūc licet ibi cōtraxisset statim recessurus, tamē eō quia erat propria patria, nō videtur tanquā aduena contraxisse, & per consequēs tunc inspicere debeat cōsuetudo domicilij vxoris, vbi matrimonium

44 fuit cōtractum, & nō vtrū. † Non mentior, nunquam mihi placuerūt dicta istius Docto. quod ipse consuluit, profert, nō autē quid sententiarū fuit: moriua sua maturē cōsiderata sunt debilia, cōtra quę illa authoritas Iob adduci posset: Contra foliū, quod vērō rapitur, & c. cōsulo iudicibus, vt nō ante oculos, imō post terga semper opīniones eius relinquant: vanę enim cogitationes hominis sunt: famosus vir fuit, copiosus, & tamē volēs singularis demonstrari vicio iactantię & inanis glorię atq; famę: profert in sua lectura infinita, quę cōscientię & famę suę cōsultius fuerat illa tacuisse. Nā, si cōsideras rationē decidēdī positā in d. l. exigere dotē. illa fuit, quia ex quo maritus iuit ad domiciliū vxoris ad matrimoniū cōtrahendū animo statim redeūdi ad propriū domiciliū, & sic fecit, nō videtur cōtraxisse in domicilio vxoris tanquā statim rediturus in propriū domiciliū: & sic omnia videntur acta & relata ad propriū mariti domiciliū, vbi statim se contulerūt. Sed hæc ratio nō facit differētiā, dato quod maritus esset origine domicilij vxoris: quia nō per hoc sequitur, quod cessat animus, vt tāquā aduena ibi cōtraxisset matrimoniū: cū statim ipse cū vxore sua se contulit, & in domiciliū propriū reuersus est. Itaq; satis dicitur tūc vt aduena ibi cōtraxisse: quia aduena

aduena eo respectu dicitur, quia tanquam statim recessurus contraxit: quod ita potest esse, licet ibi esset oriundus, cum statim redit in proprium domicilium: ideo non evertenda sunt iura propter cuiusque opinionem. Ad alia fundamenta facilis stat responsio, ut studiosus respondebit, ideo non recedendum, puta à communi opinione. Vnum tenebis mēti ad intellectum d. l. exigere dotem. ut procedat quo ad ipsam uxorem, non quo ad alios, puta matrem dotantem, vel alios modo de quo infra: hæc fuit elegans conclusio posita à Bal. incidentur in rub. de priuil. dotis. in ij. col. in ver. quidam in eius donatione. vbi dicit ipse, quod d. l. exigere dotem. nō habet locum, si extraneus stipulatus est dotem sibi reddi: quia tunc cessat, secundum eum, sequela fori: nam extraneus non transfertur in forum viri. & ibi etiam dicit, quod in nullo contractu celebrato inter virum & uxorem habet locum d. l. exigere dotem. nisi in cōtractu dotis. Et ipse Bal. in d. l. exigere dotem. inquit, quod dispositio illius l. habebit locū, dato quod maritus promississet dotem restituere, tam in loco cōtractus, quā in loco domicilij, quā alibi in quācunque partem terrarum: quia ex interpretatione d. l. inspicitur debet consuetudo viri: & refert, quod dictis verbis generalibus nō videtur dictæ legi renunciatum.

† Septimò limita, nisi esset donatio regia vel alterius cuiuscunque facta marito vel uxori: nam res sic donata efficitur propria illius, cui donata est, nec venit communicanda, nisi ambobus donata esset: iste est casus singularis in l. prima & secunda istius tituli: concordat l. octaua, incipit, *las cosas*. libro tertio, titulo de las donaciones: vbi tex. dicit, *otrofi el marido no pueda demandar parte en las cosas, que el Rey diere a su muger*, bene facit textus singularis in l. socium, qui in eo sine. ff. pro socio. ibi. aut quod ei donatum esset: vbi plus probatur, quod etiam si propter societatem donatio facta esset socio, non communicatur talis donatio. l. nec adiecit. ff. eodem ibi, hereditatem, vel legatum, vel donationes mortis causa, siue non mortis causa. l. duo. in §. fina. ff. eodem. & per dictam l. socium. dicit Bal. in rubrica, pro socio. in fine, quod in societate veniunt communicanda lucra realia, quæ de pecunia communi vel opera ponenda in communi procedunt, præmiale autem lucrum, quod vni socio est collatum, non venit communicandum, & Baldus per dictam l. coiri.

ff. pro soc. cum duabus legibus seq. dicit, nota quòd societas simpliciter contracta pertinet solum ad negotiationē & lucrum: & damna inde nascentia, non ad alia, putà donationē & legata: & sic in hoc hæc lex concordat cum iure cōmuni. Vide quæ dixi suprà in tertia limitatione huius legis.

- 46 † Octauò limita, nisi hæreditas alicuius eorum obuenerit ex testamento vel ab intestato, quia sibi soli acquiritur, nec venit communicanda: casus est in l. ij. huius tituli, similis casus est in l. si societatem. C. pro socio. vbi tex. dicit, quòd causa testati vel intestati non pertinet ad societatem. idem dicit tex. in l. nec adiecit. ff. pro socio.

- 47 † Vterius quæro de quæstione quotidiana: verum maritus posset alienare bona sic acquisita cōstante matrimonio: hoc videtur determinatum quòd sic per quandam l. not. quæ est in legibus styli. l. ccvj. incipit, *si alguno seyendo casado. vbi tex. dicit hæc verba si alguno seyendo casado con su muger, cōpro alguna heredad, o otra cosa que gano estando en vno con su muger estos bienes que assi compro, puede lo vender el marido si menester le fuere en tal que nolo aga maliciosamente maguer la muger y aia la su meytad en aquella ganancia de lo que el marido aia cōprado.*

Duo verba ponderanda sunt in hac l. Primum, *si menester le fuere*, & sic alienatio talis requirit aliquam causam vtilitatis vel necessitatis. Secundò, quòd dictam alienationē non faciat malitiosè, hoc est causa fraudandæ mulieris à medietate sua, vt multoties fit, & ego iam vidi aliquos sic faciētes.

Plus videtur probare quædam l. posita in eodem libro, & est lex ccx. incipit, *es a saber. vbi dicit, quòd maritus potest remittere debitum constante matrimonio sibi & vxori acquisitum: subdit tex. rationem, ca el marido es señor delas deudas, que le deuē y delos frutos: y de lotro mueble que ganarō en vno marido & muger para mantener la casa, y a su muger, y a su compaña y puedo haçer dello lo que quisiere en tal que no sea destruydor.*

Et dicit text. vnum verbum singulare, quòd si debitor pro quâritate debita dedit marito creditori insolutum aliquam hæreditatem sub hac conditione, quòd illa hæreditas sit pro filio maiore, seu sub aliqua alia conditione: & cū hoc maritus fecit quietationem debiti, quòd valet dicta conditio & quietatio debiti: & filius maior post mortem patris habebit integrè dictam hæreditatem vigore dictæ cōditionis: & nec vxor mater sua, nec alij fratres, aliquem recursum habeb

habebunt contra eum, nec contra debitorem: quod not. Hęc sunt, quę iura huius regni disponunt circa hoc: & ita seruatur in practica, quia si maritus solus alienat res acquisitas cōstare matrimonio, & tolleratur alienatio: & hoc disponit expresse hodie lex de Nieua facta per Regem Henricū, quę mandat obseruari d. l. styli, duntamen non faciat causa fraudandi mulierem: quia tunc non permittit dictam alienationem, licet districtius loquatur ista lex styli: quia d. l. de Nieua loquitur generaliter permittens alienationem.

† Attendas, quod in societate in bonis mobilibus vānali-⁴⁸ bus datur pro socio potestas vendendi: quia vnus ex sociis potest in solidum alienare res communes, si sunt vānales & mobiles, putā pannum & alias merces, quę sunt in apotheca cōmuni: quia in hoc vnus tacitē videtur habere consensum, & mandatum alterius, secus tamen in aliis rebus: ita intelligit gl. tex. in l. nemo ex sociis. ff. pro soc. & Bal. in rubrica, pro socio. in fine. & vide eum in d. l. nemo. in aliis rebus secus est, dicit enim tex. in d. l. nemo. quod nemo ex sociis plus parte sua potest alienare, & si totorum bonorum socij sint. l. si socius. ff. si cer. pet. & sic in hoc maius privilegiū cōceditur marito, quā alteri socio: cū indistinctē res acquisitas constante matrimonio permittatur marito alienare, siue mōbiles, siue immobiles, siue vānales, siue non vānales. In alienatione fraudulenta æquiparantur: verique enim non permittitur, quia marito ita permittitur alienare, quod non faciat malitiosē dictam alienationem: vt dicit tex. l. styli, pro quo allego glo. valde singulārē in d. l. nemo ex sociis. vbi glo. secundum communem intellectum tenet quod inter socios quilibet videtur habere mandatum ad vendendum in mercibus & in aliis rebus ad vendendum deputatis. l. qui in prouincia. si cer. pet. l. iij. in prin. de exerci. nam dicit gl. singula. & in hoc facit illud esse verum, nisi fraudulēter alienasset vnus ex sociis: quia ad fraudulentā alienationē inuicē mandare non videntur. quam glo. & Doc. approbant per l. si procurator. §. j. ff. de cōdi. inde. & illa est melior gl. quę posset allegari in concordiam d. l. styli. bene facit quod dicit lo. de Imo. in l. ille autem. in iij. col. ff. de hære. inst. de hominibus armorum, qui modernis temporibus faciunt se fratres iuratos, & iurant & promittunt se tractare vt fratres. Item faciunt ad inuicem societatem omnium bonorum, quę ha-

bent, & quæ acquiruntur sunt. Item dant sibi inuicem potestatem, quod vnus eorum posset de rebus cõmunibus disponere vt de propriis: subdit ad propositum, quod per istã conuentionem seu potestatem nõ videtur includi, quod aliquid dolose agatur: quia dolus in dubio semper præsumitur exclusus. l. creditor. in §. Lucius. C. manda. nec dolus futurus remitti potest. l. si vnus. in §. illud. ff. de pact. bene facit l. xliij. incipit engaño faciendo in quinta parti. titu. xliij.

- 49 † Ex prædictis potest inferri ad quæstionem pulchram, scilicet vtrum ista alienatio marito permissa extēdatur ad donationem, ita quod ipse maritus posset facere donationē de rebus sic acquisitis cōstante matrimonio inter ipsum & vxorem: & reperio Pet. de Anch. in terminis cōsuluisse, quod sic & est cōsiliū elegans in materia in meis, nume. 101. incipit, Contra donationem potest dici. & thema cōsiliij est, q̃ statuto communis Trigestis. sub rub. de matrimoniis, continetur vnū capitulū. cuius tenor est, quod bona acquisita per maritum & vxorem stātibz ipsis in matrimonio sicut & esse debeāt cōmunia, scilicet medietas viri & alia medietas vxoris: & omnia debita facta per maritum stātibz in matrimonio similiter sint cōmunia. Itē quod vir posset & valeat bona acquisita cum vxore ipsis stātibz in matrimonio vēdere vel alienare ad eius voluntatē sine consensu mulieris suæ: & sic videtur, ad literā dictum statutū esse conforme cum legibus huius regni. † Nunc mouet quæstionē præsupposito hoc statuto: Quædā domina Romana cōtraxit matrimonium cum quodā der. Conte. quo matrimonio durāte dictus Ser. Cōte. in anno sequēti de mēse Augusti emit vnā vineā, & de mēse Ianuarij sequētis emit vnum campū, quas res dictus Ser. Cōte. donauit titulo inter viuos cuidā Georgio, soluto matrimonio dicta Romana petebat medietatē sibi acquisitā vigore statuti, Georg. se defendebat vigore donationis: quæritur quid iuris, refert se cōsuluisse dictā donationē à marito factam validā esse: mouetur, quia dictum statutū permittit marito alienare ad voluntatē: sed propria natura dicti verbi alienare, est cōprehendere omnē actū & cōtractum, per quē dominiū transfertur. l. j. C. de fun. dot. c. nulli. de reb. eccl. rō alie. vbi est expressum, q̃ in materia prohibita vbi prohibetur alienatio videtur prohibita donatio, ergo idē in permissa, vt cōtrariorum eadē sit disciplina, vt iura fatentur.

Moue

Mouetur; secūdo, quia vir nimis grauatur à dicto statuto in; i
 communicatione lucrorum & aliorū acq̃sitorum, durante
 matrimonio; & sic vir contra ius cōmune granatur ex dicta
 cōmunionē; cūm quæsitā etiā per vxorem in dubio quærun-
 tur viro. l. Quintus. & l. etiā. C. ff. de dona. inter vir. & vxor.
 ideo non est à ratione contrarium; quòd maritus ab hac cō-
 munionē de facili releuetur per aliud statutum permittens
 alienationē. l. eum qui. ff. de iureiur. colligitur etiā hoc se-
 cundum eū ex mente & intentione statuentis, quæ satis de-
 monstratur per dicta verba dicentia vendere & alienare ad
 eius voluntatem; & verbum voluntas est liberum, conferēs
 potestatem præferendi iniquum & quo. l. cūm quidam. ff. de
 leg. ij. per hæc & alia quæ refert in dicto cōsilio residet in hac
 conclusionē, quòd marito permittatur alienare titulo dona-
 tionis res sic acquisitas cōstātē matrimonio. ¶ Nihilominus
 in proposito nostro tenē contrariū, imò quòd maritus nul-
 lo modo possēt donare res acquisitas cōstātē matrimonio,
 quòd ad medietatem mulieris, allego primò tex. ad hoc in l.
 filiusfam. ff. de dona. vbi tex. dicit, quòd filiusfam. donare nō
 potest, etiā si liberam peculij administrationem habeat,
 subdit consultus rationem, quia non ei ad hoc conceditur li-
 bera administratio, vt perdat; sed cūm donare sit perdere, er-
 go, & c. l. contra iuris. in §. si filius. ff. de pactis. ibi, etiā si
 maximè quis administrationem peculij habeat concessam,
 donandi ius eum non habere.

Præterea in generali permissione alicui facta, non intel-
 ligitur ei potestas concessa donandi vel dilapidandi. l. j. §. j.
 ff. de officio proconsul. C. l. ff. de solutio. l. si is. §. fina. in fi. l.
 prohibere. §. planē. quod vi aut clam. ff. de polli. l. si quis rem
 §. voto. ff. quæ res pigno. obli. pos. l. j. §. j. l. antep. ff. man. in
 §. fina. l. cūm seruus. in princip. ff. eo. titulo. facit l. si filiusfam.
 mil. ff. ad Maced. l. sicut. §. an pacisci. ff. quib. mo. pignus vel
 hypo. solui. l. si pater. ff. de his quæ in frau. credi.

† Per prædicta dicebat Ioā. de Imol. in l. ille autem. in iij.
 col. ff. de hære. inst. quòd quidam homines armorum faciūt
 se fratres iuratos, facientes societatem omniū bonorū, quæ
 habent, & quæ acq̃saturi sunt. Item dāt sibi inuicē potesta-
 tem, quòd vnus eorū possēt de rebus cōmunibus disponere,
 vt de propriis; subdit q̃ virtute dictorum verborū, & per talem
 potestatem non videtur data potestas donandi bona sic
 commu

cōmunia, per d. l. contra iuris. & l. filiusfa. prætereà d. l. styli. ccvj. quæ loquitur in mobilibus, adhuc dicit quòd ita potest alienare duntamen non dilapidet: sed donatio est dilapidatio: & qui alienū donat, dominū spoliat. l. pactum curatoris. C. de pact. & de alieno largiri esse speciem furti dicit tex. in l. si pignore. §. j. ff. de furtis. Nec obstat dictum consilium Petri de Ancha. nam in casu quo ipse loquitur, statutū Trigestis magis latè disponit dando marito liberā voluntatem alienandi res sic acquisitas sine consensu mulieris: quod non est in casu nostro, quia hæc lex fori non concedit marito facultatem alienandi, nec etiam d. l. styli, nisi solum vendendi: & hæc iusta causa subsistente. & Petri de Ancha. principale fundamentū, quod facit in dicto consilio, est ponderare verba dicti statuti, quæ conferunt marito potestatem alienandi ad liberam voluntatem suam: & sic cessat hoc præsuppositum in hac lege, & in verbis dictæ l. styli. Item idem Pet. de Ancha. in fi. dicti consilii. versu. hoc ultimo considerandum, facit etiam fundamentū ad sic consulendum ex alio capite, quod cessat in proposito, dicit enim quòd ille Ser. Conten. maritus, de quo ibi, dictas hereditates, quas sic alienauerat cōstante matrimonio tit. donationis, ipse emerat illas de propria pecunia sua: & sic non potest propriè dici illas acquisivisse, cū tantundē de proprio erogasset: ar. l. Imperator. in fi. de lega. iij. & l. si rem & pretium. ff. de pet. hæc. & sic illæ res emptæ successerūt loco pretij, & pertinebant ad ipsum solum: ar. l. vxor marito. ff. de don. inter vir. & vxor. & hoc procedit magis absq; dubio: cū secundum has leges hoc sit expeditum, s. quòd res emptæ constante matrimonio de propria pecunia mariti, non est cōmunis, sed sua propria: & in hoc casu procedit sine dubio, quia tūc res esset propria mariti, & per consequens permetteretur ei ad libitū donare, etiam secundum statutum prædictū: vnde ista duo fundamenta, super quibus Ancha. fundat cōsiliū, cessant in proposito quæstionis nostræ: & hoc modo repellitur consilium Ancha. in proposito.

† Vnum videtur ponere dubiū in hac mea decisione, s. supra dicta lex styli ccix. quæ expressè permittit, vt maritus posset remittere debitū constante matrimonio acquisitum: sed remittere est donare, imò renūtiare alicui exceptioni est donare, vt traditur not. per Bar. in l. si quis delegauerit. ff. de noua. potest ad hoc responderi, quòd dicta lex styli non est lex:

lex: nec seruantur pro legibus leges ibi contentæ, nec inducunt necessitatē obseruandi eas, nisi quatenus sunt in vsu: & sic disponunt dictæ leges vt in plurimū, s. sic est vsus in domo regia. Item, sic vtūtur homines in aliquibus locis. Item, quia si bene ponderatur dicta lex, solū permittit alienare in causa necessaria, scilicet ad sustentandum se & domum suam, ita tamen quod non sit dilapidator, vt clarè disponit tex. ibi, *ca el marido es señor de las deudas que le deuen, y de los frutos, y del otro mueble que ganaron en vno marido y muger para mantener la casa, y a su muger, y a su compañía, y puede haçer dello lo que quisiere con tal que no sea destruydor*, & sic non permittitur ei dilapidare, & per consequens nec donare: & ita teneo. † Bene crederē vnum, quod reputo menti tenendum, 55 & est quotidianissimū: quod si non esset mera donatio, sed necessaria, putā ad filias cōmunes dotandas, ad eas alimentandas, & similia: quod has & similes donationes posset maritus ipse facere de bonis cōmunibus, per tex. qui ad hoc me inducit in d. l. filiusfa. in vers. quid ergo si iusta ratione motus iuncta gl. & per text. in l. j. §. sed nonnullos. ff. de tute. & ratio, distra. & ff. de admi. tuto. l. cū plures. in §. j. & per ea quæ Doct. dicunt ibi, & in l. contra iuris. §. si filius. ff. de pactis. sed hoc non pono nunc pro cōstanti indistinctē: & quia est articulus nimis quotidianus, remitto illud examinādum ad l. todo deudo, in hoc foro, titulo *de las deudas*: quam Deo permittente proximē post hanc polliceor commentandam, licet peruertatur ordo titulorum, ex eo quia eius materia est contigua huic legi & titulo.

† Quæritur circa hoc de alia quæstione, quæ videtur in- 56 surgere ex supradiçtis: pone enim, quod maritus dissipauit multa bona cōstante matrimonio, tam ludendo quā in alios malos vsus: soluto matrimonio diuiduntur lucra inter eū & hæredes mulieris, vel mulierē & hæredes viri, vtrum in diuisione lucrorum & acquisitorū constante matrimonio ipsi vel sui hæredes debēt imputare in parte sua dicta bona malè consumpta, & sic ipse teneretur soluere hæredibus vxoris medietatem dictorum bonorū, quæ ipse lusit, & malè consumpsit, quæ medietas pertinebat ad vxorē suam, si ipse non vastauerat? Alfon. hīc, & bene, tenet q. sic dicit † enim quod 57 si culpa vel dolo mariti damnū euenit in bonis cōmunibus, vt si lusit ad taxillos: cū ludere sit lata culpa. l. pactum. de colla.

colla. per Cyn. vel meretricando consumpsit bona sua, cū meretricari sit dolus. ff. manda. l. si verò. §. si adolescens. Bal. in authē. ex testamento. de collatio. de hoc damno nihil imputatur vxori. l. cum duobus. in §. damna. ff. pro soc. mihi hoc videtur rectē dictum: & idem teneo addens hæc fundamenta, quæ concludunt tex. not. qui loquitur in societate omnium bonorū, in l. fratres. §. sociū, & melius in §. per contrarium. ff. pro soc. vbi tex. sing. dicit, si ob maleficium suum ipsum tantū damnū sentire debere. & ibi, cū ad iudiciū non adesset, damnatus sit nō debere de cōmuni id consequi. Allego etiam tex. famosum ad propositum in l. à Deo. in §. penult. ff. pro soc. vbi tex. dicit, quod in alea aut in adulterio perdiderit socius, ex medio nō est laturus. faciat text. not. in l. si is cum quo. ff. commu. diui. vbi tex. not. dicit, quod si per contumaciam eius, cum quo reni cōmunem habeo, villa diruta est aut arbus succisa, præstabitur mihi detrimentum iudicio cōmuni diuidendo: quia quicquid in re cōmuni culpa socij admissum est, eo iudicio cōtinetur: & est illa lex satis notabilis: ad propositū faciunt optimē leges sequentes. l. inter cohæredes. §. quod ex facto. ff. fami. ercisc. l. quod quis secundum intellectum gl. ff. de regu. iur. l. iij. §. si is. ff. quod quis iue iuris. l. nemo. §. illud quia. eo. tit. vbi est casus nota. quod dolus in perdendo cōmissus facit perdere beneficium, quod habet socius, si ne cōueniatur vltiā quam facere possit: secus si dolus cōmitteretur in non acquirendo: l. socius socio. ff. pro socio. l. si ex duobus. ff. de noxa. vbi est casus nota. quod si aliquis sociorū ad aliquid condemnatur propter suū delictū, non potest aliquid imputari societati. Et licet in puncto iuris hoc posset sustentari, tamē contrariū seruatur: nec sunt istæ cōsiderationes, quando lucra diuiduntur, aliās infinitæ lites orirentur inter maritum & hæredes vxoris, & econtrā, maximē quia argumenta de societate nō in totum procedunt de marito ad vxorē, cū alia plura concedantur vxori & etiam marito, maximē quia marito datur potestas alienādi, quod nō est in socio: & esset nimis restringere administrationem maritis: quod esset absurdum, maximē cū ipsi sint qui principaliter labores subeūt, & lucrātur, magis eis cōcedendum est in administratione. Nec obstat dicta lex de Nieua, & d. l. styli, quæ non permittunt marito alienare causa fraudandi vxorē: quia hoc intelligo, quando ex proposito

sito hoc facit: sed ludēs, licet malè faciat ludendo, tamē non facit malitiosè causa fraudandi vxorē, imò cogitat lucrari, & idem in viris, qui multa consumunt: in alios malos vsus malè viuendo, quia sunt dissipatores in magnis pompis & superfluis. Recurre ad vsus, tamen nunquam vidi obtentum fieri marito in parte sua imputationem in similibus.

‡ Queritur vterius, vtrum in mulierem sit translātū dominiū & possessio pro medietate sua bonorū sic acquisitionum cōstante matrimonio, statim quòd maritus emit seu acquisiuit, etiā si soli vito sit facta traditio, vt sit quotidie? & reperio in terminis quoddā consiliū Pe. de Ancha. & est cij. secundum numerum meum, & incipit, quæstio est talis, statuto cōmunis Trigestis, vbi in dicto loco dicit vigere statutum, quòd quæsitā inter virum & vxorē cōstante matrimonio sint cōmunia, & quòd maritus quidā emit quasdam hæreditates, quas alienauit in quendā Georgium: vnū principale dubium fuit si in vxorē & virum fuit dominiū quæsitum ipso iure, vt sic dictæ vxori cōpeteret rei venditio cōtra possidentē, in quem maritus alienauit. Concludit, quòd cum dictus maritus habuit dominiū insolidū, cum emit pro se, & sibi traditio facta fuit, licet dictū statutū admittat vxorem ad cōmunionem, non tamen propter hoc quæsitōrū ab altero ipso iure dominiū trāsferetur seu quæritur, sed per traditionē: nam verba statuti dicūt quòd sint cōmunia inter ipsos, &c. quòd verbū, sint, est subiunctiuū tēporis, & per cōsequēs non significat ipso iure. c. si diligenti. de fo. compe. & est simile secundū eum in sociis omnium bonorū: quia dominiū quæsitōrū ab vno non transit pro parte in alterū ipso iure. l. si societate. ff. pro soc. sic dicendum in dicta societate statutaria inter virum & vxorē, vt dominiū ipso iure ei non quæreretur: ex quibus concludit vxorem esse exclusam à reuendicando ante traditionē sibi factam. Contrarium videtur dicendum attenda natura societatis anomala per hanc l. inducta inter virum & vxorē, nam cum inter virum & vxorem sit contracta quædā societas vniuersalis per dispositionem istarum legum, ergo &c. hoc probatur in l. j. ff. pro soc. ibi Paulus inquit in societate omnium bonorū omnes res, quæ cōiunctum sunt, continuò cōmunicantur: & dicit Caius in l. seq. quòd licet specialiter traditio non interueniat tacite tamen creditur interuenire: & dicit glo. quòd possessio & domin

dominium queritur in communi l. quod meo. de acqui. poss. & quod in societate vniuersali ex nuda cōuentione transferatur dominiū, tenet Bar. in l. traditionibus. C. de pactis. per d. l. primā. & idem in l. & ideo. ff. de condi. fur. in prin. dicit quod speciale est in societate vniuersali, vt dominium sine traditione transferatur & quæatur. idem Bal. in l. qui tibi. C. de hære. vel actio. vend. sed hoc fundamentum non vrget multum. Primò, quia maritus & vxor nō sunt propriè socij omnium bonorū, quod alicui eorum obuenit ex hæreditate alicuius consanguinei vel alterius, non communicatur, siue ex donatione, vt dictum est. Secūdo, quod solū hoc fundamentū in sociis concludit in bonis, quæ reperiuntur tempore quo cōtrahitur societas: in quibus secus statuitur per hāc legem inter maritum & vxorem, quia non cōmunicantur, nisi quæ sita post contractū matrimonium: & adhuc in societate nihil hoc fundamentū concludit circa bona ab vno ex sociis empta post contractam societate, imò etiam in societate aliud est circa talia bona, vt statim dicam in vera societate: hæc intelligenda sunt in bonis præsentibus quæ sitis tempore societatis, vt loquitur d. l. j. incorporalium autē rerum aut earū, quæ post celebratā societatem acquisitæ sunt, dominiū sine traditione non transfertur: hoc probatur in l. si quis societate. & in l. si societate. & in l. ea verò. ff. pro soc. licet iure societatis veniant cōmunicanda. ff. pro soc. l. si societatem vniuersorū. & d. l. si quis societatem. vnde in vera societate vno ex sociis emente & possidente, non acquiritur dominium alteri sine traditione, licet obligatus sit cōmunicare per actionem pro socio. Sed in quæstione nostra est aliud statutū, quā in vera societate sit: quia lex præsumit omnia bona esse cōmunia, nisi alter coniugum probet sua, vt dicit dicta l. styli. cciiij. Item si vir & vxor pariter in domo habitant, nec aliquis eorum potest de titulo ostendere, quilibet eorū intelligitur pro dimidia possidere. l. si duo. ff. vt possi. secundum Ange. in l. qui iure. ff. de acqui. poss. vnde cum vxor & vir cōmuniter possidēt bona sic acquisita, satis dicitur traditio interuenisse, dato quod maritus solus emisset: cū de iure huius regni, vt superius dixi, etiam si maritus solus emat, & ipsa non cōtineatur in instrumento emptionis, nec ad eam verba vendentis dirigantur, acquiritur vxori medieta rei emptæ. Bene facit gl. singu. in l. ob maritorum.

torum. C. ne vxor pro ma. & doctrina Bald. in l. si vxor. C. de condi. infer. quæ dicunt, quòd in possessorio non habet locū dispositio l. Quintus. de dona. inter virū & vxor. sed intellige, quòd licet sibi acquiratur dominiū & possessio, tamen non cum effectu, nisi soluto matrimonio, & sic finita societate: cū matrimo. constante non sint lucra, sed debet inspicere tempus, quo dissoluitur societas, & sic tempus dissoluti matrimo. nā de iure durante societate non agitur pro socio ad diuidendum lucra & acquisita in societate, vt dicunt plures leges, pro socio. ff. & sic practicatur, quòd mulier donec soluatur matrimo. nū, non potest agere nec petere aliquid ex lucris, præsertim cū constante matrimonio administratio acquiritorum durante matrimo. principaliter residet in persona mariti, secūdem legem de Nieua, & l. styli. quod non est in aliis societatibus, vt in l. nemo ex sociis. & ibi per glo. ff. pro soc. nihilominus est quæstio satis dubia, & maturius cogitanda, nisi dicas quòd censetur etiam vxori facta traditio per promiscuā amborū possessionem. Item in lucris factis à sociis omnium bonorum, dominiū eorum transit in omnes tanquam si ab omnibus facta essent, etiam si vnus lucretur. iij. parti. titu. xxvij. l. xlvij. hoc est importantissimum de factonam mortuo marito hæredes petūt se mitti ex edicto diui Adriani in possessionem bonorum, quæ remanserunt à defuncto, si in medietate bonorum vxori pertinente ex dispositione huius legis, ipsa tuenda sit in possessione, nec in illis debeat mitti hæres: vel an ipsa debeat habere de manu hæredis, cogitabis: quia nunc habeo de facto consulere apud ciuitatem de Guadaluja.

† Pone, quòd maritus habebat alicuius rei proprietatem, & alius habebat in ea vsusfructū constāte matrimo. aliqua causa de præmissis in iure, consolidatus est vsusfructus cum proprietate, utrū mulier habebat partē in dicto vsufructu ex dispositione illius? videtur quòd sic: solet ad hoc allegari Ioā. Fab. in §. si cui. insti. de lega. vbi dicit, quòd de cōsuetudine mulieres habēt partē in rebus acquisitis empris per virū, vir habebat feuda, quæ tenebantur ab eo antequā nubere, & ita vxor nihil habuit in illis, contigit quòd durante matrimo. aliqua consolidantur & redeunt ad dominum ex aliqua causa, quæritur vtrum mulier habere debeat partem in his consolidatis? concludit quòd sic, ex eo quia censentur a pta à rei proprietate, ideo tanquā alia iudicāda sunt. & per se:

idcirco hæc quæ consolidata sunt, videtur per se iudicanda; mouetur argumēto dicti §. si cui. vbi. probatur, quod illa quæ consolidantur, nō videtur acquisita illo iure, seu titulo, quod res cui consolidantur tenetur: facit l. Menius. in §. fundo. ff. de lega. ij. su adde tex. hoc probantem in l. non quocunq. in §. fundus. ff. de lega. j. & Bar. ibi dicit se notare illum tex. ad hoc, quod quando vsusfructus reuertitur ad proprietatem, dicitur dominus proprietatis acquirere ex causa lucraria: & reperi. in foro meo quandam apostillam reuerendi doctoris aut mei firmantis istam conclusionē per hæc fundamēta.

- 60 † Sed p̄ne. quod in solo vnus siue mariti siue vxoris fiat ædificium, matrimonio soluto quomodo diuidetur? dicendum, quod si in solo mariti vel vxoris fiat domus vel aliud ædificium, domus efficitur eius, cuius erat solum, sed debet æstimari id, quod expensum fuit in ædificio: & totum quod sic expensum fuit, iudicari debet rāquam bona communia, & sic debet diuidi & cōmunicari inter maritum & vxorem tota æstimatio spensarum factarum in ædificando, & medietas dictæ æstimationis attribuitur vni, & medietas alteri: ista est l. nota. incipit, *si el marido, y la muger titulo, de los labores & partitiones*. Idem disponitur in similibus ædificiis, exemplificat ibi. tex. an. in forno & in molendino. Sed in solo vnus plantetur vinea, nec fit hæc consideratio: imō ille, cuius fuit solum, in quo plantata fuit vinea, ratione proprietatis, quam habebat, habebit pro se præcipuam illam partem, quæ daretur sibi de terradgo secundum consuetudinem illius loci, si dictam terram suam alteri daret plantandam ad vineam ponendam: quod in quibusdam locis est medietas, in aliis magis & minus, & residuum diuiditur inter maritū & vxorem: ita dicit tex. nota. in l. iij. incipit, *quando la muger*: eodem titulo. Idem in similibus plantis, vt ibi disponit lex: & sic debes illam intelligere, ne contradicat alteri legi. & hæc est veritas, & ita iam pronuntiandum consuli iudici de causa iudicandj, & communicauit hunc intellectum cum aliquibus antiquis auditoribus & aduocatis, quibus fuit visum rectum consilium.

- 61 † Ad finem accedens pro non ita expertis in practica debes aduertere ad formam, quæ debet teneri in hac diuisione bonorum soluto matrimonio: & dic quod ante omnia mulier vel eius hæres debent deducere dotem & arrhas, & alia bona

bona propria ipsius vxoris, fortè quæ habuit ex hæreditate parentum, vel aliàs: nam cùm maritus debeat sustinere onera matrimonij, ipsa debet habere suum capitale saluū: hoc deducto ex acervo, maritus vel etus hæredes deducūt etiam suum capitale, scilicet bona propria sua, quæ habuit ex hæreditate parentum, vel consanguineorum, vel aliàs: & omnia alia bona, quæ erant propria sua, & ipse habebat, & duxit ad matrimonium, quæ habebat acquisita ante matrimonium: & si fortè illa fuerunt vendita, & consumpta, deducit eorū estimationē, qđ superest, diuiditur inter ambos tāquā lucra durante matrimo. acquisita: quia non dicuntur lucra nisi deducto utroque capitali, sic inquit Alfo. hic, & sic dicit practitari, & verum dicit: quia ex quo inter virum & vxorē dicitur contracta quædam societas vniuersalis, quæ solo consensu inter simul habitantes contrahitur: & ex quo diu simul vixerūt, & omnia bona simul habuerunt, & communibus expensib. promiscuè viuendo, & negotia tractando, euidenter est probata societas, secundum Bald. quem allegat in l. j. C. qui testa. face. pos. l. j. cum sequē. de his qui dese. vel effu. & in obligationibus, quæ consensu contrahūtur, nō est opus verbis. ff. pro soc. l. coiri. et quia matrimoniū se habet ad instar societatis. xxvij. q. ij. cū societas, de spon. c. ij. non enim solū in lucro, sed tanquā socia calamitates & infortunia viri participare debet l. si cū dotē in §. si maritus. ff. solu. ma. l. Lucius. ff. pro soc. in princ. vbi Paulus Consultus inquit, non posse societatem cōtri, vt aliā dāni, aliam lucri partem socius ferat: esset enim iniquū & cōtra naturam societatis: vnde quod superest, deducto ære alieno, dicitur lucrū. l. fina. §. si autem æs alienum. C. de bonis quē libe. ff. de iure do. l. mulier. in princ. l. subsignatum. in §. bona. ff. de verbo. signifi. ff. de colla. bo. l. cū emācipati. in prin. bonus tex. in l. omne æs. ff. pro soc. vbi Consultus ait omne æs alienū. quod manente societate contractum est, de communi soluendum est: nam, vt inquit Vlpianus in l. si non fuerint. in princ. ff. pro soc. iniquissimum enim genus societatis est, ex qua quis etiam damnum non lucrum spectat, maximè quia ista lex diuidit lucra non capitale. Facit † quod Bald. dicit in l. j. in iij. col. ff. pro soc. reprobata gl. 62 illius l. quod si duo inierunt societatem, vnus de pecunia, alter de opera, quod si diuisa societate non reperitur nisi solū capitale, quod illud nō debet diuidi, sed præcipuè illud debet

habere, qui illud posuit est casus, qui probat hoc. ff. pro soc. l. cum duobus. §. qui in coeunda. l. coiri. cū sequē. ff. eo. si enim postquā mulier deduxit capitale suum, maritus nō deduxisset etiam suum capitale, vel eius æstimationē: si venditum vel deperditum fuit, & hoc non deduceret antequā lucra diuiderentur: quis dubitat, nisi quod talis societas ex parte vxoris sciret vsurā, argumēto eius quod gl. Ioan. dixit. xiiij. q. iij. pleriq; quam sequitur Salic. in au. ad hęc. xiiij. q. C. de vsuris. quod si quis dat pecuniam mercatori, vt partem lucri ferat, quod est vsurarius, si capitale debet remanere saluum danti, si perdat: de quo latius ibi per Salicē. & Canon. in c. nautiganti. de vsuris. & plura fundamenta & vulgaria adduci possunt super hoc, quæ tanquā superflua decreui reiicienda: quia sic practicatur absque aliquo dubio, me multoties teste & iudice super hoc existente.

† In fine huius tituli est quædam lex singularis, quæ incipit, muguer, vbi tex. dicit, quod hodie omnes fructus cōstante matrimonio percepti sunt communes, siue veniant ex hereditatibus propriis mariti, siue vxoris, siue vnus eorum habeat plus in bonis mobilibus vel immobilibus, quā alter: & sic indistinctē omnes fructus communicantur hodie secundum ius istius fori: probatur etiam in l. iij. incipit, quando la manceba. hoc foro, titulo de las arras in fi. per istum tex. sublata est dubitatio illa de fructibus bonorum paraphernalium, vtrum sint viri vel ne: de quo glos. in l. vbi adhuc. C. de iure do. in fina. col. Bal. in l. ij. in j. col. C. de fru. & li. expē. Bar. in l. penul. ff. ad leg. Falci. Bald. not. in d. l. vbi adhuc. fina. col. per glo. Salicē. & alios in l. fina. C. de pactis conuen. Bart. in l. ex diuerso. in princip. ff. de rei vendi. Bald. in l. si traditio. de actio. emp.

Hodie omnes altercationes sunt sublata: imō omnes fructus sunt communes, & iam vidi quendam aduocatū deceptum, qui non viderat hanc l. regni, & consuluit contra eam reducendo quæstionem in fructibus paraphernalibus ad terminos iuris communis: missum fuit ad me eius consilium, & consului contrarium, conformans me cum hac l. & illū reprehendi de inaduertentia: & sic fuit obtentum secundum consilium meum.

Rodericus.

TIT. DE LAS ARRAS
EX TITVLO SECVNDO

405

Delas arras. L. I. Incipit. Todo Home.

Hæc lex est famosa, & quotidie versatur in prætica, cōtinet tres partes, quarum diuisio sufficiet pro summario. In prima continetur quodd nullus potest dare in arrhas vltra decimā partē bonorū: & si plus dederit, nullius momenti erit talis datio arrharum. Cōsanguinei mariti admittūtur ad petendū illud plus, quod datū est. & hæc prima pars durat vsque ibi, & si la muger, exclusiue. In secunda parte cōtinetur forma succedēdi in arrhis, scilicet, quodd mulier habēs filios potest dare pro anima quartā partē arrharū, & tres partes debēt remanere filijs: & si nō habet filios liberè disponere potest de eis. Sin autē ipsa moriatur ab intestato, sitit mariti & heredum eius: si habuerit filios duorum maritorū, vnusquisque eorum succedit in arrhis patris. Hoc dicit secunda pars.

S V M M A E.

- 1 Arrha de iure propriè dicuntur pignus inter sponsos pro matrimonij securitate datum.
- 2 Arrhe à iure civili, donatio propter nuptias appellantur.
- 3 Aequalitas quando inter dotem & donationem propter nuptias seruari debeat.
- 4 Maritus non potest dare vxori futurā in arrhas vltra decimā partem bonorum suorum. & iur. 10.
- 5 Bona propriè dicuntur, quæ ere alieno deducto supersunt.
- 6 Statutum disponens, quodd de fructibus fornicum vitrij soluantur sex denarij pro libra, quomodo intelligatur.
- 7 Verbum fructus, siue à lege, siue ab homine proferatur, debet intelligi expensis deductis.
- 8 Ecclesia prouentus tantum asimari debent, quāsum valent deductis expensis.

- 9 Legatum in diem reputatur tanto minus, quantum est inter-
sursum medij temporis.
- 10 Casus, in quibus arrharum promissio valet ultra decimam bono-
rum partem.
- 11 Vir non tenetur ad arrhas promissas, si mulier promittendo ma-
gnam dotem, illum decepit.
- 12 Marito seu eius heredibus arrhas diminueri volentibus, incum-
bit onus paupertatem probandi.
- 13 Diuitia vel paupertas ubicunque sunt causa & fundamentum
intentionis allegantis, illi regulariter incumbit onus probandi.
Negatiua ubi est iudicij officij causa prius probanda est, quam
suum officium interponat.
- 14 Fiscus, quando contra debitorem sui debitoris agere possit.
- 15 Diuitiarum qualitas extrinseca est, quae à natura non inest, sed
per accidens.
- 16 Negatiua qualitatis extrinseca, vt diuitiarum vel paupertatis,
probanda est ab eo qui in ea se fundat.
- 17 Assertio heredis ad quantitatem patrimonij probandam, & ha-
reditatis valorem sufficit: sed legata plenè probanda sunt.
- 18 Vxor, quousque, & quando, constante matrimonio ad dotem
agere possit.
- 19 Verba prauatiua an ita negent sicut negatiua.
- 20 Probatio de necessitate concludere debet.
- 21 Bartoli & sequacium reprehensio.
- 22 Heres à legatariis competentus ad quantitatem patrimonij pro-
bandam arctatur.
- 23 Arrharum promissio ultra decimam cum iuramento, & renun-
tiatione huius legis, an valeat.
Iuramentum non potest validare donationes inter coniuges re-
probatas.
- 24 Praeceptum legis facta ab habente potestatem, ligat, & contra-
ueniens mortaliter peccat.
- 25 Contractus an iuramento firmetur, si prohibitio in personam
dirigatur.
- 26 Iuramentum propter defectum potestatis illius, qui iurat, non
valet.
- 27 Contractus ubi iniquitatem continet, & est ultra modum à iu-
re taxatum, ex eo naturalis obligatio non nascitur.
- 28 Arrharum constitutio constante matrimonio facta, etiam sine
promissione valet.

- 29 Donatio propter nuptias, de iure constante matrimonio fieri potest. & nu. 31.
- 30 Dissimilitudo inter arrhas & donationem propter nuptias.
- 31 Donatio quæ olim ante nuptias vocabatur, hodie propter nuptias vocatur.
- 32 Pactum, quod mulier lucretur donationem propter nuptias, an valeat.
- 33 Donationes simplices inter virum & uxorem remouentur.
Donatio propter nuptias non est simplex, sed propter matrimonium & dotem, quasi antipherna, hoc est contra dotem datio.
- 34 Matrimonium venale esse non debet.
- 35 Donatio simplex inter virum & uxorem est prohibita, non autem remuneratio.
- 36 Legatum uxori à marito factum vtrum animo cõpensandi cum arrhis promissis factum videatur.
- 37 Debitum necessarium quotupliciter dici possit.
- 38 Creditori in qua obligatione magis quàm in alia fauetur.
- 39 Obligatio, vtrum ex causa onerosa vel lucratiua causetur, distinctio facienda non est.
- 40 Intellectus officii. de testa. in vj.
- 41 Author Deum precatur, vt anima Andree Siculi parcere velit. & quare.
- 42 Limitationes ad doctrinam Barto. quando testator legatum faciens, ausum compensandi habere videatur, vsque ad numerum 45.
- 43 Arrharum alienatio, an & quando permittatur.
- 44 Intellectus solennis tex. c. peruenit de emp. & vendi.
- 45 Prescriptio, in rebus propter nuptias donatis, non currit constante matrimonio. & nu. 56.
- 46 Lapsus triginta annorum, an in alienatione rerum propter nuptias donatarum tacitum consensum inducat.
- 47 Tacens pro consentiente non habetur, vbi de re onerosa agitur.
- 48 Barbaritas ab authore superbie arguitur.
- 49 Actio in rem, ad vendicandam propter nuptias donationem, soluto matrimonio uxori competit.
- 50 Alienatio fundi dotalis, an & quando uxoris morte confirmetur.
- 51 Alienatio rei dotalis ab uxore, consensu viri facta, non valet. & numero 53.
- 52 Mulierum fragilitati, non tantum deceptionibus subueniunt.

- 54 Mulieris interest rem dotalem sibi seruari, & si soluto matrimonio iterato nubere possit.
- 55 Alienatio donationis propter nuptias à muliere consensu viri facta, an viri morte confirmetur.
- 57 Marito ad inopiam vergente, permittitur mulieri vendicare dotationem propter nuptias.
- 58 Dos & donatio propter nuptias aequi parantur.
Fructus rerum dotalium sicut ad onera matrimonij sustentanda sunt viri ita fructus donationis propter nuptias.
- 59 Arrharum vendicatio, marito ad inopiam vergente, mulieri permittitur.
- 60 Hypothecaria utrum pro arrhis mulieri competat.
- 61 Minor sine decreto arrhas promittere vel constituere non potest.
- 62 Intellectus l. si quando, C. si maior fact.
- 63 Alienatio rerum minoris non ratificatur, etiam si post perfectam aetatem, quinquennium effluerit.
- 64 Maritus an ex legis dispositione ad donationem propter nuptias constituendam necessitetur.
- 65 Datio arrharum de bonis mobilibus, quae seruando seruari non possunt, etiam sine decreto facta, valet.
Donatio propter nuptias inter contractus onerosos numeratur.
- 66 Beneficium restitutionis in integrum non competit contra donationem propter nuptias factam in bonis, quae seruando seruari non possunt.
- 67 Pecunia dicitur de rebus, quae seruando seruari non possunt.
- 68 Mulier an possit filium in arrhis meliorare, & de eis maiora tum facere.
- 69 Pater si emphyteusim pro se & filiis suis recepit, potest uni filiorum eam prelegare.
- 70 Filia potest grauari de dote restituenda in eo quod est ultra legitimam.
- 71 Testator rem & ius sui heredis legare potest.
- 72 Lex aut statutum permittens mulierem debere lucrari arrhas, & posse de eis certo modo disponere, an habeat locum in vidua.
- 73 Mulier transiens ad secundas nuptias perdit arrhas, & filiis primi mariti, à quo illas habuit seruari tenetur.
- 74 Mulier propter adulterium arrhas perdit.

Premis

R^{em}itte † quòd de iure arrhæ propriè dicuntur pignus datum inter sponfos pro matrimonio securitate, scilicet quòd celebrabitur in effectu. l. arrhis. C. de spōsa. & ista pignora & arrhæ oportet quòd réaliter tradatur, & in quantitate cōstent, aliàs nihil agitur. l. Titia. de ver. ob. per Bar. & si per culpam vnus non fiat matrimonium, perdit ipse arrhas, quas lucratur alter l. si. C. de sponsa. & tales arrhæ possunt se extendere ad dotis quantitatem, vt inquit Bar. in d. l. Titia. de his arrhis loquitur iij. parti. titu. xj. l. ij. & tit. ij. l. ij.

Aliæ sunt arrhæ, de quibus loquitur ista lex & titulus, quas more nostro vocamus propriè arrhas, quas maritus promittit mulieri in honorem virginittatis, vel aliàs propter honorem suum: communiter imperiti tabelliones in contractu apponunt hæc verba, maritus promissit dictæ vxori suæ seu sponsæ in honorem virginittatis suæ centum nomine arrharum, sed hoc non est necesse, sufficit enim simplex promissio & datio arrharum sine dicta additione: & ex dictis verbis vulgares falsò opinantur, quòd si aliquis contrahit matrimonium cum vidua, non valeret promissio arrharum, & multoties super hoc fui interrogatus, & mirabantur vulgares ex responsione mea, dum affirmarem arrhas deberi viduæ, si essent sibi promissæ, sicut & virgini. credo quòd illa falsa opinio originem duxit ex dictis verbis tabellionum. Et de iure nulla est differentia in cōstitutione arrharum: quia eodem modo debentur viduæ sicut virgini ex promissione, vt expressè habetur in foro iuzgo. lib. iij. titu. *delas arras. l. por que muchas vezes.* † Et istæ, de quibus hæc lex loquitur, & quas nos arrhas vocamus vulgari nostro, sunt illæ, quas ius ciuile appellat donationē propter nuptias: ita dicit tex. not. in iij. par. titulo xj. l. j. quæ incipit, *el algo. cuius verba sunt hæc, & lo que el varon da ala muger por raxon de casamiento es llamado en latin donacion propter nuptias, que da el varon a la muger por raxon que casa con ella, y tal donacion como esta dizen en España propriamente arras.*

† De iure communi donatio propter nuptias poterat fieri ante matrimoniū, & etiam post: si fiebat ante matrimoniū, poterat fieri de quacunque quantitate, non attento quòd sit inæqualitas in dote. Sed si post contractum matrimoniū fieret talis donatio, vel ante contractū matrimoniū, facta post

contractū matrimoniū augeretur, tūc debebar seruari æqualitas inter donationē propter nuptias & dotem. C. de pac. cōuen. l. ex mortē. & auth. æqualitas. l. si constāte. & l. fin. C. de dona. ante nup. & vtrum hodie debeat seruari æqualitas de iure cōmuni, vide gl. §. est & aliud. inst. de dona. tex. in auth. de æquali. do. per totū, colla. vij. & l. ij. iij. parti. titu. xj. & d. auth. æqualitas. vbi hodie videtur q̄ semper equaliter debet interuenire siue antē siue post, licet Vincē. hic & malē aliud senserit: intellige secundum dicta iura Authēticorum. Hodie secundum hanc l. cessat in arrhis ista æqualitas necessaria de iure communi: vt in dictis iuribus, & in auctoritatē iam necesse. C. de dona. ante nup. & etiam hodie seruatur dispositio l. si constante. C. de dona. ante nup. ibi, interdum accedit ante nuptias quidem donationem nullam esse solā verō dotem marito mulierem obtulisse. vbi est casus, quōd valet cōtractus dotis sine donatione ante nuprias. & ibi dicit Bal. q̄ ita seruat consuetudo in tota Italia, ita etiam seruat nostra Hispania in arrhis: quia nō est necessaria promissio, nec datio illarum, solū habent vigorem ex promissione, & non amplius: si nihil promittitur, nihil est præstandum, licet induceretur ad hoc necessitas de iure Authēticorum, vt suprà dixi. & est casus in auct. dos data. C. de dona. ante nup.

4. † Nota primò. q̄ maritus potest dare in arrhas vxori suæ futuræ decimam partem bonorum suorum, & non plus: hoc colligitur clariùs ex prima parte legis, quæ donatio propter nuptias efficitur proprium patrimonium mulieris, vt infrā dicam. Vnde hæc lex habet originem à consuetudine Hispanorum, de qua fit mentio in c. & si necesse. de dona. inter virum & vxor. ibi, castra quædam quæ Rex Leglonensis filix Regis Castellæ in dotem tradidisse proponitur. & licet glo. ibi illud verbum, in dotem, exponat pro donatione propter nuptias, tamen illum rex. intelligit ibi Vinc. propriē, vt iacet, & sic quōd loquatur in dotē: vnde est ibi casus, quōd vir quādoque dotat vxorem suam, & sic dicit Vinc. quōd loquitur secundum consuetudinem Hispanorum, qui vxores dotant, ideo inferrur ibi quōd licitē maritus dotat vxorē suā, id est, constituit sibi dotē ex propria substantia, secundum Abb. ibi, quē literaliter sequitur ibi quidam Modernior eo suppresso, & in c. nuper. eo. ti. sic fit hodie in nostra Hispania, vt hic disponitur: & satis dotatur mulier à viro per donationem

hem'arrharum,ex quo ipsa lucratur illas,vt in hac l.disponitur,& dicitur in ij.parte,cum hac l.cōcordat in aliquibus foro iuzgo,titulo de las arras. licet aliquid ibi addatur, sed hæc l.seruatur.

† Nota tamen secundum Alfonsum hic,& bene,quòd ista verba,del dixymo de quanto toviere,debent sic intelligi,scilicet quòd dicitur propriè habere in bonis illam quantitatē, quā habet deducto ære alieno, quod superest, dicitur habere in bonis,& sic de illo computatur & deductur decima, & illa potest promitti nomine arrharum:allegat Bal.in l.j. ij. colum.C.de fructibus & litium expensis.vbi inquit ipse, pone quòd testator iussit filiam suam maritari alicui,qui haberet in matrimonio mille:modò iste bene habet possessiones valentes mille,tamen habet multa debita:dicit quòd dicta debita corrodunt dicta mille intellectu,ad quem debent hominum dispositiones adaptari. Ego allego ad prædicta iura hoc decidentia expressè.Primò tex.in l.mulier bona.ff.de iure do.ibi, sed non plus esse in promissione bonorum,quàm quòd superest deducto ære alieno.l.ij. §.illud.de colla.bono. ibi,illud autem intelligendum est filium in bonis habere, quod deducto ære alieno superest.l.non possunt.ff.de iure fisci.l.subsignatū.in §.primo.ff.de verborum significatione. vbi tex.dicit,quòd bona intelliguntur cuiusque, quæ deducto ære alieno super sunt.l.ea demum.C.de collatio.ibi,quæ bonis eorum fuerunt:iuncto sine ibi,exceptis videlicet quæ ab ipsis alijs debentur.l.su vniuersq.C.de lega.facit l.venisse. ff.de verborum significa. & l.propriè. la ij.ff.eo.ibi, sic dicimus centū aureos habere,quæ tantum in prædijs exterisque similibus rebus habeat.l.non amplius. §.j. ff.de lega.j.

Tene etiam menti,quia dicitur habere in bonis ea, quæ bona fide possidet,licet non sint sua,tex.est nota.in l.bonorum appellatio.ff.de ver.sig. Vnde si quis tempore,quo promittit arrhas possidet tanta bona,decima quorum sufficit ad quantitatem arrharum promissarum,postea mouetur sibi lis super dictis bonis,vt quotidie videmus,fertur contra eum sententia, ita quòd plura ex dictis bonis possessis ab eo sibi abdicantur,& euincuntur ab eo, quòd valebit datio arrharum habita consideratione ad tempus promissionis, licet postea sint diminuta: nam ex quo bona fide illa possidebat,satis videtur in bonis habuisse tempore promissionis

arrha

arrharū. Dicitur etiam habere in bonis illa, ad quæ habet actionē, probatur in dictis legibus, & est casus in d.l. bonorum. Dicitur etiā habere in bonis bona superficiaria, casus est in d.l. bonorū. Considera tamen, quod si alij quis habet aliqua bona, propter quæ tenetur ad aliquod onus vel ad aliquid annuū præstandum, illud totū intelligitur in bonis habere, quod onere deducto superest, iste casus est not. in l. nō amplius. ff. de leg. j. vnde Bal. ibi inferebat per illū tex. quod si de legato debet solui gabella ad rationē duorum denariorum pro centū, & mihi legata fuit domus valoris xxx. librarum, cum onere tali, vt decē libras præstare hæredi, non teneor ad gabellā nisi pro xx. libris. Pau. de Cast. ibi, & Ange. in l. ciuitatibus. ff. de leg. j. simpliciter sequitur Bal. opinio. Alexā. Imol. in d.l. non amplius. quasi à capite suo intelligit dictam doctrinā absq; dubio verificari si statutum dispo-neret, quod solueretur gabella ex legato, quod prouenisset ad legatarium, secus si statutū dispo-neret gabellam esse soluē-dam de quantitate, quæ legata esset. Sed reperies Bar. cuius videtur esse hæc doctrina, in l. sed si hoc. §. cuidā. ff. de cond. & demō. ibi enim est casus, quod tantū videtur quis capere, quantū sibi remanet deducto eo, quod soluisset causa condi-tionis sibi appositæ implendæ siue oneris sibi iniuncti: vnde infert ad statutū disponens, quod de pretio rei venditæ soluatur gabella sex denariorū pro libra: quod si aliquis vendidisset rem pro centū & in proxenetis, & in faciendis subha-stationibus expēdit viginti, solū pro octoginta debet solu-i gabella: est casus hoc probans in d. §. cuidam. Subdit Bar. & in hoc facit hoc esse intelligendum, si statutū dispo-neret, quod pro pretio quod venditor recepisset, vel diceret pretio quo vendidisset, vel diceret pro pretio rei simpliciter: nec adiciatur quod recepisset vel vendidisset: nam tūc tale pretiū intelligitur deducto omni eo quod expendendū vel litionis causa impenditur, vt in l. quantitas ad leg. Falci. sed si diceretur pro pretio, quo vēdidisset: & tunc pro toto pretio debet solui gabella, quia verū est pro tanto vēdidisset: ar. l. in quar-tam. §. j. ff. ad leg. Falci. & l. qui fundum. sentit Bar. in l. vbi
6 purē. ff. ad Trebel. Ad prædicta iuuat id, quod † Bal. dicit in l. j. in iij. col. C. de fructi. & lit. expen. statutum dispo-nebat, quod de fructibus fornacum vitrij soluatur sex denarij pro libra omnium fructuū fornacum, quod fructus intelligitur deduct

deductis expensis : & sic debet fieri computatio in soluenda gabella, quando statutum deductum est in cōtractum inter hīscum & ementes gabellarū : & sic refert fuisse de facto, & Bar. sic cōsuluisse: idem Bar. in l. fructus. fina. verbis. ff. solu. mat. facit c. si perpetua. de rescrip. lib. vj. hoc consiliū Bar. ad literā refert Bal. in l. si à non domino. in §. fructus. ff. de pet. hāre. & dicit quòd cōtra Bar. consuluit Franc. de Pisis, mortuus, quia illud verbū, fructus, erat prolatum inter cōtrahentes, quia fuerat empta gabella fructuū : patet in colono, qui debet correspondere medietati fructuum, qui non deducit spensas. c. de tua. de decimis. l. cum duobus. in §. in cōeunda. ff. pro socio. sed † ipsemet Bal. cōtra morem suum sequitur 7 Bar. opinionē: quia, scilicet verbum, fructus, siue proferatur à lege siue ab homine, debet intelligi deductis spensis, vt in d. §. fructus. & in l. fundi Trebatiani. ff. de vsu. lega. & licet esset prolatū ab homine, tamen fundatur super dispositione legalis: ar. ff. loca. l. si vno. in §. si vero. Specu. de loca. §. postquam. versic. quid si tibi. clemen. statutū. de electio. quod intelligitur in gabella, quæ debetur ex fructibus personali- bus, vt in fructu fornacis: secus si essent fructus reales, putà frumentum & similia, quia tunc non fieret deductio spensarum, de decimis pastoralis: de quo per Alexā. in d. l. non amplius. & in d. l. fructus. & quia nō est præsens materia, ibi latius videbis. Præterea idem Bal. in d. l. j. iij. col. C. de fruc. & lit. expen. dicit, pone quòd impetraui à Papa beneficium vsq; ad valorem centum florenorū in anno, modò est quoddam beneficium, ex quo percipiuntur trecentæ corbes frumenti valentis aureos trecentos, tamē tot spensæ requiruntur, quot ascendunt vsq; ad ducentos aureos : quòd tale beneficium non dicitur habere nisi centum florenos in redditibus: ar. d. l. j. est casus secundum eum in l. illud. C. de colla. in §. j. faciat text. sing. in d. l. sed si hoc. §. cuidam. ff. de condi. & demon. quod si legatarius qui non potest solidū capere, grauatus est aliquid dare causa conditionis implendæ, eatenus quatenus grauatus est, potest capere vltra partem à lege sibi concessam ad capiendum: ex qua infert Bald. ibi, quòd si aliquis donaret vltra legitimā summam cum tali onere, quòd reduceret emolumentū ad legitimam summam, teneret donatio sine insinuatione, & hoc prius fuit dictū Bar. in l. quoties. ff. ad leg. Falc. & ibi Alexā. idem, putà donas mihi vltra quing

quingentos aureos, sed detracta gabella, non restant nisi
 3 quingenti, valet donatio sine insinuatione: † idem ibi Imol.
 & Pau. ideo tantum debent æstimari prouentus ecclesiæ vel
 castri, quantum valent deductis oneribus, secundum Bal. in d.
 §. cuidam. idem dicas in redditibus, quia intelliguntur & æsti-
 mantur deductis expensis, probatur notanter in d. l. fundi
 Trebatiani. de usu & usufruc. leg. quem ad hoc propositum
 allegat Bal. in l. iij. in fine. C. de compensa. & in l. cohæredi-
 bus. C. fami. ercisc. facit l. si urbana. ff. de condi. inde. ff. de usu-
 fruc. & quemadmo. quis utatur fruatur. l. defuncta fructuaria.
 ibi ex redditu fructuum oleris & porrinæ.

9 † Ex quibus inferitur ad eos, quibus debetur certa quæritas
 annuatim vel in diem, facit tex. not. in l. in Falcidia non ha-
 betur. ff. ad leg. Falc. ubi est casus, quod legatum in diem re-
 putatur esse tantò minus, quantum est interusurium medi-
 j temporis: unde si alicui debentur centum post annum, non cõ-
 putantur in bonis præcisè illa centum, sed debet extrahi me-
 dij temporis interusurium: quod inducitur per Bar. ad quæ-
 stionem, Statuto cauetur, quod de cõtractu vel legato solua-
 tur certa gabella trium denariorum pro libra, quod si promit-
 to tibi soluere xl. post annum, propter illud quod minus valet
 propter interusurium medij temporis, habenda erit ratio etiam
 in minus gabella soluenda, idem ibi Alex. ex eo, quia tunc
 non cõpellitur soluere gabellam nisi in fine anni, quia tunc
 cum effectu agi potest ex legato vel cõtractu. l. pœnales. in
 §. annua. ff. ad leg. Falc. sed si ex forma statuti debet solui in
 principio & ante aduentum termini, quid sit statuendum? vi-
 de Alexan. & Bal. in d. l. in annalibus. Facit etiã tex. notabi.
 in l. eum qui. aliàs, idem Iulianus. §. messor. de in diem addi.
 ubi non tantum æstimatur si debet solui gabella ad terminum,
 sicut incontinenti: quid si alicui debetur sub cõditione, vide-
 tur quod debeat æstimari quantum venderetur communiter
 illa spes cõditionis: casus est, & ibi doct. in l. cum Titio. ff. ad
 leg. Falc. & ibi Bar. & in l. ij. in §. si sub cõditione. ff. de colla.
 bono. Hæc tenebis menti, quia plerumque soluto matrimo-
 nio occurrunt super hoc controuersie inter maritum & hære-
 des vxoris, seu inter hæreses amborum super arhis: nam sta-
 tim opponitur per hæreses viri contra vxorẽ repetentẽ ar-
 rhas, quod nõ debentur sibi in tanta quæritate, vt sonat pro-
 missio: quia tempore promissionis bona mariti non erant
 tantæ

tantæ æstimationis, quòd decima pars bonorū sufficeret ad quantitatem arrharum sibi promissarū, vnde deuenitur ad æstimationem bonorū, quæ maritus possidebat tēpore quo promisit dictas arras: & ad dictam æstimationem facienda sunt necessaria, quæ superiùs dicta sunt: quia multi possident bona emphyteotica, vel in censum, & annuos redditus:

† Nota vltērīus istum tex. ibi, *Si mas lekliere, o pleyto febrē* 10
ello hi xiere no vala, quòd maritus nō potest cōstituere nec donare arras in maiori quantitate, quā valeat decima pars bonorū. Sed vnum tenebis menti ad huius partis limitationem, quòd si maritus tēpore, quò contrahit matrimonium, est pauper, ita quòd nō habet bona, ex quibus posset constituere arras vxori suæ: quòd si promittat vxori suæ, & dabit ei arras ex bonis, quæ postea super lucratus fuerit, valet promissio: & quandocūq; petierit à viro, quod reddat sibi arras, quas ei promisit: cōpellitur maritus sibi tradere, ita quòd non excedat decimā partem bonorū, quæ maritus habuerit tempore, quo vxor petit à viro dictas arras, & sic est 11
 ibi casus, in quò non cōsideratur quantitas bonorū tempore contracti matrimonij. Iste est casus singu. in l. ij. incipit, *si el hier*, no. in hoc tit. Adde alium casum in quo valet datio arrharū vltra quantitatem hic taxatā: s. si maritus antequā matrimonium cōtrahat per verba de præsenti vendat vxori de bonis suis: nam licet dicta veditio excedat decimā valet venditio, hæc est lex notabi in ll. styli. num. 247. incipit *erro si en el titulo de las arras*, vbi fit expressa mētio de hac l. & sic limitatur per dictā l. styli. Item bene probat hæc lex, quòd valet datio arrharū vsq; ad quantitatem promissam, nec vitatur in totū, quod probatur hic, ex quo nō permittitur vindicare consanguineis nisi summā excessiuā. & idem tenet hic Vincent. allegās. l. vj. quæ incipit, *donacion que fuera hecha*, in fi. in hoc foro, lib. iij. citu. *de las donaciones*. † Vnum casum quo- 12
 tidianū perpetuò tenebis menti quo ad huius l. dispositionem, pone enim quòd mulier promisit viro suo magnā dotem, vir mortuus hac causa & ex magnitudine dotis promissæ cōstituit arras mulieri excessiuas, plus fortè quàm sibi daret, si tantā dotē sibi non promississet. quòd si dicta vxor virū fefellit in nō implendo dotē promissam, quòd dictas arras sibi hac contemplatione promissas non repetit, iste est casus valde not. in l. pollicitatione. C. de dona. ante nupt. vbi est casus,

casus, quòd mulier, quæ virum in dote fefellit, seu eum circumuenit, donationem propter nuptias hac contemplatione factam non petit à viro, nec ab eius hæredes: & gl. not. ibi dicit, quòd hæc circumuentio potuit esse duobus modis. Primo, quia promissit magnā dotem vel magnum patrimonium in dote, quod non impleuit: & maritus in tanta dote confusus promissit seu fecit tantam donationem. Secundo modo, quia fortè bene impleuit promissionem dotis, quam fecit, sed virum fefellit in æstimatione rerum dotalium: quia res, quas dicebat valere viginti, valebant decem: quam glo. cum tex. perpetuò commenda, de qua Doctores magnum festum faciunt, facit l. si quis cum aliter. ff. de verbo. oblig. plerumque vidi de facto has circumuentiones tam circa dotem non impletam, quàm circa æstimationem: & tenebis cordi, vt scias opponere contra mulierem arrhas repetentem, quando hac contemplatione sibi fuerunt promissæ, vel saltem in maiori quantitate, quàm aliàs permetteretur.

12. † Circa hanc partem quæro de quæstione multum quotidiana: Soluta matrimonio mulier vel eius hæres petit arrhas sibi per maritum promissas, opponitur sibi quòd non debentur sibi arrhæ in tanta summa, quātam maritus promissit: quia tempore, quo eas promissit, non habebat tantas facultates, quòd decima pars earum sufficeret ad quantitatem, quæ fuit promissa: cui incumbet onus probandi: ff. vtrū mulier tenetur probare facultates viri esse tam sufficētes tempore promissionis. quòd decima pars ascendebat ad quantitatem arrharum, vel marito seu eius hæredibus incumbat onus probandi quantitatem patrimonij ad arrhas diminuendas nec soluendas in quantitate promissa: pluries habui praticare de facto: & est vtilissima quæstio ad instruendum aduocatum in articulis faciendis: & videtur dicendum, quòd marito seu eius hæredibus volentibus arrhas diminueri incumbat onus probandi paupertatem: & quòd ipse præsumatur diues tempore promissionis arrharum ad quantitatem arrharum promissam, scilicet quòd decima pars bonorum sufficeret ad quantitatem promissam. Primò facit text. in l. si creditores. in fin. ff. de priuileg. credito. ibi, quòd si neque inopia laborantem creditores ostendere potuerunt, & c. vbi lex videtur imponere onus probandi ei, qui allegat paupertatem. & ibi Angel. dicit illum text. nota. ad hoc, quòd allegans

gans paupertatem alterius ad victoriã reportandã, debet ipsam probare: hoc tenet glo. magna in l. ij. ff. de probatio vbi glo. dicit, quod ei qui allegat seu opponit contra aliquem esse idoneum & soluendo, incumbit onus probandi: allegat ibi plura iura ad hoc probandũ. ex quibus potes sumere fundamentum ad hanc partẽ. Alia ¶ est glo. quã loquitur nea-
biliter in l. si verò pro condẽnato. §. qui pro rei qualitate. ff. 13
qui satisfacere cogã. vbi glo. singulariter dicit, quod si diuitiæ sunt causa intentionis alicuius, ille debet probare se diuitẽ: si paupertas esset causa intentionis alicuius, ille debet probare se pauperem: & hanc approbat ibi Bart. & secundum illam distinctionem dicit esse intelligendam glo. sãm in d. l. ij. Ange. sequitur ibi eam, dicens nõ esse alibi: & sic habes ex illa, quod vbiq; diuitiæ vel paupertas sint causa & fundamẽtum intentionis allegantis, ei incumbit onus probãdi: & hæc regula habet locũ non solum in affirmante, verũetiam in negante, quando negatiua est fundamẽtum intentionis negantis: iste est casus singu. in l. penul. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius voca. facit l. si ita stipulatus. versu. quid si ab initio. ff. de verb. obli. bonus text. in l. in illa stipulatione. ff. eo. & Bar. ibi dat regulam, quod vbiunque negatio est causa intentionis alicuius siue agentis, siue excipientis, ei qui negat incumbit onus probandi: allegat dictas duas leges: & quia vbi negatiua est causa officij iudicis, primò illa negatiua probari debet, quã suum officium iudex interponat: ista est lex quã à Bart. vbi suprà ad hoc propositum reputatur mirabilis, in l. si quis con sortium. C. de fabricen. li. xj l. magis puto. in §. ne passim. ff. de re. eo. facit tex. singu. in l. iij. in §. non prius. C. quand. ff. vel priua. ibi, nisi patuerit principales reos idoneos non esse. qui textus videtur mihi valde nora. ad propositum: nam
¶ ibi est casus, quod fiscus qui vult agere contra debito- 14
rem sui debitoris, non potest, nisi debitor principalis non est idoneus, nec soluendo: & probatur ibi, quod fisco incumbit onus probandi debitorem suum non esse idoneum: & sic est ibi casus, quod vbi aliquis negat aliquem esse idoneũ, volẽs se iuuare ad sui commodum ex eius paupertate. reteretur probare ipse hanc negatiuam & pauperatẽ: & sic Bal. colligit ibi in princip. hanc negatiuam probandã. Ratio, secundum eum, quia per ipsam negatiuam aperitur via ipsi negãti. & ibi laudat glo. d. §. qui pro rei qualitate. dicens esse me-

liorē, quæ sit in iure. Adduci potest glo. singu. in c. dudum, de præsumpt. vbi glo. dicit, quod ei qui dicit ecclesiam esse pauperem, & nō soluendo, ita quod eius reditus nō sufficiūt ad recipiēdum aliū clericum & fratrem, incūbit onus probādi, & glo. in c. bonæ. el. primo, de electio. in parte naturam. ad finem, dicit quod si negetur qualitas facti, putā nō est diligēs, non est soluendo, quod ei qui allegat, incūbit onus probandi. idem Specu. in titulo de probatio. in ij. parte. §. probare. in iij. col. ver. restat videre de negatiua. Abb. in d. c. bonæ. approbat glo. quod fundanti se super paupertate vel diuitiis incūbit onus probandi: & si nego aliquem esse diuitem vel pauperem, habeo ego probare: hoc ita inquit ipse in penul. col. ver. si. & in fine glo. † Contrarium teneo, imō quod mulieri seu eius hæredi incumbit onus probandi facultates mariti tempore promissionis esse idoneas ad arrharum quantitatem, quæ fuit promissa: nam certum est, quod hæc lex aufert expressē marito potestatem donandi arrhas vxori ultra decimam partem bonorum, quæ habet tēpore promissionis: sed mulier petit arrhas in certa quantitate, iam per consequens affirmat maritum suum esse tam diuitem tempore promissionis arrharum, quod decima pars bonorum suorum sufficiebat ad quantitatem arrharum sibi promissarū: & sic fundamentum suæ intentionis est quantitas patrimonij mariti sui: sed certum est, quod diuitiæ est quædam qualitas extrinseca, quæ à natura non inest, sed per accidens: quia qualitates extrinsecæ regulariter non præsumuntur: & sic non præsumitur quis diues esse, nisi probetur: & quod qualitas extrinseca non præsumatur, est casus in c. si fortē. de electio. li. vj. ibi, super ipso defectu ante omnia subiiciatur examini. & ibi glo. ponit hanc theoricam, facit de præb. cum secundum, de æta. & qualita. accepimus & de profes. & medi. l. magistrōs. & l. sequē. de sacrosanct. eccle. l. qui sub pretextu. qui accusa. non pos. l. non ignorat. prætereā regulariter quicumque aliquid affirmando dicit, ipse probare debet. l. ei qui. in princ. ff. de probatio. & l. quoties. in §. j. & fina. eo. titulo. cum aliis multis: sed cū mulier affirmat arrhas sibi debitas, & per consequens facultates viri tempore promissionis arrharum sufficere ad decimam quantitatis promissæ, videtur per consequens in diuitiis mariti facere fundamentum, ergo astringitur ad hoc probandum.

† Præterea videtur mihi antiquos veritatem huius passus 16
comprehendisse, inter quos est Cypus in l. actor. C. de proba-
tio. ex cuius distinctione constabit veritas huius meę decisio-
nis in proposito, & repellentur fundamenta superius in op-
positum adducta: quod ubicunque est aliqua negatiua qualita-
tis extrinsecæ, vt diuitiarum vel paupertatis, tunc si ratione
talis qualitatis petit se ad aliquid admitti, & tunc debet
probare illam qualitatem, super qua se fundat: & sic si aliquis
fundat intentum suū super diuitiis alicuius, tenetur illas pro-
bare: iste est casus notandus ad propositum in l. si verò pro cõ-
demnato. in §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisda. cogã. ibi,
vel si dubitetur approbatum fideiussorem, & c. vbi tex. elegã-
ter dicit, quod si aliquis recusauerit accipere fideiussorē eu-
identissimē locupletem, tenetur actione iniuriarū: idem si du-
bitaretur vtrū esset locuplex, vel ne si esset approbatus per
aliū. ecce casum expressum de questione, quod qui tenetur da-
re fideiussorem de iudicio sisti, est necesse quod det fideiussor-
em locupletē & idoneum: sed dicit tex. quod si est dubium
vtrum fideiussor sit locuplex, vel nō, incūbit onus probandi ei
qui dat dictū fideiussorē, cūm fundet se in eius idoneitate re-
spectu facultatū: qui tex. est famosus ad propositū, quia cū ma-
ritus nō posset promittere certā quantitatem arrharum, nisi
esset tantū locuplex, quod facultates eius sufficerent, vt deci-
ma earum pars æquiualeat quantitati promissæ: sequitur,
quod mulier petens dictas arrhas probet maritū esse tā locu-
pletē, vt posset promittere dictas arrhas, quæ nō excedunt
decimā partem sui patrimonij. Et ad hoc iunat glo. singula-
ris in dicto §. qui pro rei qualitate. cõmuniter approbata, sci-
licet, quod ubicūq; diuitiæ seu paupertas sunt causa & funda-
mentum intentionis alicuius, ille tenetur probare diuitias,
qui ex eis innititur fundare intētum, sed cūm vxor prius &
principaliter fundat intentum suum, & arrhas sibi debitas in
quātitate promissa ex idoneitate mariti in facultatibus: cūm
à lege non permittatur sibi concedere nisi decimā facultatū,
sequitur quod ei incūbit onus probandi: idem si intentionem
fundatam aduersarij vellet aliquis repellere: nam & tunc de-
bet probare ille, qui vult alium repellere. ff. de probatio. l. nō
est necesse. de magist. conue. l. j. §. si magistratus. Eandem di-
stinctionem facit in probanda paupertate, vbi aliquis
tanquam pauper petit se ad aliquid admitti. ff. de priui.

credi. l. si creditores. de hære. actio. l. si adulta. Idem si intentione fundatâ aduersarij vellent repellere propter paupertatem, quia tenetur illam probare. ff. de excusa. tuto. l. paupertas. i. o. l. de excu. tuto. §. item propter paupertatem. nam ibi ideo tenetur allegans paupertatē, illam probare: quia intentio alterius aduersarij erat fundata de iure, quia quilibet debet munus sibi impositum subire, nisi iustam habeat excusationem, & ad tale onus ius præsumit quemlibet idoneū, nisi contrariū probetur: vt dicit Cynus. Per hoc respōdebitur ad aliqua motiua superiora, inquantū dicebam quod quis tenetur probare negatiuā quæ est fundamentū suæ intentionis: & sic negans maritū diuitē, & allegans paupertatē, videbatur esse astrictus ad illud probandū: nam illud obtineret, si vxor haberet fundatam intentionem de iure cōmuni circa diuitias mariti: sed illud non est sic, imò ipsa astringitur prius ad illas probandas, tanquā principale fundamentum intentionis suæ. distinctionem Cyni ad litteram sequitur ibi Bartho. de Salicē. per verba Cyni, licet authorem taceat: idem ibi taceo. But. & fuit originale Accursij in d. §. qui pro rei. Itē allego tex. singu. in l. ex persona. C. de probatio. ibi, si eundē collegam tempore depositi officij soluendo fuisse ostenderitis. vbi est casus singularis, quod vbi aliquis allegat se diuitē ad fundamentum suæ intentionis, tenetur probare se esse diuitem: ad hoc Ange. ibi facit illum tex. singu. idē in paupertate, licet Cynus in d. l. actor. aliā dicat esse rationē illius text. scilicet, quia constabat de paupertate præsentis: & hæc est veritas, quia lex nec præsumit aliquem diuitē nec pauperē, sed solum cōsiderat utrū velle quis fundare intentū suū ex diuitiis seu ex paupertate: quia alleganti quodlibet istorū ad intentionem suā, incumbit onus probandi, vt ex discursu legū super hoc loquentium colliges: & latē Cyn. & Salicē. in d. l. actor. & Ange. in d. l. ex persona. Vnde totū fundamentum residet in hoc, quod mulier est illa, quæ prius allegat ad intentionē suam fundandam diuitias mariti, cū lex ista permittit solū marito dare certā quantitātē, scilicet decimā: mulier ergo, quæ dicit quantitatem patrimonij mariti esse tam idoneam, vt quāritas arrharum non excedit decimā, hoc probet. Prædictam theoricam glo. Cyn. Salicē. & aliorum, sequitur Bal. in c. fina. de præsumptio. iij. col. scilicet, qd vbi negatur qualitas extrinseca, qualis est illa, esse pauperem vel diuitem, ille qui

qui petit se admitti ad aliquid obtinendum, ille debet probare illam qualitatem, non is qui negat. Ex quo infert, quod si statutum est ne aliquis assumatur ad officium tale, nisi habeat centum in bonis: si alicui assumendo opponatur quod non est soluendo, ipse debet probare se esse soluendo: allegat glo. d. l. si creditores. † Allego ad propositum casum notandum & 17 peregrinum iuncta gl. famosa ibi in l. cum de lege Falcidia. ff. de proba. qui aperte hoc videtur determinare, & illam induco hic: ibi est casus, quod inter heredem & legatarium erat questio super Falcidia, quia heres conveniebatur a legatariis, ut integra legata eis solueret, heres negat & recusat integra persolvere, quia dicit non remanere sibi quartam nomine Falcidiae, attenta paupertate ac insufficientia facultatum: quia forte hereditas non valet nisi centum, & legata erant nonaginta: dicit glo. ibi eleganter, quod licet heredi incumbat probatio, tamen quoad quantitatem patrimonij & valorem hereditatis sufficit assertio heredis, sed quantitas legatorum plenè probanda est: et sic est ibi casus iuncta glossa, quod ad quantitatem patrimonij probandam sufficit assertio rei conuenti, qui plus dicit valere, tenetur probare, quod mirabiliter infert in proposito: nam cum mulier agat contra heredes ad soluendas arrhas sibi promissas heredes opponunt facultates mariti tempore promissionis non valere nisi tantum, ita quod decima earum non sufficebat ad tantam arrharum quantitatem, quanta promissa fuit: quod sufficit hoc asserere, si mulier dicat plus valere, probet: & hæc aperte fuit opinio Accur. in d. l. cum de lege: nam dicit, quod licet ibi incumbat onus probandi heredi, utrum habeat locum Falcidia, quod hoc probat probando quantitatem legatorum, & asserendo tantum esse in bonis: subdit glo. quod si legatarij dicerent, tantum remanet penes heredem, quod sufficiat ad Falcidiam, ipsi debent probare, ut in §. licentiam. l. fina. C. de iure deliberan. vnde stat glo. in hac conclusione, quod solum heres teneatur probare legata, sed quo ad quantitatem bonorum probandam sufficiat assertio sua: & idem Bart. in l. si constante. ff. solu. matri. quasi sub nube videtur approbare glo. in d. l. cum de lege. licet in alia materia: nam † de 18 iure Digestorum si constante matri. bona mariti non sufficebant ad dotis exactionem & eius quantitatem vxor poterat agere ad dotem constare matrimonio, ut in d. l. si constare.

mouet Bar. quæstionem qualiter probabitur viri facultates
 non sufficere ad dotis exactionem, dicit quod vxor probando
 plenè quanta debita maritus debet, & asserendo virum ha-
 bere tot bona, quæ ad debita exoluenda non sufficiant, per
 d. gl. mouetur, quia cum hæc sit negatiua, non est aliter pro-
 babilis: loquitur ibi Bar. more suo elegantius in hoc passu,
 sed clariùs se determinauit idem Bar. in l. si. §. licentia. C. de
 iure deli. vbi dicit ibi esse casum nota. quæstionis, ego volo
 probare hæreditatem non sufficere ad debita, qualiter pro-
 babo, cum ista sit negatiua mere: refert ad gl. d. l. cum de le-
 ge, scilicet quod hæres dicat tantum esse in hæreditate, qui
 vult dicere quod in ea est plus, hoc probet, dicit esse casum
 in d. §. licentiam. vbi hæres ostendit inuentariū, dicens, hoc
 est in hæreditate: si legatarij & creditores dicunt plus esse in
 hæreditate, hoc ipsi probant: vbi est casus. idem Bar. in l. decē.
 in prin. ff. de ver. ob. qualiter probabitur quem tantum ha-
 bere in bonis, vel quod non est soluendus: dicit esse clarum in
 ciuitatibus, vbi sunt libri habentes æstimum commune: quia
 monstrabo libros: qui dicit plus esse in bonis, hoc probet: al-
 legat d. gl. idem sentit Bar. in l. conficiuntur. in prin. ff. de iu-
 re codi. rusticus in villa potest testari cum quinque testibus,
 si non potuit plus habere. l. si. C. de testa. qualiter probabitur
 quod nō potuit plus habere: dicit quod per assertionem hoc
 dicentis est probata & fundata intentio sua, qui contrarium
 dicit, probet. allegat d. gl. hoc argumento d. glo. videtur vt
 Bar. ff. de no. ope. nun. in rub. vbi dicit, quod si aliquis produ-
 cit particulam statuti, præsumitur totum produxisse: qui di-
 cit plus contineri in statuto, hoc probet per d. gl. Sic ergo Bar.
 fuit in hac opinione motus principaliter ex hoc in d. l. si cō-
 stante, quia cum ista sit negatiua mera, putā non habes tan-
 tum in bonis, non sunt bona tua sufficiētia ad dotis exactio-
 nem, non sit probabilis, ideo sufficit eius allegantis siue op-
 ponentis assertio, qui plus dicit esse in bonis, hoc probet. Ex
 quo inferitur in d. l. si cōstite. in iij. col. in ver. ex prædictis no-
 ta. quod non solum in casu d. l. si constante. sed etiā in omni-
 bus casibus, in quibus idem esset probandum, scilicet bona
 alicuius ad aliquid non sufficere nec esse idonea, sufficeret
 asserere tot esse bona: qui dicit plura esse, tenetur hoc proba-
 re. quod est notandum, huius intentionis fuit Ang. in l. cum
 ex causa. ff. de re iud. nam ibi est casus, quod si dubitatur an
 facul

facultates donatoris sint sufficiens ad satisfactionem donationis, adhibetur in hoc diligens inquisitio: dicit tamen Ange. quod si donator dicit se non habere nisi hanc domum vel fundum, si donatarius dicit oppositum, sibi incumbit onus probandi, allegat d.l. cum de lege. & d. §. in computatione. cum eo simpliciter transit ibi Imol. idem sentiunt ambo in l. mutum ff. de acquiren. hær. hoc idem sentit Bal. in d.l. cum de lege. dicens illam glos. esse nota. & menti tenendam ad hoc, quod si aliquis allegat quod bona alicuius sufficiunt ad tale, quod ei incumbit onus probandi, qui ad hoc dicit bona esse idonea. Roma. in rub. de no. ope. nun. transit cum opin. Bart. adducit ultra eum tex. in l. si is qui. ff. de testamen. ubi est casus, quod si quis producit scripturam testamenti, nec apparet utrum fuerit perfectum per testatorem, vel non, q̃ in dubio præsuntur perfectum. l. si fideicommissa. in §. si rem ff. de leg. iij. Francisc. Zaba. in c. si. de præsump. sequitur etiā intellectum. d. glos. in quadam questione per eum mota, scilicet utrum impetrans gratiam ad beneficium certi valoris teneretur probare verum valorem? dicens ibi esse casum, quod si dico patrimonium alicuius non valere nisi tantum, eo ipso hoc probō, q̃ non probatur contrarium: & illud est secundum eum propter iuris præsumptionem, quia nullus præsuntur soluendo, nisi probetur, quæ omnia ad propositum perpetuo not. & opin. Bar. sequitur Anto. in c. j. ad fin. de proba. Pau. de Ca. in l. maritum. in prin. ff. sol. mat. † Est verum, quod d. gl. licet non quo ad casum nostrum, sed generaliter ad omnia negotia, prout illam extendit Bar. in d.l. si constante. semper mihi visa est terribilis, ideo illa nec doctrina Bar. non sunt absque discordia apud antiquos & etiam Modernos scribentes, reperio enim Iac. But. in l. actor. ad finē. C. de proba. qui in quodam membro sue distinctionis videtur sentire, quod allegans & dicens pauperem debeat probare, tanquam per hoc priuans & negans diuitias: quia verba priuatiua ita negant, sicut negatiua: & in his verbis sentit non admittendam subauditionem gl. sed tex. prout iacet, scilicet quod hær. cum dicat se pauperem ex quantitate patrimonij, hoc probet, sed in fine distē l. actor, dicit quod in d. l. cum de lege. actor & reus confitebantur tot prædia esse in hæreditate, & non plura: & sola erat questio de æstimatione rerum, sed hoc continet diuinationem, unde Io. de Imol. in d.l. si constante,

- tenet contra Bar. in vj. col. in ver. Item adde, imò q̄ assertio mulieris asserentis maritum inopem, & eius facultates non sufficere ad dotis exactionem, non probet, nec sequitur, mulier asserit tot bona esse, ergo non sunt plura, adducit auctoritatem Jac. Bu. hoc sentientis in d. l. a clor & hanc opin. sequitur idem Imol. in rub. de no. ope. nun. Idē Bar. in d. l. cū de lege. Roma. in d. l. si constante. Idem Raph. in d. l. decem. refert etiam Alexan. in d. l. si constante. esse in hac opinione contra Bar. Imol. Roma. & Pau. de Cast. in l. Mevia. in §. fin.
- 20 ff. sol. ma. licet Imol. in mea lectura hoc nō dicat. † Mouetur isti, quia de necessario probatio debet concludere de necessitate. I. nec natales. C. de proba. c. in presentia. de proba. sed sola assertio partis asserentis non esse plura bona. nō cōcludit de necessitate: pro quo facit l. maritus. §. post aditam. ff. ad leg. Fal. & l. j. §. cū dicitur. ff. si cui plus quā per leg. Fal. quæ duo iura fuerunt adducta per Roma. Domi. Alexā. Imol. more suo loquitur notanter & copiose in tribus locis, scilicet in l. fin. §. licentiam. C. de iure deli. & in l. si constante. ff. sol. mat. & in rubr. de ope. no. nun. & licet timidus propter auctoritatem Bart. qui non est levis auctoritatis, affirmat in puncto iuris non esse veram. Ultra alia probatur in d. l. decem. vbi non statur dicto creditoris, quod non extent plura bona, nisi mittantur nuntij & exploratores, qui se informant, maxime à vicinis quibus in hoc creditur: iuxta gl.
- 21 in l. ij. C. quando sis. vel prius. † Ego ultra omnes retorqueo d. l. cū de lege. contra Bar. & dico ibi esse casum expressum contra eū, cui difficilis potest dari responsio: imò reputo impossibile congruam dari responsionē, ibi enim Celsus Con sultus inquit, quod cū de lege Falcidia quæritur hæredis probatio, est locum habere legem Falcidiam: ecce ergo casum palam determinantem totum oppositum eius, ad quod allegatur per Bar. & sequaces. nam ibi hæres conueniebatur ad integra legata à legatariis, ipsi opponebant non esse tam sufficentes facultates testatoris, q̄ sufficerent ad integra legata deducta quarta Falcidiæ, & dicit tex. quod hæredi incūbit onus probandi: sed dicere, q̄ hoc probabit per solam assertionem suam, est ridiculū proferre: nec talia cogitare fas est viro docto, nec ista fuit mēs Celsi, imò sentit de vera probatione, quod clarē demonstrant verba tex. dicētis, qui dum probare nō potest, cōdemnabitur. sed si ille tex. intellexisset
- de pro

de probatione per assertionem solam hæredis, nunquā eueniret casus, quod deficeret in probatione, nec possent verificari verba tex. dicentis qui dum probare non potest. Credo quod ratio illius tex. est, quia hæres allegat dictam negatiuam diuitiarum ad fundamentum suæ intentionis, cum legatarius habeat pro se præsumptionem testamēti, in quo legatum integrum relictū est: & vbi quis negat allegās paupertatem ad fundandū se ex ea, seu ad cōmodum consequendum, tenetur illam probare, idē in diuitiis, iuxta tex. & glo. not. in d. §. qui pro rei qualitate. † Adhuc secundum hūc intellectū dico esse casum in principali quæstione, præsuppono quod mulier petens arras allegat ad intentionē suā fundandā diuitias mariti: vnde arguēdo de paupertate probāda ad diuitias probādas, quādo utrūque allegatur ad aliquid cōsequendum ex eo, vt dicit gl. in d. §. qui pro rei qualitate. & omnes Doct. superiūs relati: dico ibi esse casum famosum de quæstione principali, & ex eo clarē elicitur, quod ubicūque fundat aliquis se in quantitate patrimonij ad aliquod consequendum, ei incumbat onus probandi, & sic ibi hæres conuentus à legatariis arctatur ad probandum quantitatem patrimonij: cum ex illa fundet commodum & intentionē suā: vnde tex. non cauillatus est famosus, & satis clarus, si Accur. eius intellectum non turbasset ad decissionem nostræ quæstionis. remanet ergo Bar. opinio sine lege, & manet in glos. nuda carente fundamento in d. l. cum de lege. quæ tenet, qd hæres probat insufficiētiā facultatum, ad quam (vt ex ea apertē colligitur) stat facilis responsio: quia d. glos. loquitur quandoq; hæres inuentarium confecisset, quia tunc est scriptura solennis facta in præsentia publicarum personarum cum maximis solennitatibus, de quibus in l. fi. C. de iure delibe. ideo nimirum si præsumptio resultans ex dicta publica scriptura infundat onus probandi legatariis, si velint probare esse alia plura bona vltra contenta & descripta in inuentario: & quod ista sit mens gl. patet ex d. §. licentiam. quem allegat, qui loquitur de inuentario & bonis descriptis in eo: quia de iure Digesti. non erat cognitum inuentarium: & sic quælibet dictarum legum loquitur in casu suo: & hæc est verissima solutio, quā sequuntur quidam Moderniores, & placet Alex. utrobique, & reuera hoc fuit de mentē Bar. si rectē ponderetur in d. §. licentiam. vbi loquitur de inuentario: &

in d.l. decem. vbi loquitur de libro, vbi est estimum comune bonorum. Per prædicta concludo, qd mulieri arrhas petenti incumbit onus probandi quãtãtatem patrimonij tẽpore promissionis arrharum esse tam sufficientẽ, vt decima eius pars sufficeret ad arrhas promissas: ideo in infinitis vicibus practicaui semper ex parte vxoris facere articulos super quãtãtate patrimonij, ita quod excluderetur ad quantitatẽ equiualem, ita vt decima pars valeret tantum, sicut quãtitas arrharum promissarũ: & hoc semper fuit aquisitum mihi, maxime quia tẽpore quo tractatur de nuptiis cogitantes maritos nunquã euenire casum arrharũ soluendarũ, semper vidi eos plurimum excedere in arrhis promittendis à meta huius legis. Ad argumẽta quæ in cõtrariũ adduxi, vnico verbo potest responderi, scilicet ex distinctione glo. in d. s. qui pro rei qualitate. Cogitabam si posset affirmari prædicta esse vera, nisi mulieri essent, statim quod matrimonium cõtractũ fuit, arrhæ realiter traditæ, & earũ possessio, vt maltories accidit inter nobiles & illustres Barones, qui dant vxori aliquem locum seu villam vel aliã quamlibet hæreditatem, quã sibi cõstituunt in arrhis, tradunt ei statim possessionem, itaque soluto matrimonio ipsa remanet in possessione: opponitur ei per hæredes mariti, quod dicta hæreditas seu villa excedit decimam: quia ex quo ipsa est in possessione, hæredibus mariti incuberet onus probandi. Mouet me quædã consideratio Cini in d. l. actor: nam postquã dixerat, quod vbi alicui negatur qualitas extrinseca accidentalis, ille qui petit propter dictam qualitatẽ ad aliquid se admitti tenetur, illam probare subdit, nisi ille qui negat illã qualitatem adesse alteri, petat illũ remoueri ab eo ad quod iam admissus est: quod maltories fit, vt dicit tex. in l. sed & reprobari. cum similibus. ff. de excu. tuto. nam isto casu tenetur probare is, qui negat, & petit illum remoueri, mouetur, quia ex quo alius est in quasi possessione, præsumitur sufficiens & idoneus, donec cõtrarium probetur de profes. & medi. l. ij. ibi, inutilis esse reperierit. l. j. C. qui & aduer. quos. idẽ ibi Sal. addẽs aliã rationẽ, scilicet cùm alius est in quasi possessione, iste qui negat qualitatẽ, per quã vult eũ remoueri à quasi possessione, allegat dictã negatiuã qualitatis ad fundamẽtũ suæ intẽctionis, merito illã probare tenetur, vt superiũs dictũ est. Sic videtur dicendũ in proposito, cũ mulier possideat id quod nomine arrhar

rharum à marito fuit donatum & concessum, & hæres mariti vult infringere arrhas in tanta quantitate, ea existente in possessione, & per consequens petit eam remoueri ab eo, ad quod iam admissa est ex traditione sibi facta: videñ, quòd alleganti hanc negatiuam idoneitatis cōtra eam incumbat onus probādi, maximè quia ipse hoc allegat ad suam intentionem probādam, cū ipsa sit in possessione: & ita videtur mihi tenendum, quæ omnia tene menti, quia quotidiana.

† Quarto tertio, & habui de facto pluries, maximè apud 23
Galletiam & Toletū, & in aliis negotiis arduis ad me ex diuersis partibus occurrentibus: maritus promittit arrhas ultra summam hic taxatā, & ad corroboracionē suæ promissionis renūtiat huic legi cum iuramento, vtrū dicta promissio validetur dicta renūtiatione & iuramento? Alfon. hic relator Domini Episcopi, refert postillam Episcopi tenentis quòd nec valet renūtiatio, nec iuramentū validat talem renūtiationem: contra hanc l. facit, mouetur Episcopus per verba huius libri, *No pueda*: & ex notatis per aliquos Docto. in l. si quis pro eo. de fideiuf. & in c. si diligenti. de fo. compe. & Alfon. mouetur ex dictis cuiusdam antiqui Guli. de Montelau. ipsum pridie emi satis paruo pretio in clem. vnica, de iureiuran. & Henrici in c. si. de dona. inter vir. & vxor. tenent enim ipsi, quòd iuramentum nō potest validare donationes inter coniuges reprobata. hæc fuit intentio nostri Alfon. ego non habeo illam apostillam Episcopi, quam ipse allegat. Recta videtur mihi hæc conclusio, licet non ex fundamento Alfon. de dona. inter vir. & vxor. reprobata iuramento, & licet ipsi non allegant: verum est, quod multi tenent, quòd donatio inter virum & vxorē non firmetur iuramento: inter quos fuit Bal. Doct. Perusin. in l. si quis inquilinos. §. si. ff. de leg. j. Bar. in l. cū quis. §. penult. ff. de leg. iij. Bal. in l. j. de do. inter vir. & vxor. & in l. cū multa. pen. col. C. de bon. quæ libe. & in l. ij. in prin. de rei vend. Salic. & Fulgo. in l. j. C. de do. inter vir. & vxor. Imo. in repet. c. cū contingat. de iureiur. in vij. membro. Sali. in l. cū multa. C. de do. ante nup. eò, quia ratio prohibitionis est propter libidinem, & sic cōtra bonos mores, ideo nō validatur iuramento: & quia l. ei resistit. l. non dubiū. C. de legi. sed cōtrarium tenet Bar. in d. l. si quis pro eo. in fi. verbis, de fideiuf. dicens, quòd donatio inter virum & vxorē firmatur iuramento: cū hæc sit
prohib

iuramento, secundum eum: quod est notandum. Idem tenet in v.col. in fine quintæ quæstionis, dicēs quòd si prohibitio fiat ex parte debitoris, putà vt nullus minor vel nulla mulier posset aliquem cōtractum facere sine certa solennitate: si contra fiat, non firmabitur contractus iuramento propter peccatum mortale inde resultans. quod iterum commendat propter multa statuta terrarū. hanc theoricā approbat idem Bar. & Ange. in l. fi. C. ne fide do. den. Bar. & Ange. in authē. sacramenta puerum. C. si aduer. ven. Ange. in d. l. si quis pro eo. & † hæc est cōmunis opinio, licet non sit absq; contradi- 25
ctores: imò quòd etiam si prohibitio dirigatur in personam, firmatur cōtractus iuramento: quam opinionem sequuntur Anto. de But. Ioan. de Ligna. Ioā. de lino. & Abb. in d. c. cū cōtingat. Sali. & Fulg. in d. auth. sacramenta. Rapha. Cumā. & Pau. in d. l. si quis pro eo. & dicit ibi Pau. pluries se sic cōsultuisse, idem Alex. in consi. liij. incipi. Visis & consideratis. in viij. col. iij. volu. versi. nō obstat. sed opinio Bar. est communior & melius fundata, quam idem Alex. securus est cōsulendo in j. volu. consi. lix. incipi. Viso instrumento, & titu. quæst. ij. col. in vers. sed si loquatur. ergo cū hæc lex loquatur prohibitivè dirigendo prohibitionē in personam ibi, *no puede dar mas en arras* ergo & c. maximè quia annullat donationem vltra summā factam, & applicat eam consanguineis proximioribus, vt ipsi admittantur ad petendum vltra summam taxatā. † Et vltra prædicta ad propositū seruiunt 26
verba Bal. in Rubr. de iureiuran. iij. col. vbi dicit: item nota, quòd non valet iuramentū propter defectum sue potestatis, vt si filius familiās iurat in Macedoniano, vel vbi prohibetur cōtrahere, non firmat contractū iurando. l. fi. §. filiis autem. C. de bo. quæ libe. Item non valet, si iureretur fieri illud, quod est prohibitū fieri: quia est contra bonos mores. vel ius naturale, seu diuinū, vel pertinet ad contumeliam superioris. l. si stipuler. de verb. obli. c. non est obligatorium, de regu. iur. lib. vj. subdit, quòd etiā si non est prohibitoria datio, vel factum, seu executio, sed ipse cōtractus est prohibitus: si prohibeatur fauore speciali, validatur iuramento: de iureiur. c. mulieres. si odio speciali, & non firmatur iuramento, vt in Macedoniano: si autē ratio prohibitionis non est fauor vel odium, sed alia ratio æquitatis: & tūc siue prohibitio contineat ius bonū & æquum, siue æquum tantum, vel bonū tan-
tum,

rum. & non validatur iuramentū, nec valet iuramentū: quia
 sicut non valet cōtra laudabilem consuetudinē, ita nec con-
 27 tra laudabile statutū. l. pactū. C. de colla. † Vnde infert quòd
 si ex forma statuti mulier nō potest se obligare sine cōsensu
 duorum propinquorū: si obligaret se sine dicta forma etiam
 cum iuramento, non valet, idem si statutū disponderet de mi-
 nore vel filiosa. quia vbi deficit forma, deficit ius cōmune: &
 per consequēs obligatio naturalis. ff. de cōsi. pecu. l. j. §. j. &
 idem Bal. ibi in d. Rubr. eadē col. dicit, quòd vbi statutū im-
 ponit pretiū in rebus vendendis, si hęc forma non seruetur,
 nil valet cōtractus etiam cum iuramēto, eò quia deficit for-
 ma & ius cōmune, & quia vbi cōtractus continet iniquitatē,
 & est vltra modum taxatū à iure, non nascitur obligatio na-
 turalis, secundum eum. ff. de condi. inde. l. si non fortē. in fi.
 prio. quia lex damnat cōtractum tanquā iniquū, secus si sen-
 tentia hominis requiritur. l. iij. de res. vendi. & ibi respōdet
 not. ad argumēta, quæ in oppositū possent adduci, & videtur
 mihi famosa hęc determinatio tangēs in puncto propositū
 quæstionis quo ad hāc l. in qua expressē taxat marito quan-
 titas donationis arrharū: & idem Bal. in d. Rubri. iij. volu.
 versi. sed quid si iuravi, inquit, quòd si iuravit tibi dare decē,
 ad quæ in veritate non eram tibi obligatus, fortē quia non
 soluiſti gabellā, vel non posuisti bona in æstimo, vel nō as-
 signasti in libro cōmuni, quibus casibus statutū terre priuat
 te, utrū Episcopus coget me ad obseruationē iuramenti? cō-
 cludit, quòd si pœna priuationis non oritur ex dispositione
 statuti, sed ex dispositiōe legis: & dicit quòd non. l. sicut. C.
 de præscript. xxx. anno. est verum quod aliqui dicebāt, quòd
 obseruetur iuramentū, & postea repetat tanquā indebitum
 per illud, quod dicebat Bernardus ad Eugenium, Puritatē de-
 bemus proximo, conscientiā nobis, fidem Deo: nihilominus
 residet in opinione prima, & Bernardus loquitur de fide spi-
 rituali, non de fide promissionis, secundum eum, bene facit l.
 iuris gentium. in §. generaliter. ff. de pact. & gl. in Rubr. ne
 fide. do. den. & gl. in c. dilecto. de præben. dicit, quòd vbi est
 clausula irritans, nil valet renuntiatio etiam ex consensu
 partium. Et ad prædicta allego l. expressam hoc deciden-
 tem in specie in foro iuxto, lib. iij. tit. quanto deue dar el ma-
 rido a la muer por arras. l. j. incipit, porque muchas vezes, vbi
 dicit quòd si maritus promississet maiore quantitatem cum
 iuram

iuramento, non valet: & dicit text. *deue lo toller & tornarlo a su parte*, & si ipse negligentia vel metu iuramenti non repetat, potest petere pater vel consanguinei: & cum hoc de repetitione videtur etiam hæc lex concordare quod not. facit text. in §. optimè verò. ibi, nulla machinatus. vbi probatur ibi secundum Bart. quòd si vir donat vxori, vel econtrà, vltra summam ibi traditam, etiam si renuntiaret dictæ legi, non teneret talis renuntiatio: licet ratio illius text. sit, quia ibi prohibitio erat in fauorem filiorum.

† Pone, quòd tempore quo quis contraxit matrimonium 28
antequàm esset contractum, dum partes concordant de nuptiis, maritus non constituit arrhas vxori suæ, vtrum post contractum matrimonium, & sic cōstante matrimonio posset promittere & constituere arrhas vxori suæ, & valeat talis arrharum constitutio. l. ij. quæ incipit, *si el yerno*, isto titulo videtur probare quòd sic, licet loquatur in casu quo ante matrimonium præcesserat promissio de illis constituendis. Itē quia videtur loqui in casu speciali, scilicet propter paupertatem inhaerentem marito tempore quo matrimonium contrahit. Abb. sic videtur in terminis decidere hæc questionem in c. & si necesse. in prin. de do. inter vir. & vxor. nam ibi est casus, vt antè dixi secundum opinionē Vinc. quòd licet maritus dotat vxorē, id est, constituit sibi dorem ex propria substantia; & obtinet ille rex. secundum consuetudinem Hispanorū, & videtur propriè casus huius legis, subdit Abb. ad propositū illud esse limitandum, quando illa donatio dotis fieret ante contractū matrimonium, sicut si post contractum, vel si effectus donationis referretur in tempus matrimonij: nam tunc nō valeret: mouetur per l. j. C. de dona. ante nupr. nisi plebeius reciperet nobilem in vxorē, quia tunc videtur donasse causa recōpensandi cum nobilitate: vt ibi per gl. & Doct. & Bar. in l. si diuortio. ff. solu. mat. quod est bene menti tenendum. † Quidam Moder. Cardi. Alexan. in c. & si 29
necesse. in prin. ad litteram recitat verba Abb. & eius limitationem eo suppresso nihil plus dicit: certè si cōsideremus donationē propter nuptias, de qua ius ciuile loquitur, quæ donatio vulgò nominatur arrhas, vt dixit d. l. part. ego reperio quòd de iure donatio ante nuptias potest fieri cōstante mat. iste est casus in l. inter eos. ff. de do. inter vir. & vxor. vbi text. dicit inter eos, qui matrimonio coniūcti sunt, ante nuptias
donat

donatio facta iure consistit. l. cum hic status. §. si quis spon-
sum. ff. eo. & est casus in l. si cōstante. C. de do. ante nup. & ibi
est casus secūdm Sali. quōd licet donatio simplex sit prohi-
bita inter virum & vxorē, non tamen donatio propter nu-
ptias, imō illa est permessa: & est ratio secūdm Bal. ibi, quia
est quædā donatio relatiua ad dotē, & non est simplex dona-
tio, est casus in §. est & aliud. instit. de dona. vbi tex. dicit, vt
tales donationes non augeantur tantū, sed etiam constante
matrimonio initium accipiant, & nō ante nuptias, sed pro-
pter nuptias vocentur, & in si. dicit tex. non solū antecedar
matrimonium, sed eo etiam cōtracto augeantur, & consti-
tuantur. Vnde his iuribus cōsideratis videtur aperte tenē-
dum, quōd maritus potest facere vxori suæ donationē pro-
pter nuptias post contractū matrimonium: sed cū hodie d.
l. part. fateatur, quōd hodie arrhæ sunt illæ quæ de iure cō-
muni erat & vocabatur donatio propter nuptias, satis con-
cluditur propositum, quōd maritus posset cōstituere arrhas
30 vxori post contractū matrimonium. † Verū est, quōd obstat
fortiter dissimilitudo inter arrhas & donationem propter
nuptias: nam donatio propter nuptias solu. mat. eodē modo
redibat ad virum sicut dos ad vxorē, vt in d. l. liberis. & de-
bebat etiam esse æqualitas in quantitate & in pactis, vt in d.
l. ex morte. cum authē. ibi posita, ideo nimirū si ius cōmune
concederet donationē propter nuptias constitui posse à ma-
rito constante mat. sed cū hodie in arrhis cesset hæc inæ-
qualitas. Item non deuoluuntur ad maritū solu. mat. sed eas
lucratur vxor secūdm formam hīc traditā, maior ratio vi-
detur esse prohibendi arrhas hodie posse cōstitui matrimo-
nio constante, quā de iure cōmuni donationē propter nu-
ptias. Sed hoc non obstante credere per prædicta iura, quæ
expresse disponūt de donatione propter nuptias, quōd ma-
ritus posset constituere vxori arrhas cōstante matrimonio:
cū d. l. partitæ expresse disponit, quōd arrhæ hodie nūcu-
pantur illud, quod ius cōmune appellabat donationem pro-
pter nuptias. Et vltra fundamenta superiora allego casum
valde norandum ad propositum in l. cum multæ. C. de dona.
31 ante nup. vbi decidūt tria. † Primò, quōd donatio propter
nuptias potest fieri à marito post contractū matrimonium,
& sic quæ olim vocabat ante nuptias, hodie propter nuptias
vocetur. dicit enim Iustinia. quare enim dotem quidē etiam
constan

constante matri. mulier marito dare cōceditur, donationem autem marito, nisi ante nuptias, facere nō permittatur: quasi dicat, non potest assignari ratio differentię, & vltteriùs dicit tex. & in donationibus, quas mariti faciūt, vel pro his alij. debet esse aperta licentia & constante matrimo. talē donationem facere, & in pluribus aliis verbis eiusdē l. hoc clarē statuitur. † Secundū, quod etiā si interuenisset pactum, vt mulier lucretur donationē propter nuptias, nihilominus valet talis donatio cōstāte matrimo. probatur ibi, disparibus etenim pactiōibus factis maiorē lucri partē &c. & sic est ibi casus. quod valet pactum, quod mulier lucretur donationem propter nuptias: & idē dicit tex. in l. si constante. C. eo. tit. ibi, pactis videlicet de redhibitiōe vel retētiōe auctę dotis vel donationis &c. probatur etiam in auth. permissa. C. eo. titu. secundum intellectum Bald. nam ibi tex. dicit, quod mulieri permilla est in rem actio. pro donatione propter nuptias: dicit Bal. ibi illud intelligi fortē, quia ex pacto mulier lucrabatur donationem propter nup. facit auth. æqualitas. C. de pactis conuen. vnde cū dicta l. cū multę. loquatur de validitate donationis propter nuptias factę post matrimonium cōtractum, etiam quando mulier lucrabatur illam ex pacto. est casus expressus de quæstione, quod licet hodie per hanc legem mulier lucretur arrhas, nō propter hoc impediatur quin maritus posset ei arrhas donare constante matrimonio, licet à principio eas non dedisset. & si diceres iurē illo debebant esse pacta æqualia in dote & donatione propter nuptias, tã in quãtitate, quã in pactis lucrorum, vt in d. auth. æqualitas: respondeo quod illud hodie sublatū est consuetudine, vt ibi dicit glo. & hac lege. Itē quia non sequitur, quod licet hodie hęc æqualitas non seruetur, propterea impediatur dicta cōstitutio arrharū cōstāte matrimonio, de quo Bal. in d. l. cū multę.

† Præterea ratio dubitandi in hac quæstione poterat esse, quia donationes inter virum & vxorē cōstāte matrimonio prohibita sunt per totum titulum ff. & C. de dona. inter virum & vxor. & per consequens datio arrharum cōstāte matrimonio videtur prohibita, tanquã ex hoc causetur quoddā donatio inter virū & vxorē: sed hoc dubiū apertissimē remouetur per d. l. cū multę. vbi tex. assignat rationes, quare donationes simplices remouētur inter maritum & vxorē, quas omnes dicit cessare in donatione propter nuptias: cum non

fit simplex donatio, sed propter matrimonium & dotē, quasi antiphrasa, hoc est, contra dotem datio, ut ibi dicit tex. assignat rationē: quare potest fieri constante matrimonio: quia quasi antiphrasa hæc possunt intelligi: & non simplex donatio. Item dicit tex. ibi, quod nomine & substantia nihil distat à dote propter nuptias donatio. Facit text. in §. sancimus. eiusdem l. vbi dicit omnes licentiam habere siue prius, quàm matrimonia contraxerint, siue postea donationes mulieribus dare propter dotis donationem, ut non simplices donationes intelligantur, sed propter dotem & propter nuptias. Item dicit tex. in §. simplices. iuncto §. similique modo. quod in suo robore maneant iura, quæ vetant donationes inter maritum & uxorem, tamē illa intelliguntur in donatione simplici: quia simplices donationes, non propter nuptias fiunt, sed propter nuptias veritæ sunt: & propter alias causas, & libidines forsitan, vel vnius partis egestatem, unde decidit literaliter hoc propositum tex. in §. si igitur. eiusdem l. vbi tex. dicit, quod si ab initio tempore quo matrimonium fuit contractum, maritus recepit dotem, nec dedit uxori donationē propter nuptias, quod nihilominus potest facere dictā donationem post contractum matrimonium: ita tamē qd hoc significet, & exprimat quod non simpliciter facit donationē, sed propter dotē iam conscriptā, ita tamen quod dotis quantitatē non excedat. Facit tex. in l. si constante. in princ. eo. titu. vbi postquā dixerat posse fieri donationē propter nuptias constante matrimonio, dicit litera. nec obstat in huiusmodi munificentis interdictas esse liberalitates tempore nuptiarum, &c. quia si donatio propter nuptias deberet regulari sicut donatio simplex, nec etiā valeret facta ante contractum matrimonium, cū offeratur in tempus prohibitum eius effectus. l. quod spōs. C. eo. titu. Ex prædictis infero, quod si intelligamus dictū c. & si necesse. de hac donatione tali, quā faciūt Hispani vxoribus suis constituendo sibi arrhas & donationē propter nuptias: nā reuera sic loquitur ibi tex. quod male locutus fuit Abb. & dictus Alexandrinus, affirmantes illud non posse fieri post contractum matrimonium: cū sciret donationē, quæ prohibita est inter coniuges: nā contra eos dico esse casum expressum, ad quē ipsi non aduertunt in d. l. cū mul. vbi disponit tex. etiā in casu, quo intervenisset pactum de lucrando: & apertē facit maximā differentiā de donatione simplici, quā iura prohibēt ad aliā donationē seu

seu dotationē, quā maritus facit vxori nō simpliciter sed propter nuptias & propter dotē. quā ipse recipit, quā permittit fieri cōstante matrimonio: cū illa nō sit donatio simplex, sed quādam dōtatio habita respectu ad honorē matrimonij. & habendo respectū ad dotē suā. Sed quid respōdēdū ad fundamentum Abb. mouetur enim ipse per l. j. C. de donatio. ante nup. sed ille casus est diuersus à proposito, de quo agimus: nā ibi est casus, quōd si maritus confessus est fundū in dotē recepisse animo donādi, cū fundus esset suus proprius, & sic animo augēdi dotē hoc fecit, quā cū illa nō sit verē dos, sed ex dicta cōfessione refulget quādam donatio inter cōiuges, quæ nō valet, ideo vxor nō potest talē fundū tanquā dotalē repetere, & sic ibi loquitur in donatione inter cōiuges, quæ à iure erāt reprobata: noster casus loquitur in donatione propter nuptias, & in donatione arrharū, quæ nō est donatio simplex, sed facta propter honorē nuptiarū, & remunerationē, & relationē dotis sibi collatæ, quæ à iure permittitur, vt in d. l. cū multa: & hoc modo posset responderi ad quoddā dictū Bal. ab eo positum in l. si volūtate C. de dōtis promiss. quod videtur coadiuuare dictā Abb. cōclusionē, de qua nec ipse nec alius eius relator fecerūt mentionē: mouet † Bal. quæstionē. Si maritus cōstituit palā dotē vxori propter eius nobilitatē, vtrū valeat? & quidā Doctor antiquus Richar. Malū. dicit sæpissimē se dubitasse sup hac quæstione: quia aut dices talē dotis promissionē esse donationē, & nō valet, & reuocaretur tacitē vxore præmorta in matrimonio. l. etiā. C. † de dona. inter vir. & vxor. aut donatio ob causam, putā si mihi nupseris, promitto cētū: & nō videtur valere promissio, quia matrimoniū nō debet esse venale. l. si ita stipulat^r fuero. de verb. obl. finaliter ibi Bal. residet, qd decidatur dicta quæstio p. d. l. j. C. de dona. ante nup. & sic concludit post Cypriū, quōd intelligatur esse quādam donatio collata in tēpus matrimonij, ideo posset reuocari expressē & tacitē: & sic Bal. extēdit elegāter dictā l. j. nō solū in casu, quē maritus cōfessus esset animo donādi se recepisse in dotē fundū, quē nō recepit: sed etiā quādo palā cōstituisset dotē vxori suæ, & adhuc propter eius nobilitatem, quod est menti tenendū, & satis vrget cōtra dictā meam cōclusionem, & coadiuuat cōclusionē dictorū Canonistarum. Sed dupliciter potest responderi. Primò, quia Bald. loquitur absque fundamento, cū dicta l. j. non loquitur

quādo palā dotē constituisset vxori, imò dictus Doctor antiquus fuit in contraria opinione, imò quòd valeat talis donatio, cum non sit simplex donatio, sed ob causam, puta propter matrimonii cōtrahendū: & sic videtur valere quāsi causa sequuta. l. ij. C. de dona. ante nup. & in hoc de recompensatione nobilitatis, non dicit Bal. bene, vt statim dicam.

Secundò, potest responderi quòd non loquitur propriè in casu nostro, s. quādo fieret donatio expressè & specificè propter nuptias & propter arrhas, cum tunc à lege permittatur hoc fieri cōstante matri. Itē arguo incōuincibiliter, certū est quòd licet ista lex ponit pro cōstāti, quòd mulier lucretur arrhas, tamen permittit promissionem illarū & donationē, sed certū est quòd hæc donatio non sortitur statim effectum, sed in tempus matrimonij, & sic confertur in tēpus prohibitum: & paria sunt ad donationē inualidādam inter coniuges illam fieri in tēpus prohibitū, s. cōstante matrimo. vel eius effectū conferri in tēpus matrimonij, licet fieret antè. l. quòd sponsæ. C. de donatio. ante nup. sed nō prohibetur fieri ante matrimonii, licet effectus eius dirigatur in tēpus matrimonij, vt hic: ergo minus prohibetur fieri post cōtractū matrimonium. Præterea ista non est propriè donatio, vt in d. l. cum multè, maxime quo ad plures effectus: quia fructus eius, quod donatur pro arrhis sunt cōmunes ad onera matrimonij sustinenda, sicut fructus rerum dotaliū. Itē etiā post solum matri. mulier non indistinctè lucratur arrhas, sed certā forma hic assignata. Item quia cessat ratio, ne mutuo amore se spolient & egestate, quæ fuit vna de rationibus simplicem donationem inter coniuges impediētibz: quia mensura arrharum taxatur hic à lege, ex quo vltra decimam partem bonorum non potest promittere nec dare nomine arrharū. Facit ad hoc expressa l. par. in ilij. par. tit. xj. l. j. incipit, el algo: vbi est casus ad literam, quòd maritus potest donare arrhas vxori tam ante matrimonium perfectum, quā post matrimonium consummatum: & in l. ij. illius tituli etiam hoc deciditur. Et ita teneo quòd maritus etiam post contractū matrimonium potest constituere arrhas vxori suæ, quas non constituit tempore priori, scilicet ante matrimonium.

In duobus tamen casibus negotiū est absq; scrupulo. Primus est, si maritus præmoriatur: nam tunc licet donatio nō valeret, tamen morte mariti confirmatur, vt in toto titulo.

C. &

C. & ff. de dona. inter virū & vxor. & scribūt omnes in terminis in l. j. C. de dona. ante nup. Secundus est, si Plebeius reciperet nobile in vxorē, vt inquiūt in proposito dicti Canonistæ, quibus adde Bal. in d. l. j. in fi. vbi tenet, quod etiā in casu quo maritus confessus est se recepisse dotē, quā non recepit, si mulier superat virū, quia est nobilior viro: & tūc in dubio præsumitur factū nō animo liberali, sed ob nobilitatis meritū: vnde solu. mat. potest per mulierē repeti: ratio est, quia mulier potest stipulari à viro, dabis cētum si tibi nubā: not. tex. ff. de verbo. obli. l. si ita stipulatus. in §. si ita. † Ex quo infert, quod si subsistēte alia causa, quā donationis, pater mulieris qui petit augmentū dotis, nō peccat etiā in foro cōscientiæ: idē videtur tenere Bar. in l. si diuortio. ff. de verbo. obli. dicit enim quod si quidā vilis homo ditatus de nouo, nobile accipit vxorē, & confitetur se recepisse dotē, quam nō recepit animo dotandi eam, dicit quod statim valet, & sortitur effectum dicta cōfessio: quia simplex donatio est prohibita inter virū & vxorē, non autē remuneratio. de dona. inter virum & vxor. l. quod aut. §. si vir. sed ista est quādā remuneratio, quia cōsensit nobilis nubere vili: ideo remuneratur in dote: & sic Bart. stat in cōclusionē Bal. licet Bal. loquatur etiā in casu dubio. Bar. quādo cōstat quod animo donādi: & idē Bar. & Ang. in d. l. si stipulatus fuero. in §. si tibi nupsero. per illum tex. & per Ang. in l. j. ff. solu. ma. Imol. in rubrica ff. eo. & quod idē in dubio, etiā si nō constet de animo donādi, tenuit Bal. in d. l. j. & Bar. in l. si volūtate. quos sequitur Alex. in d. l. si diuortio. verū est qd idē Bal. in d. l. si volūtate intelligit hoc esse verū, quādo cōstaret quod animo remunerādi nobilitatē cōfessus est se recepisse dotem, quā non recepit: vt in d. §. si tibi nupsero. Sed si hoc nō cōstaret, præsumitur potiūs causa honoris & simulatē factū, quā animo se obligandi reuera ad solutionem quantitatis non receptæ: cum dedecus sit accipere vxorē sine dote: & sic tenet contrariū eius, quod tenuit in d. l. j. sed præcedens est communior opinio, & satis probatur ex glos. nota, in d. l. si voluntate. quæ requirit animo simulādi factam esse confessionem, vt faciunt ignobiles: sed obscure loquitur in ratione, inquantum dicit vt faciunt ignobiles: & sic videtur præsumere dictam simulationem in dicto casu: iam dixi opinionē superiorē esse communem, scilicet, quod in dubio animo remunerandi nobilitatem videtur facta confessio, &

sic statim præiudicet marito, si constaret de simulatione: serua glos. & ita tene menti ad arrharum constitutionem factā constante matrimonio, Salice. in l. ij. C. de dotis promiss. vadit per aliam viam quo ad intellectum dictæ glo. sed quia nō est præsens materia, dicta sufficiant.

Sed pone quæstionē valde quotidianam, quæ parū aduertitur per aduocatos & iudices: maritus fecit aliquot legatum vxori suæ. utrū videtur sibi relinquere animo cōpensandi cū omnibus arrhis, quas ei hæc lex defert, si moriatur sine filiis: vel cū quarta, si cum eis? Alfon. hic refert Bal. in auth. prætereā. C. vnde vir & vxor: dicentem, quod non: & sic concludit, quod nō debet computare illud legatum in parte arrharum, & sic se expedit. Considera melius & latius, quia Bal. in d. auth. prætereā. mouet quæstionem, à qua Alfon. accipit fundamentum: Si per statutum ciuitatis maritus debet lucrari quartam partem dotis, legatum est ei relictū ab vxore, utrum debet illud sibi computare in partem, quam debet lucrari de dote per formam statuti? arguit prò & contrā, in fine residet quod non computatur, mouetur per l. j. §. sciendum. C. de rei vxo. actio. & quia si computaretur lucrum statuti in legato, legatum esset inutile sæpe: & quia lucrū, quod statutum defert, est debitum iam radicatum, & æs alienum: ideo legatum non computatur in eo. l. si debitor. ad leg. Falc. & l. si adulta. C. de hære. actio. nec obstat tex. in auth. prætereā. nam, secundum eum, ibi est casus specialis, & ideo ibi legatum imputatur in quartam, quia illi quarta fuit concessa, vt consuleret inopia coniugis: vnde eatenus cessat inopia, quatenus est legatū: ideo cōputatur in dicta quarta legatum. Hanc opi. tenuit Fede. de Scalis de bononia disputando, idē Bal. in l. Titia. §. qui inuita. ff. de lega. ij. & in l. si vxor. C. de ho. au. h. iudi. possi. idē Bal. & Rapha. Cuma. in l. si donatur. §. j. de cōdi. ob causam. Sed teneo opinionem cōtrariā, imò quod cōputetur, & videatur relictū animo cōpensandi: & sic computabitur legatum in illa parte arrharū, quā hæc lex defert vxori: allego Bar. ad hoc in l. si cūm dotē. in §. si pater. ff. solu. ma. vbi tenet cōtra Bal. imò, quod legatū factū ab vxore viro computetur in ea portione, quam debet maritus lucrari de dote ex forma statuti: & hæc pars videtur mihi verior, cōsideratis eius fundamentis, primò, per tex. in d. auth. prætereā. vbi tex. dicit, quod si matrimonium fuit celebratū absque dote

dote, & coniunx præmoriens esset locuples, superstes verò inopia laboraret, succedet vnà cum liberis communibus siue alterius matrimonij in quartam, si sunt tres vel pauciores: si sunt plures in virilem: dicit tex. in fi. & in hoc facit, & imputabitur legatum in talem portionē. & sic est ibi casus satis notandus in proposito, quòd legatum imputatur in portionem, quam maritus seu vxor debet lucrari ex dispositione legis de bonis alterius, siue vxor de bonis mariti, vel ecò trahit in debitore necessario legatum imputatur ab eo factum, de bo. lib. l. etiam. §. si debitor. l. quoniam nouella. C. de inof. test. vbi legatum imputatur in legitima, & est casus in d. §. si pater. Est verum, qd hoc fundamētum non vrget de necessario, & posset cauillari hoc modo: quia iura, quæ adducit Bar. loquuntur in eo, qui semper fuit debitor necessarius, & debitum semper traxit originem à causa necessaria, vt in patre qui de necessario tenetur dotare: & hoc debitū semper ab ipso initio fuit necessariū, & sic loquitur d. §. si pater. Itē in patre, qui tenetur legitimā relinquere ab initio, ex legis dispositione est effectus debitor necessarius, & sic loquitur d. lex, quoniā nouella. ~~sed in casu dicti statuti, in quo loquitur doct. licet debitum sit necessarium, tamen illa necessitas traxit originem à cōtractu voluntario prius inito, scilicet à contractu matrimonij, à quo fuit causata illa necessitas lucrandi partem dotis, & per consequens illius debiti necessarij: qui casus distat multū ab alijs debitis necessariis, in quibus loquitur d. l. quoniam nouella. & d. §. si pater. vbi debitum ab ipsa origine fuit necessarium. & hæc fuit efficacior ratio adducta per Bal. & sequaces ad impugnandam doctrinam Bar. & eius fundamēta, quæ posuit in d. §. si pater. Itē alia ratione hoc fundamentum Bar. non vrget, imò videtur confundi per tex. in §. sciendum. l. vnicæ. C. de rei vxo. actio. vbi iam est sublatum edictum prætoris de alterutro, & dicit tex. quod si maritus legat vxori non videtur legare animo compensandi cum dote, imò vtrunque habebit.~~

~~Itē quia per argumentum ab inconuenienti & ab absurdo videntur dicta iura adducta à Barto. intelligi debere in debitore, qui ab initio & origine fuit necessarius: nam aliàs si in quolibet debitore necessario simpliciter intelligerentur, sequeretur absurdum, quòd militaret dicta opinio Barto. in quocunque debitore, qui si legaret, videretur~~

inducitur compensatio: & sic propriè est casus in d. auth. prætereà. vbi lucrum deferitur alteri coniugum ex legis dispositione, & licet habeat aliquam originem à facto voluntario, scilicet à matrimonio, tamen non principaliter ab hoc debito necessario ordinato ad dictum debitum & lucrum inducendum, & de hoc debito necessario his duobus modis sumpto intellexit Bar. doctrinam suam, licet non ita clarè aperiat. ³⁸ tamen potest dici debitum necessariū largissimo modo, putà omne debitum descendens ex quocunque contractu, putà mutui, emptionis, & similibus, quia hoc habet originem ab actu voluntario principaliter ordinato ad dictum debitum inducendum & causandum, & in tali cessat compensatio, & nimirum, quia magis fauetur creditori in obligatione, quam ex sua prouisione immediatè acquiritur, quam in obligatione aliunde praueniente sine facto suo, vt dicitur glo. in §. ex conditional. in l. i. de verborum obliga. & in l. si uxorem. in fine. C. de condi. infer. & sic videtur mihi rectè defensata Barto. opinio, per d. authen. prætereà. & per d. §. si pater. cum aliis iuribus antè allegatis.

Nec obstat responsio Bal. ad d. authen. prætereà. quia Alexandro non bene satisfaciat Salice. in d. authen. responder, quòd hæc ratio specialitatis à Bal. posita non satisfacit sibi: nam etiam si legatum esset tantę quantitatis, quod excluderet inopiam, nihilominus vxor habet residuum de quarta computato legato, cum sufficiat esse in opem tempore mortis. Alex. in d. §. si pater. in vij. colum. responder aliter: quia licet eatenus cessat inopia: tamen nō cessat ratio onerum supportatorum, ideo non cessat ratio d. authen.

Nec obstat tex. in d. §. sciendum. & in l. creditorem. de lega. ij. quia illa iura intelliguntur, vbicunq; debitum procedit immediatè à facto & prouisione hominis, & sic obligatio est acquisita facto hominis immediatè ordinato ad dictam obligationem causandā, quia tūc legatū non compensatur: & intelliguntur dicta iura, & l. Lucius Titius. in prin. de lega. j. licet in d. l. creditorem. sit casus diuersus, & etiam in d. §. sciendum. erat maritus à principio debitor voluntarius, vt dicit glo. Bar. in d. §. si pater.

Et hanc opinionem Bar. sequitur Salice. in d. authen. prætereà. & sic refert se audiuisse dominum suum sequi eam, & sic aduocatos vidit seruare in practica. Eam sequitur Alex.

- & Ioan. de Imol. in d. §. si pater. vbi copiose Alexan. loquitur referens dicta multorum, & respondens ad plenum in fundamentis Bal. idem Roma. in d. authen. præterea. loquitur satis copiose satisfaciens obiectis Bal. & loquitur notabiliter, & ab eo habuit multa Alexan. idem Francisc. Tigri. Richardus de Salice. & Bartol. de Salice. eius nepos, Rapha. Fulgo. Paul. de Castr. in d. authen. præterea. & secundum hanc opinionem Bartol. Fulgo. in d. authen. præterea. referunt se vidisse consultum, & est opinio communior, quam sequor per fundamenta superiora, & alia largius adducta in prædictis locis per scribentes. Nec est est fienda distinctio, vtrum obligatio causetur ex causa onerosa vel lucrativa, vt est casus in d. l. creditorem. & in d. l. Lucius. vt fuit de mente Imol. in d. §. si pater, & Salice. clarius in d. authen. & melius Alexan. ibi, & in d. §. præterea. & rationem diuersitatis huius compensationis de debito necessario & voluntario vide notabiliter in dictis locis: & hanc opinionem Bar. sequitur idem Bal. in l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testamen. ad fi. per d. §. si pater. & quia licet testatrix non tulerit de compensatione, tamen compensatur ex dispositione legis, vt in d. §. si pater, secundum eum: quæ verba nota.
- 40 Deueniendum restat ad ea, quæ in hoc passu Andreæ. Sici. plenus multiloquio & iactantia scripsit, & reperies eum in c. officij. de testam. in xxxvij. colum. & vsque ad xlvij. colum. extendit calamum, & in fine residet cum Bal. contra Bart. imò quòd tale legatum non imputetur in portione, quam debet lucrari ex forma statuti de dote, dicit esse casum formalem in d. c. officij: nam quarta episcopo debita ei debetur propter onera, puta consecrandi ecclesias, & chrisma, & propter alia multa, quæ sunt ordinis episcopalis: & testator legando episcopo non videtur legare animo compensandi cum quarta sibi debita de certis legatis ecclesiis vel monasterio factis. ex quo infert ad casum dicti statuti: quia fuit data marito illa pars lucris dotis in remunerationem propter magnas & varias expensas, quas faciunt in ducendis vxoribus, & in supportandis aliis oneribus matrimonij, vnde arguit quòd vbi lucrum comperit alicui ex dispositione iuris propter remunerationem oneris nunquam legatum sibi factum compensatur cum tali lucro, quia cum hoc lucrum defertur marito vigore statuti vxore præcedente in matrimonio, videtur constituere debitorem haredem

dem vxoris:& dicit esse somnium dicere,quòd in d.c.quarta debebatur à tertio,imò ab ipso testatore, quia licet loquatur in relictis ecclesiis, habebit tamen locum in ecclesia instituta hærede, sed hæres institutus repræsentat ipsum testatorem:vnde residet dicens ibi esse casum expressum pro opinione Bal.ideo secundum eum omnia iura, quæ admittunt compensationem loquuntur in portione, quæ iudicator lucrum non debitum:dicta quæstio loquitur in portione debita marito propter onera, & in eorum remunerationem:& sic etiam portio, de qua in d.authen.tendit ad lucrum:dicit in fine,quòd soluat Apollo.refert in hoc defecisse illustre ingenium matorum,& per se dicta noua atque inaudata addenda ad illos patres, qui in votis superius relatis tam laboriosè insudarunt. Non recedas à communi opinione propter motiua & fundamenta ipsius Doctoris,quæ licet ipsa ponat tanquam noua & inaudita, loquitur inhonestè & inconsideratè more suo,fuerunt autè adducta,& meliùs considerata, & intellecta:nam tex. in d.c.officij.non obstat opinioni Bar.nam ibi est casus,quòd si testator fecit aliquod legatum episcopo,& etiam fecit alia legata ecclesiis vel monasteriis, quòd si absolutè & simpliciter fecit episcopo dictum legatum,nihilominus episcopus potest petere quartam de relictis dictis ecclesiis seu monasteriis,nec in dicta quarta computabit legatum sibi factum à testatore, & sic est ibi casus valde diuersus à quæstione nostra, quia illa quarta non debetur episcopo à testatore, sed à dictis ecclesiis seu monasteriis, quibus testator legauit, & sic testator in dicta quarta non erat debitor episcopi:vnde non incidit quæstio, quando debitor legat creditori,nec potest sumi coniectura compensationis:cùm testator nihil deberet episcopo,nec ad aliquid tenebatur, sed dicta quarta erat à tertio soluenda, nostra quæstio loquitur quando testator legans erat debitor, saltem ex iuris dispositione:& sic nimis diuersitas, nec ex dicto capitulo potest sumi argumentum contra Bartolum,& etiam sic reperies in alia quæstione sic euasisse Salice.argumentum dicti capituli,in dicta authentica præterea.ad finem. Et eodem modo potest responderi ad textum,in cap.requisita.eod.titulo.ad medium ibi, secus autem est si aliquid legeretur episcopo.vbi est similis tex.licet illum non allegat Andr.Sic.hæc solutionem tenet ibi Abb.& post eum ferè omnes

omnes, dicentes quòd testator nō erat debitor episcopi necessarius nec voluntarius, cūm portio detur episcopo, non à testatore, sed ab ecclesiis quibus factum est relictum: vt dicit not. tex. in d. c. requisisti. ideo quando testator aliquid relinquit simpliciter episcopo, nō poterit dici quod relinquit animo compensandi cum debito, cūm ipse non sit debitor episcopi, per quæ dicit Abb. posse dari optimam limitationē ad notata per Bar. in d. s. si pater. vnde voto omniū Canonistarum & Legistarum, & clara facie ille text. non potest adduci contra Bar. in hac quæstione. Minus vrget argumentū ab eo factum ad probandum quod in d. c. officij. quarta non debebatur à tertio, imò ab ipso testatore: nam dicit, quòd d. c. loquitur in ecclesiis, quibus aliquid est legatū, ergo idem si essent hæredes instituti. c. ij. in vers. relinquatur. de sepultu. sed si ecclesia est hæres instituta, cūm hæres repræsentet personam defuncti, & quasi vna persona censeatur, vt dicit tex. in authen. de iureiuran. à mo. præsti. quarta non debetur à tertio, sed ab ipso testatore, ideo habet propositū, & potest dici testator debitor: hoc modo excludit intellectum antiquorum. † Parcat deus animæ Andree Sicu nam certē in magno periculo cerno eam positam, cūm intentio sua nunquam quieuit in concordia reuoluens & intricans iura plusquam bono viro decens fuisset, tex. in d. c. officij. & eius dispositio stat clara, prout iacet voto & assensu scribentū, superfluum fuit, & inane, & sine fructu retorquere eum vltra quàm Papa senserit: & cūm loquatur in ecclesia legataria seu monasterio legatario, quid necesse quærere vltra extendere ad casum, in quo esset hæres instituta, cūm otiosæ multæ rationes diuersitatis offerri possent. Sed licet esset hoc verum, quòd ille text. loqueretur in ecclesia hærede instituta, tamē adhuc potest dici quartam esse debitam à tertio largo modo: cūm quarta non dicatur solui nec deberi ab ipso testatore; sed ab eo cui legatū vel hæredis institutio facta est vt dicit tex. in d. c. requisisti. Potest & secundo responderi, quòd tunc esset alia ratio cōpensationis non fiendæ, quia esset debitor voluntarius, cūm ipse instituat ecclesiam, per consequens facit hæredem suum debitorem episcopi in dicta quarta, vnde succedit regula, quæ loquitur in debitore voluntario, quòd non inducatur compensatio: & militabūt omnes rationes verantes compensationem in debitore voluntario

luntario, & hanc solutionē clarē sentit Bar. in d. §. si pater. in vers. sed contra hoc facit, licet non applaudat Abb. in d. c. officij, nec etiam in ea persistit Barto. in d. §. si pater. ibi dat aliam, licet loquatur in alia quarta. Sufficit quo ad præsens quoddam dictum c. officij. ut iacet, non repugnat opinioni Bar. habens tempus idoneū poterit alias solutiones excogitare: nam in hac nocte habeo facere duo interrogatoria: Vnum in causa illustrissimi comitis de Vreña super villa de villa Frechos: Aliud in causa magnifici comitis de Mirada super omni maioria sua, occupatio quorum me reddit excusatum plus inuestigandi. Ange. in d. §. si pater. conatus est dare aliā cōcordiam, scilicet aut dos erat promissa aut non, quam ibi reprobant omnes Moderni, & in d. authen. præterea: eos vide. etiam vide Bal. in l. filia legatorū ad fi. C. de lega. vbi videretur facere distinctionem, si pater soluerat dotem, vel promiserat. Et ita teneo opinionē Bart. quæ adaptata ad propositum nostræ quæstionis, habet minus dubium: quia non militant multæ rationes mouentes Bal. in d. authen. præterea. nam in casu dicti statuti dicit ipse quoddam lucrū, quod marito defertur, non est propriè lucrū, cū dos detur propter onera matrimonij sustentanda, sicut nec fructus dotis, quos vir lucratur, quæ ratio cessat in arrhis. Item in nostro casu concurrunt duæ causæ lucratiuæ, scilicet datio arrharum, quod est lucrum mulieri, & legatum ei factum: & duæ causæ lucratiuæ non possunt concurrere, ut ipse latius in d. §. sciendum. & ad corroborandam Bar. opi. vide quæstionem, quam de quarta parochiali mouet Abb. post antiquos in d. c. officij. & Salic. in d. authen. præterea. & ibi Alexan.

† Prædictam doctrinam Bar. sic defensatam limitabis esse veram, quādoque quarta, seu portio, vel lucrum alicui debitum esset debitum, & soluendum ab ipso testatore legante, secus si ab alio tertio, quia cū tunc testator non sit debitor, cessat iste animus compensandi: iste est casus notandus in d. c. officij. & in d. c. requisisti. vbi est casus, quod si testator legauit aliquid episcopo, & etiam fecit aliqua legata alicui monasterio vel ecclesiæ, quod nihilominus episcopus debet habere quartam, nec in quarta imputabitur legatū, ex quo testator nō erat debitor illius quartæ, sed monasterium cui legatum est factum: & ita dixit Abb. in d. c. officij. esse per illum tex. limitandam doctrinā Bar. & idem Ioan. de Imol. & Anto.

42 p. l. m. 5.

& Anto. in d. c. officij. & Alexan. in d. §. si pater. in iij. col. dicentes, quod l. vbiq; id quod debebatur, non erat soluendum à testatore, sed ab alio habente causam à testatore, non inducitur compensatio.

Cogita, si ex hoc posset dici, quod si pater, vel mater, vel alius consanguineus, vel extraneus promississet arrhas pro marito, si iste maritus in testamento aliquod legatum fecisset vxori, computaretur in portione arrharum, quas ipsa debet lucrari, secundum huius l. dispositionem: nam videtur per prædicta, quod non, ex eo quia maritus non erat propriè debitor, sed alius, & arrhæ non essent soluendæ à marito sed ab alio: tene menti, sed non pro constanti.

Limiti: Limita secundò, nisi testator legans dixisset, quod legatum solueretur de bonis suis: quia cum bona dicuntur deducto ære alieno, non potest induci animus compensandi, allego Bal. in d. §. si pater. ad finem, vbi mouet quæstionem principalem, de qua suprâ fluctuans non audet se affirmare, vt fecerat in d. authen. sed dicit quod in vno casu absque dubio non induceretur animus compensandi, putà si mulier dixisset, lego marito meo de bonis tantum: quia propter istam adiectionem, de bonis meis tantum, non fiet compensatio, ratio est, quia bona intelliguntur deducto ære alieno. l. subsignatum. in §. bona. de verbo. signi. & sic intelligitur deducto lucro, quod pertinet ad maritum vigore statuti, ideo dicit cautè esse inspicienda verba testamenti.

Certè Bal. habuit hoc à Bar. eius autoritate suppressa in l. vt iurisiuradi. §. si liberi. in fine quæstionis. ff. de ope. liber. vbi mouet quæstionem in patre qui instituit filiam in rebus certis, & iussit eam stare tacitam & contentā, & quod plus de bonis suis petere non posset: & res illæ excedebant legitimam, filia vltra dictas res sibi relictas vult dotem maternam, vtum posset? videbatur, quod non: quia per illa verba, quod plus petere non posset, videtur habere animū compensandi. C. de rei vxor. actio. in §. sciendum. refert se consuluisse contrarium, imò quod dotem petere posset, mouetur fundamento superiori, scilicet, quia bona dicuntur deducto ære alieno, vnde filia petit dotem tanquam æs alienū: & sic non petit de bonis suis, scilicet testantis: quia illa intelliguntur deducto ære alieno. Angel. consil. clxxx. sequitur Bar. de hoc consilio Bar. fecit mentionem Bal. in l. quoniam nouel

nouella. C. de inoffic. testa. & transit cum eo, licet cum quadam additione, de qua statim in sequen. limita. vbi melius caderet: & probatur optimè hæc conclusio Bar. in l. prator. in §. emancipati. ff. de colla. bono. quem text. Bar. allegauit ad hoc in d. §. si pater. & etiam probatur in d. §. sciendum. ibi, nisi specialiter pro dote. quem ad hoc allegat Bald. in d. l. quoniam nouella. de quo latius disputat Bald. in l. liberti libertatq;. C. de oper. liber. aliquid in l. si adulta. C. de hæc. actio. de quo ego aliàs latius dixi in repetitione mea, quam feci in ætate satis tenera in patria tunc dulcissima, licet in recenti obitu venerandi Doctoris genitoris mei, & fuit repetitio l. j. C. de hæc. actio.

Tertio limita, nisi arrhæ essent in specie, & legatum in quantitate, vel econtrà, quia tunc non fit compensatio, allego ad hoc Bal. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa. fina. col. vbi loquitur expressè in casu dicti statuti disponētis, quòd vxore decedente in matrimonio vir lucretur certam partem dōtis: quòd si vxor aliquod legatū fecisset marito, compensatur cum dicta parte lucri, & sequitur opinionem Bart. in d. §. si pater. quod intelligit verum, quando dos & legatum consistunt in quantitate: sed si vnum consistit in specie, aliud in quantitate, vel econtrà tunc non videtur relictum animo compensandi: ideo maritus vtrunque consequitur, tria iura sunt, quæ optimè hoc probāt. l. si pater pro filia. ff. de colla. do. l. ij. §. Mella. ff. de dote prælega. l. planè. in §. sed si non corpus. ff. de lega. j. & licet Bal. non alleget: ista fuit prius determinatio Bart. in l. huiusmodi. in §. cum pater. ff. de lega. j. quem ibi sequuntur Oldra. & Bal. & Pau. de Castro dicentes, quòd dictus §. si pater. haberet locum, quando in dote & in legato versaretur quantitas: secus si in legato esset species, & pro dote fuisset promissa quantitas, vel econtrà, quia tunc non inducitur compensatio, per d. l. si pater pro filia. idem Bal. in l. si vxor. de bo. aucto. iudi. pessi. & idem Bald. in l. Nefennius. de nego. gestis. & quanquàm Alexand. dubitauerit de hoc in d. §. si pater. tamen in d. §. cum pater. l. huiusmodi. in iij. col. soluat hoc dictum Bar. licet aliqui Doct. tenuerunt contrarium, inter quos est Imol. in dicto §. si pater. & in l. cum pater. in §. pater filia. ff. de legatis ij. idem Imol. & Roma. in dicto §. cum pater. tamen aliam partem secutus fui iam consulendo iudici de causa iudican

iudicāti, imò quòd cessaret compensatio, per d. l. si pater pro filia. & alia fundamenta, quæ vrgent, & propter authoritatem Bar. & Bal. & sequacium : & quia regulariter nō procedit compensatio de specie ad quantitatem, vel econtrā. l. si conuenerit, cum similibus, de pigno. act. & ita pronuntiandum consului apud villā de Montealegre in quodam legato facto vxori à marito cuiusdā hæreditatis, opponebatur deberi compensari cum arrhis, consului non debere fieri aliquam compensationem, imò debere cōsequi vtrunque, scilicet arrhas & legatum hæreditatis, cū arrhæ essent in pecunia: & steti satis titubans antequā me subscriberem dictæ sententiæ, ita quòd perdidit maiorem partem somnij in illa nocte, vt iustam & iuri conformē sententiam profertē, finaliter me determinauī cum Bar. perspicaciter eius fundamentis consideratis, & sic fuit pronuntiātū & obseruatum ex consilio meo. ~~Et~~ multa ex quibus inducitur animus cōpensandi vel nō, vide per Doctō. in l. si compensandi. C. de hære. insti. bonum tex. & ibi Doctō. in l. filia legatorum. C. de laga. Alexan. optimē in d. §. cū pater. in d. §. si pater.

- 43 † De arrharū conseruatione prouidetur per legem huius fori: quia maritus etiam cum consensu mulieris non potest alienare arrhas, nec ecōtrā ipsa vxor cum consensu viri: iste est casus in l. *el marido*. quæ est lex quarta huius tit. cum qua concordat. l. vij. quæ incipit, *En possession*. in iiii. part. titu. xj. vbi lex prohibet marito alienare arrhas constante matrimonio, est notabilis casus in authē. siue à me. C. ad Velleia. concordans ad literam cum d. l. fori, & ibi tex. expressē disponit, quòd vir non potest alienare vel obligare rem donatam vxori propter nuptias etiam cum vxoris consensu. est etiam casus expressus in c. peruenit. de emp. & vendi. Hoc intellige, nisi cum iuramento, nam tūc de iure canonico bene valet, vt in c. cū contingat. de iureiuran. secundum Bal. & Salic. in auth. siue à me. ad fidem: de hoc non est dubium, quia est casus expressus loquens in dote & donatione propter nuptias in d. c. cū contingat. idem casus in c. licet. de iureiuran. lib. vj. & intelliguntur dicta iura secundum Doctō. ibi, quādo mulier ex pacto vel statuto lucrabatur donationem propter nuptias. Secundò limita, nisi mulier post biennium iterum consentiret, & quòd tantum sit in viri facultatibus, vt indemnitati vxoris posset consuli, non solūm
- tempore

tempore contractus (vt aliqui dixerūt) sed etiā tempore quo agit vxor, seu agere potest, vt in d. auth. siue à me: & est cōmunis cōclusio, aliās non esset vxori plenē cōsultū: de hoc est casus in d. auth. siue à me. Sed attēde, quia hęc limitatio procedit sine scrupulo de iure nouo illius auth. siue à me. sed de iure nouissimo videtur secus: imò etiā si millesies cōsentiret post bienniū, nil valeret alienatio nec obligatio rei donata propter nuptias: ita dicit Ange. in d. auth. siue à me. in fine pauth. si qua mulier. eo. tit. ibi, siue semel siue multoties. sed Salice. in d. auth. si qua mulier. in ij. opposi. in vnico verbo sentit hęc difficultatem, & soluit eam duobus modis. Primo modo, quòd dicta auth. si qua mulier: corrigat dictam auth. siue à me: sed non residet in hac solutione. Secundo modo, quòd d. auth. siue à me. seruatur in donatiōe propter nuptias, vt cōsensus pręstitus secundo post bienniū faciat validam alienationem vel obligationem, quā maritus fecit de re donata vxori propter nuptias: & in hoc non corrigatur per d. auth. si qua mulier. Ego pro Ange. & Salice. allego duas gl. quas nullus eorum allegauit. Prima est in corpore in auth. vt res immo. ante nup. colla. v. in gl. super parte. consensum. vbi gl. mouet hoc dubiū, & soluit, quòd d. auth. siue à me. corrigatur per d. auth. si qua mulier. vt antè dixit Ange. sed gl. non in totum firmat pedes in hac solutione. Alia glos. est in auth. vt nulli iudic. §. & illud verò pręuidimus. colla. ix. in glo. super parte, multoties. & recitat ibi duas solutiones, vna quòd corrigatur dicta auth. siue à me. & hęc fuit opinio Placen. soluit & secundò, & in hoc residet, quòd d. auth. siue à me. loquatur & obtineat in propriis terminis, in quibus loquitur, scilicet, quando maritus alienat vel obligat rem donatam vxori propter nuptias, & ipsa consentit: tex. in dicta auth. si qua mulier. loquatur, quando mulier intercessit pro marito: quia quantò citiùs pro eo intercedit, tantò faciliùs ei succurritur, ne mutuo amore se spoliet. ff. de donatio. inter virum & vxor. l. j. hanc solutionem secundā approbat Bar. in d. §. & illud. & etiam in d. §. j. vt res immobi. Nimis vrgent me verba tex. d. auth. si qua mulier. quę sunt generalia, ibi. crediti instrumento cōsentiat, & propriam substantiam, aut seipsam obligatā faciat. nam ex quo maritus alienat vel obligat rem vxori donatam propter nuptias, satis videtur, quòd cōsentit obligationi rei suę, & obligat propriam sub-

stantiâ pro contractu viri: vnde opinio Placē. & Ang. videtur iustior, vt non valeat secundus cōsensus, etiâ post biennium ab vxore pręstitus in alienatione vel obligatione rei sibi donatę propter nuptias, nisi manifestē probetur, quod pecunię in propriâ ipsius mulieris vtilitatē expensę sunt: tene mēti.

Cogita, quia hæc limitatio non procedit sine scrupulo: nam difficilis pręsumptio est dicta auth. vt nulli iudi. in §. & illud. vnde fuit sumpta auth. si qua mulier. statim velle corrigere dictam auth. vt res immobi. vnde fuit sumpta auth. siue à me. maximē quia iura clamant legū correctionē esse vitandam: ideo quęlibet auth. loquatur in suo casu, scilicet d. auth. siue à me. quando maritus cum consensu vxoris vendit vel obligat rem donatam propter nuptias: text. in d. auth. si qua mulier. quando mulier intercedit pro aliqua obligatione mariti: & hoc tutius tenerē tā in iudicādo quā in cōsulendo, ne leges retorqueamus extra casus, in quibus specificē disponūt. Tertiō potest limitari supradicta regu. ex tex. valde singularis in terminis l. nostrę in c. peruenit. de emp. & ven. vbi est casus solennis, quod quidā miles assignauit vxori suę quādam domum in donationem propter nuptias, quam cum cōsensu dictę vxoris, postea vendidit, mortuo milite dicta vxor petebat dictā domum sibi donatā propter nuptias, contra quam opponebatur de consensu per eam pręstito. Papa ibi determinat, quod tribus concurrētibus, valet & remanet firma alienatio dictę domus, licet donatę propter nuptias. Primō, quod per xxx. annos cōstante matrim. inter dictū militem venditorem & vxorē suam emptor bona fide & iusto titulo domū ipsam possederit. Secundō, quod in communibus viri & vxoris illius pretiū est cōuersum. Tertiō, quod tēpore venditionis in viri facultatibus cōsistebat, vnde sibi pręfata mulier consulere potuisset: & sic his tribus concurrentibus determinat Papa ibi, quod valuit alienatio per maritū facta de re ab eo vxori suę donata propter nuptias: famosus text. vt iacet, si glossator, & post eum alij scribentes, non obfuscaissent intellectum dictę decretalis, & ego posui casum, prout iacet decretalis. Sed vtrum litera sic scripta, sit vera sine alia subauditione non est superfluum inuestigare, licet mihi mero Legistę curiosum videri posset ingenium exercere in decretalium commentatione: fateor laborem meum in hoc potissimē tendere, vt mihi super veritate

ritate consulam. †Et Bernardus optimus Legista in com-
 mento d.c.insurgit, arguendo contra Papam, quasi minus
 bene decidisse dictam quæstionē, ex eo quia res donatæ pro-
 pter nuptias cōstante matrimōn. non possunt alienari, etiam
 consentiente vxore, nec præscriptio in eis alienatis currit
 constante matrimonio C.de iure do. l.in rebus. C.de anna.
 excep. l.j. §. fina. de pres. xxx. anno. cum notissimi §. illud. &
 poterat Bernar. optimè allegare text. in auth. siue à me. C.ad
 Velle. licet ipse allegat auth. si qua mulier. vnde videtur, quòd
 ineptè & superflue per Papam Cælestinum tertium ponde-
 rentur duo, s. quòd alienatio fuit facta cum consensu vxoris.
 secundò quod triginta anni fluxerunt cōstante matrimōnio.
 Hoc argumento coactus glossator soluit primò intelligens
 dictum c. quòd ibi mulier soluto matrim. non debeat lucrari
 donationem propter nuptias: quia de iure cōmuni sicut duos
 soluto matrim. redit ad vxorem, sic donatio propter nuptias
 ad virum. C.de pactis conuen. l. pe. & fina. & auth. æqualitas.
 nisi ex pacto de lucrāda dote, vel donatione propter nuptias,
 vel de consuetudine secus obtineat. cap. fina. de donat. inter
 virum & vxor. l. vnica. C.de rei vxor. actio. & sic parum inter-
 esse versabatur mulieri in reuocanda dicta alienatione: nam
 si deberet lucrari siue ex pacto siue ex cōsuetudine, non suf-
 ficerent requisita in dict. cap. imò deberet seruari dispositio
 auth. siue à me. C.ad Velle. s. quòd si à principio mulier con-
 sentiret, & post primum cōsensum biennium esset elapsum,
 & mulier secundò consentiret, valeret alienatio, si mulieri
 supersunt alia bona viri, ex quibus vxori posset consuli.

† Addit tamen Bernard. quòd vnū operatur dispositio d.c.
 quòd licet in d. auth. requiratur post bienniū expressus con-
 sensus vxoris, tamē si transierunt xxx. anni post primā alie-
 nationem & consensum, inducatur quidā tacitus consensus
 ex diuturnitate tanti tēporis, s. xxx. annorū: ar. c. cura. de iure
 patro. & l. filius. C. de peti. hz. alia ratio, quæ redditur in tex.
 s. quòd in cōmunes vsus pretiū fuit cōuersum, non est efficax
 vnde intentus Bernard. & finale propositum eius residet in
 hoc: quia non multum interesse versabatur mulieri, siue ex
 eo quòd ad virū debebat redire donatio propter nuptias: vel
 si habebant liberos, communibus liberis applicabatur, vt in
 auth. vt res immo. ante nup. do. §. & hoc dicimus. colla. v. &
 ista est summa glo. appositæ per Bernar. in d.c. Vnde sentit

duas solutiones & intellectus ad tex. primus, quod nō intererat vxoris, cū non debebat lucrari donationē propter nuptias soluto matri. Iste intellectus licet esset in se verus, tamē non cōgruit literę, ex quo ibi Papa pōderauit cōcurrissē omnia illa, de quibus in tex. fit mētio: sed si sua nihil intererat, frustra essent illa ponderanda, cū absq; aliquo illorū mulier posset repelli. Secundus intellectus est elegās, scilicet quod licet ad validā dā alienationē tex. in d. auth. siue à me: requirat consensum expressum mulieris post bienniū, tamen lapsus xxx. annorum trāfactus post alienationē factam sufficit tantū: sicut si expressus consensus post bienniū intercessisset, vt cursus tanti temporis faciat præsūmi dictum cōsensum interuenisse, & in hoc dicta glo. extollitur ibi per Abb. dicentem illam miro modo limitare dictā auth. siue à me. De hac solutione dubitat ipse, cū ipsa cōstante matrimonio nō potest agere: ergo si cōtradictio sua nil potest operari, minus operabitur patiētia nec tacitus cōsensus: cū eius est velle, cuius est nolle. Ioan. Andrę. & videri meo eleganter non ausus discedere à verbis dictę decretalis, dicit, quod dicta decretalis ponit casum specialem, vt concurrentibus omnibus illis tribus de quibus in tex. valeat alienatio; & erit notabilis extensio ad dictam auth. siue à me. Hunc intellectum non admittit Abb. ex eo quia Papa non intendit in dicta decretali facere ius nouū: quod patet, ex quo respondet ad consultationē, vt dicit glo. in c. consultationi. de tēpo. ordi. & in c. tua. de filiis pręsby. nec ita de facili præsūmendū est, quod inter laicos & in pręiudicium mulieris Papa statuisset ius nouum. Anto. ibi dicit, quod cursus xxx. annorū, de quo in d. c. potest considerari dupliciter: vno modo ad præsūmendū secundum consensum, vt glo. dixit: alio modo ad pręscriptionē causatā ex lapsu tanti tēporis: vnde secundū eū, licet pręscriptio nō procedat in rebus dotālibus cōstante matrimonio, tamen secus in rebus donatis propter nuptias. Hoc etiam reprobat Abb. duobus fundamentis. Primò, quia reputat falsum, quod cōstante matrimonio posset mulieri currere pręscriptio in rebus donatis propter nuptias: cū cōstante matrimonio non habeat actionem ad illas consequēdas, nisi marito vergente ad inopiā sicut in dotālibus, vt in auth. vt res immo. ante nup. colla. v. in parte, in rem. Item quia de iure Canonico pręscriptio non currit cum mala fide, in c. siua. de pręscrip. sed in d.

c. mulier emptrix erat in mala fide, quia sciebat dictā domū esse donatā vxori propter nuptias: quod patet, quia allegabat mulierē consensisse: ergo erat in mala fide, & per consequens cessabat præscriptio: vnde ex dicto c. non potest sumi argumentū ad præscriptionem. † Abb. fluctuat inter has varietates, dicit sibi videri difficillimū intellectū illius c. & dicit primò posse sustineri intellectū illius glo. scilicet, vt tacitus consensus præsumatur ex lapsu tanti tēporis: sed non resider in ea, imò recedat ab ea motus ex hoc, quia tex. in d. auth. siue à me. ideo requirit secundum cōsensum post biennium, vt mulier interim potuerit, maturē cogitare, & sic cautiōr venire ad secundū consensum: quæ ratio cessat muliere tacēte, itaque vbi agitur de re onerosa, tacens non habetur pro consentiente, imò pro cōtradictēte. l. filius fa. in §. inuitus. ff. de procura. gl. in regu. is qui tacet. in vj. Innocen. in c. in Genesi. de electione. Vnde resider in prima lectura glos. & dicit, quòd illa potest teneri absque scrupulo. Hostien. refert aliqua, quæ ab omnibus reprobantur. Andræ. Sicu. inuoluit multa verba vocans omnes scribētes cæcos: refert omnes febricitare super intellectu illius c. postea dicit, quòd caret spiritu & anima, vt dixit Iaco. de Are. de lege, prospexit. ff. qui & à qui. & subdit mirandum esse de summo Pontifice, quòd fecerit legē de allegationibus cuiusdam mulierculæ. in fi. c. dat ipse alium intellectū modo sequenti: Certum est, quòd si maritus constante matrimonio alienat fundū dotalē, licet non valeat alienatio, tamen cōfirmatur dicta alienatio morte vxoris, si soluto matrimonio dictus fundus lucro mariti celsit, forte ex pacto vel statuto. iste est casus in l. cū vir. ff. de vsucapi. glo. in l. cōstante. C. de donatio. per Salice. & alios in l. si prædium. C. de iure do. idē videtur ibi dicendum in casu contrario, si vxor debet lucrari donationem propter nuptias solu. matri. & maritus vendidit dictam rem sic donatā consentiente vxore, quòd soluto matri. tempore, quo ipsa debet lucrari dictam donationē, cōfirmetur donatio morte mariti, & habeatur tanquā si ab ea esset facta venditio seu alienatio: cū sint paria alienare, vel alienanti consentire. Vnde secundum eum non fuerunt necessaria ad venditionem validandā illa tria posita in d. c. peruenit. ideo suppleri debet ille tex. in quantum dicit, si vera sunt, scilicet maximē refert hoc esse nouū, intactū, & inauditū: ita residet tenēs clarē, quòd si

- maritus alienasset donationem propter nuptias, quam mulier ex pacto vel statuto debebat lucrari: q̄ si facta fuit dicta alienatio cū cōsensu vxoris, cōfirmatur dicta alienatio morte mariti: & sic residet mirabile profectō, atque inauditū, nec tactum verius dixisset, nec auditu nec tactu dignū. † O eleuatū & superbissimū hominum vocās alios cecos, & ipse in foueam incidēs, excogitās iura subuertere, & ponere eos in cœlum, & immaturē calamo exprimēs, quæ fantasiz suæ offerēbātur. intantū, q̄ rectē contra eū adduci posset illud verbum psalmistę: dixit insipiēs in corde suo nō est Deus. Ante omnia est necesse cōfundere euidentē hunc errorē Andr. Sic. ne posteris hæc zizania iudicibus insipiētibus occasione errandi tribuat. Ex conclusiōe sua, quā inauditam vocat, decidit, q̄ si maritus consentiente vxore alienet rem donatā vxori propter nuptias, q̄ si ista vxor debebat sol. matr. lucrari donationem propter nuptias, cōfirmatur talis alienatio morte mariti nulla aliarū solennitatū requisita, de qua in d.c. peruenit. imō ad omnia requisita in dicto tex. supplet maximē.
- 49 Ista † conclusio euidenter est falsissima, & contra expressum casum in d. authen. siue à me. vbi tex. de necessario debet intelligi, quando mulier solu. matrimo. lucrabatur donationem propter nuptias, nam ibi tex. dicit, quod vxori solu. matrimonio cōpetit actio in rem ad vēdicandā donationē propter nuptias, sed hæc actio in rem datur vxori respectu dominiij vt ibi dicit gl. & sic cōstat, q̄ loquitur in casu quo mulier solu. matr. efficiebatur domina rei donatæ propter nuptias, & hoc expressē decidit gl. j. in d. auth. siue à me, scilicet quod ibi erat pactū de lucranda donatione propter nuptias, aliās frustra lex ibi daret vxori actiōnem in rem solu. matr. quæ non datur nisi domino. l. doce. C. de rei ven. & hanc lecturam tenet ibi Salice. in vers. sed dices tu. Et sic est ibi casus iuncta glo. quod in casu, in quo mulier solu. matr. debet lucrari rem donatam propter nuptias, si maritus constante matr. illam alienauit cum consensu mulieris, nō valet alienatio, nec confirmatur morte mariti: imō ipsa nihilominus potest rem vendicare, nisi concurrerent requisita in d. auth. siue à me. quod radicitus destruit intellectum Andræ Sic. & quod dicta authen. loquatur post mortem mariti, elarē apparet, quia tex. dicit, quod datur mulieri actio in rem solu. matrimo. sic loquitur text. in d.c. peruenit. secundum vñm intel

intellectum, ex quo mulier vendicabat rem donatā propter nuptias, & nihilominus tex. ibi requirit illa tria, de quibus in tex. ad illā repellendā supplere illā dictionē, maxime est cōtra decisionem illius tex. nec And. Sicu. licuit ex capite suo supplere decretalē, & si teneatur alius intellectus ad d. c. quē ibi tenet gl. & alij, scilicet quod ibi nō debebat mulier lucrari donationē propter nuptias, vadit etiā extra propositū intellectus eius. † Ad fundamentū Andr. Sicu. stat. clara respō-
 sio, nec procedit de iure æquiparatio, nam d. l. cū vir. ff. de vscap. dicit, quod si maritus alienasset fundū dotale, licet nō valeat alienatio cōstante matrimonio, tamē cōfirmatur morte vxoris, si maritus debebat lucrari dotem solu. mat. morte vxoris. 7dem dicit tex. in l. fundum dotalem, quē est penul. ff. de fundo dotali. plus dixit glo. quæ reputatur valde singularis in l. constante. C. de dona. quam ibi laudant Bar. Bald. & Sal. q. licet mulier constante matrim. non posset donare dotem, vbi est casus, tamē q. spem actionis de dote potest cedere constante matrimonio ipsa vxor. Respōdeo q. casus in d. l. cū vir. & in d. l. cū fundum à quibus assumptis fundamentum And. Sicu. loquūtur in marito alienante fundū dotalem, quem ipse debebat lucrari sol. matrim. & sic erat alienatio in sui præiudicium. casus noster est in opposito, scilicet in marito alienante de consensu mulieris rem donatam propter nuptias, quam ipsa debebat lucrari, & sic erat alienatio in vxoris præiudicium, quod lex expressē vetat.

Ratio differentię stat exprella, nam licet gl. in l. dotalem. ff. de testamen. mili. & in l. si prædium. C. de iure do. dicant, quod rei dotalis non est commercium, sicut nec rei sacrę vel religiōsę, tamen Bar. in l. cū lex. de fideiussor. ff. dicit, quod fundi dotalis non est prohibita venditio, sed alienatio fauore mulieris, ita dicit Bart. etiam in dicta l. cū lex. in secunda colum. ex quo ibi infert, quod si ipsa mulier vendidisset, non tenetur ipsa, nec fideiussor haberet regressum contra eam: & sic debet intelligi quod notatur in d. l. si prædium. & in l. non dubium. C. de legi. sed si maritus vendidit vel extraneus, & tunc tenetur ipse & fideiussor. & ita debet intelligi glo. in d. l. cū lex. & sic debet intelligi d. l. cū vir. cum similibus. verba sunt Bar. in d. l. cū lex. quæ apertē notant differentiam in muliere alienante rem dotalem, & in marito alienante in sui præiudicium, vel quando solu. matr. ipse

debebat lucrari fundum dotalem: quia lex Iulia prohibens alienationem non est facta in fauorem mariti: & sic cessat argumentum sumptum à d.l. cum vir. & à d.l. fundum. Vnde clarè sentit Bar. quòd d.l. cum vir. non haberet locum in muliere vendente rem dotalem, scilicet quòd solu. mat. morte viri ipsa repelleretur à petitione & vendicatione dotis, quam vèdiderat, sicut repellitur vir. † Sed hoc non est indubitanter determinatum, imò videtur facere tex. in oppositum à contratio sensu in d.l. si prædium. C. de iure do. in fi. ibi, nollenti minimè potuit: ibi dicit tex. quod vxor non potest vendere rem dotalem inuito marito, ergo eo volente videtur, q̃ ipsa potest vendere dotē constāte matrimonio, & eo soluto repellatur à vèdicāda re dotali vèdita, & sic videtur ille tex. probare cōtrario sensu, quòd vxor cōstante matrimo. posset de cōsensu viri alienare rem dotalem, & hæc fuit opinio cuiusdam doct̃oris antiqui Iac. de Arc. sed contrarium est verum, imò quòd non valet talis alienatio ab vxore facta de consensu viri: ita tenent ibi communiter Bar. Bal. Cyn. & Salice. & est communis omnium conclusio: & idem Imol. in repeti. c. cum contingat. de iure iuran. xvij. c. cum. verū. nunc restat. dicit hoc securè tenendum, quod vir potest rem aduocare constāte matrimonio non obstante consensu per eum præstito: adducit l. quemadmodum. C. de agri. & c. si. & quia non debet sumi argumentum à contrario sensu cōtra dispositionem l. j. §. & cum lex. C. de rei vxor. act. & §. j. in sti. quib. alie. li. vel non. & hanc partem sequitur Bal. in d.l. si prædiū.

51 tam in lectura noua, quàm in antiqua. † Sed dubium singulare est, verum talis alienatio, licet non valeat, si confirmetur morte mariti, ita quod mulier repellatur à vendicando rem dotalem, quam alienauit? Cin. singulariter in d.l. si prædium. in fin. verbis dicit, quòd si mulier vendidisset rem dotalem constāte matrimo. licet hæc alienatio constāte matrimo. non valeat, non tamen intelligitur q̃ semper posset contrauenire: nam post dissolutum matrimoniū morte viri non auditur ad vendicandam rem dotalem, quam vendidit constāte matrimo. nec poterit mulier aduocare rem ab emptore. refert hoc esse dictum Iac. de Rau. & hoc ipse approbat propter duo. Primò, quia fragilitati mulierum subuenitur, nō earum deceptionibus. ff. ad Vellei. l. j. §. verba. Secundò, quia si fundus rediret ad eam, non potest contrauenire, sicut

sicut maritus vendens, cuius lucro cessisset. ff. de fun. dota. l. fundum. l. cum vir. ff. de vsucap. hæc sunt verba Cin. famosa valde, & grandis importantiæ, & ponderis apertè extendentis d. l. cum vir. & d. l. fundum. ad vxorem alienantē rem dotalem constante matrimo. vt sol. mat. confirmetur veditio, & ipsa repellatur. idem Bal. in j. q. alleg. d. l. cum vir, bene facit ad hanc determinationem illa gl. singul. & vnica in d. l. constante. quam ibi communiter Doct. approbant. Hæc determinatio semper mihi visa est dura, ideo Sal. in d. l. si prædium. licet eam commendet, tamen non sequitur eam, dicens qd casus in d. l. cum vir. & in d. l. fundum. est diuersus, vt antè dixi: quia in præiudicium mariti tener contractus à principio, ideo faciliter confirmatur ex postfacto, si ad eum res est reuersura. Sed quando vxor vendidit, contractus à principio eius respectu est nullus: ideo solu. matri. licet tunc ad ipsam res sit reuersura, non videntur confirmari. l. quæ ab initio. de reg. iur. in regula, non confirmatur. de reg. iur. in vj. & ibi, Din. Item vt inquit Bal. in d. l. si prædium. quem ferè omnes sequuntur constante, matrimo. non tener alienatio rei dotalis facta à muliere etiam cum consensu viri: quia prohibitio legis Iuliz de fundo dotali vendicat sibi locum in muliere alienante, sicut in viro, in §. & cum lex. de rei vxo. acti. l. cum lege. ff. de fideiuf. insti. qui. alie. li. in prin. ff. solu. matrim. l. si æstimatoris. ita dicit ipse in lectura antiqua: idem tener ipse in lectura noua in d. l. si prædium. nisi in casibus, in quibus dos posset solui constante matrimonio. & gl. in l. vnica, in §. & cum lex. C. de rei vxo. actio. dicit, quòd si maritus alienet fundum dotalem constante matrimo. cum consensu mulieris, quòd in tantum nõ valet alienatio, quòd cõstante matrimonio. ipse vir etiam potest vindicare: quæ gl. approbatur per Bar. in d. l. cum vir. † Ista opinio est communis, scilicet quod 53 constante matrimo. non valet alienatio facta à muliere fundi dotalis etiam cū consensu viri, tamen si confirmetur morte viri in hoc est dubium. Sed opin. Cin. & Iaco. de Ra. reperiio sequi Spec. in tit. de emp. & ven. in §. tertio loco. in iij. colum. ver. sed pone, quod vxor. in si. vbi expressè dicit, quod licet constante matrimonio non valeat alienatio fundi dotalis à muliere facta constante matrimo. etiam cum consensu viri, tamen confirmatur morte mariti, & alleg. d. l. cum vir. ff. de vsucap. & ista poterat allegare Andræ. Sic. ad funda-

mentum suæ opinionis. & in hoc articulo istud tene menti.
 Postquàm hæc scripseram reperi Io. de Imol. tangere hanc
 difficultatem in repeti. c. cùm contingat. de iureiuran. xvij.
 colum. versu. nunc restat videre quid. econtrà dicit se vidisse
 istam quæstionē de facto in ciuitate Bononiæ, scilicet quòd
 licet non valeat alienatio rei dotalis facta à muliere cū cō-
 sensu viri, si confirmetur morte mariti, ita quòd solu. matr.
 posset rem aduocare: & refert aliquos dicere confirmari ta-
 lem alienationē, per d. l. cū vir. & per gl. d. l. constante. Sed
 ipse dicit se putare contrariū esse de iure, verius dicit, q̃ hoc
 voluit gl. valde lingu. inst. qui. alie. licet. in prin. vbi gl. dicit,
 quòd sol. matr. mulier reuocat rem, sed certē illa gl. nō facit,
 nec meretur ad hoc propositum allegari, quia non loquitur
 ibi gl. in casu quo mulier alienasset. sed maritus de eius cō-
 sensu: quo casu dicit gl. quòd mulier sol. matr. potest vendi-
 care rem, & de hoc nō erat dubium: quia casus est in l. in re-
 bus. cum aliis. C. de iure do. & sic ad propositum quæstionis
 non meretur allegari illa gl. † Mouetur & melius, quia non
 cessat ratio. l. prohibentis alienationem, interest enim mu-
 lieris sibi conseruari rem dotalem etiam solu. matr. vt sic mu-
 lier posset iteratō nubere. l. j. ff. solu. ma. quod putat verum,
 etiam si emptor fuisset ignorans, quia adhuc stat ratio pro-
 hibitionis, & quia etiam tunc, secundum eum, non videtur
 obligata de euictione per rationem d. l.

Ad l. cū vir. respondit, quòd loquitur in viro, in quo ces-
 sat ratio l. prohibentis etiam solu. matr. non sic in vxore, vt
 in d. l. j. solu. matr. nec etiam obstat l. & hæredi §. filia. ff. de
 pact. nam ille §. intelligitur quando dissoluto iam matrimo-
 nio sit pactum præiudiciale doti, secus si eo constante, etiam
 si conferatur in tempus soluti matrimonij, per id quod ha-
 betur in l. de die. & in l. Attilicinus. ff. de pact. dota. nec ob-
 stat l. spem. C. de dona. quia loquitur quando donatur spes
 actionis rei non prohibita alienari, secus quando esset pro-
 hibita, per id quod notatur in l. si ad resoluēdam. C. de præd.
 mino. & in l. j. & ij. C. si aduer. transa. & sic residet limitans
 hoc, nisi mulier iurasset non contrauenire, nam tunc licet
 non præiudicaret marito non consentienti, vt in d. l. si præ-
 dium. & in d. c. cū contingat. tamen soluto matrimonio,
 in effectu confirmaretur alienatio, cū mulier obstante sa-
 cramento non posset cōtrauenire, & in hoc dicit, quòd pos-
 set

set saluari gl.in d.l.constante.& opinio Cini & aliorum.

Sed dato, quòd supradicta essent indistinctè vera: nullo modo posset sustineri intellectus Andrè. Sicut. quia rex.in d. cap.loquitur quando maritus alienabat de consensu vxoris: & dicere quòd tunc confirmaretur venditio rei dotalis seu donatæ: propter nuptias morte mariti, per argumentum. quia paria sunt alienare vel alienanti consentire, hoc est falsum. nec reperitur iure cautum in hoc casu, imò cōtrarium: ut est casus ad litteram in d.auth.sive à me: & d.l.cùm vir.& l.fundum.loquuntur in venditore, non in consentiente.

Item dico, quòd omnes illi qui tenent quòd dicta l. cùm vir.& l.fundum.habeant locum in vxore, dicunt expressè in vxore vendente, non in vxore consentiente venditioni viri, aliàs in totum corrigeretur lex Iulia, quæ prohibet alienationem fundi dotalis. Item quia hoc expressè lege cauetur, quòd si maritus alienat fundum dotalem cum consensu mulieris, non confirmaretur alienatio per mortem mariti, est casus in dicta authen.sive à me. & in dicto §. & cùm lex.& in dicto §. primo. insti. qui. aliena. licet. nec hoc vnquam ab aliquo fuit dubitatum, & sic in hac materia fuit error parisi care mulierem alienare, vel marito alienanti cōsentire, nam in muliere alienante aliquando permittitur, sed in marito alienante cum consensu mulieris non rationem differentię assignat Cin.& Bal.in d.l. si prædium.

Concludo ergo intellectum Andr. Sicut. nullo modo procedere: & alia quæ incidentur dixi circa alienationem factam à muliere, si confirmetur morte viri, tenebis menti. Redundo ad propositum circa intellectum dicti capituli peruenit. mihi videtur intellectus Ioan. Andræ. verior: & si rectè poneretur, iste fuit intellectus gl.in d.c. ij. lectura, scilicet quòd si post alienationem à marito factam cum consensu mulieris effluxissent triginta anni, valeret alienatio interuenientibus aliis, de quibus in tex. quia satis videtur satisfactum dictæ authen.sive à me. requirenti secundum consensum expressè post biennium, ex quo transierunt xxx. anni. & lapsus tanti temporis faciat præsumi consensum expressum, & sic rex. nullam vim nec suppletionem patitur, & videtur intellectus satis æquissimus: Maxime, quia si pōderas rex.in d.c. peruenit. requirit vnū vltra requisita in d.auth.sive à me, scilicet quòd in cōmunes vsus viri & vxoris pretiū fuit cōuersum. quòd

quòd non erat requisitum per dictam authen. siue à me.

- 55 † Quarto potest limitari dicta regula, nisi ipsa mulier alienasset donationem propter nuptias cum consensu viri, quòd in casu quo ipsa debet lucrari dictam donationem propter nuptias, confirmaretur dicta alienatio morte viri, per d. l. cum vir. & d. l. fundum. vt eleganter dixit Cyn. post Iaco. de Ra- uen. in d. l. si pradium. in fi. C. de iure do. & ibi Bal. & Specu. in dicto titu. de empt. & vendi. §. tertio loco. versic. sed pone vxor. licet de hoc dubitauerim superius cōtrarium credens, sed procedit hæc limitatio secundum opinionem illorum, qui tenent alienationem confirmari: sed contraria opinio videtur probari in l. *et marido*. quæ est lex quarta huius titu. vbi text. dicit, quòd mulier in vita mariti constante matrimonio non potest alienare arrhas etiam cum consensu mariti, nec etiam post mortem mariti, si filios habuerit, nisi quartam partem pro anima: & in illa procederet minus dubium in alienatione in vita facta: de quo vide notanter Ioã- de Imol. in repet. dicti c. cum contingat. si confirmetur alienatio rei dotalis in præiudicium filiorum cum iuramento.

Sed in proposito bene crederem, quòd si mulier alienasset arrhas constante matrimonio cum consensu viri, & tempore quo moritur vir, superessent filij illius matrimonij, quòd non confirmaretur alienatio, ex eo quia non cedunt arrhæ lucro mulieris, nisi pro filiis illius matrimonij, & mulieri interdicitur earum alienatio, & sic in parte, quæ debetur filiis à lege, dubito de confirmatione: quia cesset dispositio dictæ l. cum vir. & l. fundum. cogitabis.

- 56 † Sed pone quæstionem, quam habui de facto: Quædam illustris femina Ducissa de Villalua promisit nomine arrharum mille duplas cuidam nobilissimæ feminae Mariæ de Acuña vxori Ioan. de Viuero militis strenuissimæ vice comitis de Altamira tempore quo matrimonium fuit contractum inter dictam Mariam & dictum Ioannem, & pro dictis arrhis dicta ducissa mater dicti Ioan. de Viuero obligauit quendam locum: soluto matrimonio inter dictam Mariam, & dictum Ioan. ipsa agebat hypothecaria pro dictis mille duplis contra possessorem dicti loci, cui dicta ducissa vendiderat dictum locum. Opponebatur contra eam, quòd dicta hypothecaria erat præscripta, quia elapsi erant multi anni à tempore venditionis, ego dicebam, quòd toto tem-
pore

pore quo durauit matrimonium inter eam & dictum Ioan-
nem de Viuero, non currerat sibi præscriptio in dicta hy-
pothecaria ad consequendas dictas arrhas suas. Inter alia,
quæ adducebā ad huius partis fundamentum, erant sequen-
tia: certum est (vt antè dixi) quòd illa quæ de iure communi
appellabantur donatio propter nuptias, hodie vocantur ar-
rhæ: vnde in arrhis petendis non currit præscriptio mulieri
constante matrimonio, etiam in casu quo extraneus & non
maritus promississet dictas arrhas, cū ad maritū principa-
liter spectet exercitium dictæ actionis siue petitionis arrha-
rum. Allego primò Abba. in d. c. peruenit. ad fi. vbi recitat
opinionē Anto. tenentis, quòd licet in rebus dotalibus non
currat præscriptio constante matrimonio; tamen secus erit
in rebus donatis propter nuptias: mouetur per illum text.
Item quia constante matrimonio vxor est domina dictæ do-
nationis, sicut maritus dominus dotis, sed ipse tenet cōtra-
rium. Primò per gl. not. in authē. vt res immo. ante nup. do.
colla. v. in verbo, in rem. quæ vult quòd super rebus donatis
propter nuptias nō agit mulier nisi soluto matrimonio, vel
tempore quo maritus vergit ad inopiam, vt in rebus dotali-
bus. Et quanquā secundum eum illa gl. aperto iure non pro-
betur, probat ipse hac ratione; quia donatio quæ fit vxori à
viro, non operatur vt vxor ea re sibi donata debeat vti &
frui, quemadmodum maritus vtitur re dotali: ergo nec pro
illis agere potest, sicut nec pro dotalibus. & sic cū in hoc
iudicentur à pari res dotales & res donatæ propter nuptias,
concludit præscriptionē constante matrimonio pariter non
currere in vtrisque, & hoc apertè tenet glo. in d. c. peruenit.
rectè ponderata, quæ dicit præscriptionē non procedere con-
stante matrimonio, & loquitur tex. ibi. & etiam Abb. in ca-
su, quo agebatur contra extraneum possidentem rem dona-
tam propter nuptias, nec obstat secūdum eum tex. in c. per-
uenit. vbi ponderatur ad mulierē excludendam lapsus xxx.
annorum: quia veritas est, quòd ibi mulier non fuit exclusa
vigore præscriptionis: quod apparet, quia illa nō currit sal-
tem de iure canonico cum mala fide; sed certū est, quòd illa
ibi emptrix erat mala fidei: cū allegabat dictam vxorem
illius militis consensisse in alienatione, hanc sententiam se-
quitur ibi Andræ. Sicul. nulla facta mentione Abb. idē Ale-
xan. de Imol. in l. in rebus. C. de iure do. allegans glos. quas
Abb.

- 57 Abb. allegat, & non plus. † Ego addo istis casum singula-
rem in l. vbi adhuc. C. de iure do. ibi, pro dote & ante nu-
ptias donationem. iunctis verbis, quæ paulò infra sequun-
tur, ibi, sed etiam si ipsa contra detentatores. vbi est casus,
quòd solùm permittitur mulieri petere donationem pro-
pter nuptias constante matrimonio, quando maritus vergit
ad inopiam: & loquitur tex. non solùm quando mulier age-
bat contra maritum, sed etiam cōtra quemcunq; extraneum
hypothecaria. Allego etiam nota. tex. in authen. donatione.
C. de iure do. quæ est situata infra d. l. vbi adhuc. vbi tex. di-
cit donationem propter nuptias in hoc casu cōstante matri-
monio vindicare potest. & sic tex. ibi expressè dicit, quòd in
casu quo maritus vergit ad inopiam, permittitur mulieri
vindicare donationem propter nuptias. Facit etiam casus
valde singularis in l. cum notissimi. in §. illud. C. de præscri.
xxx. anno. versic. vnde euenit. vbi est casus expressus, quòd
nec in actione personali nec in hypothecaria competenti
pro donatione propter nuptias currit mulieri præscriptio,
nisi soluto matrimonio æquiparando expressè in hoc præ-
scriptionem in rebus dotalibus & in donatione propter nu-
ptias, cum earū redditio in tempus mortis vel dissoluti ma-
trimonij differri solet mulieri: facit l. in rebus. C. de iur. do.
vbi mulieri in dote non currit præscriptio nisi à tempore,
quo potuit dotem petere, putà in tempus dissoluti matri-
monij, vel marito vrgente ad inopiam. † Sed quòd dos &
donatio propter nuptias iudicentur à pari: dico esse casum
singularem in l. cum multæ. C. de donatio. ante nupt. ibi, si
igitur nomine & substantia nil distat à dote ante nuptias
donatio. facit etiam glos. singu. in d. l. vbi adhuc. quæ dicit,
quòd quemadmodum fructus rerum dotalium sunt viri ad
onera matrimonij sustentanda, ita etiam fructus donatio-
nis propter nuptias. similis glo. est in §. est & aliud. in sit. de
dona. & in authen. dos data. C. de dona. ante nupt. Allego
etiam duos casus singulares, vnum in authē. siue à me. C. ad
Velleian. vbi est casus, quòd siue donatio propter nuptias sit
promissa à marito siue ab alio quocūque, non competit mu-
lieri actio in rem personalis nec hypothecaria ad illam con-
sequendam, nisi demum soluto matri. alium in authē. vt res
immobil. ante nupt. dona. in prin. colla. v. iuncta glo. super
parte, in rem: vbi est casus, quòd siue maritus, siue pater, aut
mater

mater eius, aut quilibet extraneus promiserūt vxori alicuius donationem propter nuptias, quòd nō potest illam rem sic donatā alienare: & si alienet, mulieri datur actio in rem, vel hypothecaria ad illam consequendam: dicit glos. super parte, in rem, illud esse verum soluto matri. sed non eo constante, nisi maritus vergeret ad inopiam, ergo si constante matrimonio non potest agere, non currit præscriptio: vt d. l. in rebus. probatur in d. authē. ibi, post matrimonij transactis. l. j. §. fin. C. de anna-except. & sic concludo non currere præscriptionem mulieri constante matrimonio in actione sibi competenti pro donatione propter nuptias siue pro arrhis, etiam contra extraneum: & ita consului de facto.

† Pone, quòd maritus vergit ad inopiam, ita quòd mulieri 59 permittitur petere dotem à viro, nunquid eodem modo potest petere arrhas? dico quod sic: & id quod statuitur in dote in l. vbi adhuc. C. de iure do. habebit locum in arrhis. iste est casus nota. in authen. donationem. C. de iure do. vbi tex. dicit idem, quod in dote: & dicebat Cyn. in d. l. vbi adhuc. quòd marito vergente ad inopiam, secūdm dispositionem d. l. vbi adhuc. dos & donatio propter nuptias debet poni in tuto, vt ex fructibus dictæ donationis propter nuptias ita alantur vir & mulier & eorum liberi, sicut ex fructibus dotis, secundum glo. quod extendit ibi Cyn. & eum sequitur Bal. vj. col. versic. Item quæro. nam lex nostra miscet tres casus, siue interuenit pactum de lucrādo dictam donationem propter nuptias, siue non: vnde etiam si ex pacto mulier debeat lucrari donationē propter nuptias, siue non, ponentur in tuto arrhæ: quod est notandum ad hanc l. & videtur Bal. mirabile, quòd aduersus creditores posteriores mulier utatur duplici priuilegio, scilicet detractione dotis & donationis propter nuptias: & ita practicamus quotidie, quòd vbiq; concurrunt creditores super bonis mariti, mulier detrahit ante omnia dotē & arrhas ex quo ferè creditores mariti reperiuntur in vanum laborantes, allego similem tex. & notandum in auth. permissa. C. de do. ante nup. vbi tex. dicit esse permissam actionē in rem mulieri pro donatione propter nuptias, quod Bal. ibi dicit esse intelligendū, tribus casibus: & duo illorum faciunt ad propositū, s. si constante matrimo. maritus vergit ad inopiam: secūdm, si soluto matri. debet lucrari mulier hanc donationem ex pacto, facit tex. &
quæ

quæ ibi Docto. notant in authen. siue à me. C. ad Velleian.

- 60 † Quæro, vtrum hypothecaria, quæ cõpetit pro donatione propter nuptias, & sic pro arrhis, sit priuilegiata in prælatione, vt est hypothecaria quæ competit pro dote? & glo. nota. quæ est in d. l. vbi adhuc tenet quòd non, tam in hypothecaria quæ cõpetit pro donatione propter nuptias, quàm pro paraphernis, illam sequuntur ibi Bald. & Salic. est casus singularis in l. assiduis. in §. fi. C. qui pot. in pign. ha. ibi, hæc autem tantū ad dotem sancimus, non ad ante nuptias donationem. & ibi tenet glo. idem quod tenuit in d. l. vbi adhuc.
- 61 † Sed vtrum minor potest promittere arrhas sine decreto? reperi quendam magnū Doctorem practicum asserentem in quadam postilla sua, quòd nō, motus ex eo quod Bar. dicit in l. item quia. ff. de pact. vbi dicit, ego video quòd minor non potest sine decreto cõstituere donationem propter nuptias. l. lex quæ tutores. C. de administr. tuto. cum hoc solo contentus residet. Ego considero latius & melius incipiens à radice, nam regula est, quòd minor non potest cõstituere arrhas sine decreto & causę cognitione, & cum aliis causis & solennitatibus, quæ debent interuenire ad validandam alienationem rei minoris. iste est casus in l. lex quæ tutores. C. de administr. tuto. ibi, vel in donatione propter nuptias. facit l. prædia. secundum vnum intellectū. C. de præd. mino. ibi, cūm proprietas ad te propter iuris interdictum transire non potuit, in dominio mariti permanisse palàm est. de hoc videtur mihi casus singularis in l. si quando. quæ
- 62 est lex fin. C. si maior factus: & † quanquàm super intellectu illius l. tam gl. quàm alij scribentes variauerūt, tamen clarus & verus intellectus illius l. est, quòd Imperator voluit regulare donationem propter nuptias, sicut cæteros cõtractus onerosos, ideo dicit ibi, quòd minor etiam cum decreto non potest donare. Sed hoc fallit in donatione propter nuptias, nam verba tex. sunt hæc. cūm autem donationes à minoribus, nec cum decreto celebrari possūt (excepta propter nuptias donatione) est verū, quòd dicta verba videntur aliquod dubium ponere in quæstione: quia cūm text. dicit, excepta propter nuptias donatione, videtur dicta exceptio posita à regula ante data, in qua text. prohibuit donationem minorum: ergo si excipit donationem propter nuptias, videtur illam permittere. † Sed dic, quòd veritas est, quòd ibi

ibi text. dicit in prin. quòd si alienatio sit facta de rebus minoris, & sine decreto, quòd ratificatur talis alienatio, si post perfectam ætatem minoris, idest post xxv. annos effluxerit quinquenniū: quia tacitè cōfirmatur dicta alienatio, in secundo responso: dicit text. quòd hoc fallit in donatione facta de rebus minoris, quia ista non ratificatur etiā si post ætatē perfectā effluxisset quinquenniū, & tex. excipit ab utroque casu donationē propter nuptias, & etiam si exceptio solum fiat à regula posita in donatione, nō est ad hoc ut permittatur, sed ab eo quòd nō impediatur ratificatio tacitè inducta post quinquenniū à die ætatis perfectæ, sed sufficit ratificatio inducta per quinquennium, sicut in aliis contractibus onerosis: & sic cum text. ibi loquitur in immobilibus, est casus expressus, quòd in donatione propter nuptias debeat indistinctè seruari dispositio d. l. lexque tutores. & hæc est opinio cōmunis glo. & omniū Doctorū, pro quibus sunt dictæ leges expressæ, ubi etiam tenent glo. & Docto. † Est verū, quòd Barto. de Salicet. in d. l. prædia. C. de prædi. mino. & in l. si quando. in fine. C. si maior fac. fuit in quadā singulari opinione, dicens prædicta obtinere de iure antiquo: sed dicit, quòd de iure nouissimo, cum donatio propter nuptias sit necessaria: quia dos data illā meretur, & ex legis prouisione maritus necessitatur illā cōstituere, in auth. dos data. C. de donat. ante nup. & ibi glo. quæ imponit marito necessitatē. & ibi Sali. in prin. tunc enim licet cautè agatur, si decretū interueniat, tamē nō est necessariū: cum Senatuscōsult. ad alienationes necessarias nō trahatur. l. j. C. de prædiis mino. quod nimium extollit de iure cōmuni. istud videtur ponere aliquā confusionē in quæstione nostra. Sed nihilominus in proposito nostro attento iure huius regni cōtrariū teneo, & sto in opinioe supradicta, scilicet quod non potest minor cōstituere arrhas sine decreto per supradicta iura, quæ in expresso hoc determināt: & dicta ratio, qua mouetur Salice cessat hodie secūdū ius huius regni, ex eo quia maritus, si nō vult, nō necessitatur ad arrhas promittēdas. nec per hanc l. cogitur ad illas promittēdas: & sic nō est alienatio necessaria, de qua in d. auth. dos data, vnde cessat fundamentum Salicet. & reducitur quæstio ad terminos iuris cōmunis, ubi erat dispositū illud, quod ante dictū est: & ita teneo, & est ipsa veritas, & satis est quòd donatio propter nuptias habeat hoc priuilegium, quòd licet minor cum

decreto non potest donare, vt in d.l. fina. cū aliis. C. de præd. mino. & d.l. fina. si maior factus. ff. de donatio. l. ab agnato aliis, de cura. furio. quod posset donare propter nuptias cum decreto. † Conclusio ergo manet, quod minor non potest constituere arrhas sine decreto: quod intelligo vbiunque maritus daret arrhas in bonis immobilibus: sic loquitur d.l. lex, quæ tutores, & d.l. fina. vel in mobilibus, quæ seruande seruari possunt: secus si daret in arrhas bona mobilia, quæ seruando seruari non possunt: nam tunc valet datio arrharum sine decreto, hoc tenet glo. & ibi Salicet. in d.l. prædia. C. de prædiis mino. est casus in l. mulier, ad finem. C. de iure do. allego etiam tex. nota. in d.l. lex, quæ tutores. vbi tex. numerat donationem propter nuptias inter alios contractus onerosos: & cum illis dicit regulandum esse dictum contractum donationis propter nuptias. Hoc tenet glo. in l. j. C. si aduersus donatio. in prima solutione super parte, non reuocabuntur. & est ibi casus secundum intellectum glo. & ibi Bald. facit hanc distinctionem. hoc tenet Salicet. in d.l. fina. & in d.l. lex quæ. & in d.l. prædia. & in d.l. ij. † In tantum quod non competit ei beneficiū restitutionis in integrū contra talem donationem propter nuptias factam in talibus bonis mobilibus: iste est casus singularis in d.l. ij. C. si aduersus donatio. ibi, obtentu ætatis non reuocabuntur: iuncta glo. quæ dicit quod non restituitur contra talem donationem: subest enim iusta causa, scilicet, matrimonij, & hoc si moderatè constituerat arrhas secundum qualitatem personarum: probatur ibi, in quantum tex. dicit, congruenti moderatione. iuncta glo. nam si immoderatè constitueret arrhas in quātitate excessiua, posset restitui: vt ibi est casus. Ad nostrum propositum vltra decimam partem bonorum nec in minore nec in maiore nil valet arrharum datio hodie. Sed, vt supradicta applicentur ad propositū, bene posset esse talis persona maritus, quod attenta vxoris qualitate etiā decima esset immoderata datio. Hunc intellectū sumat ibi Bald. dicens minor non restituitur contra congruentem donationem propter nuptias: ratio, quia est vsus iure communi: facit de administ. tuto. l. cum plures, in §. in primis de tute. & ratio. d. l. j. §. sed nō multos. idem Salice. in d.l. ij. excepto quod in immobilibus licet valeat cum decreto donatio propter nuptias, tamen exigitur autoritas curatoris: de iure do. l. si mulier. tu dic,

tu dic, quòd debet seruari distinctio d.l.l. quæ tutores. licet id quod tenet Salicetus dicit etiam glo. in dict. l. secunda.

Ex prædictis habes quod minor potest constituere arrhas in rebus mobilibus quæ seruando seruari non possunt sine decreto: videtur tamen quòd curatoris autoritas debeat interuenire, vt probatur in dicta l. ij. & in l. mulier. C. de iure do. ibi, si minor ante nuptias donationem consentiente vt dictum est curatore fecerit: facit dicta l. lex quæ tutores. † Per hoc inferitur satis notanter, quòd cùm pecunia 67 sit de rebus, quæ seruando seruari non possunt. vt dicit gloss. nota. & vulgaris in l. j. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebellian. in gloss. in verbo, necessaria. ibi, non reperitur in adulto, quam ibi sequuntur Doctores. idem sentit gloss. & ibi Bartol. in l. interdum. de condict. inde. Bart. in l. potest pupillus ff. de autho. tuto. & in l. si ex legati. ff. de verborum obligation. & in l. si quis pro eo. §. j. ff. de fideiuf. Abb. in cap. nulli. de rebus eccle. non alie. probatur oprime in l. nouissimè. iuncta l. lex, quæ. de admin. tuto. & in §. constituitur. de usufruct. & in l. Aristo. §. finali cum. l. sequen. ff. de iure dot. quæ iura ad hoc allegat Roman. & sequitur ibi Alexand. in dicto §. fuit quæsitum. nec obstat l. lex quæ tutores. ibi, aurum argētūque, & quidquid vetustatem temporis. quia ibi loquitur quo ad actualem & non fructuosam conseruationem: sed ad hoc, vt pecunia afferat utilitatem secundum eum vsum, ad quem destinata est, dicitur de rebus quæ seruando seruari non possunt: & ita concludunt omnes. Ex quo infero, quòd si minor constituit arrhas. promittendo certam quantitatem pecuniar, vt sit quotidie valet constitutio, & arrharum promissio, etiam sine decreto, & non restituitur aduersus talem arrharum donationem, nisi immoderatè donasset: quod est quotidianum. Vnum nota, quòd si minor sine decreto constituisset & promississet arrhas in casu quo erat necessarium decretum, quod si post ætatem perfectam transisset quinquennium ratificatur datio arrharum: iste est famosus text. in dicta l. si quando. C. si maior factus. & non est alibi Cyn. ibi illum intelligit, quando omnes aliæ solennitates interuenerunt, & solum decretum defuit.

Nota ex secunda parte istius l. ibi. *Esila muger*. quòd si mulier decedat cum filiis illius mariti, à quo habuit arrhas, quòd de quarta parte arrharū potest ad libitū disponere pro

anima, & tres partes debentur filiis illius matrimonij, & ipsi succedunt in dictis tribus partibus: & si filios non habuerit, potest ad libitū siue in vita siue in morte disponere de arrhis tanquā de proprio patrimonio: & si ipsa moriatur ab intestato absque filiis illius mariti arrhæ deuoluuntur ad maritum & ad suos heredes, & si habuerit filios ex diuersis maritis, filij ex parte succedūt in arrhis patris sui, & sic solut. matrim. mulieris efficiuntur arrhæ secundum formā hīc traditā, & in hoc exorbitat hæc lex à iure cōmuni, vt dictū est. Accedit pro hoc text. singu. in c. fina. §. sanē. de donatio. inter virū & vxor. vbi tex. dicit, quod quēadmodum solut. matri. dos redit ad mulierē regulariter, ita donatio propter nuptias redit ad virum: nam dicit tex. hoc esse verū, nisi de consuetudine contrarium obrineat, & est ibi casus, quod valeat consuetudo, vt mulier soluto matri. lucratur donationē propter nuptias, & fortius secundum Abb. valebit statutū, cū statutum habeat consensum expressum: cōsuetudo tacitū. l. de quibus de legi. & sic cum dicta cōsuetudine cōcordat expresse lex ista, quam nota: & ibi Hostien. & Ioan. Andræ. dicūt quod loquitur ille tex. de cōsuetudine cuiusdam regionis, vbi mulier lucrabatur donationē propter nuptias, & fortē refert se ad consuetudinem huius regni, de qua fit mentio in capitu. & si necesse.

68 eodem titulo. † Circa hoc queritur de quadam questione valde singulari, super qua (non sunt multi dies) fui cōsultus à quodam milite potentissimo, vtum mulier in arrhis suis habeat tam plenam facultatē, sicut in proprio patrimonio, ita quod posset meliorare vnum ex filiis in arrhis, puta, vt sit quotidie, meliorat mulier vnu ex filiis in tertia & quinta, vtum deducetur melioratio de arrhis, vel si potest facere maioriā de eis facultate Regia p̄cedente, & sic de similibus questionibus. Habui de facto consulere: cū quadam illustri scēmina fecisset maioriā de quibusdam locis propriis, & inter eos erat quadam villa sibi data in arrhis, fuit noua dubitatio, vtū valeret quo ad dictam villam talis constitutio maioriæ. Et vt gustes rationem dubitandi, considera quod hæc lex æqualiter distribuit hæc bona nomine arrharum data vxori omnibus filiis illius matrimonij, ibi.

E las tres partes, que de malos hijos de aquel marido donde las oyo.

& sic videtur æqualiter dicta bona ex dispositione legali esse

69 inter filios diuidenda. † Ad partem affirmatiuam, sc. quod mulier

mulier hoc posset, tanquam si bona essent simpliciter propria: probatur primò à simili ex eleganti doctrina Bald. in auth. si quas. v. colu. in versu. iuxta hoc quæro. C. de sacrosan. eccle. dicit, quòd si pater recepisset emphyteosim pro se & filiis suis, quòd posset eam prælegare vni filiorum: mouetur, quia filius videtur capere tanquam ex donatione paterna dictam emphyteosim: vnde quo ad filium in potestate potest illam reuocare, & conferre in solidum alteri filio. l. ij. de inoffi. donatio. idem sequitur Ioan. de Imol. in c. potuit. de loca. per tex. & doctrinam Bar. in l. qui Romæ. in §. Flavius. ff. de verbor. oblig. refert se vidisse ita dubitari de facto, & sic consultiisse, idem Roma. consi. xxxv. incipit, visa facti serie. mouetur, quia rem ac ius hæredis testator legare potest: de lega. in §. non solū. ff. de lega. ij. l. si quis seruū. in prin. & tenetur hæres ad rem præstandā seu ius cōcedendū, ex quo habet, nec rei æstimationē præstat: not. casus in l. vnū ex familia. §. si rem. de lega. ij. quæ iura secundū eum apertè decidūt quæstionē, idem cōsultat Petrus de Ancha. in consi. cxliij. incipi. Pro domina Paula. multū facit, motus, quia filiis nō est quæsitū ius ad dictam emphyteosim de præsentī, sed demum post mortem patris: quia sic accipiendo ordine successiuo videtur accipere, s. post mortē. vt latè Bar. in l. Gallus. §. quidam rectè. de libe. & posthu. & ab hoc iure, quod est in spe acquirendi, non acquisitum re, potest pater priuare filiam: vt inquit Bar. in dic. §. Flavius. probatur in l. iij. ff. de seruis exportan. Item allegat illud fundamentum Bald. in dic. auth. si quas. si quia videtur ius acquisitum ex quadam donationē, quæ potest per patrem reuocari tacitè & expressè: licet non allegat Bald. cuius prius fuit hoc fundamentum. Certè determinatio huius quæstionis non vrget multum in proposito propter duo. Primò, quia solū loquitur decisio & thema quæstionis, vbi erat filius ius quæsitum in spe ex contractu paterno, maxime ex contractu lucratiuo, scilicet ex causa profecticia & reuocabili, nostra quæstio est, quando ex dispositione legali bona applicantur filiis. Secundò, quia dicta conclusio non approbatur indistinctè, immo contrarium tenuit Bald. & ibi Angel. in l. item veniunt. in §. nunc videamus. ff. de peti. hæred. s. quòd non posset vni filiorum prælegare: & loquitur Angel. in tali emphyteosi, quæ non posset ad hæredem extraneum deuenire. Hanc partem secutus est

An Iuxta. Sicut. in c. potuit. de loca. & refert se consuluisse, & videri
 disse dubitari de facto in quibusdam excelsis Romanie. idē
 consuluit Ange. in cons. clxxxj. per fundamenra optima, de
 quibus latius in dicto consi. Item quia fundamenta Bal. in d.
 authē. non militant in proposito, quia ratio potissima, qua
 ipse mouetur ad decidendū, quod posset prælegare, est, quia
 videtur filius acquirere ex donatione paterna, quæ ad libitū
 est reuocabilis, secus est in proposito nostro, quia tractamus
 de matre à qua non prohibetur donatio: ideo Bal. in d. authē.
 dicebat quod in emphyteusi materna, quam mater accepisset
 pro se & filiis suis: secus esset, quod mater non posset illa
 prælegare. quod infert aliquid ad propositum, & sic argumē
 ta istius quæstionis pro & contrā, non persuadent mihi mul
 tum ad decisionem huius quæstionis, quæ propriè loquitur
 in bonis, quæ filiis acquiruntur principaliter ex dispositio
 ne legali, & vide largas remissiones super hac quæstione po
 sitas per Alex. tam in d. §. si liberi. l. vt iurisiurādi. quā in l.
 apud Iulianum. in §. si quis alicui. ff. de leg. j. pro hac parte fa
 cit tex. qui Bar. videtur mirabilis in l. vnum ex familia. §. sed
 si fundum. ff. de leg. ij. ibi, cui voles, aut quibus voles. intelli
 gendo vt ibi Bar. intelligit, quod fuisset disiunctiua legis, hō
 testatoris: quod si testator dixerit, relinquis quibus voles de
 familia, quod potest vnum eligere. facit l. cum quidam. ff. eo.
 ergo in proposito licet filiis applicetur, potest mater vnum
 eorum eligere. Præterea allego tex. ad hoc famosum in ter
 minis in l. in quibus. in §. si C. de secun. nup. ibi, eligendi vi
 delicet quos voluerint ex liberis superstitibus non adempta
 licentia. vbi est casus not. qui loquitur in casu, in quo mulier
 tenetur reservare filiis primi matrimoni donationem pro
 pter nuptias, quam ipsa lucrata est, quod si filius, qui debebat
 habere partem illius donationis, moriatur filiis relictis, ma
 ter potest eligere filium, vel nepotem, vel ex nepotibus alte
 rum: & hoc secundum vnum intellectum, vel secundum aliū
 ipse filius præmoriens potest inter filios eligere dicēdo, do
 mina mater, portionem illam quam vos debetis mihi resti
 tuere, restituatis filio meo prædilecto, quem eligo: & in hoc
 secūdo intellectu reputatur mirabilis illa lex: & sic licet por
 tio sua pertineat ad filios suos, vt ibi dicit tex. tamen potest
 eligere vnum ipse, siue mater. Præterea facit tex. valde no
 tandus in l. generaliter. in §. negotia. C. de secū. nup. ibi tex.
 dicit,

dicat, quòd quemadmodum bona à parte prouenta vxor tenetur referuare filiis còmunibus, ita maritus tenetur referuare filiis bona ab vxore prouenta. Subdit tex. eleganter diuidendi res quoq; inter eos liberos ipsiis parentibus pro suo arbitrio, vel eligendi quem voluerint licentiam non deneamus. Similis tex. est in l. fœminæ. in fi. C. de secū. nup. ibi, dummodo ex his tantum, quos tali successione dignissimos iudicamus; in quem contemplatione meritorum liberalitatis suæ iudicium mater crediderit dirigendū, quæ iura sunt pulchra in proposito. Ad partem negatiuam, quòd non posset, facit tex. in l. vnica, in §. videamus. C. de rei vxor. act. vbi tex. dicit, quòd si pater moriatur prius quàm filia sua, quam ipse dotauerat, quòd actio de dote integra còsolidatur in filiam, sequitur tex. & facit quòd intantum actio de dote còsolidatur in eam, & dos efficitur proprium eius patrimonium, etiam si à patre fuisset exhæredata, vel alij hæredes instituti cum ea; quia neutro casu ad alios hæredes pertinet aliquid de dote, nec actio dotis diuiditur inter omnes hæredes, sicut ceteræ actiones, ecce casum, quòd ibi dos pertinet integrè ad filiam ex dispositione legali. & dicit tex. quòd pater non potest hanc dispositionem alterare, imò etiam si eam exhæredet, vel alios hæredes instituat cum ea, non admittuntur ad aliquid in dote, imò præcipua est filia, sicut lex ei concessit. Est verum, quòd potest responderi quòd in d. l. dicta bona dotalia expressè adiudicat lex filia dotatæ sine parte aliorum, ideò nimirum si auferatur patri potestas legandi aliis filiis, quibus lex expressè aufert. sed in proposito nostræ legis arras omnibus filiis concedit: sed potest responderi, quòd eadem ratio videtur subesse in omnibus quo ad partem aliquam contingentem, sicut de vno quo ad totum: nam ex quo hæc lex distribuit inter omnes, pars quæ cui libet pertinet, ita est sua, sicut si totum ei distribuisset: sed cum attribuendo totum filia, ei non potest per partem auferri, ita nec partem, quam sibi adiudicat, cum i. l. em sit de toto quo ad totum, sicut de parte quo ad partem. l. quæ de tota. de rei ven.

† Hinc est quòd Bal. eleganter in l. quoniam nouella. C. de inofficio. testamen. iij. colum. ver. secundò quæritur nunquid filia, dicit, quòd licet posset filia grauari in dote restituenda in eo, quod est ultra legitimam, de leg. iij. l. fœn. §. filia, & Cinus in d. §. videamus. tamen hoc intelligit quando

dos esset reuersura ad hæredem grauantis: sed si iure consolidationis pertinebat ad filiam, quod est regulariter, vt in d. §. videamus. est casus: non valeret grauamen nec fideicommissum, nisi tantum filia relinqueretur quatenus ipsa grauatur l. Titia. in §. quæ in irrita. de leg. ij. l. pater filiam in princ. ad leg. Fal. refert se sic consuluisse. idem tenet Bar. in d. §. filia. & sic videtur, quod in eo beneficio legis filiis acquisitum est, non possunt filij grauari. Facit tex. in l. si seruo fidelicommissi. in princ. melius in versu. idem probandum. vbi tex. dicit, quod si quis emisset seruum ea lege vt manumitteret, quod si testator eum manumittat, & instituat hæredem, non efficitur hæres necessarius: rationem subdit tex. ibi, quia ex beneficio legis consequebatur libertatem ex constitutione diui Marci, vt in l. ij. C. si man. ita fue. alie facit l. cum pater. in §. Titio, de leg. ij. cum aliis. & l. pater filium. ad leg. Falc.

Præterea ad hoc propositum facit tex. singu. in authen. de nup. colla. iij. §. venient. ibi, non enim permittimus parentibus non rectè introductam electionem: & ibi, ideoque secundum portionem vnusquisque lucretur. ecce ibi casum singularem disponentem, quod illud quod lex mandat filiis reservari à matre vel patre transeunte ad secundas nuptias, veniat æqualiter inter eos diuidendum, nec permittatur ei eligere vnum ex dictis filiis: & ex illo tex. sumpta est authen. lucrum hoc. C. de secun. nup. vbi tex. singulariter dicit lucrum hoc æqualiter inter liberos lege distribuitur, non arbitrio parentis permittitur: idem dicit tex. in §. prospeximus. in auth. de non eligen. secun. nuben. colla. j. ibi, nullam esse licentiam matri alios quidem filiorum eligere, alios autem exonerare: & ideo Bal. in d. authen. lucrum. hoc dicit inferri ex verbis dictæ authen. quod vbi lex ipso iure disponit, cessat hominis dispositio, per quam destrueretur vel impediretur legalis dispositio & prouisio. Et per ista hæc pars videtur mihi sustentabilior, tamen non assero determinatè, & per dicta iura Authenticorum videtur sublatum fundamentum antè positum, quod potius vrgere videbatur, scilicet d. l. in quibus. & generaliter. & scæminæ: quia in quantum illa iura permittebant parentibus electionem, corriguntur per dicta iura Authenticorum. Item quia hæc lex videtur facere distributionem inter filios illius matrimonij. à quo venerūt arrhæ, & non dar. partem aliis filiis alterius matrimonij.

Item

Item in certis casibus illas lucratur, ut hic: & sic non est iudicandum de eis tanquam de proprio patrimonio mulieris simpliciter, sed prout hæc lex disponit: ergo cum distribuat arrhas inter filios, & ipsi videntur eas habere ex distributione legali: militabit d. authen. lucrum. & auferetur parentibus potestas de eis aliter disponendi, quam lex distribuit, sed æqualiter diuidentur inter filios. Probatum hæc opinio in l. Por' que alas mugeres: in foro iuzgo, in libro iij. titulo, *delos bienes que pertenecen por natura*: ubi tex. dicit *E las tres partes deuen fricar a los hijos si fuere vne jenero, o muchos*. facit in simili tex. in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Treb. ubi tex. dicit, quod si quis rogauit uxorem suam, ut cum moreretur, hæreditatem suam filiis restitueret, quod omnibus debetur fideicommissum: ita quod uxor non habebit potestatem eligendi vnum ex eis. In vno casu indubitanter tento hanc opinionem, scilicet quod si mater transisset ad secundas nuptias, posito pro constanti quod non perdit arrhas: quia tunc de necessitate tenetur relinquere arrhas filiis primi matrimonij, à quo arrhæ præcesserunt, ut iste tex. disponit: nam dico, quod tantum necessitatur tunc illis relinquere, quod ipsa non potest meliorare aliquem filium suum & primi mariti in eis: nec facere maiorem in vnum ex dictis filiis, sed æqualiter ex distributione legali debent inter eos diuidi. iste est casus in dicta authen. lucrum. & in d. §. venient. & in dicto §. prospeximus. quod tene menti ad practicam: quia in diuisionibus bonorum raro vidi hoc oppositum in melioratione, à matre facta indistincte de bonis suis.

† Sed fortiter videtur obstare decisioni principalis questionis: quia si mater meliorat in arrhis vnum ex filiis suis, licet ex capite prædicto non videtur valere: tamen poterit iste filius melioratus se iuuare ex validitate prælegati: dato quod arrhæ essent omnium filiorum, cum testator posset testari de bonis alienis, & illa legare, ut in l. cum rem alienam. C. de lega. maxime in præiudicium sui hæredis: quia testator potest legare rem hæredis: ut est casus nota. in l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de lega. ij. unde videtur quod valeat prælegatum seu melioratio etiam in parte aliorum hæredum: & quia non valet legatum rei alienæ ignoranter factum, credens testator rem esse suam, nisi legeretur coniunctæ persone, ut d. l. cum rem alienam. Bal. mouet in terminis hanc diffi-

tunc integras arrhas tenetur referuare filiis illius mariti quo habuit. Et quòd per transitum ad secundas nuptias mulier perdat arrhas, & liberis in totum teneatur referuare, est text. nota. in authen. in donatione. C. de dona. ante nup. quæ est infra d. l. sceminæ: dicit enim text. ibi, in donatione propter nuptias, etiam si alius pro viro dederit, deserit eam proprietas, & est ille tex. multum notandus: nam oppositum videbatur, cum hoc non est quæsitum beneficio mariti sed extrinsecus. sed Bald. ibi. assignat rationem decisionis, quia quædo contemplatio alicuius est finalis causa dandi, ipse dedisse videtur. ff. de vulg. subtit. l. sed si plures. §. in arrogato.

Pro hoc allego alium text. notandum in l. generaliter. C. de secun. nupt. ubi text. dicit nec interest, si alter pro marito donationem ante nuptias, vel pro muliere dotem crediderit offerendam. Hoc est satis notandum per id quod infero ad finalem partem huius legis, quæ permittit patri dare arrhas pro filio uxori: quòd istas arrhas eodem modo tenetur filius illius matrimonij referuare, & perdit per transitum ad secunda vota, sicut si maritus dedisset, & ita extendes eleganter hanc secundam partem, quæ disponit vt filius secundi matrimonij non habeat partem in arrhis datis à primo viro, sed illas habeant filij primi matrimonij, vt hoc vendicet sibi locum, non solum si vir dedisset arrhas, sed si pater eius pro eo seu alius quicumque. quod nota, quia non tacta

74 sic punctualiter. † Adde etiam quia eodem modo sicut mulier perdit dotem propter adulterium ita perdit arrhas, si maritus vult, ita dicit text. in l. si istius titu. l. j. & ij. lib. iij. titulo, *de los adulteros*. est casus nota. qui loquitur expressè in donatione propter nuptias, quam mulier debet lucrari ex pacto vel aliàs, in c. plerunque. de dona. inter vir. & vxor. iuncta glos. in parte, dotalium. secundum vnā expositionem, quæ expositio approbatur ab omnibus. est casus in l. consensu. C. de repud. §. hæc nisi vir. ibi, suam dotē & ante nuptias donationem amittit. vide text. in authen. vt lic. ma. & auia. §. quia verò plurimas. colla. ix. Item perdit arrhas si causa adulterandi recessit à domo mariti, etiam si non probetur, contra eam adulterium: ita dicit text. in l. finali. huius titu.

Et quando fugit sine causa, & forum pernoctauit, præsumitur causa adulterandi recessisse. l. consensu. in §. vir quoque. C. de repud. si fugeret ad parentes vel alias personas su-

spitione

spitione carentes, vel nisi vir eam de domo eliecisset. hoc totum probatur in d. §. quia verò plurimas. & tener glo. & ibi Doctores in d. §. vir quoque in parte, foris. & quod mulier perdat donationem propter nuptias propter adulterium, est casus in l. fi. C. de repud. ibi, quemadmodum dos & donatio propter nuptias periit. Et quomodo intelligatur hæc verba si maritus vult, & si ipse non accusavit in vita, si hæres possunt accusare, & ei opponere adulterium ad finem lucræ di dotem & arrhas? vide tex. in l. rei iudicatæ. in §. morum. ff. solu. mat. & ibi Bar. & latissimè Moder. tex. & ibi Salic. & alios, in l. fi. C. de adulte. vulgaris est materia, ideo eam obmitto: & de muliere recedente à viro quod perdat dotem & donationem propter nuptias, est casus in d. c. plerunque. & ibi vide, quid si maritus eam expulisset adulterio existente notorio? & vide glo. & Abb. in c. fi. de adult. Rodericus.

EX TITULO TERTIO

Lex XIII. De las devdas.

Ex hac lege disponitur quòd mulier non possit contrahere sine licentia viri. Multa ex huius legis lectura fuerunt concremata, & inter alia quæstio illa singularis & quotidiana, vtrum mulier posset contrahere sine viri licentia in pias causas: de qua per Bal. in l. generali. C. de sacrosan. eccl. quæ quæstio fuit latissimè in modum disputationis tractata per genitorè meum: sed quia ex fragmentis potest elici veritas huius difficilis & utilissimæ quæstionis, ponam ad pedem literæ, quæ scripta repe-ri, quæ sequuntur.

S V M M A E.

- 1 Mulier an prohibeatur cōtrahere in pias causas, sine licētia viri.
- 2 Statutum seu consuetudo concernens solennitatem actus adhibendam tempore contractus, an liget clericum.
- 3 Solennitatem iurisdictionis in dispositionibus ad pias causas servare sufficit.

Leges

- quæ ibi Docto. notant in authen. siue à me. C. ad Velleian.
- 60 † Quæro. vtrum hypothecaria, quæ cõpetit pro donatione propter nuptias, & sic pro arrhis, sit privilegiata in prælatione, vt est hypothecaria quæ competit pro dote? & glo. nota. quæ est in d. l. vbi adhuc tenet quòd non, tam in hypothecaria quæ cõpetit pro donatione propter nuptias, quàm pro paraphernis, illam sequuntur ibi Bald. & Salic. est casus singularis in l. asiduis. in §. fi. C. qui pot. in pign. ha. ibi, hæc autem tantũ ad dotem sancimus, non ad ante nuptias donationem. & ibi tenet glo. idem quod tenuit in d. l. vbi adhuc.
- 61 † Sed vtrum minor potest promittere arrhas sine decreto? reperi quendam magnũ Doctorem practicum asserentem in quadam postilla sua, quòd nõ, motus ex eo quod Bardicit in l. item quia. ff. de pact. vbi dicit, ego video quòd minor non potest sine decreto cõstituere donationem propter nuptias. l. lex quæ tutores. C. de administ. tuto. cum hoc solo contentus residet. Ego considero latiùs & meliùs incipiens à radice, nam regula est, quòd minor non potest cõstituere arrhas sine decreto & causę cognitione, & cum aliis causis & solennitatibus, quæ debent interuenire ad validandam alienationem rei minoris. iste est casus in l. lex quæ tutores. C. de administ. tuto. ibi, vel in donatione propter nuptias. facit l. prædia. secundum vnum intellectũ. C. de præd. mino. ibi, cum proprietas ad te propter iuris interdictum transire non potuit, in dominio mariti permanisse palàm est. de hoc videtur mihi casus singularis in l. si quando. quæ est lex fin. C. si maior factus: & † quanquàm super intellectu illius l. tam gl. quàm alij scribentes variauerũt, tamen clarus & verus intellectus illius l. est, quòd Imperator voluit regulare donationem propter nuptias, sicut cæteros cõtractus onerosos, ideo dicit ibi, quòd minor etiam cum decreto non potest donare. Sed hoc fallit in donatione propter nuptias, nam verba tex. sunt hæc. cum autem donationes à minoribus, nec cum decreto celebrari possũt (excepta propter nuptias donatione) est verũ, quòd dicta verba videntur aliquod dubium ponere in quæstione: quia cum text. dicit, excepta propter nuptias donatione, videtur dicta exceptio posita à regula ante data, in qua text. prohibuit donationem minorum: ergo si excipit donationem propter nuptias, videtur illam permittere. † Sed dic, quòd veritas est, quòd
- ibi

ibi text. dicit in prin. quòd si alienatio sit facta de rebus minoris, & sine decreto, quòd ratificatur talis alienatio, si post perfectam ætatem minoris, id est post xxv. annos effluxerit quinquennium: quia tacite confirmatur dicta alienatio, in secundo responso: dicit text. quòd hoc fallit in donatione facta de rebus minoris, quia ista non ratificatur etiã si post ætatem perfectam effluxisset quinquennium, & text. excipit ab utroque casu donationem propter nuptias, & etiam si exceptio solum fiat à regula posita in donatione, non est ad hoc ut permittatur, sed ab eo quòd non impediatur ratificatio tacite inducta post quinquennium à die ætatis perfectæ, sed sufficit ratificatio inducta per quinquennium, sicut in aliis contractibus onerosis: & sic cum text. ibi loquitur in immobilibus, est casus expressus, quòd in donatione propter nuptias debeat indistincte servari dispositio d. l. lexque tutores. & hæc est opinio communis glo. & omnium Doctorum, pro quibus sunt dictæ leges expressæ, ubi etiam tenent glo. & Docto. † Est verum, quòd Barto. de Salicet. in d. l. prædia. C. de prædi. mino. & in l. si quando. in fine. C. si maior fac. fuit in quadam singulari opinione, dicens prædicta obtinere de iure antiquo: sed dicit, quòd de iure nouissimo, cum donatio propter nuptias sit necessaria: quia dos data illam meretur, & ex legis prouisione maritus necessitatur illam constituere, in auth. dos data. C. de donat. ante nup. & ibi glo. quæ imponit marito necessitatē. & ibi Sali. in prin. tunc enim licet cautè agatur, si decretum interueniat, tamē non est necessariū: cum Senatusconsult. ad alienationes necessarias non trahatur. l. j. C. de prædiis mino. quod nimium extollit de iure communi. istud videtur ponere aliquam confusionē in questione nostra. Sed nihilominus in proposito nostro attento iure huius regni contrariū teneo, & sto in opinione supradicta, si quod non potest minor constituere arrhas sine decreto per supradicta iura, quæ in expresso hoc determinant: & dicta ratio, qua mouetur Salice. cessat hodie secundum ius huius regni, ex eo quia maritus, si non vult, non necessitatur ad arrhas promittendas. nec per hanc l. cogitur ad illas promittendas: & sic non est alienatio necessaria, de qua in d. auth. dos data, unde cessat fundamentum Salicet. & reducitur questio ad terminos iuris communis, ubi erat dispositum illud, quod ante dictum est: & ita teneo, & est ipsa veritas, & satis est quòd donatio propter nuptias habeat hoc privilegium, quòd licet minor cum

decreto non potest donare, vt in d.l. *fin.* cū aliis. C. de prædi. mino. & d.l. *fin.* si maior factus. ff. de donatio. l. ab agnato. aliās, de cura. furio. quod posset donare propter nuptias cum decreto. † Conclusio ergo manet, quod minor non potest
 65 constituere arrhas sine decreto: quod intelligo vbiunque maritus daret arrhas in bonis immobilibus: sic loquitur d.l. *lex*, quæ tutores, & d.l. *fin.* vel in mobilibus, quæ seruando seruari possunt: secus si daret in arrhas bona mobilia, quæ seruando seruari non possunt: nam tunc valet datio arrharum sine decreto, hoc tenet glo. & ibi Salicet. in d.l. *prædia*. C. de prædiis mino. est casus in l. *mulier*, ad finem. C. de iure do. allego etiam tex. nota. in d.l. *lex*, quæ tutores. vbi tex. numerat donationem propter nuptias inter alios contractus onerosos: & cum illis dicit regulandum esse dictum contractum donationis propter nuptias. Hoc tenet glo. in l. j. C. si aduersus donatio. in prima solutione super parte, non reuocabuntur. & est ibi casus secundum intellectum glo. & ibi Bald. facit hanc distinctionem. hoc tenet Salicet. in d.l. *fin.* & in d.l. *lex* quæ. & in d.l. *prædia*. & in d.l. ij. † Intantum quod non
 66 competit ei beneficiū restitutionis in integrū contra talem donationem propter nuptias factam in talibus bonis mobilibus: iste est casus singularis in d.l. ij. C. si aduersus donatio. ibi, obtentu ætatis non reuocabuntur: iuncta gloss. quæ dicit quod non restituitur contra talem donationem: subest enim iusta causa, scilicet, matrimonij, & hoc si moderatè constituerat arrhas secundum qualitatem personarum: probatur ibi, in quantum tex. dicit, congruenti moderatione. iuncta glo. nam si immoderatè constitueret arrhas in quātitate excessiua, posset restitui: vt ibi est casus. Ad nostrum propositum vltra decimam partem bonorum nec in minore nec in maiore nil valet arrharum datio hodie. Sed, vt supradicta applicentur ad propositū, bene posset esse talis persona maritus, quod attenta vxoris qualitate etiā decima esset immoderata datio. Hunc intellectū sumat ibi Bald. dicens minor non restituitur contra congruentem donationem propter nuptias: ratio, quia est vsus iure communi: facit de administr. tuto. l. cū plures, in §. in primis de tute. & ratio. di. l. j. §. sed nō multos. idem Salicet. in d.l. ij. excepto quod in immobilibus licet valeat cum decreto donatio propter nuptias, tamen exigitur autoritas curatoris: de iure do. l. si mulier. tu dic,

tu sic, quòd debet seruari distinctio d.l.l. quæ tutores. licet id quod tenet Salicetus dicit etiam glo. in dict. l. secunda.

Ex prædictis habes quod minor potest constituere arrhas in rebus mobilibus quæ seruando seruari non possunt sine decreto: videtur tamen quòd curatoris auctoritas debeat interuenire, vt probatur in dicta l. ij. & in l. mulier. C. de iure do. ibi, si minor ante nuptias donationem consentiente vt dictum est curatore fecerit: facit dicta l. lex quæ tutores. † Per hoc inferitur satis notanter, quòd cum pecunia sit de rebus, quæ seruando seruari non possunt. vt dicit glo. nota. & vulgaris in l. j. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebellian. in glo. in verbo, necessaria. ibi, non reperitur in adulto, quam ibi sequuntur Doctores. idem sentit gloss. & ibi Bartol. in l. interdum. de const. inde. Bart. in l. potest pupillus ff. de aucto. tuto. & in l. si ex legati. ff. de verborum obligation. & in l. si quis pro eo. §. j. ff. de fideius. Abb. in cap. nulli. de rebus eccle. non alie. probatur optimè in l. nouissimè. iuncta l. lex, quæ. de admin. tuto. & in §. constituitur. de usufruct. & in l. Aristo. §. finali cum l. sequen. ff. de iure dot. quæ iura ad hoc allegat Roman. & sequitur ibi Alexand. in dicto §. fuit quæsitum. nec obstat l. lex quæ tutores. ibi, autum argentiūque, & quidquid vetustatem temporis. quia ibi loquitur quo ad actualem & non fructuosam conseruationem: sed ad hoc, vt pecunia afferat utilitatem secundum eum vsum, ad quem destinata est, dicitur de rebus quæ seruando seruari non possunt: & ita concludunt omnes. Ex quo infero, quòd si minor constituit arrhas, promittendo certam quantitatem pecuniæ, vt sit quotidie valet constitutio, & arrharum promissio, etiam sine decreto, & non restituitur aduersus talem arrharum donationem, nisi immoderatè donasset: quod est quotidianum. Vnum nota, quòd si minor sine decreto constituisset & promississet arrhas in casu, quo erat necessarium decretum, quod si post aetatem perfectam transisset quinquennium ratificatur datio arrharum: iste est famosus text. in dicta l. si quando. C. si maior factus. & non est alibi Cyn. ibi illum intelligit, quando omnes alie solennitates interuenerunt, & solum decretum defuit.

Nota ex secunda parte istius l. ibi, *Esila mger*, quòd si mulier decedat cum filiis illius mariti, à quo habuit arrhas, quòd de quarta parte arrharū potest ad libitū disponere pro

anima, & tres partes debentur filiis illius matrimonij, & ipsi succedunt in dictis tribus partibus; & si filios non habuerit, potest ad libitū siue in vita siue in morte disponere de arrhis tanquā de proprio patrimonio; & si ipsa moriatur ab intestato absque filiis illius mariti arrhæ deuoluuntur ad maritum & ad suos heredes, & si habuerit filios ex diuersis maritis, filij ex patre succedūt in arrhis patris sui, & sic solut. matrim. mulieris efficiuntur arrhæ secundum formā hīc traditā, & in hoc exorbitat hæc lex à iure cōmuni, vt dictū est. Accedit pro hoc text. singu. in c. fina, §. sanē. de donatio. inter virū & vxor. vbi tex. dicit, quōd quēadmodum solut. matri. dos redit ad mulierē regulariter, ita donatio propter nuptias redit ad virum: nam dicit tex. hoc esse verū, nisi de consuetudine contrarium obtineat, & est ibi casus, quōd valeat consuetudo, vt mulier soluto mari. lucretur donationē propter nuptias, & fortius secundum Abb. valebit statutū, cū statutum habeat consensum expressum: cōsuetudo tacitū. l. de quibus. de legi. & sic cum dicta cōsuetudine cōcordat expresse lex ista, quam nota: & ibi Hostien. & Ioan. Andræ. dicūt quōd loquitur ille tex. de cōsuetudine cuiusdam regionis, vbi mulier lucrabatur donationē propter nuptias, & fortē refert se ad consuetudinem huius regni, de qua fit mentio in capitu. & si necesse.

68 eodem titulo. † Circa hoc quæritur de quadam quæstione valde singulari, super qua (non sunt multi dies) fuit cōsultus à quodam milite potentissimo, vtum mulier in arrhis suis habeat tam plenam facultatē, sicut in proprio patrimonio, ita quōd posset meliorare vnum ex filiis in arrhis, puta, vt sic quotidie, meliorat mulier vñ ex filiis in tertia & quinta, vtum deducetur melioratio de arrhis, vel si potest facere maioriā de eis facultate Regia præcedente, & sic de similibus quæstionibus. Habui de facto consulere: cū quēdam illustis scēmina fecisset maioriā de quibusdam locis propriis, & inter eos erat quēdam villa sibi data in arrhis, fuit noua dubitatio, vtū valeret quo ad dictam villam talis constitutio maioriæ. Et vt gustes rationem dubitandi, considera quōd hæc lex æqualiter distribuit hæc bona nomine arrharum data vxori omnibus filiis illius matrimonij, ibi. *E las tres partes, que dem a los hijos de aquel marido donde las ouo.* & sic videtur æqualiter dicta bona ex dispositione legali esse

69 inter filios diuidenda. † Ad partem affirmatiuam, sc. quōd mulier

mulier hoc posset, tanquam si bona essent simpliciter propria: probatur primò à simili ex eleganti doctrina Bald. in auth. si quas. v. colu. in vers. iuxta hoc quarto. C. de sacrosan. eccle. dicit, quòd si pater recepisset emphyteosim pro se & filiis suis, quòd posset eam prælegare vni filiorum: mouetur, quia filius videtur capere tanquam ex donatione paterna dictam emphyteosim: vnde quo ad filium in potestate potest illam reuocare, & conferre in solidum alteri filio. l. ij. de inoffi. donatio. idem sequitur Ioan. de Imol. in c. potuit. de loca. per rex. & doctrinam Bar. in l. qui Romæ. in §. Flavius. ff. de verbor. oblig. refert se vidisse ita dubitari de facto, & sic consuluisset, idem Roma. consi. xxxv. incipit, visa facti serie. mouetur, quia rem ac ius hæredis testator legare potest: de lega. in §. non solū. ff. de lega. ij. l. si quis seruū. in prin. & tenetur hæres ad rem præstandā seu ius cōcedendū, ex quo habet, nec rei æstimationē præstat: not. casus in l. vnū ex familia. §. si rem, de lega. ij. quæ iura secundū eum apertè decidūt quæstionē. idem cōsultuit Petrus de Ancha. in consi. cxliij. incipi. Pro domina Paula. multū facit, motus, quia filiis nō est quæsitū ius ad dictam emphyteosim de præsentī, sed demum post mortem patris: quia sic accipiendo ordine successiuo videtur accipere, s. post mortē, vt latè Bar. in l. Gallus. §. quidam rectè. de libe. & posthu. & ab hoc iure, quod est in spe acquirendi, non acquisitum re. potest pater priuare filiam: vt inquit Bar. in dic. §. Flavius. probatur in l. ij. ff. de seruis exportan. Item allegat illud fundamentum Bald. in dic. auth. si quas. §. quia videtur ius acquisitum ex quadam donationē, quæ potest per patrem reuocari tacitè & expressè: licet non allegat Bald. cuius prius fuit hoc fundamentum. Certè determinatio huius quæstionis non vrget mulrum in proposito propter duo. Primò, quia solū loquitur decisio & thema quæstionis, vbi erat filius ius quæsitum in spe ex contractu paterno, maximè ex contractu lucratiuo, scilicet ex causa profectitia & reuocabili, nostra quæstio est, quando ex dispositione legali bona applicantur filiis. Secundò, quia dicta conclusio non approbatur indistinctè, immo contrarium tenuit Bald. & ibi Angel. in l. item veniunt. in §. nunc videamus. ff. de peti. hæred. s. quòd non posset vni filiorum prælegare: & loquitur Angel. in tali emphyteosi, quæ non posset ad hæredem extraneum deuenire. Hanc partem secutus est

An lra. Sicut in c. poruit. de loca. & refert se consuluisse, & ut disse dubitari de facto in quibusdam excellis Romanis. Idē consuluit Ange. in cons. clxxxj. per fundamenta optima, de quibus latius in dicto cons. Item quia fundamenta Bal. in d. authē. non militant in proposito, quia ratio potissima, qua ipse mouetur ad decidendū, quod posset prælegare, est, quia videtur filius acquirere ex donatione paterna, quæ ad libitū est reuocabilis, secus est in proposito nostro, quia tractamus de matre à qua non prohibetur donatio: ideo Bal. in d. auth. dicebat quod in emphyteusi materna, quam mater accepisset pro se & filiis suis: secus esset, quod mater non posset illa prælegare. quod infert aliquid ad propositum, & sic argumēta istius quæstionis pro & contrā, non persuadent mihi multum ad decisionem huius quæstionis, quæ propriè loquitur in bonis, quæ filiis acquiruntur principaliter ex dispositione legali, & vide largas remissiones super hac quæstione positas per Alex. tam in d. §. si liberi. l. ut iuris iuradi. quā in l. apud Iulianum. in §. si quis alicui. ff. de leg. j. pro hac parte facit tex. qui Bar. videtur mirabilis in l. vnum ex familia. §. sed si fundum. ff. de leg. ij. ibi, cui voles, aut quibus voles. intelligendo ut ibi Bar. intelligit, quod fuisset disunctiua legis, nō testatoris: quod si testator dixerit, relinquo quibus voles de familia, quod potest vnum eligere. facit l. cum quidam. ff. eo: ergo in proposito licet filiis applicetur, potest mater vnum eorum eligere. Præterea allego tex. ad hoc famosum in terminis in l. in quibus. in §. si C. de secun. nup. ibi, eligendi videlicet quos voluerint ex liberis superstitibus non adempta licentia. ubi est casus not. qui loquitur in casu, in quo mulier tenetur reseruare filiis primi matrimonij donationem propter nuptias, quam ipsa lucrata est, quod si filius, qui debebat habere partem illius donationis, moriatur filiis relictis, mater potest eligere filium, vel nepotem, vel ex nepotibus alterum: & hoc secundum vnum intellectum, vel secundum aliū ipse filius præmoriens potest inter filios eligere dicēdo, domina mater, portionem illam quam vos debetis mihi restituere, restituatis filio meo prædilecto, quem eligo: & in hoc secūdo intellectu reputatur mirabilis illa lex: & sic licet portio sua pertineat ad filios suos, ut ibi dicit tex. tamen potest eligere vnum ipse, siue mater. Præterea facit tex. valde notandus in l. generaliter. in §. negotia. C. de secū. nup. ibi tex. dicit,

dicat, quòd quemadmodum bona à parte prouenta vxor tenetur referuare filiis còmunibus, ita maritus tenetur referuare filiis bona ab vxore prouenta. Subdit tex. eleganter diuidendi res quoq; inter eos liberos ipsis parentibus pro suo arbitrio, vel eligendi quem voluerint licentiam non denegamus. Similis tex. est in l. forminæ. in fi. C. de secū. nup. ibi, dummodo ex his tantum, quos tali successione dignissimos iudicamus, in quem contemplatione meritorum liberalitatis suæ iudicium mater crediderit dirigendū, quæ iura sunt pulchra in proposito. Ad partem negatiuam, quòd non posset, facit tex. in l. vnica, in §. videamus. C. de rei vxor. act. ubi tex. dicit, quòd si pater moriatur prius quàm filia sua, quant ipse dotauerat, quòd actio de dote integra còsolidatur in filiam, sequitur tex. & facit quòd intantum actio de dote consolidatur in eam, & dos efficitur proprium eius patrimonium, etiam si à patre fuisset exheredata, vel alij hæredes instituti cum ea: quia neutro casu ad alios hæredes pertinet aliquid de dote, nec actio dotis diuiditur inter omnes hæredes, sicut ceteræ actiones, ecce casum, quòd ibi dos pertinet integrè ad filiam ex dispositione legali. & dicit tex. quòd pater non potest hanc dispositionem alterare, imò etiam si eam exheredet, vel alios hæredes instituat cum ea, non admittuntur ad aliquid in dote, imò præcipua est filia, sicut lex ei concessit. Est verum, quòd potest responderi quòd in d. l. dicta bona dotalia expressè adiudicat lex filia dotatæ sine parte aliorum, ideò nimirum si auferatur patri potestas legandi alijs filiis, quibus lex expressè aufert, sed in proposito nostræ legis arras omnibus filiis concedit: sed potest responderi, quòd eadem ratio videtur subesse in omnibus quo ad partem aliquam contingentem, sicut de vno quo ad totum: nam ex quo hæc lex distribuit inter omnes, pars quæ cuiuslibet pertinet, ita est sua, sicut si totum ei distribuisset: sed cum attribuendo totum filia, ei non potest per partem auferri, ita nec partem, quant tibi adiudicat, cum idem sit de toto quo ad totum, sicut de parte quo ad partem. l. quæ de tota de rei ven.

† Hinc est quòd Bal. eleganter in l. quoniam nouella. C. de inofficio. testamen. iij. colum. ver. secundò queritur nunc quid filia, dicit, quòd licet posset filia grauari in dote restituenda in eo, quod est ultra legitimam, de leg. iij. l. fina. §. filia. & Cinus in d. §. videamus, tamen hoc intelligit quandò

dos esset reuersura ad hæredem grauantis: sed si iure consolidationis pertinebat ad filiam, quod est regulariter, vt in d. §. videamus. est casus: non valeret grauamen nec fideicommissum, nisi tantum filia relinqueretur quatenus ipsa grauatur l. Titia. in §. quæ in irrita. de leg. ij. l. pater filiam in princ. ad leg. Fal. refert se sic consuluisse. idem tenet Bar. in d. §. filia. & sic videtur, quod in eo beneficio legis filiis acquisitum est, non possunt filij grauari. Facit tex. in l. si seruo fidelicommiss. in prin. melius in versu. idem probandum, vbi tex. dicit, quod si quis emisset seruum ea lege vt manumitteret, quod si testator eum manumittat, & instituat hæredem, non efficitur hæres necessarius: rationem subdit tex. ibi, quia ex beneficio legis consequebatur libertatem ex constitutione diui Marci, vt in l. ij. C. si man. ita fue. alie facit l. cum pater. in §. Titio, de leg. ij. cum alijs. & l. pater filium. ad leg. Falc.

Præterea ad hoc propositum facit tex. singu. in authen. de nup. colla. iij. §. venient. ibi, non enim permittimus parentibus non recte introductam electionem: & ibi, ideoque secundum portionem vnusquisque lucretur. ecce ibi casum singularem disponentem, quod illud quod lex mandat filiis reservari à matre vel patre transeunte ad secundas nuptias, veniat æqualiter inter eos diuidendum, nec permittatur ei eligere vnum ex dictis filiis: & ex illo tex. sumpta est authen. lucrum hoc. C. de secun. nup. vbi tex. singulariter dicit lucrum hoc æqualiter inter liberos lege distribuitur, non arbitrio parentis permittitur: idem dicit tex. in §. prospeximus. in auth. de non eligen. secun. nuben. colla. j. ibi, nullam esse licentiam matri alios quidem filiorum eligere, alios autem exonerare: & ideo Bal. in d. authen. lucrum hoc dicit inferri ex verbis dictæ authen. quod vbi lex ipso iure disponit, cessat hominis dispositio, per quam destrueretur vel impediretur legalis dispositio & prouisio. Et per ista hæc pars videtur mihi sustentabilior, tamen non assero determinate, & per dicta iura Authenticorum videtur sublatum fundamentum antè positum, quod potius vrgeri videbatur, scilicet d. l. in quibus, & generaliter, & formina: quia in quantum illa iura permittebant parentibus electionem, corriguntur per dicta iura Authenticorum. Item quia hæc lex videtur facere distributionem inter filios illius matrimonij, à quo venerunt arrhae, & non dat partem alijs filiis alterius matrimonij.

Item

Item in certis casibus illas lucratur, ut hic: & sic non est iudicandum de eis tanquam de proprio patrimonio mulieris simpliciter, sed prout hæc lex disponit: ergo cum distribuat arrhas inter filios, & ipsi videntur eas habere ex distributione legali: militabit d. authen. lucrum. & auferetur parentibus potestas de eis aliter disponendi, quam lex distribuit, sed æqualiter diuidentur inter filios. Probatur hæc opinio in l. Por que alas mugeres: in foro iuzgo, in libro iij. titulo, de los bienes que pertenecen por natura: ubi tex. dicit *E las tres partes deuen frucar a los hijos si fuere vno señero, o muchos.* facit in simili tex. in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Treb. ubi tex. dicit, quod si quis rogauit uxorem suam, ut cum moreretur, hæreditatem suam filiis restitueret, quod omnibus deberet fideicommissum: ita quod vxor non habebit potestatem eligendi vnum ex eis. In vno casu indubitanter tenet hanc opinionem, scilicet quod si mater transisset ad secundas nuptias, posito pro constanti quod non perdit arrhas: quia tunc de necessitate tenetur relinquere arrhas filiis primi matrimonij, à quo arrhæ præcesserunt, ut iste tex. disponit: nam dico, quod tantum necessitatur tunc illis relinquere, quod ipsa non potest meliorare aliquem filium suum & primi mariti in eis: nec facere maiorem in vnum ex dictis filiis, sed æqualiter ex distributione legali debent inter eos diuidi. Iste est casus in dicta authen. lucrum. & in d. §. venient. & in dicto §. prospeximus. quod tene menti ad practicam: quia in diuisionibus bonorum rarò vidi hoc oppositum in melioratione, à matre facta indistinctè de bonis suis.

† Sed fortiter videtur obstare decisioni principalis questionis: quia si mater meliorat in arrhis vnum ex filiis suis, licet ex capite prædicto non videtur valere: tamen poterit iste filius melioratus se iuuare ex validitate prælegati dato quod arrhæ essent omnium filiorum, cum testator posset testari de bonis alienis, & illa legare, ut in l. cum rem alienam. C. de lega. maximè in præiudicium sui hæredis: quia testator potest legare rem hæredis: ut est casus nota. in l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de lega. ij. vnde videtur quod valeat prælegatum seu melioratio etiam in parte aliorum hæredum: & quia non valet legatum rei alienæ ignoranter factum, credens testator rem esse suam, nisi legeretur coniuncta personæ, ut d. l. cum rem alienam. Bal. mouet in terminis hanc diffi-

cultatem in d. auth. lucrum hoc. cum tex. ibi, auferat potestatem eligendi & distribuendi matri in donatione propter nuptias & aliis bonis à marito prouentis: vnde dicit ipse, nōne quis potest testari de bonis alienis in pręiudiciū sui heredis, maxime inter cōiunctas personas? vt in l. cū rē alienam. respondet dictam obiectionem veram esse, si intendit testari tanquam de re aliena, secus si intendat testari de re, in qua ius habet: quod in dubio pręsumitur, etiam si tale ius fiat caducū morte. C. de lega. l. vxor patruī. ff. de vsufru. leg. l. si Stichus. hęc ille. Sed quia in casu nostro esset pręlegatum à coniuncta coniunctæ, serua dispositionem l. cū pater. in §. euictis. ff. de lega. ij. & largissime tradunt Legistæ in d. l. cū rem alienam. & d. §. euictis. & d. §. si rem. & Canonistæ in c. si filius. de testa. Et ne decipieris: quia respectu legitime non habet locum dispositio illius legis, vnum ex familia. in §. si xciu. vt ipi tenent Bar. & dixi singulariter in commento à me facto ad l. quoniam in prioribus. C. de inof. testamen. in vij. extensione, nihilominus tene menti distinctionem, quam Bal. facit in d. auth. lucrum hoc: & ista est tanquam noua, in practica commendabilis.

72. *Quæritur etiam nunquid dispositio istius l. permittentis mulierem debere seluctari arrhas, & posse de eis disponere certo modo habeat locum etiam in ea, quæ est vidua tempore quo disponit de dictis arrhis: vel solū in ea, quæ decessit viuente marito? & hęc quæstio de paruo dubio, deseruit, & satis determinatur per hanc l. & dico quod siue tempore quo vxor decessit ab hac vita est nupta, & viuīt eius maritus, siue sit vidua, habet locum huius l. dispositio: intellige quo ad disponendum de arrhis in vita & in morte, quando est vidua secundū formam hic traditam, quia si decederet viuente marito, in morte potest de eis disponere, in vita mariti non: cū ipse habeat supportare onera matrimonij, & per hoc debet fructus habere. Tamē ad propositum de vidua allego singularem conclusionem Pau. de Ca. in rub. ff. sol. mat. concludentis, quod si statutum disponat, quod mulier habens liberos non potest testari nisi de quarta parte suæ dotis, & reliquas tres teneatur reseruare liberis, habebit locū nedum in muliere testate quando nupta est, sed etiam si tempore quo testatur, esset vidua: dicit fuisse de facto, & sequitur ibi. Alexā. in xj. col. ratio est: quia etiam solu. mat. dicitur dos in rub. ff. solu.*

ff. solu. matri. l. ij. in prin. ff. eo. l. etiam. de fundo dota. Bart. in l. si marito. in §. j. eo. tit. & alibi: & per hoc reperio Alex. consuluiffe in consil. cij. in iij. volu. quòd statutum disponēs super dotibus certo modo restituendis post mortem habebit locum in vidua. satis ad propositum facit conclusio Bal. in l. j. C. unde vir & vxor. vbi dicit, quòd si statuto ciuitatis cauetur, quòd si mulier contraxit secundas nuptias; & de utroque matrimonio filios habuerit, quòd dotem suam teneatur relinquere liberis vtriusque matrimonij æqualiter, sicut est Mutina: quòd si mulier, quæ est in tali casu vidua tempore mortis astringitur dicto statuto, quia dotata dicitur etiam quæ dotem recuperauit solu. matri. C. communia vtriusque iudi. l. si. ff. pro socio. l. si socius pro filia. de colla. l. filiar. & quia ita se habet cõmunis vsus loquendi. quod est notandum: & ita praticatur, & Bal. ibi sequitur Salic. & alij Moderniores. Est bonus tex. in l. etiam. ff. de fund. dota. vbi solu. matri. vocat lex dotalem fundum datum in dotem. facit l. omnem. C. de bo. mater. l. filius. §. vidua. ff. ad municip. quæ iura ad hoc propositum allegauit Roma. in d. l. j. & hoc nota ad primam, & secundam partem huius legis.

† Vltcrius nota istum text. quòd mulier lucratur arrhas. 73
& potest de eis disponere siue in vita siue in morte, si non habeat filios: nam dicit text. *E si filios no huiere haga de sus arras lo que quisiere quier en vida quier en muerte.* Sed pone, quòd mulier habuit filios qui omnes decesserunt, vtrum erit idem? respondeo quòd sic. iste est casus singularis in l. foemina. in §. fina. C. de secun. nupt. ibi, vel natus natæ decesserit, est lex expressa in foro iuxta l. ij. titulo, *de la terna que pertencen iure natura.* Nota etiam istum text. ibi; *E si la muger hyos de dos maridos,* &c. quod si mulier transseat ad secundas nuptias, tenetur reseruare arrhas quas habuit à primo viro filiis illius matrimonij, & mariti à quo habuit arrhas: & filius vnius mariti non habet partem in arrhis procedentibus ab alio marito.

Crederem tamen, quòd quando mulier transiit ad secundas nuptias, in totum tenetur reseruare arrhas filiis illius primi mariti, nec de eis aliquid potest disponere, nec de quarta parte, & ita credo limitandum istum tex. hîc, inquantum permittit vxori, vt posset disponere de quarta parte arrharum: quia non obuiet, si ipsa transisset ad secundas nuptias, imò

tunc integras arrhas tenetur referuare filiis illius mariti à quo habuit. Et quòd per transitu ad secundas nuptias mulier perdat arrhas, & liberis in totum teneatur referuare, est text. nota. in authen. in donatione. C. de dona. ante nup. quæ est infra d. l. sceminæ. dicit enim text. ibi, in donatione propter nuptias, etiam si alius pro viro dederit, deserit eam proprietatis. & est ille tex. multum notandus: nam oppositum videbatur, cum hoc non est quæsitum beneficio mariti sed extrinsecus. sed Bald. ibi. assignat rationem decisionis, quia quãdo contemplatio alicuius est finalis causa dandi, ipse dedisse videtur. ff. de vulg. substit. l. sed si plures. §. in arrogato.

Pro hoc allego alium text. notandum in l. generaliter. C. de secun. nupt. vbi text. dicit nec interest, si alter pro marito donationem ante nuptias, vel pro muliere dorem crediderit offerendam. Hoc est satis notandum per id quod infero ad finalem partem huius legis, quæ permittit patri dare arrhas pro filio vxori: quòd istas arrhas eodem modo tenetur filius illius matrimonij referuare, & perdit per transitum ad secunda vota, sicut si maritus dedisset, & ita extendes eleganter hanc secundam partem, quæ disponit vt filius secundi matrimonij non habeat partem in arrhis datis à primo viro, sed illas habeant filij primi matrimonij, vt hoc vendicet sibi locum, non solum si vir dedisset arrhas, sed si pater eius pro eo seu alius quicumque. quod nota, quia non rasta

74

sic punctualiter. † Adde etiam quia eodem modo sicut mulier perdit dorem propter adulterium ita perdit arrhas, si maritus vult, ita dicit text. in l. si istius titu. l. j. & ij. lib. iij. titulo, de los adulteros. est casus nota. qui loquitur expressè in donatione propter nuptias, quam mulier debet lucrari ex pacto vel aliàs, in c. plerunque. de dona. inter vir. & vxo. iuncta glos. in parte, dotalium. secundum vnã expositionem, quæ expositio approbatur ab omnibus. est casus in l. consensu. C. de repud. §. hæc nisi vir. ibi, suam dotē & ante nuptias donationem amittit. vide text. in authen. vt lic. ma. & auix. §. quia verò plurimas. colla. ix. Item perdit arrhas si causa adulterandi recessit à domo mariti, etiam si non proberetur contra eam adulterium: ita dicit text. in l. finali. huius titu.

Et quando fugit sine causa, & forum pernoctauit, præsumitur causa adulterandi recessisse. l. consensu. in §. vir quoque. C. de repud. si fugeret ad parentes vel alias personas su.

spirione

spicione carentes, vel nisi vir eam de domo eliecisset. hoc totum probatur in d. §. quia verò plurimas. & tenet glo. & ibi Doctores in d. §. vir quoque in parte, foris. & quod mulier perdat donationem propter nuptias propter adulterium, est casus in l. si. C. de repud. ibi, quemadmodum dos & donatio propter nuptias perit. Et quomodo intelligatur hæc verba si maritus vult, & si ipse non accusavit in vita, si hæredes possunt accusare, & ei opponere adulterium ad finem lucrâdi dotem & arrhas? vide tex. in l. rei iudicatæ. in §. morum. ff. solu. mar. & ibi Bar. & latissimè Moder. tex. & ibi Salic. & alios, in l. si. C. de adulte. vulgaris est materia, ideo eam obmitto; & de muliere recedente à viro quod perdat dotem & donationem propter nuptias, est casus in d. c. plerunque. & ibi vide, quid si maritus eam expulisset adulterio existente notorio? & vide glo. & Abb. in c. si. de adult. Rodericus.

EX TITULO TERTIO

Lex XIII. De las deudas.

Ex hac lege disponitur quòd mulier non possit contrahere sine licentia viri. Multa ex huius legis lectura fuerunt concremata, & inter alia quæstio illa singularis & quotidiana, vtrum mulier posset contrahere sine viri licentia in pias causas: de qua per Bal. in l. generali. C. de sacrosan. eccl. quæ quæstio fuit latissimè in modum disputationis tractata per genitorè meum: sed quia ex fragmentis potest elici veritas huius difficilis & utilissimæ quæstionis, ponam ad pedem literæ, quæ scripta reperi, quæ sequuntur.

S V M M A E.

- 1 Mulier an prohibeatur cōtrahere in pias causas, sine licētia viri.
- 2 Statutum seu consuetudo concernens solennitatem actus adhibendam tempore contractus, an liget clericum.
- 3 Solennitatem iurisdictionum in dispositionibus ad pias causas servare sufficit.

Leges

- 4 *Leges super pertinentibus ad pia loca facta, non valent, nisi auctoritate ecclesiastica confirmata.*
Apostoli dictum Imperatoris dicto praualeat.
- 5 *Relicta ad pias causas secundum canones, non secundum leges civiles iudicari debent.*
- 6 *Statutum dispiciens non posse legari, etiam ad pias causas, nisi coram septem testibus, tanquā contra animarū salutem non valet.*
- 7 *Elemosynam dare, magis debitum est, quā donum dare.*
Anima rebus omnibus proponenda est.
- 8 *Mulier si cum patre absque viri licentia contrahat, contractus non valet.*
- 9 *Præsumptio metus tollitur si in præsentia amicorū contractus fiat.*
Reuerentia nulla paternæ coequanda.
- 10 *Lex ubi duas habet in se principales rationes, una earū cessante, altera remanente, nihilominus remanet illius legis dispositio.*
- 11 *Contractus mulieris mercantiam exercentis, absque licentia mariti factus, valet.*
- 12 *Mulier potest, absque mariti licentia, contractum sibi utilem facere.*
- 13 *Ad hunc negotiorum gestorum obligatur mulier, si ex rerum administratione est lucupletior effecta.*
- 14 *Possessionem per pupillum solum potest quis acquirere.*
- 15 *Gesta per mulierem in officio procuratoris extraiudiciali ab ea suscepto sunt valida, non obstante statuto vetante illam posse obligari.*
- 16 *Mulier ex delicto obligatur: Item & prodigus.*
- 17 *Statutum dicens adulterum non posse absque consensu propinquorum contrahere, circa bona, non circa personam intelligi debet.*
- 18 *Mater patre carens, an absque matris absentis consensu contrahere possit.*
- 19 *Auctoritas iudicis, loco mariti absentis potest adhiberi in contractu per uxorem fiendo.*
- 20 *Filia propter necessariam patris absentiam, potest ad dotem agere, cum cautione de rato.*
- 21 *Marito recusante licentiam uxori ad contrahendum præstare, an & quando iudex supplere possit.*
- 22 *Arbitrium iudicis quando in puella maritanda necessarium sit.*
- 23 *Filia potest matrimonium contrahere absque patris furiosi consensu, interposita iudicis auctoritate.*
- 24 *Licentia utrum ex diuturnitate temporis intercessisse præsumatur.*

matur. vsque ad numerum 26.

25 Doctrina Baldi male & inaduertenter à Saliceto reprobata.

26 Pessissio mariti & vxoris quodam modo est promiscua.

27 Tempus triginta annorum requiritur ad præsumentum licentiam seu consensum intercesisse.

28 Limitatio l. si filius. C. de petit. hered.

29 Verba statuti disponentis mulierem non posse testari sine consensu consanguineorum, qualiter intelligenda sint.

30 Limitatio l. j. & iij. ff. de aucto. tuto.

31 Patientia vbi alicui consensum inducenti iungitur, pro consensu habetur.

32 Maritus an possit præstare licentiam vxori per nuncium, vel epistulam.

33 Præscriptio an currat mulieri, constante matrimonio, in bonis extra dotem.

34 Intellectus §. ne autem. l. j. C. de anna. except.

Inhonestum iudicari non debet, quod lege permittente fit.

35 Alices præsides vel eim familia competentes, non possunt efficaciter, durante officio, intentari.

36 Contractus ab vxore sine viri licentia factus, non valet.

37 Conditio, de habendo consilium, quoties alicui per legem apponitur, alicui faciens necessario consilium requirere debet.

38 Consilium vbi per non habentem sanum intellectum peti debet, pro consensu habetur.

39 Verbum, venditionis, absolute prolatum venditionem ex defectu solennitatis nullam non comprehendit.

Ratereà † potest adduci in simili id quod in alia materia Bart. determinat in l. j. in v. col. in versu. quartò quæro. C. de sacrosan. eccle. vbi dicit, quòd damnatus ad mortem non potest ad pias causas testari. subdit rationem, quæ facit, quia ex quo iste sic damnatus perdit bona, quæ applicantur personis, de quibus in auct. bona damnatorum. C. de bo. dam. si permitteretur testari ad pias causas, esset in illorum præiudicium: quod non est fatendum. Sentit ergo, quòd vbi lex prohibet aliquè testari fauore alterius, nunquā fauore piæ causæ talis prohibitio censetur remissa: probatur in c. licet. §. si. de sepult. lib. vj. quem Bart. allegat in d. l. j. in questione antecedenti. Sic in proposito, ex quo mulier prohibetur contrahere

trahere sine licentia viri eius fauore, quòd hæc solennitas non intelligatur remissa etiam ad pias causas. Optimè facit id quod dicit Dom. in c. si. de immu. eccle. lib. vi. sumptum à Federi. de Se. in cons. lxxviii. vbi dicit, quòd si statutum non prohiberet generaliter translationē in ecclesiam directè sed certo casu, vtputà quia augmentaret portionem debitam de iure naturæ, quæ est tertia ad dimidià, post quod testator relinqueret filio solūmodo tertiam, & residuū relinqueret ecclesiæ, quod ecclesia non haberet totū illud residuū sibi relictum, sed filius debet habere dimidiā sibi à statuto concessam, & residuum ecclesiæ: subdit rationem singularem, quia aliud est per statutū aliquid disponi, per quod omnis via & modus trāsferendi dominia rerum in ecclesiā prohibeatur, & sine causa, & tunc non valet: & aliud est statutū facere, per quod aliquis ex iusta causa reddatur inhabilis ad cōtrahendum cum quacunq; persona, maximè in cōtractu odioso, vt in cessione, & valeat: vt in simili facit tex. ff. de condi. & demon. l. cum tale. §. mulieri. & l. cum ita. Sic videtur dicendum in proposito. cum iusta suadente causa mulier reddatur inhabilis ad cōtrahendum sine viri licentia. Et hanc opinionem licet timidus sequitur Andr. Sicul. in c. quod clerici. de fo. compe. xxiii. col. versu ego hanc materiam. & non sine latantia dicit se olim examinasse hanc materiam, secundum quod Deus sibi concessit, tam in Rubr. de re. eccle. non alie. quàm in c. ecclesia S. Mariæ. in cōmēto de consi. & fatetur se dedisse nouissimas solutiones ad iura super hoc loquentia, sed quia isthæc tempora alios mores aliam vitā exposulant, vt aiebat Terentius, reliquit ante dicta tanquā à iuvene enucleata, & firmat tūc quòd lex imperialis apponē certam solennitatē in rebus subditorū trāsferendis, liget subditum etiam quo ad cōtractum seu donationē factam ecclesiæ, per fundamenta, quæ tres columnas occuparunt, licet in effectu paucioribus possent cōprehendi. Ex quibus ad finem infert pridie se cōsuluisse statuto illius regiæ ciuitatis cauebatur, quòd in cōtractu donationis deberet interuenire certa solennitas, quæ obseruātia erat facilis, modò quādā mulier donauit certa loca cuidā clerico, in qua donatione non interuenit solennitas statuti, cōsului dictam donationē esse nullam: dicit ita cōsuluisse Cardin. in splendida vrbe Pistoriensis, vbi vigeat statutū, quòd donatio non infinuata potestati

testati infra mensem esset nulla: quidam donauit clerico, nec insinuauit potestati infra mensem, decidit donationem non tenuisse: quia licet statutum non afficiat clericum, afficit suum subsidium: dicit quod opportuna esset declaratio summi Pastoris super hac questione, in qua se submittit iudicio ecclesie. Idem Andr. Sicut in d. c. relatum. el. j. in specie refert doctrinam Bal. in d. l. generali, & loquitur notabili allegando hinc & inde plura singularia ad vtriusque partis fundamentum, in fine residet, quod aut est constitutio seu lex imperialis prohibens alienationem fieri, & tunc comprehendit ecclesias & alia loca pia, per d. l. si diuina domus. iuncta gloss. sua & doctrina Bartol. ibi. C. de exactio. tribu. lib. x. aut est constitutio municipalis hoc disponens, & tunc secus: quia hoc facere non posset, cum esset contra libertatem ecclesie, ut in auth. cassa C. de sacrosan. eccle. in fine remittit se ad ea, quae latius dixerat in dicta repeti. Rub. de rebus eccle. non alie. cum ergo haec sit lex, videtur generaliter intelligenda etiam ad contractus factos ad pias causas: & per hoc euadi possunt plura argumenta facta ex parte contraria, quae loquuntur & militant in dispositione statutaria. Poteris etiam extendere late hanc questionem ad vtranque partem ex dictis per Barr. in d. l. cunctos populos. & ibi Bald. & in d. auth. cassa. & ex eleganti repeti. facta per Do. Car. in d. c. perpendimus. ubi singulariter loquitur ad propositum, & optimum & elegans consilium Abb. in consil. lxiiij. incipiente quadam constitutione. quod consilium & alia quae hoc propositum possunt coadiuuare, scripsi in l. *Ningun home*, hoc foro lib. iij. titulo *delas mandas*, in illa q. vtrum valeat dispositio d. l. restringens potestatem legadi pro anima ultra quintam: quam l. inserui super l. quoniam in prioribus. & ex dictis eleganter per Andream Sicut in solenni repetitio. quam fecit super Rubr. de re. eccle. non alie. & copiosissime per auditorem Rotae in famoso commento per eum facto super c. ecclesia sanctae Mariae. & super c. j. de constitut. optime & singulariter Abb. in c. quod clericis. de foro compe. in quibus locis plura eleganter dicta reperies, & vide etiam quandam additionem Alexan. in apostolis ad d. l. cunctos populos. ubi multa hinc & inde in genere allegantur. Certum qui vellet tenere hanc partem iusto iudice posset se tueri, considerato quod haec est lex, cuius dispositio habet largas habenas magis, quam statutum municipale: ut est casus in d. l.

si diuina. nec potest dici esse hanc legem in præiudicium & derogationē libertatis ecclesiasticæ, cum nec directè nec indirectè facta sit ad impediendū translationem fiendam in ecclesiā: facta est in fauorē mariti considerata mulieris imbecillitate. Obseruantia solennitatis huius l. non est difficilis, imò nimis facilis, si exigere licentiā mariti, quā si recusaret, sine iusta causa, posset suppleri auctoritate iudicis, ut infra dicitur: & qui hoc vellet tenere, bene posset respondere quod auctoritas domini Bald. in d. l. generali in primo casu loquitur in testamento, in quo dispositio cōfertur post mortem vxoris: & hoc non attenditur secundū hanc l. quæ solum loquitur in contractu, non autem in testamento, quod ad libitum potest facere mulier absque licentia mariti, maxime quia non incurritur tantū præiudiciū ex dispositione testamenti, cum eius effectus sit post mortem: prout incurritur ex contractu, præsertim in præiudicium mariti. In secundo casu loquitur quando offert se & sua tantum, sed cum habet maritum, non potest se offerre. Item in casu quo ipse loquitur, non erat statutum inductū in fauorem viri, prout est hæc lex ex qua ratione, militat illud dictum Bar. in d. l. j. C. de sacrosan. eccle. in iij q. de damnato ad mortem, quod ante retuli: vnde ideo, quia licentia de qua in hac lege, requiritur in fauorem viri, multa argumēta euadūtur de fundamentis doctorum, quæ cōtra hanc partē fieri possent. † Posset hæc quæstio considerari dupliciter, vno modo in contractibus factis cum clerico siue ecclesia, qui licet fiant cum ecclesia, non dicuntur celebrari nec fieri ad pias causas: putā emit mulier aliqua rem ab ecclesia seu clerico, vel accepit ab eis domum in censum vel emphyteosim, vel celebrat cum eis aliquem alium contractū non respectu alicuius piæ causæ, nec habito respectu ad aliquid pium, sed eo modo quo contraheret cum aliquo profano priuato: & tunc æquè potest dici, quod non valeat absque licentia mariti: & in totū seruetur tenor huius l. per fundamenta antè dicta in hac vltima parte, vbi concurrunt opiniones famosorum doctorū fulciæ optimis fundamentis. probatur in l. si diuina. iuncta glo. & ibi Bartol. C. de sacrosan. de qua suprā: & hæc opinio probatur larè ex omnibus fundamentis superius relatis, pro maxime hoc videtur singulariter decidere Abb. in d. c. quod clericis. de foro compe. in vj. colu. in versū, ego verò in hoc articulo. vbi post aliorum

rum recitationē dicit, quòd si statutum seu consuetudo concernit solennitatē actus adhibendam tempore cōtractus: & tunc siue statutū sit clerici siue laici, nō valebit cōtractus, nisi illa solennitas sit observata, hoc ideo quia nō potuit subditus contrahere etiam cum subdito spreta lege superiūs, imò peccauit: de maio. & obe. c. j. de legat. j. l. nemo potest. de test. c. requisisti. & nulla contracta fuit obligatio, cum lex sibi resistat, & inhabilitet consensum suum. l. cum lex. de fideiuf. c. si diligenti. de foro compe. c. cum contingat. de iureiur. & sic contractus non potuit ex vna parte cōsistere. cum debeat esse vtròque obligatorius. l. Labeo. de verbo. signific. facit c. admonet. & c. quod in dubiis. de renun. & quia si contractus non valet, non debet ex eo ius reddi. ad quod bene facit, quod notat Cyn. in l. ij. C. de consti. pecu. facit c. iij. de eo qui mitti. in poss. & quod notat Innocen. in Rub. de consue. nec per hoc potest dici secundū Abb. quòd statutum laicorum ligat clericos, cum potius disponit circa subditos suos ad bonum finem. & si ecclesia seu clericus volunt laicum obligare, debent observare omnia sine quibus ipse obligari non potest. & pro hoc optimè facit etiam illud consilium Federi. in consil. lxxvij. quod suprā retulit: & etiam refertur per Abb. in d. c. quod clericis. quod stante statuto, vt nobilis nō posset recipere cessionem actionis contra popularem, non valebit cessio facta nobili etiam per ecclesiam: cum statutū disponat in casu licito, & inter subditos, & non in fraudem, nec alio modo infringendo libertatē ecclesiasticam: & sic si rectè ponderetur Bal. in d. l. generali. non loquitur nisi quando ad pias causas mulier cōtraheret, licet aliqua ex fundamētis suis cōcludāt: vltra alia plura fundamēta super hoc adduci possent, quæ omittuntur breuitatis causa, & ex locis antè allegatis colliguntur. † Secūdo modo potest cōsiderari, quando fieret contractus cum ecclesiā ad pias causas, purā pro anima sua inuicem elemosinæ, vel pro missis dicendis, donat aliquid, seu facit aliud contractum pro aliqua capellania in vita, seu post mortem, pro anima sua & antecessorum & parentum, & tunc valebit contractus sine licentiā mariti. allego ad hanc differentiam expressam conclusionem Abb. in d. c. quod clericis. in vi. col. vbi postquā posuit theoricam antè dictam, s. quòd statutum cōcernens solennitatē actus adhibendam tempore cōtractus ligat clericos seu ecclesiam,

dicit hoc esse verum, nisi fieret talis contractus pro anima:
 unde dicit ipse ex theorica antè dicta, quòd laicus testàdo de-
 bet adhibere omnes solēnitates legis suæ, aliàs testamētum
 non valebit quantuncunque clericum instituisset hæredem,
 subdit hoc esse verum, nisi hoc fecisset pro anima: ecce ergo
 quòd in materia huius quæstionis, si statutū requirens so-
 lennitatem in contractu liget ecclesiam vel clericum: apertè
 dictus Doctor facit hanc differentiā, scilicet utrum contractus fiat
 cum clerico ut priuato, vel fieret pro anima & ad pias cau-
 sas, & reuera hæc differentia etiam fuit facta per Do. Anton.
 notabiliter in d. c. quod clericis. Nec credas hanc differentiā
 carere fundamento, imò est iuridica: quia secundū eos, ideo si
 pro anima relinquatur, non ligat obseruantia dicti statuti:
 quia in dispositionibus ad pias causas sufficit seruare solen-
 nitatem iurisdictionis, ut in c. relatum. de testa. & quod not. in
 l. j. C. de sacrosan. eccle. & ius canonicū præualet in concer-
 nentibus animā, ut in auth. ut cle. apud prop. episc. in prin. &
 ideo Do. Anto. in d. c. relatum. per illū tex. motus. solum hoc
 fundamētum refert se respōdisse, & consuluisse de facto, quòd
 stante statuto quòd non valeat testamentum nec vltima vo-
 luntas, nisi sit posita in memorialibus cōmunitibus, quod tale
 statutum non habebit locū in testamentis ad pias causas cum
 in talibus relictis non posset fieri statutū in præiudiciū cau-
 sæ piæ: ut disponit text. in d. c. relatum. idem sentit Abb. ibi
 clariùs Imo. & cæteri Moderniores & Bald. in auth. cassa. ix.
 q. C. de sacrosan. eccle. facit dictum Bald. in d. l. generali. lo-
 quentis in his terminis. † Præterea adduco singul. text. in
 l. j. C. de sacrosan. eccle. vbi est casus secundum intellectum,
 quem sequitur Bartol. quòd vnusquisque in mortis articulo
 constitutus, potest relinquere ad pias causas de bonis suis,
 aliquo defectu iuris ciuilis non obstante propter solennita-
 tem probant verba text. ibi, liber sit stylus. & sic debet intel-
 ligi liber ab omni solennitate iuris ciuilis: & quod per libe-
 ram confessionem censeatur solennitas remissa. probatur in
 l. etiam. §. j. de bon. liber. & in l. si quando. C. de inoffic. testa.
 unde ipse Bartol. in solenni reperitione in columna penult.
 vers. quinto quæro dicit, quòd etiam de iure ciuili in dispo-
 sitionibus factis ad pias causas siue per constitutū in mortis
 articulo siue non, nulla requiritur iuris ciuilis solennitas,
 nec in persona testatoris, nec in qualitate dispositionis, nec
 in ord

in ordine disponēdi. duntamē talis dispositio non repugnet bonis moribus seu pietati, & si Imperator statueret contrarium, non valeret, & omnes leges statuentes contrariū non essent seruandæ, ex quo leges factæ super rebus pertinentibus ad pia loca, vel piis actibus deputatis, non valent nisi ecclesiastica autoritate fuissent confirmatæ, vt in d.c. ecclesia sanctæ Mariæ. mouetur etiā, quia in his quæ spiritualia sunt, vel in quorum obseruatione emergunt peccata, iura canonica prævalent legibus. l. priuilegia. C. de sacrosan. ecclesi. sed relictæ ad pias causas respiciunt spiritualia, per quæ consequitur remissio peccatorum, ergo in eis prævalent canones legibus, sed cum de iure canonico hoc videtur expressum, vt in cap. relatum. & cap. cum esses. de testament. ergo. Præterea dicta Apostoli in spiritualibus prævalent dictis Imperatoris. l. j. & ibi nota. C. de secun. nup. & in c. cum secundum Apostolū. de secū. nup. sed Apostolus dicit ad Gala. iij. hominis confirmatum testamentū nemo spernat aut superordinet, nec ibi exprimitur de aliqua solennitate per ius ciuile requisita. † Ex quibus & aliis pulchris fundamentis Bart. in d. l. j. in fina. verbis concludit in hæc verba, quod, non obstante aliqua lege communi municipalivel imperiali. facta vel fienda relictæ ad pias causas debent iudicari secundum canones, & iura diuina, & naturalia, seu gentium, & non secundum leges: Apostolus ad Galat. v. c. qui spiritu Dei ducitur non est sub lege. quæ autoritas fuit allegata per Bart. in dicta repe. in fina. col. ex qua dicit ipse, satis apparet quod in his qui spiritu Dei ducti ad pias causas relinquunt, nō habent locū leges scriptæ, sed vera litera ad Gala. v. dicit, quod si spiritu Dei ducimini, non estis sub lege. Et dicit Bart. eleganter, quomodo scio quod disponit ad pias causas, & spiritu Dei ducatur? dicit hoc declarari ad Heb. viij. vbi dicitur, Qui spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. & glos. dicit esse differentiam inter egi & agi seu duci: egi dicitur ille, qui ex se aliquid facit: agi seu duci dicitur ille, qui nō aliquid facit, sed magis spiritu quodā: ideo quocūque modo instigatione sacerdotis vel alterius ad pias causas relinquat aliquid, spiritu Dei agi dicitur, & sic non est sub lege. facit text. nota. in c. dux sunt. xix. q. ij. vbi spiritus quidem Dei lex est, & quæ spiritu Dei aguntur, lege Dei aguntur. verum est, quod huic auctoritati responderi potest vno modo, quod quæ spiritu Dei

aguntur, non sunt sub lege: intelligitur sub lege peccati, sed bene sunt sub lege positiva, quæ perciperet honesta. ita respondet Imol. in l. tam his. ff. de donatio. causa mortis. recitatum per Alexan. in l. seniū. C. qui testa. fa. po. secūdo modo respondet idem Imol. in l. qui filio. in §. seruus. iij. colu. ff. de hered. insti. c. quod quæ spiritu dei aguntur, nō sunt sub lege, habeat locum in his, qui religionē ingrediuntur, vt patet ex notatis in c. licet. de regula. & in d. c. duæ sunt. vnde secūdum eum nō videtur illud habere locū in eo, qui est in seculo. licet relinquat ad pias causas, quæ duæ solutiones non sunt euangelium, & alibi (Deo cōcedente) examinabūtur. Hinc dicebat Bald. in l. j. circa fin. in lectura. C. de sacrosan. eccle. quod d

6 † si statutū disponderet nō posse legari etiā ad pias causas nisi coram septē testibus, tale statutū tanquam contra salutē animarum non valeret, & ita refert consuluisse Barto. præterea Ludo. Roma. in cōsi. cxvij. incipi. præsens ista particula. in ij. dubio. consuluit quod prohibitio per viam donationis causa mortis non includit casum illum, quo causa mortis donaretur intuitu pietatis. allegat casum singu. in d. l. si sponsus §. concessa. & sic apertē videtur consuluisse contra opinionem, quā tenuerat in d. auz. similiter. Hoc consiliū refert Andræ. Sicu. in d. c. relatū. sed ego in meis consiliis illud non potui reperire. Præterea ad hoc faciunt pulchra verba eiusdē Bald. in d. §. concessa. in recollectis ex relatione Andræ. Sicu. in d. c. relatū. vbi sumit argumentum ex illo tex. quod prohibita alienatione simpliciter, non intelligitur prohibita ad pias causas, nec intelligitur prohibita eleemosyna. Allegat Marti. Syli. & Cyn. ibi in addi. subdens magis ad propositum, an prohibita alienatione, fortē in testamento vel lege municipali, videatur prohibita eleemosyna? refert quosdā dicere quod sic: contrariū dicit se credere ex eo. quod in hac generali prohibitione videtur excepta persona Imperatoris. l. imperialē. C. de prohib. seu. alie. per Fede. Itē † quia ille, qui dat eleemosynā, magis videtur dare debitum quā donum. l. j. C. de mendi. lib. xj. maxime quia eleemosyna continetur sub diuino præcepto: & sic hæc prohibitio non dare eleemosynam esset contra euangelium & cōtra bonos mores, ideo non valet huiusmodi statutum, ar. l. cōuenire. de pactis dota. & quia videtur dari in remedium peccatorum, propter quod emanauit dispositio l. j. C. de sacrosan. ecclesi. ne talia relicta

euangesc

evanescentes propter iuris civilis solennitates non obseruatas: & ipse And. Sicut. in d. c. relatum. dicit, & ultra alios ponderat tex. in d. §. concessa. per quem indubitanter dicit hanc opinionem probari inducendo sic, quia dictus §. secundum eum fundat se super hoc, videlicet quia ideo valuit talis donatio loci pro sepultura: quia donatorem non facit pauperiorem, & accipientem non facit locuplettorem: unde secundum eum ibi præsupponit tex. quod quis donando religioni non efficitur pauperior. & sic est casus pro dicto Martin. Sylli. & sequacium, & pro statuto præfato: quia cum statutum dicit, quod mulieres non possint disponere de rebus suis sine consensu propinquorum, considerauit enim fragilitatem mulierum, ne efficerentur pauperiores, & ideo voluit, quod disponent cum consensu propinquorum: sed donando ecclesiæ & piis locis non efficitur pauperior, ut in d. §. concessa. ergo sequitur, quod non obstante tali statuto potest mulier donare ecclesiæ sine consensu propinquorum. hæc ille. Sed cum supportatione Andr. Sicut. inaduertere ponderat illum tex. ad hoc, quod non dicatur donans effici pauperior, quando donat pro sepultura locum suum, ibi tex. dicit, quod non efficitur locupletior donatarius, cum locus sibi donatus efficiatur religiosus, & per consequens in nullius bonis. ibi, porro hic non videtur locupletior: & ibi, non tamen fit locupletior: ideo fuit deceptus in ponderando hoc modo illū tex. & melius facit tex. in ver. proinde, ibi, & si maritus ad oblationem Dei. & ibi, sed si quid ei detur, ut donū Deo detur: & ibi quare & si oleum pro ea in ædes sacras. unde licet sit verum (ut intra dicam) quod non posset dici, quod non efficiatur pauperior, qui donat pro anima, tamen ad hanc considerationem non meruit ille tex. allegari.

Superest nunc respondere ad d. §. donare. & ad c. imperialem, & ad d. l. generali. in quibus Romanus posuit fundamentum contra Baldum, & certè tex. in dicto §. donare. videtur fortiter virgere in quantum prohibet alienationem feudi fieri etiam pro anima, nec pro dote filiarum: ibi, donare autem aut iudicare pro anima, vel in dote pro filia dare, nullius curiæ poterat consuetudine: & intantum fuit visus ille tex. aliquibus terribilis: quod quidam archiepiscopus Euredumen. in quadam summa, quam fecit in titu. iiii, refert secundum Baldum, quod multi credebant illum tex.

esse falsum. cum Imperator non poterat statuere, ut ecclesie, vel in pios usus non posset legari. Sed respondeo q̄ ille tex. recte consideratus non producit tantum effectum, quod per ipsum reddatur non vera dicta conclusio Bal. nam q̄ quis nō posset alienare feudum pro anima, non est contra privilegium ecclesie, nec in eius præiudicium hoc est statutum: sed hoc operatur ipsa feudi natura, & quodammodo vitiū, quod rem comitatur. C. de acquirē. pos. l. vitia. ut dicimus in usu-
fructu & aliis iuribus separabilibus à persona. ff. de noua. l. si ususfructus. & quia esset relinquere seu disponere pro anima de beneficio & bonis domini non de propria, non dico me authorem, sed Bal. qui ita respōdet in d. §. donare. quem Roma. tacuit, quanquam Host. in summa de immu. eccle. tenuerat quod feudum paternum vel proprium posset ecclesie legari, nisi consuetudo semper repugnet: quod non admittit Bal. & sic ratio dispositionis illius tex. fuit illa: quia feudum non est in pleno dominio feudatarij, quod clarē constat ex eo, quia prohibetur feudum dare in dotē pro filia sua: quod nō esset, si esset res propria sua. & Idem sentit Bal. in d. c. imperialem. iij. col. in ver. quæro an vassallus posset dare feudū in dotem. Ad l. generali. in quantum tex. dicit quod tamen alia iuris ratione munitum sit, reperio Bar. respondisse in d. repetitione l. j. C. de sacrosanct. eccle. xvj. colum. in fi. in vers. nec obstat prædictis. & respondet dupliciter. Primò, quia ibi loquitur quando testator non erat in mortis articulo constitutus in d. l. j. secus licet de iure canonico: idem si non esset in mortis articulo constitutus, respondet secundò munitum ratione intelligi nō solennitate, sed q̄ relictum sit rationabile, & non sit contra pietatem, si hæc solutiones sunt veræ, nō est presentis speculationis principaliter: quia omnes pro posse conati sunt reprehēdere Bar. in d. repetitione. Ad propositum nostrum sufficit respondere quod licet illud esset de iure ciuili, tamen iam de iure canonico, quod præualet in istis causis piis, per c. cum esses. & c. relatum. est statutum q̄ leges ciuiles amodò locum non habeant in relictis ad pias causas, sed prout disponitur in d. cap. † Ad prædicta facit, quia in hoc versatur magna vxoris utilitas facere bonum pro anima sua, quæ omnibus rebus præponenda est l. fin. C. ad leg. Iuh. repetun. optimus tex. in l. sanctimus. C. de sacrosanct. eccle. ibi, cum autem veteres leges ea, quæ diuini iuris
sunt

sunt humanis nexibus non alligari sanxerunt. & in fine l. ibi animas hominum quibuscunque causis. & hæc tanquam nouiter ponderata perpetuò memoriæ tradantur ad defensionem Bal. Nihilominus cogitabis super his, quia lex facta est in fauorem mariti: vt antè dixi, & disponit in casu diuerso à casu Bal. in d. l. generali, scilicet de cōsensu propinquorum, qui exigebatur principaliter in fauorem vxoris ob eius imbecillitatem, quæ videtur cessare contrahendo ad pias causas pro anima, iuxta illud: Thesaurizate thesauros vestros in cœlis, vbi non est erugo nec tinea. sed in proposito ista licentia exigitur in fauorem mariti, cui vxor subiecta est, Genesij iij. vnde loquendo expresse in eleemosyna sanctus Thomas in ij. q. xxxij. articulo octauo ad finem dicit. quòd si vxor habet alias res præter dotem, quæ ordinatur ad sustentandum onera matrimonij, vel ex proprio lucro, vel quocunque alio licito modo, potest dare eleemosynam etiam irrequisito assensu mariti, moderatas tamen ex earum superfluitate vir depauperetur, aliàs verò non debet dare eleemosynas sine consensu viri, vel expresso, vel præsumpto, nisi fortè videret aliquem constitutum in articulo extremæ necessitatis: nam quauis mulier sit æqualis viro in actu matrimonij, tamen in his quæ ad dispositionem domus pertinet, vir caput est mulieris, vt inquit Apostolus prima ad Corinth. xj. hæc Thomas idem quasi Abulen. Matthæ. vj. q. xxj.

Optimè scribebat Augustinus in epistola ad Ediciam, & habetur per Gratianum xxxij. quæst. viij. in cap. quod Deo. ibi, imò verò tantò sanctius inter vos coniuges manebatis, quantò sanctiora ac concorditer placita seruabatis, nihil ergo de tua veste, nil de auro, vel argento, vel quacunque pecunia, rebus nullis terrenis tuis sine eius arbitrio facere debuisti.

† Secundò limitari potest ista lex: Nisi vxor contraheret cum patre suo, hæc limitatio potest sumere fundamentum ex quadam eleganti conclusionem posita à Bald. in l. pactum. xxj. q. C. de collati. vbi dicit, quòd si statutqm disponit quòd mulieres non possint contrahere sine cōsensu duorum propinquorum etiam cum iuramento, q̄ si filia contraheret cū patre, vel renuntiet patri, valeret talis contractus, & renuntiatio, non obstante q̄ dictus consensus nō interueniret, ratio est, quia propter naturalem affectum plurimum videtur

patris esse concessum: arg. ff. de libe. lega. l. Aurelius. in §. Titius testamento. ff. de hær. inst. l. quidam cum filium. ff. de cura. furio. l. fui ioso puberi. l. nec in ea. in §. si. ff. de adul. sed si non cōtraheret cum patre, sed cum aliis remotioribus, quæ plerunque malum consilium capiunt pro puellis. C. de nup. l. vidua. tunc debet seruari dispositio dicti statuti. famosum verbum profectò, & in multis practicabile: nam cum hodie sæpissimè mulieres renuntient hæreditatibus paternis secundum formam c. quamvis pactum. de pactis. li. vj. non requiritur in tali contractu licentia mariti. quod est valde notandum, & menti tenendum. hoc dictum sequitur quidam Modernior Mediolanen. legens Padua. C. de transa. l. transactione. & extollit illud nimis pro dicto statuto. sequitur hoc dictum & extollit Lud. Ro. in l. si quis mihi bona in §. si coram. de acqui. hær. ff. & ibi Alex. Imol. illud recitat & tenet ex eo, quia in patre videtur cessare omnis suspicio. l. isti quidem. ff. quod met. cau. hoc dictum Bal. sequitur idem Alex. consulendo in consi. xxix. in iij. vol. consi. subscribens se consilio Baptista de Gazalupis de Sancto Seuerino, & sunt optima verba Scauolæ in d. §. Titius testamento. ibi, præsumptio enim propter naturalem affectum facit omnia patri videri concessa. Ego quo ad casum l. nostræ teneo contrarium, imò quòd dato quòd vxor contraheret cum patre suo, requireretur licentia mariti: moueor à diuersitate statuti super quo loquuntur prædicti Doc. ad l. nostram: nam ipsi loquuntur, vbi statutum exigit consensum propinquorum, quod est solum propter imbecillitatem mulieris: & Bal. in d. l. pactum. vtitur principaliter hoc fundamento, ideo satis hoc cessat contrahendo cum patre, ista ratio cessat in proposito, vbi nõ exigitur consensus propinquorum, sed licentia mariti, & principaliter in eius fauorem, vt iam dictum est. sed hæc ratio ita obtinet, si vxor contraheret cum patre, quia tunc etiam veritur fauor & interesse mariti, quòd non contrahat cum patre sine eius licentia. & maxime filia ducta affectione paterna faceret contractum in fauorem patris, & in damnum mariti.

¶ Allego in simili quandam elegantem determinationem Sal. in l. transactionem. C. de transa. ibi est casus not. quòd præsumptio metus tollitur, si cōtractus fiat in præsentia amicorum, & per illum tex. limitat Bal. glo. l. j. §. quæ oneranda. quarum

quarum rer. act. non de. quæ voluit quod cōtractus factus ab vxore in præsentiā viri præsūmitur factus ob nimiam reuerentiā mariti, inquit Bar. q. hæc præsūptio tollitur, si in præsentiā essent consanguinei ipsius mulieris & amici. subdit Sal. & in hoc facit non se ita putare in filia cōtrahente in præsentiā patris cum nulla reuerentiā cōæquetur paternæ. ff. de iust. & iure. l. veluti. & sic tenet Sal. q. interuentus amicorum & consanguineorum non facit cessare præsūptionē reuerentiæ in contractu celebrato à filia cum patre: & sic nō videtur satisfactum huic legi requirenti licentiā mariti. Præterea non potest negari, quod licet licētia, de qua in hac l. requiratur propter imbecillitatem mulieris, tamen quia principaliter requiritur in fauorem viri, licet contrahendo cum patre cessat imbecillitas, non tamen cessat alia ratio de fauore viri, ne aliquod damnum ipse patiarur ex tali cōtractu, sed vbi lex vel cōstitutio duas habet in se principales rationes, vna earū cessante, altera remanente, nihilominus remanet legis dispositio. ff. de his qui no. in fa. l. liberorum. §. verò. ff. de priui. cre. l. si ventri. §. in bonis. insi. de nup. in §. affinitatis Præterea Roma. in d. l. pactum. C. de colla. in vij. col. in ver. item in quātum singulariter expressè reprobat doctrinam Bal. per fundamenta, quæ ibi latius videbis: & hoc sentiunt Bar. in l. j. de autho. tu. & Bal. in l. si quando. in §. illud. de inof. test. in illa quæstione, quam antè retuli: vbi dicūt quod si filia per statutum non potest contrahere sine auctoritate patris, pater non potest præstare auctoritatem ad celebrandum contractum cum eo, de quo in prin. huius l. dixi latius: & sic omnes illi qui tenuerunt illam opinionem, clare sentiunt, q. quando filia celebrat contractum cum patre, necesse sit obseruare solennitatem statuti: & etiam contra Bal. facit ratio posita in l. data. C. de dona. propter quā Alex. Imol. in l. apud Iulianū. in §. si pupillus. ff. ex qui. cau. in pos. ea. multum dubitauit de dicta Bal. doctrina: ideo relinquit cogitandum Sed ad hoc dubium omnino tollendum allego tex. singu. in l. si el padre, suprā in hoc foro. in lib. j. titu. de los pleytos que deuen valero no, in fine, vbi clare deciditur quod quando filia contrahit cum patre, requiritur licentia mariti, aliās non valet contractus. quod tene menti, & ita teneo. & sic ista melius computabatur pro extensione, quàm pro limitatione.

- 11 † Tertiò limita, nisi mulier exerceat mercantiam: quia tunc eatenus, quatenus tangit mercantiam, si cōtractum faciat, valet cōtractus sine licentia mariti: iste est casus notabilis hic, & dicit Alphon. hic idem esse, si haberet officium, ut obstetrix vel chirurga, de quibus officiis latè Bal. in l. si vxorem. C. de condi. inser. sed semper debes intelligere de cōtractu facto ratione officij, ut clarè probat iste tex. nec enim credas, quòd mulieri obstetrici vel chirurgæ detur libera contrahendi potestas absque licentia mariti, cum hoc non concedatur vxori mercantiam exercenti nisi solum in his, quæ attinent ad mercantiam, ut disponit tex. noster: & hæc fundantur optima ratione, cum eo ipso quod de cōsensu mariti mercatur, videtur ei dare licentiam ad omnia illa, sine quibus commodè illud officium exerceri non posset, ut per totū tit. ff. de insti. ff. de alim. leg. l. lega. ff. quæ ad. testa. ap. l. ij §. inspectio. de ser. vrb. præ. l. iij. in §. qui habet. ff. de procura. l. ad rem. & l. ad legatum. l. ij. ff. de iuris. om. iudi. bene facit quædā lex styli, proximè alleganda in limitatione seq.
- 12 † Quartò limita, nisi esset vtile mulieri facere talem cōtractum: nam videtur, quòd posset facere cōtractum absq; licentia viri: hoc probat not. tex. in l. nec. C. de cōtrah. emp. vbi text. dicit, cum & foeminā minorem xxv. annis absente curatore stipulari posse non ambigitur. & Bal. ibi not. sumit argumentū in proposito, dicens illum tex. esse menti tenendum ad statuta de cōtractibus mulierum, quòd non valeant sine præsencia propinquorum, quòd intelligatur de cōtractibus damnosis, non de vtilibus: bene facit tex. instit. de autho. tut. in prin. & in §. pupillus. de inu. stipul. & in l. j. C. de autho. præf. hoc dictum commemorat & sequitur Alexā. in l. apud Iulianum. §. si pupillus. ff. ex quib. cau. in pos. ea. facit l. non ideo minus. C. de procu. l. si. §. pupillus. de verb. oblig. l. iij. C. de con. & commit. stip. in specie etiam refert hoc dictum Bal. Domi. Alexan. & transit cum eo in l. mutum. in si. penult. col. ff. de acqui. hæ. & clarè sentiunt Angel. & Ioan. de Imol. in d. l. mutum. in §. cum qui. in quantum affirmant vigore statuti prædicti non excludi mulierem ab edeundo hæreditatem non damnosam, de qua suprā dixi. Facit glo. singu. & quæ ibi Angel. in l. ij. ff. de accepti. quòd obligatio potest fieri per personam prohibitā obligari ad finem consequendæ liberationis: facit glo. & ibi Bal. in prin. in l. qui-
tunque.

unque. C. de bonis quæ libe. faciat glo. singularis in l. cum
hi. in §. eam transactionem. ff. de transact. quæ sumit argu-
mentum ex dicto §. quod si vendit ecclesia vel minor in cau-
sam non concessam, tenet venditio, si fecerit conditionem
suam meliorem. ff. de reb. eo. l. si fundus sit sterilis. l. fin. C.
pro empr. de qua est contentio inter Bart. & Bal. nec illis as-
sentiunt Canonistæ. Ego allego quãdam l. styli, valde famo-
sam, cum qua videtur concordare opinio Bald. & est lex in
meo libro numero 245. incipit, *otrofi, enel titulo de las deudas,*
vbi lex venit ad postillandum singulariter hanc l. ideo pla-
cuit eius verba hic literaliter inserere, quorum tenor talis
est: *Otrofi enel titulo de las deudas y de las pagas en la ley que co-*
miença maguer dixẽ asi, maguer que muger de su marido no pue-
da fiar, ni haçer deuda sin otorgamiento de su marido estas pala-
bras, ni fazeer deuda entien den las asi en casa del Rey en las deu-
das, en que se le no sigue ala muger casada alguna pro mas si com-
pro la muger casada alguna cosa tenuta es de pagar lo que compro
y lleuo, y esso mesmo enel emprestido, o en otra cosa de que pro se le
aya seguido, ca los menores a vn entonces tenudos son. quam le-
gem perpetuò tene menti ad huius l. declarationem. † In ¹³
simili satis ad propositum eius quod determinatur per hanc
l. styli, allego tex. singularem in l. j. in prin. ff. de contra. iud.
tute. vbi est casus singularis, quod licet pupilli sine tutorum
authoritate nõ obligentur, nec in rem suam tutor obligare
pupillum posset, tamẽ subdit ibi Vulpianus, quod si ex bona
administratione tutor aliquid impendit pro pupillo, obli-
gatur ei pupillus ad soluẽdum quod pro eo bene impendit,
prouocandi enim fuerunt tutores, vt promptiùs de suo ali-
quid pro pupillis impendant, dum sciunt se recepturos id
quod impenderint, & hinc est quod Alexan. singulariter in
l. more. in ij. col. ff. de acqui. hæc. dixit quod statutum prohi-
bens mulierẽ posse obligari sine consensu propinquorum,
non haberet locum quando obligaretur mulier ex admini-
stratione rerum gestarũ per alium, ex qua administratione
fuerat effecta locupletior: quia tunc obligatur ipsa actione
negotiorum gestorũ. refert hoc voluisse Bal. per illum text.
in d. l. j. ff. de contra. iudi. tute. verba Bal. in d. l. j. sunt aliqua-
tenus diuersa saltem in ratione ab his, ad quæ illum allegat
Alexan. dicit enim Bal. nota hunc text. ad quæstionem, dicit
statutũ quod filius fa. non obligetur sine autoritate patris,
quidam

quidam gessit negotia filiusfamil. patris autoritate non interueniente, quaeritur an agere posset? respondet quod sic: mouetur hac ratione, quia illa autoritas & solennitas non desideratur in quasi contractibus, hæc ille. & sic Bal. ibi nec loquitur in vxore, nec loquitur ita limitatiuè, vt refert Alexan. scilicet in casu quo mulier esset effecta locupletior, sed fundamentum Bald. vadit alia via, scilicet quia solennitas autoritatis non desideratur in quasi contractibus, prout erat ille.

Nihilominus quo ad propositum placet dictum Bal. non per rationem suam, scilicet quia est quasi contractus: cum in hoc iam antè tenui, quod huius l. solennitas requiritur etiam in quasi contractibus, & sic optimè locutus est Alexan. intelligendo sic dictam adinistrationem, ex qua effecta est mulier locupletior: quia sic loquitur tex. in d. l. j. cuius argumento vtitur ipse Bal. & Alexā. aliàs locupletaretur mulier cum aliena iactura, & nullus acceptaret bona pupilli & vxoris vtiliter administrare, & hanc eandem conclusionem tenet idem Alexan. in d. l. apud Iulianum. §. si pupillus. per l. iij. ff. commo. hoc etiam videtur sentire Rapha. in d. l. more. ex relatione Alexan. ibi in ij. col. dicit enim quod tale statutum vetans minorem seu mulierē contrahere sine consensu propinquorum nō habet locum in ea obligatione, ex qua esset locupletior: accipe quatuor iura, quæ probant hoc notabiliter concordare cum d. l. styli. l. iij. in princ. ff. commo. leateus. ff. de instit. l. pupillus ff. de autho. tuto. & l. j. ff. eo. titu.

Ex quibus habes duas limitationes ad hanc l. Prima, quod si esset vtile mulieri valet contractus sine licentia mariti. Secunda, quæ est quasi idem, quod si mulier est effecta locupletior obligatur, licet in contractu non interuenisset licentia mariti. Prædictam conclusionem quam tenuit Alexā. in d. l. more. & in d. §. pupillus. & Bal. in d. l. j. tenet idem Alexan. in d. l. mutum. in fin. verbis. ff. de acqui. hæc. & per hunc modum dicit posse saluari quoddā dictum Ange ab eo positum in d. l. mutum. vbi dicit quod licet mulier nō posset se obligare virtute statuti, de quo suprā. tamen poterit mulier gerere actū, qui principaliter tendit ad acquirendum, licet in consequentiam se obliget: vnde ranquā procuratrix poterit mulier pro alio acquirere possesionē, per l. quāuis. in princ. cum ibi not. de acqui. poss. licet secundum Ange. in d. l. quāuis. videtur tenere cōtrarium, scilicet quod non obligetur.

& gl.

& gl. etiam ibi tenet, quod mulier non obligetur ex mādato. Subdit Alexan in d.l. mutū. se non videre quod dictum Angel. posset saluari, nisi hoc modo, scilicet quod quantuncunque aliquis prohibeatur obligari, tamen nunquā videatur prohibita obligatio, ex qua talis persona prohibita efficeretur locupletior, per l. iij. cum simi. ff. cōmo. vnde si peneis mulierem esset, possessio obligatur ad illam restituendam.

Certē saluare seu intelligere Angel. eo modo, quo declarat Alexan. verū est in se, tamen hoc de paruo dubio videretur deservire: vnde quod si mulier acquisiuit possessionem nomine alterius, quod teneatur ei, cuius nomine acquisiuit, restituere: etiam stante statuto, quod non posset se obligare: absq; dubio videtur, quia aliās daretur occasio, quod virtute dicti statuti posset furari: & quod poneretur in dubio, si esset obligata ad restitutionē rei, quam subtraxit. † Vnde 14
videri meo intentus Angel. fuit alius, qui colligitur clarē ex dispositione text. in d.l. quāuis. dicit tex. quod per pupillum solum potest quis possessionem acquirere: qui tex. allegatur ibi per Iaco. Arret. secūdm Ange. quod licet mulier ex forma statuti non posset obligari sine consensu mariti, tamen poterit officium procurationis extraiudicialis suscipere, & tenebunt gesta per eam: nam licet non obligetur suscipiendo mādaturū, tamen procuratrix exitit. hæc sunt verba eius referentis semel obtinuisse in ciuitate Florentiæ, vbi viget simile statutum. † Ex quibus verbis & ex dispositione d.l. 15
satis colligitur decisionem Ange. & Iaco. de Are. esse ad hoc singularē, & hoc ex eorum intentione colligi, sc. quod valida sunt gesta per mulierē in officio procurationis extraiudicialis ab ea suscepto, non obstante statuto vetante illam posse obligari, prout d.l. disponit in pupillo, & sic ipsa licet ad nihilum obligetur ex dicta procuratione quo ad sui præiudiciū vigore dicti statuti, tamē bene valet quod fecit quo ad aliorū præiudiciū: quia illi, cum quibus ipsa contraxit nomine alieno, virtute talis procurationis extraiudicialis, non possūt dicere nec allegare, Nihil valet quod fecisti nobiscū, quia virtute dicti statuti non potuisti talē procurationē suscipere, nā hoc debet intelligi quo ad mulieris præiudiciū, quia illa ad nihilum potuit se obligare absq; solemnitate statuti, nec suscipiendo mandatū ipsa se obligauit: vt ibi dicit Ang. sed bene valet actus per eā celebratus. ista est clara intentio

Ang.

Angel. in d. l. quamuis. & etiam fuit intentio sua in d. l. mutuum. quia ibi allegat d. l. quamuis. Est verum quod in d. l. mutuum. æqui uocat & extendit de se plus in quibusdam verbis, in quantum dicit hæc verba, licet postea in consequentiam ipsa obligetur, quod videtur discrepare ab eo quod dixit in d. l. quamuis. scilicet quod ipsa suscipiendo mādaturum ad nihilū obligatur: sed tunc optimè loquitur Alex. scilicet quod obligatur ad restituendum possessionē. quam acquisiuit vigore procurationis: & hoc de paruo dubio deferuebat. Sed Dom. Alexā. cum fuerit vir famosissimus, loquitur semper cum magno pondere, vix profert verbū sine importantia, ponderans verba Ange. voluit eum saluare à contrarietate, crede mihi post Bal. non habuit hæc nostra scientia. Similem Do. Alexan. nec hoc gustabit, nisi qui à radice viderit eius fundamenta, & sensum suū inter opiniones scribentium: nam qui ad corticem student, de facili iudicant & reprehendunt: hæc dicta Angel. commemorat & sequitur Alexan. in d. §. si pupillus. & in l. si colonus ff. de acqui. poss. vbi legit d. l. quamuis. facit glo. in l. lis nulla. ff. de iudic.

- 16 † Limita quintò, quod per hanc l. non intelligitur exclusā obligatio insurgens ex delicto vxoris: ita dicunt Rapha. & Alexā. in d. l. morte. in ij. col. ff. de acqui. hare. solum fundantur ex notatis per Bal. in l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. Idem sequitur Alexan. in l. apud Iulianum. in §. si pupillus. ff. ex quibus cau. in posses. eatur. hoc probatur bene ex his quæ Bart. dicit in dicta l. is cui bonis. versic. quæro nunquid prodigus. vbi tenet quod prodigus obligatur delinquendo: est verum quod glo. in dicta l. si quis intantum. C. vnde vi. in glos. magna circa principium tenuit contrarium, æquiparando eum furioso & mente capto, sed illa posset verum dicere in his, quæ respiciunt alienationem, sed in delictis secus. vltra hoc probat Bart. ea ratione, quia prodigus æquiparatur pupillo pubertati proximo: quia sibi potest acquirere stipulando, vt dicit text. in dicta lege, is cui bonis. quod non esset in infante proximo, insit. de inuti. stipula. in §. & quod dicimus. sed pupillus proximus pubertati obligatur delinquendo, vt in l. pupillum. de regul. iuris. ergo subdit Alexan. idem esse ex quasi delicto, in dicto §. pupillus. & hoc ne delicta remaneant impunita, vt l. j. C. ad legem Corneliam de sicariis. bonus tex. in argumentum in lege, sed si ex parte

parte non modica. in §. quanquā. ff. quod cum eo. ibi, tamen ex delictis in solidum conuenitur. Sextò potest hæc lex limitari, vt habeat locum circa bona, secus circa personam. hoc probatur ex l. in copulādis. C. de nup. vbi tex. dicit, quòd authoritas curatoris nō se extendit ad nuptias adultæ, & illæ validæ sunt absque curatoris authoritate. Ex quo text. sumit Bal. ibi argumentū, quòd statutū dicens, quòd adultus nō posset contrahere sine consensu propinquorū, debet intelligi circa bona, non circa personam: vnde bene potest sine dicto consensu contrahere matrimonium: argumento dictæ l. secundum eum, de hoc dicto meminit Alexand. in d. §. si pupillus. Certè in casu quo loquitur Bald. & tex. in d. l. in copulandis, bene procedit casus absque dubio, licet in proposito nostro non posset exemplificari: cū hæc lex disponit in licentia mariti, & sic in nuptia, dicta l. & determinatio Bal. non potest adaptari, nisi in soluta, si d. nihilominus determinatio Bald. est singularis dans regulam generalē supradictam, quæ potest ad multa seruire. Ego dubitauim multoties, si ex tali actu seu contractu facto circa personam resularet aliqua obligatio bonorum, si extenderetur dispositio dicti statuti ad talem actum, & per consequens huius l. dispositio: & videbatur mihi, quòd sic cū tunc militet ratio huius l. & iudicio meo hoc sentit Ange. vnico verbo subtiliter ponderatus in l. quamuis. de acquir. posses. in illa quæstione, si quòd stante dicto statuto mulier potest suscipere officium procuratoris extraiudicialis, dicit tamen, & in hoc facit, quòd suscipiendo mandatum non obligatur, & idem ibi glo. & dixerat Alexand. in dicta l. mutum. de quo paulò antè. ecce ergo quòd dictum statutum extenditur ad inualidandā obligationem, quæ resularet ex actu seu contractu facto circa personam vxoris. Sed contrarium reperi elegantissimè determinatum per Angel. in loco satis peregrino, scilicet in l. filiusfam. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. vbi quærit, Si per formam statuti filiusfam. non potest se obligare, verum poterit esse tutor vel curator? videtur quòd non, quia tutor & curator habent se obligare de reddenda ratione administrationis, & de tutela administranda bona fide & sine fraude, & ad quædā alia capitula, de quibus in l. legitimos. ff. de legi. tuto. si ergo ad hoc non potest se obligare, ergo nec tutelam vel curam suscipere. in contrarium se determinat. Primò, quia dicta obli-

gatio est necessaria, & in obligationibus necessariis non sunt necessariae istae obligationes extrinsecæ. l. j. & ij. ff. de re. eo. Secundò, quia ista videtur obligatio tacita & legalis, & non expressa: ar. ff. de pactis. l. item quia. Tertiò, quia ista obligatio venit ex quadam consequentia, & multa sunt prohibita directè, quæ per consequentiã sunt permissa: de statu homi. l. Imperator. & sic relidet. quod est singulariter notandum.

Sed hoc dictum aliquo modo potest in proposito euadi. Primò, quia loquitur in officio publico & necessario, scilicet in tutore & curatore: quo casu tacita obligatio legalis inducitur, & loquitur in filiofam. & quo ad ea quæ sunt publici iuris, non curatur patria potestas: imò in illis fingit lex filiumfam. esse patremfamil. ut est casus in dicta l. filiusfam. quæ ratio fuit potissima ad decissionem Angel. cum statutum loquatur in filiofam. & in dicto casu à lege reputatur paterfamil. & per consequens cessat statuti dispositio, quæ ratio non militat in proposito, ideo cogitabis & distingues de officio publico necessario ad voluntariũ: & nota ista non sic tacita.

- 18 † Septimò limita, nisi maritus esset absens hoc probat tex. nota. in l. si longius. §. fina. ff. de iudi. & in specie per illũ tex. hoc decidit Bal. in l. in coniunctione. C. de nup. vbi dicit notabiliter, quòd si per formam statuti in contractibus minorũ patre carentium requiratur consensus matris, valebit contractus sine eius consensu, si mater esset absens, & in partibus ita remotis quòd periculum sit minori eius expectatio, per l. multa. in principi. ff. de condict. & demon. hanc sententiã in simili statuto tenet idem Bal. in l. transactione. in fine. C. de transa. per d. l. multa. Ego allego ad hoc pulchra verba, quæ Caius Consultus protulit in l. j. in §. quod si nemo. ff. quod cuiusque vniuersi. ibi, & quidem non esse actorem vel syndicum tunc quoque intelligimus, cum is absit, aut valitudine impediatur, &c. & sic est ibi casus quòd paria sunt syndicum non esse, vel haberi non posse ad actum gerendũ, vel esse inhabilẽ, vnde Bald. ibi dicit illum tex. facere ad statutũ, quòd pupilli possunt facere pacem autoritate tutoris: & si non habent, cum autoritate consanguineorum: Quidam nomine Sanctus erat tutor cuiusdam pupilli, qui tutor erat detentus assisij propter guerram, quærebat vtrum proximiores consanguinei pupilli possent consentire ad pacẽ? refert

fert se consuluisse quòd sic, per illum tex. quia non esse tuto-
rem intelligimus tūc, cū tutor abest, ita quòd reuerti non
potest, vt ibi dicit text. facit c. si episcopus. de supplen. negli.
præla. lib. vj. Aduerte tamen, quia hoc debes sanè intelli-
gere, scilicet de absentia in longinquo, secus si maritus esset
absens, & modico tempore absfuturus, & nō esset periculum
in mora. hoc probatur ex text. nota. in l. cū antiquitas, in
vers. si tamen. C. de testamen. ibi, siquidem ex breui tempo-
ris interuallo necessitas potest transire, iterum eorundē te-
stium reuersum expectari, & solēnia peragi sancimus. & per
illum text. Alexan. post Paul. sequuntur hanc conclusionē in
proposito ibi dicentes, quòd si in contractu mulieris requi-
ritur præsentia duorum consanguineorum, & proximiores
sunt absentes, debent expectari si modico tempore sunt ab-
futuri, & periculum non sit in mora. & ibi Alexand. addu-
cit alia similia, quem videas: & certè hoc satis fuit de mente
Bald. in d. l. in coniunctione, dum ponderauit absentiam in
partibus remotis, ita quòd periculum esset minoris matris
expectatio, bonus text. in c. j. de consue. re. seu. in vsu. seu. ibi,
de hoc expectandi, vbi probatur absentes expectandos esse,
tamen hoc intelligitur si commodè possent expectari, vt le-
gitur & noratur in l. prætor. in §. si post causam. ff. de vaca.
mune. & Bald. voluit præstringere tempus, sc. quòd expecta-
buntur per duos menses, & non vltra. ff. de iure sis. l. aufer-
tur. §. qui cōpensationem. & ff. qui sine ma. ad liber. perue. l.
Latinus. & argumento extrā de locato. cap. potuit. sed verius
est, quod est in arbitrio iudicis, qui diffiniet tempus, quod
non est à iure diffinitum. ff. de iure delibe. l. j. secundū Bald.
in d. c. j. sufficit, & hæc veritas, quòd si maritus est absens in
remotis, ita quòd vxori esset damnosa, eius expectatio posset
contrahere absque eius licentia. † Consilium tamen sa- 19
num pro vtraque parte est, quia loco mariti absentis adhi-
beatur iudicis autoritas in contractu siendo per vxorem,
hoc reperio consuluisse Bald. in d. l. transactio. vbi loquendo
expressè in casu dicti statuti dicit, consulo tamen, quòd loco
consanguineorum absentium adhibeatur iudicis autori-
tas: ar. l. tutores. aliās, bonorum. C. qui admit. ad bonorum
posse. & bene facit in ratione sui text. in §. si verò absunt. de
hæredibus & falcid. colla. j. & adhuc ipse Bald. videtur hoc
consilium ponere tanquam necessarium in l. si furiosi. C. de

nup. vbi dicit dictam l. facere ad statutum, quo cauetur, quod filius. obligare se non possunt sine consensu patris: nam si pater est furiosus vel mente caprus, tamen per hoc non tollitur patris potestas, subdit tamen quod non subsistet obligatio dicti filii. nisi interueniret decretum iudicis: & hoc argumento dict. l. † Cogitabam si posset vltra predicta attentari vnum singulare. scilicet quod marito absente vxor non posset contrahere, nisi prestita ab ea cautione, scilicet rem rata maritum habiturum, ad hoc moueor per tex. singularem in l. si cum dotem. §. si patri. ff. solu. matri. vbi est casus, quod si pater abest absentia necessaria, potest solui dos filie sue, debet tamen cauere rem ratam maritum habiturum: & sic licet actio de dote profecticia sit communis patris & filie l. ij. §. quod si in patris. ff. solu. mat. tamen propter absentiam necessariam patris sola filia admittitur cum cautione de rato, idem e contra disponit tex. in patre agente, in l. ij. in fine. ff. solu. matri. & Bar. ex dictis legibus sumit argumentum ad simile statutum, de quo in hac l. si cum dotem. §. eo autem tempore. soluto matri. & reperio Bal. qui loquitur ad propositum in d. §. si patri. vbi dicit, quod per illum §. videtur posse liminari. l. si longius. in §. si filius. ff. de iudi. vbi est casus, quod propter absentiam patris filius potest per se esse in iudicio: quia videtur intelligendum, dummodo filius caueat de rato. Sed Bal. hoc non credit necessarium, quia aut patris consensus requirebatur ratione communis actionis in iure intentato, & tunc sit necessaria cautio, & sic intelligitur dic. §. si patri. quia ibi actio de dote intentata per filiam erat communis patris & filie, aut consensus alicuius requiritur ad legitimandam personam agentis, tunc secundum eum bene potest agere propter absentiam illius, cuius consensus requiritur, nec est necesse ab ea cauere de rato: quia non potest ratificari, vbi est defectus personae, vt in l. cum non solum. §. necessitate. de bonis quae libe. hac ille, cum quo transit Rapha. Cu. Do. Alexan. in d. §. si patri. in fina. verbis, refert hoc dictum Bald. magis late dicens, quod vbi filius agit pro patre absente in iudicio, si tractatur de interesse communi patris & filii, tunc solus filius agens cauere debet patrem ratum habiturum: sed si consensus patris requiretetur, non pro suo interesse, sed pro integranda persona filii, non requiritur cautio rati. Et sic licet in proposito consensus mariti requiratur ad integrandam

dam personam vxoris propter eius imbecillitatē, vt antē dictum est: tamen principaliter requiritur propter interesse mariti & in eius fauorem, vt antē dictum est: ideo videtur, quod vltra absentiam cautio rati esset necessaria. Hæc fuit etiam mens Bal. in l. j. in ij. colum. C. de bo. mater. nam licet in aduentitiis pater habeat administrationem, tamē si pater abest, filius potest agere, vt in auth. quod locū. C. de collatio. sed debet cauere de rato. ff. qui satild. co. l. filiusfam. nec obstat, quod habens actionem suo nomine non cauet de rato, in §. siyverò. institu. de satifda. nam respondet, & in hoc facit illud esse verum, quando suo nomine habet plenā actionem: quod non est in dicto casu, quia ad patrem pertinet vsusfructus. aliquid ponunt Docto. in d. §. necessitatē. & faciunt quę notantur in c. fina. de iudi. li. vj. vnde cū in cōtractu fiendo per vxorem tractetur de interesse communi viri & vxoris videtur dicendum ipsam non posse cōtrahere marito absente, nisi præstita dicta cautione. Ideo optimum consilium est pro his, qui faciunt aliquem contractum cum vxore alicuius absentis, quod illum faciant cum auctoritate iudicis & præstita ab ea satisfatione rei ratā maritum habiturū: cogitabis, quia nollem esse inuentor litem, aut earum causator ex nouiter scriptis & ponderatis: testor enim laborem meum in hoc tendere, vt fraudibus obuictur & malitiis hominum, quę quamplurimæ sunt, iuxta illud Genes. vj. Vidēs autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore. & viij. c. sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.

† Octauo limita, nisi maritus absque iusta causa recusaret consentire seu præstare licentiam vxori ad contractum faciendum, quia hoc supplebitur per iudicem, constituto de iniusta causa contradicendi, hoc videtur esse de mente Bald. in d. l. in coniunctione. C. de nup. vbi dicit, quod si mulier non potest contrahere sine consensu duorum propinquorū, quod si isti qui debent consentire pro vtilitate puellæ, nolunt consentire, quod mulier poterit appellare, & deferre potestatem ad iudicem ad quem: idem sentit Bar. in l. fina. in fina. colū. quasi ad fi. de appel. reci. vbi dicit, quod si plures consanguinei discordant super maritanda puella, appellatur ad superiorem. Sed idem Bald. in l. viduæ. per illum text. C. de nup.

vadit per aliam viam, dicit enim, & quando ille ad quē perti-
 net consensus accessiuus, nō dico substantialis, non vult con-
 sentire propter aliquod vitiū vel improbam spem, talis con-
 sensus deuoluitur ad non suspectum. Vnde infert ad statutū
 requirens consensum propinquorū in cōtractibus minorū,
 nam debet intelligi de propinquis nō suspectis, qui nō pro-
 curent propria commoda potiūs quā minorū. Pone enim
 q̄ mulieri imminebat vtilitas vel necessitas emendi vel ven-
 dendi, propinquus nolebat consentire, fortē vt ipse succede-
 ret, vel motus alia qualibet iniusta causa, nā alius debet ad-
 hiberi: q̄ clarē probat d. l. viduæ. licet in proposito non pos-
 set sic specificē praticari: hęc cōclusio saltem respectu alio-
 rum, cū ista lex solū requirat licentiam maritis: sed pra-
 ticabitur, quia iste alius qui subrogabitur loco mariti, erat
 iudex. Ego addo singularem tex. meliūs ponentem hāc pra-
 cticam, qui probat hoc in l. dotem. ff. sol. mat. iuncta gl. j. vbi
 dicit Vlpianus dotem voluntate filiæ videri patrem recepisse,
 cū causas contradicendi ei filia non haberet. idem pro-
 bat tex. in l. si cū dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. matr.
 ibi, puto dari quidem patri actionē, sed causa cognita: quid
 enim, &c. Facit l. ij. in fi. eiusdem tit. & l. si pater. quibus iuri-
 bus cauetur, quōd licet de iure in dote profecticia pater non
 habeat actionem sine voluntate filiæ & econtrā. l. ij. ff. solu.
 mat. tamen si solus pater agat, & filia non consentiat, debet
 examinari causa contradictionis si sit iusta vel ne: ideo Bar.
 in d. §. eo autem tempore. satis ad propositum dicit quōd in
 quibusdam ciuitatibus est statutum, quōd mulier non posset
 contrahere vel testari sine consensu consanguineorum: q̄ si
 consanguinei requisiti nolunt consentire, ad iudicis officiū
 spectat examinare causam contradictionis: nam si est iusta,
 bene quidem: aliās iudex ipse permittet mulieri contrahe-
 re. idem tenet Bar. in §. si pater. eiusdem l. & Ioā. de Imol. in
 d. §. eo autem tempore. in fina. verbis. facit c. j. de his quæ sūt
 à maio. par. cap. & hanc opinio. Bar. approbat & sequitur Pe-
 de Anch. in c. canonum statuta. de consti. in ver. nunc trāseo
 ad statuta, quæ quandoque prohibent. Alex. in d. §. eo autem
 tempore. Bal. in l. j. ad finem. C. qui admit. ad bonorum poss.
 Salic. in l. viduæ. C. de nup. & in l. dudum. in fine. C. de con-
 trahenda emptione, cū iudex quandoque suppleat defe-
 ctum tutoris, vt l. bonorum. C. qui admit. & l. si infanti. C.
 de iu

de iure delib. quæ fundamenta fuerunt Bal. vt statim dicam. Item quia aliàs per indirectum esset mulieri interdicta alienatio: quod est contra l. dudum. C. de contrahen. emp. & contra l. si. C. de iure emphy. secus tamen dicit, si statutum copulatiuè exigeret auctoritatem iudicis & propinquorum: quia tunc solus iudex non sufficeret, argu. l. fina. C. si propter publici. pensi. & arg. notatorum per glo. in l. ij. C. de fideiuss. mi. no. licet eo casu dicat se cogitasse remediũ, scilicet quod duo iudices adhibeantur: vnus, vt principalis per statutum requisitus, alius, vt suppleret defectum propinquorum: ar. l. fin. in §. si autem dubius. C. de iure deliberan. vbi cum aliis tabulariis specialis tabularius adhibetur in defectum testatoris scribere nescientis. l. hac consultißima. C. qui testamen. fac. pos. ver. sed quia tabulariorum. quod dicit menti tenendum propter statuta in certis ciuitatibus disponentia, vt mulierũ testamenta non valeant sine consensu vel præsentia alicuius ex propinquis: vt si propinquorum nullus vellet interesse, posset hoc iudex supplere, vt possent vltiores adhiberi: arg. l. viduz. de nup. quæ omnia fuerunt antè dicta per Bal. quem tacet.

† Adde etiã no. tex. qui videtur in simili hoc probare in l. j. C. de nup. vbi est casus, qd si consanguinei & tutor discordant in puella maritanda, arbitriũ iudicis est necessariũ, qui debet eligere quod est vtilius puellæ, & non pati quod est inutile: vnde Bal. ibi per illum tex. infert ad simile statutum, de quo in hac l. quod si vnus propinquus consentit cuidam contractui valde vtili, quẽ mulier vult facere, alter dissentit, iudex faciat illum cõsentire: ar. l. huiusmodi. in fi. ff. de leg. j. & si dictus propinquus antè patiatur se excoriari, quàm præstare cõsensum, iudex suppleat eius vices, per d. l. & l. bonorũ. C. qui admit. & d. l. si infanti. l. profectitia. in fi. C. de iu. do. subdit etiam se credere qd sit bonum, vt iudex interloquatur, qd ille est suspectus, & quod in locum eius ipse iudex interponat decretũ suum: ar. l. si sub cõditione. de test. tut. hoc etiam sentit Bal. in c. j. in iij. col. de consue. re. seu. dicẽs in simili statuto prohibente minorẽ contrahere sine consensu propinquorum, qd cum tale statutũ auferat minori administrationem, posito quod propinqui nollent interesse, non valet contractus, nisi propinqui hoc facerẽt dolo malo, nã tunc iudex supplebit eorũ præsentiam, decernẽdo se ratum habiturum

id quod gestum erit eorum calumniosa absentia non obstā-
re: ar. l. j. §. j. ff. quod cū fal. tu. & tunc potest eos vt suspectos
remoueret ar. C. de procu. l. eū qui res agit hæredum. & Bal.
in l. si quis inter. §. si quis. ff. de excu. tut. dicit illos remediis
prætoris compellendos esse ad consentiendum. Bene facit
tex. in simili, & ibi not. Sal. in l. si furiosi. C. de nup qui dicit
se notare illum tex. ad hoc, quod vbi tutor generalis est sus-
pectus in re agenda, specialis ad actum illum datur: quod
dicit esse notandum, & se vidisse de facto, cū duo fratres
essent curatores fratris dementis: & de filia alterius dotanda
de bonis aui tractaretur, & ipsi discordes essent, datus fuit ad
hunc actum curator specialis.

Conclusiue manet ex prædictis determinatū, quod si ma-
ritus sine iusta causa recusat præstare licentiam vxori ad cō-
tractum faciendum, q̄ mulieri succurritur per plura reme-
dia. Primum, quod iudex examinet si causa contradicendi sit
iusta, vel ne: & si iustam reperiāt permitrat contractum fieri
interponendo super eo decretum suum, vel adhibeat aliquos
coniunctos vxoris, qui sint bonæ famæ & opinionis, de qui-
bus non sit præsumendum, quod propria commoda procu-
rent, sed tantū vxoris vtilitatem: iuxta tex. sing. & ibi Bal.
in d. l. viduæ. facit l. cū antiquitas. C. de testam. in §. si verò
absunt, de hære. & Falc. per Bal. in l. cū sententiam. ad fi. C.
de sent. Sed ad vnum aduerte, quod si iudex marito recusante
præstare licentiam interponeret decretū in contractu per
suam vxorem facto, si ipse maritus sentiat se grauatum cre-
dens decretum perperam & iniuste fuisse interpolitū, q̄ po-
test appellari à tali interpositione decreti, ita inquit Bal. ex-
presse in terminis huius l. in l. j. ad fi. C. qui admi. ad bo. pos.
quod est bene dictum, nec mihi deseruit de dubio per plura
iura vulgaria, quæ adduci possent, quæ permittunt grauātū
appellationis remedio succurrendum.

- 23 † Nonò limita, nisi maritus esset furiosus vel mente ca-
ptus: hoc probatur in l. si furiosi. C. de nup. vbi licet de illo
iure filia debebat matrimonium contrahere de consensu pa-
tris. l. viduæ. C. de nup. tamē dicit ibi tex. quod si pater est fu-
riosus, potest matrimonium contrahere absque eius consen-
su duntamen iudex interponat authoritatē, tam in opinio-
ne personæ, quā in moderatione dotis & donationis pro-
pter nuprias, & præsentibus curatoribus patris furiosi, &
consang

con sanguineis nobilioribus, ita nulla fraus posset committi. Facit etiam optimus tex. in l. j. in §. & quidem. ff. quod cuiusque vni. vbi paria sunt non esse syndicum, vel esse absentem, vel inhabilem ad agendum, aut validum impeditum, ideo Bal. in d. l. si furiosi. ad propositum dicebat se notare illam l. ad statutum, quo cautetur ut filius si non posset contrahere sine consensu patris, quod si pater furiosus vel mente captus posset cum decreto iudicis contrahere, non tamen sine eo, cum patria potestas furore non tollatur: hoc idem sentit Angel. in d. §. & quidem. Adde tex. singu. hoc probantem in l. cum hæres institutus. ff. de acqui. hæ. vbi est casus, quod filius hæres institutus, si habeat patrem furiosum, habet liberam potestatem adeundi & administrandi hæreditatem sibi delatam, licet esset in potestate patris, & est ille tex. vnicus secundum Io. de Imol. & infert Bal. ibi quod filius habens patrem furiosum potest obligari ex mutuo: & hoc argumento d. l. Item infert, quod non obstante statuto, quod in contractibus filiorum requiratur patris consensus, quod posset liberè contrahere, si pater esset furiosus. Idem ibi Io. de Imol. licet de Bal. mentionem non faciat, subdens etiam in specie, quod si statutum dicit, quod mulier non posset obligari sine consensu viri, intelligitur nisi maritus esset furiosus per illum tex. quod nota. Sed in vno videtur Bal. variare, quod in d. l. si furiosi. dicit, quod debet contrahere cum decreto iudicis, in d. l. cum hæres. dicit, quod liberè. & hoc vltimū sequitur Alex. in l. ij. in §. voluntatem. ff. sol. mat. in iij. col. mouetur vtrū, quia quando statutum requirit consensum propinquorum, si non extant, licet extent propinquæ, valet contractus sine earum consensu, secundum Bal. in l. j. C. qui admi. ad bono. pos. & in l. j. C. vnde vir & vxor. nec obstat secundum eum d. l. si furiosi. quia ibi filius erat minor, qui etiam de iure communi cessante statuto sine decreto & autoritate curatoris alienare non poterat, tu tene primum dictum, & cum sup. portatione non bene respondit Alex. ad d. l. si furiosi. quia imò illa intelligitur etiam in maiore, ut clarè patet ex l. viduæ. C. de nup. quæ loquitur in maiore: & illa verba, à curatore eorum præstanda, posita in d. l. si furiosi. possunt intelligi, scilicet furiosi & mente capti, & sic exponit illa Bal. ibi.

† Sed pone quæstionem quotidianam, vtrum ex diuturnitate temporis præsumatur licentiam mariti intercessisse,

quæ non apparet. Quæ quæstio potest contingere hoc modo: aliquis emit fundum à muliere, quem diu possedit, non apparet, mariti licentiam intercessisse in dicta emptione, vtrum emptor sit securus ex diuturnitate temporis transacti post venditionem, ita quòd præsumatur licentiam præcessisse? & eodem modo potest exemplificari ex parte mulieris in eius fauorem, quando ipsa emit, vel alium contractum fecit, in quo non constat de licentia mariti, nisi quia præcessit temporis diuturnitas quòd talis contractus fuit celebratus: videtur dicendum, quòd sic: si cum temporis diuturnitate, scientia, & patientia mariti præcessit: duo iura videtur in specie hoc probare. Primò tex. in l. si filius fa. iuncta glo. C. de peti. hère. vbi est casus, quòd si filius per longum tempus detinuit hæreditatem sibi delatam sciente & patiente patre, præsumitur quòd iussu patris adiuit hæreditatem, & sic illà patri acquisiuit.

Vnde est ibi casus nota. secundum Bald. quòd licet solennitas extrinseca non præsumatur. l. sciendum. de verb. obli. ff. & l. quæcunque. ff. de publicia. tamen bene præsumitur ex diutina possessione, similis tex. in l. qui aliena. ver. sed si non adierit. ff. de acqui. hære. vbi est casus, quòd si pater tenuit hæreditatem filio delatam per longum tempus, filio sciente & patiente, præsumitur aditionem filij cum iussu patris præcessisse: & sic ex diuturnitate temporis præsumuntur omnia solenniter acta: facit l. cum de in rem verso. ff. de vsur. de iure Canonico est vnus tex. singu. qui hoc probat, iuncta gl. fin. in c. peruenit. de emptio. & vendi. facit l. quædam mulier. ff. de rei vendi.

Vnde in proposito Bal. in d. versic. sed si non adierit. dicit per illum tex. se affirmare, quòd statutum diceret, quòd mulier non posset se obligare sine præsentia propinquorum: & ipsa diu possedit hæreditatem, quòd præsumitur solenniter adiuisse. & idem Ange. ibi nulla facta Bal. mentione dicit, qd per illum tex. semel Florentiæ defensauit agnitionem hæreditatis factam per mulierem, quam non cõstabat factam esse cum consensu Mundualdi: dicit enim se fecisse deduci, & fuit probatum qd dicta mulier dictam hæreditatem diu possedit, ex qua possessione diutina præsumitur consensus Mundualdi intercessisse, idem ad literã sequitur Ioã. de Imol. ibi transiens simpliciter cū dicto Ang. & Pe. de Anch. cõs. clxiij. incip

Incip. In ecclesiâ. in fin. alleg. ad hoc d. §. sed si non adierit. q̄
 ex sola patientia longi temporis illius, cuius factû & autho-
 ritas requiritur, præsumantur omnia solenniter acta idem
 in consl. ccccxxj. incip. Quidam Ser. Anto. ad fi. & idem Bal.
 in dicta l. si filius. per illum text. dicit, quòd si per statutum
 filius non potest contrahere sine expressa licentia patris,
 modò quidam filius vendidit mihi quandam rem, & diu
 eam tenui patre patiente, nec aliter apparet de licetia patris,
 quòd præsumitur licentiam præcessisse. Nec obstat si dica-
 tur, quòd d. l. si filius. loquitur in præsumptione, quæ affert
 patri commodum acquisitionis, sed in supradicta quæstione
 afferret incommodum alienationis: nam hereditas habet in
 se incommoda & commoda, vnde etiam si hæreditas esse
 damnosa, habet locum d. l. hæc ille. & sic etiam debes intelli-
 gere eundem Bal. in l. ij. C. de legi. hære. in prin. vbi dicit su-
 per intellectu d. l. si filius. q̄ satis habet lex, q̄ interuenerit
 longa patientia, quia agitur principaliter de fauore patien-
 tis. Superuenit post Bal. Bartho. de Sal. in d. l. si filius. & ex-
 pressè tenet contra Bal. in terminis propriis, in quibus lo-
 quitur Bal. licet de Bal. nec eius fundamentis faciat aliquam
 mentionem affirmans q̄ non præsumatur dicta licentia, mo-
 uetur per l. quæcunque. ff. de publicia. nec obstat secundum
 eum d. l. si filius quia ibi pater allegabat iussu: vnde sicut
 vult habere commodum, ita incommodum hæreditatis. l.
 secundum naturam. ff. de regulis iuris. in quæstione prædi-
 cta negat se licentiam dedisse: vnde ex diutina possessione
 emptoris non præsumitur consensisse sciens ius suum esse
 perpetuum. l. sicut. in §. non videtur. ff. quibus modis pignus
 vel hypotheca soluitur. nec obstant dicta per se in l. si certis
 annis. ff. de pactis, scilicet q̄ cōcessio seruitutis præsumitur:
 quia respondet, quòd ibi allegatur titulus, habitus ab eo, qui
 patientiam præstitit: In quæstione nostra, ab vno titulus, ab
 alio patientia & licentia: & sic residet dicens relinquere co-
 gitandum. † Aduerte, quòd semper fuit moris Salice. oblo-
 qui de Bald. & eum tacere in quantum potuit in quæstione
 ista nullam mentionem facit de Bal. in themate quæstionis,
 nec in eius fundamentis, & ferè totum quod dixit fuerunt
 formalia verba Bald. & quod vltra eum tentauit fundare,
 fuit nihil: vnde malè & inaduertenter dictus Doctor repro-
 bavit doctrinam Baldi: nam fundamentum, per quod ipse
 moue

mouetur, est dicta l. quæcunque. in §. fina. ff. de publicia. qui
 text. nihil facit: quod manifeste ostenditur, ibi enim text. di-
 cit, quod qui emit à pupillo, probare debet tutore auctore,
 & lege non prohibente se emisse, & ibi glo. super parte pri-
 ma postulando dicta verba, dicta lege prohibente, dicit, sci-
 licet quia cum decreto emit: & sic est ibi casus generalis,
 quod solennitas extrinseca nō præsumitur, prout dicit text.
 in d. l. sciendū. tamen ibi nihil dicitur nec disponitur, si iam
 longum tempus transisset post venditionē factam à pupillo
 sciente & patiente tutore, & sic solū ibi disponitur de illa
 regula notabili, solennitatem extrinsecam nō præsumi, ni-
 hil tamen super diuturnitate temporis cum scientia & pa-
 tientia illius, qui tenebatur præstare autoritatē: vnde ille
 tex. & d. l. sciendum. limitatur per d. l. si filius. & per d. l. qui
 in aliena. nisi in diutina possessione, vt ibi clarè probatur,
 & tenent Docto. in prædictis locis: & clarè etiam sentit Bar.
 in d. l. qui in aliena. in summario, & sic in specie reperio An-
 gel. dixisse in l. sciendum. ff. de verbo. oblig. vbi dicit, quod
 solēnitas extrinseca præsumitur ex diuturnitate temporis,
 & dicit sic esse limitādam dictam l. quæcunque. notat Ioan.
 de Imo. in d. l. qui in aliena. referens Ange. dicit sic limitari
 debere d. l. quæcunque. idem Anto. in c. in præsentia. de re-
 nun. licet Abb. in c. Albericus. de testi. & malè dicat, quod so-
 lēnitas extrinseca non præsumitur etiam post longissimū
 tempus, & allegat d. l. quæcunq; loquitur sine fundamento
 & inaduertenter: cum d. l. quæcunque. vt dixi, nihil disponat
 super diuturnitate temporis: nec placet responsio per Salic.
 data ad dictam l. si filius. inquantū dicit, quod ibi pater alle-
 gabat iussū: vnde sicut vult habere cōmodum, ita incom-
 modum: in quæstione prædicta negabat licentiā: ita est er-
 ronea responsio. Præsupponit enim ipse, quod à patre alle-
 gabatur iussus ad sui cōmodum, & per consequens ad dam-
 num: & quod ista esset ratio d. l. si filius. manifestus error:
 nam si hoc esset verum, non esset dubium. Si enim pater ipse
 in sui fauorem ad sibi acquirendam hæreditatem allegauit
 iussū suū præcessisse filio ad hæreditatē deundam, & sic
 præsumptum est ex temporis diuturnitate: cui dubium, nisi
 quod pater postea cōueniretur ad aliquid ratione hæredita-
 tis, quod non posset opponere iussū nō præcessisse, & tunc
 non ex vi præsumptionis iussus obligaretur pater, sed ex vi
 confes

confessionis & allegationis suæ, qui ad sui cōmodum confessus est iussu suū præcessisse: ergo eodem iure uti debet ad sui damnū: itaq; tunc non esset necesse recurrere ad coniecturas præsumptionis iussus ex diuturnitate temporis, vel ne: præterea text. in d. l. si filius. indiſinctè loquitur ibi, eo ipso utpote agnita hæredi. & sic dicta lex habet locū etiam si hæreditas fuisset damnosa, ut ipsemet Salic. fatetur: & ante eum tenuit Bal. sed si sic est, nūquam pater allegavit iussu ad sui cōmodum, sed semper allegabatur contra eum, & in damnum suum: & per consequēs non potest dici, quòd propter hoc præsumeretur iussu præcessisse: quia ipse pater allegauerat iussu ad sui cōmodum, ut malè dicebat Salic. sed licet tex. in d. l. si filius. videatur aliquo modo ponderare cōmodum patris: tamen tex. in d. §. sed si non adierit. loquitur generaliter: ibi, credendus est pater adiuisse hæreditatem, ubi apertus casus generaliter disponēs, quòd præsumatur aditio & iussus ex diuturnitate temporis, non facta distinctione, allegetur iussus à patre ad sui cōmodum, seu ab aliquo contra eum & filium suum, & sic concludo dicta iura expressè probare opintonē Bald. quod ex diuturnitate temporis præsumatur dicta licentia, quæ est extrinseca solennitas, quam opinionem secuti fuerunt Host. & Ioan. And. Bal. Anto. & Imol. in c. Alberic. de testi. & in c. illud. de præsump. ferè omnes. Ant. notabiliter in c. ea noscitur. de his, quæ fiūt à præla. banc opinionem sequitur Alexan. tanquā veram & communē in l. sciendum. in v. col. de verb. obli. quam etiam dicit secutū fuisse Roma. in d. l. qui in aliena. idem Imol. in d. l. qui in aliena. in simili dicebat Floria. in l. ij. ff. de fide instru. quòd si producat instrumentū longo tempore sumptū ab originali, licet non appareat de citatione partis, præsumitur partem fuisse citatā, motus ex dictis per Ioan. And. in d. c. Albericus. Item quādo antiquitus quis possedit beneficium sciente & patiente diocesaneo, præsumitur institutus in beneficio, secundum Bald. in l. siue possideritis. C. de proba. Inno. & Ioan. And. in c. illud. de præsump. Imol. in c. ex frequentibus. de institu Pet. de Ancha. in c. j. in repet. de regu. iur. lib. vj. Domi. in c. ordinarij. de offic. ordi. Ioan. de Ana. in c. licet Hely. de simonia. xiiij. col. licet in hoc aliter sentiat Bal. in l. malè agitur. C. de præscri. xxx. anno. & non bene secundum Andr. Sicu. qui sequitur istos in repet. Rub. de fide

sciente & patiente, etiam si non appareat de licentia, præsumatur illam præcessisse: pro qua est casus apud Canonistas in dicto c. peruenit. Est verum, quòd maius dubium esset non constaret de scientia & patientia mariti, sed solùm de temporis diuturnitate, an tunc præsumeretur licentia: quia multi eorum, quos antè retuli, indistinctè loquuntur, dicentes quòd ex temporis diuturnitate præsumatur solennitas extrinseca, non astringentes se ad scientiam & patientiam. Sed in proposito, in quo sumus, quando est solennitas licentiæ seu autoritatis præstandæ ab aliquo, omnes videntur concludere, quòd quādo non interuenit scientia vel patientia illius, cuius autoritas requirebatur, tunc diuturnitas temporis non facit præsumi illam præcessisse, vt Bal. exemplificat in dicta l. si filius. & hoc clarè demonstrant rectè inuenienti dicta l. si filius. & dicta l. qui in aliena. & clarè glos. in dicto versic. sed si non adierit. super parte, pater. quam ego ad hoc pondero. Ludo. Roma. clarè in dicta lege, sciendum. Alexan. in consilio, Viso instrumento locationis. in iij. col. Rapha. ex ratione Romani in d. l. qui in aliena. dictus auditor in dicto cap. sicut. versic. & ex eo habes octauam declarationem. & sic etiam loquitur Bald. in dicta l. si filius. licet non se astringat ad hoc in dicta lege, qui in aliena. & hoc est quod voluit sentire Bald. in finalib. verbis in l. ij. C. de legi. hære. in quantum dicit, quòd ratio dictæ l. si filius. & l. qui in aliena. est quia promiscua est possessio patris & filij, & quasi vnum corpus, vnde & vno possidente intelligitur alter possidere: vt l. si. C. de usufruct. Plus sentit ipse in eadem l. ij. in princip. quòd ad hoc vt operetur dicta patientia, oportet quòd quodammodo habeat aliquid commune cum possessione, vt est videre in possessione quam habet filius, quæ est promiscua: cum sint vnum corpus filius & pater: secus si non haberet aliquid commune. vnde dicit, quòd per patientiam longi temporis non probatur possessio legitimæ agnita eorum prætoris: quia patientia non potest adaptari prætori, & in simili dicit, quòd ex possessione longi temporis pacifica, & sine vlla contradictione facta, non præsumitur insinuatio donationis: quia nihil commune habet patientia vel autoritas prætoris cum possessione. † Infer etiam, 26 quòd si statutum requirit certas personas adesse contractui mulieris, non ideo præsumeretur eorum interessentia.

l. non

In hoc vnde legitur. dura est hæc conclusio Bal. nimis restringens dictam l. si filius. & dictam l. qui in aliena. & si rectè ponderentur prædicti Doctores, quasi omnes tenent contrarium: & idē ipse Bal. rectè ponderatus in d. l. si filius. & idem Alexā. in v. col. l. sciendum. dicit se tenere opinionem communem, quam tenet Bal. in d. l. si filius. reprobata opinione Bal. in d. l. ij. per tex. in d. c. peruenit. idem Alexan. in l. ij. §. voluntatem. ff. solu. matri. sed etiam si dictum Bal. in d. l. ij. esset verum: attamen non contradicit nostrę quæstioni, cum etiam vir & vxor sint vnū corpus, & quodammodo est promiscua mariti & vxoris possessio. l. quamuis. C. de furt. ibi, promiscuus vsus: & sic etiam ratio sua concludit in proposito, in quantum voluit, quod propterea præsumitur solennitas interuenisse in d. l. si filius. propter vnitatem patris & filij, qui censentur vna & eadem persona l. si. de tempu. & aliis substit. l. cum scimus. de agri. & cens. lib. xj. quia sic est in rerum maritum & vxorem. teneo ergo opinionem Bal. in d. l. si filius. quam tene menti. † Sed ne maneat hæc determinatio in incerto, est videndum quantum tempus debet transire ad hoc vt dicatur temporis diuturnitas, quæ facit præsumi dictam licentiam intercessisse: glo. in proposito non videntur bene se determinare: nam in d. l. qui in aliena. in parte, diu, exponit, id est, longo tempore. glo. in d. l. si filius. loquitur etiam confusè, scilicet quod longum tempus dicitur triennium, vel decennium, vel per decem, vel viginti annos: sumens argumentum à diuersis legibus, quas allegat Anto. & Imol. in c. illud. de præsump. dicunt decennium esse longum tempus in proposito: cum hac opinione transit Alexan. in d. l. sciendum. in v. col. sed hoc videtur intelligendum esse verum, quando principaliter non tractatur de præiudicio alterius, vt in terminis in quibus loquitur d. l. si filius. sed si principaliter tractaretur de præiudicio alterius, non sufficerent decem anni ad præsumendum dictum consensum seu licentiam, sed requireretur tempus xxx. annorum, iste est casus nota. cum glo. quam ad hoc ibi ponderat Ioan. Andr. in c. peruenit. de emptio. & vendi. cum qua etiam transit Alexan. de Imol. in d. l. sciendum. in v. col. dicens ad hoc non esse alibi illum text. quod reputat multum nota. ad limitationem d. l. si filius. † Sed ista limitatio Ioan. de Imol. non caret scrupulo attento eo quod suprā dixi, scilicet quod d. l. si filius.

habeat

habeat locum, etiam si hæreditas fuisset damnosa: vt ibi tenent Bal. & Salicet. & sic tractabatur de præiudicio debentis præstare consensum, & hoc maximè limitat attentata dispositione d.l. qui in aliena, quæ indistinctè loquitur, ideo Alexā. in d.l. qui in aliena. non admittit hanc limitationem, sed respondet dupliciter ad d.c. peruenit. Primò, quòd non constabat de scientia & patientia mulieris, vel quia ibi tractabatur de maximo eius præiudicio, quia si fortè tota viri substantia esset exhausta, mulier esset destituta omni auxilio: quæ fuit responsio Bart. in quæstione, Mulier habens magnū patrimonium, ad finē. Quidā modernior auditor Rotæ in d.c. sicut. refert in Rota allegatū esse illud dictū Imo. & se conatur euadere per quandā phantasiā nouam, quam vide, quia non placet eius cōsideratio. De intellectu d.c. peruenit, dixi suprà in l.j. titulo de las arras. ideo hic amplius non insisto.

Sed certè, cū in cōtractu facto per mulierē super rebus suis non posset versari maximum præiudiciū marito, ex quo ipse sciuit, & tacuit, & passus est x. annis, illud videtur sufficere pro licētia: & hoc haberet minus dubitationis, si contractus nō fuit vxori damnosus: & ista omnia tene mēti. Credo hanc doctrinā veram, dato quòd ex instrumēto celebrato per vxorē constaret licentiam mariti non interuenisse: quia nihilominus ex eius sciētia & patientia cū diuturnitate temporis validatur dictus cōtractus tanquā licentia præcedente, hoc sentit expressè Petrus de Ancha. consil. cxxxvj. incipi. Ex cōsiliis excellentiū Doctorū, vbi cōsultuit, quòd licet in quodam instrumēto transactionis factæ per quosdam moniales, nil diceretur de consensu capituli, tamen quòd dictus consensus præsumitur, si transactio fuit obseruata diuturno tēpore, vt ibi fuit: quia per xxx. annos & plus fuit obseruata, vt refert Ancha. idem tenet Alexā. consil. lxxix. incipi. Circa primum de quo quæritur. vj. colu. vbi firmat, quòd solennitas tractatus & consensus capituli præsumitur, etiam si in inuestitura nihil de hoc dicatur: quando transiuit longum tempus. & ibi adducit multa similia, de quibus antè fuit habita mentio, & adducit d.c. ea noscitur: secundum vnum intellectum glo. & Imol. in d.c. peruenit. idem firmat in consil. ccccvij. incipi. Visa facti narratione. in fine. & hoc sequitur dictus auditor in d.c. sicut. xvij. colu. versi. septimò & vltimò. putans hoc substantiale, ex eo quia non videtur absurdum,

quòd diuturna obseruantia, & scientia, & patientia eorum, cum quibus res est gesta, faciat præsumi, quòd si à primordio actus fuisset minus sollemnis, non fuisset toleratus, sed impugnatus ab habentibus notitiā defectus solennitatis. Est verum, quòd Paul. de Cast. in consilio xlvij. incipi. In causa quæ vertitur. v. col. tenet contrarium dicens, quòd si instrumenta vel acta producta sunt, & ex eorum inspectione apparet defectus solennitatis, tunc non præsumitur sollemnitas præcessisse, etiā in facto antiquo propter euidentiā facti non sollemnis, allegat notata per Innocē. in c. proposuisti. de probatio. idem Alexand. consilio cccclxxv. incipit, Pondera. sed primum verius, quia d. l. si filius. & d. l. qui in aliena, & dicta Doctorum non tantum fundant se ex vi præsumptionis, sed etiam ex eo quia scientia & patientia cum temporis diuturnitate satis videtur inducere cōsensum præstare debētis auctoritatē: & ita teneo, & si ponderas scribētes multi eorum hoc tenent in locis antè allegatis: & hoc sentit notabiliter, & melius Alexā. in l. ij. §. voluntatē. ff. solu. matri, vbi tenet, quòd si per formā statuti in cōtractu mulieris requiritur licentia propinquorū, quod intelligitur de expressa licētia, nec sufficit tacita, putā præsentia propinquorū tacentiū & non contradicentiū, secundū Bal. ibi, sed dicit hoc limitandū, nisi interuenisset sciētia & patiētia diuturna: quia tunc idē operatur quòd cōsensus expressus: allegat notata in d. l. si filius.

29 & in d. l. qui in aliena. † Hæc omnia ego intelligerem esse vera in proposito, quādo solū interuenisset sciētia & patientia mariti, sed si vltra scientiā & patientiam fierent à marito aliqui actus, ex quibus videtur constare de eius intentione, quod tolerat & approbat cōtractū vxoris, tunc nō facta distinctione de diuturnitate tēporis, non solū dico quòd præsumatur licētia, sed quòd illud habeat vim licentiæ, tanquā si expressè cōcessa esset. Obstat vidētur decisiones sequentes. Primò Bald. in l. j. in §. voluntatem. ff. solut. matri. vbi dicit, quòd si statutū disponat, quòd mulier non posset testari sine consensu consanguineorū, quòd non sufficit eorū præsentia sine cōtradictione, cū verba statuti debeant intelligi de actu vero nō de actu ficto, æquiparādo statuta & rescripta. l. fina. C. de his qui veni. æta. impetra. cum quo transeunt moderni. facit l. j. in fine, & l. iij. cum gloss. ff. de author. tutor. Item si requiratur, quòd aliquid fiat de licētia talis personæ, intelligitur

Igitur de expressa licentia, & sic requiritur, nec sufficit tacitus consensus: ita Ludo. Roma. ex relatione Alexan. in dicto §. voluntatem. in ij. volu. Archiepif. & post eum Ioan. Andræ. in capi. si Abbatem. in princip. de electio. libro vj. in nouella. Ioan. Andræ. in c. qui tacer. de regu. iuris. libro vj. in mercurialibus. in iij. quæstione Lapus allegatione lxxxvj. Bald. in l. obseruare. in §. proficisci. ff. de offic. consu. ex relatione Alexan. in d. §. si voluntatem. Nihilominus contrariam partem de iure credo veriolem, & habui de facto in arduissima causa, quæ pendet etiam nunc inter dictum Didacum Lopez de Haro, & uxorem suam ex vna parte, & Ludouicum Mendez de Soto maior ex altera, super villis del Carpio & Morente & aliis: & habui quæstionem in his terminis: quia dictus Ludouic. contendebat cum uxore dicti Didaci Lopez de Haro super dictis villis, quas ipsa possidebat, fuit ab ea constitutus procurator absque licentia mariti, qui persecutus fuit totam causam: postea ipse d. Lopez. perijt totum processum cassari tanquam factum ab uxore sua sine licentia sua: fuit dubium maximū si processus erat validus, & fuit pronūtiarū per auditores processum esse nullum: & sic fuit cassatus, à qua sententia fuit supplicatū: & ego scripsi, & allegaui de iure, ita quòd fuit in gradu supplicationis reuocata dicta sententia, ex eo quia fuerūt probati multi actus facti per dictum Didacum Lopez, ex quibus inducebatur eius cōsensu in processu facto per uxorem: quia ipse solvebat salarium aduocatis, ille instruebat illos & procuratores, impetravit etiam à regibus plures schedulas ad superferendum in lite, ex eo quòd ipse ibat ad guerram, quæ tūc temporis erat cum Mauris regni Granatæ: & fecit alios plures actus, ex quibus coniecturata fuit licentia mariti & eius cōsensu. Ad prædictam conclusionem moueor. Primò ex doctrina Barto. in l. cum pater. in §. libertis. ff. de lega. ij. vbi per glo. illius l. infert ad quæstionem: lex dicit quòd filius nō potest agere sine consensu patris. l. cum non solum. in §. necessitate C. de bonis quæ libe. quòd si pater & filius agant simul, videtur pater dare cōsensum. Itē facit l. is qui hæres. §. nec filius. ibi, vtrique autē possunt repudiare. ff. de acqui. hæredi. & Bal. ibi in fine dicit illum tex. facere ad statutu, quòd filius non posset se obligare sine licentia patris: nam si in eodem instrumento vterque se obligat, idem operatur cō-

simul obligatio¹, quod expressa licentia: quod refert notandum. idem ibi Ioan. de Imol. extollens hoc pro valde notabili ad similia statuta. Idem Bald. in l. fina. in ij. colum. C. ad Macedo. & in l. filius. in fina. verbis. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. Ioan. Andræ. in Rub. qui tacet. in mercurialibus. Bal. in addi. ad Specu. in titu. de reo. facit singularis cōclusio Bal. in l. si constante. §. si vxor. ff. solu. mat. dicentis, quod si vir & vxor in eodē instrumēto donant rem viri, licet de iure dicta donatio pro parte tantū valeat, de duo. reis. l. reos. §. in tabulis. tamen per tacitū consensum viri roboratur factum mulieris: quia iste consensus formis & insimul factus cadit in speciem donationis: & ita consuluit Bart. secundū eum. idem Bal. in l. si liqueat. de inoffi. donatio. & Alexā. in d. §. si vxor. Præterea facit tex. in l. ij. in §. voluntatem. ff. solu. matri. ibi, nisi euidēter cōtradicat videri consentiē patri. & si dicatur, cūm hæc lex requirat licentiā, ergo expressē debet intervenire, vt de autoritate tutoris. dicit text. in l. j. tutor si inuitus. ff. de auth. tuto. ibi. nec enim præsentia corporis sufficit ad autoritatē. l. iij. ff. eo. respōdeo, quod hæc autoritas seu licentia ita exprimitur facto per claros actus consensum denotantes sicut verbo, allego ad hoc singularem casum in l. si pater naturalis. ff. de adopti. vbi Callistratus Consultus inquit: Si pater naturalis loqui quidem non posset, alio tamen modo quā sermone manifestū facere possit velle se filium in adoptionē dare, perinde confirmatur adoptio, ac si iure facta esset: licet ille text. posset cauillari, cūm loquatur in eo, qui fari nō potest: & hūc tex. reperio pulchrē allegatū & ponderatū à Bald. in l. cūm nō solūm. in §. necessitatē. vi. colū. ver si. quæro an sufficit præsentia. C. de bonis quæ libe. ad cōclusionem satis notabilē ad propositum, certū est enim, quod filius nō potest stare in iudicio sine licētia patris, casus est in dicto §. necessitatem. Quærit Bal. ibi, nunquid sufficiet præsentia patris: dicit quod non. l. filius. in §. murus. ff. de procura. subdit ad propositum hoc esse limitandum, nisi appareant indicia consensus: vt quia pater ducat aduocatū, vel instruat causam: ar. l. ij. in §. voluntatem solut. matrim. l. vbi nō voce. de regul. iuris. allegat etiam d. l. si pater naturalis. Per quod videri possunt euadi determinationes Doctorum suprā assignatæ in contrarium, vt habeant locum, nisi vltra scientiam & patientiam, concurrant indicia & actus inducentes cōsensum:

sum: & sic etiā limitabitur dicta l. j. & iij. ff. de autho. tuto. & sic in terminis reperio Bald. limitasse dicta iura in l. potuit. in fina. colū. C. de iure deli. vbi dicit esse certū quod tutoris autoritas debet expressē interuenire, vt dicta l. j. & iij. subdit hoc esse verū verbo vel facto. vnde infert & singulariter, quod si pupillus maior infante vna cum tutore possessionem est ingressus, vtrū per hoc hæreditas sit legitimè apprehēsa videtur quod nō, per d. l. iij. cū autoritas debet interponi verbis expressis. contrariū tenet, quia dicta iura habent verū circa actus expressos, sed in tacitis tacitè loquimur rebus ipsis & factis. l. cū ostēdimus. §. si. ff. de fideius. tuto. idē dicit, si tutor gerendo pro hærede infantis nomine acquirat infanti hæreditatē: Verbi gratia, intrauit in possessionē bonorū de facto, nam per hoc est possessio quæsitā pupillo, & per talem ingressum possessionis est hæres factus infans: non obstat, quod tutor debet loqui, vt d. l. iij. nam respōdet quod ita hoc potest explicari factis sicut verbis. Ad argumentū factū de eo quod dicebat Ioā Andræ. quod vbi requiritur licētia non sufficit tacitus cōsensu, responderi potest dupliciter: Primò, quia in proposito nō stabat maritus solum in tacito cōsensu, sed faciebat actus inducentes consensum, qui habent vim licentiæ, tanquā si à principio intercessisset: vt dicūt Bal. Paul. & Imol. in d. §. nec filius. Secūdò, quia hæc lex nostra in consensu, vbi non est tantum dubium, & hoc etiam tenuit Bald. eleganter in additio. ad Specu. in titulo de reo, in fine additionis dicens, quod si pater satisfacat pro filio de iudicio fisci, videtur eius personam legitimare ex hoc tacito consensu, etiam si expressus non interuenisset. ff. qui satisf. cogant. l. filius. & quia qui fideiuber, consentire videtur. ff. ad Macedo. l. sed si pater. §. non solum. & quia consensus perseverat, donec reuocetur, & quotidie consentire videtur: ar. l. j. in fine. ff. de vsufruct. accres. idem videtur concludere, si statutum diceret simpliciter, quod filius non posset se obligare sine licentia patris: quia si vnus pro altero fideiuber, vel ambo principaliter obligantur in eodē instrumento, videatur concessa licentia: ar. ff. de procura. l. filius. §. sed & filia. & si dicatur, quod non est expressa, dicit quod satis exprimitur rebus ipsis & factis. l. de quibus. ff. de legi. & necessariò sequitur ex verbis, quod ex tenore verborum apertè colligitur. ar. ff. de libe. & pos. l. Gallus. §. siu. & quia rationi statuti satisfactum

videtur. ergo ipsi statuto: de ritu nup. l. libertus. in §. senatus. l. fina. de iudic. C. l. cum tale. §. penul. in glos. ff. de condi. & demonstra.

Subdit tamen vnum famosum verbum, quòd hoc erit verum, nisi statutum requireret expressam licentiam, quia tunc non sufficeret tacita: & dicit quòd quidam sic pronuntiavit, & hoc videtur sibi tutius inherens verbo expressa: arg. l. iij. in fine de autho. tuto. cum glo. & l. etiam. & l. vbi non voce. ff. de regulis iuris. ff. de adoptio. l. si pater. §. naturalis. per Guliel. nec si tutor obligat se vna cum pupillo dicitur sufficienter autorizare, cum requiratur verborum expressio. d. l. iij. & propterea iuste Imol. Pau. & ceteri Moderniores reprehendunt quoddam dictum Inn. in c. cum consuetudinis. de consue. dicentis, quòd vbi in aliquo actu requiritur auctoritas, debet interponi specificè per verbum, autorizo: quia est contra tex. iuncta gl. in l. iij. de autho. tu. facit l. praeses. & l. cum iudex. C. de sent. vbi verbum, condemno, vel absoluo, est de necessitate sententiae, tamen sufficit aequipollens. l. in summa. de re iud. l. si praetor. in prin. de iud. l. quid tantum §. si arbiter. ff. de arbi. † Et Bal. in l. mādatur. C. mand. inferre, quòd si erant duo socii: vnus eorum mortuus est: & sic fuit finita societas: quòd si filius illius mortui hisdē institutoribus & officialibus vtatur cū socio patris sicut prius, quòd intelligatur renouata societas cum illo filio etiam cum pupillo, si interueniat patientia tutoris, & si dicas, tutor non potest auctorari, nisi loquatur, vt d. l. iij. respondet illud esse verū in actibus expressis, secus in tacitis: quod est notandum. Facit illud vulgatum & singulare dictum Inn. in c. ex parte decani. de rescrip. dicentis, quòd si aliquis agit tanquam procurator meus, & ego scio, & non prohibeo, videor sibi dare mādatur. Idē Inno. in c. in nostra. de procu. & in c. cum in iure. de offi. deleg. & in c. inter dilectos. de fide instr. de quo dicto pulchra inuestigatio fit per Alex. Imol. in repet. l. saepe. de re iud. ff. & per dictum auditorem Rotae in d. c. ex parte decani. de rescrip. Item vbi patientia iungitur actui inducenti consensum, habetur pro cōsensu. l. ij. C. de re. alie. nō alie. Bal. in l. ij. in §. voluntatem. sol. mat. & Imol. in l. quae dotis. ff. solu. mat. allegans l. filius fa. ad Macedo. & Clemen. j. de procur. & l. qui rem ex parte. de euic. & si quis est praesens, sciens, & intelligens: si sit talis actus, quem contradicendo poterat impedire,

pēdire, habetur pro consentiente. gl. & Bar. in l. quæ dotis. fo
lu. mat. l. fideiussor. in §. pater. ff. de pign. & ibi gl. l. Caius. ff.
de pign. act. l. Titia. in §. Lucia. & ibi gl. ff. de leg. ij. maximè
si dolo tacet. l. ij. C. si res ali. pig. da. sit. l. si sine. C. ad Velleia.
& Bal. in l. cum proponas filios. C. de pac. idem, scilicet quòd
vbi quis dolo se tacet, habetur pro consentiente: & ratione
coniunctionis præsumitur consensus, vt est ille tex. not. in l.
si seruus communis. ff. de dona. inter virū & vxor. de quibus
plura similia adduci possent, quæ Doc. maximè Moderni tra
ctant in d. l. quæ dotis. Finaliter facit tex. singu. ad hoc pro
positum à me ponderatus in l. sæpe. ff. de re iud. in §. sed sciē
tibus. ibi, aut maritus focerum vel vxorē de proprietate rei
in dotem acceptæ. qui tex. contulit mihi honorē in dicta cau
sa ad fundandum, quòd maritus qui paritur vxorem suā age
re, maximè interuenientibus aliis actibus eius inducētibz
consensum, per hoc videtur sibi dare licentiam, & valet pro
cessus in mariti præiudicium: nec potest maritus illum irri
rare ex defectu licentiæ ab eo non cōcessæ, & sic obtinui. Fa
cit etiā illud vulgare, *quien calla otorga*. facit etiam l. j. §. ma
gistrum. ff. de exer. & vide c. ij. de his quæ sunt à præla. sine
consen. cap. In actibus iudicialibus procedit hoc sine dubio,
vbi vxor conuenitur: secus videtur si ageret, & per reum re
pelleretur propter defectū licentiæ: hoc est de mente Bar. in
l. si. in §. necessitatē. C. de bo. quæ lib. iij. col. in ij. q. in quæ
stione illa, si pater interpellatus ad præstandā licentiā filio
agenti, hoc sufficiat, dicit, quòd aut filius agit, aut conueni
tur: si agit, requiritur consensus verus, nec sufficit patrem su
per hoc interpellari: nam cum ipse pater sit legitimus admi
nistrato, vel saltem de hoc dubitetur, nisi filius legitime
suam personam, non debet audiri: cum ante omnia debeat
inquirere de persona. l. si quæramus. ff. de testamen. nisi
esset absens tanta absentia, quòd haberi non posset: argu. l. si
longius. ff. de iudic. sed si filius conueniretur, tunc putat in
terpellationem factam patri sufficere: siue dicamus patris
consensum requiri ad perficiendum personam filij, siue in
signum repudiationis, quantò magis in vxore præceden
tibus signis & indiciis iudicantibus consensum mariti, vt
iam dixi.

† Quæritur vterius, si maritus potest præstare hunc con
sensum vxori per nuntium vel per epistolam? & dico q. sic:

& etiam contradicere potest per nuntiū vel per epistolā cō-
tractui celebrato per mulierem: hoc probat glo. nota. in l. si
cū dorem. in §. si patri. ff. sol. mat. in gl. oportebit. ibi enim
est casus, quod si pater non possit esse in loco, vbi dos debet
solui, filia sola potest agere actione de dote, & ei solui debet,
dicit ibi gl. illud esse verum, nisi pater per nuntium vel per
epistolam cōtradicat. Ang. ibi extollit illam gl. ad hoc, quod
actus contradictoriij & consentanei iudicio agitato per ter-
tium expediri possunt per nūrium vel epistolam, vnde refert
quod Bononiz Iac. de Bel. fuit interrogatus per scholarē, an
pater possit filio agenti consentire per nuntium vel per epi-
stolam, & dimisit eum quarentem non allegans d. gl. & pro
d. gl. allego casum expressum in l. honores. in fi. ff. de decur.
ibi, vel quo alio modo contestatus sit. qui tex. fuit allegatus
per Iac. de Bel. sed si bene ponderes d. gl. & d. l. solum loquū-
tur de actu contradictorio, tamen Doct. & bene idem dicūt
in consensu præstando, idem Bar. in l. si filius fa. in fi. verbis.
ff. de dona. loquendo in consensu, quem pater tenetur præ-
stare filio: & alleg. d. l. honores. est tex. not. in l. si quis mihi
bona. in §. iussum, de acqui. hære. ibi, & putat vel per nuntiū
fieri posse vel per epistolam. vbi tex. loquitur in iussu, cuius
argumento Bar. ibi in fi. dicit consensum, de quo in d. §. ne-
cessitatem. posse præstari per nuntium vel per epistolam,
idem Bal. in d. §. necessitatem. vbi etiam alleg. d. l. honores.
Sed contra hoc fortiter facere videtur l. obligari. in §. tutor.
ff. de autho. tuto. ibi, post tempus verò aut per epistolam in-
terposita eius autoritas nihil ager. qui tex. loquitur in au-
thoritate præstanda per tutorem. Sed dic quod ille tex. lo-
quitur in authoritate, quæ præstanda est à tutore præsentia-
liter non per nuntium vel epistolam, secus est in consensu:
& ita loquitur d. §. iussum. hæc fuit solutio Bar. in d. §. neces-
sitatem. in fi. sentit in d. §. iussum. quam tenuit gl. prius in d.
§. iussum. Ideo Bal. in d. l. j. in fin. C. qui admitt. dicit, quod au-
thoritas non potest interponi per procuratorem: est casus,
& ibi notat eum Bal. ad hoc in l. minorē. C. de prædi. mino.

Et ex prædicta solutione Petri, quam refert Cin. in d. §.
necessitatem. limitabat prædictam communem opinionem
esse veram, si filius esset maior viginti quinque annis: nam si
esset minor, requireretur præsentia patris in consensu præ-
stando: nec sufficeret illum præstare per nuntium vel epi-
stolam.

lam, prout requiritur in auctoritate tutoris. de hoc dicto Pe-
tri & Cini facit mentionem Bal. in authen. causa quæ sit cum
monacho. ad fin. C. de epis. & cleri. quam non admittit Alex.
in d. §. iussum. in prin. sed indistinctè dicit consensum à pa-
tre posse præstari per nuntium vel per epistolam, non facta
distinctione sit maior vel minor, per d. §. iussum. & reuera
in hoc videtur relidere Bal. in d. authen. causa. dum allegat
pro decisione d. l. honores. superuenit Aretinus Doctor Mo-
dernus, & in dicto §. iussum. ad finem dicit quòd eo casu,
quo consensus patris requiritur ad integrandam personam
filij in iudicio, iste consensus videtur requiri pro forma,
vnde qui interponit consensum per nuntium vel episto-
lam, non videtur interponere consensum in ipso actu, ni-
si fortè quis mitteret nuntium ad consentiendum, cum
actus fieret, vel epistolam præsentandam, cum actus fie-
ret: quia tunc toleratur dicta conclusio, ex eo quia ille qui
agit per nuntium vel epistolam, propriè per se videtur age-
re. l. qui autem. §. finali. de constituta pecunia. sed si mit-
tens nuntium vel epistolam simpliciter consentiret agenti
actum, vt posset actum celebrare in futurum, videtur sibi
quòd non sufficiat, cum non dicatur tunc consensus inter-
poni tempore actus, & si dicatur quòd videtur consensum
reulisse ad tempus contractus, vt ibi vult Pau de Cast. tunc
videatur interpositus: responderet, quòd illud esset fingere de
tempore ad tempus, quod non est in potestate hominis. l. si
fortè. de cast. pec. Bar. in l. is qui. de vsucap. nihilominus in
proposito teneo Bar. & ad hoc si dicatur solennitas, de qua
hic, requisita pro forma: respondeo, vt infrà ad finem, vbi
hoc examinabo.

†. Quæro vlteriùs vtrum mulieri currat præscriptio con- 39
stante matrimonio: non loquor in rebus dotalibus, quia
in his non est dubium, quod non. l. in rebus. §. omnis au-
tem. C. de iure dotium. sed loquor in aliis bonis propriis
suis sibi debitis? & videtur dicendum quòd non, per hanc
legem, quæ habet locum in quasi contractu, vt antè dixi:
& quia iudiciis quasi contrahitur. l. tertia. in §. idem scribit.
ff. de peculio. vnde hoc præsupposito quòd mulier non potest
agere, nec esse in iudicio sine licentia mariti, videtur quòd
sibi non currat præscriptio, per l. j. §. fina. C. de annali excep-
tione, vbi tex. dicit, quòd filiofamiliæ, dum est in patris po-

testate, non currit præscriptio. rationem assignat ibi tex. qui videtur facere ad propositum, quis enim incusare eos poterit, si hoc non fecerint: quod & si maluerint minime adimplere, lege obuiante nolebant: & sic ex quo non poterant agere sine licentia patris, visum fuit Imperatori iustum cessare contra eos præscriptionem. facit l. j. C. de bonis matern. in fine ibi, quia nullam poterit præscriptionem apponere filiis, & c. authen. nisi tricennale. ibi posita. ibi, tempore incipiente filiis currere, ex quo suæ potestatis esse apparuerint. faciunt in ratione sui l. cum notissimi. §. illud. C. de præscrip. xxx. & d. l. in rebus. l. purè. in §. fina. ff. de doli exceptio. l. si pupilli. in §. fina. de negotiis gestis. l. Attilicinus ff. de seruitu. rusticorum prædiorum. ff. de vsuris. l. cum quædam. in §. si pupillo. Ideo Bal. in d. authen. nisi tricennale. dicebat, quod si statutum diceret quod omnibus currat præscriptio, qui sua debita non exegerint infra decem annos, quod filiosa. non currit dicta præscriptio: est regula naturalis, quia ubi non est negligentia, non debet esse pœna: ideo habet locum etiam in statutis: & vidi in hac nocte repetitionem, quam feci iuuenis ante recessum à patria, super l. primam. C. de hæredi. actio. in xxiii. columna, ubi hanc partem secutus sum more scolastico.

Nunc autem grauior ætate multa in practica expertus, maturius cogitans, aliud sentio, imò teneo quod non obstante, quod mulier constante matrimonio non posset esse in iudicio virtute huius legis sine licentia mariti, quod ei currat præscriptio: & allego Io. Fab. qui videtur hoc in expresso formare in l. j. C. de bonis mater. ad fin. ubi dicit hæc verba: Sed quid de muliere, quæ de consuetudine est in potestate viri, nec sine eius autoritate agere potest? videtur quod currat ei tempus præscriptionis, mouetur duplici fundamento: Primo argumento tex. in c. constitutus. de in integrum restit. Secundo qui agere potest in curia ecclesiastica quæ non vitur illis consuetudinibus. ff. de vi bono. rap. l. iij. de his qui à non domino ma. l. j. Tene menti dictum istius Doctoris solum ex eo quod loquitur in terminis nostris: sed eius fundamenta sunt debilia: nam argumentum potest sumi ex d. c. constitutus. quod loquitur in filiis emancipatis, quia ad contractus validationem, dicit tex. ibi, quod fecit filium emancipare. aliud fundamentum est nihil: ideo dictum parum prodesset alle

alleganti, cūm careat fundamento. † Sed ego fundo con-
 clusionem meam ex intellectu d.l. j. §. ne autem. C. de anna.
 excep. quod est potissimum fundamentū contrarium, & di-
 co. quod ille §. debet intelligi in illis bonis, in quibus pater
 habet vsufructū: quia cūm in illis filius nullo modo posset
 agere, & pater efficitur legitimus administrator. l. j. C. de
 bo. ma. l. j. C. de bo. quæ libe. & authen. excipitur. vnde cūm
 pro eis filius non habeat agendi potestatem, nimirum si filio
 durante patria potestate non currat præscriptio: sed in illis
 bonis, in quibus patri nō quæritur vsufructus: vel quia ipse
 pater renuntiavit vsufructui, licet filius debeat etiam tunc
 agere cum licentia patris, vt l. si in §. necessitatem. C. de bo.
 quæ libe. tamen quia actio & exercitium competit filio qui
 faciliter iudicis officio potest compellere patrem ad cōsen-
 tiendum, & ad præstādam sibi licentiam ad agendum, vt d.
 §. necessitatem. meritō tunc currit sibi præscriptio. hanc con-
 clusionem firmat Angel. Sicut. & Bal. in d. §. ne autem. & fuit
 prius conclusio Iacob. But. ibi in prin. allegans Do. Mar. sic
 tenentem: & si dicatur, videtur filio inhonestum exigere à
 patre inuito consensum: respondet non debere inhonestum
 iudicari id quod lege permittente fit, vt d. §. necessitatem.

Ex qua conclusione eliciuntur duo: Primum, responsio
 ad dictū §. ne autem. quod loquatur vbi ratione vsu: fructus
 patri acquisiti filio omni modo denegabatur agendi poten-
 tia. Secundō, quod in secundo casu est, sic in proposito: quia
 licet mulier in agendo debeat licentiam à marito petere,
 tamen principale exercitium in ea residet: & maritus cogē-
 dus est præstare licentiam, si recuset sine iusta causa: & sic
 cūm facile ad hoc posset compelli remediis, de quibus antè
 dictum est, vt in l. dotem. & in l. si cūm dotem. §. eo autem
 tempore. ff. soluto matrimo. & dixi suprā in viij. limitatio-
 ne. meritō ei debet currere præscriptio, vt in filiofamilias
 est statutum. Præterea agit qui potest facere. ff. de regulis
 iuris. vbi text. dicit, quod qui potest facere, vt posset condi-
 tioni parere, iam posse facere videtur: & ibi glo. ponit plu-
 ra exempla, ex quibus potest præsens conclusio verificari,
 quæ videantur diligenter, quia nimis prouident agenti.

Cūm ergo mulier posset facere vt maritus consensiat
 eum compellendo iudicis officio ad cōsentiendum & licen-
 tiam sibi præstādam, meritō non dicitur impedita agere:

& sic

& sic iustum est contra eam tanquam contra negligentem currere præscriptionem. Præterea optimum argumentum potest sumi ex authen. quod locum. C. de colla. in l. Codicis cauetur, quod mulier cōstante matrimonio debet conferre dotem tantò minus accipiendo ex eo, quia constante matrimonio non habet actionem dotis cōtra maritum: sed dicit text. in d. authen. quod sufficit conferre actionem de dote licet inanem, nisi mulieri posset imputari quare à marito non exegerit dotem constante matrimonio, purà eo vergente ad inopiam: ecce ergo quod si est quid vxori posset imputari cur constante matrimonio non exegerit dotem, sibi præiudicatur: & sic dicendum in proposito. & hoc argumentum reperi allegatum per Iacob. But. in d. §. ne autem. Optimè etiam facit l. si longius. in §. si filius. ff. de iudiciis. & l. rectè. in ij. responso. ff. ex quib. cau. maio. & ita teneo. Præterea quis dubitat nisi quod vxor posset interrompere præscriptionem modis de quibus in l. vt perfectiùs. C. de anna. exceptio. si ergo non fecit, sibi imputetur, maximè quia actus interrumpendi tendit ad eius vtilitatem: & (vt superiùs dixi) in eo, quod est vrile mulieri, valet actus etiam sine licentia mariti: vt l. nec. C. de contrah. & commit. stipul.

- 35 † Cogitabis tamen super hoc, quod si maritus fortè esset quidam homo austerus & superbus, malè tractans vxorem, de quo est præsumendum, quod si vxor peteret ab eo licentiam ad agendum in iudicio cōtra aliquem super re sua petenda, quod ipse non solum illam denegaret, sed illam verberaret, vel aliàs eam malè tractaret, fortè enim illam rem, quam vult petere, possidet aliquis consanguineus mariti: & ipse nollet vt ab eo auferretur, vel alià causa subest quare marito nimis displiceret super lite ab vxore mouenda de licentia ab eo petenda, nam tunc si ipsa sine incommodo suo nec posset licentiam petere nec agere ad interrumpendum: vel aliàs licet non peteret licentiam, nec interromperet propter quod cucurrit contra eam præscriptio, tamen esset iusta causa restituendi eam contra præscriptionem. allego ad hoc singularem glo. iunctam textui in l. Senatusconsulto. ff. de offic. præsid. in parte, restituerentur. ibi enim est casus quod actiones præsi di vel eius familiæ competentes non possunt efficaciter intentari durante officio, tamen si tempore lapso fuerunt amissæ, datur eis restitutio: dicit glo. ibi oppon

opponendo expresse de dicta l. j. §. fina. de anna. except. quòd videtur quòd non sit necessaria restitutio : quia restitutio præsupponit quòd amiserunt tempore actiones, sed isti non potuerunt agere, ergo non currit eis præscriptio, cum non valenti agere, non currat vt d. l. j. §. si. dicit glo. quòd saltem per executores potuerunt interrompere, & perpetuare : & si hoc non fecerunt, fuerunt negligentes, meritò amiserunt actiones. l. vt perfecti ius. C. de anna. except. & negligentibus non datur restitutio. l. nam negligentibus. ex quib. cau. ma. de re iudic. quod quis. Respondit glo. eleganter, & in hoc facit, quòd licet prædicti præsides & eorum communitates possent agere ad interrompendum, & sic non impediabantur omni modo agere : tamen quia facile & commodè hoc facere non poterant propter multitudinē negotiorum, ideo iustum est vt eis restitutio in integrum concederetur aduersus præscriptionem, licet illam non interrupissent : cum qua gl. transit Bar. ibi, & sic dictus §. si. debet intelligi quod impedito agere totaliter non currit præscriptio : sed si possit agere, tamen non cōmodè, currit præscriptio : sed habet locum restitutio contra præscriptionem, vt dicit illa gl. singularis, quam etiam ad hoc extollit Bald. in d. §. si. & hoc tene menti, & bonus iudex arbitrabitur super hoc iuxta qualitatem mariti & vxoris. l. metus. ff. ex qui. cau. ma. nec restringas hoc solum ad casum, quòd per metum ipsa non auderet agere : quia tunc esset minus dubiū per principia nota : sed in terminis, in quibus loquuntur gl. & Doct. putà quia poterat agere, tamen non facile & commodè, quæ fuerunt verba gl.

† Sed pone, quòd mulier contractum faciat sine licentia mariti, vtrum cōtractus propter hoc annulletur? & reperio quandam decisionem Do. Abb. valde singularem super hoc, quam ponit in c. ad Apostolicam. iij. col. de regu. vbi dicit, quòd si per statutum mulier prohiberetur contrahere sine consensu duorum agnatorum, quòd valet cōtractus in contrarium gestus, ex quo lex vel statutum specificè non annullat actum, mouetur ex quadam regula, scilicet quòd vbi prohibitio legis concernit principaliter fauorem alterius, talis prohibitio habet vim exhortationis : hoc probatur in d. c. ad Apostolicā. vbi est casus, quòd professio nec fieri nec recipi debet infra tempus probationis, sed facta & recepta tenet, & si dicatur, ex quo ius & regula prohibent professio-
nem

nem ante elapsum annum, ergo professio in contrarium facta non valet: cum gestum contra legem est nullum. x. distin. c. vides. in regula, qui contra ius. de regul. iuris. lib. vj. l. non est dubium de legi. Ioan. Andræ. soluit contrarium hoc procedere, nisi lege speciali actus sustineretur, quasi vellet dicere, quod ibi professio esset nulla, nisi ibi Papa specialiter illam validasset, sed hæc solutionem non admittit Abb. sed soluit dupliciter: & illa solutio, quæ facit ad propositum, est, quia ibi prohibitio facta fuit in fauorem eorum, qui ingrediuntur monasterium, quam ipsi potuerunt renuntiare, & sic illa prohibitio resoluitur in vim exhortationis. iij. distin. c. si legibus. ex qua solutione inferit prædictam conclusionem: Dura determinatio, & quasi ad nihilum redigens huius l. dispositionem, si ex ea deberet ad hanc l. sumi argumentum: & poterat Abb. allegare ad sui fundamentum tex. singularem. in c. dilectus. el. ij. de præben. & glo. in clemen. j. de iure patro. & Bal. in l. statutis. de senten. ex breuic. reci. & clarius ibi Salic. in princ. dicunt se notare, quod licet lex mandet quid certo modo fieri: si ultra non procedit annullando aliter factum, valet actus, licet non debuit fieri.

Contrarium teneo, imò quod si mulier faciat contractum absque licentia viri contractus sit nullus, allego primò glo. singu. in l. si quis mihi bona. §. si coram. de acqui. hæred. ibi text. dicit, quod si pater dedit iussum filio, ut adiret arbitrio Lucij Titij, rectè Consultus putat iussisse: dicit glo. quod si adiuit filius absque consilio Lucij, prout iussit pater, quod aditio est nulla: per quam glo. Bal. ibi, quem non vidit pro tunc Abb. in terminis firmat contra Abb. dicit enim, quod si cauetur statuto quod mulier debeat contrahere cum consensu seu præsentia propinquorum, licet statutum non procedat ulterius annullando: tamè si non seruetur forma, contractus est ipso iure nullus. hæc ille, quem sequuntur Ludo. Roma. & Alexan. Imol. ibi reperio etiam Bald. idem tenentem in l. ex duobus. in §. etiam contra. ad finem. ff. de vulga. & pupil. substitu. dicens, quod si constitutio legati distaret, quod in testamento mulierum requireretur præsentia propinquorum, testamentum aliter factum esset nullum ipso iure: nam prætor per modum solennitatis introduxit in factione testamenti quasdam solennitates, quæ sunt de iure prætorio, quibus omisis testamentum est nullum: instit. de testa. & sic

& sic Bal. expresse loquitur in statuto requirente cōsensum, licet d. glo. ex qua ipse sumit fundamentū, loquatur in consilio. † Præterea vbiq; conditio de habendo consilium alicui apponitur à lege, debet de necessitate cōsilium requirere, & si aliter factum sit, nihil valet actus, qui factus est: iste est casus singularis in authē. de non alie. §. quod autem. vbi text. dicit, quòd debet requirere consilium: & postea subdit text. quòd si aliter factū sit, non valeat, expressius in l. impuberibus. in prin. ff. de suspe. tu. in §. impuberū. insti. eo. rit. & idem est si apponatur, vt authoritatē habeat requirere: & sic adiicitur à lege aliquis vt authoritatē alicui præster. l. si fundus. ff. de reb. eo. de transa. l. cum hi. in prin. cum aliis similibus: vt hæc, inquit Bart. in l. j. in §. si plures. in iij. col. ff. de exercito. pro hac doctrina contra Abb. in expressio est casus singularis in l. si pupillorum. in §. si prætor. ff. de reb. eo. vbi Vlpianus inquit eleganter hæc verba. postquam mouit questione, Si prætor tutoribus permiserit vendere, illi obligauerunt, vel econtrā, an valeat quod actū est? dicit ibi, & mea refert opinio, eum qui aliud fecit, quàm quod à prætore decretū est, nihil egisse. Præterea idem Bar. in d. §. si plures dicit singulariter in v. col. ad fi. quòd si statutū disponat, quòd iudex ferat sententiam cum consilio sapientis: quòd si iudex ferat sententiam sine dicto cōsilio, non valeat sententia, per fundamenta quæ ibi latius: ideo dicebat Ioā. Andr. in c. non est. de consue. lib. vj. in nouella. quòd si iudex cōmittit causam alicui cum hoc, quòd non ferat sententiam sine cōsilio talis sapientis: quòd si lata est sine cōsilio, sententia est nulla ipso iure sine appellatione. facit l. Titium. in prin. de admittut. & ff. mādā. l. idem. §. si quis. Præterea optima gl. est contra Abb. in c. cum veteri. de elect. quæ tenet quòd vbiq; quicquid quis tenetur aliquid facere cum cōsilio & consensu alicuius, quòd oportet quòd requirat & obtineat illorū consilium & consensum, idem tenet Abb. ibi, si solum cōsensum tantūm teneretur requirere. & ad literā Abb. ibi sequitur d. Bart. in d. §. si plures. & per ibi dicta clarè decidit contrarium eius quòd tenuit in d. c. ad Apostolicā. † Præterea vbi consilium debet peti per eum qui non habet sanum intellectū, capitur consiliū pro consensu. l. impuberibus. de suspe. tut. & sic est, quòd cū hæc lex requirat cōsensum mariti propter mulieris imbecillitatē: etiam si requireret, consilium esset sequendū, aliās

aliàs actus non valeret. Præterea certum est, quòd vbicunq; lex remouet potestatem à contrahente, contractus ab eo factus non valet, per totū C. & ff. ad Mecc. & Velle. Item hoc firmat Bal. in rubr. C. de exerci. in v. col. quòd ibi disponitur à lege, quòd aliquis faciat aliquid cum cōsilio alicuius: si faciat sine consensu, nil valet actus per eum gestus, de tuto. & cura. illuf. person. l. j. & idem ibi Cyn. cū huiusmodi cōsiliū est quædam causæ cognitio & limitatio. ff. de reb. eorum. l. magis puto. §. ne tamen. & de transa. l. cū hi. §. prætor. & idem reperio concludere Bal. in l. j. in iij. col. C. ne liceat tertio prouoca. ver. ex dicto ergo Rofre. vbi dicit, quòd vbicunq; statutū requirit cōsiliū sapientis, tacitè videtur statutum ad vltiora procedere, videlicet quòd cōsilio prætermisso sententia sit ipso iure nulla, cū sit ordo iudici. l. prolatum. C. de senten. & multò magis secundū eum, si diceret statutū, quòd pronuntiandum esset secundū cōsiliū: quia tunc cōsiliū est causa materialis & formalis, sine qua nulla res subsistit. ff. ad exhiben. l. Iulianus. Nec obstat doctrina Bal. & Salic. in d. l. statutis. nam ipsi non loquuntur in casu quo requireretur cōsensus. Item, quia (vt ibi dicit Sali.) debet intelligi quando lex solum mandat quid certo modo fieri: secus esset, si lex loqueretur prohibitiuè prohibēdo aliquid fieri sine certa solennitate: quia tūc etiam si non procedat ad vltiora annullando aliter factū non valet. est casus in l. nō dubium. C. de legi. facit l. cum. l. ff. de fideiuf. & sic est in proposito: & sic est etiam in casu quo loquitur Abb. quia loquitur prohibitiuè. idem dicūt Bal. & Pau. in d. l. humanū. C. de legi. per d. l. non dubium. Vnde cōcludo, quòd etiam in casu quo loquitur Abb. in d. c. ad Apostolicā. de consensu propinquorū, malè loquitur, imò etiam si lex vel statutū non procedat vltius annullando cōtractum, est nullus contractus: cū à lege seu statuto requiritur cōsensus. Nec obstat text. in d. c. ad Apostolicā. per quem se fundat Abb. quia ibi ius non remouet potestatem ab ingrediente religionē, prout in casu statuti remouetur potestas à contrahente, forma statuti nō seruata. Item quia ibi vltius prouidet Papa approbando professionem infra annū, aliàs non valeret, vt inquit ibi Ioan. Andr. quo ad terminos l. nostræ solutio procederet clarè, quia hic exigitur licentia seu consensus viri in eius fauorem, vnde fauorem viri non potest mulier renuntiare: sed
in d. c.

in d.c. ingrediens potuit renunciare tēpus anni in fauorē suū
 inductū. † Accedat singularis conclusio in l.ij. in j.col. C. de 39
 epis. audiē. vbi tenet, quod si emphyteota vendidit irrequisito
 domino non seruata solēnitare. quæ per formā iuris vel cō-
 suetudinis seu statuti requiritur, purā mulier vendebat sine
 consensu consanguineorum, vel erat mulier Longobarda,
 & vendebat sine pręsentia propinquorū Mindualdi, quod per
 hoc non caderet à iure emphyteotico, licet ista sit pœna lega-
 lis, in qua non consideratur effectus: quia verbū venditionis,
 absolutē prolatū non cōprehendit venditionē, quæ est nulla
 ex defectu solēnitatis: ar. de re iudica. l. iij. §. condēnatum. &
 de verbo. signi. l. alienationē. Intantum contractus factus
 ab vxore absque licentia mariti non valet: quod etiam si mu-
 lier fuisset condēnata, eò quia nō opposuisset hanc exceptio-
 nem contra cōtractum, tamen posset opponere post senten-
 tiam: hoc probatur ex tex. singulari in l. tam & §. ff. ad Macedo.
 per quam Bal. in l. si filius. C. ad Macedo. dat regulā, quod
 siue simus in dispositione iuris cōmunis siue statuti. vbiq;
 lex remouet potentiā à cōtrahente, talis exceptio vel defen-
 sio potest opponi post sententiā: quod reputat menti tenēdū.
 Multa alia materiam huius l. tangentia fuerunt igne con-
 sumpta. Rodericus.

LECTURA L. SECUNDÆ QVÆ

Incipit, Se el padre: titulo, de los casamientos.

In hac l. commētabor omnes leges hu-
 ius tituli, quas nec hanc postillandam
 assumpsissem, nisi propter quandam le-
 gem huius regni, quę mandat illam ob-
 seruare, de qua latius infrā. Et vt melius mate-
 riam huius tituli intelligas, incipe à l. fina. & iunge
 illam cum ista: ita reperi hīc in libro meo quādam
 postillam propria manu aui mei doctoris famosis-
 simi Alfonsi Garcie de Bonilla scriptam. Summa
 igitur sic hunc titulū secundum summariū meum:
 Primò, mulier quæ vulgariter nominatur à l. man-

ceba en cabellos, quæ propriè est domicella, non potest cōtrahere matrimoniū sine licentia patris vel matris seu fratrum vel aliorum proximorum, qui eā habēt in potestate, si parētes non habuerit. Hoc dicit l. *finā*. incipit, *Ninguno*: probatur etiā in l. *Si el padre*. la ij. à contrario sensu, de patre & fratribus, quod eorum consensus requiritur dicit l. ij. cum aliis: & si cōtrahat sine licentia seu consensu patris vel matris, priuatur parentum hæreditate: & est iusta causa illā ex hæredādī, nisi remiserit sibi. l. *si la manceba*. idē probant aliquę leges, si cōtraheret sine licentia fratrum, in quorum potestate remāsīt post mortem parentum. Hoc probatur à contrario sensu in l. *si el padre*. la j. quæ est l. ij. & etiam probatur à contrario sensu in alia l. *si el padre*. la ij. licet si bene pōderētur leges non clare, indistinctè imponūt hanc pœnā ex hæredationis, nisi contraheret cū indigno, de quo latius infrā in notabilibus: maritus autem punitur pœna centum moro berinorum: & fit inimicus consanguineorum. Hoc de consensu fratrum limita: Primò, nisi mulier esset vidua, vel quæ malè vixisset in vita parentum: nā ex quo tolerauerunt errorē, non priuatur hæreditate, nec possunt illā exheredare. l. *si alguna*. & l. *toda*. l. *si la manceba*. Secundò limita, nisi post mortē patris aliquis pēteret eam in matrimoniū, qui esset dignus ad contrahēdū cum ea: & fratres moti cupiditate sui patrimonij vel hac causa, denegant sibi licentiam, vt ipsa cōtrahat sine eorum licētia, & ita incurrat pœnā: & prosequens sumpta hac occasione ipsi habeant eius bona, quæ habuerūt à parētibus: & ideo nolūt eā matrimonio copulare: nam tūc ipsa liberè, & cum illo, vel cum alio

alio potest matrimonium contrahere, dum tamen ille non esset inimicus consanguineorū, vel eis iniuriam fecisset: idem si ipsa contrahat cum indigno eidē & generi suo, vel se absentauerit cum aliquo, ita quod sit dedecus eisdem tunc priuatur hæreditate patris & matris, sed non bonis quæ sibi ab alijs consanguineis obuenerūt. l. si el padre. quæ est l. ij. Tertiò limita, nisi distulerint illā in matrimonio collocare post xxv. annos. l. vj. quæ incipit, si el padre licet etiam post dictum tempus solū impunè permittit eam contrahere cum homine, cum quo non esset sibi dedecus contrahere: hoc dicit totus iste titulus.

S V M M A E.

- 1 Consensus patris de iure communi, in contrahendū nuptijs, per filium familiās requirendus est.
- 2 Matrimonium de iure canonico validū est, licet pater non censerit: & filij efficiuntur legitimi.
- 3 Filia post mortem parentum matrimonium contrahens contra fratrum voluntatem, an paternis bonis priuari possit.
- 4 Adfonsus inaduertenter & infideliter hanc legem traduxit.
- 5 Casus, quibus filia matrimonium absque fratrum consensu contrahere non potest, quin exheredationis panam incurrat.
- 6 Filia cū indigno cōtrahēs, p fratres suos exheredari pmittitur.
- 7 Indignus, cum quo matrimonium contrahatur, quū dicatur.
- 8 Filia contrahens matrimonium cum fratri sui famulo, exheredationis panam incurrit.
- 9 Casus, quibus filia permittitur absque fratrum consensu matrimonium contrahere, nec exheredationis panam incurrit.
- 10 Pena viri contrahentis matrimonium cum aliqua muliere sine consensu parentum vel fratrum post eorum mortem, quanam sit.
- 11 Leges permittentes filiam, matrimonium contrahentem sine voluntate parentum, hæreditate paterna priuari & exheredari, an valeant.
- 12 Matrimonij est res spiritalis, nec directè statuto laicorū prohiberi potest.

- 13 Statutum civitatis puniens contrahentem matrimonium cum filiafamilias sine consensu patris, an valeat.
- 14 Mulieres semper incommoda propria procurant, ut in plurimum agant, quæ sibi tristem exitum parant.
- 15 Matrimonij substantia laicorum statuto prohiberi non potest: qualitas tamen illius potest.
- 16 Conditio viduitatem inducens spernenda est.
- 17 Filius per patrem cogi non potest ad matrimonium, cum illud sit libera conditionis.
- 18 Potestas maior requiritur in adiectione pænæ, quam in dispositione principali.
- 19 Statutum impouens pœnam contrahentibus cum certis personis, vel sine consensu patris, non valet.
- 20 Statutum laicorum quo ad matrimonij substantiam & eius validitatem nil potest.
- 21 Conditio ista, Si arbitrato Titij nupserit, tanquam matrimonij impeditiva, reuocanda est.
- 22 Actus nubendi uim possit à patre vel ab alio in arbitrio alterius poni.
- 23 Intellectus §. rescriptum, l. cum tale. ff. de condit. & demonstr.
- 24 Statutum dispiciens, quod quicumque alicui opposuerit, quod est spurium, puniatur in centum, non valet.
- 25 Præceptum in fraudem legis appositum, non valet.
- 26 Consensus illorum, de quorum cōiunctione agitur, sufficit ad matrimonium contrahendum.
- 27 Statutum requirens fratris consensum in nuptijs per sororem celebrandis, an valeat.
- 28 Filia matrimonium contrahens absque patris consensu, an de iure communi exheredationis pœnam incurrat, & nu. 31.
- 29 Exheredationis causæ quot per accursum numerantur.
- 30 Filia maritum à patre destinatum recusans, & cum indigno nubens, exheredari potest.
- 31 Statutum laicorum licet legem diuinam corrigere non possit, tamen illam distinguere ac limitare potest.
- 32 Verbum, poterat, positum in authentica si quis. C. de natur. lib. habet quatuor significationes.
Bartolus in quatuor significationibus verbi, poterat, à Baldo reprehenditur.
- 34 Matrimonium per sponsalia initiatur, & per carnis copulam consummatur.

- 35 *Causa ingratitudinis per filiumfamil.commissa, an tollatur per reconciliationem vel amicitiam superuenientem.*
 36 *Inuriarum actio per quos actus sublata intelligatur. & nu. 39.*
 37 *Reconciliatio per arrogationem inducta exheredationem ante factam non tollit.*
 38 *Testamentum solenne quo ad institutionem vel exheredationem an per aliud solenne testamentum tolli possit?*

† De iure communi nostro in celebrandis nuptiis per filium familiās requirebatur cōsensus paternus: casus est in l. nec filium. C. de nuptiis. vbi tex. dicit in si. ita tamē vt in cōtrahendis nuptiis patris tui consensus. accedat. Facit l. si vt proponis. & l. in coniunctione. C. eo. l. si pater. C. de sponsa. l. ij. C. de nuptiis. l. Paulus. ff. de sta. ho. & si patre caret, matris & propinquorum est iudicium requirendum. iste est casus in l. in coniunctione. C. de nup. tamen taciturnitas patris habebatur pro cōsensu. l. si vt proponis. C. de nup. & sic in hoc cōcordat cum his legibus ius commune: Sed in alio discordat, quòd si contrahat sine eorum consensu, incurrebat pœnā exheredationis, secundum leges huius fori, sed de iure communi, glo. mouet in d. l. si vt proponis. C. de nup. & transit remittēdo se ad l. iij. §. si emācipatus. ff. de bon. pos. cōtrahat. & ibi tex. p. mittit exheredare, si ignominiosam duxerit vxorem. text. in auth. sed si post. à contrario sensu probat quòd posset exheredari indistinctē, nisi post xxv. annos. contraxisset de quo latius infra. De iure Canonico bene valet matrimoniu, licet pater nō consenserit vel contradixerit, & filij efficiuntur legitimi. c. tanta. qui si. sint leg. ita dicit gl. in d. l. Paulus. & insti. de nup. in princ. licet Bal. in l. viduz. & in l. in coniunctione. C. de nuptiis. intelligat, quòd dicta forma consensus à iure ciuili requisita non erat forma substantialis quantum ad substantiam matrimonij, sed erat quēdā forma continens quandam iusticiam publicę honestatis: non tamen est intelligendum, secundum eum, de illa iusticia, quæ matrimonium dirimit, de qua loquuntur Canonistæ.

† Nota primò istum tex. qui probat quòd si filia post mortem parentum habens fratres, cōtrahat matrimonium contra eorum voluntatem, vel absque eorū voluntate, quòd poterunt eam exheredare à bonis parentum illam priuando: & sic debes intelligere verba harum legum dicentium fra-

tres posse illam exhæredare, scilicet, à bonis parentum, quia à bonis ipsorum fratrum non est necesse subire causam, quia ipsi possunt quoscunque hæredes instituere, dummodo non esset turpis persona. l. fratres. C. de inoffi. te. cum fratres inter se non sunt hæredes necessarij: & hoc clarè disponūt istæ leges, priuant enim eam ab hæreditate paterna.

Et quòd incurrant pœnam priuationis pater ne hæreditatis contrahendo sine consensu fratrum, non probatur multùm clarè hic, maxime quia vbi inducitur legum correctio, nō est suum argumentum à contrario sensu. l. ij. C. de cond. inser. & quia vbi lex loquitur per verba obscura suppleta vel subintellecta, nunquam ex ea potest induci legum correctio: glos. singularis & æqua in c. cupientes. §. quod si per viginti. de electio. lib. vj. sed cum istæ leges non disponant clarè nisi in certis casibus, scilicet, quando contrahit cum indigno vel inimico, ergo indistinctè non est mulieri hæc pœna infigenda.

Sed certè intentus huius l. videtur fuisse contrarius, imò quòd incurrisset pœnam exhæredationis indistinctè mulier, quæ matrimonium contraheret absque consensu fratrum. Hoc probat hæc l. in quantum præcisè excusat mulierem à pœna exhæredationis, si fratres distulissent & denegassent sibi licentiam contrahendi, malo animo moti causis hic expressis: & sic in aliis casibus videtur regulariter contra eam pœnam exhæredationis infringere: cum valeat argumentum per locum à speciali, ergo in contrarium est ius commune. Item probatur hic ibi, *opera deferreda si se casare sin su mandado no la quierẽ casar*, vbi videtur expressum, quòd poterant illam exhæredare contrahendo absque eorum mandato.

- 3 † Item hoc probatur in l. *si alguna*, istius tituli, vbi text. impune permittit matrimonium contrahere sine voluntate fratrum, solum viduæ vel ei, quæ in vita parentum errasset, fortè luxuriosè viuendo. Hanc præcisè non permittit exhæredari, ergo contrarium est in aliis: hoc etiam videtur probari in l. *si el padre*. la ij. & est l. vj. vbi text. dicit, quòd si mulier post xv. annos contrahat absque mandato fratrum, non incurrat pœnā, ergo antè cōtrahēdo nō videtur eam dimittere absque pœna. Item probatur in l. *fi*. huius titu. vbi text. dicit, quòd nullus audeat contrahere matrimonium cum aliqua muliere absque voluntate patris vel matris: & si eos non habuerit,

buerit, absque cōsensu fratrum: & hoc videtur magis cōsonum intēioni harum legū istius fori, licet nō sit absque dubio: cū tractatur de pœna locurrēda, quam euitare nō est incōgruum, in quātum optimo & iusto videbitur iudici. Intellectus iste hodie est approbatus per leges huius regni, quādo talis mulier post mortem parentum remaneret in potestate fratrum, tenētes eam in sua potestate ad collocādum eam in matrimonio: quia priuabitur hāreditate parentum, si cōtraheret matrimonium absque volūtate fratrum, sic reperies quādam l. insertam per Alfon. in quadam cōpilatione per eum facta de legibus regni, dicit esse l. factam per Ioannem ij. in Ocaña, anno xxij. & per eūdem in Valleolera anno xlij. † Cerrē inaduertēter & infideliter Alfon. traduxit d. l. nam d. ll. quas ipse allegat, nō dicūt id quod Alton. compilauit: quia si bene consideras, sunt petitiones factæ Regi Ioanni in villa de Ocaña, anno millelmo quadagesimo vigesimo secundo, in petitione xij. & in petitione facta per procuratores fuit facta Regi relatio esse legibus cautū, tam in hoc foro, quā in foro Toletano, quod mulier quæ post mortem parentum remaneret in potestate fratrum, qui habebant eam ad collocandū in matrimonio, quod si cōtrahat matrimonium sine fratrum consensu, perdat hāreditatem parentum: supplicāunt Regi vt mandaret dictas leges obseruare, dato quod in vsu non essent: respondit Rex in hæc verba, *esto os respondo que es mi merced y mando que se guarden las leyes, que sobre esto fablan segun que en ellas se contiene.*

Idem respondit ipse Rex Ioannes anno quadagesimo secundo in alijs petitionibus per procuratores sibi super hoc porrectis, & est in petitione xxxij. & sic illud, quod continetur in petitione seu supplicatione data per procuratores non est lex, nec eius verba tanquam lex debuerūt scribi per dictum compilatorem: cū Rex non præcepit, nec mandauit in sua responsione, quod sic fieret, prout continebatur in dicta supplicatione & petitione. Vnde ex dictis petitionibus & responsionibus nil noui statutum nec declaratum est circa istas leges, nisi quod in quantum disponunt, obseruentur, licet nō essent in vsu: sed circa earum intellectum & dispositionem nihil mutatum nec additum est, nisi circa earum obseruationē, prout in eis continetur. Tenebis ergo meniri, quod licet leges huius fori nō plus valeāt, quā fiat in vsu

obseruatę: & qui illas alleg. volens ex eis se iuuare, debet earum vsum probare: vt dixi in proœmio suprâ, tamen hæc lex & alix quę loquuntur imponētes pœnā contra mulierē, quę post mortē parentū contraxit absque volūtate fratrum, debent obseruari, licet in vso nō essent longo tēpore obseruatę, quę videntur accipere robur ex dicta petitione & respōsione facta per Regē en Ocaña, quod bene notabis: vnde semper remanebit dubius intellectus huius l. regulariter contra mulierem matrimoniū contrahentē absque fratrum consensu vtrum incurrat pœnam priuationis hæreditatis parentum.

† Hoc dubium est, regulariter tamē aliqui casus determinātur sine dubio per hanc l. vbi mulier incurrat pœnam ex hæredationis contrahens cū aliquo sine consensu fratrum: & etiā vbi nullam pœnam incurrit. Primus est, si contrahat matrimonium cum inimicis consanguineorum, vel cū eo qui aliquam iniuriam fecisset dictis consanguineis suis: nam tunc fratres possunt illam à bonis parentū ex hæredare, casus est hic. Secundus est, si cōtraxisset cū aliquo qui nō esset dignus, nec conueniens sibi, nec generi suo. Tertius est, si se absentauerit cum aliquo: ita quòd ex hoc ipsa & genus suum incurrant dedecus, quòd priuatur ab omni parentum hæreditate, non tamē à bonis aliunde quæsitis etiā ab aliis fratribus. De omnibus his est casus notandus in l. nostras: & in hoc obseruanda est, licet eius vsus nō probeatur, nec in hoc fuerit in vsu: & ad hoc est multum notāda dispositio dictę petitionis & respōsionis de Ocaña, quam suprâ allegaui. † Et tenebis menti, quòd in quantum hæc l. permittit filiam ex hæredari, si contrahat cum indigno: & quòd fratres illam possent ex hæredare, videtur habere fundamentum in quadam l. singulari, quę est in l. iij. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contrata bul. ibi, nam & si tam ignominiosam duxerit vxorem filius vt dedecori sit tam ipsi quā patri mulierē talē habere. iuncto si ibi, cū posset auus iure suo vri, cūque ex hæredare. vbi casus, p̄licitum est patri filium ex hæredare, si absque vgluntate patris vxorem ingnominosam duxisset. Sed de iure communi illa causa ex hæredādi est sublata per ius Authenticorum scilicet per §. aliud quoque capitulum. in auth. vt cū de appel. cog. ita dicit gl. singul. in d. §. si emancipatus. quam ibi sequitur Bar. idē tenet Sal. in l. si vt proponis. C. de nupt. sed de iure huius regni videtur secus per hanc l. quę permittit

mittit fratres sororem exheredare, si contrahat cum indigno. & d.l. de Ocaña mandat eam obseruari, ergo à fortiori in patre. de quo latius infrá. † Et sic tam in fratre, quàm in patre habes expressum hodie per has leges huius fori, quod posset filia seu fratres exheredari, & priuari ab hereditate parentum, si contrahat cum indigno: & d.l. de Ocaña mādāt, vt obseruetur hæc l. licet non fuerit vsque ad illa tempora in vsu. Nec immerito & satis vtiliter inuestigari oportet, quis dicatur indignus, ad hoc vt mulier incurrat hanc pœnā: & ista l. in si. videtur determinare in his verbis *si ella casare con algano que no sea conuenible para ella o para su linaje*. tu adde tex. singularem in l. si rogatus. in gl. super parte, matrimo-
 nij, de manu. viudi. vbi videtur dicere illum esse indignum, cum quo non potest contrahi matrimonium: nam gl. ibi dicit, nota indignè assumuntur, qui duci prohibentur: & sic est indignus, qui prohibetur duci. Bar. fecit mētionem de d. gl. in l. cum ita. ff. de condi. & demon. sed veritas est, secundum eum, quod ille, cui non potest quis sine dedecore nubere secundum mores ciuitatis considerata qualitate naturalium, dicitur indignus matrimonio: probatur in d. §. si emancipatus. Huius sentētiæ est idem Bar. in d. l. si rogatus. vbi infert ad quæstionem. Quædam fecit testamentum, & reliquit filium suum heredem, & adiecit conditionem, hoc modo. Si filius meus acceperit uxorem sibi indignam, priuetur hereditate, & deueniat in talem: ille accipit vnā ancillā, an amittit hereditatē? videtur q̃ non per d. gl. cum indigna sit, quæ prohibetur duci: sed ista non prohibetur duci, ergo contrarium tenet ex eo quia indigna dicitur considerata qualitate viri & suorum natalium, per d. §. si emancipatus. & per l. tam dementis. C. de epis. aud. Bal. in l. si pater. C. de spons. dicit, q̃ si pater instituat filiam suam in centum, dummodo nubat digno: & in decem, si nubat indigno, quod valet conditio: & si nubat indigno, non potest petere nisi decem, subdit notāter, in hoc facit quod dicitur nubere indigno, si ipsa nobilis nubit famulo: & idem, si nubit ex certa scientia ei, cui non potest, vt consanguineo vel affini: alleg. d. l. si rogatus. & text. optimè facit in l. si adulterium cum incestu. §. stuprum ibi, contumacia iuris, & sanguinis contumelia. ff. de adul. Idem Bal. in l. nec filium. C. de nup. exemplificat filium inhonestè contrahere matrimonium quando contrahit cū scorta. Hoc

videtur esse de mente Anto. & clariùs Imola in c. accedens. de procu. quòd intelligitur indignus turpi indignitate, non autem iudicatur indignus ob hoc solum, quòd non est par is conditionis: idem Moderniores in cap. j. de desponsa. impu.

- 8 & ista nota ad huius l. declarationē. † Alius casus est, in quo incurrit p̄nam exheredationis, scilicet si talis soror matrimonium contrahat cum famulo, quem frater suus habet in domo: ista est l. lingu in ord. facto per regem Alfonso in Alcala tit. xxj. *de los adulteros l. ij. incipit. algunas vezes, ad fin. vbi hæc verba, & si qualquier que biuere con otro se desposare o casare con la hija, o con la parenta que tenga en su casa aquel con quien biuere sin su mandado. El que este yerro hiziere sea echado del Reyno por siempre, &c. y ella sea desterrada, y aya sus bienes el su parente mas propinquo,* de quo ibi latiùs circa personas, quibus est permittum illā accusare. Adde alium casum licet loquitur in patre l. x. incipit, *prometiendo, o jurando,* in iiij. part. tit. j. vbi est casus lingu. quòd si pater volens nuptui tradere filiā cum homine decenti, ipsa recusauit, & postea contrahat matrimonium cum alio contra patris voluntatem, vel luxuriose viuat, quòd potest exheredari, quæ l. est singularis. & continet
- 9 maximam æquitatem. † In aliis casibus permittitur eidem sorori contrahere matrimonium etiam absque volūtate fratrum, sine eo quòd propter hoc incurrat aliquam poenā. Primus est, quando aliquis vult contrahere cum ea petens eam in uxorem, qui est homo conueniens & non indignus, & fratres malo animo mori, odio, seu cupiditate eius bona retinendi, nolunt eam matrimonio copulare, nam tunc licet & sine pena absque eorum consensu, imò contra eorum voluntatem potest cum eo matrimonium contrahere, dumtamen nō esset eorum inimicus, casus not. est hic, & multoties hoc accidit de facto, & vidt in ciuitate Hispalensi magnam controuersiam super hoc, & in domibus Comitum & aliorū nobilium sæpissimè accidit, & post mortē parentum filij remanent in potestate fratris sui maioris, qui succedit in comitatu & in maioria & causa occupādi omnia loca parentū filij maiores nolūt copulare in matrimonio sorores suas, sed faciunt eas ingredi monasteria & effici moniales modico aut quasi nihilo libi dato: nam tunc licitum est tali mulieri non expectare consensum fratris sui. Facit ad dispositionem huius l. rex. singul. in l. vidux. C. de nup. vbi rex. ponit formam qualic

qualiter vidux & virgines debent matrimonium contrahere, & dicit ibi lex, q̄ etiam vidua & emācipata tamen secundas nuptias nō cōtrahat sine patris sententia: intellige, honeste, quia illud non est de substantia, sed de honestate matrimonij: & si mulier & pater discordant, exquiritur assensus propinquoſū, & si ipsi sūt discordes, præferitur consiliū mulieris in eligēdo illum, quē voluit inrer pares genere & moribus. Subdit tex. elegit inter ibi in ver. sed ne fortē q̄ si est suspicio cōtra proximos cōsanguineos, qui ab intestato sperant ratione proximitatis succēssionē illius vidux, q̄ causa succēssionis captāda, quam sperāt, honestas nuptias impediāt q̄ nō est requirēdus illorum cōsensus, sed aliorum cōsanguineorū, qui nō sunt proximiores in succēssione vidux, & sic nō sperāt eius succēssionem, & ille tex. ling. præsumit aliquam suspiciōē cōtra proximos cōsanguineos, qui honestas nup. impediāt, vt possent dato impedimēto matrimonij succedere dictæ mulieri, cū ipsa moriatur absque liberis: & illa est melior lex de mūdo ad huius l. dispositionē, & credo q̄ ex spiritu d. l. fuit assumpta huius l. dispositio. Et Bal. in d. l. vidux. dicit illū s. esse nō q̄ quādo ille, ad quē pertinet cōsensus accessiuus, nō dicit de substantiali, non vult cōsentire propter aliquod vitiiū, vel improbāt spem, q̄ talis cōsensus deuoluitur ad nō suspectū: Verbi gratia, Pone quōd proximior cōiunctus nō vult cōsentire nuptiis puellæ, ad hoc vt puella moriatur sine hērede, vt ipse succedat: certē iudex adhibebit aliū coniunctū remotiorē, qui talē spem nō habeat, secundum eū, sed meliūs prouidet hęc lex. Et per illū tex. dicebat Bal. ibi, quōd si per statutum in cōtractibus minorum requiritur cōsensus propinquorum, debet intelligi de propinquis nō suspectis, qui nō procurēt propria commoda potius quā cōmoda minorū. facit l. j. C. de nup. & ita fuit huius l. cōsideratio. Alius casus est in vidua, seu in ea, quæ habuit amicum, & malē vixit in vita parētum: quia si post mortem eorum cōtrahat matrimoniū sine fratrum cōsensu, nō potest per eos exheredari: calus est in l. si alguna, isto titu. Alius est casus, si pater, vel mater, seu fratres, & alij quicūque cōsanguinei habētes mulierem in sua potestate, nō copulauerint eam in matrimonio ante xxv. annum: quia post xxv. annum si cōtrahat matrimoniū sine cōsensu patris vel fratris, nō incurrit aliquam pœnam. text. est in l. si al padre, quæ est vj huius titu.

tit. Sed dicit tex. ibi hoc esse intelligendum, si cōtrahat cum homine digno, & cōueniente statui suo: sed illud est contra authen. sed si post. C. de iur. testa. vbi post xxv. annos, etiam si luxurietur, non incurrit pœnam exhæredationis, quanto
 10 magis contrahendo cum indigno? † Hæc de mulieris pœna sine fratris vel patris licentia matrimonium contrahentis: sed in viro, qui cum ea cōtraxit, quid iuris est, quam pœnam incurrit, si contraxit matrimonium cum aliqua muliere sine cōsensu patris vel matris, vel fratrum post eorum mortem: & l. si. huius tit. dicit quod incurrit pœnam centū moropetitorum, & ultra hoc sit inimicus consanguineorū ipsius mulieris. Sed adde duas leges famosas circa hoc: vnā, quæ est in iij. par. tit. iij. *de las desposuissas. l. v.* quæ est si. incipit, *el casamiento*, vbi l. dicit hæc verba. in fin. *defendemos que ninguno no sea osado de casar a furto ni ascondidamente, mas a paladivas y con sabiduria del padre y de la madre de aquella con quien quiere casar si los viere: si non, de los otros parientes mas cercanos, y si alguno contra esto fixiere, mandamos que sea metido en poder de los parientes mas cercanos de aquella con quien asis casare con todo lo que viere pero que no le maten ni le fagan otro mal suero: eude que se siruam del mientra biuiere, y si auer no lo pudieren mandamos que le tomen todo quanto viere y apederen dello a los parientes della.* Alia l. est in ordin. de Alcalá in titu. xxj. *de los adulteros. l. ij.* quæ imponit maximam pœnam famulo, qui contrahit matrimonium cum filia vel consanguinea domini sui, quam habebat in domo. Sed hæc sunt in vita parentum, vel post mortem eorum, sed ouquid pater potest in testamento committere alicuius arbitrio maritandi & dotandi filiam? Bal. quod sic in l. j. in finalib. verbis. C. de nupt. mouetur duplici fundamento, scilicet per l. Theopompus. ff. de dote præleg. vbi quidam nomine Theopompus habens duas filias in testamento ita cauit: Filiam meam Crispinam, quam vellem tradere cuicunq; amici mei & cognati approbabunt, prouidebit tradi Pollianus scilens mentem meam. Item per l. si pater pactum. C. de sponsa. vbi text. dicit, quod matrimonium à patre in vita destinatū illud implendum & seruandū est per filiam post mortē patris: sed quia hæc questio eget longiori studio infra eam examinadam polliceor.
 11 † Quæro primò & fortè vltimo circa materiam huius l. & ferè totius tit. de questione quotidiana, in qua pender vtilitas

litas huius l. & totius materiæ, scilicet vtrum valeat huius
 l. dispositio & aliarum ll. inquantū permittunt filiam exhæ-
 redari & priuari hæreditate paterna, si contrahat matrimo-
 nium sine voluntate parentum & fratrum? Do. Episcopus in
 hac l. ij. dicit, quòd ex quo ad effectū & validitatem matrimo-
 nioij mulier posset cōtrahere matrimonium sine consen-
 su fratris & patris. l. Paulus. de statu ho. ergo cessabit pœna:
 ar. eorum, quæ not. in c. cū secundū Apostolum. de secun.
 nup. sic transit. Superuenit Alfonso. hic in si. huius l. dicit cō-
 trarium, imò quòd licet matrimonium teneat, tamē propter
 paternam iniuriam, eò quia eorum defuit cōsensus, habent
 locum pœnæ harum legum: & tanquam si multum dixisset,
 refert hoc esse tenendum, per c. cū secundū. de hære. in vj.
 in gl. certo casu. & per d. l. de Ocaña suprà allegatā. & sic isti
 dimiserunt in scriptis suis sententiam vnus ad alterū con-
 tradictoriam. Ego verò ponā decisiones pulchras & peru-
 tiles famosorum virorū, qui diuersa senserunt in vtriusque
 partis fundamentum: in fine non omittam (si potero) eos in
 concordiam reducere, vt aliquid vnanime & iustū posset po-
 steris in decisione quæstionis relinqui. Ad partē, quòd va-
 leat harum legū dispositio, & incurrantur pœnæ in eis con-
 tentæ, faciunt quæ sequuntur. Primò facit tex. singu. in l. edi-
 cimus. C. de murile. lib. xj. vbi est casus, quòd mulier mone-
 taria prohibetur nubere extraneo, ex qua Barr. infert ibi ad
 statutū disponens, quòd inter homines diuersarū terrarum
 non cōtrahatur matrimonium sub certa pœna, vtrum statu-
 tum valeat? decidit quòd quo ad inuolidandū matrimonium
 non, tamen ad hoc quòd cōtra facientes incurrant pœnam,
 dicit quòd si seruata forma statuti possunt honestè nubere,
 putà quia in qualibet secta sunt tot, quòd mulier potest be-
 ne cōtrahere matrimonium: tunc facientes contra incidunt
 in pœnam, aliàs secus, per d. l. & per l. cū ita. cum l. seq. de
 condi. & demon. idem Angel. in d. l. edicimus. recitans lite-
 raliter Bart. & cum. vt moris sui est, tacendo. Ista est nota.
 decisio, sæpenumero vidi in locis rusticanis consuetudinem
 & statutum huiusmodi, putà quia nullus auderet sub maxi-
 ma pœna filiam suā collocare matrimonio cum nobili seu
 generoso, qui esset exemptus à contributionibus, præfer-
 tum in plerisq; locis de Campos, & in loco de Villafandino,
 & in loco de Melgar de Herramental: & multæ ipsorum

contro

- controuerſiæ venerunt ad manus meas ſuper his ſimilibus ſtatutis, tam in conſulendo, quàm aduocando, vidi illos terribiliter inſiſtere ſuper obſeruanciam ſuorum ſtatutorum
- 12 etiam iniquorū. † Secundo conſeſūt elegantia verba Bal. in l. j. §. ius naturale. ff. de iuſti. & iu. vbi quærit, nūquid per ſtatutum ciuitatis poſſet matrimonium prohiberi ſub certa pœna, quòd nemo accipiat gebellinam in vxorem ſub pœna mille libraiū? videtur quòd ſic: nam hoc facit l. ff. de diuor. l. quod ait. Itē quia non eſt infeſtū matrimoniū, ſed pœna cōmittitur. in contrariū facit, quia ſi nō tener principale diſpoſitū, ergo nec pœnale. l. Seius Auger. ad leg. Fal. itē quia matrimoniū eſt res ſpiritualis, & non poteſt directē per ſtatutū laicorū prohiberi, nec per ſtatutū ciuitatis, ſecundū Io. And. in c. ſtatutū. de hæret. in nouella. finaliter reſidet in hoc, ſi ſe credere. quòd ſi tale ſtatutū ſit proper aliquā publicā vtilitatem vel equitatem, q̄ renet ſtatutū reſpectu pœnæ, mouetur per l. tutor. de interd. ma. & per l. hac edictali. de ſecun. nup. iuncto eo quod notat Innoc. in c. fi. de ſecun. nupt. quod eſt not. ad propoſitū: cū leges iſtæ videantur ad ſedanda ſcandala factæ, & maximè ad iuſtificandam d. l. de Alcala. ſuprà allegata imponentem maximam pœnam ſamulo matrimonio contrahenti cum filia vel conſanguinea domini ſui.
- 13 † Tertiò faciunt ſcripta per eundem Bal. in terminis in l. omnē. ad fi. C. ad Tertu. vbi mouet quæſtionē, nunquid valet ſtatutū ciuitatis puniens contrahentē matrimonium cum filia. ſine cōſenſu patris? refert Inno. quòd non, in c. ſaturū. de hæret. lib. vj ex eo, quia matrimoniū & pendentia ex illo, ſunt eccleſiaſtici fori: vnde ſi agit ad pœnā, Epiſcopus poteſt inhibere, ne petatur pœna: ſubdit ipſe non credere dictā determinationem eſſe verā, motus hac ratione, quia cōtrahere ſine conſenſu patris eſt cōtra bonos mores omnium maximè prudentiū inducit odium capitale. l. iij. §. ſi emancipatus. de ho. poſ. contra tab. ideo valet ſtatutū ſecundum eum, non quia vetet ſubſtantia matrimoni; hoc enim non poteſt facere niſi Papa, ſed punit malos mores, & in repub. facinora ſeminantes, quæ verba ſunt optima. Hanc partē ſequitur Roma. in rub. ſolu. ma. vij. col. ſcilicet valere ſtatutū imponens pœnā filiiſa. matrimonium cōtrahentibus ſine conſenſu patris, mouetur per c. ſuper eo. de cognā. ſpirit. ibi, de his te volumus conſuetudinem tuā metropolitanæ eccleſiæ vel

vel aliarum circumpositarū inquirere. vbi text. dicit in matrimonio contrahendo vel impediendo inter filios duorum compatrū: si per neutrum eorum ad compaternitatē deuenit, esse seruandam consuetudinē: bene facit c. j. eo. tit. ibi, nisi consuetudo ecclesiæ, quæ scādalum generat, aliter se habere noscāt. idem Bal. in cōsil. incipienti, Lator præsentis schedulæ. Do. Car. & Gaspar de Cal. in c. gemma. de sponsa. licet ad dictū c. super eo. posset responderi, quòd loquitur de consuetudine, vt ibi cōsiderat Abb. assignādo differentiam inter statutū & consuetudinē. Præterea idem Ange. in d. §. ius naturale. mouet q. vtrum valeat statutū, quòd matrimonium non posset cōtrahi cum agnatis: credit quòd statutum hoc non posset facere ad impediendum matrimonium, cū istud sit de iure diuino: sed quo ad impediendum ius patriæ potestatis & effectus successionis, bene potest: cū hæc sint de iure ciuili. in sti. de pa. po. in prin. & per consequēs ab eodem iure ciuili tolli possunt. † Præterea Domi. in c. statutū. 14 de hære. lib. vj. mouet in terminis d. q. de statuto imponente pœnam cōtrahenti matrimonium cum filia. sine cōsensu patris: & si incurratur pœna: refert fuisse determinatū Bononiæ, q. valet statutū, & quòd incurratur pœna, & quòd iudex ecclesiasticus nō posset se intromittere ad inhibendum laico super hoc: quia statutū est vtriusq. iure consonū xxxij. q. ij. honoratur. & c. j. l. ij. & iij. de rit. nup. nec tale statutum disponit super substantia matrimoniij. sed super forma cōtrahendi: & propter hoc, secūdum eum, istud statutū viget ferē in omnibus partib. Italiæ, & nititur maxima æquitare: quia pater debet capere consilium pro filiis. de adult. l. nec in ca. maximē quia mulieres semper procurāt propria incōmoda, vt in plurimū agant ea, quæ parāt eis tristem exitum. l. si. §. filiis. C. de bo. quæ lib. l. si pater. C. de spon. & hāc opin. dicit Ioan. de Fan. æquiorē: & ex contraria opinione plura sequi possent incōuenientia. Itē quia licet lex diceret quòd matrimonia deberent esse libera. l. Titia. ff. de verb. oblig. tamen requirebat patris consensum. l. si pater. de sponsa. & l. nec filium. & l. si vt proponis. C. de nupt. & de iure Canonico est honestum interuenire talem consensum. xxvij. q. j. sufficiat. xxij. q. iij. in summa. & finaliter cogitandum relinquit: licet Domi. ibi sequitur opinionem Ioan. Andr. tenentis contrarium, de quo latius infra. † Præterea ferē vbiunque Bal. 15 locutus

locutus est in hoc, se inclinavit in hanc opinionē: nam re-
perio eum in rubr. de constit. si. col. vbi quærit, an valeat sta-
tutum laicorū, quo matrimonia pœnarū adiectione prohi-
bentur? concludit q̄ licet substantia matrimonij non posset
prohiberi per laicos, tamen eius qualitas sic: vnde si reipub.
interest talia connubia non fieri, ne fiat scandalū in populo,
tenet adiectione pœnæ, sicut tenet, ne malis moribus ciuitas
informetur. l. ij. C. de secun. nupt. nam licet homicidium sit
contra naturā, tamen per accidēs permittitur. xxij. q. v. per
totum. & sic plerunq; magis cōsideratur accidens, quā na-
tura: quia ipsa accidentia nuturam obnubilant & tegunt. l.
Gracchus. C. de adult. ff. de posthu. l. j. §. bestias. & hæc acci-
dentia in iure nostro vocantur qualitas, tanquā quædam ad-
iectiones: nam alibi lex dicit, q̄ sine dotalibus instrumentis
cum cōcubina non contrahitur matrimoniū efficax ad pro-
lem legitimandā, in §. si. insti. de nupt. Archi. contrā, quia te-
net matrimonium, & filij sunt legitimi. & tanta. qui filij sunt
legit. Sed Cyn. quē Bal. refert in d. rub. tenet quòd in foro
Iustin. seruatur statutū eius quo ad succedendū vel non suc-
cedendum in bonis: idem Bal. eū sequitur, quia propter im-
paritatē non debet censeri connubiū: ideo lex Iustin. habuit
rationale motiuū, propterea seruādum in foro laicorū: quia
aliquid potest disponi de principali, & sic residet cōclusiue,
quòd de successionibus & de dotibus possunt iudicare secū-
dum leges, cū consistāt in re tēporali: & remanere, & in-
hære se dicit d. Do. Cyn. Idem Bal. in c. clerici. in prin. de
iudi. dicit valere statutū ciuitatis Florentiæ, quo cauēt quòd
propter vitādum scandalum ciuitatis nullus posset cōtrahe-
re matrimoniū cum terrena sub pœna capitis: nam valet ta-
le statutū quo ad pœnam: quia non punitur matrimonium,
quod est de iure diuino, sed eius qualitas. l. j. de secun. nupt.
quia non potest puniri matrimoniū, vt matrimoniū, sed be-
ne in sua qualitate. l. iij. §. si emancipatus. ff. de bo. pos. cōtra
tab. idem Bal. in c. tenor. in fi. de re iudica. quòd in matrimo-
niis potest apponi pœna per statutū ciuitatis præterquā quò
ad impediendū substantiam matrimonij. allegat Archi. xv.
q. ij non dicit. in quo c. specificē hoc dicat Archi. credo, quòd
voluerit eū allegare in c. vbi. xxx. q. ij. sed ibi Archi. nil dicit
nisi solūm de pœna apposita inter cōtrahentes, iuxta c. gem-
ma. de spon. quæ pœna parū ad propositū. Hanc conclusio-
nem

nem sequitur Gaspar de Calde. in c. ij. ad fin. de clandest. desp. Lappus, Abbas. & Ioan. de sancto Georgio in d. c. statutum. de hereti. lib. vj. refert Gaspar se ita vidisse consultum. huius opinionis videtur esse Ioan. And. in c. j. de spon. scilicet, quod licet statutū laicorū non posset circa substantialia matrimo-
nii disponere, tamen bene quo ad accidentia, id est, quo ad dorem mouentur, per c. Raynutius. de testa. Bene facit gl. in d. c. cum secundum. ver. certo casu. de heret. lib. vj. vbi glo. tenet quod valet lex civilis que priuat mulierem raptrā bonis raptorū, quæ ei dederat, si cū eo cōtrahat. & ibi Ioā. Andre. & Domi. dicunt quod lex civilis seruabitur in terris Imperij. idem Abb. in repeti. c. per tuas. de arbi. xj. colū. Anto. in c. j. de sponsa. Salice. late in l. j. vj. colū. C. de nup. ver. residet in hoc. licet glo. contra in c. puellis. ver. nullatenus. xxxvj. q. ij. quam sequitur Abb. in c. ecclesia sanctæ Mariæ: quia intimi-
datur matrimonium: idem Abb. in c. cum in causa. de rapto. & in c. j. de sponsa. Per conclusionem superiore inferit Do-
minicus in d. c. cum secundum. in prin. in ij. colū. dicens, no-
ta bene istam glo. quod leges pœnales disponētes vt nō con-
trahatur matrimoniū, ligant cōtrahētes in terris de tempo-
rali iurisdictione imperij: quādo pœna cōsistit tantū in his,
quæ sibi erant concessa ex beneficio legis civilis: quod facit,
secundū eum, ad nota. in c. pe. & fina. de secū. nup. † Opti- 16
mè etiam probatur hæc doctrina in l. cum ita. ff. de conditio.
& demōst. nā certū est de iure, quod cōditio viduitatē inducēs
spēnitur, & admittitur ad legatū. l. sed si hæc. §. fina. cū aliis.
ff. de condi. & demōst. subdit tex. singularis in d. l. cū ita, secus
esset, si legatum fieret sub hac conditione, Si Titio non nu-
pserit, vel cum aliis personis specificatis: nam tunc si nupse-
rit eis, perdit legatū: ratio est, quia cōditio non inducit vidui-
tatem, ex quo aliis commodè nubere posset: vt ibi dicit text.
plus elegāter statuit ibi Cōsultus, quod legatū alicui mulieri
factum, si Titio nupserit: si Titius esset indignus, repellitur
conditio, & potest cuicumque nubere, licet non nubat Titio,
habebit legatū, aliās tenetur ei nubere, nisi per eum stetisset.
l. j. C. de insti. & subtit. Et adduci satis cōuenienter potest
ad iustificandas leges imponentes filiis pœnā, si matrimoniū
contrahat sine voluntate parentum, doctrina Pauli ad Col-
lo. iij. c. in fin. Filij obedite parentibus per omnia: hoc enim
placitum est domino, & Gene. xxvij. præcepit Iacob fi-

lio suo Isaac, vt non acciperet vxorem de genere Canaā, sed proficisceretur in Mesopotomiam Syrię, & acciperet vxorē de filiabus Laban auunculi sui: sed non præcepisset, nisi præcipere potuisset. † Et dicit pulchrē Thom. in x. distin. xxx. articulo x. in corpore quæstionis, quod cum in matrimonio sit quædam quasi seruitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimoniū per præceptum, cum sit liberę conditionis: sed potest eum inducere ex rationabili causā, & tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris: vt si illa causā cogat de necessitate vel de honestate, & præceptum similiter cogat, aliās non. Et dicebat ibi eleganter Tho. in responsione ad secundum argumentū, quod Iacob aliās tenebatur ad faciendū id quod mandauerat Isaac, tum propter maliciam illarū mulierū, tum quia semen Canaam de terra, quæ semini Patriarcharum promittebatur, erat disperdendum: ideo Isaac præcipere poterat: & sic suadebat iusta causā præcipiendi, vñ hodie leges istius tē. disponunt: & quia secundū Philosophum, vt refert Tho. violentum mixtum plus habet de voluntario quā de inuoluntario: hæc in proposito huius partis vrgent aliquāliter.

Ad partem contrariam videtur inclinare Bald. in l. nemi. ni. C. de nuptiis. vbi mouens q. de statuto disponente, quod nullus de Florentia posset sub pœna honorum ducere vxorem de nobili domo de Petramala, vel Vbertinorū, nunquid filij ex tali matrimo. nati succedūt in bonis Florentiæ? Item si debent puniri ipsi contrahentes, remittit se ad nota. in c. statutum. de hæret. ex quo videtur inclinare non valere statutum: cum Ioan. Andr. ibi in nouella, ad quem ipse se remittit, tenet non valere.

Præterea idem Domi. in c. statutū. de hæret. in vj. expressē in statuto disponente quod incurrat pœnā filiafa contrahens matrimoniū sine consensu patris, tenet non valere tale statutum. Primò, quia posset filiafa. esse virgo vel vidua quadragenaria, vel vtrā: & sic videtur absurdum, si sine patris assensu non posset habere virū metu pœnæ, quæ cessante plures posset habere viros idoneos, item quia negari non potest, quin iste metus impediāt matrimoniū contrahendum directē vel indirectē, ergo nō debuit valere, vt dicitur de statuto, de quo sic mentio in d. c. statutum. item quia in multis casibus corrēptæ suæ leges prohibentes ob certas causas matrimonia: vñ de

de nota. in glos. in c. fi. de secun. nup. & præcipue quæ requirunt consensum patris. xxvij. q. ij. c. vnico. ergo fortius statuta, quæ illud disponunt. Item ne impediatur libertas matrimonij, prohibetur. in eo pœna. de spon. gemma. cum si. cum ergo matrimonium, & eius causa, & depēdencia ab illis sint ecclesiastici fori, de ordi. cogn. tuā. cū vulgaribus. merito laici non possunt sibi hoc statueri: & iudex ecclesiasticus potest se intromittere, ne pœna exigatur, sicut facit in pena cōventionali, vt in d. c. gemma. Hæc fuerunt fundamenta Ioan. And. ibi hanc opinionem tenētis, quam ibi sequitur Domi. quia vbicunq; statuta laicorū imponūt pœnā retrahendo à contractu matrimonij, & illa diminuit matrimonium, vel famam contrahentium: tale statutum non est seruandū, iuxta not. in c. penul. de secundis nup. & de hæret. cū secundū. per glos. cū igitur lex Canonica disponat, quod valeat matrimonium etiam sine consensu patris, licet honestū sit quod interueniat: statuta laicorum si contrarium disponant, non debent valere: & ita residet. quam sententiam sequitur Anto. in capi j. de sponsa. & Pet. de Ancha. in d. c. statutum. idem Abb. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consfi. Anto. Abb. & alij Moderniores in c. j. de spon. Ange. consilio xxix. incipi. Titius existens de nobili genere. Abb. in consilio xij. incipi. Casus talis est, magnificus Dominus Ioan. in iij. colū. Iaco. But. reuocans antiquam opinionem in l. j. ff. de consfi. principi. Fede. consilio xxv. incip. In Christi nomine, pro solutione dubiorum. Car. & Gaspar in c. gemma. de spon. Maria. de Sen. cōsilio iij. incip. Lappus Caius. in fi. Domi. in c. placuit. iij. col. xxxij. distinctione. Anto. consilio xl. Visa forma contractus dotis. vbi dicit se putare idem in materia dotis, quæ auferretur omittenti fori mam statuti: quia statuta quoquomodo obuiantia fructui dotis, tollerent liberam facultatem matrimonij contrahendi: vnde consuluit, quod statutū Mutinæ prohibens obligationem dotis in contractu matrimonij cum persona Bononiense, non valet: quia impediendo realem obligationē bonorum pro restitutione dotis, aut dationem in solum. indirectè tollit facultatem exigendi dotem: & hanc opi. sequitur quidam Modernior viues auditor Rotæ in c. ecclesia sanctæ Mariæ. xvij. col. de consfi. referēs ferē quotas supradictas, dicit nō esse ab hac opi. tanquā comuniōri recedendum: sed ipse habuit quasi omnes prædictas

allegationes ab Alexan. qui illa refert in Rub. ff. solu. matr. & in l. Seius Augerius. ff. ad leg. Fal. Adde istis Bal. in l. Paulus. ff. de sta. ho. vbi inquit, certū est, quod hodie de iure Canonico filius inuito patre potest nubere: nunquid ergo tanta erit iuris Canonici autoritas, vt filij tanquā legitimi succedant ei? refert Cynum dicentem, quod non, in l. si contra. C. de nuptiis. l. fina. C. de interd. ma. sed Bal. paruipendit eius doctrinam, dicens illum somniasse in Parnaso, alludens auctoritatem Persij in prin. finaliter residet contra Cyn. quia in matrimonio cum suis appendiciis ius ciuile debet sequi ius canonicum: idem tenet si nuptię essent prohibitę per statuta ciuitatis, quia nihilominus filij essent legitimi & successibiles: & si contrarium diceret statutum, non valeret: allegat Ioan. Andrę. in d. c. statutum.

- 18 † Adde etiam Bal. in l. omnes populi. vij. col. vers. sed nūquid statutū. ff. de iusti. & iu. vbi dicit, quod in prohibitis ille qui non potest statuere, reducitur ad instar priuati: & maior potestas requiritur, secundum eum, in adiectione pęne, quā in dispositione principali. l. ij. §. his datur. de iudi. dicit ergo, qui non potest disponere simpliciter, ergo nec pęnaliter: & idem ipse contra Cynum in l. si contra. C. de nup. quia quo ad matrimonium & eius effectus, secundum eum, statum iuri Canonico. idem in l. j. C. de indic. viduit. col.

- 19 † Adde etiam, quod per fundamenta pro hac parte adducta Alexan. Imol. in l. Seius Augerius. ad leg. Fal. tenet cōtra doctrinam Bar. in d. l. edicimus, quam suprà retuli: imò tenet quod non valet pęna in casu dicti statuti, super quo loquitur Bar. & ibi Alex. notanter recitat omnes qui secuti fuerunt Bar. quos ante recitauī, & quos auctore suppresso recitauit dictus auditor in d. c. ecclesia sanctę Marię. vnde residet in hoc indistinctē non valere statutum imponens pęnam contrahentibus cum certis personis, vel sine consensu patris: & hoc per d. l. Seius, sequitur Fede. cōs. cclxv. incipi. Casus talis est, statuto cauetur quod filij spurij. Petrus de Ancha. in repeti. c. canonum statuta. xxvj. colu. vers. ex prædictis parer qualiter se habeant leges. Pe. de Ancha. consilio xvij: pro solutione dubiorum. & refert Alexand. sic se consuluisse apud Mutinam in muliere, quę nupserat sine consensu fratris contra formā statuti pęnalis. idem ipse in Rub. soluto matrimonio. & idem ipse consuluit iij. volu. consiliorum, consilio primo

primo, excusando quendam Franciscum de Fontana, qui desponsauerat se cum quadam Dominica filia cuiusdam Dominici de Gargotis: & accusabantur ambo de multis pœnis, quas secundum formam statutorum incurrerent illi, qui personam alteri subiectam desponsabant: & sic in vj. & vij. col. concludit dictum statutum non valere: mouetur ex doctrina Ioan. Andræ. & aliorum quos suprà recitauit: idem Ioan. Andræ. in c. ij. de secundis nup.

Hanc eandem opin. contra Bart. in d. l. edicimus. sequitur idem Alexand. in casu proprio huius l. regni in suis consiliis prima parte consi. xcviij. incipit, Principalis dubitatio. & ibi respondet ad omnia argumenta contraria: & illud est consilium, de quo ipse facit mentionem in l. Seius Angerius. & Ange. in l. consulta. C. de testa. secutus Ioan. Andræ. vbi suprà, scilicet in dicto c. statutum. tenet quod si ex forma statuti mulier non nubit sine consensu patris vel consanguineorū sub certa pœna, si secularis vult procedere ad exactiōem, bene potest episcopus sibi inhibere ne procedat, cum matrimonium sit quid spirituale pertinet ad forum ecclesiæ, & debeat esse liberum ab omni pœna. l. si. de spon. de verbo. obli. ga. l. stipulatio hoc modo. Ioan. Andræ. in additionibus ad Specu. in Rub. de spon. idem remittens se ad dicta per eū in d. c. statutum. hanc opin. sequitur quidam modernus Præpositus Alexandrinus nunc Cardinalis in capitu. fin. de secundis nupt. in cap. pri. de spon. in cap. cum locum. & in cap. j. de clan. despon. mouetur, quia dato quod versatur utilitas publica, tamen propter dictam utilitatem non concedatur laicis potestas in spiritualibus: & quod negari non potest, quin per huiusmodi pœnas intimideatur matrimonium: & sic resider simplex relator.

† Ex quibus & aliis quæ amputato calamo omittuntur, 10 redditur iste passus intricatus, & positus in differentia commentarium: sed tam ex his, quæ expertus sum in practica, & in consulendo, & ex his quæ vidi iudicari iuncta iuridica autoritate, non inutile posteris censui scribere quæ iudicio meo offeruntur fretus autoritate Satyri Aquinatis.

Stulta est clementia, cum tot

Patibus occurras, peritura parcere charta.

Frontonis platani, conuulsa que marmora clamant

Semper, & assidue rupta lectore columna.

Et ante omnia excludo vnū membrum indubitātū, q̄ quo
 a substantiā matrimonij & eius, validitatē nil potest itatu-
 tum: nā cū sit de iure diuino. c. vñico de voto. li. vj. nō sub-
 iacet legi laicorū, cū non sit de foro suo. c. tuā. de ord. cog.
 qui s. sunt le. lator. cū vulgaribz. Primò, veniēs ad dubio-
 rum decisiōem dico, quòd inquantū istę leges disponūt in-
 distinctē, quòd si filia s. contrahat matrimoniū sine cōsensu
 patris, & post mortem eius sine cōsensu fratris, aliās posset
 exheredari. crederē verā illā opi. quę tenet, q̄ non valeat
 lex super hoc disponēs simpliciter & indistinctē, nec filia in-
 currat pēnā exheredationis dato quòd matrimoniū cōtra-
 heret absq; patris vel fratris cōsensu, nam in hoc casu satis
 cōcurrūt fundamēta Canonistarum, cū libertas matrimo-
 nij cōtrahendi nō mis auferatur, & intimidatur matrimoniū
 & militant omnes alię rationes eorum. Sic in specie consu-
 luit Pe. de Anch. conū. xxj. secundum numerū meum, & inci-
 pit. Pro solutione dubiorū. motūque licet de iure ciuili pa-
 tris expectatū arbitrium & consensus in matrimonio per
 filiam s. contrahendo. l. in coniunctione. C. de nup. & d. l. nec
 filium. si vt proponis. viduz. C. de nup. & Canon dicat, q̄ pa-
 ternus consensus desideratur in nuptiis: nec est virginis pa-
 doris eligere maritum, sed eius electio parentibus commic-
 tenda est. xxij. q. ij. honoratur. & dictus Canon debet intel-
 ligi de honestate, vt in c. sufficiat. xxvij. q. ij. & sic iura ciuilia
 patris cōsensum exigentia corriguntur per ius Canonicum
 c. j. de despon. impu. per Cin. in d. l. si vt proponis. & sic nō vi-
 detur validum statutum, quod deducit nos ad ius ciuile cor-
 rectū, & diuidit nos à iure Canonico, quod in matrimoniis
 sequendū est, cū sit de eius foro. tuā. de or. cog. de pruden-
 tia. de dona. inter vir. & vxō. & si dicatur quòd per hoc nō ir-
 ritatur matrimonium, sed imponitur pēna contra non ser-
 uantē dictam honestatē: & sic non deuiat à iure Canonico di-
 ctam honestatem requirente, vt in d. c. honorantur. nā post-
 quam per Canones conceditur filiabus libera nubendi po-
 testas, non videtur posse per leges vel statuta talis potentia
 metu pēnæ coartari, & quia statuēdo super ipso accessorio
 impeditur principale, & per consequens statuerit super prin-
 cipali: & quia metu pēnæ nō debet libertas matrimonij au-
 ferri. l. Titio centū. §. j. ff. de cōd. & demon. alia adducit, quę
 21 videre poteris. † Mouet etiam me rex. fingū. in l. cū tale. §.

rescrip

rescriptum. aliàs est l. si arbitratu. ff. de condi. & demon. ubi est casus, quòd ista conditio, si arbitratu Titij nupserit, reijcitur tanquàm matrimonij impeditiua. l. filia. ff. eo. intantum quòd si legauit purè filia, & rogauit de restituendo ei, cuius arbitrio debeat nubere, quòd etià reijcitur talis cõditio: videtur casus in l. quoties. de condi. & demon. Bart. & Din. in d. §. rescriptum, & ibi sentit gl. ratio est, quia hæc cõditio poterat viduitatem inducere, quod est contra totū tit. C. de indi. vid. cū illa verba, arbitratu, significant eius consensum: quæ fuit ratio illius tex. qui ad propositū est singularis, quia non solū mulier non incurrit pœnā sic contrahendo, imò nō amittit lucrum sibi concessum sub hac conditione, si nupserit arbitratu alicuius, licet sine eius arbitrio & consensu contrahat. Hinc dicebat Bar. in l. j. ff. de his qui pœ. no. se putare, quòd si pater in testamento dicat, lego filie meæ censū, & volo quòd non posset se maritare sine consensu talis, aliàs cadat à dicto legato: quod istud non valet, per l. cū tale. §. arbitrio. ff. de condi. & demon. & quia istæ censentur conditiones reprobatæ tanquàm viduitatem inducentes. † Est verū 26 quod idem Bal. in l. j. ad fi. C. de nup. dicit, quòd pater in testamento potest committere alicuius arbitrio maritandi & dotandi filiā, per l. Theopompus. de do. præle. & l. si pater patrum. de sponsa. Alex. in l. i. in l. curpia. ff. de leg. j. in fin. verbis. facit mentionem de hoc dicto Bal. nec credit illud verū, licet reputet singulariter notandum, sed credit ipse, qd actus nubendi non potest poni in arbitrio alterius siue à patre siue ab alio, sed aliquo modo timidus affirmat in patre. Tu audacter affirma idem in patre, vñ expresse firmat Bart. in d. l. vnica. de his qui pœ. no. est casus expressus in l. filia. ff. de cõdi. & demon. quæ loquitur in patre: facit l. cū tale. §. rescriptum. ff. eo. & ibi expresse tenet Bar. & Bal. aliter incipit §. si arbitrio. † Sed tene menti hoc debere intelligi, quando con- 23 ditio seu actus nubendi ponitur in arbitrio & mero consensu alterius, purè quòd filia mea contrahat matrimonium arbitrio & consensu Titij, aliter non habeat bona mea. & sic etiam disponunt istæ leges, quæ verè ut filia non contrahat matrimonium sine consensu patris vel fratris, aliter incurrat pœnā exheredationis: nam isto casu nil valet conditio, imò spernitur, nec incurritur pœna: & ita obtinet superius fundamētum contra Bal. & valet opinio Bar. in d. l. vnica. ff.

de his quæ pœ.no. secus si actus nubendi esset positus nō in consensu alicuius, sed in consilio: quia tūc non spernitur cōditio consilij. ita reperi per Pau. de Ca. in consil. lxxvj. incip. In Christi nomine, videtur dicendum quōd dicta filia, vbi tenet quōd dispositio d. §. rescriptum. aliās, si arbitrio. d. l. cūm tale. intelligatur vt iacet, videlicet vbi potestas nubendi esset posita in arbitratu talis, ita quōd tenebatur eius arbitriū & consilium requirere, & sequi: sed vbi consilium tantum est requirendum, putā quōd nubat cum consilio alicuius, tunc dicit secus esse, ex eo quia ipsum de necessitate nō tenetur sequi: & per consequens non potest viduitatem inducere, merito non repellitur. refert sic tenere Pe. & Ci. in d. l. turpia. per d. l. Theopompus. in quibusdam verbis Græcis. & quia requirere consilium consanguineorum vel amicorum in matrimoniis non est contrarium matrimonio. l. vidux. l. in copulandis. C. de nup. & sic concludit, q. conditio, si nupserit cum consilio talis, non spernitur, nec reprobat a iure. Ex quo consuluit ipse quōd hæredes grauati de maritanda filia testatoris cum consilio Titij: si eam maritaauerunt Titio incōsulto, perdunt hæreditatem, iuxta authē. hoc amplius. C. de fideicom. & sic residet Pau. in d. consilio limitans eleganter d. §. rescriptum non habere locum in consilio requisito in actu nubendi. Hanc opinionem reperio sequi quendam Moderniorem memoria dignum, auditorem Rotæ qui vita felice adhuc potitur, in c. ex parte. In ij. col. de constit. & sequitur illud consilium Pauli illud referens, ex qua opinione dicit, quōd l. sequitur alius effectus, scilicet quōd si legatum sit factum mulieri si nupserit cum consilio Titij, quōd si moriatur Titius, antequam ab eo petatur consilium, non debetur legatum dictæ mulieri. Sed reuera dictus auditor habuit literaliter hæc verba sua ab Alex. in l. turpia. quasi ad ff. de leg. j. quanquam eum taceat. ibi enim Alex. recitat opinionem Pe. dicentis, quōd §. Titia. d. l. turpia. non procederet, si dictum fuisset quōd mulier nuberet cum consilio Seij: nam tunc per mortem Seij decedentis antequam eius cōsilio nupssisset mulier, deficeret legatum. ratio est, quia talis conditio non impedit libertatem matrimonij, cum non teneretur mulier sequi consilium, sed tantum requirere. l. quidam decedens. §. j. aliās incipit, pater. & l. Titium & Mæuiū. in prin. cum ibi nota. de admi. tuto. cūm olim. de arbi. plenē Bar. in repe

repetitione. l. primæ. §. si plures. de exercito. & licet differatur potestas nubendi vsque ad tempus consilij requisiti, non propter hoc improbarur, vt probat rex. not. in l. cum tale. §. Mauix. & in l. sed si hoc specialiter. §. si. ff. de condi. & demō. optimè facit l. Theopompus. ff. de dote præle. & huius opin. fuit Cin. in l. cum tale. §. si arbitrio. ff. de condi. & demon. vt ibi refert Io. de Imol. & Alex. in d. l. turpia. ad fin. Licet Io. de Imol. in d. §. si arbitrio. vt refert Alex. in d. l. turpia. videtur inclinare in contrarium: motus, quia multa possunt interuenire impedimenta, propter quæ non poterit ita bene requirere consilium: & sic non remanet omnimoda libertas in matrimonij contrahendi, & hoc videtur sentire Ioā. Andr. in c. ex parte. de constitu. sed talis dilatio non impedire debet, quin debeat seruari voluntas defuncti. ita respondet Alex. in d. l. turpia. ad si, per dictum §. Mauix. in ij. responso ibi, non idem probandum est, si certus dies incertusve alius legatus fuerit ascriptus: & sic non reiicitur conditio dilationem in matrimonio inducens: facit l. sed si hoc. §. si. eodem titulo. & ita transit Pau. de Cast. consulendo in consil. lxxix. secundum numerum suum. sic resident isti Moderni.

Per prædicta posset iuuari quædam conclusio not. quam fertur tenere Bal. in quibusdam Apostillis per eum factis ad cap. statutum. de hæret. lib. vj. refert eam dictus auditor in c. ecclesia sanctæ Mariæ. xix. col. de constitu. versu. tertius effectus est, quod valeret statutum priuans dote puellam contrahentem matrimonium sine consilio patris: cum hoc non tollat sibi arbitrium liberum matrimonium contrahendi, ex quo non tenetur sequi tale consilium. per c. cum in veteri. de elect. licet ipse mordeat hoc dictum, ex eo quod filia proponens ducere aliquem non verisimiliter gratum patri, timens eius indignationem retraheretur à contrahendo, & per cōsequens per tale statutum intimidabitur matrimonium: sed contrarium tenuit ipse in d. c. ex parte. & verius est, & sic dicta conclusio Bal. satis verificatur per d. §. Mauix. & per dictum consilium Pauli, & ex antè relata conclusione Alex. in d. l. turpia. Verum est quod Bal. quem nullus alleg. Moderniorum in sumuario, quod facit in d. l. cum tale. §. si arbitrio. summat in contrarium, nam dicit qd conditio nuptiarum in consilio vel arbitrio alterius collata non tenet: sed ipse loquitur absque fundamento, & per d. §. quem omnes intelli-

gunt in consensu. & de hoc articulo incidenti hactenus dicta
 faciunt, & illum poteris limitare ex omnibus casibus, in
 quibus non solum quis tenetur requirere consilium, verum
 etiam sequi illud de necessitate, quos poteris comprehendere
 ex deductis per Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exercito. & per
 Abb. in d. c. ex parte. de constitu. & in §. cum in veteri. de ele
 ctio. † Præterea ad propositum fundamenti principalis q.
 24 facit bonus tex. in l. Seius Augerius. ad leg. Falci. ubi casus,
 quod illud quod non valet per modum dispositionis princi
 palis reijcitur, etiam si ponatur in vim conditionis: infert
 Bar. ubi, non valet statutum quod spurius succedat: verum va
 let statutum disponens, quod quicumque alicui opposuerit,
 quod est spurius, puniatur in centum? respondet q. non, imò
 non obstante dicto statuto potest ei opponi. idem Bald. in l.
 vnica. C. de his qui pœ. no. in iij. col. in iij. oppo. est gl. ordi
 naria & singularis secundum eum in d. l. vnica. quæ incipit,
 dic quod in primo exemplo ratio d. l. Seius. fuit secundum
 Bal. quia pœna fuit apposta in fraudem legis. Ex illa infert,
 vt d. l. vnica. ad statutum Perusinum disponens quod pœna pe
 cuniarie si nō possent peti in fraudem infra mensem esse m
 beratus à toto: vnde quia in fraudem conuertitur ordo scri
 pturæ, licet non solum in termino, non teneor nisi ad quin
 quaginta, allegat l. hæres meus. §. quod in fraudem. ff. de con
 di. & demonst. † Per quam infert quod omne præceptum in
 25 fraudem legis appositum non valet. idem Bar. in extrauag.
 qui sunt rebelles, super parte, mille librarum. dicit, quod si
 statutum de per se est inualidum, nec valet adiectio pœnæ,
 per l. non dudum. C. de leg. l. pacta quæ contra. C. de pac. alia
 infert Bar. in d. l. Seius. quæ vide. & ibi Mod. aliquid. in Apo
 stillis ad Bar. in d. l. Seius. & in l. j. ff. de his qui pœ. no.
 Præterea hoc videtur esse contra omnem iuris ciuilis dis
 positionem, & contra titulum C. de indic. vid. & contra dis
 positionem nota rex. in l. cum tale. §. rescriptum. ff. de condi.
 & demonst. ideo spernitur conditio in legato apposta, si ar
 bitratu Titij, iupserit, quia illa conditio inducere posset vi
 ditatem. cum fortè posset, tamen non consentire facit l. hæ
 res meus. §. si. ff. eod. in ratione generali ibi, quod in fraudē
 legis ad impediendas nuptias scriptum est, nullam vim ha
 bet. Vnde dicit ibi rex. quod non solum repellitur conditio,
 quæ viduitatem non inducit, sed etiam illa conditio, quæ
 prop

propter reuerentiam induceret. Accedit l. hoc modo. ff. eod. vbi casus singularis, quod si testator legauit centum mulieri si Aricia non nupserit, quæ Aricia est quædam ciuitas apud Romam: quod si dicta mulier non faciliè alibi posset nuptias inuenire nisi in dicta ciuitate. q̄ reicitur conditio, & habebit legatum: ecce ergo quod dicta iura admittant mulierem ad lucrum etiam non seruata conditione à testatore appositâ, ex eo quia aliquo modo erat uolutas inductiua & contra libertatem matrimonij, quantò magis excusabitur à pœna? Et pondero elegirem rationem tex. in d. §. rescriptū. ibi, nequid nuptiis impedimētum inferatur, qui tex. aperte dicit, q̄ hæc dispositio, si arbitrato seu cōsensu Titij nupserit, est impeditiua libertatis matrimonij, propterea repellitur: quæ ratio cōcludit utrūque ius, scilicet Canonicū & Ciuile: & si per l. ciuilem uidetur nō posse derogari huic libertati matrimonio: unde hæc l. quo ad hūc articulum nō solum est cōtra dispositionē iuris Canonici, sed est cōtra omnimodam iuris ciuilis rationem. Oprimè adducitur his tex. in l. hères meus. §. quod in fraudem. ff. de cōdi. & demō. ibi, quod in fraudem l. ad impediēdas nuptias scriptum est, nullā vim habere. unde dicit tex. quod nō valet cōditio, Lego Titij patri cētum, si filia sua, quam in potestate habet, nō nupserit. & idem cōtrā, Lego filio, si pater nō nupserit: quia cū ex hoc, saltem ex quadam reuerētia induceretur uiduitas, nil valet cōditio, & cōsequitur legatum, qui tex. est valde. singul. ad multa secundum Bar. ibi. Nec obstat si dicatur, iste cōsensu in patre erat permissus de iure ciuili necessarius. l. in coniūctione. l. nec filium. C. de nup. & suprā dixi: nam illud erat ex quadam decentia & honestate, nec filia etiā si cōtra faceret, poterat exheredari, nec talis causa exheredationis reperitur numerata in §. aliud quoque capitulum. in auth. vt cū de appel. cog. nec est iusta, vt gloss. in l. si vt proponis. C. de nup. quæ sentie solum quando contraheret cum indigno: & etiam tūc non tenetur illa opinio, cū non numeretur in §. causas. vt latius infrā, & Abb. in cap. primo. de sponsulib. & tex. in §. si alicui. vt cum de appel. cog. loquitur quando turpem vitam elegisset, Imò dato quod contraheret matrimonium filia sine consensu patris, posset petere dotem à patre, vt dicit gloss. xxxij. q. ij. cap. fin. xxxv. q. j. cap. de raptoribus. quæ limitat aliam gloss. scilicet nisi mulier eligeret maritum moribus indig

indignum. Idem ibi Archid. & Abb. in c. j. de despon. impu.
 26. † Hæc pars videtur mihi æquissima: quia circa spiritalia,
 præsertim circa matrimoniū non curatur de patria potesta-
 te: cum de his non habeat pater in aliquo se intromittere. c.
 si annū. de iudi. in vj. c. vnico. de despon. impu. lib. vj. vbi ca-
 sus, quod ex matrimonio vel sponsalibus contractis per pa-
 rentes filij in nullo obligant, nisi consenserint tacite vel ex-
 pressè: facit c. j. xxx. q. ij. & xxi. q. ij. vbi patet quod ad ma-
 trimonium contrahendum sufficit consensus illorū, de quo-
 rum coniunctione agitur, licet parentes noluerūt consenti-
 re. c. veniēs. el. ij. de spon. vnde cum in his iuri canonico stan-
 dum sit, c. pen. & si. de secun. nup. l. priuilegia. & ibi per Bar.
 de sacrosan. eccle. videtur hæc conclusio stare sine scrupulo, s.
 vt istæ leges quæ indistinctè permittūt filiam exheredari si
 contraheret sine consensu patris vel fratris, nullo modo va-
 leant, nec mulier filiafa. hanc pœnā incurrat. dato quod sine
 eorum consensu matrimoniū contraheret. Et sic in propo-
 sito reperio cōsuluissē Abb. Sicut consi. lxx. incipit, Quidam
 Raynerius de Tolomeis. in ij. vol. consiliorū in fi. verbis, vbi
 determinat non valere statutum Senense, quo cauebatur his
 verbis. Nulla persona audeat vel præsumat facere nuptias,
 matrimoniū, vel sponsalia, cum aliqua ciue Senarū sine con-
 sensu patris vel aui paterni, si habuerit, aliās sine consensu
 trium proximorū consanguineorū. Et de hoc Senensi statu-
 to facit mentionē Abb. in d. c. j. & dicit quod non valet, ex eo
 quia matrimoniū debet esse liberum. c. cum locum. de spon.
 Idem tenet ipse in c. si. de secun. nup. Instantū voluerūt Ca-
 nonistę hanc libertatē matrimonij seruādam esse, quod Abb.
 in d. c. cum locū. dicebat probari per illū text. quod si timēa-
 tur de aliquo metu vel reuerentia paterna, putā quia filia clā
 infestis parentibus contraxit matrimoniū, propter quod non
 audet fortè dicere spontaneā voluntatem suam, quod debet
 extrahi de domo sua, & poni in aliquo loco tuto & honesto,
 putā in monasterio monialiū, vt declaret voluntatē suam. Et
 de statuto conformi huic legi reperio in specie facere men-
 tionem Alex. in j. par. consiliorū, consi. xcviij. vbi dicit, quod
 cum tale statutū requirens fratris consensum sit exorbitan-
 tissimū contra omnem regulam & iuris dispositionē, nullo
 modo valet: & ita concludo, quod inquantū hæc leges dispo-
 nunt quod si filiafa. contrahat matrimoniū sine licentia pa-
 rentum,

rentum, & post eorū mortem sine licentia fratrum, possent exheredari, nullo modo valent: nec propterea parentes nec fratres illam possunt exheredare: nec propterea quod sine eorum voluntate matrimonium contrahat, possunt eorum bonis priuari: & sic vidi obtentū, nec vnquam vidi filiam ob hoc priuatam esse à parentum successione. † Secūdo dico, 27
 quod inquantū hę leges disponunt in duobus, scilicet quod si filia post mortē parentum contrahat matrimoniū cum inimicis eorū, vel cum his qui aliquā iniuriam dictis fratribus fecerunt, vel cum indigno, ita quod est maximū dedecus generi suo, quod fratres possunt illam priuare à bonis parentū: videtur mihi quod huius l. dispositio sit terribilis, teneo quod nō valet, nec debet in hoc obseruari harū legum dispositio: quia hoc statutū requirens fratris consensum in nuptiis per sororē suam celebrandis, est maximē exorbitans, nec vnquā reperiū est talem consensum requiri: nec c. honorant. xxxij. q. ij. & alia iura Canonica, quę propter honestatē requirebāt patris cōsensum in nuptiis copulandis, talem honestatē requisierunt in fratre, vt refert Alexā. in d. consi. xcvij. & sic in tali statuto non militāt rationes Doct. quę loquūtur in statuto requirente patris consensum: concludit in d. consi. tale statutum, tanquā liberi arbitrij impeditiū, nullo modo valere. Maximē quia mulier postquā pater mortuus est, remanet in omnimoda & plena libertate: & bona hereditaria paterna sunt sibi pleno iure acquisita: rigorosum esset, quod illa perderet, propterea quia matrimoniū contraheret, præsertim quia frequenter videmus q̄ fratres dilatant quātum possunt, sorores suas nuptui tradere, procurantes viribus & posse sibi acquirere omnia bona paterna: &, quod deterius, cōpellendo eas inuitas monasterium ingredi, & alia multa machinantur in earū detrimentū occasione quærendi & appropriandi sibi omnia bona: vt vidi sæpissimē, vnde lex non ita consi. lit. de fratre, sicut de patre: ideo expressē concludit Alexan. in d. consi. quod l. iij. §. si emancipatus. ff. de bon. poss. contra tab. non loquitur, nec habet locū in fratre, sed solum quādo in vita patris contraxit cum indigno. Et si dicas, lex nostra prouidet in hoc, quod si frater requisitus à sorore de homine digno, cum quo ipsa vult cōtrahere, & ipse nō consentit, q̄ ipsa liberē & sine pœna posset matrimonium contrahere: nam respondeo, q̄ super hoc, scilicet qualis esset dignus, vel ne,

vel ne, esset difficultas & altercatio, propter quam viduitas posset causari: vnde concludo, quòd inquantū istæ leges disponunt in fratre eius consensum requirendo, aliàs si cōtrahat cum indigno, seu cum inimicis, posset ab hæreditate paterna priuari, quòd nil valent: nec etiam obtinebit dispositio l. regni, quam suprā allegavi, quæ mandat seruari leges disponentes contra sorores matrimonium contrahentes sine fratrum consensu: & ita videtur semper obseruari de facto.

- 28 † Tertiò inquantum istæ ll. disponunt, quòd si contrahat matrimonium absq; cōsensu parentum, & cum homine indigno, vel cum sibi inimico, parentes illam possent exheredare, bene crederem quòd valet harū legum dispositio, attento quòd disponant ante xxv. annū. Et ante omnia præmitto, vtrum de iurē cōmuni filia incurrat pœnam exheredationis, & sit iusta causa illam exheredandi, si matrimonium cōtrahat absq; consensu patris? & tex. probat quòd sic in authen. sed si post. C. de inof. test. sumpto arg. à cōtrario sensu, vbi text. dicit, quòd si post xxv. annū te differente filiam marito copulare, in suū corpus peccauerit, vel sine consensu tuo libero se copulauerit, eam exheredare nō potes, ergo à contrario si ante xxv. annū aliquod horum faciat, si luxurietur, vel matrimonium cōtrahat absq; patris consensu, potest exheredari. & Pau. de Castro, ibi sumit hoc argumentū à contrario sensu, & notat ad hoc dicta authen. quòd si filia antequàm pater sit negligēs ipsam maritare, quia non transiit adhuc tempus xxv. annorū, se maritet sine consensu patris, quòd posset exheredari: & hæc conclusio procedit, secūdum eum, absq; dubio de iure ciuili, de quo nō valebat matrimonium contractum per filiam sine consensu patris. l. si vt proponis. la. ij. C. de nupt. cūm non sit virginalis pudoris quærere maritum, sed curæ paternæ hoc sit relinquendum, in c. honorantur. xxxij. q. ij. Hanc conclusionem esse veram de iure ciuili firmat quidā Mediolanensis modernior in d. authen. sed si post. per quam infert quòd ex ista causa pater in vita poterit denegare dotem filiæ: quod probat tribus fundamentis. Primò, quia ex quibus causis pater potest exheredare filiam in testamento, ex eisdem potest ei denegare alimenta, text. in l. si quis à liberis. §. idem iudex. ff. de lib. agn. sed filia, quæ non debet ali nec dotari, glo. in l. si in verb. intelligi. C. de dot. promis. Bar. in l. obligamur. §. j. ff. de actio. & oblig.

& abliga. item ex quibus causis pater potest exheredare filiam, ex eisdem pater potest denegare dorem, vt ait Bald. in authen. res quæ C. cōmu. de leg. Item quia, vt inquit Bart. in l. diuus. ff. ad legem Pompe. de parri. propter causas, propter quas potest filius exheredari, propter easdem perdit priuilegium filiationis, vt pater eum occidens non teneatur lege Pompe. de parri. nec econtrā. Plus firmat Pau. de Castr. in d. authen. sed si post. quod etiam attento iure Canonico, in quo non requiritur consensus patris in matrimonio, vt gl. inquit in l. Paulus ff. de statu homi. tamen semper remanebit incorrecta, dicta causa exheredationis: mouetur, quia ex quo pater offenditur, dato quod matrimoniū valeat, tamen erit iusta causa exheredandi. Item quia secundum eum, ius Canonicum disponit tantummodo de validitate matrimonij, nil autem disponit circa iniuriam patris remittendam, prout in simili de muliere, quæ nubit infra annum luctus: nam licet per ius Canonicum excusetur à pœnis infamiz, tamen ius Canonicum nihil mutat circa lucra, quæ debet referuari filiis primi matrimonij, vt dicit gl. in d. c. cum secundum. † Ego credo quod nec de iure ciuili nec canonico isti dicant veritatē, imò quod propter hoc quod filia contrahat matrimonium sine patris consensu ante xxv. annum non posset exheredari. Primò, quia hodie omnes causæ exheredationis sunt sublatæ, præterquam illæ quatuordecim, quæ numerantur in §. illud quoq; capitulum. & in §. causas. in authen. vt cum de appel. cog. vt ibi apertè dicit tex. ibi, vt præter ipsas, &c. Videndum est igitur, si ista sit causa ibi numerata: & istis videtur quod sic, quos sequitur Abb. de iure ciuili in consil. xij. incipit, Castus talis est, magnificus dominus Ioannes Dixar. ij. col. per d. authen. sed si post. maxime cum per hoc consulatur ipsis mulieribus sæpe cōtra propria commoda laborantibus propter ætatis & sexus infirmitatem, nec potest de patre conqueri, quod eam nuptui non tradiderat, cum annum xxv. non excesserit: & quod non est virginæ pudoris querere maritum, sed curæ paternæ hoc relinquendum, vt in c. honorantur. xxxij. q. ij. idem tenuit Gosfre. quem recitat Abb. in c. j. de despon. impu. Certe etiam si superbiz mihi videatur imputandum, isti omnes errauerunt in intellectu dictæ authen. sed si post. & illos decipit quoddam argumentum à contrario sensu, quod videtur
sumi

sumi ex d.auth. Primò probop^r tex.in versu.si alicui.posi-
tum in d.§.causas.vbi dicit text. q^d si pater velit filia^e suæ vel
nepti maritū dare,& dotem secundum vires substantiæ suæ
pro ea præstare:illa non consenserit,sed luxuriosam degere
vitā elegerit,potest exhæredari: ecce ergo quòd text.ibi re-
quirit ante xxv.annū ad hoc vt posset exhæredari,quòd filia
elegerit luxuriosam vitam,renuens maritū sibi datum à pa-
tre.ergo clarè cōstat non sufficere solūm,q^d contraheret ma-
trimonium sine patris licentia. Secūdo,quia si numeres di-
ctas quatuordecim causas exhæredandi,quas Accur.ponde-
rauit,numerū ponēs postillādo super qualibet causā in d.§.
causas.non reperiēs quòd numeret illā,sumendo dictū argu-
mentū à cōtrario sensu in §.si verò vsq[;].dictæ authē.vnde
fuit extracta d.authē.sed si post.& si illā ponas pro causa,rep-
erēs quindecim causas,qd est falsum,ideo vide bene Accur.
in d.§.qui apponit numerū super qualibet parte,vbi est cau-
sa,& non ponit super illa parte, aut sine cōsensu,nisi solūm
super d.verfic.si alicui. Nec obstat argumentū à contrario
sensu,quod videtur sumi ex d.auth.nam illud non est intel-
ligendum ad hoc,vt si ante xxv.annū contrahat,incurrat ex-
hæredationē: sed solūm fuit illud ibi specialiter *provisum*
ad denotandum,quòd si post xxv.annū copulet se cum libe-
ro,nullam pœnam incurrat,secus tamē si cum seruo:& hoc
est quod voluit dicere tex.in d.§.ibi, aut sine cōsensu paren-
tum,se libero tamē coniungere marito:nam secus in seruo,
& quòd hic fuerit sensus dictæ authen.& non alius,manife-
stat ibi glo.in corpore in parte,professionis,quæ postillan-
do d.authen.in parte,vsq[;] ad xxv.annū,dicit glo.ergo econ-
trā si fuisset minor,& peccat in suum corpus,iusta est causa
exhæredationis,vel etiam maior,si copulet se seruo.verba
sunt glo.quæ mirabiliter sic intelligit dictum argumentum
à cōtrario sensu,non autem quòd posset exhæredari,si ante
xxv.annum matrimonium contraxisset absq[;] voluntate pa-
tris.& tene menti,quia vidi valētissimos viros decipi in in-
tellectu d.authen. sed si post.in d.argu.à contrario sensu,vt
fecit Paulus & alij:& nūquam ab aliquo hoc vidi pondera-
tum,nisi à me. Et hoc voluit sentire glo.rectè ponderata
in d.authen. sed si post.vbi glo.dicit in parte,libero,si ergo
seruo se copulet,vel antè peccet cum quocunque,iusta causa
est exhæredationis:& sic non dixit,vel antè contrahat ma-
trimon

trimonium:& ita clarè deducit dictum argumentū à contrario sensu ad denotandam differentiā, contrahat cū seruo vel libero. Sic reperio etiam singulariter Io. Fabri in d. auth. illam intellexisse: nam sumit dictum argumentū à contrario sensu, scilicet, si ergo antè peccauerit, vel seruo se copulauerit sine consensu patris, glo. innuit quòd non posset exheredari:& hoc approbat ipse dicens hoc non reperiri inter causas exheredationis positas in d. §. causas. Item allego glo. expressam in l. iij. §. si emancipatus. ff. de bo. pos. cōtra ta. facit glo. l. Paulus. ff. de sta. ho. Item ad hanc opt. faciūt omnes determinaciones Doc. quos statim referam, qui etiam in casu fortiori affirmant, quòd etiam si contrahat matrimoniū cum indigno, non sit iusta causa exheredandi, & loquuntur etiam in filia:& ita teneo de iure ciuili etiam nō esse iustam causam exheredandi, si filia ante xxv. annum matrimonium contrahat sine voluntate patris. De iure canonico hoc est minus dubium, quòd non potest exheredari, vt per multa firmavit Abb. & alij moderni post Hostien. in c. j. de despon. impu. Idem Abb. notanter in d. consilio xij. nam cū illo iure filia potest nubere sine consensu patris, & sic vtitur permissione Canonica, non incurrit vitium ingratitudinis: item quia isto casu de illo iure cogitur dotare, secundum glo. in c. hoc sanctum. xx xij. q. ij. & in c. de raptoribus. xxvj. q. j. ergo non potest exheredari. & hæc est communis cōclusio, de qua in plerisque locis:& istæ conclusiones verificantur ex cōclusionem sequēti, vbi in casu fortiori determinatur. Superest nunc querere si mulier incurrat hanc exheredationis pœnam, si absque voluntate patris contrahat matrimoniū cum indigno. Secundò, quis sit indignus. Tertiò, vtrum valeat lex hoc disponens. De primo est casus singularis vulgo notus in l. iij. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contra ta. qui probat quòd sic: nam tex. dicit: nam & si tam ignominiosam duxerit uxorem, quod sit dedecus ipsi patri, exheredari poterit: pondero tex. nō gustatū ad hoc, quòd tex. ibi loquitur in filio, in quo non tanta honestas, sicut in filia requiritur: & tamē permittit illum ob hoc posse exheredari. Et reperies Bal. qui tenet etiam hodie hanc esse iustam causam exheredationis: ita dicit ipse in l. si pater. C. de sponsa. allegans dictum §. si emancipatus. dicit enim ipse, quòd si contra voluntatem patris filia nubat indigno potest exheredari, ex quo infert,

quòd si pater dicat, instituo filiam meam in ceterum, dummodo nubat digno: si autem indigno, in decem, & volo quòd plus non posset perere. quòd si nubat indigno, non potest agere ad supplementum, cum posset exheredari: allegat dictum §. si emancipatus. & §. illud. in auth. vt cū de appe. cog. coll. viij. Et licet Bal. videatur loqui à seipso, hoc habuit à Bar. literaliter idem tenente, quē ipse tacet in l. si rogatus. ff. de manu. vindic. Idem tenet ipse Bal. in l. nec filium. C. de nuptiis. dicens, quòd si filius inhonestè contrahit matrimonium, putà cum scorta, pater potest eum exheredare, ne vilissimam prolem, quæ inde nascitur habeat successorē: quia ex his totum genus est infamatum. Sed de iure communi hæc opi. non est sine contradictione, & satis efficacissima: nā Salice. in l. si vt proponis. C. de nup. tenet cōtrarium, scilicet, quòd ille §. si emancipatus. obtineat de iure antiquo, tamē hodie de iure authenticorum sit secus: cum ille casus nō reperiatur numeratus in §. causas, in auth. vt cū de appel. cog. idē tenet glos. in d. §. si emancipatus. & redditur ista pars satis defensata per tex. in dicta auth. in §. aliud quoq; capitulum. ibi, quarum aliquę nec dignę nobis melius ibi in diuersas leges, & dispersas: iūctis verbis, quæ sequuntur, vt præter ipsas nullis liceret ex alia lege Ingratitudinis causas opponere, nisi quæ in huius constitutionis serie continentur. Item pōdero vltra eos tex. in d. §. ver. si alicui. vbi tex. dicit, quòd si filia non consentit in marito, quem pater sibi dat, quòd poterit exheredari, si luxuriosam vitā elegerit: qui tex. innuit, quòd ad hoc vt posset exheredari, requiritur quòd luxuriosam vitam elegerisset, postquā nō voluit cōsentire in matrimonio patris: & sic nō incurreret pœnā nubēdo alteri etiam indigno contra volūtatem paternam. Facit id quod scribit Ioā. de Imol. in c. accedens. de procura. vbi tenet quòd non est iusta causa denegandi dotem filię, propterea quia cōtraxisset matrimonium cum indigno: mouetur, quia cū hodie nubere indigno non sit iusta causa denegādi dotem, licet minor dos sibi assignāda sit, ex quo cōditio filiæ ex dictis nuptiis est denigrata: cū quo transit eius cōpatriota Do. Alexan. in l. j. xiiij. col. ff. solu. ma. ibi, sed Imo. ibi dicit. & sic residēt ambo, quòd hodie nubere indigno nō sit iusta causa exheredādi. In hoc de dote denegāda Bal. tenet cōtrarium in l. j. in iiij. col. ff. solu. matrimo. vbi tenet per d. §. si emancipatus. quòd licet filia

si cōtrahat matrimoniū sine cōmemoratiōe dotis, posset petere se dotari. l. obligamur. §. lege. ff. de actio. & obli. nā hoc dicit esse verū, nisi indignè nubēdo patrē offenderit. hęc ille. idem fatetur esse etiam de iure canonico in l. si pater. in alia lec. C. de sponsa. Hoc apertè sentit glos. not. in c. de raptoribus. xxvj. q. j. in parte, excusata. vbi gl. dicit, quòd si filia invito patre adhæserit alicui matrimonialiter, pater tenetur eam dotare, dūmodo dignum eligat: & sic sentit glo. quòd si indignū elegisset, nō teneretur illam dotare. idem Anto. in d. c. accedēs. mouētur isti, quia si potest exhæredari, ergo dos denegari: cum ex eisdē causis possunt alimenta denegari, ex quibus exhæredari, vt est casus not. cum glos. in l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de libe. agn. per quā Bal. in auth. res quæ. C. cōmu. de lega. arguit etiam ad dotis denegationem.

Et quādo posset dos denegari à patre, si filia contrahat matrimonium sine dotis commemoratione. Est larga materia. Bar. ponit magistraliter in l. obligamur. §. lege. ff. de actio. & obli. & ibi Alexā. plures quotas & remissiones ponit Bal. in l. si. C. de sen. sufficit quòd quātum ad articulū exhæredationis illa opinio videtur mihi vetior de iure communi, per tex. quem suprā allegaui, scilicet, quòd etiā si nubat indigno nō incurrit pœnā exhæredatiōis, per dictū ius authenticorū.

† De iure partitarū & istius regni aliud videtur statutum: 30 & in hoc reperio duas leges partitæ: vna est in vj. part. ritu. vij. l. v. incipit, iuglar. vbi expressè videtur cōcordare cū d. §. causas. nam dicit tex. quòd luxuriosam vitam elegisset, postquā recusauit contrahere matrimonium cum eo, quem sibi pater destinabat. verba tex. sunt, *otrosi quando, el padre quisiese casar su hūya y dotarla segun la riqueza que el ouiesse y, segun que pertenesce à ella &c. si ella cōtra voluntad del padre dixiese que no queria casar y despues desto fixiese vida de mala muger en puteria poder laya el padre deseredar: & sic ista lex apertè sentit, q vitā luxuriosam elegisset, & sic nō sufficeret nubere indigno licet in fi. aliud sentiat, si sumatur argumentū à cōtrario sensu, inquantū post xxv. annos, si luxuriosè viueret vel cōtraheret matrimoniū cōtra volūtate patris, nō posset exhæredari: ergo ante xxv. annū videtur quòd si faciat, posset exhæredari: & sic loquitur expressè per dictū arg. à cōtratio sensu prout loquitur dicta auth. sed si post. C. de inoffi. testa. vnde dictæ leges non videntur permittere filia, vt contrahat matrimo-*

nium contra volūtatē patris, maximē si recusauerat maritū sibi destinatum à patre: & certē dicta l. aperte concordat cū dicto §. causas, versū. si alicui. aliam legem reperies famosam in. iij. part. titu. j. l. x. incipit. prometiendo. vbi text. clarissimē determinat, quōd si filia recusat recipere maritū sibi à patre destinatum, qui erat dignus matrimonio, & post hoc cum alio cōtraheret matrimoniū, quōd posset exheredari, ex quo tanquam ingrata & inobediens cōtra patris volūtatē hoc fecit. verba tex. singularia sunt hęc, *pero si aquel cōquien el padre quisiere casar alguna de sus hijas fuesse à tal que conueniesse, y que seria assaz bien casada con el mager que la non puede apremiar que cumpla lo que el auia prometido puede la deheredar, por que no agradece à su padre el bien que le haze: y esto se entien- de si despues desto se casare ella con otro contra voluntad de su padre: o si hixi, sse maldad de su cuerpo.* quæ lex mirabiliter extendit dictum §. si alicui. & sic hęc clarē permittit filiam exheredari si contrahat matrimoniū contra voluntatē patris, cū pater prius ei dabat maritū condignum, quē ipsa recusauerat: licet text. ibi loquatur in principio, quando Titius iurauit seu promisit recipere in vxorem filiam Cau. & Caius iurauit eidem in matrimonio collocare. Et sic si bene ponderas d. leges partitæ, non loquuntur nec faciunt vim & differētiā vtrum filia contrahat matrimonium cum indigno vel ne, sed in hoc quōd si pater volens dare maritum decentem filiæ suæ ipsa hoc recusasset, & post hoc contraxisset matrimoniū cum alio absque patris voluntate, posset exheredari: & sic istę leges partitæ non faciunt distinctionem indignitatis.

Et allego Bald. singulariter loquentem sub his terminis in lege si pater. C. de sponsa. vbi dicit, pone quōd huic puellæ nullo modo placet sponsus destinatus à patre, & nubit alteri, an teneat matrimonium? respondet quōd non, secundum leges, per dictā l. si pater. quia voluntas patris tenet eo mortuo sicut eo viuo: sed de iure Canonico bene tenet, quia superuenit fortius vinculum, secundum Cyn. tamen si contra volūtatē patris nubat indigno, bene potest exheredari, secundum eum per d. §. si emancipatus. & in hoc addunt dictę leges, partitæ ad doctrinam Bal. quia non curant de indignitate, sed sufficit quōd contrahat contra voluntatē patris, ex quo recusauerat maritum dignum sibi à patre destinatum: quod tene menti,

†. De iure huius fori indistinctè filia potest exheredari, si³¹ matrimonium contrahat absque parentum consensu. l. si la manceba en cabellos, quæ est v. isto titulo: & in aliis intantum quo letiam si post xxv. annos contrahat cum indigno, potest exheredari, vt probatur in l. si el padre, quæ est vj. huius tituli, vbi tex. dicit, *casando ella con home que le conuiuiere*, secundum intellectum Episcopi, licet in hoc sit contra de iure cõmuni, & de iure partitarum. & sic cùm d. l. apponat poenã exheredatiõis cõtrahẽdo matrimoniũ cũ indigno, etiã post xxv. annũ, à fortiori si cũ indigno contraheret antè xxv. annum.

Apertiùs hoc probatur in hac l. ij. huius ti. quæ incipit, *si el padre*, vbi cex. in fi. disponit in casu fortiori, sc. si nubat post mortẽ parentũ cũ indigno. nã tex. dicit, *Et si ella casare con alguno que no sea conuenible para ella: o para su linaje sea otrosi desheredada de lo que oyo y de lo que deuia auer delos bienes de su padre y de su madre*: & sic à fortiori militat hæc dispositio, si in vita parentum matrimoniũ contraheret cum indigno. Et si nupisset cum famulo parentum indistinctè posset exheredari. l. ij. titulo delos adulteros, in ordi. de Alcalã. Et ad validationem legum huius tituli disponentiũ quando filia contrahit absque voluntate parentũ, maximè quando matrimonialiter se copulauit cum inimico vel indigno: multum valet dicta l. Regis Ioannis facta in Ocaña, de qua suprà est habita mentio, disponens quòd seruentur leges imponentes poenam sorori matrimonium contrahenti contra fratrum voluntatem, in quorum potestate remansit, dato quòd non sint in usu: ergo & seruabitur ista inquantum indistinctè priuat illam parentum hæreditate contrahendo cum indigno. & hoc de primo articulo. De secundo autem quis dicatur indignus, suprà declaratum est.

Ad vltimum omnibus his iunctis, scilicet quòd pater volebat filiam suam in matrimonio collocare cum homine conueniẽte statui suo, & ipsa recusauit, & postea matrimonium contraxisset cum indigno vel inimico parentum: bene crederem quòd valet harum legum dispositio permittentium vt illam possent ipsi parentes exheredare: nec hoc crederem correctum de iure Canonico, maximè in casu in quo dicta l. partitæ disponit, scilicet quando pater promiserat alicui filiam suam matrimonio copulare, vel se pro ea desponsauerat: moueor primò ex doctrina Bald. in dicta l. prima §. ius

naturale. ff. de iusti. & iu. dicit enim, quod ubi statutū imponeret pœnam matrimonium contrahenti cum certis personis propter aliquam publicam vtilitatem vel æquitatem, valet statutum etiam respectu pœnæ, de secun. nup. l. hac editali iuncto eo, quod Inn. dicit in c. si. de secun. nup. Præterea Bal. in l. omnem. C. ad Tert. tenet quod statutum in matrimonio potest punire malos mores, & in republica facinorosa seminantes, idem Bal. in rub. de consti. loquitur expressè in hoc casu dicens, quod reipublicæ interest ne fiat scandalū in populo, item quia tenet lex, ne ciuitas malis moribus informetur. l. j. C. de secun. nup. ibi, ne in his, in quibus correctionem morū induximus, per quā Bal. ibi infert q̄ pœna d. l. habet locum in adulta, dato q̄ nō esset maior xxv. ann. cum d. l. nō distinguat: & quia in malis moribus nō subueniunt minoribus, nec etiam per restitutionē in integrū. † Itē quia licet statutum laicorū nō potest in totum l. diuinā corrigere l. nam magistratus. de recep. arb. cū inferior. de maio. & obe. tamē potest illā distinguere, & in certis casibus limitare. à nobis. de decimis. l. si. de fideicō. l. si vnus. de testa. iuncto c. in omni. de testi. nouit. de iud. doc. in l. j. de cōsti. princ. de cōsti. quæ in ecclesiis. l. si. C. si cōtra ius. cum simi. præsertim quia d. ll. quātum ad hoc fundatur in sancta & honesta ratione, ne virgines minores ita cōtra propriā cōmoda agāt imbecillitate sua, & magnū dedecus sibi & patri, & toti generi suo acquirāt, ex quibus tristes solēt euētus sequi: argu. l. ij. C. ad Vellei. & l. si pater. C. de spōs. l. si. §. filij aurē. C. de bonis quæ lib. & quia nō est virginialis pudoris maritum eligere. xx. xij. q. ij. honorātur. Item quia debet valere. l. fundata in honestate & probabili ratione. c. erit. iiij. dist. iuncto d. c. honorantur. & in matrimonio nō solum quod liceat, sed quod honestum sit, iubet Cōsultus considerādum esse. l. semper in coniunctio. ff. de rit. nup. Item facit l. cum ita. cum aliis suprà allegatis: vbi etiam si mulier prohibeatur ex iusta causa contrahere cum certis personis, toleratur, nec talis cōditio inducit viduitatem: & ad hoc propositum optimē possunt adduci omnia iura antè adducta ad probādū: quod valet dispositio harum legum: & hæc ratio nō militat, vbi præcisè requiritur cōsensu alicuius in matrimonio contrahēdo per filiam fami. & hoc argumento vtitur Alex. in d. consi. xcviij. si. colū. per l. cum tale. §. except. de condi. & demon. faciat etiam d. glo.

glo. ſingu. in d. c. de raptoribus. quæ voluit quod ita demum pater teneretur filiam ſuam dotare ſi cōtraxit cum digno, aliàs ſecus: de qua glo. facit mētionem Abb. in c. j. de adul. & in c. cū causa. de rapto. & illam approbat Arch. in d. c. de raptoribus. per d. ſ. ſi emācipatus. facit l. hac edictali. C. de ſecun. nup. & l. ſi. C. de interd. ma. Præterea hoc in expreſſo decidit Pe. de Anch. in conſi. xxj. in meis incip. Pro ſolutione dubiorum, in q. quæ vertitur, & c. vbi ipſe loquitur in caſu quo ſtatutum dictabat, quòd mulier nō poſſet nubere abſque cōſenſu patris & matris ſub pœna priuationis bonorū & ſucceſſionis parētum, dicit quòd tale ſtatutum indiſtinctè non valet, ſed debet referri ad caſum, quo filia cōtraxiſſet cū infami vel turpi perſona ſeu cum indigno contra patris voluntatem, ita quòd propter hoc patrem & eius famam offenderet: nam bene teneri, hoc idem ſequitur Alex. in d. cōſi. xcviij. pen. col. in j. volu. verſic. vnde concludit quòd ſatis inferit in propoſito.

Bene facit id quod refert Gaſpar de Cal. in c. ij. de clādeſti. deſpon. referēs ſe viſiſſe cōſultum valere ſtatutum, quòd quicūque cōtraheret matrimoniū cum puella ante xxv. annum clādeſtinè abſque præſentia ſeptem perſonarum, valeret: cū illud veniat ad coadiuvādum ius Canonicum prohibens matrimonia clādeſtina, de quo fecit mētionem Abb. in c. j. de ſpō. licet ſibi diſpliceat de Abb. ſequuntur Moderniores in d. c. ij ſed etiam ſi eorum ſit vera opinio quo ad hūc articulum, tamē longè diſtat à propoſito. Accedat caſus ſingularis in auth. quib. mo. na. effi. le. §. ſed adeò. ibi, nec dignum. per quem Ang. ibi dicit, quòd licet habēs cōcubinam ipſam ducat in uxorem, & cōficiat poſtea dotalia inſtrumēta, tamē filij antè nati non legitimātur, ſi talis mulier non erat matrimonio digna: quia fortè meretrix erat vel mulier viliffimæ conditionis, & pater erat homo nobilis, & dives: quia cū illud matrimonium non potuit cum honeſtate contrahi, non legitimat filios ante matrimonium natos & conceptos: quoniam tale matrimonium in omnibus reprobatur eſt, ideo non ſortitur effectum legitimatiōis: refert ſe viſiſſe ſic de facto obſervari. Idem eſt ſi pater voluerit filios natos ex tali cōcubina effici legitimos ſucceſſores, aut etiā vocavit filios: quia ſi per verum matrimonium tales filij non legitimantur, multò magis per voluntatem patris aſſe-

rentis velle esse legitimos successores, vel asserentis esse filios, refert quòd sic còsultuit Bar. & Francisc. de Pisis, & Hugo Pelioli. Vnde instruit aduocatum esse cautum còtra filios naturales, qui dicuntur legitimi per subsequens matrimonium, vel per nominationem patris, secundum formã authenticam. C. de natu. lib. vt videat an mater filiorũ fuerit matrimonio digna, habito respectu ad conditionem suã personã, & ad conditionem sui amasij. hæc ille. Idem Ang. in dicta legitimatione, quã sit per nominationem factam à patre, in auth. vt li. ma. & au. x. §. ad hoc. vbi paria esse dicit quod non possent còtrahi nuptiã, vel inhonestè possint, putã quia mulier erat vilis conditionis. idem Bal. in auth. item si quis C. de nat. lib. per tex. in d. l. si rogatus. idem ipse in l. ij. C. quires iud. non nocet. ij. col. dicens, quòd d. auth. item si quis. loquitur in filio matrimoniali nato de libera muliere, quẽ ipsi patri vxor esse poterat. & † secundum eum hoc verbum poterat, habet quatuor significata, scilicet de iure item secundum bonos mores: secus ergo si esset turpis persona quẽ matrimonium decolorat, vt d. §. si emancipatus. alleg. etiam d. l. si quis rogatus. refert sic Bar. còsultuisse, & etiam ipse Bar. disputando idem tenuit in quæstione per eum disputata, quã incipit, Habens filium. vbi Bar. singulariter loquitur, & ab eo habuit Bal. in d. l. ij. dicta quatuor significata. Est verum, quòd quidam Modernior Præpo. Alexandrinus in cap. tanta. qui fil. sint legi. in fi. refert supradictum Ang. & Bart. de terminationem, & transit cum ea: sed idem ipse in cap. per tuas in vj. col. eod. tit. latius aggreditur dictam Bar. disputationem reprehendens eum ferè in omnibus quatuor significationibus, in quibus ipse Bart. & Bal. postillauerunt. & imitarunt dictam auth. item si quis. & ipse habuit dicta sua à Bal. in cap. innotuit ij. col. de electio. vbi reprehendit Bart. intelligendo dictam auth. item si quis. simpliciter prout iacet absque Bar. supplementis, sed quia illa non est præsens materia, omittuntur hîc defensiones Do. Bar.

Quatenus tangit propositum de illo significato, secundum bonos mores, in quantum tenet, quòd si concubina esset turpis persona, quã matrimonium decolorat, tunc etiam nominando illius filium cum qualitatibus, de quibus in d. auth. non videtur eum legitimare, non videtur recte reprehendi Bar. per motiua dicti Alexandrini: mouetur enim ipse, quia
hodie

hodie de iure canonico multum attenditur libertas matrimonij, ideo creditur quod per talem nominationem efficitur legitimatus, dato quod non esset matrimonio digna: cum etiam hoc reputetur opus charitatis. inter opera de spō. hæc & alia, quæ ipse adducit bene urgent in legitimatione, quæ sit per subsequens matrimonium ad obviandum dictæ conclusioni Ang. idem tenetis in legitimatione per subsequens matrimonium, quia multum videtur distare à legitimatione inducta per d. auth. item quis. cum ibi nil tractatur de matrimonio nec de legitimatione facta per matrimoniū: & sic videtur cessare argumenta libertatem matrimonij probantia. Ideo ipse Bal. in d. c. innotuit. bene ponderatus in hoc membro sequitur opi. Bart. nec dicit eum somniasse, quia illud possumus quod honestè possumus. l. nepos Proculo. ff. de verb. sig. l. illud. ff. de manu. vind. & quia omne quod non potest fieri sine blasmis bonorum virorum, dicitur esse præter bonos mores. ff. de condi. inst. l. filius. & bonum nomen portare, & fama clarere, congruit bono viro. ff. ad Treb. l. facta. §. si in danda. & §. se. si quis omis. cau. test. l. Iulianus. quia secundum eum dulcis & suavis est sonus bonæ famæ, ergo cum d. auth. dicat, quæ vxor esse poterat: sic intelligendum dicit, ut honestè posset: per quæ resideret in hac opi. & d. cap. inter opera. loquitur in masculino, in quo non requiritur tanta honestas, ut dicit gl. in c. j. de desponsa. impu. l. sed qui patris. ff. de spon. Principalis conclusio supradicta probatur ex gl. singulari in c. super eo. de cog. spiti. quam Abb. ibi in si. valde commendat ad hoc, quod si in aliquo loco esset consuetudo, ut in quinto gradu non posset hodie contrahi matrimonium, & ex contractu generatur scandalum, quod non valeret matrimonium duplici ratione. Prima, quia concurret cum iure antiquo. Secunda, quia consuetudo continens in se scandalum ex præteritione potest inhabilitate aliis habiles: bene facit tex. & quod ibi per Doc. in c. j. eo. tit. Propterea si ita, ut amplissime volunt Canonistæ, dilaretur illa regula, scilicet quod omnes pœnæ, quæ quoquomodo aliquam intimidationem inducerent, essent sublata, esset subvertere mirabiles legum dispositiones, maximè quia ex matrimoniis celebratis sic clandestinè, & contra voluntatem parentum, cum personis vilibus, in honestis, maxima oriuntur scandala: & ego multa vidi, per quæ crederem valere dispositionem illarum legum, de quibus

34 *suprà*, quę imponunt maximas pęnas famulo, qui contraxit
matrimonium cum filia domini sui. † Sed vnum est aduer-
tendum, quod reputo notandum, quod vbicunque ista pęna
incurreretur contrahendo matrimonium cum indigno vel
inimico: ad hoc vt pęna incurreretur, requiritur quod ma-
trimonium contraheret, & consummaret: nec incurreretur
pęna per sponsalia, maximę si pater consentiret in matrimo-
nio post sponsalia contra eius voluntatem celebrata, hoc
sentit eleganter Pe. de Anch. in consiliis in d. consi. xxiij. in-
cip. Pro solutione dubiorum. in iij. col. ver. tertię pōderan-
dum. vbi dicit, pręcedente statuto, quod mulier posset ex hę-
redari, si contrahat matrimonium cōtra voluntatem patris:
dicit, ponderandum, ad commissiōem pęnę exigi matri-
monium esse consummatum carnali copula, ex eo quia ver-
bum, maritus, secundum communem vsum loquendi debet
intelligi consummato matrimonio: nam ante talem cōsum-
mationem iura appellant spōsum & sponsam, & non mari-
tum & vxorem, vt in tit. de spon. & statuta pęnalia, quę lo-
quuntur de matrimonio, non extenduntur ad sponsalia: nec
statutum loquens de vxore, cū tractamus de odio, habent
locum in sponsa. Cin. in l. non sinę. de bonis quę liber. ini-
tiatur enim matrimonium per sponsalia, & per carnis copu-
lam consummatur. xxvij. q. ij. statutum §. sed sciendum. vn-
de licet à principio sponsaliorum patris voluntas nō inter-
uenerit, tamē quia post notitiam ante copulam superuenit,
vel saltem non contradixit, non videtur pęna ex hęreda-
tionis & priuationis hęreditatis esse commissā: quia ad pę-
nam, cū ciuilitur agitur, debet delictum esse consumma-
tum. l. vulgaris. §. qui furti. ff. de fur. hęc sunt verba Do. Pe.
in dicto consilio, & optimę faciunt: quę scripta sunt supra
in l. si padre, o madre, titulo de los pleytos, que deuen. valer. &
iiij. partida, titulo decimo. l. fina. de qua infra in fi. & tene-
bis menti hoc, quia omnes leges huius tituli loquuntur per
verbum, casare. Nota vltcrius istum tex. quod si filia post
mortem patris recedat cum aliquo, & sic committat stuprū
in dedecus generis sui, quod priuatur parentum hęreditate:
sed hoc nunquam vidi obseruari. Et dicit Vincentius Episco-
pus hęc, quid in fratre vterino? credit quod priuabitur soror
ea hęreditate parentum, cuius omnes sunt filij argumen. hu-
ius l. in fine.

† Vltcrius nota, quòd si filiafa. contrahat matrimonium cum aliquo cõtra voluntatem parentum, seu cum indigno, vel alio modo, ita quòd incurrit pœnã exhæredationis, tamen si eidem indulserunt, excusatur pœna exhæredationis: hic est casus in *l. si la manceba*, quæ est v. isto tit. ibi, *saluo si el padre, o la madre la perdonaren*. Sed operepretiũ est examinare hîc quæstionem pulchrã, pone quod filiafa. in vita parentum contraxit matrimonium contra eorum voluntatẽ cum aliquo indigno, ita quòd incurrit pœnam exhæredationis, si parentes expressẽ remiserunt hanc iniuriam, planũ est, sed pone quòd tacitẽ remiserunt, putã amicitia & cõuersatione inter eos habitã, vtrum per hoc tacitẽ videantur ei dictam iniuriam remisisse, & per consequens sit sublata dicta causa exhæredationis, ita quòd parentes tãquam remissa dicta iniuria tacitẽ amodo non possunt ex ea dictam filiam exhæredare? habui de facto consulere in causa ardua satis inter nobilem & magnificũ militem Marescal Gomez de Benauides, & clarissimam fœminam sororem suam dominam Eluiram Manrique, & tenui consulendo, quòd esset sublata dicta causa exhæredandi, nõ solũ expressẽ remissa, inò etiam tacitẽ, putã ex nimia familiaritate, amicissima cõuersatione habitã inter patrem & filium: & idem intelliges in alia quacunq; causa exhæredationis cõmissa per filios: nam domina Maria mater dicti Gomezij de Benauides in suo testamento illũ exhæredauit expressis plurimis causis ingratitudinis, ea mortua opponebatur non valere exhæredationem: quia probatũ extitit ex parte filij sui maximã amicitiam inter eam & dictũ filium suum interuenisse, postquã præcesserant dictæ causæ, per quas mater sua se fundabat ad eum exhæredandum, maximã etiam conuersationem inter eos habitã: & hincinde multa bona opera subsequuta tractantes se tãquam mater & filius, & alios plures actus inter eos interuenisse, ex quib. indubitanter grandẽ amicitia & amorem inter eos interuenisse nemo dubicaret, & prioris inimicitia, atq; iniurię pœnituisse maxima signa videbant, ex quibus cõsului, licet non expressẽ, tamen tacitẽ esse sublata causam prætensam exhæredationis: & quia latẽ deduxi propositum meum pluribus & inconuincibilibus fundamentis, ne fortẽ ex occultatione d. consi. veritas in obscuro abscondita damnũ posset egentibus in consimili causa inferre, non in-

congr

congruè decreui aliqua ex fundamentis meis hic inferere.
 Motus fui primò per tex. not. in l. si aliqua, quæ est l. iij. i. st. q. tit. vbi tex. dicit, quòd si aliqua vidua, seu quæ errauit in vita parentum, post eorum mortem matrimonium cõtra voluntatem fratrum contrahat, quòd ipsi non possunt eam exhæredare, subdit text. rationem, & facit, *capues que lo jupieron aquel yerro y gelo sofrieron no es razõ que por el casamiento la deuan deseredar.* † Secundò, per l. non solùm. §. iniuriarum actio. ff. de iniuriis. ibi, & dissimulatione aboletur, cum qua concordat tex. in §. si. instit. de iniur. & ibi gl. exemplificans dicta verbà dicit, putà si iniuriatus luse, risit, vel comedit cum iniuriatè: quia per tales actus intelligitur sublata actio iniuriarum, & præsumuntur reconciliati. & idem dicit tex. in l. fin. vij. part. titulo, *de las deshonrras.* Facit glo. not. in c. cum Adrianus. l. xij. distin. quæ dicit, quòd per salutationem factam inter inimicos, inducitur inter eos reconciliatio: pro qua bonus text. in c. omnes. xxij. q. j. Tertiò adducebam Specu. in iij. parte, qui filij sunt leg. v. col. vers. quid si filia. iuncto versic. sequenti, qui incipit, quid si ipsa pœnitet. vbi dicit, quòd si filia peccasset in corpus suũ, ita quòd posset exhæredari. C. de inoffic. testa. si pater. cum authen. ibi posita, quòd etiam possent sibi denegari alimenta. l. si quis à liberis. §. si quis. ff. de lib. agn. tamen si ipsa pœnitet de peccato, nunquid ei proffit? concludit quòd sic, per l. imperiales. C. de nupt. in authen. vt cùm de appel. cog. §. sed si potest. so. dist. ferrũ. & c. fidelior. de sponsa. inter opera. quia paterna pietas in pietate non in atrocitate, &c. ad leg. Pompe. de parri. Dynus xxv. q. j. hac authoritate. & hoc reputat verius. & sic bene ponderatus Specul. loquitur in casu fortiori, scilicet in sola pœnitentia filix, dato quòd inter eam & patrem non interuenisset reconciliatio: hoc dictum Specu. sequitur Ant. in c. Quintauallis. de iureiurand. iij. col. Idem Abb. ibi ij. col. & ampliat eadem ratione, quòd tenetur eam dotare, si pœnitentiam egisset à vita luxuriosa: cùm causa dotis non minus fauorabilis sit, quàm causa alimentorum, secundum Cynum, in l. non omnium C. de administra. tuto. Alexan. Imol. in l. j. xiiij. col. ff. soluro matrimo. sequitur etiam hoc dictum Specula. ex quo inferuntur duo notabilia, secundum eum, quòd filius qui ingratitude commisit, adeò quòd exhæredari posset: si pœnitentiam viuo patre agat, vel ante testam

testamentum conditum, non potest exheredari. Secundò, quòd nec possunt ei alimenta denegari, allegat dictā l. imperialis. quæ fuit allegata prius per Specu. Quartò, allegabam Bal. in l. si filia. C. de inoffic. testa. vbi dicit, quòd si mater erat meretrix, non potest filiam meretricem exheredare: subdit ad propositum, quòd si tempore mortis erat correcta, & ad vitam honestam reducta, non debet reputari turpis persona, cum posterna cōsuetudo inspicienda sit. l. mella. §. j. de ali. leg. Quintò, Bald. in l. fratres. ij. col. versic. quarto quid si institutus. C. de inof. test. dicit, quòd si turpis persona à fratre instituta ad frugē melioris vitæ conuersa est viuente testatore. reputatur dignus, & non competit contra eum querela. Sextò, Bal & Sali. notanter in l. liberi. C. de inof. testa. dicunt, quòd filius benemeritus non debet exheredari, & probantur merita probādo continuata obsequia: vnde dicūt ipsi. quòd licet filius interdum fuisset ingratus, tamen postea suprema & vltima gratitudo sufficit filio, idem Bal. in l. athletæ. §. dat remissionē. ff. de excu. tut. dicit per illum tex. quòd per subsequētia merita probatur pax. Septimò facit text. famosus in l. iij. §. si iuncta l. seq. quæ incipit, quòd si iterum. ff. de adimen. leg. text. in §. si. dicit, quòd legatum videtur reuocatum per inimicitiam superuenientem inter testatorem & legatarium. subdit l. sequens ad propositum, quòd si iterum in amicitiam redierit, & pœnituerit testatorem prioris offensæ, legatum vel fideicōmissum reintegrabitur, ecce casum singularē, quòd per amicitiam postea subsequētam videtur testatorē pœnituisse prioris offensæ, & per consequens reuocare adempcionē legati factam per inimicitiam. Et per illum tex Bar. ibi eleganter determinat, licet dubius, casum in terminis, dicens, hæc l. facit ad multa: primò, quòd postquā facta est pax tacitè vel expressè, non potest opponi exceptio illius inimicitie, infert etiam hæc verba, quasi quærens, nec bene determinans, nota an si pater exheredauit filium ex iusta causa, si post reconciliauit se cum eo, illa exheredatio videtur adempta, & miror de Do. Alexan. quomodo in d. l. j. solu. mat. non referat hanc determinationem Bart. sic vrgentem in terminis. Octauò, facit elegans casus in l. in ipsius. C. faml. etc. sc. vbi text. dicit, quòd testator in testamento iratus de seruis suis mandauit vt vnus eorum in perpetuis vinculis moraretur, alter exportādus vxnund

nundaretur: determinat ibi lex, quòd si postea isti serui talia merita domino fecerunt, vt ira domini posset mitigari, quòd tacite videtur offensa sublata: & per consequens reuocata poena contra eos apposta in testamento, licet hoc expressè non dixerit testator, vnde ille tex. est in argumentum, secundum Bal. & Sali. vbi suprà, quòd si inimici postea sibi faciunt grata seruitia, & vt amici inuicem cõuersantur, præsuntur inter eos facta concordia: cum offensa non solũ remittitur per scripturã, sed per alia indicia. Hinc est quod glo. & ibi Bal. & Ange. & ceteri moderniores in l. j. ff. de pact. dicunt, quòd per tactum palmarũ inter aliquos probatur pax & cõcordia inter eos: & in simili possunt adduci notabilia per Bald. in l. Deo nobis. de episc. & cle. & melius in aulien. si dicatur. C. de testi. Nonò, accedat tex. singu. in l. antepenult. quæ incipit, Lucius Titius. in §. Lucius Titius Dama. iuncta gl. super parte, docerent. ff. de leg. ij. vbi tex. dicit, quòd si testator desit alimentare, & expulit de domo duos liberos suos, & post hoc in testamento mandauit vt hæres omnes liberos suos alimentaret: fuit dubiũ, si illi duo liberti, quos testator iratus non alimentabat, & de domo dimiserat, essent ab hærede alimentandi: respondet Scauola, quòd ipsi debent docere testatorẽ eius voluntatis esse, vt etiam eos vellent esse alimentandos: dicit gl. ibi notanter, quòd satis docent sequentibus eorũ meritis inspectis. † Nec huic consilio meo obstat in veritate tex. multũ singularis in l. filio quem pater. ff. de lib. & posthu. vbi tex. eleganter disponit, quòd si pater filium emancipatũ exheredauit, & postea illum arrogauit, quòd arrogatio non tollit exheredationem antea factam: quod Bald. ibi videtur mirabile. vnde colligitur clarè, quòd reconciliatio seu amicitia inducta per arrogationẽ non tollit exheredationem autẽ factam: & hoc argumentũ plerisque etiam doctissimos posset tirubãres reddere. † Mibi videtur illum tex. rectè intellectũ potius fundare propositum: nam maiores nostri ibi, quorum numero sunt Ioan. de Imo. Pau. de Cast. Alexã. Imo. fatentur quòd ratio illius tex. fuit, quia exhereditatio erat facta in testamento solenni: vnde per arrogationem sequentem ideo non videtur tolli, quia testamentum solenne quoad institutionẽ vel exheredationem non potest nisi per aliud testamentum solenne tolli. l. hæres palam. §. si quid post. ff. de testa. ideo requiritur, quòd exhered

hæredatio solenniter reuocetur: nam aliàs si exhæredatio
 esset adempta per dictam arrogationē, remaneret filius præ-
 teritus, & sic testamentū esset nullum absq; alio testamen-
 to: quod esset subuertere iuris principia, vnde si exhæreda-
 tio non esset facta in solenni testamento, & per consequens
 cessaret hoc inconueniens, bene tolleretur per tacitā defun-
 cti voluntatē & reconciliationem: quia ante testamentū per-
 fectū sine solennitate potest testator mutare voluntatē suam.
 l. si ita scriptū. ff. de leg. j. Per prædicta inferūt Ang. & Imo.
 quos sequitur Alex. in d. l. filio quē pater. quod si aliqua ter-
 ra exiuit de obedientia domini, idco fuit bānita, q̄ si postea
 reuertatur ad obedientiam domini, q̄ si erat talis dominus,
 qui habebat merū & supremū imperium, qui ex mera volun-
 tate, & absq; aliqua solennitate posset tollere bannū, quod
 per dictam recōciliationem & reuersionē ad obedientiā vi-
 detur tacitē sublatū bannū: quod est satis nota, & cū in ca-
 su, in quo ego cōsului, non erat adhuc facta exhæredatio, nec
 in testamento solenni nec minus solenni, nisi quia solūm d.
 Do. Gometius de Benauides contra matrē certam ingratitu-
 dinis causam cōmiserat, ex qua habebat exhæredandi pote-
 statem: erat d. l. attenta eius ratione decidendi plurimū po-
 tens ad eum coadiuuādum. Et in casu fortiori dedi dictū
 cōsiliū, Ceriam in casu quo, mater accusauerat dictū filium
 de dicta iniuria, & eum per sententiam cōdemnauit: quia ex
 quo postea inter eos maxima cōuersatione amicabili & aliis
 plurimis actibus hoc clarē demonstrantibus, inter eos facta
 erat reconciliatio & amicitia, dicebam esse sublatā dictam
 potestatem exhæredandi. † Opponebatur fortiter de quo-
 dam dicto Host. in c. olim. de iniur. quod refert Ioan. Faber.
 in §. si. instit. de iniur. dicēs, quod si deduxi aliquem in iudi-
 cio, vel citari eum feci super iniuria mihi illata, quod tunc
 actio iniuriarū non tollitur dissimulatione, & etiam Aret.
 in d. §. si. dicit, q̄ si iniuria est alicui lata in corpus vel in mē-
 bra, non potest dissimulare natiuitatē actionis, cū nemo
 sit dominus membrorū suorum: facit quæ ibi not. glo. hanc
 opin. Host. ad literam sequitur ibi Ioan. And. Anto. Henric.
 & Abb. Hostien. enim ad literam dicit, quod actio iniuria-
 rum dissimulatione aboletur ab initio, id est, si is qui iniu-
 riam recepit, nō irascatur, nec moueatur, porro si semel mo-
 tus & turbatus fuerit, & sic iniuriam ad animū reuocauit, &
 iniur

iniuriantem citare fecit, vel litem contestatus est, non tollitur nec per salutationes nec per pacem, nec per osculum, sed solum odium: actio autem iniuriarum non nisi expressè renuntietur, transigatur vel paciscatur: mouetur per l. si tibi. §. quidam. de pact. & per l. si vnus. §. pactus. ver. sed si pactū. eor. tit. Consului cōtra eos. Primò, quia iura indistinctè fatentur iniuriam remitti & tacitè sicut expressè, & idem disponit d. l. si. vij. part. tit. *de las deshonrras*. Item quia Bal. in auth. si dicatur. iij. col. C. de testi. dicit, quòd quondam fuit inimicus semper præsimitur inimicus, probatur in c. cum oporteat. de accu. nam hoc est verū, secundum eum, nisi probetur causa reconciliationis. per l. in ipsius fami. ercif. vnde quantum inimicitia præcesserit, si postea simul cōuersari cœperunt, præsimitur reconciliatio, secundum gl. in d. §. si. idem ipse in l. ex persona. C. de probat. ecce quòd Bal. loquitur in inimico, & sic in eo qui quoquomodo iniuriam ad animum reuocauerat. Præterea hoc expressè tenet Bar. in l. non solum. §. iniuriarum. ff. de iniur. dicēs quòd siue ab initio, antequam iniuriatus reuocet ad animū, siue ex postfacto, postquam reuocauit, sicut ex bono & æquo dicta actio est induta, ita eadem æquitate sola remissione & dissimulatione etiam sine partis præsencia tollitur. idem videtur tenere gl. in d. §. iniuriarum. quæ dicit, quòd actio iniuriarū nascitur, etiam si iniuriam passus non dicat ad animū reuoco. & per hoc Bar. in d. §. iniuriarum. reprobat gl. in d. §. si. quæ tenebat quod ex postfacto non tolleretur dissimulatione. Allego gl. singularem relata ad tex. in l. Pomponius scribit. in glo. super parte, nuda. ff. de nego. gest. quæ probat hoc, nam ibi tex. dicit, quòd id quod semel cœpit esse, non potest nuda voluntate tolli, dicit gl. quod illud fallit in actione iniuriarum, per d. §. si. ecce quòd loquitur in casu, quo actio iniuriarum erat nata, & tamen fatetur tolli dissimulatione. idem Bart. in d. l. Pomponius. v. col. vers. ij. oppo. gl. de §. si. de iniur. sentit glo. in l. si vnus. §. pactus. super parte, iniuriarum, de pact. idem Alexan. in d. l. Pomponius. reprobando glo. in d. §. si. idem Azo in summa, de iniur. tenet contrariam opinionem Hostien. quòd patet: quia text. dicit, iniuria dissimulatione aboletur, sed si non esset nata, non aboleretur, de verb. oblig. l. idem. l. nam et si. §. post defectum. ff. de iniusto testa. & sic videtur non posse stare opin. Host. & sequacium, qui ten

qui tenuerunt quòd tunc tollitur dissimulatione actio iniuriarum, quando non erat nata, nec ad animum reuocata.

Præterea videtur casus in d. l. in ipsius ver. offensam. facit not. tex. in l. sed si vnus. §. si ante. ff. de iniur. ibi, nam & si nuda voluntate, & c. ecce quòd ibi non loquitur de pacto, sed de remissione coniecturata ex voluntate.

Facit singularis conclusio Bald. in c. j. de prohi. seu. alien. per Federic. v. col. vers. quarto pone. dicens, quòd si dominus concessit vassallo, vt posset vendere feudū amico & non inimico: quòd si vassallus vendat inimico suo, tenet venditio: quia vendendo videtur eum reconciliasse. Item si intento actionem contra aliquem, si pendente petitione facio actum contrarium petitioni, videor renunciare seu remittere ius, quod intentabam. casus in c. ex ore. de his quæ sūt à ma. par. ca. & ibi Abbas. vbi patet, quòd si ago contra aliquem petendo archidiaconatum vel præposituram: si tamen pendente iudicio exhibeo sibi reuerentiam, quæ debetur soli archidiacono vel præposito, videor iuri meo renunciare: facit c. dilecto. de præben. vbi si osculor aliquem, quòd osculum nō solet dari nisi canonicis, videor iuri meo renunciare: & loquitur ibi tex. in osculo dato pendente iudicio.

Nec obstat dictum Aretini, quia Bar. in l. j. §. vsque adeò. de iur. dicit quòd si aliquis passus est corporalem iniuriam, potest respublica agere, non obstante remissione patris, non autem ipsa pars.

Plus probat not. text. cū glo. in l. si donatio. C. de donatio. & ibi doc. quòd actio iniuriarum remissa cum causa, vel sine causa non secuta, vel ex causa ingratitudinis, non potest resuscitari: & sic maneo in hac conclusione, quòd licet actio iniuriarum sit nata, & ad animum reuocata, vel in iudicium deducta, quòd potest tolli tacitè per actus postea factos, reconciliationem, & amicitiam probantes: ideo fortè Hostien. in dicto capitulo, olim. dixit, quòd illud dictum suū non credent Doctores legum: & ira consului, & obtinui, & pronuntiatum fuit super hoc articulo in fauorem partis meæ: & irritata exhereditatio, quæ per dictam dominā fuit facta contra dictum filium suum ex prima iniuria, ex quo postea inter eos fuit facta reconciliatio: qua non obstante ipsa postea mater in testamento exheredauit filiam suam prædictam: & ista tene menti.

Rodericus.

HAEC L. SITVATA EST IN

*hoc foro in libro primo, titulo de los pleytos que
deuen valer: o no. est in titulo xj.*

Lex est valde singularis, & communiter vsita-
tur in practica: & secundum communem intelle-
ctum hoc dicit: Filius vel filia per contractum ma-
trimonij liberatur à patris potestate, & valet tunc
contractus inter eos celebratus. Item vxor nō po-
test contrahere sine licentia viri: hoc dicit secun-
dum vsum communem.

S V M M A E.

- 1 Patria potestas à iure ciuili est inducta.
- 2 Prodigus licet alienare non possit, tamē filios emancipare potest.
- 3 Filium arrogatus transiit in potestatem arrogantis.
- 4 Forma per quam clericus filio spurio relinquere potest.
- 5 Auius potest instituire nepotem legitimum ex filio spurio.
- 6 Filium legitimatus à principe transiit in potestatem patris illum legitimantis.
- 7 Iudei an habeant filios in potestate.
- 8 Filius Iudei per baptismum liberatur à patria potestate. & nunt. 27.
- 9 Hæretici & schismatici cur filios in potestate non habeant.
- 10 Emancipatio filie in extremis existentis, tanquam in fraudem facta, patri prodesse non debet.
- 11 Filia an de iure communi per contractum matrimonij exeat à patris potestate.
- 12 Vxor quo ad operas in marito potestatem transiit.
- 13 Mariti potestas in vxorem.
- 14 Vxor non præcisè, sed causatiuè, compellitur mariti operari.
- 15 Corpus vxoris non omnino ante copulam carnalem sub potestate viri transferitur.
- 16 Italia Britonum & Gallorum sepultura.
- 17 Filia an de iure Longobardo per contractum matrimonij exeat à patris potestate, & transeat in marito potestatem.
- 18 Exposito & intellectus verborum, propter vxorē relinquet ho-

mo patrem & matrem, &c.

- 19 *Filius per sponsalia non liberatur à patria potestate.*
- 20 *Emancipatio per quos actus inducatur.*
Patria potestas quanto tempore praescribatur.
- 21 *Actio negotiorum gestorum datur inter patrem & filium.*
- 22 *Filia ex legitimo matrimonio nata, semper in patria potestate praesumitur esse.*
- 23 *Emancipatio legalis an & quando vis patrie potestatis tollat.*
- 24 *Dignitas episcopalis, quo ad commodum, liberat à patria potestate. & nu. 28.*
- 25 *Privilegium non tollit ius commune, quod privilegiato est utile.*
- 26 *Monachus omnia suitatis & agnationis iura habet, licet à patris potestate exeat.*
- 29 *Beneficium Macedoniani filiosamil, per dignitatem sui iuris factu non competit.*
- 30 *Constitutio contra ius naturale, nec in foro animae, nec iudiciali, seruanda est.*
- 31 *Contractus inter patrem & filium in potestate constitutu celebratus non valet.*
- 32 *Donatio inter patrem & filium in potestate constitutum, an iuramento interueniente valeat.*
- 33 *Donatio ob merita, inter patrem, & filium, valet.*
- 34 *Obligatio, an ex iuramento inter patrem & filium praestito, efficax indistinctè oriatur.*
- 35 *Iuramentum simpliciter prolatum, secundum naturam contractus intelligendum est.*
- 36 *Contractus inter parentes & filios factus, an sit validus.*
- 37 *Mulier coniugata nō potest facere contractum sine licetia viri.*
- 38 *Filius an per matrimonium censeatur maior effectus.*
- 39 *Actio de dote an hodie inter patrem & filiam sit communis.*

T antequàm aggrediar notabilia, premitto aliqua principia, vt videas quomodo hæc l. habet se ad ius commune. Primò, quòd si filius ex iustis nuptiis procreatus est in potestate patris. l. item in potestate. & l. nā ciuiū. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. cum vulgaribus, & etiam si pater & mater sint furiosi. l. patre furioso. ff. eo. tit. Intantū quòd licet filius esset sexagenarius, non propter hoc exit à paterna potestate, ista est glo.

singularis in l. si na. §. pupillus. ff. de verbo. obli. quā extollit Ange. ibi, & permittitur patri filium emācipare, & nepotem in potestatem retinere, & econtrā: casus est vnicus, secundum Bar. in l. liberum. ff. de adoptio. idem habetur in libro Institutionum. † Et hæc patria potestas fuit inducta à iure civili: est casus in d. l. itē. ibi, quod ius propriū ciuiū Romanorum est. & ibi Bar. & in l. patre furioso. in principi. iuncta glo. super parte, receptum. eo. titulo. & Bar. in l. ex facto. vj. col. ff. de vulga. & pup. Intantum quod Bal. in l. post mortem. ff. de adoptio. dicit, quod patria potestas est sacra: & hæc est vna de rationibus, secundum Guliel. quare in emancipatione requiritur decretū: quia cū patria potestas sit sacra, ideo est de iure publico: vnde nisi publica authoritate fieri nō potest, secundum eum: propterea filius infans non potest emancipari nisi per rescriptum principis. not. tex. est in l. iubemus. C. de emancipa. libe. Per quā Angelus ibi dicit se destruxisse semel quandam emancipationem, quæ erat dānosa cuidam infanti, ex eo quia facta fuerat sine rescripto principis.

Sed in tali emancipatione infantis nō requiritur eius consensus. Singularis tex. est in d. l. iubemus. per quem dicit ibi Bar. se decidisse quandam quæstionē, de qua fuit interrogatus à quodam magno aduocato Tusciæ: nam quidam bastardus fuit legitimatus, dum esset infans, vtrum valeret legitimatio, cū eius consensus non interuenisset? videbatur quod non, cū in legitimatione debeat interuenire consensus filij. §. illud. qui. mo. na. effi. le. contrarium determinat Bart. si esset infans, nam tunc valet legitimatio sine eius consensu, per d. l. iubemus. quā ad hoc dicit menti tenendam. idem ibi Salice. & Bald. per Ange. in l. inuiti. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. † Vnum tene menti, quod licet aliquis tanquam prodigus non posset alienare, tamen potest emācipare filios. iste est casus singularis secundum Bal. ibi in l. si furioso. ff. de cura. fu. & ibi etiam est casus singularis, quod pater prodigus non cogitur filium emancipare. Hinc est, quod naturales & spurij non sunt in potestate parētis: probatur in dictis legib. vbi solūmodo dicit eos esse in potestate, qui ex iustis nuptiis procreati sunt: ergo non naturales, nec spurij. est casus etiam in §. si na. qui. mo. na. effi. sui. & Barto. in d. l. item. cum multis vulgariter traditis. † Adde, quod filius arrogatus transiit etiam in potestate patris arrogātis. l. ij in §. si. ff. de adoptio. intan

Intantū, quòd etiā si per matrimoniū habere nō posset arrogans, impeditus matrimonium contrahere impedimento accidentis: hoc fuit singulare verbum Guliel. de Cu. ab Angelo recitarum in l. & qui vxores. ff. de adoptio. ibi enim dicunt, quòd clericus in sacris constitutus, qui nō potest habere vxorem, poterit filium adoptare, quia impeditur habere vxorem impedimento accidentis, non naturæ: ar. §. illud. institutu. de adoptio. & l. si paterfa. ad fi. ff. de adoptio. licet Ray. in d. l. & qui. in additionibus per eū factis ad Guliel. teneat, quòd p̄sbyter non debeat in talibus se intromittere: ar. l. placet, & l. repetita. C. de episcop. & cle. Hanc conclusionem reperio tenere Alexan. de Imol. in l. Gallus §. quòd si is qui filium. ff. de libe. & posthu. in fina. verbis, recitans illud dictum Guliel. & dicit nunquam se vidisse dictam q. in facto, quòd p̄sbyter haberet filium adoptiuum: tamen refert esse valde menti tenendum. † Ex quo infert Ange. in d. l. & qui vxores. quòd si clericus habet filium spurium, & ex eo nepotem constitutum in potestate spurij, quis erit modus instituendi nepotē? dicit, quòd adoptet hunc nepotē vt filium, & ipsum instituat, quod potest: dicit hoc esse singulare, & peregrinum dictum: & hoc per ea quæ ibi dixit Guliel. quòd clericus posset adoptare quem in filiū. Subdit elegantius ponens formam, per quā clericus posset spurio relinquere: & dicit quòd dictum filium suum spurium non posset clericus adoptare: quia cum sit sui iuris, nō potest adoptari, sed debet arrogari: quæ arrogatio non posset fieri sine iussu principis, vel eius qui habet authoritatē à principe: vnde clericus, qui haberet filiū spurium, poterit ipsum arrogare corā communitate habente potestatem à principe inrerponēdi authoritatem super arrogationibus: & sic eū potest instituere: quod est notā. hæc ille. Hoc sequitur Alexā. in d. §. quòd si is qui filiū. nec meminit se alibi legisse, vult reprehendere Ange. ex infideli recitatione Guliel. licet si bene inspiciatur Ange. nō meretur reprehendi: nam non dicit ipse Guliel. dixisse in specie quod recitat Ange. nisi solūm quòd p̄sbyter posset filium adoptare: & ex illo infert ipse conclusionē antē recitatā, quā tenebis menti. † Considera tamē, quòd istud dictum Ang. in primo mēbro, inquantū dat formam clerico, vt posset instituere nepotem legitimum ex filio suo, scilicet adoptando nepotem, non videtur habere maximā singularitatem, si teneatur

opinio magis cōmunis, quæ indistinctè tenet quòd auus possit instituere nepotè legitimū ex filio spurio: quā latè profequitur Bar. in l. Gallus. §. q. si is qui. ff. de libe. & posthu. probat tex. & ibi glo. & Bal. in l. si. C. de natura. libe. de quo latissimè moderni in d. §. quòd si is. iij. col. vsq; ad si. intantū quòd etiā si esset nepos spurius ex filio spurio, possit ei relinqui ab auo, vt voluit eleganter Imol. in d. §. quòd si is. quē sequitur Alexan. in d. §. & Bal. sentit in d. l. fina. licet Ange. cōtrā. ibi, quod alibi venit examinādū: & sic attenta hac opi. cōmuni non esset opus vti consilio Ange. tamen propter maiorem securitatem, vt omnes opinionones cessarēt, non peccaret qui vteretur dicto consilio. † Item filius legitimatus à principe transit in potestatem patris illum legitimātis, vt §. si quis igitur. qui. mo. na. effi. sui. coll. viij. & etiam legitimatus per oblationem curiæ, & in §. si. insti. de nuptiis. quos omnes casus posuit glos. quam Bartol. ibi reputat notabilem in d. l. item. & in §. si. insti. de nuptiis. imò plus est, & nota ad illius §. extensionem, quòd non solum filius legitimatus transit in potestatem patris, imò efficitur suus hæres, ita quòd existentia sui hæredis habebit locum in filiis legitimatis: hoc fuit elegans verbum Bald. in l. eam quam. ij. colū. C. de fideicom. relatum est in grande miraculum per quendam moderniore Mediolanensem in l. qui se patris. iij. colū. C. vnde libe. referens nunquam alibi legisse: quod satis probatur ex rubrica, qui. mo. na. effi. sui. Adde tamen elegantē conclusionem, per quam limitabis prædicta, quia non indistinctè legitimatus intrat patriam potestatem: imò dicebat Do. Florianus Doct. Bononiensis se credere, quòd legitimatus non intrabat patriam potestatem indistinctè. pone, inquit, quòd pater esset deploratæ vitæ, decidit quòd non haberet filium legitimatum in patria potestate: de quo dicto facit mentionem Andræ. Sicu. in consilio xxxiiij. incipi. Præclare optimus dicit Psalmista xv. col. pro cuius corroboratōne allegat not. per Bar. in l. si. C. de senten. pas. & si hoc dictū sit verum vel ne, non examino nunc: vide fundamēta, & nō errabis. Quocunque istorum modorum filius sit in patria potestate, ab illa liberatur per contractū matrimonij secundum huius l. dispositionem. † Et intantum extenditur hæc patria potestas, quòd Iudæi habēt filios in potestate, si cōtrahāt secundū eorū ritū, & secundū legē Romanā, inquit Bald. post Iaco.

Iac. de Ra. & alios in d. l. item in potestate. idem Bal. per illū
 tex. qui generaliter loquitur in d. l. nam ciuium. ff. eo. Simile
 obseruandum in Paganis, qui sunt sub imperio Romano qui
 habebūt filios in potestate. sic Bal. in d. l. nam ciuium. ratio,
 quia cūm matrimonium sit de iure naturali, nō distinguitur
 an sit natus ex Christiano vel Pagano quo ad d. cū eff. cū:
 per quē infert Bal. ibi q. filius fa. Iudæus nō potest testari im
 pediēte patria potestate, cūm sint sub iure communi, vt l. spa
 donem. §. iam autē. ff. de excu. tu. † Faciat gl. not. in c. Iudæo-
 rum. xxvii. q. j. vbi gl. dicit, quōd per baptisū filius Iudæi
 liberatur à patria potestate, ergo antea erat in potestate, idē
 tenet gl. in c. ius Quiritum. ij. dist. sequitur Alex. Imol in l.
 multum. ff. de verb. obl. referens sic tenere Card. in cle. j. de
 Iudæis. Sed Arch. in c. qui syncera. xlv. dist. tenet cōtrarium,
 imō quōd Iudæi non habeant filios in potestate, propterea
 quia Iudæi sunt serui, Genes. 9. maledictus Chā, seruus sit fra
 trum suorum. xxiii. q. iij. §. sed qui. xxij. q. viij. dispar. vnde
 tanquam serui non possunt habere filios in potestate, hanc
 sententiam sequitur Andr. Sicu. in reper. super rub. de testa.
 xciiij. col. & nulla antedictorum facta mentione infert quōd
 filius Iudæi existens in Iudaismo potest facere testamētum:
 & refert se in facto arduo sic consuluisse. † Vnum nora. q. 9
 hæretici nec schismatici non habent filios in potestate pro
 pter crimen læsæ maiestatis diuinæ: ar. in auth. Gazaros. C.
 de hære. secundum Bal. in d. l. nam ciuium. facit c. ij. de hære.
 lib. vj. & sequitur Andr. Sicu. in d. rub. & in d. col. ex quo in
 fert, quōd eorum filij possunt testari. Tenebis etiam men
 ti, quod vbiunque pater est constitutus in extremo mortis
 articulo. patria potestas quasi consumpta nil operatur in ac
 quisitione sibi fienda per filium, vnde illud, quod acquirit fi
 lius existens in potestate, non acquiritur patri cōstituto in
 extremo mortis articulo: sic reperio cōsuluisse Franciscum
 de Arc. confi. clxj. vj. col. verū. præterea illi qui dicunt, & fuit
 elegans dictum positum à Bal. in l. si. ff. de condi. inst. mouen
 tur per tex. singularem & notabilissimum in l. si in §. si. C.
 de bonis quē lib. ibi, qui momētarius esse ostenditur: & quia
 acquisitio momentanea non est in consideratione legis, be
 ne facit tex. in l. mulier. aliās, Sulpitius. ff. de dona. inter virū
 & vxō. & quod habetur in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Tre
 bel. Sed licet dictus consultor sic transeat faciens maximum

festum de dicta doctrina, tamen gl. in d. l. si. quam ibi Bartol.
 approbat sentit contrarium, & loquitur Bar. notanter & re-
 spondet dictæ legi si. C. de bonis quæ lib. & hoc videtur ve-
 10 rius per fundamenta Bar. Cogita. † Et in simili casu cōtra-
 rio faciat elegans consilium Do. Pe. de Anch. nume. 393. vbi
 consuluit quod quidam pater habens filiam diuitem plura
 bona habentem, dicta filia in extremis existens à patre emā-
 cipata est ad hunc finem vt filia faceret testamentum, & insti-
 tuit hæredem eum quem pater voluit, & grauauit institutū
 de restituendo ipsi patri: concludit dictam emancipationem
 videri in fraudē factam, cum eā non emācipasset tēpore quo
 erat constituta in sana & optima valitudine: ideo illa fraus
 non potuit patri dolo prodesse. cum in officiis. de testa. se-
 des apostolica. ex tenore. literarum. de rescri. l. dolo. ff. de do-
 lo. optimus tex. in l. cum pater. §. Titio fratri. ff. de le. ij. & de
 hoc cōsilio reperiēs factam magnā exclamationē per Andr.
 Sicu. in c. in præsencia. xxiiij. col. de proba. Et adde quoddā
 elegans consilium positum per Raph. in consil. lxxxvij. incip.
 Inspectis causis præmissis. vbi consuluit, quod ex omnibus
 causis ex quibus filius potest exhæredare patrem, quæ enu-
 merantur in §. & hæc quidam. in auth. vt cum de app. cog. ex
 omnibus illis potest cogere patrem ad emancipandum: repe-
 rio illud consilium referre quēdam Moderniorem Medio-
 lanensem in l. filius matrē. C. de inof. test. extollens illud val-
 de, dicens se alibi non legisse: mouetur, quia ex leuiori causa
 potest pater cogi emancipare filium, quam posset à filio ex-
 hæredari. l. si cui. ff. de condi. & demon. vbi lex dicit, quod si
 pater acceptauit legatum hac conditione relictum, vt filium
 emācipet, cogitur eum emancipare. Adde etiam, & perpetuo
 tene menti ad illud de fraude præsumpta per actum in ex-
 tremis factum, quoddā elegans verbū Ang. in l. sed est quæsi-
 tum. ff. de lib. & posthu. dicens, quod licet existens in mortis
 articulo posset contrahere matrimonium cum cōcubina, &
 per consequens legitimare filios virtute dicti matrimonij,
 licet non haberet potentiam agendi vel generandi: tamē il-
 lud est verum, nisi hoc faceret in fraudem creditoris, puta in
 euerfionem fideicommissi eo casu, quo legitimatio exclu-
 det et substitutum: mouetur per l. quæ nuper. C. de natu. lib.
 vbi tex. videtur requirere quod habeat spem procreandæ so-
 bolis, quando sic contrahit: quod cessat in eo, qui contrahit
 matrim

matrimonium in mortis articulo. quod est mirabile dictum ad istos, qui possident maiorias, bene facit quod Augustinus præclare ait in xiiij. de Civitate Dei. c. ix. mouendo q. vtrum tempus mortis, quo vitæ sensus aufertur in morientibus an in mortuis esset dicendum? dicit quod moriens dicendus est in cuius iam corpore agitur, vt moriatur.

† Vtcrius pro euidentia huius l. quæritur, nunquid de iure communi filia per contractum matrimonij exit à patris potestate? dicendum quod nō: idem in filio, de toto hoc est not. tex. in l. j. C. de bonis quæ liberis. ibi: quicquid vel vxor marito non emancipato, vel maritus vxori in potestate positæ. idem probatur in l. ij. C. eodem titulo. ibi, quamuis in potestate sint, minimè acquiri decreuimus à marito vel vxore, est casus in l. filix. C. de collatio. & in l. si vt proponis. C. de nuptiis. & in l. non sine. C. de bonis quæ liberis. ibi, quicquid maritus vel vxor in potestate constituti. & in l. si vxorem. C. de conditio. infer. & in l. ij. §. quod si in patris. ff. solu. matrimo. & in §. ij. & ibi glo. insti. ad Tertul. idem Bal. in d. l. si vxorem. dicit, nota quod per nuptias filia non exit à patris potestate. idem ibi gloss. Salic. & Albericus, & Salice. in l. j. C. de bonis quæ liberis. probatur in l. j. §. fina. incipit, idem ait. ff. de iniuriis. & ibi Bar. dicit, not. quod licet filia sit nupta, adhuc remanet in potestate patris. idem Ange. in d. l. filix. licet dicit esse casum, quod filia nupta & dotata non exit à patris potestate. est etiam casus not. qui loquitur in vtroque in l. nec inter eas. C. de donatio. inter virum & vxorem. gloss. Bar. & cæteri in l. quia parentes. ff. solu. matrimo. quam legunt in l. rei iudicatæ. §. socero. ff. solu. matrimo. idem Bal. ibi dicens hoc esse indubitatum, & rectè intuenti probari in multis legibus illius tituli, quæ loquuntur in filia nupta. idem Salice. in auth. si qua mulier. ij. q. ad fin. C. de sacrosanc. ecclesi. Abbas & alij, in cap. non est. de spon. & in cap. literas. de restitutio. spol. hæc igitur sententia caret opi. contraria, cum per leges hoc sit determinatum.

Attende tamen, quod licet vxor nupta remanet de iure communi in potestate patris. hoc est, quo ad patriam potestatem à iure ciuili inductam de parentibus ad filios. mi. sed quo ad quædam nihilominus transit in potestate mariti: pro quo facit singularis doctrina Bal. in l. si inuira. C. de nuptiis. qui ait, nota duplicem potestatem, scilicet paternam, & ista

collitur per virum: & potestatem viri, & apud virum, subdit ipse, ad quid ergo valet patris potestas, si potestas mariti maior est? respondet ad omnes effectus paternæ potestatis, quia talis filia testari non potest, acquirit patri aduentitia, vt in d. l. j. putà ex successione materna vel aliquo legato præter operam, quam tenetur præstare viro: vnde si aliquid quærit ex quotidiana opera in domo viri, quærit viro. l. l. i. c. de operis lib. licet hoc non ponit pro constante. item est sua hæres patri ratione patriæ potestatis. l. in suis. ff. de lib. & posthu.

12 Hæc ille. † Et quod transeat in potestatem mariti quo ad operas, probat d. l. i. c. de ope. l. i. ibi, in officio mariti esse debet iuncta glo. & loquitur ibi tex. in liberta, quæ est in potestate patroni. est not. tex. in l. sed si vir. in princ. ibi, nec impediri. ff. de dona. inter vir. & vxor.

Facit tex. & glo. in l. assiduis. in glo. ibi, quæ operatur. C. qui po. in pig. ha. vbi probatur quod vxor debet operari in domo viri ad vtilitatem eius, & eodem modo ad vtilitatem viri, operæ enim in locum alimentorum succedunt, de rei vxor. act. §. ex actio. vnde infert Bal. ibi. col. quod non potest viuentem viro facere telam pannorum lini vel lanæ pro se, aut aliqua alia manualia, quæ intra domum viri exercentur. quod dicit notandum, & refert te super hoc pluries fuisse interrogatum. Faciat gl. in l. quia parentis. ff. sol. mar. quæ postillando ibi tex. in quantum dicit, quod fover loco parentis est, dicit gl. si tunc, quia verè vxor est in potestate patris, & etiam in potestate viri quo ad operas, & debitum carnis: & ibi Bar. & Imo. per Salic. in d. auth. si qua mulier. ij. q. ad filper Abb. & alios in d. c. non est. de spon. & in d. c. literas.

Hinc dicebat not. tex. in d. l. j. C. de bonis quæ liber. quod quidquid vxor contulit viro filiofa. & econtrà, acquiritur patri quo ad vsumfructum, & sic ratione patriæ potestatis verè quicquid acquirit vxor, acquirit patri quo ad vsumfructum non marito, nisi quærat ex maritalibus obsequiis, sicut sunt omnia diurna, in quibus tenetur operari viro, à quo alitur: vt d. l. i. c. hæc Bal. in d. l. j. Idem Bal. in d. l. si vxor. dicit, qd vxor in omnibus est in potestate viri, scilicet in residentia, quam debet præstare cum viro in operis: quia debet operari viro in iurisdic. ad forum viri, & legibus & statutis viri debet esse obediens. l. exigere dotem. ff. de iudic. in aliis est in potestate patris, vnde non potest facere testamentum, non potest

potest sibi eligere sepulturam, nisi patre volente. c. licet. de sepul. lib. vj. non potest donare causa mortis, nisi de consensu patris. l. tam his ff. de dona. quam ipsi patri non potest facere: quia non potest sibi authorari, nec fratri in eadem potestate constituto, secundum eum.

† De hac potestate mariti in uxorem scribitur Genes. 3. c. 13 in maledictionem. eo quia Eva Adam virum suū decepisset, ita ut contra præceptum diuinum comederet de ligno, Mul-
tiplicabo erumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. ad Corin. 6. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: licet illa potestas, de qua ibi loquitur Apostolus sit æqualis inter eos, in quantum subdit, similiter autē & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. & ad Ephes. 5. c. Mulieres viris suis subditæ sint sicut domino, quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiæ, & c. & in fi. uxor autem timeat virum suum. Vnde cum Rex Assuerus iussisset Reginam Vasti ad se intrare, ipsa hoc recusante, de consilio peritorum processit edictum in vniuersas prouincias regni sui, ut nequaquam ultra Vasti ingrederetur ad regē, sed regnum illius altera, quæ melior esset illa, acciperet, & visum fuit hoc sapientibus iustū, ne egrederetur sermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnāt viros suos, & dicat, Rex Assuerus iussit ut Regina Vasti intraret ad eum, & illa noluit, atque hoc exemplo omnes principū coniuges paruipendent Imperia maritorum. sed cunctæ uxores tam maiorum quam minorum deferāt maritis suis honorem: & apud omnes notum esset esse viros principes ac maiores in domibus suis, ut hæc legitur Hester. 1. c. de quo Ang. meminit in d. l. si uxorē. Facit xxxij. q. si. c. mulierem. ibi, subiecta dominio viri esse. & in c. mulier. ibi, sed ut viro ostēdatur subiecta esse xxxij. q. v. cap. hæc imago. ibi, pœnæ famula viri. & ad Colossenses 3. Mulieres subditæ estote viris sicut oportet in domino: viri diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas.

Accedit conclusio Abb. dicentis, quod licet mulier per cōtractum matrimonij transeat in potestatem mariti, tamen ius patriæ potestatis non transit in eum sicut erat apud patrem.

Nec obstant iura supradicta, quæ dicunt illam esse subditam viro: nam illud est ordine naturæ quo ad carnis debi-
tum reddendum: & ad hoc dicitur non habere potestatem
sui,

- sui, sed maritus. Idē econtrā quo ad hoc c. non debet. de consang. & affi. item quo ad operādum marito dicitur subdita, quia cedit lucro mariti. l. sicut. de oper. liber. non autem est subdita sicut filius patri, & tenetur ad omnia obsequia, put à custodire res mariti, lauare pedes, comestione parare, & his similia: vt in d. c. hæc imago. & c. hæc est ordo. eadē causa & q. hæc Abb. in c. literas. de resti. spo. pen. col. idem in c. illud. de præsumpt. sic intelligens hanc potestatē. Sed vilia non tenetur facere, si est nobilis, nisi secūdm conditionem suæ
- 14 personæ, probatur in l. interdum. de ope. libe. † Aduerte tamen quōd non cōpelleretur operari marito præcisē, sed causariuz de negando alimenta, si non est dotata: cūm hoc sit in filio, vt l. si quis à liberis. ff. de libe. agn. si autē duxit dotem sufficientem ad eam, maritum, & cōmunes liberos alimentandos, saltē vbi alia non habet maritus: & non potest compelli ad operādum, quia debet ali ex dote. l. ij. C. de iur. do. l. si cūm dotem §. sin autē. solu. mat. si non sufficit, potest compelli. Hæc Abb. in d. c. literas. ad fi. & hæc addere poteris dictis Cyni, in d. l. si vxorē. tenentis indistinctē vxorē non teneri operari marito: & de hac potestate & forma operādi & acquirendi per vxorē, dum est nupta, quia est materia larga, & quasi hodie per leges regni determinata: cūm omnia lucra sint cōmunia, non est maximæ vtilitatis occupare tempus super hoc, volens plenē gustare videat Bal. & alios in d. l. si vxorem. in d. l. j. C. de bo. quæ libe. Bar. & Bal. in l. diuortio. in prin. ff. solu. ma. Innoc. in c. cūm ex officij. de præscri. Bal. in d. l. si inuita. & in d. c. j. §. quia verō. qui. feu. dare poss. Bal. & Sali. in l. j. C. de lega. Alexā. in consi. cxxxij. iij. volu.
- 25 licet sit cōsiliū cuiusdam Anto. de Prato veteri. † Et dicebat pulchrē Thomas in iiij. dist. xxvij. artic. iij. in responsione ad secūdm, quōd ante carnalem copulam nō est translatum omnino corpus vnius sub potestate alterius, sed sub cōditione, s. si intereā alter coniugum ad frugem meliorē vitæ non conuolet, sed per carnalē copulam cōpletur dicta translatio, quia tunc intrat vterq; in corporalem possessionē sibi traditæ potestatis: vnde etiam ante carnalē copulam nō statim tenetur reddere debitū post matrimonium contractum per verba de præsentī, sed datur ei tempus duorū mensium propter tria: Primò, vt interim posset deliberare de transfundo ad religionem. Secūdo, vt præparentur quæ sunt necessaria

cessaria ad solennitatem nuptiarum. Tertio, ut videlicet habeat maritus datam quam non suspirauit dilatā. Conclusio igitur est, & vera quod de iure cōmuni filius nec filia per contractum matrimonij non exeūt à patris potestate, etiam si filius qui contraxit matrimonium sit miles, not. text. in l. si maritus. C. de patri. po. ibi, maritus tuus licet militans in patria potestate constitutus. per quē Bal. ibi infert, quod per doctoratum filius non liberatur à patria potestate, cū per militiam non liberetur, item est in potestate mariti quo ad alia de quibus antē. † Tenebis etiam menti quod circa potestatem filiorum varia iura apud gentes reperiuntur statuta: nam alio iure vtūtur Romani, alio Galli, alio Sclauī. hæc est glo singularis instit. de patr. pot. quam laudat Bal. in c. si duo fratres. de fratribus de no. bene. in uel. & in c. j. an maritus succe. vxor. in vsib. feud. ex quo infert quod Britones, & Galli testari possunt de eorum aduentitiis, ex quo non sunt in patria potestate, & sic de iure gentis testantur: quod refert notandum, quia in Italia, quæ est sepultura eorum, sæpissimē moriuntur: licet dicat se nescire si gl. dicat verum. idem Andr. Sicu. in repet. super Rubr. de testa. xciiij. col. Sed temporibus nostris vidimus quāplures maritos, si hoc nomine digni sunt, sic vxorū voluntati parentes quod potestas vertitur econtrā: & ipsi sunt sub vxorū potestate, & ipsæ sub mæchorum obedientia, de quibus Iuuenalis in vj. Satyra: *Si iubeat coniunx, durum est conscendere nauem, Tunc sentina graui, tunc summus vertitur aër. Quæ mæchum sequitur stomacho valet, illa maritum, Conuomit.* & in eadem Satyra: *Vxor, quisquis erit bonus, optandūque maritus. Nil vnquam inuita donabis coniuge, vendes Hac obitante nihil, nihil hac, si nolit emetur. Hac dabit affectus, &c.* Et ut inquit Hieronymus contra Iouinianum, Mulier in eo existimat dominari, si cōtra viri fecerit voluntatē, id est, quod sibi placet, non quod iubetur. fuit antē dictū cuiusdam Philosophi nomine Theophrasti, & pulchrē Iuuenalis in Satyra incipiente, *Credo pudicitia. Si tibi simplicitas vxoria, deditus vni, Est animus, submitte caput cervice parata, Ferre iugum.* ideo indignantis voce ait idem. *Ferre potes dominam saluū tot restibus vllam.*

Et cum

Et cum hac lege concordat ius Longobardorum quo ad filiam, quæ per contractû matrimonij exeat à patris potestate, & transeat in potestatem mariti. gl. dicit in §. ij. super parte, parentis, instit. ad Tertul. Bal. in l. si inuita. ad fi. C. de nupt. licet dicat de dicto iure non esse curandum, nisi ubi illa lege vtuntur secundum consuetudinē loci. idem Bal. in c. j. an maritus suc. vxor. in bene. dicens sic deberi limitari. l. si vxorem. f. quod intelligat de iure Romano, secus Longobardo, idem Albe. in d. l. si vxorē. est casus in Longobarda qualiter mulie. alie. permisit. l. j. quā allegauit gl. in d. §. ij. ad Tertul. idem Rosfr. in libello, si filius vel nepos non agnoscat ab auo: Ioā. Andr. in addit. ad spec. in tit. qui filij sint legi. vers. cōpetit. Abb. & Moderni in c. nō est. de sponsa. & in c. illud. de præsumpt. f. q. de iure Longobardorū vxor transit in potestatem mariti, secus de iure cōmuni & Romanorū, quia remanet in potestate patris: nō transit in potestate mariti, nisi quo ad debitū carnis, & quædā obsequia, de quibus antē dictū est. Dicit Bal. in d. c. j. ad fi. an mari. suc. vxor. q. quemadmodū de iure Longobardo vxor transit in potestatem mariti, ita de iure Canonico secus de iure Roma. & allegat c. mulier. xxxij. q. fi. ne decipiat te verba Bal. nec credas quod eo modo quo de iure Longobardorum filia nupta exibat de potestate patris, & trāibat in potestatem mariti, ita de iure Cano. filia per cōtractū matrimonij exiret à potestate paterna: nā hoc est falsum contra doctrinā omnīū scribentiū: quia verū est, q. per matrimoniū vxor licet sit filia fa. trāsit in potestatem mariti quo ad debitū carnis & alia obsequia, nō tamē transit in eius potestatem, sicut in iure patriæ potestatis cōstituto patri, nec pater perdit tale ius: & sic intelligit authoritas per eū allegata, q. fuit Apostoli in d. c. mulier. xxxij. q. fi. mulier, quāto tēpore viuit vir eius, alligata est legi ipsius. & in c. mulierē. quæ facit melius xxxij. q. fi. mulierē cōstat subiectā dñio viri esse, & nullā authoritatē habere, & c. & Ambro. in Hexamerō relatus per Gratianū in eadē causa: & primò Adam per Euā deceptus est, nō Eva per Adā, quē vocauit ad culpā mulier, iusū est vt eā in gubernatione habeat, in c. mulier. eadē causa. & q. ibi, sed vt viro ostendat subiecta. & in c. hęc imago. eadē causa. & q. & sic cōcludo q. de iure Can. non est dicendū q. filia exit à patris pot. sicut de iure Longobardo per cōtractū matrimonij, nec perdunt effectus patriæ potest

potestatis: nā licet tranſear in poteſtatē mariti, illud eſt quo
ad debitū carnis, quo ad obſequia, & gubernationē: & quia
iam non eſt dñi ſui corporis, nec etiā vir, vt dicit Apoſtolus.
& declarat Abb. in d.c. literas. & in aliis locis antē dictis, &
quo a ſ. alios plures effectus dicitur viro ſubditi, quos largū
eſſet & extra propoſitū recitaret: qui diuerſificant ab illo iure
patris pot. inductū per ius ciuile Rom. quod habēt parentes
in filios, nec tale ius paternæ prātis perdebat pater de iure
cōmuni, licet filia ſua contraheret matrimoniū. † Et de hac 18
poteſtate, ſ. gubernatione, & obedientia maritali, & debito
carnis implēdo, intelligunt illa verba Genef. 2. Quamobrē,
i. propter vxorē relinquet homo patrem & matrē, & adhære
bit vxori ſuæ. quę reſult Saluator noſter Pharifæis illū ten
tantib. Matth. 19. c. vnde Abulē. Matth. 19. exponit dicta ver
ba, propter hoc dimittet homo patrem & matrē, id eſt, pro
pter opus propagationis, & quod vir dimittet patrē & ma
trem propter hanc, id eſt, propter mulierē, vt cohabitaret ei, &
vacent proli: nam nō dimittitur pater & mater propter vxo
rem, niſi inquantū vxor eſt ad hoc, id eſt, ad propagationem
liberorū. hæc Abulentis. idē ſenſus eſt & expoſitio Chryſo.
ſuper Matth. dicēs. Homo enim nō ad parentes, ſed ad pro
creandos filios tranſmittit affectū: & propter hoc (dicit) re
linquit homo patrē & matrē, & c. & ibi ſequitur S. Thomas
in ſua cathena aurea ſuper Matth. & idem Abulē. clariū in
expoſitione illius verbi, patrem & matrē, dicit. ſ. quātum ad
cohabitationē. nam ante coniugium manēt filij in poteſtate
parentū. & in eadem domo, poſt matrimoniū autem ceſſant
filij habitare cū parentibus, vt remaneāt cum vxoribus ſuis,
& adhæreunt vxori ſuæ per cohabitationē, & per copulam
carnalē, nam poſtquā vir accipit vxorē, non cohabitatur patri
& matri, ſed vxori: & cū iam inrēdit ad generationē filio
rum, quos educare oportet, ſoli vir & vxor cōmunicant ſibi
opera: quia ſoli tenentur ad educationē. ex quo ſoli generāt:
ſed non eſt cohabitatio, niſi eorū quorū eſt cōmunicatio ope
rum: de quo latius per eū. q. xvj. in d. c. xix. loquēdo Theolo
gicē, & de iure diuino, vbi non erant inuenti effectus patriæ
potestatis: quæ patria poteſtas de iure ciuili inuenta fuit, vt
in d. l. nam ciuium, Verum eſt quod Nico. de Lira in d. c. xix.
Matt. in expoſitione literali dictorum verborū, propter hoc
relinquet homo patrem & matrē, conatur aliter dicta verba
expon

exponere, dicens sensum verum esse, quòd filius nullo modo debet copulari matri, nec filia patri: nam istæ personæ sunt exclusæ, secutus dictamē legis naturæ: ideo est contra reuerentiam naturālē, quòd filia coniungatur patri, & filius matri: vnde secundum eum quædam animalia magis ad naturam humanā appropinquantia, & eius industriam, talē coniunctionem effugiant tanquā abominabilem, & narratur de Elephāte, qui adductus à magistro ipsum custodiente ad imprægnandam matrē propriam, renuit: propter quòd magister vultū eius operuit: & cū sic ignorāter matrem cognovisset, & scoperto vultu hoc videret, infiliit præ dolore in ductorē suum, & eum interfecit. hæc ille. & licet iste sensus in se sit verus, non credo illum congruere literæ, & verior sensus est antè relatus, & mirū est quòd Nicolaus, qui semper est amicus expositionis literæ inhærentis, sensum ita à litera extraneum secutus fuerit. Ergo hodie secundum intellectum huius literæ, quem sequitur vsus, poterit ad plenum dici, propter hanc relinquit homo matrem & patrem, etiam quantum ad patriam potestatem, quam perdit pater.

Ex qua lege inferuntur mirabiles effectus, quos poteris colligere ex diuersis legibus patriam potestatem priuilegian-
 19 tib: quæ hodie cessabunt per cōtractum matrimonij, cū cesset patria potestas. Reperio tamen quendam doctorem Gallum Ioan. Fabri nomine, narrantem consuetudinē, quæ habet quòd vxor transit in potestatem mariti, vnde dicit ipse in l. j. in fi. C. de bonis mater. quid de muliere, quæ de consuetudine est in potestate viri, nec sine eius autoritate agere potest, vtrum ei currat præscriptio constante matrimonio? dicit quòd sic, argumento c. constitutus. de in integr. restit. maximè ex quo agere potest in curia ecclesiastica, quæ non vritur his consuetudinibus. l. j. C. de his qui à non domino. quod est perpetuò menti tenendum, & sæpissimè vidi de facto opponi ex parte mulieris: cum hodie secundum legem huius regni ipsa agere non potest sine licentia mariti, vt in l. *maguer*. foro legum. lib. iij. † Hanc tamē l. limita, & intellige quando matrimonium est celebratū, & cohabitāt tanquam vir & vxor, ita quòd vocantur iam maritus & vxor secundum communē vsū loquendi: secus si essent desponsati per verba de præsentī ante ductionē & cohabitatiōnem maritalem: nam cū isti secundum communem vsū loquen

loquendi non dicantur maritus & vxor, sed sponsus & sponsa: per talia sponsalia nō liberatur filius vel filia à patria potestate, vt apertè colligitur ex hac l. & ego latius dixi.

Voum tamen tene menti, quòd si mulier ducta est, vt viro coniungatur, & ante coniunctionem decessit, quòd pro coniuncta & copulata habetur, ex eo quòd de proximo copulanda. l. pe. de testa. m. melius l. denique. de ri. nup. ita dicit Sali. in d. l. cum in te. in fi. verbis. Secundò videtur hæc l. limitanda concurrentibus his qualitatibus, scilicet, quòd postquā contraxerūt, & realiter matrimo. habeant domū distinctā à patre: item quòd recuperent res suas per se, & quòd sint ætatis legitimæ, s. xx. annorū. & sic habetur in omnibus libris coniunctiua inter omnes istos casus: & ad hoc quæsumi plures libros, in quibus omnibus ferè est cōiunctiua, licet in quodā libro meo corrupto habere disiunctiua: quod dedit mihi occasionem quærēdi alios libros. Sed quo ad ætatē concurrentibus aliis qualitatibus, videtur mihi quòd lex ista referat se ad ius cōmune quantū ad validitatē cōtractus: quia non sunt validi facti à minoribus, cum eis propter imbecillitatē concedatur restitutio in integrum: nam quo ad patriam potestatem nihil attinet, nec videtur hoc esse necessarium. Sed nec videt esse obtentum esse necessaria omnia ista copulatiuè, ad hoc vt filij exeant à potestate paterna per contractum matrimonij, scilicet, quod habeāt domum distinctam, & recuperēt res suas per se, & sint maiores.

† Bene est verū, quòd habere domum distinctam à parentibus, administrare per se facultates, & bona sua, sunt actus conuenientes filiis sui iuris inducentes præsumptam emancipationem ex lapsu temporis: pro quo facit not. tēxt. in l. j. C. de patria po. ibi, cum diu passus sis, vt parrisfam. res eius agi. vbi casus singularis iuncta glos. quòd si diu, id est, xx. annis pater passus sit filium, vt hominē sui iuris, morari, & sic viuere, & negociari res suas, præscribitur patria potestas, & filius efficitur sui iuris: & hoc sufficit absque aliquo titulo.

Et dicit Ange. ibi esse dictam l. valde notandam, & quoridie accideri tibi de facto in filiis magnis mercatoribus, qui diu egerunt, & mercauerunt tanquā patresfamiliās: nam xx. annis præscribent patriam potestatem, sine titulo, & sic patientia patris cum facto filij per dictum tempus libertatem à patria potestate inducit. Hoc intellige quando patri obici-

opinio magis cōmunis, quæ indistinctè tenet quòd auus posset instituere nepotē legitimū ex filio spurio: quā latè profequitur Bar. in l. Gallus. §. q. si is qui. ff. de libe. & posthu. probat rex. & ibi glo. & Bal. in l. si. C. de natura. libe. de quo latissimè moderni in d. §. quòd si is. iij. col. vsq; ad si. intantū quòd etiā si esset nepos spurius ex filio spurio, posset ei relinqui ab auo, vt voluit eleganter Imol. in d. §. quòd si is. quē sequitur Alexan. in d. §. & Bal. sentit in d. l. si. na. licet Ange. cōtrā. ibi, quod alibi venit examinādū: & sic attenta hac opt. cōmuni non esset opus vti consilio Ange. tamen propter maiorem securitatem, vt omnes opiniones cessarēt, non peccaret qui vteretur dicto consilio. † Item filius legitimatus à principe transit in potestatem patris illum legitimātis, vt §. si quis igitur. qui. mo. na. effi. sui. coll. viij. & etiam legitimatus per oblationem curiæ, & in §. si. insti. de nuptiis. quos omnes casus posuit glof. quam Bartol. ibi reputat notabilem in d. l. item. & in §. si. insti. de nuptiis. imò plus est, & nota ad illius §. extensionem, quòd non solum filius legitimatus transit in potestatem patris, imò efficitur suus hæres, ita quòd existentia sui hæredis habebit locum in filiis legitimatis: hoc fuit elegans verbum Bald. in l. eam quam. ij. colū. C. de fideicom. relatum est in grande miraculum per quendam moderniore Mediolanensem in l. qui se patris. iij. colū. C. vnde libe. referens nunquam alibi legisse: quod satis probatur ex rubrica, qui. mo. na. effi. sui. Adde tamen elegantē conclusionem, per quam limitabis prædicta, quia non indistinctè legitimatus intrat patriam potestatem: imò dicebat Do. Florianus Doct. Bononiensis se credere, quòd legitimatus non intrabat patriam potestatem indistinctè. pone, inquit, quòd pater esset deploratæ vitæ, decidit quòd non haberet filium legitimatum in patria potestate: de quo dicto facit mentionem Andræ. Sicu. in consilio xxxiiij. incipi. Præclare optimus dicit Psalmista xv. col. pro cuius corroboratōne allegat not. per Bar. in l. si. C. de senten. pas. & si hoc dictū sit verum vel ne, non examino nunc: vide fundamēta, & nō errabis. Quocunque istorum modorum filius sit in patria potestate, ab illa liberatur per contractū matrimonij secundum huius l. dispositionem. † Et intantum extenditur hæc patria potestas, quòd Iudæi habēt filios in potestate, si cōtrahāt secundū eorū ritū, & secundū legē Romanā, inquit Bald. post Iaco.

Iac. de Ra. & alios in d. litem in potestate. idem Bal. per illū
 tex. qui generaliter loquitur in d. l. nam ciuium. ff. eo. Simile
 obseruandum in Paganis, qui sunt sub imperio Romano qui
 habebūt filios in potestate. sic Bal. in d. l. nam ciuium. ratio,
 quia cū matrimonium sit de iure naturali, nō distinguitur
 an sit natus ex Christiano vel Pagano quo ad d. cū eff. cū:
 per quē infert Bal. ibi q. filius fa. Iudæus nō potest testari im
 pediēte patria potestate, cū sint sub iure comuni, vt l. spa
 donem. §. iam autē. ff. de excu. tu. † Faciat gl. not. in c. Iudæo-
 rum. xxviiij. q. j. vbi gl. dicit, quōd per baptismū filius Iudæi
 liberatur à patria potestate, ergo antea erat in potestate, idē
 tenet gl. in c. ius Quiritum. ij. dist. sequitur Alex. Imol. in l.
 multum. ff. de verb. obl. referens sic tenere Card. in cle. j. de
 Iudæis. Sed Arch. in c. qui syncera. xlv. dist. tenet cōtrarium,
 in d. quōd Iudæi non habeant filios in potestate, propterea
 quia Iudæi sunt serui, Genes. 9. maledictus Chā, seruus sit fra
 trum suorum. xxiiij. q. iij. §. sed qui. xxiiij. q. viij. dispar. vnde
 tanquam serui non possunt habere filios in potestate, hanc
 sententiam sequitur Andr. sicu. in reper. super rub. de testa.
 xciiij. col. & nulla antedictorum facta mentione infert quōd
 filius Iudæi existens in Iudaismo potest facere testamētum:
 & refert se in facto arduo sic consuluisse. † Vnum nota. q.
 hæretici nec schismatici non habent filios in potestate pro
 pter crimen læsæ maiestatis diuinæ: ar. in auth. Gazaros. C.
 de hære. secundum Bal. in d. l. nam ciuium. facit c. ij. de hære.
 lib. vj. & sequitur Andr. Sicu. in d. rub. & in d. col. ex quo in
 fert, quōd eorum filij possunt testari. Tenebis etiam men
 ti, quōd vbicūque pater est constitutus in extremo mortis
 articulo, patria potestas quasi consumpta nil operatur in ac
 quisitione sibi fienda per filium, vnde illud, quod acquirit fi
 lius existens in potestate, non acquiritur patri cōstituto in
 extremo mortis articulo: sic reperio cōsuluisse Franciscum
 de Arc. cons. clxj. vj. col. verū, præterea illi qui dicunt, & fuit
 elegans dictum positum à Bal. in l. fi. ff. de condi. inst. mouen
 tur per tex. singularem & notabilissimum in l. fi in §. fin. C.
 de bonis quē lib. ibi, qui momētarius esse ostenditur: & quia
 acquisitio momentanea non est in consideratione legis, be
 ne facit tex. in l. mulier. aliās, Sulpitius. ff. de dona. inter virū
 & vxō. & quod habetur in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Tre
 bel. Sed licet dictus consultor sic transeat faciens maximum

festum de dicta doctrina, tamen gl. in d. l. si. quam ibi Bartol.
 approbat sentit contrarium, & loquitur Bar. notanter & re-
 sponder dictæ legi si. C. de bonis quæ lib. & hoc videtur ve-
 rius per fundamenta Bar. Cogita. † Et in simili casu cōtra-
 10 rio faciat elegans consilium Do. Pe. de Anch. nume. 393. vbi
 consuluit quod quidam pater habens filiam diuitem plura
 bona habentem, dicta filia in extremis existens à patre emā-
 cipata est ad hunc finem vt filia faceret testamentum, & insti-
 tuit hæredem eum quem pater voluit, & grauauit institutū
 de restituendo ipsi patri: concludit dictam emancipationem
 videri in fraudē factam, cum eā non emācipasset tēpore quo
 erat constituta in sana & optima valitudine: ideo illa fraus
 non potuit patri dolo prodesse. cum in officiis. de testa. se-
 des apostolica. ex tenore. literarum. de rescri. l. dolo. ff. de do-
 lo. optimus tex. in l. cum pater. §. Titio fratri. ff. de le. ij. & de
 hoc cōsilio reperiēs factam magnā exclamationē per Andr.
 Sicu. in c. in præsentia. xxiiij. col. de proba. Et adde quoddā
 elegans consilium positum per Raph. in consil. lxxvij. incip.
 Inspectis causis præmissis. vbi consuluit, quod ex omnibus
 causis ex quibus filius potest exhæredare patrem, quæ enu-
 merantur in §. & hæc quidam. in auth. vt cum de app. cog. ex
 omnibus illis potest cogere patrem ad emancipandum: repe-
 rio illud consilium referre quēdam Moderniorem Medio-
 lanensem in l. filiis matrē. C. de inof. test. extollens illud val-
 de, dicens se alibi non legisse: mouetur, quia ex leuiori causa
 potest pater cogi emancipare filium, quam posset à filio ex-
 hæredari. l. si cui. ff. de condi. & demon. vbi lex dicit, quod si
 pater acceptauit legatum hac conditione relictum, vt filium
 emācipet, cogitur eum emancipare. Adde etiam, & perpetuò
 tene menti ad illud de fraude præsumpta per actum in ex-
 tremis factum, quoddā elegans verbū Ang. in l. sed est quæsi-
 tum. ff. de lib. & posthu. dicens, quod licet existens in mortis
 articulo posset contrahere matrimonium cum cōcubina, &
 per consequens legitimare filios virtute dicti matrimonij,
 licet non haberet potentiam agendi vel generandi: tamē il-
 lud est verum, nisi hoc faceret in fraudem creditoris, prout in
 euersionem fideicommissi eo casu, quo legitimatio exclu-
 det et substitutum: mouetur per l. quæ nuper. C. de natu. lib.
 vbi tex. videtur requirere quod habeat spem procreandæ so-
 bolis, quando sic contrahit: quod cessat in eo, qui contrahit
 matrim

matrimonium in mortis articulo. quod est mirabile dictum ad istos, qui possident maiorias, bene facit quod Augustinus præclare ait in xiiij. de Ciuitate Dei. c. ix. mouendo q. vtrum tempus mortis, quo vitæ sensus aufertur in morientibus an in mortuis esset dicendum? dicit quòd moriens dicendus est in cuius iam corpore agitur, vt moriatur.

† Vtteriùs pro euidentia huius l. quæritur, nunquid de iure communi filia per contractum matrimonij exit à patris potestate? dicendum quòd nō: idem in filio, de toto hoc est not. tex. in l. j. C. de bonis quæ liberis. ibi: quicquid vel vxor marito non emancipato, vel maritus vxori in potestate positæ. idem probatur in l. ij. C. eodem titulo. ibi, quamuis in potestate sint, minimè acquiri decreuimus à marito vel vxore, est casus in l. filia. C. de collatio. & in l. si vt proponis. C. de nuptiis. & in l. non sine. C. de bonis quæ liberis. ibi, quicquid maritus vel vxor in potestate constituti. & in l. si vxorem. C. de conditio. infer. & in l. ij. §. quòd si in patris. ff. solu. matrimo. & in §. ij. & ibi glo. insti. ad Tertul. idem Bal. in d. l. si vxorem. dicit, nota quòd per nuptias filia non exit à patris potestate. idem ibi gloss. Salic. & Albericus, & Salice. in l. j. C. de bonis quæ liberis. probatur in l. j. §. fina. incipit, idem ait. ff. de iniuriis. & ibi Bar. dicit, not. quòd licet filia sit nupta, adhuc remanet in potestate patris. idem Ange. in d. l. filia. licet dicit esse casum, quòd filia nupta & dotata non exit à patris potestate. est etiam casus not. qui loquitur in vtroque in l. nec inter eas. C. de donatio. inter virum & vxorem. gloss. Bar. & ceteri in l. quia parentes. ff. solu. matrimo. quam legunt in l. rei iudicatæ. §. socero. ff. solu. matrimo. idem Bal. ibi dicens hoc esse indubitatum, & rectè intuenti probari in multis legibus illius tituli, quæ loquuntur in filia nupta. idem Salice. in auth. si qua mulier. ij. q. ad fin. C. de sacrosanc. ecclesi. Abbas & alij, in cap. non est. de spon. & in cap. literas. de restitutio. spol. hæc igitur sententia caret opi. contraria, cum per leges hoc sit determinatum.

Attende tamen, quòd licet vxor nupta remanet de iure communi in potestate patris, hoc est, quo ad patriam potestatem à iure civili inductam de parentibus ad filios. fmi. sed quo ad quædam nihilominus transit in potestate mariti: pro quo facit singularis doctrina Bal. in l. si inuira. C. de nuptiis. qui ait, nota duplicem potestatem, scilicet paternam, & ista

potest sibi eligere sepulturam, nisi patre volente. c. licet. de sepul. lib. vj. non potest donare causa mortis, nisi de consensu patris. l. tam his ff. de dona. quam ipsi patri non potest facere: quia non potest sibi authorari, nec fratri in eadem potestate constituto, secundum eum.

† De hac potestate mariti in vxorem scribitur Genes. 3. c. 13 in maledictionem. eo quia Eva Adam virum suū decepisset, ita vt contra præceptum diuinum comederet de ligno, Mul-
tiplicabo erumas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. ad Corin. 6. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: licet illa potestas, de qua ibi loquitur Apostolus sit æqualis inter eos, in quantum subdit, similiter autē & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. & ad Ephes. 5. c. Mulieres viris suis subditæ sint sicut domino, quoniā vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiæ, & c. & in si. vxor autem timeat virum suum. Vnde cum Rex Assuerus iussisset Reginam Vasti ad se intrare, ipsa hoc recusante, de consilio peritorum processit edictum in vniuersas prouincias regni sui, vt nequaquā ultra Vasti ingrederetur ad regē, sed regnum illius altera, quæ melior esset illa, acciperet, & visum fuit hoc sapientibus iustū, ne egrederetur sermo reginæ ad omnes mulieres, vt contemnāt viros suos, & dicat, Rex Assuerus iussit vt Regina Vasti intraret ad eum, & illa noluit, atque hoc exemplo omnes principū coniuges paruipendent Imperia maritorum. sed cunctæ vxores tam maiorum quā minorum deferāt maritis suis honorem: & apud omnes notum esset esse viros principes ac maiores in domibus suis, vt hæc legūtur Hester. 1. c. de quo Ang. meminit in d. l. 6. vxorē. Facit xxxij. q. si. c. mulierem. ibi, subiectā dominio viri esse. & in c. mulier. ibi, sed vt viro ostēdatur subiecta esse xxxij. q. v. cap. hæc imago. ibi, pœnæ famula viri. & ad Colossenses 3. Mulieres subditæ estote viris sicut oportet in domino: viri diligite vxores vestras, & nolite amari esse ad illas.

Accedit conclusio Abb. dicentis, quod licet mulier per cōtractum matrimonij transeat in potestātē mariti, tamen ius patriæ potestatis non transit in eum sicut erat apud patrem.

Nec obstant iura supradicta, quæ dicunt illam esse subditam viro: nam illud est ordine naturæ quo ad carnis debitum reddendum: & ad hoc dicitur non habere potestatem sui,

fui, sed maritus. Idē econtrā quo ad hoc c. non debet. de con-
sang. & affi. item quo ad operādum marito dicitur subdita,
quia cedit lucro mariti. l. sicut. de oper. liber. non autem est
subdita sicut filius patri, & tenetur ad omnia obsequia, put à
custodire res mariti, lauare pedes, comestione parare, & his
similia: vt in d. c. hęc imago. & c. hęc est ordo. eadē causa &
q. hęc Abb. in c. literas. de resti. spo. pen. col. idem in c. illud.
de præsumpt. sic intelligens hanc potestatē. Sed vilia non
tenetur facere, si est nobilis, nisi secūdm conditionem suę

- 14 personę, probatur in l. interdum. de ope. libe. † Aduerte ta-
men quodd non cōpelleretur operari marito pręcisē, sed cau-
sariū de negando alimenta, si non est dotata: cūm hoc sit in
filio, vt l. si quis à liberis. ff. de libe. agn. si autē duxit dotem
sufficientem ad eam, maritum, & cōmunes liberos alimen-
tandos, saltē vbi alia non habet maritus: & non potest com-
pelli ad operādum, quia debet alī ex dote. l. ij. C. de iur. do. l.
si cūm dotem §. sin autē. solu. mat. si non sufficit, potest com-
pelli. Hęc Abb. in d. c. literas. ad fi. & hęc addere poteris di-
ctis Cyni, in d. l. si vxorē. tenentis indistinctē vxorē non te-
neri operari marito: & de hac potestate & forma operādi &
acquirendi per vxorē, dum est nupta, quia est *materia larga*,
& quasi hodie per leges regni determinata: cūm omnia lu-
cra sint cōmunia, non est maximę vtilitatis occupare tem-
pus super hoc, volens plenē gustare videat Bal. & alios in d.
l. si vxorem. in d. l. j. C. de bo. quę libe. Bar. & Bal. in l. diuor-
tio. in prin. ff. solu. ma. Innoc. in c. cūm ex officij. de pręscri.
Bal. in d. l. si inuita. & in d. c. j. §. quia verō. qui. seu. dare possi.
Bal. & Sali. in l. j. C. de lega. Alexā. in consi. cxxxiij. iij. volu.
25 licet sit cōsiliū cuiusdam Anto. de Prato veteri. † Et dice-
bat pulchrē Thomas in iij. dist. xxvij. artic. iij. in responsio-
ne ad secūdm, quodd ante carnalem copulam nō est transla-
tum omnino corpus vnius sub potestate alterius, sed sub cō-
ditione, s. si intereā alter coniugum ad frugem meliorē vitę
non conuolet, sed per carnalē copulam cōpletur dicta trans-
latio, quia tunc intrat vterq; in corporalem possessionē sibi
traditę potestatis: vnde etiam ante carnalē copulam nō sta-
tim tenetur reddere debitū post matrimonium contractum
per verba de pręsenti, sed datur ei tempus duorū mensium
propter tria: Primò, vt interim posset deliberare de trans-
eundo ad religionem. Secūdò, vt pręparentur quę sunt ne-
cessaria

cessaria ad solennitatem nuptiarum. Tertiò, vt videlicet habeat maritus datam quam non suspirauit dilatâ. Conclusio igitur est, & vera quòd de iure còmuni filius nec filia per contractum matrimonij non exeūt à patris potestate, etiam si filius qui contraxit matrimonium sit miles, not. text. in l. si maritus. C. de patri. po. ibi, maritus tuus licet militans in patria potestate constitutus per quē Bal. ibi infert, quòd per doctoratum filius non liberatur à patria potestate, cùm per militiam non liberetur, item est in potestate mariti quo ad alia de quibus antè. † Tenebis etiam menti quod circa potestatem filiorum varia iura apud gentes reperiuntur statuta: nam alio iure vtūtur Romani, alio Galli, alio Sclauj. hæc est glo singularis instit. de patr. pot. quam laudat Bal. in c. si duo fratres. de fratribus de no. bene. in ues. & in c. j. an maritus succe. vxor. in vñb. feud. ex quo infert quod Britones, & Galli testari possunt de eorum aduentitiis, ex quo non sunt in patria potestate, & sic de iure gentis testantur: quod refert notandum, quia in Italia, quæ est sepultura eorum, scriptissimè moriuntur: licet dicat se nescire si gl. dicat verum. idem Andr. Sicut in repet. super Rubr. de testa. xcij. col. Sed temporibus nostris vidimus quāplures maritos, si hoc nomine digni sunt, sic vxorū voluntati parentes quòd potestas vertitur econtrà: & ipsi sunt sub vxorū potestate, & ipsæ sub mæchorum obedientia, de quibus Iuuenalis in vj. Satyra:

*Si iubeas coniunx, durum est conscendere nauem,
Tunc sentina graui, tunc summum vertitur aer.
Que mæchum sequitur stomacho valet, illa maritum,
Conuomit. & in eadem Satyra:
Vxor, quisquis erit bonus, optandusque maritus.
Nil ynquam inusta donabis coniuge, vendes
Hac obstante nihil, nihil hac, si noluit emetur.
Hac dabit affectus, &c. Et vt inquit Hieronymus contra Iouinianum, Mulier in eo existimat dominari, si cōtra viri fecerit voluntatē, id est, quod sibi placet, non quod iubetur. fuit antè dictū cuiusdam Philosophi nomine Theophrasti, & pulchrè Iuuenalis in Satyra incipiente, Credo pudicitia.*

*Si tibi simplicitas vxoria, deditus uni,
Est animus, submitte caput ceruice parata,
Ferre iugum, ideo indignantis voce ait idem.
Ferre potes dominam salui tot restibus vllam.*

Et cūm

Et cum hac lege concordat ius Longobardorum quo ad filiam, quæ per contrahum matrimonij exeat à patris potestate, & transeat in potestatem mariti. gl. dicit in §. ij. super parte, parentis, instit. ad Tertul. Bal. in l. si inuita. ad fi. C. de nupt. licet dicat de dicto iure non esse curandum, nisi ubi illa lege vtrunq; secundum consuetudinem loci. idem Bal. in c. j. an maritus suc. vxor. in bene. dicens sic deberi limitari. l. si vxorem. s. quod intelligat de iure Romano, secus Longobardo, idem Albe. in d. l. si vxorē. est casus in Longobarda qualiter mulie. alie. permisit. l. j. quā allegauit gl. in d. §. ij. ad Tertul. idem Rosfr. in libello, si filius vel nepos non agnoscat ab auo: Ioā. Andr. in addit. ad spec. in tit. qui filij sint legi. vers. cōpetit. Abb. & Moderni in c. nō est. de sponsa. & in c. illud. de præsumpt. s. q. de iure Longobardorū vxor transit in potestatem mariti, secus de iure cōmuni & Romanorū, quia remanet in potestate patris: nō transit in potestate mariti, nisi quo ad debitū carnis, & quædā obsequialia, de quibus antē dictū est. Dicit Bal. in d. c. j. ad fi. an mari. suc. vxor. q. quemadmodū de iure Longobardo vxor transit in potestatem mariti, ita de iure Canonico secus de iure Roma. & allegat c. mulier. xxiiij. q. si. ne decipiat te verba Bal. nec credas quod eo modo quo de iure Longobardorum filia nupta exibat de potestate patris, & trālibat in potestatem mariti, ita de iure Cano. filia per cōtractū matrimonij exiret à potestate paterna: nā hoc est falsum contra doctrinā omnium scribebantū: quia verū est, q. per matrimoniū vxor licet sit filia. trāsit in potestatem mariti quo ad debitū carnis & alia obsequia, nō tamē transit in eius potestatem, sicut in iure patriæ potestatis cōstituto patri, nec pater perdit tale ius: & sic intelligitū authoritas per eū allegata, q. fuit Apostoli in d. c. mulier. xxiiij. q. si. mulier, quāto tēpore viuit vir eius, alligata est legi ipsius. & in c. mulierē. quæ facit melius xxiiij. q. si. mulierē cōstat subiectā dñio viri esse, & nullā authoritatē habere, & c. & Ambro. in Hexamerō relatus per Gratianū in eadē causa: & primò Adam per Eūā deceptus est, nō Eua per Adā, quē vocauit ad culpā mulier, iustū est vt eā in gubernatione habeat. in c. mulier. eadē causa. & q. ibi, sed vt viro ostendat subiecta. & in c. hec imago. eadē causa. & q. & sic cōcludo q. de iure Cano. non est dicendū q. filia exit à patris pot. sicut de iure Longobardo per cōtractū matrimonij, nec perdunt effectus patriæ potest

potestatis: nā licet tranſear in poteſtatē mariti, illud eſt quo ad debitiū carnis, quo ad obſequia, & gubernationē: & quia iam non eſt dñā ſui corporis, nec etiā vir, vt dicit Apoſtolus, & declarat Abb. in d.c. ltreras. & in aliis locis antē dictis, & quo ad alios plures effectus dicitur viro ſubdita, quos largū eſſet & extra propoſitū recitare: qui diuerſificant ab illo iure patriæ pot. inductū per ius ciuile Rom. quod habēt parentes in filios, nec tale ius paternæ ptātis perdebat pater de iure cōmuni, licet filia ſua contraheret matrimoniū. † Et de hac 18 poteſtate, ſ. gubernatione, & obedientia maritali, & debito carnis implēdo, intelligunt illa verba Genef. 2. Quamobrē, i. propter vxorē relinquet homo patrem & matrē, & adharebit vxori ſux. quę retulit Saluator noſter Pharifæis illū tentantib. Matth. 19. c. vnde Abulē. Matth. 19. exponit dicta verba, propter hoc dimittet homo patrem & matrē, id eſt, propter opus propagationis, & quod vir dimittet patrē & matrem propter hanc, id eſt, propter mulierē, vt cohabitēt ei, & vacent proli: nam nō dimittitur pater & mater propter vxorem, niſi inquantū vxor eſt ad hoc, id eſt, ad propagationem liberorū. hæc Abulenſis. idē ſenſus eſt & expoſitio Chryſo. ſuper Matth. dicēs. Homo enim nō ad parentes, ſed ad procreandos filios tranſmittit affectū: & propter hoc (dicit) relinquit homo patrē & matrē, &c. & ibi ſequitur S. Thomas in ſua cathena aurea ſuper Matth. & idem Abulē. clariū in expoſitione illius verbi, patrem & matrē, dicit. ſ. quātum ad cohabitationē. nam ante conſugium manēt filij in poteſtate parentū, & in eadem domo, poſt matrimoniū autem ceſſant filij habitare cū parentibus, vt remaneāt cum vxoribus ſuis, & adhæreunt vxori ſux per cohabitationē, & per copulam carnalē, nam poſtquā vir accipit vxorē, non cohabitāt patri & matri, ſed vxori: & cū iam intēdit ad generationē filiorum, quos educare oportet, ſoli vir & vxor cōmunicant ſibi opera: quia ſoli tenentur ad educationē, ex quo ſoli generāt: ſed non eſt cohabitatio, niſi eorū quorū eſt cōmunicatio operum: de quo latiū per eū. q. xvj. in d.c. xix. loquēdo Theologicē, & de iure diuino, vbi non erant inuenti effectus patriæ poteſtatis: quæ patria poteſtas de iure ciuili inuenta fuit, vt in d. l. nam ciuium. Verum eſt quod Nico. de Lira in d.c. xix. Mat. in expoſitione literalī dictorum verborū, propter hoc relinquet homo patrem & matrē, conatur aliter dicta verba expon

exponere, dicens sensum verum esse, quod filius nullo modo debet copulari matri, nec filia patri: nam istæ personæ sunt exclusæ, secutus dictamē legis naturæ: ideo est contra reuerentiam naturālē, quod filia coniungatur patri, & filius matri: vnde secundum eum quædam animalia magis ad naturam humanā appropinquantia, & eius industriam, talē conjunctionem effugiant tanquā abominabilem, & narratur de Elephāte, qui adductus à magistro ipsum custodiente ad imprægnandam matrē propriam, renuit: propter quod magister vultū eius operuit: & cū sic ignorāter matrem cognouisset, & discoperto vultu hoc videret, insiliit præ dolore in ductorē suum, & eum interfecit. hæc ille. & licet iste sensus in se sit verus, non credo illum congruere literæ, & verior sensus est antè relatus, & mirū est quod Nicolaus, qui semper est amicus expositionis literæ inhærentis, sensum ita à litera extraneum secutus fuerit. Ergo hodie secundum intellectum huius literæ, quem sequitur vsus, poterit ad plenum dici, propter hanc relinquit homo matrem & patrem, etiam quantum ad patriam potestatem, quam perdit pater.

Ex qua lege inferuntur mirabiles effectus, quos poteris colligere ex diuersis legibus patriam potestatē *præiudicantibus*: quæ hodie cessabunt per cōtractum matrimonij, cū cesset patria potestas. Reperio tamen quendam doctorem Gallum Ioan. Fabri nomine, narrantem consuetudinē, quæ habet quod vxor transiit in potestatē mariti, vnde dicit ipse in l. j. in fi. C. de bonis mater. quid de muliere, quæ de consuetudine est in potestate viri, nec sine eius autoritate agere potest, vtrum ei currat præscriptio constante matrimonio? dicit quod sic, argumento c. constitutus. de in integr. restit. maximè ex quo agere potest in curia ecclesiastica, quæ non vititur his consuetudinibus. l. j. C. de his qui à non domino. quod est perpetuò menti tenendum, & sæpissimè vidi de facto opponi ex parte mulieris: cum hodie secundum legem huius regni ipsa agere non potest sine licentia mariti, vt in l. *maguer*. foro legum. lib. iij. † Hanc tamē l. limita, & intellige quando matrimonium est celebratū, & cohabitant tanquam vir & vxor, ita quod vocantur iam maritus & vxor secundum communē vsū loquendi: secus si essent desponsati per verba de præsentī ante ductionē & cohabitationem maritalem: nam cū isti secundum communem vsū loquen

loquendi non dicantur maritus & vxor, sed sponsus & sponsa: per talia sponsalia nō liberatur filius vel filia à patria potestate, vt apertè colligitur ex hac l. & ego latius dixi.

Vnum tamen tene menti, quòd si mulier ducta est, vt viro coniungatur, & ante coniunctionem decessit, quòd pro coniuncta & copulata habetur, ex eo quòd de proximo copulanda. l. pe. de testa. m. melius l. denique. de ri. nup. ita dicit Sali. in d. l. cū in te. in si. verbis. Secundò videtur hæc l. limitanda concurrentibus his qualitatibus, scilicet, quòd postquā contraxerūt, & realiter matrimo. habeant domū distinctā à patre: item quòd recuperent res suas per se, & quòd sint ataris legitimæ, s. xxv. annorū. & sic habetur in omnibus libris coniunctiua inter omnes istos casus: & ad hoc quæsiui plures libros, in quibus omnibus ferè est cōiunctiua, licet in quodā libro meo corrupto habere dissūctiua: quod dedit mihi occasionem quærēdi alios libros. Sed quo ad ætatē concurrentibus aliis qualitatibus, videtur mihi quòd lex ista referat se ad ius cōmune quantū ad validitatē cōtractus: quia non sunt validi facti à minoribus, cū eis propter imbecillitatē concedatur restitutio in integrum: nam quo ad patriam potestatem nihil attinet, nec videtur hoc esse necessarium. Sed nec vidi esse obtentum esse necessaria omnia ista copulatiuè, ad hoc vt filij exeat à potestate paterna per cōtractum matrimonij, scilicet, quod habeāt domum distinctam, & recuperēt res suas per se, & sint maiores.

† Bene est verū, quòd habere domum distinctam à parentibus, administrare per se facultates, & bona sua, sunt actus cōuenientes filijs sui iuris inducentes præsumptam emancipationem ex lapsu temporis: pro quo facit not. tēxt. in l. j. C. de patria po. ibi, cū diu passus sis, vt patrisfam. res eius agi. vbi casus singularis iuncta glos. quòd si diu, id est, xx. annis pater passus sit filium, vt hominē sui iuris, morari, & sic viuere, & negociari res suas, præscribitur patria potestas, & filius efficitur sui iuris: & hoc sufficit absque aliquo titulo.

Et dicit Ange. ibi esse dictam l. valde notandam, & quotidie accidet tibi de facto in filiis magnis mercatoribus, qui diu egerunt, & mercauerunt tanquā patresfamiliās: nam xx. annis præscribent patriam potestatem, sine titulo, & sic patientia patris cum facto filij per dictum tempus libertatem à patria potestate inducit. Hoc intellige quando patri obijci-

zur solus cursus tēporis, in quo filius cāquā sui iuris vivebat, & negociabatur: & ad hoc allegabatur ad dissoluendā patriā potestātē: si autē allegabatur factū patris, s. emancipationem à se factam, tūc cursus x. annorū cū allegatione dicti facti sufficit ad excludendū patrē à patria potestate: hoc probatur in l. post mortē. ff. de adoptio. hanc distin. sequitur Bar. in l. ij. C. si aduersus rem iudi. idē Ange. in l. post mortē. ad si ff. de adoptio. & Bal. ibi idē in si. dicens, quod filius qui diu vixit seorsum à patre habitando & negociando, præsumat̃ur emancipatus. dicit quod si allegatur emancipatio cum cursu viginti annorū seu x. illud sufficit: sed si non allegatur emancipatio, sed sola quasi possessio libertatis, requirūt̃ur xx. anni, per d. l. j. & per l. ij. C. de præscrip. lon. tem. quæ pro liber. oppo. idē Salice. in d. l. j. C. de patria potestate. & ibi declarat notanter quomodo intelligitur hæc allegatio emancipationis: & hæc nota ad istam l. qui videtur se fundare in negotiatione filij, sicut alieno iure non subiectus.

† Sed vnum tenebis mēti perpetuū, quod si filius esset extra patriā potestātē, vt quia eū pater emancipauerat, vel aliā exisset, tunc licet filius nō administrasset bona sua per se, sed pater suus pro eo: hoc non officeret filio, nec patrem excusaret ad rationem reddendā. allego ad hoc textum singularem in l. lizis. in §. pater. ff. de nego. go. vbi casus, quod actio negotiorum gestorū datur inter patrē & filium: quē Bart. ibi dicit valde not. ad hoc, quia scire pater emancipat filium, & retinet eum in domo, & administrat illud quod sibi donauit: quia nō queritur vsusfructus ipsi patri, imō tenetur reddere rationē ipsi filio: idē eadē ratione in omnibus his, quæ querunt̃ur filio quorū patri nō queritur vsusfructus: vnde si pater administrauit bona præbēdæ filij, tenetur ei reddere rationē administrationis actione negotiorū gestorū, dicit sic se vidisse, de facto, cum istæ præbēdæ habeant̃ur loco castrensis peculij, vel quasi l. sacrosancta. C. de episco. & gle. Ange. ibi idem dicens multoties vidisse patres emancipatis filiis multa donasse, & nihilominus patres in possessionem mansisse, & talia bona administrasse: quia post mortē patris ille filius in diuisione, quam facit cum fratribus de bonis paternis, poterit imputare omnia bona & fructus ad manus patris peruēta, & illa fratribus imputare: ideo sint ausati fratres, quia de facili poterant periclitari secundum eū. idē Bald. ibi, vnde propter hæc cui tan

evitanda multoties pater in instrumentis referuat sibi vsum fructum.

† Adde etiam quod filia semper presumitur esse in patria ²² potestare eo ipso quod est nata ex legitimo matrimonio: alleganti esse sui iuris incumbit onus probandi. Insti. de patria potestate. §. si. ita dicit glo. in l. Titius diuortium. super parte, denegandā. ff. solu. ma. per Ange. in dicta l. post mortem. Intantum quod licet filia sit in quasi possessione libertatis & sui iuris, ista quasi possessio non releuat eā ab onere probandi esse sui iuris, emancipatione, vel alia causa, secundum Bal. in d. l. Titia, reprobata quadam glo. ibi, quæ contrariū tenet, cum qua simpliciter transit Bar. sed veritas est in contrariū, vt dicit Bal. sufficit enī quod pater probet filiam esse natā ex legitimo matrimonio, nam filia incumbet onus probandi, quod sit sui iuris: nec quasi possessio existentia sui iuris illam releuat ab onere probandi: quia primæus status nature contradicit huic quasi possessioni. l. item qui in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alie. iū ergo talis quasi possessio nō releuat ab onere probandi, vt dicit glo. not. in l. sicuti. §. si quætat. ff. si ser. vendi. & clarè determinat Bar. in l. si prius. in ij. & iij. & iij. & v. oppo. ff. de no. ope. nun. idem sequitur Alexan. in d. l. Titia. in iij. col. & ibi videas plures remissiones, quando quasi possessio non releuet, vel releuet ab onere probandi. Et ad glo. dictæ l. Titia. allego tex. singula. in l. si filius. ff. de proba. ibi. prætor cognoscat, vt prius probet filius. vbi est casus expressus, quod filius semper præsumitur in potestate: quem limita, nisi filius neget se esse legitimum ex legitimo matrimonio: nam patri incumbit onus probandi filium esse ex legitimo matrimonio. secundū exrende dictam l. habere locum etiam si filius esset in quasi possessione existentia sui iuris, vt supra dictum est.

† Considera vltà ad perfectionem huius not. quod nō in ²³ distinctè filius dicitur esse extra patriam potestatem per hanc (vt ita dixerim) emancipationem legalem per hanc l. inductam, scilicet: vt filius exeat à patris potestate per contractum matrimonij, sed quo ad cōmodum filij, non quo ad damnum.

Allego ad hoc singularem doctrinam Bald. in l. apud hostes. ad fi. C. de suis & le. here. vbi dicit, quod canonica seu legalis emancipatio nō tollit ius patriæ potestatis quo ad cōm,

modum filij, sed tantum quo ad damnū & incommodū filij. unde infert quod per talem emancipationem inductam à lege non tollitur existentia sui hæredis, nec ius trāsmissionis filiis in potestate concessa: quod not. † Firmatur hæc conclusio per tex. singularem ad hoc propositū in authē. sed episcopalis dignitas. C. de epis. & cle. ibi, cū hoc quodcunq; cingulum suæ potestatis præmiū honoratis præstet. & Salic. ibi summat sic illum tex. episcopalis dignitas, & cæteræ hic nominatę liberant à patria potestate ad proficiū nō ad damnū.

Probatur etiā in §. illud. in auth. constitutio, quæ per dig. colla. vj. vbi est casus ibi, non enim volumus eum, qui ita suæ potestatis sit, perdere aliquid legitimorum ius: sed sint & generi ad eos, & ipsis ad genus: intacta est legitima ex natura seruata iura, & c. hanc sententiā sequitur Cyn. in d. auth. sed episcopalis. scilicet, quo ad dānum non habetur extra potestatem, sed quo ad cōmodum. Idē Bar. in l. item in potestate. ad fi. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. dicit esse tres glos. de hoc, scilicet in l. nepotes. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. alia in §. ergo. in auth. de cōstitutio. quæ per dig. alia in l. j. §. j. ff. ad Macedo. Certē dictæ glo. non merētur ad hoc allegari, cū de eis sit casus expressus, quē Accur. allegat. nam duę gl. ex antē dictis solū dicūt, quòd si filius fa. exit à patria potestate p dignitatē mortuo patre suo auo filiorū suorū dicti nepotes filij sui reincidūt in potestatem patris, licet secus esset, si dictus pater eorum aliter exiret à potestate patris, quā per dignitatem: nam mortuo auo nepotes non reinciderent in potestate patris emancipati: hoc est quod dicit casus ad litteram in d. §. illud. in authen. constitutio quæ. per dig. miror quòd Bart. allegat aliam pro hac conclusione, scilicet in l. j. §. in filio. ff. ad Macedo. nam apertē illa glo. decidit totum contrarium: nam glo. ibi super parte, in filio habente dignitatē episcopalem, quā alias xj. quia cū sui iuris efficiantur filij per tales dignitates, cessat Macedonianum, per d. authen. cōstitutio quæ per dig. & sic apertē sentit glo. etiam quo ad dānum filij debere reputari extra potestatem, cū nō posset se iquare beneficio Macedoniani in sui fauorē introducto: nec Bart. nec Bald. ibi faciunt mentionem de dicta glo. Ange. ibi non tenet illam regulatiter, imò tenet opi. Bart. esse regulariter veram, quòd dignitas non tollit beneficia, quæ competere dignitate remota, per dictam authen. sed episcopalis. unde

vnde concludit, quòd fili ofa. cōceditur aliquod beneficiū seu priuilegiū, quòd tenebit illud etiam in facto sui iuris per dignitatem: ita dicit Ange. in dicto §. in filio.

† Faciat etiam quod per prædicta posuit Cy. in d. auth. sed episcopalis. consuetudo est in aliquibus patribus, quòd si pater moriatur non habens filios in potestate, quòd dominus vel fiscus terre habeat bona sua iure manus mortuæ: quidam habet filium episcopum, qui per dictam dignitatē exit à patris potestate, dicit quòd non vendicabit locum sibi prædictum statutum, ex eo quia cū tractetur de commodo suo, videtur nō exisse extra potestatē patris. Idē expressē in dicto statuto Salice. & Bar. in dicta l. itē in potestate. licet nulla Cyni facta mentione & Bal. in d. l. apud hostes. idem eadem ratione & notabili, quia concessum priuilegium non tollit ius commune quod est vtile priuilegiato, per l. iij. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contra ta. † Per prædicta dicebat Bal. in l. Deo nobis. v. colū. versū. sed cōtra hoc. C. de episc. & cle. quòd filius monachus licet exeat à patris potestate, habet omnia iura suitatis & agnationis ac si remansisset in potestate paterna: vnde si moriatur non agnita hæreditate paterna, monasterium potest agnoscere: quia vt suus transmisit in monasterium. hæc ille. Est verum quod Angelus in l. sub conditione. ff. de libe. & posthu. tenuit contrarium: sed quòd monachus non sit suus hæres patris: ideo requiritur additio expressa, adeò quòd si decessisset hæreditate nō adita, monasterium ex potentia suitatis non succederet: sed opinio Bald. est verior, quam ibi sequitur Alexand. contra Ange. idem Bal. in l. cū in adoptiuis. per illum tex. C. de adoptio. Iacob. But. & Bart. in auth. si qua mulier. ij. col. de episc. & cle. & ibi Bal. & satis probat text. in d. l. Deo nobis. in quantum text. dicit, quòd monachus perinde succedat patri, ac si monasterium non fuisset ingressus. Allego ad hoc casum expressum in dicto §. illud. vbi tex. dicit, quòd retinet iura suorum liberatus à patria potestate per dignitatem: vnde testamentum, in quo est præteritus, erit ipso iure nullum, sicut in suo, secundū Ange. in d. §. illud. idem tenet Ange. in l. nepotes. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. scilicet, quòd nō tollatur existentia sui heredis, licet per dignitatem exeat à patria potestate. idem Bal. in d. l. nepotes. & in d. l. item in potestate. de dicta cōsuetudine manus mortuæ, de qua loquitur Cyn. in d. auth. sed episco-

- 27 palis. & Ang. etiā in d. l. nepotes. † Bene facit quod scribitur de filio Iudæi baptizato, qui per baptismū liberatur à patria potestate, vt dicit gl. not. in c. Iudæorum. xviiij. q. j. nā illud intelligitur quatenus eis est fauorabile, secus tamen quo ad damū, vnde à per cōstitutionem regni filiusf. masculi succedunt parēribus, idē in filio Iudæi baptizato: Andr. Sicu. in re. super rub. de testa. xciiij. col. Et pro maxima nouitate de hoc dicto reperio factā mentionē per eundē Andr. Sicu. in c. in præsencia. lvij. col. de proba. vers. mihi autem videretur. refert sic se cōsuluisse annis superioribus in persona cuiusdā Iudæi effectæ Christianæ, quæ fuerat filia Salamonelli de
- 28 Mesia habitatoris Ferrariæ. † Faciat etiā id quod dixit Gof. in d. auth. sed episcopalis dignitas. q. vbi tenderet in præiudiciū Episcopi, q. sit liberatus à patria potestate, tunc nō censetur sui iuris, sed in potestate. idem Nic. de Neap. in d. l. itē in potestate. refert fuisse quæstionē in Regno Apulic, vbi cōstitutione cauebatur, quod filiusf. nō succedat patri, nisi esset in patria potestate: modò decessit pater relicto filio episcopo. dubitatum fuit si deberet succedere patri: refert fuisse determinatū, quod sic, ex eo quia cēlebatur liberatus à patria potestate quātum ad commodum & fauorem nō aliās. Hæc omnia perpetuò notabis ad limitādā seu intelligendā hāc l. quæ cōtinet secundū iurē cōsuetudinariū, q. per cōtractum matrimonij filius liberatur à patria potestate, nam cū hæc sit quæ l. emancipatio legalis, intelligitur ad vtilitatē filij, sed quo ad incōmodum, secus: imò habetur tanquam si esset in potestate. quod in multis poterit ad practicā prodesse: perpetuò notabis, & sic deduxi millies in facto. † Sed vnum teneas mētī, quod nō reperies inter communes Doct. ad prædictorum limitatōnē, q. vbiq. filiof. attribuitur aliquod beneficiū propter suspiciōnē malorū morum, vt est beneficiū Macedoniani, vt in l. j. eiusdem tit. in prin. eo facto sui iuris per dignitatē. beneficiū tale nō competit. cū suspiciōnis ratio cesseret. hoc probatur ex gl. valde not. in l. j. §. in filio. ff. ad Mace. in quātum ibi glo. dicit, quod hodie corrigitur d. §. in filiof. qui per aliquā dignitatē exisset à patria potestate: nam tunc cessaret Macedonianum. & hanc regulā posuit Ang. ibi in fi. per d. gl. quod perpetuò tenebis menti ad multa. Vnde iura & doctrina Doct. quæ habet q. quādo filiusf. exit per dignitatem à patria potestate
retio

tētiōet priuilegiū seu beneficiū filiofa. concessum, intelligatur nisi ei esset cōcessum propter suspiciōē malorum morū: quia tale priuilegium cessabit eo facto sui iuris per dignitatem, cum iam cesset suspicio, iuuabit ad multa. Et ex hac cōclusionē inferas, qđ si aliquod priuilegiū filiis fa. est cōcessum, quod si per cōtractū matrimonij cessasset ratio, propter quā tale priuilegium cōcessum est, quod eodē modo cessaret priuilegium eo facto sui iuris per matrimoniū. † Prēdicta deter-
30minatio, quo attinet ad Macedonianū, firmatur ex quadam elegāti determinatione Inn. ab eo posita in c. quia plerique. de immu. eccl. quasi in fi. vbi monendo q. si aliquis princeps faceret aliquam cōstitutionem cōtra ius naturale, putā qđ dominia de vno in aliū trāsferantur sine causa: si cōstitutio in foro animæ sit seruāda, dicit ipse, videtur nobis qđ non, imō nec in foro iudiciali quod plus est, de cōsti. quæ in ecclesiārum. Imō plus videtur sibi, subdens quod etiā si cōstitutio sit iusta, & facta cum iusta causa, sed illa causa iusta cessat in casu de quo modo agitur, vel in foro animæ vel communi, tamen cōstitutio tantum restringenda est ad eum casum, vbi fuit iusta cōstitutio: Verbi gratia, iustacōstitutio, quæ dat exceptionem Macedoniani propter iustā causam, sed si certum esset, quod illa causa nō subesset, vt si in necessitate mutuas-
35set, peccaret qui se defenderet dicta exceptione Macedoniani, hæc fuerunt literaliter verba Do. Inn. vt moris mei semper fui in recitandis aliquorum opinionibus. cum ex infide-
40li recitatione sensus scribentiū in aliam sententiā multoties trahuntur, quā suæ fuerit intentionis. Abb. in d. c. quia plerique. in fi. quæstionis sequitur hoc dictum: dicit hoc esse singulariter notandum, cum hodie communiter muratur filiofa. ob iustam causam, nec dicit se vidisse nec auduisse tēporibus suis fuisse secutam mortem patris ex tali mutuo: vn-
45de saltem in foro pœnitentiali cessare debeat hæc exceptio Macedoniani: & sic posset denunciare filius fa. ratione peccati in foro ecclesiastico: putat sic limitandum esse Bar. in extrauagan. ad reprimendam in parte denūciationis, quod refert notandum. & hanc conclusionem reperio secutum esse Alexan. de Imol. in Apostillis ad Bar. factis in l. prima ff. ad Macedonianum. Cerrē licet communiter vidi hoc dictum Innocen. allegatum ad hanc partem, tamen malē & inad-
50uertēter ad hoc propositum allegatur, imō rectē intueti ipse

residet in opi.contraria: quia postquam recitauerat antè dictam opin.in fin.subdit hæc verba: quidam tamen alij dicūt, q̄ ex quo est facta constitutio, licet sit cōtra ius naturale, dūmodo iusta causa fuerit constitutionem illam faciendi, licet postea eueniat casus vbi cesset causa iusta, tamen constitutio est seruanda, quę generaliter fuit facta: non potuit enim, nec fuit etiam expediens, omnes articulos sigillatim comprehendere. ff. de legi. l. nō possunt. nisi talis casus qui à iure excipiat. hęc ille. vbi apertè sentit non cessare constitutionē, licet eueniat casus particularis, in quo cesset causa, propter quam facta est. Cogita, quia non est materia præsentis commentii huius l.

31 † Nota secundò ex verbis literæ ibi, *si padre o madre*, iungendo alia verba quæ paulò pōst subsequuntur ibi, *tal pleyto no vala*, inferri duo: Primum quia pactum seu contractus celebratus inter patrem & filium in potestate constitutū non valet. idem in hoc statutum est de iure ciuili in §. item inutilis. insti. de inu. stipu. l. is nulla. ff. de iud. l. actiones. ff. de act. & ob. cum vulgaribus. & quomodo hoc intelligatur in mutuo, deposito, in emptione quomodo & quando valeant vel non inter patrem & filium, tractat eleganter Bar. in l. frater à fratre. ff. de condi. inde. cum aliis non prohibetur filius fa. contrahere, imò ad hoc habet legitimam personam. l. & hæc redi. §. filia. ff. de pac. l. filiusfam. ex omnibus. ff. de act. & obl. l. si. ff. de verb. ob. bene tamen oritur naturalis obligatio inter patrem & filium, vt est casus l. frater à fratre. ff. de condi. inde. etiam in donatione inter eos celebrata, vt firmat Bar. ibi in fin. quæstionis.

32 † Ex quo potest inferri ad quæstionē quotidianam, quòd donatio inter patrem & filium licet non valeat, tamen si iuramentum interueniat ex parte donantis, promittens pater seruare donationem & non venire contra eam, valebit talis donatio inter patrem & filium in potestate constitutum, hoc est de mente Bal. in loco vulgato, scilicet in l. irritam. quasi ad fi. C. de vfur. pro dona. mouetur, quia iuramentum est de iure naturali, quo iure non curatur patris potestas: sed constat, quòd inter patrem & filium oritur obligatio naturalis, vt in d. l. frater à fratre. vnde arguit, sic oritur obligatio naturalis ad dandum, ergo dari potest, & sic dominium transfertur, aliàs sequeretur quòd illa obligatio naturalis esset inanis

Inanis & vacua: quod est absurdū, vt l. j. C. de nudo iure Quirit. prætereā ista naturalis vestitur iuramento per legē sacræ scripturæ, quæ lex potentior est qualibet patria potestate: cū nulla constitutio humana si potentior diuina. auth. sed episcopalis dignitas. C. de epis. & cle. sic residet.

Idem tenet Bal. in sua solēni repe. l. ij. ff. de iureiur. in l. xij. col. ver. iuxta prædicta signo aliam quæstionem. & ibi nullum fundamentum alleg. hanc conclusionem firmat Alexā. in l. si donatione. C. de colla. in v. col. ver. vtrum autem donatio. principalia eius fundamenta sunt quæ adduxit Bal. in d. l. irritam. quæ paulo antè recitauī, licet Alex. ponat illa tanquam à seipso. idem consuluit in consi. xx. in iij. volu. consiliorum. ij. col. vbi quasi eadem verba profert, quæ protulerat in d. l. si donatione.

† Soler per Modernos allegari ad hoc Bal. in l. si donatione. C. de colla. in ij. col. versū. sed quid si pater. sed rectè consideratus, non infert sua cōclusio, nec quæ ad hoc propositū: nā ipse mouet quæstionem, Si pater donauit filio ob benemerita, & iurauit merita præcessisse, vtrum per tale iuramentum probentur merita? & sic in quæstione sua non fuit donatio simplex, nec iuramentum fuit appositum super donatione, sed super meritis: & donatio ob merita valet ex se inter patrem & filium, vt in auth. vnde si parens. C. de inof. test.

† Prætereā ex iuramento præstito inter patrem & filium indistinctè oritur efficax obligatio, si iuramentum aliquid turpe non cōtineat, probatur in c. cum iuramento. de homi. & ibi per Doc. & in c. quamuis pactum. de pac. lib. vj. Est verum quod Pau. de Cas. in quodam consilio suo nume. 103. incip. dominus Vbertus. consuluit contrarium motus, quia si quis donaret sibi metipso cum iuramento, non valeret donatio. c. si. in fi. de insti. & ar. l. ij. ff. de stip. ser. & l. Vranus. ver. sed cū duo. de fideiuf. ita non debet valere quādo pater donat filio: & per alia fundamēta, quæ latè videre poteris, quorū aliqua reassumit Alexan. in d. l. si donatione, vbi sequitur opi. Bar. contra Pau. Sed opinio supradicta est communior, quam etiam videtur sequi Io. And. in addi. ad Spe. de testam. ver. pono filius. & Abb. Sicu. in c. cū contingat. pe. col. de iureiur. Bal. in quodam suo consil. incip. Ad euidentiā præmitendum est. idem consuluit Alex. in consi. viij. in ij. vol. quasi per eadem fundamenta. Hæc conclusio firmatur ex his, quæ

Bar. dicit in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. in v. col. vers. vj. dixit concludens: quod i ubi ex conventionem facta inter partes oritur obligatio naturalis, vt in §. alteri. l. stipulatio ista. ff. de verbo. oblig. & in pacto nudo, putat quod de iure canonico talis conuentio valideretur per iuramentum, ergo cum ex donatione facta inter patrem & filium oritur obligatio naturalis, validabitur iuramento: satis etiam probat tex. in d. c. quamuis pactum.

Et in terminis expressè de hac donatione inter patrem & filium reperio eundem Bal. in d. repe. l. ij. ff. de iureiur. in lix. col. vers. collige ergo, quod i aliquando iuramentum dicentem, quod quando pater donat filio in potestate, & iurat, valet talis donatio iure canonu, mouetur ex hac regula, quod quando iuramentum est contra legem prohibitoriam & contra publicam vtilitatem secundario, tunc de iure civili non tenet iuramentum, sed de iure canonico bene tenet: & sic residet quasi in effectu cum Bar. in d. l. si quis pro eo, scilicet quod de iure canonico valet talis donatio. Concludo ergo communem opin. esse, vt valeat donatio inter patrem & filium cum iuramento.

- 35 † Prædicta intellige & limita ex quadam celebri conclusione Bal. ad hoc propositum non gustata ab aliquo, quem viderim: nam si in tali donatione apponatur iuramentum simpliciter, licet teneat donatio, vt antehac discussum est, tamē non irrevocabiliter, imò potest reuocari per patrem donantem vel filium, sicut potest donatio causa mortis reuocari: quia iuramentum simpliciter prolatum intelligitur secundum naturam contractus. l. si stipul. §. vtrum. de vsur. & ff. de dam. in fec. l. damni infecti. ver. & quod in stipulatione. & in dubio nō videtur quis se arctare, nisi quatenus habet necessesse, & quatenus importat actus qui geritur, de pig. act. l. solutam §. pe. vnde si contractus est reuocabilis, videtur iuramentum reuocabile, si autem donans pater iurat non reuocare, tunc valet donatio, nec reuocari poterit: quia est contra ius quaesitum, de dona. cau. mor. l. vbi ita donatur. & facit quod not. de condi. ob cau. l. si pecuniam. in prin. in gl. parua, quæ dicit, vt quia iurauit. l. in eadem. ff. ex quib. cau. ma. nec obs. quod not. in c. si. de procu. lib. vj. quia ibi non erat ius quaesitum, cum procurator eligatur vt merus minister, nō vt cōmodum sentiens. hæc fuerunt elegātia verba Bal. in d. repe. l. ij.

l.ij. ff. de iureiur. l. xij. col. ver. iuxta prædicta signo aliâ quæstionem quæ perpetuò nota, nam attulit mihi hæc doctrina commodum & honorem, licet fundamenta eius nunquam mihi placuerunt, nec rectè intuenti concludunt: & in veritate dubito, si in meo libro sit Bal. corruptus: & hoc quo ad primum, quod inferitur ex dictis verbis: quia hæc est materia larga & communis, remitto ad loca vulgaria.

† Secundum est, quod inferitur, quod non valet contractus factus à filia seu filio cum matre & in fauorem matris, si tales filios haberet sub potestate & gubernatione sua: quod videtur intelligendum in præiudicium filiorum propter impressionem, super qua hæc lex videtur se fundare in verbis in l. contentis ibi, *y les hijs q'eren haer*, ratio poterit esse, quia tunc lex non bene confidit de libera voluntate & spontanea filiorum, cum sint sub eius potestate, & gubernatione, & in domo sua, ut statim dicam: & mirum est non esse ad hoc ponderatam hanc l. per aliquem post illantium hunc librū. quod tenebis menti perpetuò.

Plus probat iste tex. in fin. ibi, *esto valenles hñes varones ca pleyto que haga hya por casar*, &c. quod dispositio l. ante factæ habeat locum in filiis: sed filia scemina licet non sit sub paterna vel materna potestate vel gubernatione, siue sit vidua vel virgo, etiā si sit ætatis perfectæ, si cōtrahat cum patre vel cum matre, nihil valet pactū nec cōtractus: quod omni modo est contra dispositionem iuris communis: propterea hæc verba coadiuuāt multū intellectum à me superiùs datum ad hanc l. nec ista verba possunt rectè seruire intellectui cōmuni, ut sumatur hæc patria potestas pro ea quæ consistit in iure.

Ex quibus verbis videtur, quod verus intellectus & recta intentio hanc l. contentis est præsumere impressionem inter parentes & filios, & maximè filias tanquam imbecilliores. Vnde disponit iste tex. quod non valet contractus factus inter patrem vel matrē cum filiis suis, dum tenent eos in domo & sub gubernatione sua, nisi habeant domum distinctam, & sint coniugati, & ætatis perfectæ, & administrent bona sua per se, vel si sunt extra paternam & maternam potestatem, & extra domum suam, & hoc in filio, in filia nullo modo valet, dato quod sit vidua vel virgo, si coniugata, cum licentia mariti, non aliās. Ratio huius decisionis videtur esse illa, de qua in l. j. §. quæ onerandæ. ff. qua.

re. act

rer. actio non datur. cum aliis vulgaribus. scilicet timor reuerentialis patris & matris, & quædam impressio præsumpta, eò quia habent in eos subiectionem quandam, cum habent eos in domo & sub potestate & gubernatione sua: quod aperte probatur ex verbis istius l. quæ dicunt, *en poder del padre, o de la madre*, & ibi, *e los hijosieren haçer*. quæ verba denotant quandam præsumptam impressionem. & ibi, *ouieren su casa departida*. Coniekturatur hæc mens legislatoris ex diuersitate, quam facit inter filium & filiã: quia filia omnino prohibetur cõtrahere indistinctè cum patre vel matre, dato quòd sit extra potestatem & gubernationem eorum, non sic in filio: nam nulla melior ratio potest assignari, quàm imbecillitas mulierũ, in qua etiam minor impressio & metus sufficit, quàm in viro: vt dicit gl. vulgata in c. cum locum. de sponsa. Ex prædictis videtur determinare hæc l. illam q. vulgarissimè cõtatam apud vtriusq; iuris scribentes, vtrum reuerentia paterna inducat iustum metum? de quo per glo. in d. §. quæ onerandæ. & ibi Doct. quia multi tenuerunt quòd si filius contrahat cum patre & ad eius vtilitatẽ, rescindatur contractus propter timorem reuerentialem præsumptum, quam opinionem firmat Bald. in l. interpositas. ij. col. C. de transac. habendo talem timorẽ pro iusto metu, per d. §. quæ onerandæ. & per l. penult. ff. de furt. idem ibi Salic. in l. transactio. C. de transactio. Roma. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimo. per l. si patre cogente. ff. de ritu nup. Bal. in §. item sacramenta. de pace iu. fir. tex. singularis, & ibi Anto. in c. cum virum. de regu. Bal. in l. pactum quod dotali. ij. col. C. de colla. & in l. j. fi. col. C. de bo. mat. glo. singularis in c. patris clericus. xx. quæst. iij. quam ad hoc commendat Imol. in d. §. eo autem tempore. ff. soluto matri. dicens non esse alibi dictam glo. alij fuerunt in opinionẽ contraria, quos his transcribere esset superfluum canonistę maximè Andræ. Sicut in c. causam matrimonij. de offic. delega. exaltans se in multiloquio, secutus morem suum. Mibi occurrit hæc quæstio disputanda in ciuitate Hispalensi inter monasterium sanctę Marię de Carmona, & quendam militem illius ciuitatis nomine Petro Mexia, super quadã opulentissima hæreditate cuiusdam monialis sororis dicti Petro Mexia, quę erat montalis dicti monasterij, & volebat succedere monasterium patri dictę monialis: contra quam oponebat

ponebatur dicta renuntiatio, quam ipsa fecit de hæreditate paterna, dum pater viueret. Fuit quæstio satis altercata in consilio regum. scripsi super ea latissimè, remitto ad per me latè scripta in dicta quæst. & est in meis consiliis xvj. incip. In splendida ciuitate Hispalensi. vbi pulchra hinc inde fortè, quæ alibi non tanta nec talia scripta reperiēs. Et vltra ibi scripta videretur hoc determinatum per hanc legem, scilicet quòd si filij sunt in domo parentum sub eorum potestate & gubernatione, non valeat tam cum patre quàm cum matre, nisi essent coniugati, & haberent gubernationē bonorum suorum, & domum distinctam, & sunt perfectæ ætatis: quia tunc licet in domo patris vel matris, valebit: vel si sunt extra suam potestatem & gubernationem, idem hoc limitat hæc lex, nisi in filia: quia tunc indistinctè non valet cōtractus ab ea factus cum patre vel matre, nisi esset coniugata, & tunc cum licentia mariti, & dispositio huius l. in hoc est noua & famosa: & ex illa si teneremus quòd indistinctè cōtractus factus à filia cum patre vel matre nullo modo valeat, esset inducere quamplures legum correctiones: ideo recurre ad vsum, qui est auriga legum huius fori.

† Nota vltèrius istum text. ibi, *E si fuere casada*, &c. quòd 37 mulier coniugata non potest facere contractum sine licentia viri: & sic obseruatur in practica. est casus in l. maguer. infra eo. iij. tit. de las deudas. vbi hic articulus venit proprius examinādus: ibi Deo concedente examinabo. Sed ad vnum aduerte, in quo iste text. est valde singularis, scilicet quòd etiam vbi filia contrahit cum patre vel cum matre, non valet cōtractus sine licentia mariti: & in hoc est singularis hæc l. ad extensionem dictæ l. maguer. Infero hunc tex. esse famosum in hoc contra quoddam elegans dictum positum à Bald. in l. pactum. C. de colla. in xxj. q. vbi firmat ipse quòd si statutum disponit, vt mulieres non possint contrahere sine cōsensu duorum propinquorū etiam cum iuramento, quòd si filia renūciat patri, fortè ius successionis, vel aliquid, quòd valet talis renūciatio etiam sine consensu dictorum propinquorum: nam propter naturalem affectum plurimum videtur patri esse concessum, arg. l. Aurelius. §. Titius testamento. ff. de libe. leg. & l. quidam cum filium. ff. de hæred. instit. sed si cum aliis remotioribus contraheret, deberet seruari dictum statutum de contractibus etiam in distantibus. lege, **Mauiā.**

Matrui. §. j. solu. matrimo. l. iij. §. per contrarium. ff. de contra. iu. tute. quia cum tale statutum prouidet imbecillitati mulierum, etiam ad renuntiationem extendi debet. l. doli. §. per diuersum. ff. de noua. de ma. uo. si iudex. hæc fuerunt uerba Bald. satis singulariter concludentia, quod si per formam statuti requiritur autoritas seu consensus propinquorum in contractibus mulierum: non requiritur talis consensus, ubi mulier contrahit cum patre suo, ex quo propter naturalem affectum non est de eo præsumendum quicquā in præiudicium filie actutū: quia lex plurimum confidit de patre, & ei plus confidit quā alteri: argumento l. si furioso puberi. ff. de cura. furio. & l. nec in ea. §. si. ff. de adult. & hoc dictū sequitur Ludo. Rom. in l. si quis mihi bona §. quod si mandauerit. ff. de acquir. hæred. & secundum illud consuluit expressè Alexand. de Imol. in consi. xxi. iij. volu. consiliorum post Ioann. Baptis. de Gazialupis de sancto Seuerino. Certe hic est casus expressus in contrarium, nam apertè hic disponit tex. quod etiam si filia fa. contrahat cum patre: si est coniugata, nil valet contractus, nisi interueniat licentia mariti: quod perpetuò tenebis menti, quia importantissimū est, nec ab aliquo reperies ad hoc ponderatum hunc text. Item per istum tex. limitatur doctrina quædā, quam ponit Domi. in c. quamuis pactum. in ij. col. de pactis. ubi tenet, quod dispositio c. quamuis pactū. obrinet etiam si fiat pactum de non succedendo, postquā filia est tradita nuptui, secundum Ioan. Andr. & Archi. nam illud est verum, si fiat cum licentia mariti; aliās secus. † Adde etiam quod matrimonium non solum operatur hoc, scilicet quod faciat filios exire à potestate parentum, imò supplet ætatem, & facit filium seu filiam censerī ætatis perfectæ ad illos obligādos ex mutuo. ista est l. singularis. in ll. styli, in l. duocentesima octaua, quæ incipit. *Todo de uolo.* & ibi lex loquitur generaliter, & postea in fine uidetur se referre ad contractum mutui: tamen si contraheret cū patre, nō censeretur maior, licet sit coniugata, ut probat tex. hic, maximè dum est in domo paterna: nam hic tex. ultra id quod sit coniugata, requirit quod sit maior xxv. annis, quando est in domo paterna: quod nota. & in practica hucusq; non vidi obtentum per matrimonium censerī maiorem filium vel filiam. Vltius tene menti istam l. quod cum per contractum matrimonij filij exeant à patris potestate,

state, cessabunt omnes effectus per talem emancipationem legalein, quos inducit patria potestas, qui cessant per emancipationem, vel quouis modo filij efficiantur sui iuris.

† Sed ad vnum aduerte quotidianum regulariter, quando 39 pater dotat filiam suam ex dote profectitia: si filia est in patris potestate, actio de dote est communis patris & filie, nec filia potest aliquid in praiudicium patris. iste est casus in l. ij. §. quod si in patris. ff. soluto matrimo. tamen si morte vel emancipatione filia efficiatur sui iuris, nuptiis contractis, & mutuò cohabitantes, tota actio integra de dote efficitur proprium matrimonium suum, & consolidatur in eam tota actio. iste est casus nota. in lege, vnica. §. videmus. C. de rei vxor. actio. vnde cum hodie per contractum matrimonij filia efficitur sui iuris, nuptiis contractis, eo ipso videtur quod tota actio de dote consolidatur integrè in ipsius persona, & efficitur proprium eius patrimonium dos profectitia. adeo quod nulla communio in dicta actione de dote remanet patri cum dicta filia sua, per istum text. quod ad multa reperies esse grandis efficaciz. Specialiter ad istam quæstionē, vtrum in dote profectitia adulterium filie praiudicet patri, nam Bald. in l. si dotem. C. de iure do. post glo. ibi, tenuit, quod non, etiam si pater nihil sit stipulatus, secundum Bald. ibi, licet glo. contrarium alij sunt in contraria opinione, imò quod etiam si nihil sit stipulatus praiudicet patri adulterium filie: inter quos est ibi Salic. & Imol. & Cyn. in l. ij. quod si in patris. ff. soluto matrimo. per Canonistas in c. quod plerunque. de dona. inter virum & vxor. & cum haberem quæstionem de facto in causa valde arduissima inter illustres viros Ducem de Medina Sidonia ex vna parte, & Ducem de Medina Cæli ex altera: multa allegavi ad vtramque partem valde notanda, finaliter sustinui hanc partem. Scilicet quod praiudicet, & videri meo iste tex. reddidit fortissimam hanc opinionem: nam cum filia per contractum matrimonij efficiatur sui iuris, consolidatur in eam integra actio de dote, & efficitur proprium patrimonium suum, & sic tanquam bona propria, perdit dotem propter adulterium: quod nota, & tene menti: & vide de hoc. & de his in dicta allegatione, quæ posita est inter mea consilia in consilio v. in xij. col. incipienti, Inter illustrissimos viros.

Finis.

Rodericus.

Incipit

RODER. SVAR. IN L. I.
INCIPIT LECTVRA

*l.j. titulo vj. Libro ij. incipit,
Todo home.*

SVMMAR.

- 1 Matrimonium quo iure inuentum est.
- 2 Amphion Thebanorū rex matrimonium approbavit, vagas con-
iunctiones reprobans.
- 3 Leops apud Athenienses, primus marem femina matrimonio
iunxit.
- 4 Filij naturales, qui propriè dicantur.
- 5 Concubinatus qualiter probetur.
- 6 Nati ex liberta, quæ ut concubina habetur, censentur naturales.
- 7 Ancilla. quando in seruitute est, antequàm manumittatur, con-
cubina esse non potest.
- 8 Ignorantia in concubinato an faciat filios naturales.
- 9 Nati ex matrimonio clandestino, an per subsequens matrimo-
nium in facie ecclesie contractum legitimentur.
- 10 Operam rei illicitæ danti imputantur omnia, quæ præter volun-
tatem suam sequuntur.
- 11 Filij spurij, qui propriè dicantur.
Sacerdoti concubinam habere non licet.
- 12 Spurij & naturales, qualiter parentibus succedant.
- 13 Filius naturalis, existentibus legitimis, non succedit in testamen-
to, nisi in quinta, quam ei pater relinquere potest.
- 14 Naturalis per quoscunque sui patris heredes alendus est.
- 15 Extensio singularis ad authen. licet. C. de natural. lib.
- 16 Nepotes legitimi ex filio spurio vel naturali succedunt auo.
- 17 Patri culpa, per quam exheredatur, nepoti non noceat.
- 18 Relictum ab auo nepoti legitimo ex filio incestuoso factum non
valet.
- 19 Bona contrahentium incestas nuptias confiscantur.
- 20 Dilectio, ex propriè causam proximam, non remotam denotat.
- 21 Spurius omnino paterna hereditati incapax est, tam ex testa-
mento, quàm ab intestato.
- 22 Modus relinquendi filio spurio.
- 23 Pater usque ad quam quantitatem filio spurio pro alimentis re-
linquere possit.

Legas

- 24 Legatum alimentorum filio spurio relictū, an ad heredes transmittatur.
 25 Proprietas an in legato alimentorum veniat.
 26 Legatum alimentorum debet estimari secundum etatem legatarij.
 27 Filius spurius an succedat matri.
 28 Coitus à lege temporalis damnatus quis dicatur.
 29 Filius clerici an succedat matri.
 30 Sacerdotis filius patri nec matri succedit.
 31 Filius concubina & clerici in minoribus constituti, beneficium habenti, non legitimatur per subsequens matrimonium.

Via hic tractatur de naturaliū successionē, opere pretium erit videre, qui dicantur filij naturales: & ut videas à fontē, considera quòd fuit quoddā ius naturale primæum, quod fuit nimis corruptum, & (quod ita dixerim) bestiale, nulli coartatum rationi: & secundum hoc non fuit differentia liberorum: sed ex quacūq; cōiunctione & in cōcupiscencia nati, legitimi efficiebantur: hoc est quod vult dicere text. in §. natura. qui. mo. na. effi. sui. colla. vij. vbi inquit Imperator, natura siquidē ab initio dum de filiorū procreatione sanciret. scriptis non lū positis legib⁹, omnes similiter quidē liberos, similiter autē produxit ingenuos: primis nāq; parētib⁹, primi filij similiter quidē liberi, similiter autē legitimi à creatura fiebāt, &c. & in §. illud. eiusdē auth. ibi, non enim fuit in principio, quādo natura hominibus sanciebat sola, antequā scriptę pro cederent leges, quādā differentia naturalis atq; legitimi, sed primis parētib⁹, primi filij ipso processu nati legitimi sunt. eadem verba ponuntur ad literā in §. liceat. qui. mo. effi. legi. colla. vij. Hoc est quod Tullius scripsit in proœmio Rherorice antiquæ, dicēs fuisse quoddā tēpus, quo magis homines passim bestiarū modo vagabantur, & sibi victu ferino vitam propagabāt, nec rationē animi quicquā, sed pleraque viribus corporis administrabāt: nondū diuinæ religionis, nō humani officij ratio colebatur, nemo nuptias viderat legitimas, nō certos quisquā inspexerat liberos. Et intantū vivebāt bestialiter homines ætate illa prima, quòd credebāt carere parētib⁹, & se ex arboribus natos dicebant: ut luue. in vj. Saty.

Quippe aliter tunc orbe nouo calōque recenti
 Vivebant homines, qui rupto robore nati,

Compositisque luto nullos habuere parentes. Virgilius
Génisque virum truncis & duro robore nata. & Statius Ar-
chades primos in orbe fuisse homines dicit: vnde
Archades hinc veteres astru lunaque priores
Agmina fida datis nemorum vos stirpe rigenti
Fama satos, cum prima pedum vestigia tellus,
Admirata tulit nondum arua, domusque, nec vrbes
Connubisque modus, quercus, laurique ferebant:
Cruda puerperia ac populos umbrosa creauit
Fraxinus, & fata viridis puer excidit orno.

Nos antiquissimos mouit ad hoc opinandum, quia ut ait ipse Iuuenalis in principio Satyræ Cū frigida paruas Præberet spelūca domos, ignemque, larémque; Et pecus, & dominos cōmuni clauderet umbra, Syluestre mōrana thorum: cū sterneret vxor Frondibus, & culmo, vicinarūque ferarū Pellibus. Et sic cū prisca abruptas rupes in viasque syluas passim colerent, nec tuguria, nedum domos habitarent, & ferarū ritu degerent scēminē in rupibus saxorumque criptis, & nimia vetustate cauis ac cameratis arboribus scetus emitterentur rudi & ignaro adhuc humano genere: illaciter (ut libido tulerat) facientes ad eos infantes respectando, ex petris atque arboribus erumpentes inde editos esse putauerū. Sed dolendū est magisque dolendum: at si fieret, posset fontibus lachrymarum rigandum quo illo tempore pudicitia morabatur in terris, ut idem Iuuenalis ait.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, visamque diu, cum frigida paruas
Præberet spelunca domos &c. Sed ait ipse quod iam recessit
iustitia atque pudicitia ad superos: Inquit enim
Paulatim deinde ad superos Astræa recessit
Hac comite. Et Hēlio. In Geor. pudorē & indignationē in
cælum migrasse scribit in ætate argentea. & Ouid. j. Met.
Victa iacet pietas & virgo cade mactantes
Vltimā celestiu terras Astræa reliquit. Vnde
Omne aliud crimen mox ferrea protulit atas,
Viderunt primos argentea secula machos. Nec tēporibus no-

stris ista desunt: imò, q̃ deteri⁹, illo Græcorū prouerbio plerique abutūtur, sc. amicorū omnia esse cōmunia: eā cōmunionē ad vxores vsq; prorogātes. Fuit & aliud secūdū tēpus & ius naturale, q̃ gētiū dici pōt coarctatū aliqua rōne, q̃a nō passim ad

ad omnes homines vagabantur, sed ad certam coniūgebantur: & pro tunc nulla solennitas matrimonij inducta fuit: & de hoc iure nascuntur naturales, sic dicti, quia naturali coniunctione producti: sed non legitimi, quia iuris dignitatem vel approbationem à iure non habent: hoc est quod vult dicere tex. in l. item legato. in § parui. ff. de lega. iij. vbi tex. dicit, quòd inter vxorē & concubinam in sola dignitate est differētia, scilicet inspecto iure naturali: & isti ideo nō sunt legitimi: quia nō sunt geniti secundū instituta & solēnitatē iuris ciuilibis & canonici. Ius ciuile hāc cōiunctionē nec approbat nec reprobāt, sed tolerat. hoc est quod dicit tex. in l. in concubina tu. ff. de cōcu. in fi. quia cōcubinatus ex lege nomē assumpsit. extra pœnam legis est: quasi dicat, nō est in prohibitione legis: hodie iam concubinatus reprobatus est, & accedere ad concubinam omnis prohibetur, nec tenere permissum, imò reprobatum est c. meretrices. & c. dicat aliquis. xxxij. q. iij. & glo. in d. l. in concubinato. & hodie per leges regni nostrī imponuntur diuersæ pœnæ contra concubinos. & contra eos facit c. nemo. xxij. q. iij. & pulchrè vide beatū Thomā in iij. scripto distīn. xxxij. articulo iij. vbi disputat, si habere concubinam esset contra legē naturæ: & subdit in respōsione ad primū quod ingentibus quantū ad multa lex naturæ obfusata erat: vnde accedere ad concubinam malum nō reputabant, sed passim fornicatione quasi re licita utebantur, sicut & aliis quæ erant contra cærimonias Iudæorum, quamuis non essent contra leges naturæ: & ideo Apostoli immiscuerunt prohibitionem fornicationis cærimonialibus propter discretionem, quæ erat in vtroque, inter Iudæos & Gentiles. sed ait pulchrè Thom. ibi, quòd ex prædicta obscuritate, in quam inciderunt Gentiles, Deo debitā gloriā non reddentes, vt dicitur Roma. j. lex illa processit, & non ex instinctu legis naturæ: vnde prævalente Christiana religione lex illa extirpata est. Et etiam hodie à iure ciuili per ius Authenticorum videtur quodammodo reprobatus concubinatus, vt in auth. de leno. & de incestis nup. vbi dicit Imperator quòd est amator castitatis. & vide Bartol. ff. de concu. in l. in concubinato. † Fuit & tertium ius positiuum approbans expressè coniunctionem matrimonij cum solennitate legis initi, de quo loquitur text. insti. de nup. & C. per totum. & filij nati ex tali matrimonio dicuntur naturales & legitimi

naturales, dicti à consuetudine, quæ est de iure naturali. l. j. §. ius naturale. ff. de iusti. & iu. j. distin. ius naturale. insti. co. in prin. vbi iura dicunt; maris & foeminae coniunctio, quam nos matrimonium appellamus. de his filiis loquitur xxxij. q. iij. c. fina. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. legitimi dicuntur, quia nascuntur ex muliere vnica indubitato affectu habita ex matrimonio secundum iuris solennitatem celebrato; & ideo vocatur legitimus & naturalis & dicit glo. insti. de iure natu. in prin. quod matrimonium fuit inuentum de iure naturali, sed iure gentium receptum est, & sic vsu receptum est à iure gentium: sed quo ad formam & solennitatem est de iure positiuo: & quod inuentione sit de iure naturali, est casus in l. j. in §. ius naturale. ff. de iusti. & iu. & in d. §. j. insti. de iure natu. & j. distin. c. ius naturale. sed nulla solennitas matrimonij illo iure inducta fuit, vt constat ex dictis iuribus: sed hæc fuit inducta per ius ciuile & canonicum, vt patet per totum insti. de nup. & de pa. potes. & extrà de sponsa. quia de dicto iure naturali non erat inducta dicta solennitas hodie requisita, vt patet ex d. §. ius naturale. vbi tex. dicit, solummodo maris & foeminae coniunctio, quã nos matrimonium appellamus. Et quod matrimoniũ sit de iure naturali vltra prædicta probatur viua ratione: nam quodlibet indiuiduum cupit à natura conseruari, & desiderat perpetuitatẽ: sed considerat natura esse impossibile in eodem indiuiduo, iuxta illud, Statutum est hominibus semel mori: ideo quod non potest in indiuiduo, desiderat hanc perpetuitatẽ conseruari in eadem specie, & sibi proximiori, hoc est in filio, qui est eiusdem speciei, scilicet homo & nimis propinquus sibi: id casum famosum de hoc in l. lege duodecim tabularum. C. de legi. hæc. in prin. ibi, cum natura vtrumq; corpus edidit, vt maneat suis vicibus immortale, & alterum alterius auxilio egeat: & vno semoto, alterum corrumpatur: hoc est quod Aristoteles & eius cõmẽtator aiunt in ij. de Anima, Quod enim nõ potest saluari in indiuiduo, natura quæ generare nõ cessat, saluat in specie. vt idẽ Bal. etiã in d. l. lege. vnde insti. in quodam naturæ inuitantur homines ad procreationem prolis. Sed certũ est, quod si coniunctio nõ esset ad vnũ certũ, & licitũ esset hominẽ indistinctẽ vagari ad quascũque, essemus incerti, si hoc indiuiduũ, scilicet filius ex nobis descendisset: vnde non immeritò natura suauit, vt vnã habere-

mus causa procreande sobolis. l. isti quidam. in si. ff. quod me. causa. ibi. cū pro affectu parentes in liberis magis terreamur. vnde recte colligitur instinctu naturæ & à iure naturali matrimonium esse inuentum, vt iura testantur.

† De hoc laudatur apud Poëtas Amphion Thebanorum Rex, quod tempore suo matrimonium approbavit, reprobās alias vagas coniunctiones: vt Horatius in Poëtria.

*Dactus & Amphion Thebana conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet: fuit hac sapientia quondam,
Publica priuatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis.*

† Et refert Iustinus abbreviator Trogi Pompeij, quod Athenienses ante Deucalionis tempora regē habuere Cero-
pem, quē (vt omnis antiquitas fabulata est) biformē prodidē-
re, quia prius marē & feminā matrimonio iunxit. hæc Iust. lib. ij. Et vtrum habere plures vxores esset contra ius natu-
rale, & de multiplici iure naturali vide pulchre beatū Tho. in iij. scripto distinc. xxiiij. art. j. et ij. Imò matrimoniū videtur à iure diuino statutum & inuētum in statu innocen-
tiæ in Paradiso deliciarum tempore quo Adam & Eva primī parentes creati fuerunt, vt voluit glos. per omnes approbata in summa xxvij. q. j. Et Genesis i. c. ij. ad finē, vbi dicitur quod cū obdormiisset Adam, Deus tulit vnā de costis eius, & repleuit carnem pro ea, & ædificauit dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem. & adduxit eam ad Adā: quam, cū vidisset, ait: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur virago, quoniā de viro sumpta est: quam ob rem relinquet homo patrem suū & matrem, & adhærebit vxori suę, & erūt duo in carne vna. vt hæc trāsum-
ptiue habentur xxij. q. ij. §. his ita. facit c. gaudemus. de di-
uor. & c. debitum. de bigamis. & super his notabi. scripsit Io. Andreę. in Rubri. sine culpa. de regu. iuris. in mercu. à quo ha-
buerunt qui scripsere post eum: & vide Bartol. in l. in con-
cubinato. ff. de concubi.

Hoc præsupposito deueniendum est ad quæstionem, sci-
et, qui dicantur propriè filij naturales: & dico quod ad hoc
ut aliquis dicatur filius naturalis, requiritur qd sit natus ex
cōcubina vnica & recte in domo: & quod ambo sint soluti,
ita qd inter eos potuisset esse matrimoniū: ita dicit Specu. de

success. ab inte. §. j. in ver. nunc de naturaliū. idē Azo in sum-
 ma. C. de nat. lib. dicit quòd filij naturales solū dicuntur na-
 ti ex cōcubina vnica in domo retenta cū indubitato affectus
 & gl. no. in c. nisi cū pridē. de renū dicit in parte, māzeres,
 quòd filius naturalis dicitur ille qui natus est ex concubina,
 quæ tenetur in domo, quasi loco vxoris, & vnica. & Ant. in c.
 per venerabilem. xij. col. qui fil. sint leg. ver. an autem. tūc di-
 cit quòd licet nati ex soluto & soluta appellentur naturales
 ex cōmuni vsu loquēdi, tamē propriē naturales sunt nati ex
 cōcubina vnica & retēta in domo. & idem ibi Abb. & hoc est
 quod voluerūt Bar. in repe. l. in concubinato. de cōcu. & gl. in
 c. tāta. qui fil. sint leg. circa prin. & aliquid per Bar. in l. sūo. de
 his qui. vt indig. dicētes quòd omnis ille qui nō est natus ex
 cōcubina vnica retēta in domo, dicitur filius spurius. Est ve-
rum quòd est altercano, si requiritur cohabitatio amarij &
concubini, ad hoc vt filius sit naturalis: nā Bal. in auth. licet.
 C. de nat. lib. dicit quòd aliqui dicūt, quòd requiritur cohabi-
 tatio, aliqui non: sed sufficeret quòd sit vnica, & solutus cum
 soluta: & sic nil affirmat, sed remittit se ad Spec. de success. ab
 intest. cuius verba suprā retuli, sed glo. hoc affirmat in l. in
 concubinato. la primera. ff. de concu. quæ dicit, quòd ad hoc
 vt verē dicatur concubina, requiritur cohabitatio cum ea: li-
 cet gl. in fi. dicat quòd Plazen. non exigit cohabitationē per
 hanc l. j. approbat ibi Bar. intantū quod Bar. ibi dicit, quòd si
 quis haberet filium ex muliere non retēta secū vt cōcubina,
 etiā si contraheret cum ea, non legitimeretur talis filius per
 subsequens matrimonū. cum nō censeretur naturalis. & spu-
 rius per subsequēs matrimonū nō legitimatur, vt dicit tex.
 in c. tanta. qui fil. sunt leg. ad omnia supradicta probāda facit
 tex. in auth. licet. C. de nat. li. qui probat quòd ad hoc vt filij
 sint naturales, requiritur quòd sint nati ex concubina vnica,
 ad quam haberet amarus indubitatum affectum: ibi, si natu-
 rales ex concubina extant, quæ sola fuerit ei indubitato af-
 fectu coniuncta. & Din. quem refert Bar. in d. l. in cōcubina-
 tu. dicit, quòd in concubinato requiritur indubitatus affe-
 ctus, sicut in vxore, cuius affectus præsumptus inducitur ha-
 bitando cum ea vt cōcubina, secundū Bar. allego etiam fami-
 sum tex. qui videtur requirere cohabitationē: & q. sit vnica
& ad eam habeat indubitatum affectum, in auth. de trien. &
femis. in §. præsens autem tex. colla. iij. ibi, si autem ei domi
 donec

donec viuit libera mulier. & ibi, vbi omnimodo indubitatꝝ
 siue concubinæ in domo habitata. & ibi, si vpi cōcubinæ co-
 habitauerit, ad quem tex. pauci aduerterunt. aliās est §. si au-
 tem. facit tex. in §. sancitū. in prin. qui. mo. na. effi. leg. ibi, si-
 bi affectu copulatam. optimus tex. in §. si quis autē. qui. mo.
 nat. effi. sui. ibi, talibus enim solummodo hæc sancimus, vbi
omnimodo indubitatus est cōcubinæ in domo affectus & fi-
liorum. ibidem, quæ iura videtur requirere cōhabitationem
& indubitatū affectum: & dicit gl. not. quare dicitur indubi-
 tatus affectus? & respōdet, quia ex eo qd habet vñ solā concu-
 binā: quia si duas, nō dicitur indubitatus, imō dubitatus af-
 fectus, in §. si hoc. eiusdē l. & quod debeat esse solutus & solu-
 ta, est casus in l. vnica. C. de cōcub. vbi tex. dicit, quod nemini
 licētia cōcedatur cōstāte matrimonio concubinā penes se
 habere. l. si. C. cōmu. de manu. & quod sint tales, qd inter eos
 posset matrimoniū cōtrahi, dicit tex. in l. nuper. in prin. ibi,
 eam tamen, cū qua poterat habere cōnubium: & in l. si quis.
 ibi, si quis liberos habens naturales ex muliere libera, quæ
 vxor ei poterat esse. C. de na. li. aliud videtur requiri, scilicet
 quod tractetur vt concubina & in eo habitu sit in domo. iste
 est famosus casus in auth. de trien. & semis. in §. præsens au-
 tem. l. nulla. iij. ibi, in habitu concubinæ in domo degēs, &
 filij. talibus enim, & c. de quo tex. reperio factam parū
 mentionem per antiquos nec Moder. excepto Ang. qui in §.
 consideremus. illius authē. nimis extollit illum, & summat
 sic: Filius natus ex ea, quæ in domo est retēta in habitu cōcu-
 binæ, dicitur naturalis ad succedendum patri in parte à iure
 permessa. Subdit ibi † Ang. dicens, nota quod ad probādum
 concubinatum debes articulare, quod talis talem teneat mu-
 lierem liberē in domo sua in suam concubinam, & habitu
 concubinali ea vtebatur, & tractabat vt suam concubinā, vi-
 cinis scientibus & videntibus: quod est notandū. probatur
 apertē in §. si quis autem. ibi, in schemate concubinæ. De
 hoc tex. reperio etiam factam mentionem per quendam do-
 ctorem antiquum Alberic. de Rosa. in rubric. C. de natural.
 lib. vbi dicit, quod fuit magna quæstio in Provincia de quo-
 dam nobili, qui se cō. ad quandam suam familiarem igno-
 bilē, ex qua habuit filium, & eam tractabat sicut famu-
 lam in cibo, & potu, & indumentis, & ducebat aquam de
 fonte, atque alia ministeria, & seruitia faciebat in domo,

quærebat an talis filius esset naturalis, vt sibi posset relinqui secundum formā auth. licet refert fuisse determinatū & non, quia oportet quod mater sit in schemate concubinæ sociata. alleg. §. si quis autem defunctus. qui. mo. na. effi. iui. & d. §. præfens. sed prædicta nō erat talis: nam schemata concubinæ adeo est affinis vxori, quod lex propter discretionē vnus ab altera exigit protestationē, quod sit concubina. l. in concubinato. ff. de concubi. de ri. nup. l. in libera. ad quod multum facit secundū eum abiecta conditio mulierū, ar. de dona. ff. l. donationes. circa pñ. de his qui. vt indig. l. post legatum. §. de eo. refert hoc fuisse dictum ab Oldra. de Ponte in opere suo pñ. quaternio, fo. 13. Ego autem erā aduocatus in cancellaria, semper vidi pronuntiatū in fauorem filiorū naturalium, quādo erāt nati ex soluto & soluta: licet supradictæ qualitates ad vnguē non essent obseruatæ in concubinato: quod videtur cōfirmari per leges huius regni: nā in vj. parti. tit. viij. l. viij. incipit, *sin testamēto muriēdo hombre que no dexasse hūos legitimos su hijo natural que viuese auido de alguna muger, de que no fuese duda que la el tenía por suya y que fuese el hūo engēdrado en tiempo que no viuese muger legitima ni ella otrofi marido tal hijo como este, &c.* & sic ibi tex. clarē illum habet per filios naturales, qui est natus ex concubina cum indubitato & quod sint ambo soluti, & in iij. part. titu. xiiij. l. ij. incipit, *comunalmente. in fin. dicit tex. otrofi ningun hombre puede auer muchas barraganas ca segun las leyes mandan aquellas llamadas barragana que es vna sola y a menester que sea tal que puede casar con ella si quisiere aquel que la tiene por barragana, & in l. j. incipit, naturales y no legitimos llamaron los sabios antiguos a los hyos que no nacen de casamiento asy como los que haZen en barraganas. & illa lex in fin. loquitur notabiliter loquēdo in spurilis, dicit, otra manera ay de hūos que son llamados en latin spurios, que quiere tanto dexir como delos que nacen de las mugeres que tienen algunos por barraganas defuera de sus casas y son ellas a tales que se dan a otros hombres sin aquellos que las tienen por amigas porende no saben quien es su padre del que nace de tal muger. &c.* & in l. v. illius tit. incipit, *amiga, dicit tex. amiga teniendo alguno que no fuese sierna en lugar de muger de que viuese hijo natural, &c.* & in iij. part. titu. viij. l. ij. incipit, *naturales son llamados los hyos que an los hombres de las barraganas segun, &c.*

Additio. Hodie verò hoc dubium est decusum per legem

45c Barro
l. 1. 159.
v. 12.

accialap
in Barro. l. 1.
qua illust.
C. ad ex. d.
na. l. 1. v. 12.
v. 12. l. 1. v. 12.
v. 12. l. 1. v. 12.
v. 12. l. 1. v. 12.
v. 12. l. 1. v. 12.
v. 12. l. 1. v. 12.

xj. Thauri, quæ superuenit, postquàm hæc descripserat genitor meus, cuius verba sunt: *X por que no se puede dudar quales son hijos naturales ordenamos y mandamos que entences se digan por los hijos naturales quando al tiempo que nasceren, o fueren concebidos sus padres podian casar con sus madres iustamente sin dispension con tanto que el padre le reconosca por su hijo puesto que no aya tenido la muger de quien lo ono en su casa nisi sea una sola ca concurriendo en el hijo las qualidades suso dichas mandamos que sea hijo natural.* hæc in l. solum enim duo requiruntur per hanc l. vt dicantur filij naturales, scilicet quod sint nati ex soluto & soluta, & quod sint tales quòd inter eos pollet matrimonium contrahi sine Pontificis licentia seu dispensatione. & sic concordat in his duobus cum l. vnica. C. de concub. & cū l. nuper. C. de nat. lib. quæ iura fuerunt allegata per genitorem meum suprà Hæc l. videtur habere originē de iure canonico per c. innotuit. de elec. qui tex. latuit genitori meo, & nimirum inam, Quandoque bonus dormitat Homerus. de quo tex. paulò inferiùs videbis.

Nota tamē & singulariter pro habētibus accessum ad virginem vel viduā, ad hoc vt sit licitus cōcubinatus, prout à iure ciuili permittebatur, requiritur protestatio, q̃ habeat eā in concubinā, vel aliās appareat de cōcubinali cōsensu. verba Bal. sunt hæc in l. eam quā. C. de fideicō. in x. col. in princ. & not. q̃ licitus cōcubinatus est inter solutū & solutam, tamē debet interuenire verbū protestātis se tenere in cōcubinam, & factū, scilicet q̃ teneatur in domo, ita q̃ passim non possit vagari circa plurimorū cōcubitus, nā si nō interueniret protestatio, vel alio modo appareret de cōcubinali consensu cū virgine vel vidua, cōmitteretur stuprum in auth. de trien. & semil. §. cōsideremus. in fi. l. si quis viduā. ff. de quæst. Habet ergo hæc cōclusio Bal. quòd cū virgine vel vidua esset licitus cōcubinatus, a modo quod filij essent naturales, si interueniret protestatio, q̃ habeat eam vt concubinam, vel alio modo appareat de cōcubinali consensu. sed attēde, quia hæc iura nō probant suā conclusionē, quia tex. in d. §. cōsideremus. solummodo disponit q̃ habeat vnā solā concubinam: nam si plures haberet, cessat indubitatus affectus: & talis magis dicitur fornicatio, quàm concubinatus: & tex. in d. l. si quis viduam. dicit quòd cū vidua committitur stuprum, & cōtra eū videtur casus in l. j. ff. de concubi. vbi tex. dicit. cū Attilicinio

sentio, & puto solas eas in concubinato haberi posse sine metu criminis, in quas stuprum non committitur. Sed pro conclusione Bal. ego allego tex. in l. iij. incipit in concubinato. ff. de concub. vbi tex. quod liberta & ingenua, maxime quæ obscuro loco nata est, vel quæstum corpore fecit, in concubinato esse potest. sequuntur verba tex. & faciunt, alioquin si honestæ vitæ & ingenuâ mulierem in concubinato habere malueris, sine testatione hoc manifestum faciēte nō cōceditur, sed necesse est ei vel vxorem eā habere, vel hoc recusante, stuprum cum ea cōmittere, & sic videtur ibi casus, quod cum protestatione, quod vult viduā vel virginē in concubinam, sit licitus concubinatus illo iure. & dicit ibi gl. not. quod illa protestatio debet fieri in initio quod eam accepit, non post. & ratio huius decisionis ponitur ibi clarè per Consultum, scilicet quæ quo accipit eam in concubinam, & concubinatus illo iure tolerabatur, per consequens cessat pœna stupri. verba sunt text. nec adulterium per concubinarium ab ipso committitur: nam quia concubinatus per legem nomen assumpsit, extra legis pœnam est. & dicit glo. super parte. pœnā, scilicet adulterij vel stupri: & ita per concubinatum excusabatur stuprum: & per cōsequēs cessabat pœna cum virgine vel viduā & in expresse per illum tex. hoc firmat gl. in l. j. ff. de concub. In parte, stuprum, in fi. quæ dicit quod virgo potest assumi in concubinam, si obscuro loco nata est, vel cum protestatione, sicut quælibet vidua. minor tamen xij. annorum non potest accipi in concubinam. tex. in l. j. ff. de concub. Repetio tamen quandam l. part. & est in iij. part. tit. xiiij. l. ij. incipit, *Communalmente*, quæ videtur extracta à spiritu d. l. j. & ij. & iij. ff. de concu. & videtur intelligere & declarare d. l. iij. In vidua honesta cum dicta protestatione, prout ibi loquitur tex. sed in virgine aliud videtur sentire: quia virginē prohibet indistinctè, & viduam solummodo postea excipit cum dicta protestatione: vide eam, quia non clarè loquitur: & conditor illarum legum fortè noluit se declarare amplius, nisi vt loquuntur dictæ leges. ff. de concu. nam ibi lex j. indistinctè videtur prohibere cum virgine & vidua, inquantum dicit eas prohiberi, in quas committitur stuprum. postea tex. in dicta l. iij. inquantum loquitur de protestatione, non aperit clarè de virgine: sed satis colligitur, tam quia dicit honestæ vitæ, quàm quia dicit excusari à pœna stupri, & hoc sic in
virg

virgine firmavit glo. in d. l. j. sed certè d. l. part. non loquitur
 clarè, imò magis in virgine videtur prohiberi: & hæc perpetuò
 commenda ad filios, qui nascuntur ex virgine vel vidua,
 quā quis habet in concubinā, si dicatur naturales. (Additio.
 Hoc verò crederem indistinctè, q̃ filij nati ex virgine vel vi-
 dua honesta etiam sine dicta protestatione sint naturales: &
 hoc per verba generalia d. l. Thauri, quæ solū requirit quòd
 sint ambo soluti, s. quòd possint ambo contrahere matrimo-
 nium sine dispensatione: & inuenio quod de iure Canonico
 natus ex virgine etiā vi rapta, dicatur naturalis iste est text.
 multū sing. in c. innotuit. de elect. ibi, quæ i. furtim. & ibi di-
 cit Bal. iste secundum leges videtur esse spurius, quia non est
 natus ex cōcubina retēta in domo, sed ex raptu virginis: se-
 cundum Canones, omnis natus ex soluto & soluta est natu-
 ralis. tex. est in d. c. innotuit. qui est not. ad hoc secundū Bal. ibi
 cuius verba retuli, & nota quòd si coniuges confiterentur se
 ante cōplexus matrimonii contraxisse, statim eorū dictis tam
 respectu legitimationis quā respectu accusationis, nisi aliud
 impedimentū obstarer matrimonio: vt not. in l. pen. C. de fi-
 deiuss. quod alibi nō reperitur. verba sunt Bal. in l. eam quā.
 in vj. col. C. de fideicommiss. quæ verba perpetuò tene menti:
 nam multoties accusat aliquis de raptu virginis, & ad euitā-
 dam pœnā confitentur se contraxisse matrimonii: quòd ista
 confessio dum operatur quo ad euitandā pœnā, vt ibi di-
 cit gl. per quā Ange. dicit se euasisse quendā, sed etiā opera-
tur circa filiorū legitimationē, s. quòd filij nati ex tali raptu
dicatur legitimi: quod verbum mihi videtur mirabile.) Adde
 t etiā quòd filij nati ex liberra, quæ habetur vt cōcubina, cen-
 sentur naturales, cū potest haberi cōcubina. est casus in l. j. ff.
 de concubi. vbi tex. dicit, quippe cū honestius sit patrono li-
bertam concubinā, quā matrem familiās habere, etiam si
 postquā eam habuit patronus, furere cōperit. l. ij. illius tit.
 idem in aliena liberta. l. iij. illius tit. Imò cū liberta propria
 patronus non cōmittit stuprum, dato quòd non habeat eam
 in concubinā. l. cum tabulis. ff. de his qui. vt indig. † Ancilla
autem quandiu est in seruitute, antequā manumittatur, non
poteſt esse cōcubina. l. si quis. C. de natu. libe. cum alijs: & sic
 filij non essent naturales. hoc tamē limita singulariter duo-
 bus modis: Primo, quòd si aliquis habet ancillam vt cōcubi-
 nam vsq; ad tēpus mortis: & ex ea habuit filios, q̃ si testator
 aliter

aliter non disposuit in contrariū, ipsi & eius filij à lege consequuntur libertatem. iste est casus singu. in l. fi. C. commu. de manu. in tantum quòd filij censentur legitimi: vult Bald. ibi, qui dicit, nota mirabilem casum & modum legitimādi spurios: quia filij erant spurij nati ex ancilla, cū inter eam & dominum non poterat esse matrimonium, tamen morte domini efficiūtur liberi, & per consequēs legitimi. hęc ille. Sali. ibi non videtur extendere tantum nisi quòd efficiantur naturales. dubitat tamen si in eis obtinebit dispositio auth. licet. C. de natu. libe. arguit prò & cōtrā, finaliter videtur inclinare quòd sic, maxime attento quòd in i. q. dicit, quòd per illum text. habes pulchram limitationē ad iura, quæ dicunt quòd filius ex ancilla non est naturalis: nam hoc sit verū, nisi dominus habeat eam in concubinā vsq; ad vitæ exitū. quod not. (Additio. Hodie verò attenta d. l. Thauri, & d. c. innotuit. crederē quòd tales filij dicuntur naturales, cū posset contrahi matrimonium inter dominū & ancillam. Ego reperiō de iure Digestorū statutū, quòd pater possit filiis suis natis ex ancilla omnia bona sua etiā inter viuos donare, est text. in l. oēs. in §. Lucius Titius. ff. de his quæ in frau. credi. cuius verba sunt. Lucius Titius cū haberet creditores libertis suis hisdēmq; filiis naturalibus vniuersas res suas tradidit. & Bal. in Rub. C. de his quæ in frau. cred. vers. quæro pone. cōmendauit d. §. Lucius. ad hoc, quòd possū filio meo naturali donare omnia bona mea sine emācipatione, quia emācipari non potest. hęc Bal.) Nota etiā quòd omnia iura, quæ filium naturalē faciunt ex cōcubina vnica & in domo retenta, limitentur nisi cōcubinatus esset celebratus inter personas nominatas in l. j. C. de natu. libe. nam tales filij non censentur naturales, nec in aliquo sunt capaces, imò omnino sunt inhabiles ad succedendū. iste est casus in l. j. C. de natu. libe. facit l. humilē. C. de incest. nupt. & istæ personæ declarantur hodie per l. part. quæ in veritate fuit extracta à d. l. j. & est l. iij. incipit, Illustres personas. in iij. part. tit. xiiij. (Additio. Sed cū hodie possit contrahi matrimonium cum his mulieribus per personas cōtēntas in d. l. j. vt dicit ibi authē. posita super d. l. j. & ambo sint soluti, q̄ tales filij hodie per d. l. regni, cuius verba suprā retuli, dicantur naturales: & tene menti omnia supradicta, vt videas quā necessariū fuit d. l. Thauri, cōdere, vt tot dubia cōtēq; miserabiles ambages tollerētur.)

Ad prædicta, vt de naturalibus finem faciamus, habeas
nam extensionem & aliam limitationē, extensio sit, quod
quemadmodum ignorātia coniugum in matrimonio facit
filios legitimos, dato quòd esset inter eos impedimentū ad
matrimoniu cōtrahendum, vt in c. ex tenore. & c. referente.
qui filij sint legitimi eodē modo ignorantia impedimenti in
concubinato facit filios naturales, putā aliquis vxoratus ha-
bet concubinā, ipsa ignorat amasium esse vxoratu: si habent
filios ex concubinato, censentur naturales. istæ sunt duæ gl.
valde singulares: vna est in c. tanta. qui filij sint legi. in parte.
aliā. ibi eam tex. dicit, q̄ naturales legitimantur per sub-
sequens matrimonium, non spurij: putā si vir viuente vxore
aliā cognouerit, & ex ea habuerit filios: nam etiam si post
mortem vxoris cōtrahat cum ea, non legitimantur filij ante
habiti. dicit nunc gl. ad propositū hoc esse verum, si dicta cō-
cubina fuit conscia adulterij, s. quòd amasius suus esset vxor-
atus: secus si hoc ignorasset, quia tunc filij non censentur (pu-
rij, sed naturales: & per consequens legitimabuntur per se-
quens matrimoniu. allegat in arg. d. c. ex tenore. alia gl. sin-
gularis est in c. non omnis. xxxij. q. ij. in parte. cōstituente.
dicit enim gl. quomodo filij Iacob obtinuerūt hæreditatem
cum aliis genitis ex ancilla? illa respondet, q̄ quidam dicūt
quòd postea Iacob cōtraxit cum ancilla, & sic legitimauit fi-
lios, per c. rāta. subdit gl. & in hoc facit, quomodo ergo fue-
runt legitimati, quia eo tēpore suscepti, quando mater vxor
esse non poterat? respondet, & facit ad propositū, quòd suffi-
cīt quòd tūc posset esse vxor: ar. eadē causa. q. iij. c. obiiiciun-
tur. & reperio quendam famosum Doct. Anto. de Rosel. no-
mine, in quodā tractatu, quem fecit de legitimatione, in 7.
fol. in c. incipienti, Visum est quantū attinet ad vtrāq; cau-
sam. qui facit mentionem de hac quæstione, & firmat per di-
ctas gl. quòd si habui aliquam concubinā, cum qua non po-
terat esse matrimonium, vt quia viro coniuncta, velerat in
tertio gradu, tamen ignorabā: demum ipsam accepi in vxorē,
putans posse, aut filij antē nati legitimantur: videbatur
quòd non, cum ista non potuit esse vxor, nec cōcubina: dicit
esse cōtrarium per dictas gl. nam sicut defectus in matrimo-
nio putatiuo nō reddit filios legitimos, vt in d. c. ex tenore.
ita etiā defectus in cōcubinato putatiuo non impedit, etiam
si sit in matrimonio postea deductū. quam determinationē
refert

refert quòd sequitur dominus suus Ant. de Bur. & dicit quòd ipse illam sequitur propter illorū autoritatē, licet sit fortis determinatio, vt extēdatur c. ex tenore. quod loquitur in matrimonio ad concubinātū, in quo est defectus. sed ignoratur: quod not. idem sequitur quidā modernus Præpositus S. Ambrosij merus relator approbās ad literā dictas gl. prout illas habuit à d. Rosello in c. quod nobis. iij. col. qui filij sint legi. refert sic tenere ibi Ant. † Hæc opinio potest corroborari ex tex. singu. in d. c. quod nobis. vbi est casus singularis, quòd si aliqui contraxerūt matrimoniū clandestinē, qui habebant impedimentū ad matrimoniū contrahendū, tamen bona fide ignorantes illud impedimentū, contraxerūt: dicit ibi text. quòd si postea in facie ecclesiæ cōtraxerunt, antequā impedimentū detegeretur, quòd filij nati in dicto matrimonio clādestino legitimi sunt per subsequēs matrimonium in facie ecclesiæ contractū licet putatiuum, quasi præcedens turpitudō euanuerit: vnde notabiliter extenditur d. decret. tanta. vt quod ibi operatur verū matrimonium subsequens, opereū opinio matrimonij colorata, ecce ergo quòd filij nati ex illo clādestino matrimonio, qui fuerūt spurij, licet impedimentū ignoraretur in odium clādestinatis, vt in c. cum inhibitiō. de clandest. de sponsa. tamē legitimi fuerunt per subsequēs matrimonium contractum in facie ecclesiæ dato quòd impedimentū sit postea detectū, & hoc tenent omnes in d. c. quod nobis. & ibi est casus expressus. Vnde per dictas gl. cum autoritate illorū, qui eas sequūt, videtur inferri quoddam nouū maximæ importantiæ, & quemadmodum in matrimonio ignotatiā impedimenti facit filios legitimos, ita ignoratiā impedimenti in cōcubinatu facit filios naturales. dato q̄ inter amasium & concubinā esset impedimentū. putā quia ipse est vxotatus, quod ipsa ignorat: & sic de aliis impedimentis. quod satis colligit ex dictis gl. inquantū dicunt legitimari per subsequens matrimonium filium habitū per vxotatū cum soluta ipsa ignorante impedimentū. si postea matrimoniū contrahant mortua vxore prima: sed si ipse filius fuerat spurius, nō poterat legitimari per subsequēs matrimoniū, vt est casus in d. c. tanta. Item ad hoc facit, quia iura, quæ voluerūt quòd filius habitus ex cōcubina sit naturalis. solum requirūt quòd ipsa esset talis, cum qua poterāt cōtrahi matrimoniū. Inūper. C. de natu. lib. ibi, eam
tamen

tamen cum qua poterat habere cōnubium. & in l. si quis. co. tit. ibi, ex muliere libera, quæ vxor ei poterat esse: sed data ignorātia impedimenti bene poterat esse vxor, saltē quo ad legitimatē filiorū, vt in d. c. ex tenore. ergo ita in concubinato ad faciendū filios naturales. Aduerte: nam in d. q. quam mouet gl. in d. c. tanta. s. si legitimetur per subsequēs matrimonium filij naturales habiti in cōcubinato existēte impedimento inter cōcubinos ad cōtrahendum, tempore quo habiti sunt, sed ipsa ignorāte impedimentū. verum est quod gl. ibi & in d. c. nō omnis. tenent quoddā sic, quas sequuntur Rosel. & Præpositus: tamē non est hoc sine dubio. Et miror de eis qui dicūt quoddā Ant. hoc sequitur, cuius cōtrarium est verum: nam verū est quoddā Ant. in d. c. tanta. in iij. col. in ver. aduerte ad vnū. sequitur opi. gl. & illam approbat dicēs sic, Aduerte ad vnū, quod dicit gl. q̄ sicut matrimonium verū legitimat prolem antecedentē, ita & matrimonium putatiuū: ex quo sequitur, secundū eum, q̄ si cognosco consanguineā vel cōiunctā, putans ipsam solutā, postea cōtraxi matrimoniū cum ea ignorās semper dictū impedimentū, imō credēs posse cōtrahere, ignorās quoddā esset mihi cōsanguinea, vel quoddā haberet virū, q̄ istud putatiuū matrimoniū legitimat prole, sicut si esset verū & legitimū matrimoniū: quod refert bene notandum. Tamen in ij. col. in versi. not. iij. se declarat melius, & non tenet gl. indiffinīte: dicit enī quoddā per illā gl. extenditur dictū c. ex tenore. vt sicut matrimoniū legitimat prolem propter ignorātiā, ita prodita ex adulterio superueniente matrimonio legitime: subdit, & in hoc facit, quod est intelligendū & temperādū, quando mulier tēpore quo produxit prole, ignorāter cōtraxerat matrimoniū, & sic prolem produxerat in colore matrimonij: aliās si non cōtraxisset mulier, sed fornicario coitu cognosceret, putā vt cōcubina: tūc dicit se putare, q̄ non legitimarentur filij per subsequens matrimoniū, etiā si ignorent impedimentū: & mater non fuisset sine culpa, dando operam rei illicitæ, & sic aperte Ant. sentit q̄ si filij essent habiti ex concubitu inter vxoratū & solutā, vel aliud impedimentū habentes, ipsis etiā impedimentū ignorantibus, non legitimarentur per subsequens matrimoniū: quasi dicti impedimenti ignorātia nil profit in cōcubinato, sed requirāt quoddā essent matrimonio cōiuncti: & hoc est quod aperte voluit idem Ant. in c. quod nobis.

& sic

matrimonij: quod à fortiori sit dicendum in eo, qui habet concubinā, & ex eo habet filiū, & ipsi sunt coniuncti & consanguinei, vel est inter eos aliud impedimentum: quod etiā si ipsi vel alter illorū ignorēt impedimentum, filius nō erit naturalis: quia si esset naturalis, legitimeretur per subsequens matrimonium, ut in d.c. tanta. cuius contrariū affirmāt impugnātes dictā gl. opinio istorū potest corroborari sic: nos reperimus, quod dictum c. ex tenore. & alia iura, quæ disponūt, ut ignorantia impedimenti faciat filios legitimos, loquūtur in his, qui sunt coniuncti per matrimonium, quibus lex voluit fauere in fauorem matrimonij, quæ igitur potestas nobis data est ad extendendum dicta iura, ut etiā habeant locū in his, qui nō sunt coniuncti per matrimonium, sed concubinato vel alio coitu illicito, ut & filij censeantur naturales habiti inter consanguineos ipsi ignorantibus consanguinitatem, ita ut per consequens legitimentur per subsequens matrimonium. præterea pro hac opinione fortiter facit tex. in c. cū inhibitio. de clan. despon. ubi tex. dicit quod si aliqui habentes impedimentum contraxerunt matrimonium clandestinē etiā si essent ignorantes impedimentum, filij censeantur spurij. ecce ergo casum fortiozem, quia isti dabant operam rei licitæ, scilicet matrimonio: tamen quia illud contraxerunt clandestinē, & nō in facie ecclesiæ, nil prodest eis ignorantia, quāto magis in concubinato nil prodesse videtur? In vno casu videtur posse sustineri opinio istorū, scilicet vbiq; vxoratus vel consanguineus haberet filiū ex consanguinea, vel vxoratus de soluta, quā tamen non habebat ut concubinam, nec cum solēnitatibus requisitis in concubinato: nam etiā si isti fuerunt ignorantes impedimentum, nō legitimeretur talis filius per subsequens matrimonium, cū fuit spurius, ut in d.c. tanta. & quia cū omnino dederunt operam rei illicitæ & omnino reprobatae, & talis coitus nō sit extra pœnam legis, prout de concubinato dicit tex. in d.l. in concubinato. nō est quid posset sibi prodesse ignorantia ad legitimationem prolis: ad quod facit d.c. tanta. in quantum loquitur de spurii: cū omnis ille qui non est natus ex concubina vnica in domo retenta, dicitur spurius, secundū Bar. in d.l. fina. ff. de his qui. ut indig. sed ad hoc posset responderi, quod secundum communem opinionem legitimātur filij per subsequens matrimonium, si sunt habiti eo tempore, quo ipsa poterat esse vxor, licet aliæ solēnitates cō-

cubinatus non interuenissent. Sed si haberet eā vt cōcubinā, est magis dubiū, si profit ignorantia impedimēti: & qui velit tenere glo. in d. c. tāta & d. c. nō omnis. & sequacium, posset respondere ad fundamenta Abb. & aliorum, quod secundum ius ciuile, quod non facit omnimodo incapaces filios naturales, concubinatus non erat reprobatus: imō ille coitus erat extra pœnam legis, vt in d. l. in concubinato. & sic non potest dici quod dabit omnino operam rei illicitæ, vt nihil profit ignorantia impedimenti ad causandam in filiis dictam naturalitatem: & etiam licet hodie tam de iure Canonico, quàm etiam ciuili, secundū leges regni nostri, sit reprobatus concubinatus, tamen non propter hoc est sublata naturalitas in filiis, nec capacitas succedendi per ius ciuile filiis naturalibus attributis. Imō etiam de iure Canonico seruabitur forma succedendi in eis data per ius ciuile, vt voluit omnes in c. labor. & in c. tanta. qui filij sint legi. vt suprā dictum est: & sic ignorantia impedimenti habita in cōcubinato faceret filios naturales, ad minus legitimarentur per subsequens matrimonium, vt voluerunt dictæ glo. licet glo. in d. c. non omnis. bene ponderata non multum vrgeat ad propositum, cum videatur se referre ad consuetudinē, ex qua credebatur quod posset esse vxor. vt in c. obiciuntur. eadem cau. q. iij. Cogita, & inhæreas æquiori & saniori opiniononi ad salutem animæ & conscientie.

- ¶ Qui autē dicātur filij spurij? dicit quod propriè dicuntur illi, qui nō sunt nati ex cōcubina vnica in domo retēta: & Bar. posuit hanc diffinitionem in l. si. in prin. ff. de his qui. vt indig. dicens, quod accipimus spurium omnem natū ex coitu non approbato à lege, seu quod à lege nomen non sumit, vt natus ex coitu adulterino, vel meretricali, vel ex concubina: cum plures haberet, vel ex aliqua, quam non haberet ex indubitato affectu, idem de nato ex sacerdote, etiam si sacerdos haberet aliquam in concubinam, cum ei non liceat habere concubinam. C. de epis. & cle. eum qui probabilem. & per totum de coha. cle. & mulie. hæc ille post Dy. in Rub. de concubi. idem Bartol. in repet. l. in concubinato. ff. de concubina. Abb. in c. tanta. qui filij sint legi. liij. colū. versū. quidam sunt filij spurij. Specu. qui filij sint legi. circa princi. probatur ista conclusio in l. iij. circa princi. soluto matr. C. & in auth. licet. in fine. C. de natu. libe. cum aliis. l. vulgō. ff. de sta. homi. facit glo.

glo. in c. tanta. qui filij sunt legi. vbi glo. loquitur aliquo modo imperfectè dicens, filij spurij sunt nati ex adulterio vel, qui vulgò concepti, & etiam glos. in c. nisi cum pridem. de renun. in parte, manzeres, loquitur etiam minus bene in quantum dicit, quòd filius spurius dicitur natus ex concubina. Veritas est illa, quam dixi, quòd filij spurij propriè dicuntur illi qui sunt habiti ex coitu nō approbato à lege ciuili, seu quod à lege nomen non assumplit: quod patet ad sensum: nam ex concubinis habiti cum solennitatibus, de quibus ante, nascuntur solummodo naturales, vt per totum C. de natu. libe. ergo alij spurij censentur, licet inter istos sint aliqui nati ex dānato coitu. (Additio. quid autem hodie sit statutum per leges regni, vidisti suprā.)

† Viso qui dicantur filij spurij, & qui naturales, restat nūc 12 videre circa successionem eorum: cum pollicitus sum semper id, quòd à iure communi statutum est, præsupponere, vt melius legis materia intelligatur: ideo aduertendum, quòd de iure communi circa naturalium successionē statutum est, quòd stantibus filiis legitimis vel matre testantis non potest pater in testamēto dictis naturalibus, & eorū matri relinquere vltra vnciā, ipsis naturalibus non stantibus, solum semivnciā concubinae potest relinquere: vltra dictā metam relictum, redit ad legitimos succellores ipsius testantis. est casus in l. matre. C. de natu. libe. & in §. discretis. qui. mo. natu. effi. sui. colla. vij. vbi vna vncia dignos eos esse fecerunt, & hāc cū matre. & ibi non posset filiis eorūque matri vltra vnam relinquere vnciam, aut donare naturalibus aut concubinae.

Hoc limita eleganter, nisi testator haberet duodecim filios legitimos, & vnum naturalem: quia tunc non posset pater relinquere vnam vnciam dicto filio naturali, ne plus habeat naturalis quā legitimus. l. communium. in fine. C. de natu. libe. auth. de nup. §. quoniam variè. ita reperio dicere Albe. in auth. licet. C. de natu. libe. sed refert quòd Mar. de Fano tenet contrarium, & mirum: quia aliquando plus habet filia exheredata, quā prætērita, quòd dicitur absurdū. l. maximum vitium. C. de libe. prete. Sed in hoc de ascendētibz testantis aliter de iure Authenticorum statutum est: quia si aliquis non habet filios nec descendentes legitimos, habet tamen ascendentes, relictā dictis ascendētibz legitima, totum residuū poterat dictis naturalibus relinque-

re. casus in §. discretis. versu si verò filios. qui. mo. na. effi. sui. & in auth. licet. C. de natu. libe. sed si nec habet descendentes legitimos nec ascendentes, de iure Codicis solummodo sex vncias permittebatur relinquere, vt in l. humanitatis. C. de natu. libe. hodie secundum ius Authenticorum potest pater omnia bona naturalibus relinquere. tex. in d. auth. licet. quæ fuit sumpta ex §. si verò filios. qui. mo. na. effi. sui. ~~Ab intestato. si non supersunt legitimi, nec coniunx defuncti patris sui, succedunt naturales in duabus vnciis cū matre eorū diuidendis. tex. in d. auth. licet. si legitimi supersunt, in nihilo eum eis succedunt; est casus ibi, & magis clarus in §. si quis igitur habens. qui. mo. na. effi. sui. ibi, ab intestato nihil omnino, & c. Hodie statutū est qd pater etiā extātibz filiis legitimis potest filio naturali relinquere quintā partē bonorū, vt habetur in hac l. Item hodie hoc de coniuge legitima patris naturalis corrigitur: imò filius naturalis succedit in duabus vnciis ipsius patris naturalis, dato quòd supersit coniunx legitima ipsius; ita dicit tex. in vj. part. titu. xij. l. ix. incipit, *las leyes antiguas.* Additio. Item hodie est statutum per l. x. Thauri, quòd etiā extātibz filiis ascendētibz legitimis pater potest filiis naturalibus omnia bona relinquere: per quā legē corrigitur hodie auth. licet. C. de natu. libe. in prin. quæ cauebatur, quòd relicta parenti legitima possit pater filio naturali omnia bona donare vel legare: sed hodie per istam l. Thauri. pater potest ascendētes exheredare, si vult, vel legitima priuare, si habet filios naturales: quod videtur durum.~~

~~Et tene menti si hæc successio quæ filiis naturalibus defer-
tur per ius ciuile seruabitur de iure Canonico: quidā Doctor antiquus nomine Gofre. in c. lator. qui filij sint legi. tenuit quòd non dicens, quòd cū de iure Canonico omnis coitus, præter vxorium, sit expressè reprobatus xxxij. q. iiij. nemo, & c. meretrices. non debent isti parentibus in aliquo succedere. sed Hostiē. ibi & cōmuniter omnes. & in c. tanta. eo. titulo, tenet contrariū, imò quod forma illa succedendi seruetur etiā de iure Canonico, sentit glo. in d. c. tāta. & in d. c. lator. & in c. nisi cū pridē. de renūtia. mouetur quia hodie etiā de iure Canonico omnis coitus est reprobatus, per authē. de beno. & ince. nup. & in alijs, vbi Imperator dicit, quod est castitatis amator, & qd in spiritualibus vult sequi dispositionē Canonum, vt in auth. de eccle. titu. sed sicut potest Imperator per~~

per rescriptū habilitare filios naturales ad hereditatē paternam, ut in auth. qui. mo. na. effi. sui. & legit. ita per legē generalē: & licet sic coitus cōcubinari⁹ sit hodie reprobatus, tamē voluit & potuit Imperator vocare naturales ad successiōē, modo & forma, de quibus antē: & quia in hereditatibus standum est iuri civili, ex quo ius canonicū nō disponit expressē cōtrariū, est casus not. in c. per venerabilē, qui filij sunt legi. & hoc notā ad extensiōē dictarū legū permittētiū naturalīū successiōē. & hæc opinio placet Abb. in d. c. tanta.

† Notandum est igitur, quod existētib⁹ legitimis filius 13 naturalis non succedit in testamento nisi in quinta, quā ei potest pater relinquere. facit Gene. 21. c. ubi dicit text. quod cum vi disset Sarra fillum Agar Aegyptiæ ludentē cum Isaac filio suo, dixit ad Abraam, eice ancillam hāc, & filium eius, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac: quod implevit Abraam, licet durē accepisset propter promissionē sibi factam: cum & dominus ei dixisset, Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnā, quia semen tuum est, ut latius hoc pulchrē declaratur in c. non omnis. xxij. q. ij. & in c. recur. rat. eadem causa. q. iij. & Iudicum. 11. c. legitur. quod postquā creuerunt filij Galaad, eiiecerunt Iepte Galaatides virum fortissimum, quem habuit Galaad ex meretrice, dicentes, hæres in domo patris esse non poteris, quia de adultera matre natus es. † Sed tenebis mētī q. naturalis, licet nō succedat 14 ex testamēto stātib⁹ legitimis, tamē alendi sunt filij naturales per quoscunque hæredes patris sui, nō solum filios hæredes, sed etiam per hæredes extraneos not. tex. in auth. licet. C. de nat. libe. ibi, pasci verò naturales à legitimis, & hoc de hæredibus extraneis extollunt ibi Doctores.

In tantum & hoc est notandum, quod executores deputati à testatore possunt alimenta filio naturali præstare, non obstante quod pater expressē prohiberet ne præstarentur. hæc fuit conclusio Bal. in l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. sed in fortiori casu reperies quoddam elegans consiliū Dyni de Mus. & est in meis cōsiliū ix. incipi. Quæstio talis, quidam nomine Candutius. ubi dicit, quod pater quidam habēs quendam filium naturalem & alios legitimos, reliquit dicto filio naturali victum & vestitum & necessaria, donec ipse stare voluisset cum filiis legitimis patris sui ad serulēdum eis, & eos adiuuandum: & si hoc facere noluisset, nil perciperet,

nec vltū, nec vestitum, vel necessaria de bonis suis: cōcludit quod etiā si dictus filius naturalis noluit stare nec habitare cum prædictis filiis legitimis fratribus suis, nec cōditionem patris suis in testamento appositam adimplere, petere posset alimenta ad vitam necessaria sibi deferri: mouetur, & bene, quia alimenta debentur filiis naturalibus de bonis parētum ex quadā necessitate per legē imposita, in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. discretis. & §. quia verò. & d. authen. licet. ideo per dispositionē patris nō potuerūt auferri nec minui: cū id quod à lege datur, non potest auferri per hominē, in auth. de nup. §. si non soluebat. Itē quia ei nō impleuit voluntatem defuncti, illud solū auferitur quod percipiebat ex incerta & absoluta defuncti volūtate: id autē quod legis autoritate perdere poterat nō auferitur, in auth. de hære. & falc. in §. si quis autē. Finaliter, quia si relictū alimentorū debitū est à legis auctoritate, vt suprā probatum est, sequitur quod in eo quod relictum erat, nullū onus cōditionis apponi potuit: argumēto l. j. ff. de adoptio. de dote prælega. l. cum quis. in prin. & §. mulieri. ad leg. Falc. l. pater filium. † Ex quo retine elegantē extēsiōē ad d. auth. licet. & ad omnia iura, quæ disponunt filios naturales esse alimentādos per hæredes patris, vt procedant etiam si pater hoc prohibuisset, seu filius naturalis non impleisset cōditionē à patre appositā: propter cuius non implemētum pater prohibuit, & præcepit ne alimenta ei concedantur: quod tene menti perpetuò. Alio & secundo modo dico ampliari dispositionē d. auth. licet. & aliorū iurium disponentium vt filij naturales sint alendi ab hæredibus patris, vt procedāt etiā in casu, in quo ab intestato succedūt, p̄tā ab intestato legitimis nō extātibz succedūt in duabz vnciis: q̄a vltra hoc sunt alēdi. iste est casus sing. in d. §. discretis. in versū. & alimentum damus eis. & ibi hoc expresse firmat glos. in parte, vncias. quod etiam expresse firmat Bar. in d. §. discretis. in versū. secundo not. dicens ibi esse casum, quod filius naturalis succedit patri nō habenti legitimis in duabus vnciis ab intestato: & vltra istas duas vncias debet habere alimenta de bonis patris. idē probatur in §. consideremus. de triē. & semi. colla. iij. & ibi idē tenet Bar. quod nota: quia cōtrariū videtur sentire tex. in d. auth. licet. & in §. si quis igitur habēs. in auth. qui. mo. na. effi. sui. vbi text. ponit duos casus, in quibus est alēdus: Primus, quādo legitimi extāt. Secū-
dus,

ſus,quādo ſupereſt legitima cōiunx.& ſenſit Sal.in d.auth.
licet primum tene,ad cuius fundamentum Sal.non aduertit.
Filia etiam naturalis dotanda eſt, tex.& ibi Bar.in l.vxor.ſ.
naturalis. ff. de leg. iij. per Doc. in l.j. ff. ſol. mat. ſed de neceſ-
ſitate non tenetur eam dotare. caſus eſt ibi, quem ad hoc in-
ducit Bal. in l. ſina. C. de dotis promiſ. & in l. neque mater. C.
de iure do. quod intellige niſi eſſet filia inops. Bal. in dicta l.
neque mater.

† Hæc de filiorum naturalium ſucceſſione, quid in nepo- 16
tibus? dic, quod ſi habeo nepotē naturalem ex filio legitimo,
ſiue nepotem legitimū ex filio naturali, ſiue nepotē natura-
lem ex naturali mortuo, nulla ſobole legitima exiſtēte ſuc-
cedūt ex teſtamēto in totum, etiā ſecundū ius Codicis: & in
hoc privilegiātur magis de iure Codicis nepos naturalis, ſi-
ue legitimus ex filio naturali: quia filius naturalis de iure il-
lo nō ſuccēdebat niſi in ſexvnciis ex teſtamēto, legitimis nō
extātibz, vt eſt caſus in l. humanitatis. C. de nat. li. nepos in
totum, caſus eſt in l. ſi. C. de nat. li. ratio eſt ſecundū Bal. ibi,
quia ceſſat ratio odij: vnde nepos cōſetur iure extranei & in
hoc nō eſt alibi ille tex. ſecundū cū, ius etiā Authēticorū idē
filiis attribuit, vt in auth. licet. C. de nat. li. ſi extāt legiti-
mi, tunc ſeruatur per omnia in eorū ſucceſſione id qđ dictū eſt
ſuprà de iure Codicis eſſe ſtatutū in ſucceſſione filiorū natu-
raliū, ita dicit tex. in d. l. ſi. & hoc eſt ex teſtamēto, ab inteſta-
to omnino excludātur à ſucceſſionibz auzorū, & proauzorū,
& ab eorū cognationibz: ita dicit tex. in d. l. ſi. itaq̃ue de iu-
re Codicis illud idē erat ſtatutū in filiis, qui in niſiſo ab in-
teſtato ſuccēdebāt: vt in d. l. humanitatis. Sed optima eſt du-
bitatio, cū iam hodie d. l. humanitatis. quæ filios naturales
excludet ab inteſtato legitimis extātibz, ſit correctā per
auth. licet. poſita ſup eadē lege, imò qđ ſuccedāt in duabz vñ-
ciis, vt latiūſ ibi diſponitur, ſi ſeruabitur idē in nepotibus,
vt etiā hīc correctā in hoc d. l. ſi. videtur qđ nō idē, cū d. l. ſi. in-
diſtinctē loquitur, & d. auth. licet. ſolūmodo venit ad corri-
gendū in filio, & in eo loquitur Sal. tenet cōtrariū in d. l. ſi.
dicē, qđ etiā nepos ab inteſtato ſuccedit in duabz vñciis ſi-
cut filius, cū nepos repræſentat patrē: & ſic in totū ſuccedit, ſi
eſt legitimus. in auth. in ſucceſſione. de ſuis & leg. her. ſic na-
turalis in duabz vñciis, vt pater: & dicit qđ hæc opi. eſt equior
& humanior, & ſatis probatur ex mēte d. l. ſi. quæ ideo clau-

dit viam nepotibus naturalibus, quia etiā filius erat clausa,
 & ad hoc fortiū, si ergo aperitur filius, ergo nepotibus: arg.
 d. l. si. ibi, ea enim subsistēte. & quia aperte d. l. expresse dicit,
 quod nō debet ita restringi via relinquēdi nepotibus natu-
 ralibus, sicut & filiis. Per quā infertur, q̄ cū existēte legiti-
 ma sobole pater poterat relinquere filio naturalivnā vnciā,
 vt d. l. matre. & antē dictū est idē in nepote naturali ex filio
 prēmortuo, secūdū Sal. de quo est tex. clarus in d. l. si. quē vult
 expresse quod legitima sobole subsistēte seruetur in nepotū
 successione ea, quā in filiis erāt statuta. Et per illum tex. &
 hanc doctrinā infero singulariter ad extensionē huius l. quā
 existētibz legitimis permittit patri relinquere quintā filio
 naturali, q̄ idē sit seruandū in nepote naturali ex filio prē-
 mortuo, vt quintā ei relinquere posset: quod perpetuo tene-
 mēti. † Circa hoc quæritur de pulchra quæstione, quid in ne-
 pote legitimo vel naturali ex filio spurio? glos. mouet hanc
 quæstionē in d. l. si. & concludit, q̄ est scienda distinctio, utrū
 auus habeat legitimā sobolem vel non, prout dispositum est
 in nepote ex naturali, & sic vult quod auus posset huic nepo-
 ti legitimo ex spurio relinquere eo modo & forma, quibus
 posset naturali siue legitimo nepoti ex filio naturali, vt la-
 tius antē dictum est, & sic nō obstātibus legitimis potest illū
 vniuersaliter heredem instituere. Bar. sequitur glo. sed cum
 quadam distinctione, & loquitur multū notabiliter super
 examinatione illius gl. in l. Gallus. in §. quod si is. ff. de h. &
 posthu. dicens, quod aut constat, quod cōtemplatione patris
 auus eum nō instituit, putā quia dixit, quod volebat vt ad pa-
 trem suum non perueniret vsusfructus, & sine dubio institu-
 tio valet, quia hic nepos succedit ex se nō ex persona patris,
 item quia culpa patris, per quam exheredatus, nō nocet ne-
 poti. l. iij. in §. si emancipatus. de bo. pos. contra ea. l. si quis fi-
 lium. de inof. test. aut constat quod cōtemplatione filij spurij
 eum instituit, & tunc non valet. alleg. d. l. si. aut dubitatur. &
 tunc dicit, quod quicquid dicat Rosse. est in opinione, quod
 cōtemplatione patris non videtur institutus, imō propter
 se: quia in dubio præsūmitur dilectus. l. meritō. ff. pro soc.
 & sic concludit semper esse tenendam opinionem gl. nisi cō-
 staret, quod eum instituit cōtemplatione patris, scilicet fi-
 lij spurij ipsius testantis. Est verum quod Ange. in d. §. quod
 si is. & Ray. & Bal. in d. §. quidam rectē. eiusdem l. & Spec. de
 succes.

succes. ab intest. §. j. ver. quid ergo si hæres. Cin. in d. l. si. Ang.
 in §. si. qui. mod. natural. eff. sui. tenent contrarium, imò
 quod auus non posset relinquere nepoti ex filio spurio, quā-
 do talis nepos esset in potestate patris: ar. l. quæritur. cum si-
 mil. C. de bonis quæ li. nihilominus tene opinionem glo. &
 Bar. quæ est magis communis, quam tenet Feder. in consu-
 lendo consil. lviij. incip. Mihi videtur quod in privilegiis. &
 Iac. de Bel. in d. §. si. qui. mod. natur. eff. sui. Bar. idem in l.
 si. ij. colum. de his qui. vt indig. & in consil. incipienti, Odu-
 tius de Galdo. Ioan. de Imol. Rapha. Paul. Alexand. in d. §.
 quod si is. Ioan. de Imol. in c. ij. de testamen. Ange. Salic. Bal.
 in d. l. si. Ange. post aliquos antiquos in l. libertas testamen-
 to. ff. de manumiss. & probatur bene ex ratione dictæ l. si. na-
 dum dicit frænandum esse vitium paternum, quæ ratio vi-
 detur cessare in nepote, circa quem nihil vitij cōmisit auus,
 nisi respicias mediam personam Ad legem quæritur. de bo-
 nis quæ li. potest respōderi, quod illud erat de iure Digesto-
 rum, quo iure per filium omnia patri acquirebantur l. pla-
 cet. cum aliis. ff. de acquiren. hæredit. quod hodie cessat, cum
 aduentitia quo ad proprietatem filio acquirantur, vt l. cum
 oportet. C. de bonis quæ li. sed nec vsusfructus isto casu ac-
 quiretur patri, vt statim dicitur: & quod in hoc nepote legi-
 timo ex spurio seruetur opinio glof. si extent legitimi vel
 non, tenuit Alexand. consulendo in iij. volu. consilio lxxiiij.
 & hæc est communis opinio, quam ferè sequuntur omnes, li-
 cet Ange. in l. & qui in vxorem ff. de adoption. ponat quod-
 dam consilium ad hoc vt posset relinqui nepoti ex spurio:
 quod nō est necessarium seruata communi opinione, de qua
 suprā: quod inuenies in lectura præcedenti.

Intantum & hoc est notandum, quod quando in dubio su-
 mus, putā quia auus nil dixit in testamento, non vitietur in-
 stitutio etiam in vsufructu, qui debet acquiri patri per fi-
 lium, imò isto casu talis vsusfructus nō acquireretur patri spu-
 rio, ideo remanet apud nepotem institutum. ita dicit singu-
 lariter Barto. in dicto §. quod si is. dicens, quod ad hoc vadit
 animus suus ex eo, quia cum dictus vsusfructus non potest
 patri quæri directo nec per obliquum. l. si is qui. ff. de vulga.
 debet remanere apud nepotem institutum. Hoc idem se-
 quitur Salic. in dicta l. si. na. C. de natural. liber. dicit esse ca-
 sum in dicta l. si. na. vbi nepos ex legitimo matrimonio capit

ab auo, & nihil quaeritur patri, cui pater nec relinquere potest: & per alia, de quibus ibi per eum, secutus in hoc de usufructu opin. Bar. licet nullam de eo faciat mentionem, idem in hoc de usufructu tenet ipse Bar. in l. j. ff. de autho. tuto. idē Ang. in d. l. si. Alex. in d. §. quod si is. licet Ange. & Imol. in d. §. quod si is. velint cum aliquali distinctione impugnare Bar. sed tu tene opinionem Bar. quæ est vera, vt ex eius fundamentis constat. Conclude ergo quod auus potest relinquere nepoti legitimo ex filio spurio, idem si nepos esset naturalis ex spurio seruata distinctione, stantibus legitimis, vel ne, vt dixit gl. in d. l. si. quam ferè omnes sequuntur.

- 18 † Quod limita, nisi ille nepos esset natus ex filio incestuoso, quia ei non potest relinqui ab auo: elegans fuit consilium Bald. in l. si quis incesti. C. de incest. nup. vbi expressè firmat quod non valet relictum factum ab auo nepoti legitimo ex filio incestuoso: mouetur, quia dictus auus non potuit testari nisi inter certas personas, de quibus in d. l. si quis incesti. fit mentio, sed cum ille nepos non sit de personis permissis, ergo & c. vnde dicit sic eleganter limitari debere d. l. si. C. de natu. li. nisi error excusaret ab incestu, secundum eum, per l. qui contra. C. eod. tit. & hoc tene menti: quia alibi forte non inuenitur, licet Bal. dicat Cin. & Bar. sic tenere, tamen nullus eorum dicit in locis per eum allegatis. hoc dictum extollit valde Alex. in d. l. Gallus. in §. quod si is. transit cum eo dicens non meminisse se alibi legisse, sed ego reperi alibi scriptum contrarium: nam Pau. de Cast. in d. §. quod si is. in ij. colum. vers. vltimò Din. expressè refert Din. dixisse ibi, quod nepos natus ex filio incestuoso posset hæres institui ab auo: quod ipse colligit ex illo tex. cum glo. vbi cauetur, quod incapacitas filij existentis penes hostes non nocet nepoti, quod minus posset institui, ita dicendum in incapacitate filij incestuosi. & hoc sequitur idem Pau. per rationem decidendi positam in d. l. si. Paul. forte occupationibus impeditus non respondet Bal. fundamentis, forte eum non vidit: sed ego dico quod dicta l. si quis incesti. per quam se fundat Bald. in quantum solum permittit auo ius testandi inter certas personas, nō loquitur prohibitiuè, nisi solum in filio incestuoso: quod probatur ibi, sed nec uxorem nec filios ex ea editos habere credatur. & ibi nihil prorsus prædictis. sed certè nimis astringit in fauorem Bald. tex. in d. l. si quis incesti. in quan-

tum non solum prohibet filium incestuosum posse succedere, sed ponit metam testandi patri, ibi, testamento suo extraneis nihil relinquat. Item dat ei personas necessarias ad succedendum ibi, sed siue testato siue intestato legibus ei & iure succedant, si qui fortè ex iusto legitimo matrimonio editi fuerint: hoc est de descendantibus, filius, filia, nepos, neptis; de ascendentibus, pater, & mater, &c. & ibi, ut his tantummodo personis, per quem tex. securius tenerem opinionem Bal. ad quam nec ad eius fundamenta non aduertit Paul. de Cast.

† Vnde de iure Codicis tenerem pro vera opin. Bald. sed **19** vnum ponderabis & cogitabis, quòd cùm hodie cesset dispositio illius l. imò bona contrahentium incestas nuptias confiscantur, ut in auth. incestas. C. de incest. nup. videtur quòd donec fiscus petat, ipse sit dominus ad disponendū: quia hæc exceptio, bona sunt confiscata, non excludit donec per fiscū petatur, & feratur sententia. l. his consequenter. ff. fami. her. & sic videtur quòd iste non data sententia cōtra eum posset disponere de bonis suis, non astrictus ad personas de quibus in lege Codicis & per consequens posset nepoti relinquere: nisi dicas, quòd ubi fiscus non peteret, remanet in suo vigore lex Codicis supradicta, quæ ius testandi solummodo inter certas personas concedit, ut dictum est. Adde Bal. quem nullus istorū alleg. in c. in præsentia. vij. col. de proba. ubi dicit idē quod supra, scilicet, quòd licet nepos legitimus natus ex spurio posset institui, tamen hoc fallit in nepotibus natis ex filio incestuoso, quia à nullo ex parentibus institui possunt: dicit esse casum vnicum in d. l. si quis incesti. Secundò limita, & intellige regulam prædictam ex testamento, quia tunc nepos legitimus ex filio spurio non succedit auctori: ita dicit Sa licetus in dicta l. finali reprobandi in hoc gloss. illius legis; imò quòd in nihilum succedat auctori etiam patre præmortuo. ratio secundum eum, quia stirps illegitimus non potest habere ramum legitimum: & quia iste nepos etiam de legitimo matrimonio natus censetur extraneus auctori propter filium, qui habetur pro extraneo, ut in dicta authenti. licet. probatur per dictam l. finalem. ubi filius naturalis, si non succedebat in aliquo, nec nepos ex eo, mihi videtur quòd est casus expressus de hoc in dicta l. finali. & in l. humanitatis. C. eodem titulo. Tertiò limita, nisi iste auctori haberet prolem

prolem legitimam, quia tunc auus non potest dicto nepoti aliquid relinquere, nisi quantum poterat patri suo: ita sentit glo. in d. l. fi. & moderni alij in d. §. quod si is. & Pau. de Cast. ibi clarius ceteris. ij. col. dicens, quod iste casus fuit omissus per Bar. & est text. clarus de hoc in d. l. fi. ubi text. dicit quod ubi existit proles legitima, debet in nepotum successione seruari id, quod in filiis erat prouisum: quod multum notat ibi Pau. dicens per alium hoc non esse ponderatum.

Per quod etiam inferitur, quod si habeo filium legitimum, & ex eo nepotem bastardum, an possem dicto nepoti relinquere quicquid volo? quia si habeo prolem legitimam, & non possum, nisi quatenus pater eius dicti filij bastardi ei poterat relinquere, si habuerat prolem legitimam, sed si non habeo prolem legitimam, possum ei relinquere, text. in d. l. fin. secundum Pau. in d. §. quod si is. & certe, si recte consideretur, aperte determinat hoc text. & glo. in d. l. fi. & supra dictum est. Quid autem si nepos est spurius natus ex filio legitimo, an obtrineant predicta, ita quod auus dicto nepoti spurio posset relinquere? non mouent isti moderni, sed reperio, quod hanc questionem mouet & decidit Specu. de success. ab intesta. iij. col. in vers. quid igitur, si habes filium legitimum, ubi quærit, Si aliquis habet filium legitimum, & ex eo nepotem spurium, quia est filius spurius illius filij legitimi, instituit spurium hæredem, nunquid tenet institutio? dicit quod non: mouetur, quia spurij ab omni beneficio paterno sunt exclusi, auth. licet. C. de natu. libe. & quia appellatione parentis etiam auus continetur. ff. de in ius voca. l. quicumque. in §. j. ff. de verb. signi. l. appellatione. postea videtur distinguere, videlicet an contemplatione filij illum instituat, an tanquam nepotem, an tanquam extraneum. ff. de adopt. l. si pater. §. j. de castren. pecu. & si forte. ff. de vulga. sed etiam plures. & sic residet satis confusè, ita quod ex eius doctrina parum aut nihil poteris colligere, sed magis videtur tenere quod non posset ei relinqui ab auo: & hoc in expresso firmat Bar. in repet. quam fecit super l. j. ff. de concubi. in vj. col. dicens quod auus non posset relinquere nepoti spurio ex filio legitimo. Reperi Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in d. tit. de success. ab intesta. in d. vers. & est additio in parte secundum Rosfr. & dicit, quod irascitur nimis de Specu. qui habuit dictam questionem ab Alberto Galleoti, & tacuit illum: & (vt sentio

sentio ex verbis) Ioan. Andr. iratus fuit in quærendo locum, ubi posuit Alber. & dicit quòd Alber. posuit quæstionem in donatione, cõcludens quòd si nepos spurius fecit tale seruitium auo: quod si fecisset extraneus, idem fuisset illi donaturus: & tunc tenet donatio facta ab auo dicto nepoti spurio, quasi facta extraneo, aliàs non tenet: nam odibilis est talis nepos propter seipsum, pro qua distinctione allegat dictũ l. si forcé. & l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. sic residet in parte negatiua & illud est quod aperte voluit Specu. licet locutus est magis obscurè ne sui authoris verba proferret. Adde Ioan. de Imo. qui nulla istorum facta mentione tenet contrarium in casu fortiori in l. Gallus. §. quòd si is qui ff. de libe. & posthu. in ij. col. in versu. vltimò tangit Bal. ubi dicit, quòd etiam si sit nepos spurius natus ex filio spurio posset per auũ institui, multò fortius si esset nepos naturalis natus ex filio spurio, imò dicit quòd tunc, scilicet quando nepos est spurius vel naturalis, nõ sit in potestate sui patris, & sic nihil habet illi quærere, non videtur necessaria distinctio Bar. ibi posita, sc. an contemplatione patris relinquatur, vel cum hac cõditione, quòd nihil ei quæratur. singularis est cõclusio limitans omnia iura, quæ vetant spurii posse relinqui vt procedant solũ in filiis, sed nepoti spurio etiam nato ex filio spurio bene posset relinqui per auũ. contrarium tamen tenuit Ange. in l. si. C. de natu. libe. sed Alex. Imol. tenet opinionem Ioan. de Imol. contra Angel. in d. §. quòd si is. & adhuc irascitur cõtra Ange. dicens, quòd debuit erubesci ita loqui absq; lege & fundamento. fundamentum Imol. & Alexan. est in d. l. fin. & licet isti non bene se declarant, quomodo ibi probetur, tamen potest sic induci de iure Codicis: legitima sobole non existente pater non poterat relinquere filiis suis naturalibus tantum, quantum veller, imò solummodo sex vncias ei permissum erat relinquere: vt l. humanitatis. C. de natu. libe. & l. naturalibus. C. de confir. tute. cum aliis. dicit nunc d. l. fin. quòd ista meta seu taxatio non est posita in nepotibus naturalibus, imò auus legitima sobole non existente potest nepotẽ naturalem in vniuerso instituere. subdit text. rationem singularem differentiar: quia filiis naturalibus relinqui constitutiones quantum voluerint ideo prohibuerunt, quia vitium paternum refræpandum esse existimauerũt. in nepotibus autem non eadem obser

obſervatio in præfatis ſpeciebus cuſtodienda eſt, &c. & ſic conſtat dictam prohibitionē relinquendi ideo ſtatutam eſſe ob vitium paternū refrænandum. quæ ratio in nepote reſpectu auſceſſat, in quo nullū vitium eſt, ideo videtur quod prohibitio relinquendi ſpuriiſ intelligat̃ quo ad filios ſpurios, non autem, quo ad nepotes ſpurios, ad tex. in §. ſi in authen. qui. mo. natu. eſſi. ſui. reſpondet Alex. quod loquitur in filiis, non autem in nepotibus, in quibus eſt ratio diuerſa: ſic reſidet. Eſt verū quod tex. in §. ſi. qui. mo. na. eſſi. ſui. videtur loqui aliquo modo latiùs, dum dicit, ſive ex his procedentes: & etiam tex. in d. auth. licet. in ſi. loquitur etiā latē in finalibus verbis: quæ verba videntur vltra filios ſignificare, maximē quia vbi nepos eſt ſpurius natus ex filio ſpurio, ſœditas cōplexus in filio cauſata nou eſt purgata in nepotē, imō continuata: & vetē tunc videtur inſtitutus natus ex complexu reprobato: & cuiuſcunq; perſonā inſpicimus ſive filij ſeu nepotis ſœditatē inuenimus & vitium, & cauſa impediēſ cohæret teſtatori, qui prohibet̃ perpetuo odio & perpetua ſœditate damnari coitus quo ad ſe: quæ ſœditas non purgatur natiuitate nepotis: & ſic nepos iſte quo ad auū procedit ex damnato cōplexu, & extremum ſapit natorum medij, per quod peruenitur ad ipſum cauſaliter & effectiue: & procedere dicitur ab aliquo, nō ſolū filius, ſed nepos & reliqui deſcendentes: ergo cum hoc verbū, procedere, ſit indiſiniſitū, bene poteſt ad nepotē porrigi. & per hæc fundamenta Bald. in l. Gallus. §. quidam rectē. in iiij. col. in verſi. vlt̃erius extra gl. tenet aperte contra Imo. & Alexā. licet per eos non allegetur, quod nepos ſpurius ex filio ſpurio non poſſet inſtitui ab auo: & quia ſecundum eum vitium, quod eſt in radice naturali, tranſit ad poſteros, vt patet in Adam, & probatur in l. diui fratres. de iure patro. vt ibi latiùs per eum: & aliqua ex his fundamentis ſubtraxit Ange. ad fundandam opinionem ſuā, vnde non locutus eſt abſq; fundamento, vt placuit Alex.

20 † Sed ſuſtinendo opinionē Imo. & Alexan. reſpondere poteris, quod dicta iura bene ponderata loquuntur in filiis expreſſe, & ſic in natis ex coitu damnato: & dictio, ex, propriē denotat cauſam proximā, non remotā. l. j. §. ex incendio. ff. de incen. ruin. naufr. & ſic filios excludit non ex eis deſcendentes, maximē quia iſta iura tanquā pœnalia reſtringenda ſunt, vt clarē probatur in d. l. ſi. ideo gl. in d. §. ſi. qui. mo. na. eſſi.

effi. sui. restringit illum text. solum ad filium spurium. Item quia rationes propter quas mouetur Bal. si bene considerentur, non solum concludunt si nepos est spurius natus ex spurio, sed etiam si esset nepos legitimus seu naturalis: quod est aperte contra text. in d. l. si. & contra rationem decidendi ibi positam, unde Pau. de Cast. si bene attendatur in d. §. si is. in ij. col. aperte tenet contra Bal. impugnans eius fundamenta: & dicit Bal. loqui aperte contra casum d. l. si. & sic videtur concludere cum opinione Imo. & Alexā. quod etiam nepos spurius posset institui, dabo quod esset natus ex filio spurio. Cogitabis. Circa prædicta tamen moueo quādam quæstionem, quam Pau. de Cast. in d. §. quod si is. dicit habuisse de facto, scilicet utrum d. l. si. habeat locum in femina? & dicit accidisse sibi de facto in quadā muliere, quæ habebat filiam nuptā & dotatam, & ex filio legitimo & naturali præmortuo habebat unum nepotem bastardum, quem fecit heredem vniuersalem, & dicta filia modicū reliquit iure institutionis: dicta filia dicebat testamentum non valere, quia ex quo mater sua habebat prolem legitimā, non potuit illi nepoti bastardo relinquere plus, quam potuisset pater illius: & per consequens hereditatem ad se pertinere ab intestato: & hoc consuluerunt plures, secundum eum, per d. l. si. refert se dicere, & contrarium consuluisset, imo valere dictam institutionem factam de nepote: fundamentum suum est hoc, dicit enim quod d. l. si. est nimis odiosa: quia antequam facta esset dicta lex, etiam legitima sobole existente poterat pater nepoti naturali relinquere quantum vellent: quia non debebat puniri, nisi quantum ad filium, cuius generatione commisit vitium, ut pater ex illo rex. sed per eandem legem hæc prohibitio relinquendi filio existente legitima sobole extenditur etiam ad nepotem, ut in eadem lege hoc ostenditur ibi, extendimus. unde si bene consideretur d. l. in quantum disponit existente legitima sobole, illa lex non emanauit ad inducendam permissionem & potestatem relinquendi nepotibus, sed potius ad tollendam: & sic odiosa, & per consequens restringi debet, & non ampliari: ergo d. l. odiosa & poenalis hoc respectu loquens in masculino per dictionem, si quis, non debet extendi ad feminam. I. quicumque. & ibi nota. C. de ser. fugi. l. j. de verb. sign. item pro hac interpretatione facit secundum eum ratio publicæ utilitatis, ne vltima voluntas subuertatur, ut in d. §. quod si is. quia illa auia desiderabat bona sua esse penes masculinum, unde

vnde debet coadiuvari. Ex qua habes mirabilē limitatio-
nem ad l. fi. C. de natu. libe. inquantū ibi text. disponit, quod
legitima sobole existente auus non potest relinquere nepo-
ti naturali nisi eo modo quo statutum est in eo, quod pater
legitima sobole existente poterat relinquere filio suo natu-
rali, putā vnciam, vt dicit tex. in d. l. matre. & in d. §. discre-
tis. vt non habeat locum in scēmina, quæ posset nepotem na-
turalem instituere non facta dicta taxatione: quod est valde
notādum: sed mihi valde dubium, quia dicit contra gl. in d.
l. fi. & contra tex. ibi, sed perpetuo nota propter authorita-
tem Pau. Et subdit in d. §. quod si is, quod etiam in casu quo
nō valeret dicta institutio, an ab intestato dictus nepos suc-
cederet vna cum filia, sicut succederet pater eius si viueret?
refert quod nō, quia non potest succedere nisi ex persona pa-
tris: sed ipse nō posset patri suo succedere ab intestato, ergo
nec auiæ paternæ mediante patre, per quē coniungitur ipsi
auiæ: & dicit, quod hanc rationem faciebat quidam magnus
Doctōr & aduocatus alterius partis, sed dicit, quod nō est sic
in nepote bastardo ex filia: nam ille posset succedere matri
suz, si non erat illustis, & si non erat ex damnato coitu, qui
posset per legem puniri, insti. ad Orfic. §. nonissimē. l. si qua
illustis. C. ad Orfi. sicut ergo potest succedere matri suæ, ita
& auiæ maternæ, cui coniungitur mediante matre: & hoc
tenet Cyn. & est casus secundum eum in l. Modestinus. vnde
cogna. & eodem modo videtur quod auo materno, quia sub-
est eadem ratio: & dicit hęc esse menti tenenda, quia quo-
tidiana sunt, & malè explicata per Doctōres.

- 21 † Prædicta de naturalium successione dicta sufficiant, re-
stat aliqua circa spuriorum successione videre: & scias, quod
spurij sunt omnino incapaces tam ex testamento quā ab in-
testato, vt in authen. ex complexu. C. de incest. nup. authen.
licet. C. de natu. libe. §. si. in auth. qui. mo. na. effi. legi. In tan-
tum sunt incapaces, quod executor datus ad distribuēda bo-
na testatoris, modò esset episcopus, siue testamentarius exe-
cutor, non posset eligere filium spurium testatoris, secundum
Bal. in l. id quod pauperibus. C. de episc. & cle. ix. col. xxij. q.
quia qui non potest capere per se, nec alio mediante, arg. l.
si is qui. ff. de vulga. nec videtur datum arbitrium executori,
vt disponat contra ius. ff. de ritu nuptia. l. quanquam. l. Lu-
cius. ad municipal. sed alimenta bene potest eis concedere,
per c.

per c. cū haberet. de eo qui duxit in ma. quā poll. per adul. nec etiam pro anima potest eis relinqui vltra alimenta. communis conclusio Scribentium in l. j. de sacrosan. eccle.

Hoc tamen limitabis singulariter esse verum de iure clui-
li: sed hodie de iure Canonico permittitur patri alimentare
filium spurium, imò videtur patri imponi necessitas ad eum
alimentandum. est casus valde singu. in c. cū haberet. de eo
qui dux. in ma. quam poll. per adul. in fi. ibi. sollicitudinis ta-
men rux intererit, vt vterque liberis suis, secundū quod eis
supperūt facultates, necessaria subministrat. & Abb. ibi vlti-
mo not. dicit illum tex. nō esse alibi ad hoc, quòd de iure ca-
nonico etiam filij spurtij vel nati ex dānato coitu debēt ali à
parentibus secundum facultates eorum: & hūc iuri Canonico
statutur hodie, etiam de iure ciuili, secundū eum ex eo, quia
ecclesia hoc induxit ex quadam æquitate naturali, & ne filij
alimentis priuari pereant: vt etiam sensit Bart. in d. auth. ex
complexu. Habes igitur, quòd de canonica æquitate filij spu-
rij non solum possunt, imò debent à parentibus alimentari:
& quod hoc obrinebit etiā de iure ciuili. quod etiā sensit gl.
fi. in d. c. cū haberet. quam ibi vltra Abb. sequūtur Cardi. &
alij. Et per d. c. cū haberet. refert Bar. in d. auth. ex cōple-
xu. se dixisse & cōsuluisse, quòd vsq; ad quantitatē sufficien-
tem pro alimentis pater potest filio spurio relinquere: & eo-
dem modo filix spurie pro dote sua: cū sine aliqua dote nec
potest ali. nec nubere: quod refert menti tenendū. idem secu-
tus fuit ad litteram Abb. referens & extollens hoc dictū Barr.
in d. c. cū haberet. idem tenuit Bart. in l. si fraudator. § si à
socero. ff. de reuo. his quæ in frau. cre. dicens, quòd si clericus
dotasset filiam suam spuriam. valeret donatio. nec ab ea posset
auferri, quatenus ipsa de iure Canonico posset capere pro ali-
mētis. idē tenet Bar. in l. si. ff. de his qui. vt indig. in ij. col. vbi
† mouendo quæstionē, vtrū si aliquis modus, per quē pater
posset relinquere filio suo spurio? dicit quòd est vnus modus
clarus & lucidus, scilicet quòd cū filius de iure Canonico
sit alienus à patre, quòd relinquat sibi tantum, quod sufficiat
ad alimēta, hoc modo: Relinquo filio spurio meo in vita sua
fundum pro alimētis. & post mortē sit suorū filiorū, quibus
bene potest relinqui. l. fina. C. de natu. libe. idem dicit esse in
dote eodem fauore & eadem ratione, quia spurie potest quis
legare dotē & alimēta, argumēto l. j. ff. soluto matri. & l. cū

post. in §. gener. de iure do. & ita refert de facto se dixisse, nisi dos excederet magnam quantitatem, quia tunc forte præsumeretur fraus, secundum eum. l. j. C. de natu. libe. idem Bar. in l. Mæuius. §. duobus. in iij. questione. ff. de lega. ij. dicit quod licet de iure civili si pater dotasset filiam spuriam, & dos ad eam esset reuersa morte mariti, ab ea posset auferri per venientes ab intestato: cum dicatur illam habere titulo lucratiuo donationis, & spurio non posset donari. l. j. C. de natu. libe. tamen hoc non procederet de iure Canonico, quo spurij sunt alendi: ergo eadem ratione sunt dotandi. Communis est conclusio, quod filio spurio pater potest relinquere in testamento pro alimentis ex æquitate sumpta ex dicto c. cum haberet. quam tenuit etiam Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccle. in lectura iij. colu. versu. iuxta hoc quæro. & in repetitione eiusdem l. xij. colu. versu. super vj. questione. Bal. in l. eam quam. xj. colu. C. de fideicō. & eadem ratione relinquere pro dote spurie filie, cum dos loco alimentorum succedat. quod tenebis menti: nam per hoc mulier amplius dispositio d. c. cum haberet. quod c. solu loquebatur in vita parentum, ut eos alimentarent: & habes quod idem sit in testamento, scilicet quod possent eis relinqui in testamento alimenta, & filiabus ad dorem seu ad alimenta. verum est quod Bar. de Salice. in d. auth. ex complexu. postquam recitauit opinionem Bar. de qua supra, quam omnes sequuntur, dicit quod sibi sunt dubia dicta Bar. tam de relinquendo pro alimentis, quam de dotando: quia licet à patre in vita debeantur alimenta ex æquitate illius c. non sequitur, ergo ab hæredibus patris debentur: sed responde, quod ratio sua confunditur per text. in auth. licet. C. de natu. libe. & quia satis probatur opinio communis ex æquitate sumpta in d. c. cum haberet. quod nota.

Sed limitabis singulariter prædictam doctrinam & dictum c. cum haberet. ut procedat solummodo in spurjis simpliciter: quia isti sunt alendi de æquitate canonica, tamen secus in nefariis & incestuosis. ita dicit Bal. eleganter in d. auth. ex complexu. licet loquatur per verbum, puto, licet aliquatiter videtur contrariari id quod ipse dixit statim in d. auth. ex complexu. dum tenet, quod sacerdos de proprio patrimonio poterit dotare filiam suam spuriam, sed filius clerici dicitur incestuosus secundum gl. & Bal. in l. j. C. de epis. & cle. maxime quia ratio d. c. cum haberet. habet locum in his incestuosis, quæ fuit, ne filij fame periclitentur.

† Duo tamen breuiter super hoc sunt inuestiganda. Primū, 23
 vsque ad quam quantitatem pater potest relinquere filio
 spurio pro his alimentis permisis ex dispositione dicti c. cū
 haberet. Bald. videtur sentire hoc dubium. in l. id quod pau-
 peribus. ix. colū. xxiij. q. C. de epis. & cle. in illa q. utrum exe-
 cutor deputatus ad distribuenda bona inter pauperes posset
 eligere sparium testatoris? dicit q. nō, nisi solummodo vsq;
 ad alimenta, per dictum c. cū haberet. subdit singulariter,
 & in hoc facit, quod prætenu alimentorum non posset sibi
 conferre omnia bona, vel maiorem partem bonorum: moue-
 tur argu. l. fina. C. de exerci. lbi, quare & si in ea causa quā
 hoc dicit notandam. & sic Bal. videtur se referre ad quantita-
 tem alimentis congruentē. in effectu idē sentit Bald. in l. eam
 quam. xj. colū. C. de fideicom. vbi dicit, quod cū spurio sit
 permissum relinquere alimenta: quid si relinquatur ei vnum
 magnum pondus ad alimenta? respondet valere vsque ad mo-
 dum alimentorum, & non vltra: cōmunis est omnium con-
 clusio in locis antē dictis. (Additio. Hodie taxatū est vsq;
 ad quintam bonorum patris tantū. l. nona & decima in le-
 gibus Thauri.) Vnum tamen dicebat singulariter Bal. in d. l.
 id quod pauperibus, quod si executor huic filio spurio pro ali-
 mentis daret omnia bona vel maiorem partem bonorum, &
 sic vltra modum alimentorum, si fiscus poterit ei hoc aufer-
 re: dicit quod non, cū nullum ius queratur ex eo quo testa-
 tor non videtur sensisse de personis prohibitis: vnde si episco-
 pus silet dicto spurio, nemo mouebit controuersiam: tamen
 episcopus bene posset reuocare quod immoderatē fecit, cū
 non ritē fecit secundum eum, per ea quæ notat Innocen. de
 offi. delega. c. ex literis. quod nota.

† Secundum est utrum legatum alimentorum transmit- 24
 tat filius spurius ad heredes suos? Bal. determinat quod non,
 in dicta l. eam quam. xj. col. nō ratione propter heredes: quia nō
 valuit legatum alimentorum, quia cum vita finiuntur. ff. de
 transactio. l. cum lbi. §. si vni. l. dominus. in §. fina. ff. de v-
 usufruct. hoc tamen intellige, nisi pater disposuisset expres-
 sē, quod post mortem spurij filij bona deuenirent ad filios
 dicti sui spurij: quia tunc bene trāsmitteret ad filios suos ex
 dispositione paterna, & sic habebunt tunc nepotes tāquam
 ab ayo, qui potuit eis legare, iuxta doctrinam Bartol. in l.
 fina. C. de his qui. ut indign. quam suprà retuli, per l. fina.

C. de natu. libe.

Vnde per hoc habes optimū consiliū: quādo relinquit alimentorum nomine aliqua bona filio spurio, vt illa trāsmittat ad filios, relinquo illa filio spurio ita vt ipse habeat in vīta sua pro alimentis, & post mortem suā sint filiorū suorum.

Aduertendū quōd de illo dicto Bal. in d. l. eam quam. valde dubitavi: voluissē profectō videre aliquem modernū scribentem super hac conclusionē Bald. non tanquā merus relator insistentem in ea, sed ad eius veritatem seu salūtatē inuestigandam: & reperio de eo factam mentionē per quēdam moderniorē Bald. de Bartol. Docto. Perusinum in tractatu de dote, solū illum referentem, & idem assentientē, scilicet quōd si filia spuria esset à patre dotata, quōd ea mortua dos debet redire hāredibus patris, nisi per statutū maritus mortuæ uxore deberet lucrari dotem, nihil boni dicit nec fundat. Et reperio Abb. Sicu. nulla facta mentione de illo dicto Bal. conclu. sit idem in fortiori casu, scilicet, quōd si hāres patris dotasset filiam eius spuria, quē decessisset relictis filiis, quōd talis dos non transmittitur ad filios, sed deuoluitur ad hēredes patris: mouetur, quia dictæ spuria non potuit dari nisi pro alimentis, quæ finiuntur vitæ, vt in l. Mella. de alimen. & ciba. lega. l. cūm hi. in §. modus. de trans. Mouetur etiam ex illo dicto Bar. in d. l. fina. nam ex quo ad transmissionem requirit quōd pater hoc disponat, igitur si hoc nō disposuisset, non transmitteret: & loquitur optimē Abb. in ij. volumine hoc decidens in consilio cxv. incipi. Punctus quæstionis talis est, mihi semper dura visa fuit hæc Bal. determinatio: vnde puto (salua correctione) hanc determinationem Bald. sic generaliter intellectam non posse de iure sustineri, vbi relictum pro alimentis non esset excessiuum, alimentorum attenta qualitate, & dignitate, & facultatibus patris, & filij spurij, maximē vbi non excederet quintam, quæ hodie est summa à legibus huius regni taxata, vt patet in legibus Thauri conditis. postquā hæc scripseram: moueor ad hoc, primō à destructione seu negatione antecedentis assumpti à Bald. ad sui fundamentum: inquit enim Ipse, quōd ratione proprietatis non valuit tale legatum factum pro alimentis, & ex illo assumpto infert suam conclusionem: certē si tale legatum non valeret ratione proprietatis, plures absurditates ex hoc sequi possent: nam non semper pater habet ran-

tum

tum ac tam grāde patrimonium, vt posset filio spurio relinquere hæreditatem ita opulentam, ex cuius fructibus & redditibus semper salua & integra proprietate posset sustentari. Pone ergo, vt quotidie sit, quod pater relinquit filio suo spurio siue certam pecuniæ quantitatem, seu aliqua alia bona parui redditus, licet magni valoris: si filius non haberet in eis nisi solum vsumfructum, euident est quod talia bona essent aliis heredibus patris restitutioni subiecta: & per consequens nec posset illa vendere, aut alienare: & si oporteret ea ad se alimentandum vendere, cum ad hoc redditus non sufficerent, ex quo hoc non posset, fame periret: & hoc modo per obliquum priuaretur talis filius alimentis sibi à iure concessis, & destrueretur prouisio d.c. cum haberet, quod perquam absurdum esse constat, & ad destructionem suæ conclusionis sufficiens esset hoc argumentum ab absurdo: quod argumentum de iure procedit, vt in l. Pomponius. ff. de nego. ges. & ipse idem Bal. in l. cōuenticulā. C. de episc. & cle. & auth. sed nouo iure. nec enim Bal. decuit hanc restrictionem facere iuris dispositioni positæ in d.c. cum haberet. permissum est igitur patri relinquere spurio ad alimenta, siue relinquat in proprietate, siue in vsumfructu, dum tamen non excedit quintam, quæ hodie taxata est à legibus huius regni, & ante illas, quod prætextu alimentorum non relinqueret ei omnia bona, vel maiorem partem bonorum, secundum doctrinam doctorum ante allegatam, sed quantitatem sufficientem ad alimenta. Hæc igitur quantitas patri permixta à iure communi indistinctè non ex hoc restringenda est, vt non valeat ratione proprietatis, ex eo quia ad alimēta relinqui permittitur: & per consequens ex hoc prohibeatur ad hæredes transmitti. allego ad hoc famosum tex. in l. iij. quæ incipit, libertis. ff. de ali. & ciba. lega. ibi, mihi videtur ipsa prædia esse libertis relicta, vt pleno dominio hæc habeant, & non solum vsumfructum, & ad suos hæredes hæc transmittant. vbi est illa singularis decisio Modestini Iurisconsulti, quod si testator relinquat libertis prædia, vt alimenta percipiant, quod videtur eis plena proprietates relicta, quæ transmittitur ad hæredes. ecce ergo singularem determinationem, quod non repugnat, imò extant ista simul, quod proprietates relicta videtur, etiam vbi legatum est factum ad alimenta: item, quod talis proprietates ad hæredes legatarij transmitti-

tur, dato quòd legatario fuisset relicta ad hoc vt alimēta inde perciperet. Accedat etiam optimus tex. in l. cum hi. in §. si vni. ff. de transact. vbi si vni aut pluribus fuerit fundus relictus ad alimenta, & illum distrahere velint, dicit Iuriscōsul. q̄ prātor debet arbitrari super distractione, ex quo satis euidenter datur ibi intelligi per Vlpianū, quòd in legatum fundi etiā si ad alimēta proprietas videtur relicta, ita vt trāseat ad hāredes: cū ibi tractetur de alienatione fundi: nam si solum vsusfructus ad alimēta videretur relictus, clarū est q̄ proprietas fundi subiaceret restitutioni: & per cōsequēs, cū illo casu prātor nō consentiret alienationi, vt in auth. res quæ. commu. de leg. nō haberet prātor quid arbitrari super distractione: cuius cōtrarium ibi disponitur ad idē. tex. singul. in l. donationes. in §. species. ff. de dona. ibi, nec vsus, & c. vbi fuit donata res ad vsu mulieris. Et ex prædictis dicebat Iac. de Are. quòd si testator relinqueret vxori domum ad habitandū, vel fundū ad vsufructum, q̄ plena proprietas ei videtur relicta, & trāsit ad hāredes. & hāc opin. Iac. sequitur Bar. in d. l. libertas. ex quibus satis infertur non rectē Bal. se indistinctē determinasse, q̄ ex eo q̄ testator relinquit filio spurio fundum ad alimēta, ad hoc de necessitate cōcludatur filium spurium nō trāsmisisse ad hāredes dictum fundum: nā licet esset verum, q̄ alimēta vita finiuntur, nō tamē ex hoc sequitur, quòd si fundus relinquatur vt alimēta percipiat, propterea fundus nō trāsmittatur ad hāredes, imò trāsit cū eius proprietas videatur relicta, vt dicunt Iuriscōsulti.

† Prætereā si esset verum Bal. præsuppositum, q̄ si legasset pater filio spurio hāreditatem ad alimēta, non valeret legatum ratione proprietatis, sequeretur quòd istud legatum alimentorū nūquā posset æstimari pro toto tēpore vitæ eius, cui alimenta sunt legata: saltē talis æstimatio esset frustratoria, nec posset filio adiudicari aliqua proprietas in cōpensationem & satisfactionē alimentorum, attento & cōsiderato valore dictæ æstimationis: quod est cōtra tex. in l. cum hi. in §. modus. ff. de transac. vbi legatum alimentorū debet æstimari secundum ætatem legatarij, & consideratis aliis qualitatibus, de quibus ibi, & in l. hāreditariū. ff. ad leg. Fal. vnde conclusio Bal. sic generaliter intellecta nō caret maxima absurditate, nec obstat eius fundamentū, scilicet quòd alimenta finiuntur vita, nam concedo, vbi pater solummodo dixisset,

xisset, lego filio meo alimenta, & sic legādo pater filio alimēta morte finiuntur: & sic posset obtinere sua conclusio: aut quando solum legasset vsumfructū, aut redditus alicuius fundi ad alimenta: sed vbi pater indistinctē legat filio aliquā hereditatem, cuius proprietas æstimata nō excedit quintā, nec valorem necessarium ad alimentādum filio spurio, cōsiderata eius ætate, & dignitate, seu qualitate eius, & patris: cui dubium, nisi quod tunc nō potest opinio Bal. sustineri, ex eo quod videtur legata proprietas, etiā si ad alimenta esset relicta, & transmittitur: vt est casus expressus in d. l. libertis. alia etiam mille absurditates sequerentur, si esset verum: & ita obtinui de facto in fauorem nobilis militis Gundisalui Ruiz de la Vega, contra dominam Mencia de la Vega infantē Granatē.

† Hæc in successione parentum masculorum, sed regulariter filius spurius succedit matri. l. si suspecta. in §. qui de inofficioso. ff. de inof. testa. §. nouissimē. inst. ad Orfic. l. spurius. & l. hac parte. ff. vnde cogn. & competit ei querela inofficiosi testamenti contra testamentū patris: casus in d. §. qui de inofficioso. Excipe duos casus: Primus, nisi esset natus ex dānato coitu, vt adulterini, incestuosi, nefarij, & similes. verba sunt gl. in §. nouissimē. inst. ad Orfic. & in auth. ex cōplexu. C. de incest. nup. & in d. §. de inofficioso. & in l. si qua illustis. C. ad Orfi. est casus not. quē ad hoc omnes pōderāt in §. si quib. mod. nat. effi. sui. & ibi glo. & Doct. Bar. singulariter in l. si. ff. de his quib. vt indig. omnium est communis sententia: intellige, quod sit damnatus coitus respectu matris, aliās secus, vnde si tyrannus per vim cognouisset virginem, quā stuprasset, talis filius bene succederet matri, cum respectu virginis coitus non sit punibilis, ex quo per vim fuit cognita, secundum Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. Idem Bal. in l. si qua illustis. C. ad Orfi. in princ. ex quo infert Sal. ibi, quod ad hoc vt filij adulterini non succedant matri, requiritur quod sint nati ex muliere maritum habente, aliās si esset aliquis natus ex vxorato & soluta, bene succedit matri, quia talis coitus non punitur. l. secunda. C. de adulte. cōtrarium tenet Ang. in §. nouissimē. imō quod filius vxorati & solutæ non succedat matri: & dicit singulariter Angel. de Arc. in d. §. nouissimē. quod † quando coitus est damnatus à ²⁷ lege temporali, filius est insuccessibilis matri: subdit, quēd coitus dicitur esse dānatus à lege tēporali, vbi aliqua pœna

temporalis imponitur per aliquā constitutionē iuris ciuillis, vt quādo pro tali coitu imponitur pœna adulterij, incestus, vel stupri. §. item lege Iulia. inst. de pub. iud. §. si. qui. mo. na. effi. sui. Idem dicit: & si pro tali coitu nō imponeretur pœna ordinaria adulterij, incestus vel stupri, sed imponeretur alia pœna extraordinaria, quæ potest imponi, quando quis simul retinet duas cōcubinas, vel vnā tantū: nam tūc talis coitus est dānatus pœna temporali quo ad vtrūque, ideo tales filij nec matri nec patri succedūt ab intestato, vt in §. si verō effuso. qui. mo. nat. effi. sui est de mēte gl. in §. si illius auth. ver. intestatus. facit §. cōsideremus. auth. de triē. & semis. & quia tales cōcubinae & earum amasi extra ordinē puniri possunt l. pen. & per totum de var. & extraor. cog. hanc ille. Per prædicta inferitur, q̄ cū cōmittatur stuprum cū vidua honesta, vel virgine, & nati ex stupro nō succedunt matri, vt dicunt omnes prædictæ gl. antē allegatæ. quod filius natus ex vidua non succedit matri, cū posset de stupro accusari, ita Bal. expressē in d. l. si qua illustris. & idē in filio nato ex virgine. secundum eum, idem ipse in l. eam quā. quod intellige, vt superius dixi. Habeas alium casum, in quo filius spurius nō succedit matri, scilicet si mater esset illustris. casus est in l. si qua illustris. C. ad Orf. & ad propositum dicitur illustris *duena, noble de l'naie, o de honrrado lugar. l. quæ incipit, las madres. vj.*

- 29 part. titu. xij. † Quid autem in filio clerici, vtum succedat matri? gl. not. in l. ij. C. de epis. & cle. tenet quod filius clerici in ordinibus constituti, dicitur incestuosus, quam Bal. ibi approbat, & per eam dicit fuisse quæstionem facti determinatam: cū de incestu non posset peti abolitio: quod in clerico non haberet locum abolitio, nec posset peti, eò quia cōmittitur incestus, sicut cum moniali: vt sicut ipsa est sponsa Christi, ita clericus est sponsus ecclesiæ. Bal. in l. incesti. C. de incest. nup. dicit quod non sunt incestuosi, sed spurij stupro nati. idē gl. vocat eos spurios in l. vulgo. ff. de sta. homi. quæ dicit quod qui habent patrem, quem demonstrare non licet, dicuntur spurij: & glo. ibi, in parte non licet, exemplificat in monacho habente filium, vel quia ex incestu eum habuit. & glo. singul. in §. si. quib. mod. natu. effi. suū in gloss. super parte, participium, dicit quod iam non est quæstio de filio sacerdotis. itaque gl. relata ad tex. clarē sentit † quod filius sacerdotis neutro parenti succedit, nec patri nec matri. & gloss. not.

not. in c. per venerabilem. qui filij sunt legitimi in parte, adul-
 terinis, dicit quod filij presbyterorum sunt adulterini: nam
 cum fornicantur, adulterantur, cum sint quasi mariti eccle-
 siarum. l.vj. distin. Zenomanensem quam glo. approbat Abb.
 ibi, & per illam infert expressè, quòd tales filij matri succe-
 dere nō possunt, tanquā nati ex damnato coitu, qui indistin-
 ctè à successione parentum repelluntur, vt in d. anth. ex cō-
 plexu. idē & singulariter dicit in filiis natis ex clericis nō in
 sacris ordinibus cōstitutis. præterea Card. in c. cum haberet.
 de eo qui dux. in matr. quē ibi sequitur quidam Modernus
 Præpo. in si. allegans gl in d. §. fin. quib. mod. nat. effi. sui. &
 per illam dicunt, quòd filius sacerdotis non succedat matri.
 idem sequitur dictus Præpo. in d. c. per venerabilem. in §.
 quod autē. v. col. hāc sententiā sequitur Bar. in l. fi. in ij. col.
 in prin. de his quib. vt indig. in quantum alleg. gl. in d. §. fin.
 etiam si esset natus ex cōcubina clerici vnica, & in domo re-
 tenta. ratio est secundum eum, quia in clericis concubina-
 rus est prohibitus. l. ij. C. de epis. & cle. & per totum, de coha-
 bi. cler. & mulie. idem Bar. in l. in concubinaru. ff. de concu-
 bi. mouet † quæstionem de clerico in minoribus constituto
 habente filium ex concubina, si legitimetur per subsequens
 matrimonium, finaliter videtur concludere, quòd si esset be-
 neficiatus tempore quo habuit filios, nullo modo legitimē-
 tur: quia rebus sic se habentibus, scilicet habēdo beneficiū,
 ille coitus fuit omnino reprobatus & dānatus. hæc ille. per
 quod videtur q. matri non succedat. & de hac q. verū si cleri-
 cus habuisset filiū ex concubina, cū qua cōtraxisset matrimo-
 nium, an legitimaretur talis filius? Singulariter scripsit Io.
 Andr. in regula. sine culpa. de regu. iur. li. vj. in mercu à quo
 sum. sit quidam Modernus Canonista in c. tanta. in ij. col.
 qui fil. sint leg. & sic videtur de mente Bar. licet non clara,
 q. filius etiā clerici in minoribus cōstituti, qui esset benefi-
 ciatus tempore quo habuit filium, nō succederet matri, cū
 talis coitus tunc temporis esset omnino damnatus & repro-
 batus: & quòd filij nati ex clericis non in sacris constitutis
 non succedant matri, si clerici tempore quo habuerunt filios
 fuissent beneficiati. tenet Abb. licet non multum clarè in d.
 c. per venerabilem. x. col. ver. sed dubitari potest in quantum
 se remittit ad decissionem positam per Bar. in d. l. in concu-
 binatu. de qua supra idem Abb. in c. cum haberet. iij. colum.

in ver. sextus casus. vbi dicit, q̄ tunc spurij dicuntur nati ex damnato coitu, quādo coitus nō poterat esse vxorius tēpore conceptionis: ex quo infert, quōd filij sacerdotū non possunt succedere patri nec etiā matri. idē sequitur Aretin. in d. §. no uissimē. recitādo simpliciter gl. in d. §. si. probatur hoc, quia in clericis tam prohibitionē poli quā fori reprobatus est cōcubinatus, imō expresse committūt fornicationē. c. ij. ibi, et i mine fornicationis. & in c. clericos. ibi, nec in eadē fornicatione. & in c. sicut. ibi, qui fornicarias habuerit. de coha. cle. & mul. bonus tex. in c. si autem. eiusdem tit. qui loquitur in clerico in minoribus cōstituto. & in c. fin. ibi, & in fornicatione prolapsis. per quē satis videtur dicendū, quōd filius clerici constituti in sacris, seu minoribus cōstituti, tamē beneficium habētis, non succedat matri. Sed vbi esset in minoribus, nec beneficium habens: est dubiū, licet aliqui affirmant idem, alij contrā: & secundū hoc vidi pronuntiatum in cancellaria me existente aduocato pro parte contraria. & fuit causa cuiusdam Mariæ Velez de Gueuara, in cuius fauorem fuit pronuntiatū super successione materna, licet esset filia clerici in minoribus cōstituti: & fuit lata sentētia cōtra quēdam Didacum de Madrigal cuem Salamantinū, qui possidebat bona, quę quondam fuerunt matris dictę Marię Velez. Exceptis his duobus casibus teneas regulariter, quōd filius spurius succedit matri, nisi esset natus ex damnato coitu, nec obstat huic regulę quādam lex partitę xij. in ordine incipit. *las madres.* in vj. par. vbi d. l. solum videtur excipere duos à successione matris, scilicet incestuosum, qui nascitur ex consanguinea. Item ex dānato coitu: quod exēplificat lex in eo, qui nascitur ex muliere religiosa, quę exēpla vidētur in tantum restringere dictam regulā, vt ultra illos duos casus filius spurius etiā ex damnato coitu natus non excludatur à materna successione, tamē hoc non obstare clarē ostēditur: quia licet d. l. exēplificat in dictis duobus casibus, nō tamen propter hoc excluduntur à dicta dispositione alij casus coitus dānati, aliās sequeretur, q̄ filij adulterini succedant matri, cum nō excludātur per d. l. quod est absurdū & falsum, imō cōsiderata mēte illius l. est ibi casus expressus cōcordās cum iure cōmuni: nā ibi lex dicit q̄ natus ex damnato coitu non succedit matri, sequuntur verba legis declarādo illa verba, damnato coitu. *diçe que quere de x̄r damnado pro sentencia de ley.*

de ley. quæ verba satis declarant mentē legis cōdentis & dictum exemplum positū in d.l. part. scilicet de nato ex cōsanguinea seu religiosa nō restringit dispositioni d. l. & aliarū ll. super hoc disponentium, ita quòd propter hoc alij nati ex damnato coitu, vt adulterini & similes admittantur ad successione. positio, enim vni⁹ exceptionis non remouet alias exceptiones in iure expressas: gl. not. in l.j. C. de cōdi. inde, per quam Bal. ibi post Bar. infert, quòd exceptio limitat regulam, sed non alias exceptiones in iure expressas. hoc etiā clarè cōstat in d.l. part. in quantū in prin. ponit regulam, & spurius succedit matri, postea exēplificando hoc dicit, spurius llamado el que nasce de muger. puta que se da a muchos, & sic expressè sentit in tali spurio, nō de aliis natis ex coitu dānato. (Additio. Hodie verò per l. nouam Thauri, est declaratum, quādo dicatur dānatus coitus, cuius verba sunt, y quere-mos y mandamos que entonces se entienda y diga donado y punible ayuntamiento quando la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural, salvo si fueren los hijos de clerigos, o frayles, o de merjas profesas, que en tal caso a vn que por el tal ayuntamiento no incurra la madre en pena de muerte, mandamos que se guarde lo contenido en la ley que hizo el señor Rey don Iuan el primero en la ciudad de Soria, que habla sobre la successio de los hijos de los clerigos. verba sunt l. Per quam videtur approbari opinio Sal. de qua suprā, scilicet quòd natus ex soluta & vxorato succedat matri. Cū mater per l. regni non punitur pœna mortis, ex eo quòd sit concubina vxorati. Item quòd nati ex virgine vel vidua quantumcūque honesti succedunt matri. Item quòd filius spurius succedit matri illustri, cū per istā l. solū excludatur à successione matris natus ex dānato coitu: cū i tñ nō dicātur nati ex damnato coitu, cū mater non puniatur pœna mortis. Item per istā l. videtur clare decidi, quòd filius sacerdotis non succedit matri. licet l. Ioānis, de qua sit mentio in hac lege hoc clarè non dicat.)

DE CAPTATORIA

voluntate.

SVMMÆ.

- I. Institutio, qua in alterius voluntatem confertur, dicitur captatoria.

Disposit

- 2 Dispositionis captatoria exemplum triplex. & nu. 4.
- 3 Dispositio captatoria, secundum Bald. duplex.
- 5 Dispositionis captatorie expositio.
- 6 Dispositio captatoria, in quibus casibus valeat.
- 7 Electio personarum potest in alterius arbitrio & voluntate committi, etiam in non p̄s causis.
- 8 Actus executoris, quo testatoris actus declarandus est, super certo credere debet.
- 9 Executoris nominatio, alteri per testatorem committi non potest.
- 10 Executor incertus dari non p̄t. sicut nec tutor, cui equiparatur.
- 11 Datio executoris certa esse debet.
- 12 Incertitudo personarum vitiat testatoris dispositionem.
- 13 Testamentum, in quo aliquid ambigū scriptum est, benignè secundum id quod credibile est, interpretari debet.
- 14 Legi est providere, ne in testamentis falsitas committatur.
Schedula ut sit certa in heredū institutione, per testes & literarum comparationem constare debet.
- 15 Dispositio substantialis si in voluntatem alterius committitur, captatoria est, & reprobata.
- 16 Verba hæc, Si volueris, faciunt legatum conditionale, & qualiter intelligantur, nu. seq.
- 18 Condicio, si capitolium ascenderit, absque scientia tertij impleri potest.
- 19 Ratio prohibendi dispositionem captatoriam quæ sit.
- 20 Motus animi vnus non potest consummari per motum animi alterius.
- 21 Voluntas secundū Theologos, nihil est aliud, quàm anima valens.
- 22 Testator si per statutum prohibetur uxorem heredem instituere, & ei relinquere ultra centum, an censeatur in fraudem statuti factum, si ultra dictam summam aliquid reliquerit, dicens quòd illud distribueret pro anima sua.
- 23 Spurius an possit heres institui pure, si grauetur alteri hereditatem restituere.

Premittendum est, † quòd propriè illa dicitur institutio seu dispositio captatoria, quando institutio confertur in totum in alterius voluntatem. l. captatorias. ff. de hære. instit. vbi Papiasianus illam sic describit: Captatorias institutiones eas Senatus improbat, quarum condicio confertur
ad sec

ad secreta alienæ voluntatis. & ponitur exemplum in l. illa institutio. ff. de hæ. insti. in prin. vbi Caius inquit. Illa institutio, quos Titius voluerit, ideo vitiosa est, quod alieno permessa est arbitrio: nam satis constanter veteres decreuerunt testamentorū iura per se firma esse oportere, non ex alio arbitrio pendere. Idem probatur in l. si quis Sempronius. ff. eo. tit. ibi. atqui si quis ita scripserit, si Titius voluerit, Sempronius hæres esto, non valet institutio. melior tex. in l. vtrum. §. cum quidam. ff. de reb. du. ibi, vtrum in potestate eius, quem testator. † Et faciat bona glo. in l. captatorias. C. de testa. mi. quæ ponit tria exempla captatoriarum: Primum, captatoria dicitur institutio, cuius cōditio confertur ad secretū alienæ voluntatis: putā, instituo te, si Titius voluerit: vel, ille sit hæres, quem Titius voluerit: vel, sis hæres, si me institueris per verba de futuro: quia hæc prohibet, secus de præterito, putā si me instituisi. l. j. in fi. ff. de his quæ pro non scrip. l. ille autem. ff. de hæ. insti. Item instituo te, si Titius capitolium ascendat. l. nonnunquā. ff. de condi. & demon. quæ nō est improbatā. l. si quis Sempronius. ff. de hæ. insti. & etiam indirecte dicitur captatoria, si in aliam personā captiōnē dixerit: putā si quis ita scripserit, Titius si Maximi tabulis testamenti sui hæredē à se scriptū ostēderit probaueritq; hæres esto: quod in sententiā Senatusconsulti incidere non est dubiū, vt sunt verba Pau. Consulti in l. ille aut. ff. de hæ. insti. Imo nō solum, vbi dispositio seu declaratio est cōmissa voluntati alterius, dicitur dispositio captatoria, sed etiam cuius essentia & existentia est posita in alterius voluntate: hoc probat tex. in l. vtrum. §. cum quidā. de re. du. l. si filia. & l. j. de leg. ij. quæ iura ad hoc alleg. Bal. in l. j. in lect. C. de sacros. eccl. pen. col. vers. iuxta hoc quæro. sed corrupte allegat d. §. cum quidā. de leg. ij. Imo est. ff. de re. du. ibi plurimū interest, vbi est text. valde sing. in materia diffiniens captatorias. † Et Bal. in l. executor. in ij. col. vers. restat quærere. C. de execu. rei iud. reassumit hoc principiū sic: dicit enim quod captatoria dispositio duobus modis intelligitur: Vno modo, quādo dixit testator sic, volo quod Titius possit testari de bonis meis, & illud sit testamentū meum, quæ est captatoria, nec valet: cum quis debeat testari animo suo, non alieno: ideo factionē testamenti proprii alteri cōmittere non potest, vt d. l. illa institutio. Secundo modo dicitur captatoria cōmittendo & subiiciendo volunt

voluntatē suam voluntati alterius: vt, instituo te hæredem, si Titius volet: vel, si vxor mea cōsentiat. Hæc bene & magistraliter ex iuris principiis declarauit Angel. in consiliis suis, consil. ccxx. secundum numerū impressiōis meæ incipi. Inter cætera, quæ continentur in testamento instit. an verū. secundo; ræmitto. vbi dicit, quodd tunc dicitur voluntas captatoria, quādo eiusdem voluntatis substantia in secretum committitur alterius absolutum & abstractū ab omni facto eiusdem, quod est vbiq; necessitas dandi vel faciendi non imponitur cōmissario: sed, an dari vel fieri debeat, hoc totū in aliena mera voluntate cōsistit. d. 5. cū quidam. l. vtrum.

4. In effectu cōclude quodd triplex est captatoria. Primò, quādo substantia institutionis principaliter & directò cōfertur in liberam voluntatē alterius: putà, instituo te, si Titius voluerit: nam si Titius sine iusta causa dicat se nolle, non erit institutus: & testator remanebit deceptus, cū confidit de Titio, & remanebit intestatus, quod tendit ad verecundiam testantis: nam hoc fecit habens magnā confidentiam de Titio. Alio modo dicitur institutio captatoria, quādo non principaliter cōmittitur substantia institutionis, quia non fuit facta sub conditione, si voluerit: sed cōmittitur electio personæ institutæ purè: vt instituo illum, quē Titius voluerit, nominauerit, vel elegerit, quo casu per indirectum cōsetur cōmissa substantia: quia Titio nullum eligente manebit institutio vacua, nisi diceretur q̄ omnes homines mūdi remaneret instituti, quæ est inanis institutio, vt gl. dicit iusti. de hære. instit. 5. & vñ. Tertia est, quādo fit sub spe alterius institutionis: putà, instituo te, si tu instituis me, & sic per verba de futuro: secus si per verba de præterito, vt si me instituiti: quia potest sequi captatoria, id est, deceptoris vel testatoris, vel instituti: fortè enim me institues, vt remaneas institutus, & postea me in scio reuocabis institutionē, & sic remanebo deceptus, vel econuerso. Hæc fuit intentio glo. in d. l. captatorias. C. de testa. mil. sic declaratæ & intellectæ per Pau. de Cast. & alios modernos, & probatur in legibus allegatis. in glo. & in aliis antè dictis. Sic etiam intellexit hoc l. part. in vj part. tit. iij. l. xj. incipit, declarat. ibi, *a quel sea mi heredero que fulano quisiere, o esta blestiere por mi que lo sea, &c.*

5. ¶ Quare autem vocetur dispositio captatoria? glo. in l. captatorias. ff. de hæred. instit. in prin. exponit, id est, deceptorias,

rias, & bene vocatur deceptor: nam testator confusus de Sempronio, ei cōmittit suam testamenti factionem, seu eos ipse instituit hæredes, quos voluerit Sēpronius. fortē postea dictus Sempronius nec testamentū pro eo faciet, nec hæredes declarabit: & sic remanebit alter deceptus, & intestatus: & dato quod testaretur, non tamen secūdum defuncti voluntatem: vt ego iam vidi non sunt multi dies, & sic remanebit deceptus in omnibus talis cōmittens, sed gl. in l. captatoria. de lega. j. & in c. cūm tibi. de testa. aliter exponit: captatoriā enim exponit, id est, adulatoriam, vt de multis visum est, qui per adulationes captant aliorum voluntates, vt eis cōcedant testandi potestatem, de quibus meminit Iuuenalis. in x. Satyra, de quodam hominum avarissimo, nomine Cossus:
Et captatori moueat fastidea Cisso.

Sed melior est alia expositio, multi enim infirmitate turbati cōmittebant alicui amico factionē testamenti, credentes illum secūdum voluntatē suam disponere de bonis suis, fortē prout inter eos aliquando communicatum fuerat: sed cōmissarius post mortem cōmittentis disponit aliter de bonis alterius, prout sibi placet. præter (& quod deterius) contra cōmittentis voluntatem, & sic defunctus vadit deceptus: non sunt multi dies accidit de facto me vidente & cōsultente contra cōmissarium, ideo Francis. Zaba. quē sequitur Andr. Sicut. in c. cūm tibi. de testa. sequitur hanc expositionē: quia plerūq; decipiuntur hi, quos testator instituere credebatur: & sic ambo decipiuntur, cōmittens, & hi, qui si dictus cōmittens testatus fuerat, vocati ab eo fuerāt ad eius hereditatē.
 ¶ In quibus autē casibus de iure cōmuni hæc captatoria dispositio reprobatur? longa est materia, sed breuiter dic quod in institutionibus captatoria dispositio est reprobata. l. captatorias ille autē, illa institutio. & l. si quis Sempronium. ff. de hære. instit. l. captatoria. ff. de lega. j. captatorias. C. de testa. mi. l. verum. §. cūm quidam. ff. de re. du. idem in lega. & fideicō. l. captatoria. ff. de leg. j. l. utrū. ff. de re. du. l. senatus. §. legatū. ff. de leg. j. per glo. & Doct. in l. j. ff. de leg. ij. l. nonnunquā. ff. de condi. & demō in fi. Quod intellige nisi certi de incertis instituantur, & cōmittatur electio certarū personarū de incertis: quia hæc valet, putā, instituo pauperes Christi, quos talis elegerit: quia tūc non substantia institutionis conferi in alterius arbitriū, sed per sonę electio. Iste est casus singu.

sing. in l. si leico commissaria. ad fi. ff. de fideicom. liber. per quem
 hoc decidit Cyn. in l. captatorias. C. de testa. mil. sed cum in
 dicta questione videtur electio personæ collata in persona
 tertij, ergo. hoc sequitur Bart. in d. l. illa institutio. ad fi. mo-
 uetur ultra Cyn. quia reuera certū genus instituitur, s. pau-
 perum, licet cōmittatur electio, tamen est certi generis per-
 sonarū. Et quod sit certū genus institutū, patet. quia omnes
 pauperes intelliguntur instituti cōmissario non eligente. l. si
 quis Titio. & l. cum quidā. ff. de leg. ij. sed in casu, in quo lo-
 quuntur iura supradicta, s. quādo instituo, quos Titius volue-
 rit, ipso non eligente, nō esset aliquis institutus: & sic longa
 est diff. rētia, idē Bar. per hęc fundamēta in l. captatorias. ff.
 de hęc. insti. tenuit Dy. in l. captatorias. ff. de le. j. & sic multū
 distat, si testator dicat, instituo illos, quos Titius voluerit: quā-
 tunc omnis substantia disposita in eū conferē, cum nullū per-
 sonarū genus nominatū est: secus qñ nominatū est certū ge-
 nus personarū ab ipso testatore institutū, licet electio alteri
 cōmittatur, & sic in arbitriū electionis, valet cōmissio, licet
 nō in arbitriū dispositionis. hęc opin. Bar. per eius fundamē-
 ta sequitur Ioā. de Imol. in l. captatorias. ff. de hęc. insti. vij.
 col. vers. & ex prædictis pōt inferri idē reperio se qui Bar. in
 l. captatorias. C. de test. mi. & in l. captatorias. ff. de le. j. idē
 Alex. Imo. in d. l. captatorias. C. de test. mi. vers. & ista faciūt
 ad q. Cōmunis est opin. quā etiā reperio sequi Iac. But. in l.
 captatorias. C. de test. mi. dicentem, q̄ valet talis institutio,
 instituo pauperes Christi, quos Titius voluerit: cū hęcdis
 institutio non cōmittatur alicui, quia ipse testator pauperes
 Christi instituit, sed hęcdis declaratio pōt cōmitti: moue-
 tur à simili in legatis, possū enim legare vni de plurib. quē
 hęcres elegerit. ff. de leg. ij. vnū ex fa. in prin. & l. cum pater.
 §. à filia. Et ad hoc propositū allego tex. sing. in l. si quis ad
declinandam. C. de episc. & cle. in si. ibi enim est catus, quod
valet institutio de pauperibus in genere facta: & lex ibi se
intromittit ad faciendam pauperū electionem, si testator ne-
mini electionem concessit: quasi diceret, q̄ si testator alicui
electionē concessisset, cessaret legis electio, & institutio va-
leret: & hoc modo per Iac. But. fuit indistinctus ille tex. in d.
l. captatorias. ad validationē huius conclusionis. † Conclu-
do ergo quod electio personarū potest in arbitrio & volun-
tate alterius cōmitti, etiam in non piis causis, vt dicit Bart.
 in d. l.

in d. l. captatoria. de le. j. in fi. cū substantia nō cōmittatur tunc per modū dispositionis. hoc etiā sequitur Ange. cōsulēdo in suis cōsiliis cōli. ccxx. incipi. Inter cetera. in versu. tertiō prae-mitto dicens. quod nunquam dicitur voluntas captatoria. cū sola electio personarum. quibus relictum debeat. alteri est commissā. ut d. §. cū quidā. rationē assignat antē dictā. scilicet: quia legata praestari necesse est. & sic substantia relictī à velle alterius nō depēdet: cui autē praestādum veniat. hoc solum commissum est liberæ volūtati alterius. q̄ fieri potest. cū eo non eligente. omnes inuicantur. ut antē dictum est.

Et epilogādo iura. quæ hoc probant. sunt d. l. si quis ad declinādū. l. utrū. §. cū quidā. ff. de re. du. vbi text. dicit. q̄ pluribus hēredibus institutis fidei vnus cōmisit in hæc verba. ut cū moreretur vni ex cohæredibus. cui ipse veller. restitueret eam partē hēreditatis. quæ ad eū peruenisset: nam inquit **Consilius** verissimū esse vtile fideicōmissum esse. subdit elegantē rationē generaliter cōcludentem. nec enim in arbitrio eius. qui rogat̄ est. positū est an omnino velit restituere. sed cui potius restituat. plurimū enim interesse dicit **Consilius**. utrū in potestate eius. quē testator obligari cogirat. faciat si velit dare. an imposita necessitate dādi soli ei distribuēdi liberum arbitriū cōcedat. l. vnū ex familia. ff. de le. ij. l. cū pater. §. hēreditatē eo. titu. ibi. vel ex his cui voluisset. & in §. à filia. eiusdē legis l. fideicōmissaria. ff. de fideicō. libe. l. cū quidā. ff. de le. ij. vbi valet fideicōmissum relictū hoc modo. restituas liberis meis. quibus voles: & ibi text. dicit q̄ si nemi-nem elegisset. omnes ad petitionē fideicōmissi admittuntur. ex quo apparet à testatore videri vocatos: facit l. si quis Titio. eiusdē titu. l. j. ff. de le. ij. l. si filia. ff. de le. iij. text. singu. in l. pater ex provincia ff. de manu. vindic. in princ. ibi. quē veller ex seruis suis. quos in ministerio secum habebat liberaret. iuncto si. ibi. solā enim electionē filio cōcessit. ceterū ipse. scilicet pater manumittit. quibus iuribus probatur per modum electionis posse cōmitti in arbitriū & volūtātē alterius.

Valet etiam per modū distributionis fidei. si testator confert talem distributionem in arbitriū alterius: nota tex. in l. cū filius. §. parer. ff. de le. ij. vbi est casus. quod valet dispositio. ut filia quæ fuit instituta & grauata de restituendo hēreditatem nepotibus suis. debet plus conferre & distribuere vni eorum. qui nomine testatoris vocabatur.

Valer etiā si testator cōfert aliquid in alium per modū declarationis. l. Lucius. ff. de le. j. not. tex. in l. Theopompus. ff. de dote prz. vbi testator dixit, quōd volebat filiam suā tradi nuptui cuiusque amici sui vellēt, & ipsam dotē volebat, quā declarauit quidam Pollio sciens mentem testatoris: dicit ibi tex. quōd valet talis volūtas, & stabitur declarationi factę per Pollionē, sed quomodo hoc intelligatur, s. de declaratione & verus intellectus dictę l. infra dicitur, & dicta distinctio, scilicet, quōd per modū distributionis, electionis, & declarationis permittatur, probatur ex dictis legibus: & omnes dicunt ferē in d. l. illa institutio. maxime Bal. & Imol. & in d. l. captatorias, de hære. insti. & de testa. mī, & Bart. Cyn. & omnes, & idē Canonistę in d. c. cū tibi. de testa. ratio prædictorū est, quia substantia dispositionis per testatorem est facta, nec illa collata est in alterius voluntatē. † Vnum tamen perpetuū nota, quōd licet sit permissum alicui cōmittere seu conferre in voluntatem alterius electionem certarum personarum de incertis, tamē in cōmissario nō toleratur talis incertitudo: imō certē & specificē tenetur declarare, vt eleganter determinat Bald. in l. si quis ad declinandam. in v. colū. in si. C. de epis. & cle. vbi dicit fuisse magnā quæstionē de facto: nā quidam instituit pauperes Christi nominandos per priorem Prædicatorum, qui prior nominauit pauperes veniētes, & qui in futurum veniēt ad eorum ianuā mendicādo, cōcludit esse indiscretā hæredis institutionē, ita q̄ ad episcopū deuolvebatur hereditas: mouetur, quia actus executoris, qui venit ad declarandū actū testatoris, debet cadere super certo: pro hoc versū. si autē nullus. eiusdē l. vbi text. dicit pauperibus qui in ciuitate sunt, & nō qui in ciuitate erūt: ideo omnimodo sunt incerti. ff. de le. j. l. filius. §. diui. el. j. de le. ij. l. vnū ex familia. & quia incerta declaratio nō potest dici declaratio: quod refert bene notādū. Et hoc fuit prius originale Iaco. But. in d. l. si quis ad declinandā, licet non loquitur multū affirmatiuē.

† Per regulā prædictā, quæ habet vt dispositio substantialis nō posset cōmitti, inferebat Bal. in d. l. executorē. ij. col. quōd nō possem alicui dare autoritatē statuēdi quis sit executor testamēti mei: vel si moriatur executor meus, subrogādi aliū: quia ista est dispositio, nō executio rei dispositę, vt not. in c. j. de procu. libro vj. in nouella. Idem Bald. in l. j. C. de sacrosan. eccle. in lec. penul. col. j. vbi extēdit hoc etiam ad pias causas, dicens,

dicens, quòd in relictis ad pias causas nò potest alicut cõmit-
 ti, quod eligat executor: & sic refert disputãdo tenuisse Lã-
 ber. de Rãponibus, & nouellator, vbi suprã: nec per hoc vi-
 riabitur relictũ: q̃a licet deficiat executor, exequetur episco-
 pus. videtur casus singularis in l. nulli. C. de episcop. & cle. in
 prin. ibi, is qui specialiter designatus est, legati vel fideicom-
 missi habeat exigẽdi licentiã. vbi rex, requirere videtur exe-
 cutorem specialiter & specificẽ nominãdum esse per testato-
 rem: quem Bal. ibi in prin. inducit ad hoc propositũ esse sin-
 gulare, q̃ electio executorũ non posset alteri committi per
 testatorẽ. Sed reperio eundẽ Bal. *vt moris sui est aliquãdo*
mutasse propositũ, scilicet in l. id quod pauperibus. in iij. co-
lum. versũ. Tertiò iuxta prædicta quarto C. de episc. & cle. dicẽs
hoc esse verũ, quãdo testator cõmisisset sibi fuctionem execu-
toris: nam hoc non potest fieri, cũ in vltima voluntate cau-
sa efficiens sit solus testator, & nò alius, vt d. l. illa institutio.
sed secus esset, si cõmitteret sibi nominationem executionis:
Verbi gratia, quia testator dixisset, deputo executorẽ meũ il-
lum, quẽ declarabit prior Prædicatorũ: quia hoc bene valet,
mouetur, quia talis declarator seu nominator nò est causãlin-
strumẽtalis sicut pica & organũ, per l. vtrũ. §. cũ quidã. de re-
du. & l. vnum ex familia. in prin. de le. ij. ff. sic resider.

Ego teneo indistinctẽ opinionẽ ab eo positã in d. l. exe-
 cutorẽ. & in d. l. nulli. nec placet mihi lmiratio nec cõcordia
 per eũ posita in d. l. id quod. & ad hoc allego eundẽ Bald. in l.
 captatorias. C. de tes. mi. in ij. colũ. ad fi. & in l. & in epistola.
 ad fi. C. de fideicom. vbi indistinctẽ concludit, quòd testator
 non posset committere alicui electionẽ executorũ testamẽti
 sui, per d. l. nulli. dicens in d. l. & in l. & in epistola. se sic illã
 inducere ad hoc, licet Ioan. And. nò inducat: nam ibi dicitur,
 quòd executor testamẽti pro sua cõscientia exequatur, ergo
 alterius conscientie non cõmittit. ff. de ar. l. sicut. quod dicit
 menti tenendũ: sed melius inducitur eo modo, quo antẽ in-
 duxi: quia illa illatio, quã Bal. facit, nò concludit nisi ad hoc,
 scilicet, q̃ executor datus à testatore p se debeat exequi: ideo
 tene primã inductionem, quã feci, sufficit q̃ dictis locis te-
 net indistinctẽ dictã opi. † Et reperio dominum Bart. antẽ 10
 fecerunt esse hanc distinctionem Bal. positã per eum in d. l.
 id quod l. pauperibus. licet Bal. de eo nullã mentionem faciat
 in l. quidam. ff. de rebus du. versũ. quæro quid in execu-

ribus. vbi dicit, quòd illud quod testatores sæpe faciunt: quia dicunt, facio talem fideicommissarium seu executorem: & si nolit, vel non possit, do tibi potestatem alium faciendi: quia hoc non valet. Primò, quia captatoria. l. captatoria. de le. j. l. si. ff. de re. du. Secundò, quia executor incertus nò potest dari, sicut nec tutor, cui æquiparatur: ar. eius quod not. in l. an. re. penul. de tute. & quia videtur eadem ratio vitædi executores incertum, quæ tutorem incertum, vt probat glos. in l. si quis à filio. §. si quis plures. de le. j. quod extendit etiam in executoribus ad pias causas: quia dario tutorum fauorabilis est, & tamen non valet incertus: cùm posset in eorum legationem redundare. Sed postea ad si. q. dicit se putare aduertendum esse, quia aut testator dicit, quòd alius habeat potestatem faciendi executorem. & non valet, quia est captatoria voluntas: quod fallit, si essent certa relicta ad pias causas. per c. cùm tibi. de testa. si verò dicit, facio executorem illū, quem talis nominabit, valet: quia non substantia, sed nominatio personæ est sibi commissæ: & hanc distinctionem dicit Roma. in d. l. captatorias. C. de testa. mi. esse verissimam: mouentur per d. §. cùm quidam. & per l. vnum ex familia. sed mihi semper videtur ipsos non rectè contiderasse fundamenta, per quæ mouentur: nam ipsi bene fatentur, quòd in casu in quo voluntas est captatoria, vitietur dario executorum: putà, quòd Titius habeat potestatem faciendi executorem: sed dico quòd eodem modo est captatoria, facio executorem quem Titius nominauerit. est casus in l. illa institutio. ff. de hære. instit. & infra dicam latius per fundamenta, quæ Bald. & Bart. & Ludo. allegant pro se, scilicet d. l. verum. §. cùm quidā. & l. vnum ex familia. nil faciunt ad suam conclusionem: nam ibi Cōsulti non ita latè locuti sunt, sicut ipse Bal. se extendit: quia illa iura loquuntur, quādo legatum factum est certo generi personarum: & sola electio committitur in voluntatem seu arbitrium alterius, putà, vt restituas vni ex cohæredibus, quibus voles: nam tunc vtile est fideicommissum, ex quo dispositio est certa respectu cohæredum: & commissario non eligente, omnes cohæredes videntur vocati à testatore, & omnes admittuntur ad fideicommissum, vt in l. cùm quidam. & l. si quis Titio. §. fina. ff. de lega. ij. sed in exemplo, in quo loquitur Bald. tota substantia dispositionis cōmittitur in voluntatem alterius, licet dicat, deputo executorem meum illum,

lum, quem declarabit prior Prædicatorū, cū in potestate eius sit declarare vel ne: & eo non declarante, nullus vocatus reperitur ex dispositione testatoris: cuius contrarium est in casu dicti §. cū in quidā. † Ex ex alio nō est verum dictum Bal. licet cessaret illa ratio de captatoria: quia datio executoris debet esse certa: & incerta reprobatur, vt dicit Bar. in d. l. quidam. Plus dicebat idemmet Bal. cōtra se in l. si quis à filio. in §. si quis plures. ff. de le. j. quōd si non expresse nomine proprio testator in testamento sic dixisset: relinquo vnum ex libertis meis executores: quia tunc non valebit designatio executoris propter incertitudinem, & hoc per d. l. nullū in versi. specialiter designauerit, quem sequitur Paul. de Cast. in d. §. si quis plures. referens hoc valde notandum. Et in casu fortiori Ioan. de Imo. in d. §. si quis plures. tenuit contra Bald. imō quōd si testator expressisset nomen propriū executoris, putā relinquo Titium executores, tamen si erant plures Titij, & non constat de quo, vitaretur talis dispositio: licet Bald. ibi dicit quōd esset electio hæredis, per illum text. vbi est casus, quōd si quis plures seruos Stichos habens, Stichum legauerit: si non apparet de quo Stichō senserit, electio est hæredis, nihilominus Imol. tenet cōtrarium: mouetur per legē, duo sunt Titij. de testa. tuto. attento, quia tutor & executor æquiparantur in iure, vt dicit glo. in l. antepe. de tute. & in l. vxorem. §. j. in gl. parua iuncta ad text. ff. ad leg. Cor. de fal.

† Hoc idem sequitur ibi Alexand. in dicto §. si quis plures. 12! addit vltra hoc fundamentum: quia incertitudo personarum viciat dispositionem, quando testator sensit de certo: si nō constat de quo. l. si fuerit. ff. de rebus du. nec obstat d. §. si quis plures. quia ibi loquitur in incertitudine rerum legatarum. ratio differentie, quæ fuit Pe. & illam approbāt Cyn. & Imol. in l. si quis seruum. §. si inter. ff. de le. ij. & Alexand. in d. §. si quis. est quia res cōtinetur sub re, nō ita persona sub persona. & sic manet cōmunis cōclusio vera absque limitatione posita à Bal. in l. id quod pauperibus. Interebat etiā Bal. per dictā regulam in d. l. executorē. ij. colū. post Iaco. But. quōd si testator iussit sibi construi capellā vel monumentū, dans executori potestatem in alium vsum conuertendum, quōd non valeat ista potestas: cū alterare vsum sit dispositio noua, nō executio: ideo non valet tanquam captatoria, secundum eum.

Inferrebat Bar. ex hac regula quoddam verbum famosum, & habui de facto apud Cordubam: dixit testator sic, Volo solui omnibus debentibus à me aliquid recipere, & de hoc stetur simplici verbo Titij fratris mei, quod est idem ac si diceret, stetur eius assertioni. l. sciendum. ff. de adil. edict. an valeat talis dispositio? Bar. in l. Theopompus. ff. de dote praele. refert se consuluisse non valere, eò quia ista voluntas est captatoria: cum tòra dispositio conferatur in secretum alienae voluntatis, ideo inualida, per l. captatoria. de leg. j. captatorias. de hær. insti. ideo concludit, quòd dictū illius fratris non valet, nisi aliquibus legitimis praesumptionibus hoc praesumeretur esse verum: vt l. quæ hæredi. ff. de reb. du. vbi inquit Consultus testatorum: Voluntas, si quibusdam argumentis apparebit de quo dixit, adimplenda est, Obstat l. Theopompus. ff. de dote praele. vbi casus singularis, q̃ quidam, Theopompus nomine, in testamento duabus filiabus & vno filio ex æquis partibus in testamento hæredibus institutis, in codicillis disposuit se velle Crispinam filiam suam tali maritò tradendam, cui amici sui & cognati approbassent, & vbi à disposuit quòd prouideret Pollio sciens mētem suam circa quantitatem dotandi eam: qui Pollio iuratus declarauit, patrem voluisse, vt ipsa haberet in dote tantam quantitatem, quantam filia maior habuit in dote, dicit Consultus, quòd ex communi debetur dictæ filiae minori in dote illa quantitas, quæ à dicto Pollione fuit sub iuramento declarata: quæ lex est singularis & practicabilis, ideo in ea placuit signare casum: & sic videtur, quòd in voluntate dicti Pollionis fuit commissa dispositio & declaratio substantialis. Respondet Bar. dupliciter. Primò, quia d. l. Theopompus. loquitur in dote, cuius fauore valet legatum, licet incertum. l. cum post. §. gener. ff. de iure do. Secundò, & hoc est ab eo singulariter pōderatum: quia testator non commisit in totum suæ voluntati, nec eius dicto solum creditur ibi, imò in d. l. constat dictū Pollionem verum dixisse legitimis praesumptionibus: quòd constat ex litera, quia testator dixit in æqualibus portionibus, in quibus sororem eius tradidi: & Pollio declarauit idem, scilicet quòd ipsa haberet tantum, quantum alia: quòd etiam sequitur lo. de Imol. in l. illa institutio. vij. col. ff. de hær. insti. & in c. cum tibi. de testa. & Pau. de Ca. in l. illa institutio. de hær. insti. Bar. in consilio incipiente, Quidam habens

habens bona communia. Ange. in consil. cccxij. incip. Inter
 cetera continentur. Spec. de instrumen. edi. §. nunc verò ali-
 qua. verum quid si testator. Alex. in l. captatorias. C. de testam.
 mil. fin. colum. Idem ad literam referens Bar. sequitur Ioan.
 de Imol. in l. captatorias. ff. de hære. insti. x. colum. vers. sed
 iuxta prædicta potest dubitari. Et infert vltra ex dicta deci-
 sione & eius fundamentis, quòd si testator relinquit dorem
 vxori suæ, de cuius quantitate voluit stari simplici verbo eius,
 quòd tale relictum valebit, ex quo fit ob causam doris: & sta-
 biuitur simplici mulieris assertioni. prout maritus disposuit
 super quantitate doris: duntamen assertio, quam facit, sit ve-
 rissimis inspectis facultatibus & qualitatibus personarum
 viri & vxoris: & sic vltra assertionem mulieris cõcurrit alia
 verisimilis cõiectura veritatis. quòd not. ad hoc etiam opri-
 me facit rex. singu. in l. si ita scripsero. ff. de condi. & demon.
 vbi casus, quòd ex testamento debetur quod ibi, expresse re-
 linquitur, vel per relationem ad aliud: per quam Bar. ibi in-
 ducit singulariter similem intellectum ad d. l. Theopompus,
 dicit enim, quòd si testator in suo testamento sic dixit: Volo,
quòd hæres meus det illud, quod scriptum est in schedula,
quam reliqui apud Guardianum fratrum minorum: qui
 Guardianus ostendit schedulam, an valet dispositio, & reli-
 ctum? videtur quòd non, cum ista voluntas sit captatoria, &
 confertur in voluntatem Guardiani: vnde scribet quicquid
 veller. l. captatorie de leg. i. Item quia non fuit exauditum à
 testibus, quòd scriptum fuit in schedula: sed id quod in testa-
 mento nuncupatio relinquitur, à testibus debet exaudiri. l.
 hæredes palam. de testam. quia schedula non est solennis,
 cum non sit legitimum testamentum, & sic non valet. l. si. C.
 de fideicom. & sic determinauit quidā Doctor antiquus, no-
 mine Jac. de Pel. subdit Bar. eleganter ad propositum, hoc ef-
 se verum, quādo non apparet schedulam esse testatoris ex le-
 gitima literarum comparatione, vel aliis legitimis indi-
 ciis, aliàs putat valere. Probat in d. l. qui hæredi. in prin-
 cip. ff. de rebus dub. & in l. his verbis. in princip. ff. de lega. iij. &
 in d. l. si ita scripsero. ibi, quantum ei. & adducit ad hanc cõ-
 clusionem d. l. Theopompus. facit l. quæstionem. C. de fidei-
 commissis. secundum lectu. quæ habet, quòd testator posuit in
 fide hæredis, & non scripsit. l. hoc articulo. ff. de hæred. insti-
 tuc. l. posthumum. §. si Paganus. ff. de iniusto testamento. de

ali. & cib. leg. à filio. §. si. Ad aliud argumētum, scilicet quòd debet exaudiri à testibus: respondet sufficere quòd audiat in simplicitate. ad aliud, quòd est captatoria respōdet, quia nō voluntis captatoria, quæ refertur ad scripturā de præterito, ut est casus in d. l. hoc articulo. quod not. Et si dicatur, quòd nō est solēnis. imò est: quia quicquid relinquitur in testamento, refertur ad dictā schedulam. idē sequitur Bar. in l. si. fin. verbis. C. de fideic. idem Bal. in l. captatorias. fin. col. C. de testam. ex eo quia dicta schedula est approbata per confessionē ipsius testatoris: ar. auth. ad h. c. de si. instr. & auth. ut lic. ma. & aux. in §. h. c. autem. & ff. de condi. & demon. l. in testamento. el. primo. nec potest secundū cum negari scriptura apparens de manu testatoris, quam testator suam esse profiteretur: ar. C. de testa. l. cum antiquitas. vers. si. autem. † Pro hac conclusione est casus singularis in l. quem hæredi. ff. de reb. d. ib. ubi rex. singul. inquit, quòd si testator ita cavit in testamento quem hæredi meo dixerō velle me liberum esse, liber esto: dicit Consultus, quòd si voluntas testatoris quibusdam argumentis apparebit de quo dixit, adimplenda est: & per illum rex. Bar. ibi sequitur determinationem prædictā. quam posuit in d. l. si ita scripsero. Et optimè Marcellus inquit in l. cum in testamento. eo. tit. quòd si cum in testamento ambigū scriptum est, benignè interpretari secundum id, quod credibile est: cōgitatum credendum est, facit l. si testamentum. C. de inst. & subst. & l. asse. ff. de hæ. inst. Sic debes intelligere quædam verba Bal. & Ang. templaena per eos posita in l. asse toto. ff. de hæ. insti. qui dicit, quòd si testator in testamento dicat, instituo illum hæredem, qui continetur in schedula, quam dedi Priori prædicatorum, quia valet talis institutio: nam debes intelligere, ut supra, concurrentibus supradictis præsumptionibus, ex quibus appareat schedulam esse dicti testatoris, & eos sequitur ibi Ioan. de Imol. & ad litteram sequitur Bar. Io. de Imol. in l. illa institutio. ff. de hæ. insti. ix. col. ver. iuxta prædicta. quod valde extollit ad practicam. & Moderniores idem sequuntur in d. l. captatorias. Et pro hac opinione bene facit rex. singul. in l. si. in principi. ff. de lega. ij. ibi, si fides epistolæ relictæ constaret. & l. cum pater. §. donationis. ff. de leg. ij. quæ duo iura ad hoc propositum fuerunt allegata per Bal. in d. l. si ita scripsero. idem sequitur Pau. de Ca. in l. hac consultissima. §. per nuncupationem. C. de testa. addi

addito, quòd sibi non videtur necessarium, quòd debeat constare dictam schedulam manu testatoris scriptam fuisse, sed sufficere, vt constet quòd illa sit scriptura, de qua testator sentit. Sed reperio quendam Modernum Aretinũ in l. hæredes p. l. m. in prin. ff. de testa. intelligentem doctrinam Bar. veram in legatis illo modo factis, vt sufficiat dicta dispositio circa legata, ita quòd sufficiet vt probeatur tunc per solã comparationem literarum, vel per solos testes dictam schedulã manu testatoris scriptam, & ita loquitur Bar. expresse in legatis: & satis est, quod tunc comparatio literarũ plenẽ probet. Et ex hac intentione Bar. refert Io. de Imol. in d. l. si ita scripsero. clarẽ colligi vnũ verbũ famosum scilicet, q̃ licet sola comparatio literarum non sufficiat ad probandã scripturam, quæ datur à parte parti ad vtilitatem eius qui recipit, vt in auth. de si. in §. j. & ij. scriptura tamen & schedula facta ad declarationem suæ voluntatis simpliciter potest probari per comparationem literarum: quia non est ibi tantus timor falsitatis, vt in casu superiori: ex qua inferitur singularis limitatio ad dicta iura, & ad ea quæ not. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. nuda ratio. ff. de dona. ¶ Sed in hęc 14 reditate & hæredis institutione secus dicit: imò, q̃ non sufficeret tunc probatio dictæ schedulæ per comparationẽ: mouetur, quia lex & eius prouisio nimis debet vigilare ne committatur falsitas in testamento, vt dicit tex. in l. iubemus. C. de testa. sed si talis institutio permetteretur, ita quòd ex sola comparatione dictæ schedulæ probaretur illam esse testatoris, daretur via & occasio committendi plures falsitates, vt tex. dicit in auth. de instr. cau. in prin. quod quando permetteretur scripturæ probatio per comparationem literarum, innumerabiles committerebantur falsitates: ideo fuit statutum solam comparationem literarum non sufficere. adducit ad hoc tex. singularem in l. quoties. §. si quis nomen in vers. indubitato signo. ff. de hæ. inst. quĩ vult q̃ quando nomẽ hęc redis non exprimitur à testatore per se, sed per relationem ad aliud, illa relatio debet esse indubitata: quæ nõ esset, si per solam comparationem dicta schedula probaretur esse testatoris: & sic residet per hæc & alia, quòd ad hoc vt dicta schedula in hæredis institutione sit certa, debet constare per comparationem & per testes. quod not. bene faciũt supradicta ad adiuuandã quandã gl. singularẽ in l. Lucius. §. in testamento.

ff. de leg. j. quam ibi laudat Io. de Imol. per eam dicit decidi
quæstionem de facto: quod si testator relinquat tribus trēcē-
ta, & rogauit eos vt de illa pecunia disponerent, prout de eis
ordinauit in secreto, quia noluit alium scire: nam valebat ta-
le legatum, licet aliqua videatur suspicio: nec mihi hoc fer-
uit de singularitate, quia satis probatur ex d. l. Theopompus. &
ex l. si. C. de fideic. cum aliis, licet quidam Mediolanēsis Mo-
dernus hoc extollat in d. l. captatorias. facit l. in tacitis. ff. de
leg. j. & clarē sentit Bar. in d. §. in testamēto. l. Lucius. & in l.
quem hæredi. ff. de re. du. sed quid velit dicere illa gl. d. §. in
testamento. & quomodo debeat intelligi, vide infra xij. q.

Sed circa hoc addas duo verba singularia. Primum, quod
si in hac declaratione essent discordes: quia vnus dicit testa-
torem in secreto vnū dixisse, alius aliud diuersum: quod de-
bet inspicere id quod verisimilius est ratione affectionis testa-
toris. hoc fuit singulare verbum Bar. in d. l. quē hæredi. vbi
dicit se vidisse testamētum, in quo testator sic dixerat, Lego
Titio, mille, quæ det illi personæ, quam declarauit sibi, & hæ-
redi meo, post mortem testatoris contentio est inter hæredē
& legatariū quia hæres dicit de vno, legatarius dicit de alio:
quid iuris refert quod debet inspicere quod est verisimilius ra-
tione affectionis testatoris, per illum tex. aliās fideicommissum
esset inutile ratione incertitudinis. l. si fuerit. in prin. ff.
de reb. dub. Secundum est quod si testator mandauit executō-
ri seu hæredi, quod distribueret certam quantitatem paupe-
ribus illis personis, quas in secreto sibi testator commisit, si
talis executor dicat se erogasse illis personis, quas in secreto
sibi testator commisit, quod non cogetur ad declarandam
illas personas, in quas erogauerit, maximē si iste executor
esset homo bonæ famæ, imo credendum est illum erogasse
prout asserit: sic reperio in terminis consuluisse Petrum de
Anch. in cōl. incip. In his duobus decidendis succinctē pro-
cedam est secundum numerum meum 436. mouetur, quia
ex quo testator hoc ei commisit in secreto, scilicet dictam
erogationem faciendam, nulli de hac erogatione rationem
reddere tenetur: quia suæ meræ fidei hoc mandauit testa-
tor, vnde nullus super hoc potest sibi quæstionem refrica-
re, sicut nec posset, cum testator hoc committeret dicto vel
conscientiæ alicuius. Theopompus. de dote præleg. & not.
in cap. statutum. §. assessorem. de rescriptis. libro vj. item
quia

quia præsumendum est dictum executori fideliter erogasse, cum esset homo diues, & bonæ famæ: & alia rectè erogasset, quæ sibi in testamento cõmissa sunt, item quia erant elapsi iam xv. anni post mortē testatoris: & sic residet arg. l. Procula ff. de probat. quod nota. Et adde elegantia verba Bal. in l. captatorias. si. col. C. de testa. mil. vbi dicit, quod si testator commisit incertorū declarationē Seio, quod si ille Seius declarauit deberi Titio centum tanquā ab eo extorta, tamen hoc fecit nulla ab eo habita informatione, consuluit Bart. quod non valeret talis declaratio, quia non fuit secutus formam boni viri. l. Thais. §. sororem. ff. de fideicom. liber. cum aliquid ei prius debuit cõstare hærede requisito. ff. de transactio. l. cum hi. §. si pater. ff. de vsu l. l. legatum ciuitatis. c. nos quidam. de testa. sed Bal. ibi dicit quod si executor esset honesta persona, crederet eius iuramento. allegat d. l. Theopompus. & l. si quis pro redemptione. de dona. sed si executor non esset persona fide digna, vel aliquid interesse præterderet, non crederetur sibi. l. si quis in cõscribendo. C. de epis. & cle. per Coy. si tamen testator mādauit stāri dicto Guardiani Minorū vel priorum Prædicatorū, ei stabitur. l. si mandauero. §. si tibi. ff. man. hæc Bal. quæ bene nota: quia plura testamenta vidi, vbi hæc declarationes cõmittuntur, maximè fratribus. Conclusiue autē ex prædictis habes quod in voluntate dispositoria nō potest cõmitti in tertiu, sed per modum electionis seu declarationis sic: sed ne decipiaris credēs quod simpliciter per viā declarationis seu electionis potest cõmitti institutio in voluntatē tertij, sed debes sic intelligere, vbi sola electio seu declaratio personarū cõmittitur tertio, ita qd principalis dispositio & eius substantia à testatore facta est, ita quod cõmissario non eligente nec declarāte, nihilominus dispositio & institutio remanet firma: vt in casu, in quo loquitur d. l. vtrū. §. cum quidam. & l. cum quidā. & si quis Titio. de le. ij. putā, vt des vni ex libertis. quib. voles, seu quos elegeris: vel vni ex cohæredibus, quos declaraueris, vt d. l. vnū ex familia. & sic in institutione facta de pauperibus, quos talis elegerit, nam his casibus dispositio principalis & eius substantia à testatore facta est certa, saltem respectu certi generis personarum, putā libertorū, cohæredum, pauperum, & sic de similibus: licet inter eos declaratio seu electio alteri committatur: quia vtrum sit dandum vel ne, non commit

committitur in voluntatem alterius, sed cui dandum vel distribuendum sic inter ceteros de incertis: & sic intelligitur
 15 omnia iura antè allegata. † Nam si dispositio substantialis
 cōmitteretur in voluntatem alterius, s. utrū sit dandum vel
 ne, etiam si per modū electionis seu declarationis captato-
 ria est, & reprobata: quia in effectu eodem modo confertur
 in voluntatē tertij: per hæc verba, instituo eos heredes, quos
 volueris, seu quos elegeris, vel declaraueris, hoc probat cla-
 re in d.l. illa institutio. vbi licet testator non dixit, instituo
 illos heredes, si Titius voluerit: sed dixit, instituo illos hæ-
 redes, quos Titius voluerit: & sic non institutionē sed perso-
 narum declarationē posuit in voluntatem tertij, tamen non
 valet, ex eo quia dicta verba non sunt relata ad aliquod cer-
 tum genus personarū: & sic illo negligēte eligere nullus est
 vocatus: secus vbi verba essent relata ad certū genus perso-
 narum, vt antè dictū est, & sic declarat Bar. in d.l. illa institu-
 tio, in fi. vers. vltimò quæro. est casus in d.l. utrū. §. cūm qui-
 dam. idem Bart. etiā in casu fortiori in d.l. Theopompus. &
 hoc apertè voluit gl. in l. captatorias. C. de testa. m. sic intel-
 lecta & declarata per Pau. & alios modernos, & etiā per an-
 16 triquos, vt antè declarauī. † Et hoc patet ad sensum ex omni-
 bus legibus antè allegatis diffiniētibz & reprobantibus
 captatoriam voluntatē. Et quia inter ista nihil distat, si insti-
 tuo illos heredes, quos Titius declarauerit, seu quos volue-
 rit: & hæc verba quo ad effectū non videntur differre. not.
 rex. ad hoc in l. si ita legatum. in §. illi si voluerit. ff. de leg. j. vbi
 dicit rex. quòd hæc verba, si volueris, faciunt legatū condi-
 tionale, & intelliguntur, id est, si declaraueris te velle: & ad
 hoc faciunt plura antè adducta. Per hoc reperio consuluille
 Ange. in cōsi. ccx. incipi. Inter cetera, quòd cūm quidam in
 testamento suo sic dixisset, Volo quòd Girardus Grassullinus
 de Capella S. Matthei habeat & habere possit de bonis meis
 florenos quingentos, de quibus faciat illud quod sibi dices
 frater Pau. de Castello de Pisis ordinis fratrum Minorū, re-
 fert dictam dispositionē inualidam tanquā captatoriam mo-
 uetur, quia ex quo non est relictū certo generi personarum,
 sed solum debebat facere id, quod sibi diceretur per dictum
 fratrem Pau. quia tunc ipso non dicente, nullus per testatorem
 videtur vocatus, dictum grauamen iniunctū dicto Girardo
 viribus euacuatur tanquam captatorium. *diu hoc determi-*
 nasse

nasce Bar.in d.l.illa institutio.verſi.vltimò quæro. Bar.non
 determinat ſic in ſpecie,vt Angel.loquitur, ſed colligitur ex
 eius ratione decidendi in illa quæſtione: ſi inſtituo pauperes,
 quos Titius elegerit: dicit etiã eſſe caſum in d.l.illa inſtitu-
 tio.vbi ſi quis eos inſtituit, quos Titius voluerit, nullo per-
 ſonarũ genere demonſtrato, diſpoſitio de iure ciuili eſt nul-
 la. Nec obſtat ff.de iu.ſi.l.non intelligitur. in §.tacitæ aut
 fidei.vbi nõ apparet cui generi perſonarũ fuit factum reli-
 ctum, & tamẽ ſuſtentatur, nec dicitur captatoriũ, niſi in frau-
 dem ſit factũ: quod ex euentu declaratur, vt d.l.nõ intelligi-
 tur. §.quãdo autem. quia ibi quod voluit teſtator. fuit certũ
 ipſi grauato, cui teſtator ſuam intentionẽ expreſſerat in ſe-
 creto, & hanc rationẽ multũ ponderauit Conſultus, licet
 Ange.nõ allegat in d.l.Theopompus.ibi, ſciens mentẽ meã.
 & ad hanc Ange.concluſionẽ bene facit quod ſcribit Bar.in
 d.l.Theopompus. licet aliqua diuerſitas ſit in verbis, in ef-
 fectu quali idem, ideo æqua videtur limitatio ad hoc dictũ,
 quam ponit Bar.in d.l.Theopompus. Per ſupradicta inferre
 etiam Ioan.de Imol.in d.l.captatorias, in ix.col.verſi. & per
 prædicta videtur, q̃ teſtator dixit, relinquo centũ illis, quos
 elegerit talis, vel quos elegerit prior fratrum Prædicatorum,
 quod tale relictũ non valebit, ex quo nõ ſit mentio de cerro
 genere perſonarũ: quia illo non eligente, remanebit relictũ
 incertũ, vnde videtur eadem ratio, quæ eſt quãdo quis inſti-
 tuit illos, quos Titius eligeret: pro tanto videtur ſibi tale re-
 lictũ non valere, licet aliter videat ſenſiſſe Pet. de Ancha.in
 c.cũ tibi. de teſta. ſed ſi interpretabitur ad pias cauſas, dicã
 latius infrã: quia Ange.in d.conſi. quod incipit, Inter cætera.
 tenet q̃ ſic. Ex prædictis videtur confundi quod dñ elegans
 dictũ Ange.ab eo poſitũ in hac materia in loco peregrino, ſi
 in l.cenſelũmis. in §. ſi ita ſtipulatus. in ij.col. ff. de verb. obli.
 vbi dicit, q̃ licet legatũ factũ alicui ſub cõditione, ſi hæres,
 aut tertius voluerit, non tenet: quia voluntas eſt captatoria,
 eò quia in ſolo nutu alterius volũtatis abſtracte ab omni fa-
 cto reperta eſt, tamẽ ſi legatũ eſſet factũ ſub cõditione, ſi hæ-
 res, aut tertius declarauerit ſe velle, valebit legatũ, ſicut ſub
 alia: quauis cõditione poteſtatiua hæredis relictũ eſſet: mo-
 uerunt: quia iſta voluntas cenſet eſſe velata, quæ toleratur, vt
 l. ſi quis Sempronii. ff. de hæ. inſti. & eũ ſequitur ibi Pau. de
 Caſt. referẽs hoc valde notãdum: & reuera eſt ſolennis limi-
 tatio

tatio ad omnia iura reprobantia captatoriam dispositionē,
quia habeant verum si liberē & absolutē institutio haredis
ponetur in voluntatē alterius: purā instituo T. si Titius vo-
luerit: secus si diceretur, instituo T. haredē, si Titius decla-
17 rauerit se velle. † Quod non videtur rectē dictū, imō vide-
tur tunc lex imposita verbis: & ita ponitur in mera & libera
voluntate per dicta verba, si declarauerit se velle: sicut per
verba, si voluerit, imō necesse ad velle requiritur declaratio,
vt l. si ita legatū. §. illi si volet. ff. de lega. j. quapropter Imo.
ibi tenet cōtra Ange. quē etiam sequitur d. Alex. ibi mouen-
tur, quia illa verba, si volueris, vel cum volueris, intelligun-
tur, id est, cum declaraueris te velle: probatur in d. §. si ita sti-
pulator. ibi, si antequā. & in d. §. illi si volet. ergo expressio
eius quo t tacitē inest, nihil debet operari. l. iij. cum aliis, de
leg. j. nec obstat l. nonnunquā. ff. de condi. & demon. quia, vt
Bar. inquit in l. si quis Sempronius. ff. de hære. instit. aliud est
dicere, si Titius ascenderit in capitoliū, aliud si volet ascendere,
cum posset velle. & nō posse. idem Alex. per hęc fundamen-
ta in l. j. ff. de le. ij. in vii. col. vers. item adde. & in l. captato-
rias. in fi. verbis. C. de testa. mi. nullo vlt. addito fundamē-
to. & horū opi. sequitur quidā modernior Mediolan. in d. l.
captatorias. C. de testa. mi. ij. col. *Habes igitur vnā fallen-*
tiam ex antedictis ad leges captatoriā prohibentes, vt si non
habeāt locum, quādo sola electio, nominatio, seu declaratio
cōmittitur alicui: si certæ personæ de incertis institutę sunt,
vel aliquid eis legatū, solum electio & distributio inter eos
tertio cōmissa est: rationē diuersitatis antē posui. Fallit se-
cundū, si non in liberā voluntatē fiat cōmissio, sed per verba
denotantia arbitriū boni viri, & non in liberū arbitriū, quia
isto modo potest cōmitti in alterius arbitriū, purā si Titius
fuerit arbitratus, vel si putauerit, vel sibi placuerit: nam hoc
importat arbitriū boni viri, l. Thais. §. fororē. ff. de fideicō.
liber. h. re probātur in l. si sic in prin. ff. de le. j. & in l. fideicō-
missa. §. quanquā. de le. iij. ratio diuersitatis stat in promptu:
quia quādo in liberam voluntatem alicuius cōmittitur per
hec verba, Si voluerit, etiam si sine iusta causa dicat se nolle,
nō erit institutus: cum talis cōmissarius posset præferre ini-
quum æquo. l. cum quidā. ff. de le. ij. sed quādo ei cōmittitur
per verba importantia arbitrium boni viri, si sine iusta causa
dicat se nolle, recurreretur ad arbitrium boni viri, qui fortē
dicet

dicet contrariū, & illud seruabitur: sed libera voluntas non remittitur ad arbitriū boni viri: sed si moreretur cōmissarius, antequā arbitrareretur, si viciaretur institutio: vide l. ij. ff. de le. ij. vbi materia extensē scribitur apud legentes. Fallit reitiū in legato libertatis: casus est in l. fideicōmissi. §. planē. ff. de fideicō. liber, de cuius intellectu latissimē disputāt scribentes in d. l. captatorias. C. & ff. ponēdo plures intellectus ad d. l. ibi remitto, quia nō est super hoc insistendū hīc, cū esset trāsportare de vno loco ad aliū, prolixius & copiosius per alios scripta sunt. Fallit quartō in relictis ad pias causas: est casus in c. cū tibi. de testa. sed quia ille text. est intrincatus ex diuersitate lecturarū, infra latius eius intellectum examinabo. Fallit quintō, nisi ponatur in volūtatem alicuius velatā, putā si Titius capitolium ascenderit. l. si quis Sempronius. ff. de hære. insti. l. nonnunquā ff. de condi. & demon. quæ sit ratio diuersitatis, quare in voluntatē velatā potest cōmitti, seu tacitā, non autē in voluntatē expressam: vide per gl. & Doct. in d. l. si quis Sempronius. & in d. l. nonnunquā. & in d. l. captatorias. ff. de hære. insti. & C. de testa. mi. in l. captatorias. Nam Ange. & Imo. assignant rationē, s. quia quādo legatur sub cōditione, si Titius ascēderit capitolium voluntas testantis iam est certa, cū appareat quid velit testator in euentū conditionis, & quid etiam in eius defectū: sed secus, quādo omnino in voluntatē hæredis cōferrur. ita dicūt ipsi in d. l. illa institutio. in ij. col. Vel dic quod illa voluntas appositā in vim cōditionis, nō est ita libera, sicut illa, si voles: cū in prima fortē ei cōueniebat, vel erat necessarium ascēdere capitolium: itaq. vel fortē nō potest ascēdere, vel erit sibi necessarium ascēdere: & sic nō est in mera & libera volūtate, sicut illa, si voles. Bar & Imo. in d. l. si quis Sempronius. gl. Bal. & Salt. in l. captatorias. C. de testa. mil. dicunt quod in d. l. si quis Sempronius. nō ponitur dispositio in eius voluntate, sed quoddam factū extrinsecum: facit l. in euentis. C. de contrahen. empr. sumto §. emptio. insti. de empr. & vendi. Est verum quod Iaco. de Ra. vt refert Bald. in d. l. in euentis. iij. col. dicit q. nulla regula est in iure, quæ minus rationis habeat, quā ista, s. sit cōditio velata vel explicita, quam considerationem Iaco. de Ra. reprobat ipse Bal. ex eo, quia si dico, promitto si volā, nihil est: sed si dico, vendo si capitolium ascēderis: aliqua affectio potest mouere me vel te
ad cond

ad conditionē implendam: & quia impleta cōditiōe necessaria est voluntas, vt patet in illa institutione, si capitolium ascenderit, in l. si quis Sempronium. de hære. insti. faciunt ea quæ notantur in Liam dubitari. de hære. insti. & in l. iij. §. si parendū. de cōdi. ob cau. l. cōditionibus pupillus. ff. de cond. & demon. † Item vbi ponitur institutio in cōditiōe alterius velata, putā, institui te hæredē, si Titius ascenderit capitolium: illa cōditio potest impleri, dato quod Titius nihil sciat de ista institutione: cū forte ignorās ascendit capitolium: purificata est cōditio, & ego sum hæres: & sic hæc cōditio potest impleri absq; scientia tertij, sed illa cōditio, si voles, non ita. Bal. in d. l. captatorias. in secunda oppositio. & Pau. de Cast. ibi in j. col. Cyn. & Bah. in d. l. in euentis. Ange. & Imo. & alij in l. centesimis. ff. de verb. oblig. & Ange. in d. consi. ccxx. incipi. Inter cætera. *Fallit* sexto, nisi per statutū permitteretur captatorias valere: nam valebit tale statutū, cū captatoria per ius ciuile prohibita sit, & nō à iure gentium vel naturalis: probatur in l. captatorias. ff. de hære. insti. ibi, senatus improbauit: & ibi hoc tenent per illū tex. Ange. & Imo. de quo latius infra dicā. *Fallit* septimò, si instituitur, si Titius declarauerit se velle, secundum Ange. in l. centesimis. §. si. ff. de verb. oblig. quod suprà reprobauī. *Fallit* nonò, quia licet ipsum factum & substantia facti non posset committi in alterius voluntatem, tamen bene potest committi dictatio seu declaratio scripturæ, vt dicitur de iure. hæc est glo. sing. in l. illa institutio. ff. de hære. insti. quæ dicit quod si testator dicat, vt tabellio scribat legata sibi deberi cuicumque iusserit Titius, non valet, cū factum conferatur in voluntatem Titij: secus si conferatur in eius arbitrio id quod de iure est: vt si dicat, volo te ita scribere, sicut dixerit aliquis sapiens, quo magis debeant valere & tenere quæ reliqui in testamento, & quæ ibi statui. Et quid ille sapiens posset in scriptura ponere virtute dictæ clausulæ & cōmissionis: optimè Bal. bar. Ange. & Imo. in d. l. illa institutio. Imo. in l. captatorias. fin. verbis, de hære. insti. & in l. j. §. si ex fundo. in repet. ff. de hære. insti. Bal. in l. captatorias. C. de testa. mil. & in l. humanitatis. in iij. oppo. C. de impub. & alijs subtit. Adde elegantem glo. quotidie practicabilem in l. si mandato Titij. in §. fin. ff. mand. in parte, accepta finr, quæ mouet quæstionem, Si dico facias me securum ad consilium

filium
clausu
extoll
l. illa i
† C
tione
nem ib
torum
re: sed
uissent
ration
vult co
suo, qu
buta e
suam,
ergo d
mittat
non in
dis de
minat
variè
admit
tas val
illam e
non po
inper
dispos
§. j.
eo qui
no con
presen
& in l.
re quod
asign
secretu
imperi
esse ibi
quand
creto v
teria,

filium sapientis mei: quid posset facere sapiens vigore dictæ clausulæ, ad quod sit obligatus implere taliter promittens? extollit Bar. illam glo. in l. ex ea parte. ff. de ver. obli. & in d. l. illa institutio. & ibi Doctores.

† Quæ autem sit ratio prohibendi captatoriam dispositionem? & tex. in d. l. illa institutio. videtur assignare rationem ibi: nam satis constanter veteres decreuerunt testamentorum iura ipsa per se firma esse, non ex alio arbitrio pendere: sed ista non est propriè ratio: nam quare sic veteres decreuissent, hoc non aperit ibi Consultus. Ideo glof. ibi assignat rationem in parte, pendere, scilicet quia testator committens vult conferre in alienum arbitrium: quod vix permittitur in suo, quasi veller dicere, quod per testamenti concessionem tributa est alicui potestas disponendi de rebus suis post mortem suam, & sic in rempus quod suæ futuræ non sunt: contentus ergo debet esse cum hoc, quod ipse solus faciat nec alteri committat. l. ille autem ff. de hære. instit. ibi, quia in præteritum non in futurum. l. clemens. §. si. ff. e. item quia institutio hæredis debet esse per se certa, & declarata per ipsum testatorem nominatim. l. iubemus. C. de testa. Doctores superuenientes variè circa hoc locuti sunt: nam Bal. in d. l. illa institutio. non admittit hanc rationem, quæ, si esset vera, nulla vltima voluntas valeret: quod esset falsum secundum eum: ideo ipse dicit illam esse rationem: quia de vltima voluntate (vt ita dixerim) non potest compromitti per testatorem: quia tunc voluntas esset imperfecta, tam in materia, quam in forma, igitur nulla est dispositio. ff. de testa. l. si is qui. & l. ex ea. ff. de le. iij. l. fideicom. §. j. Ange. etiam reprehendit glof. in d. l. illa institutio. ex eo quia post mortem non desinunt esse bona testatoris omnino considerato quod in hereditate iacente hereditas ipsa repræsentat personam defuncti. l. hereditas. ff. de acqui. re. do. & in l. hoc articulo. ff. de hære. insti. unde non est verum dicere quod disponat in tempus, quo res non sunt suæ: ideo ipse assignat duas rationes. Vna est illa, quæ fuit Bal. quia cum in fecerit alterius testatoris voluntas confertur, illa dispositio est imperfecta in materia & in forma: ideo nulla ipso iure dicit esse ibi casum, & in dicta l. captatorias. l. si is qui. de testa. sed quando confertur institutio sub conditione non pendente ex secundo voluntatis alterius, dispositio testatoris est certa in materia, cum vult vñ esse in existentia conditionis contrariū in

eius defectum assignat aliā, scilicet, quia vltima voluntas ex
mero arbitrio nostro dependet abstracto ab omni facto ho-
minis, licet eius ordinatio habeat certam formam: ideo eius
substantia non potest per alienum arbitrium explicari: sicut
nec quis adire potest per procuratorem vel nuntium. l. Paul.
ff. de acqui. hære. & hæc etiam videtur esse intentio Ioan. de
Imo. in d. l. illa institutio in effectu. Et idē est intentus An-
geli de Peru. licet per alia verba in d. l. captatorias. C. de tes-
ti. motus per l. j. ff. de testa. vbi tex. dicit quod testamentum
20 est voluntatis nostre iusta sententia, &c. † Vnde secundum
eum, est impossibile quod voluntas tua sit mea: quia cum vo-
luntas nihil aliud sit nisi anima volens, sequeretur quod ani-
ma tua & mea esset vna & eadem in substantia: quod est fal-
sum, imò hæreticum secundū eum: & sic aduersus captionem
in vltimis voluntatibus non est dare remedium, cum iterum
non redeat arbitriū: vt l. j. C. de sacrosan. eccle. & idē Ange.
in l. captatorias. ff. de hære. insti. dicit idem, scilicet, quia mo-
tus animi nostri non possunt consummari per motum ani-
mi alterius, nec à mero arbitrio alterius pendere, per glo. in
simili in l. sicuti. ff. de ar. vbi glos. in parte, omnes, dicit quod
vbi aliquid est à pluribus sciendum, omnes facere debent, nec
sufficit vnum alteri committere animi sui motum.

† Hæc Angeli motiua fuerunt prius Bal. à quo ipse habuit,
21 licet illū supprimat, in l. captatorias. C. de testa. mi. in ij. col.
ver. ex hoc apparet. vbi dicit, quod illud quod Bar. dicit, scilicet, valere
dispositionem captatoriam ad pias causas, est falsum: nā aut
datur potestas essentia, & non valet secundū eum: vt si dico,
committo Titio, vt mihi faciat testamentum ad pias causas:
mouetur, quia est impossibile quod voluntas Titij sit volun-
tas mea: cum secundū Theologos, voluntas nō est aliud, quàm
anima volens: vnde sicut anima Titij non est anima mea, sic
nec voluntas Titij potest dici voluntas mea. Idem Bal. in re-
petitio. l. j. C. de sacrosan. eccle. vij. colū. assignat aliam ratio-
nem, scilicet, quia iste, cui cōmittitur testamenti factio, non
est merus executor: cum merus executor non habeat ius in
substantia executionis, nec testator, quia testator iam decessit:
sic nec hæres, quia dispositio pēdet ab eo, qui habet illius tes-
tamenti factionem actiue & non passiue: ergo dispositio ca-
ptatoria nihil est. Et attēde quod Ange. Peru. ex relatione
Andræ Sicu. in l. si, C. de fideicō. dicit se allegare dictā l. pro
vnica

vnica. & singu. ad hoc, scilicet quòd de iure ciuili nō dicitur decedere intestatus, qui vltimam suam voluntatē in alterius dispositionē expressam cōmittit: nec credit esse alibi, dicit Doctores non animaduertisse ad illum tex. & malè dicere doctores faciendō differētiā aliud esse de iure canonico, aliud de iure ciuili, imò idem esse de iure ciuili. Andrē. Sicu. in c. cū tibi. de testa. in prioci. refert hoc dictū Ange. & dicit, quòd ū est verū, tollerentur tot iuris diuersitates & tot lecturæ ad c. cū tibi. gloriatur more suo à nemine hoc dictū Ange. fuisse inuentum: dicit Ange. exclamare, quòd nullus ante eum hoc perpendit. Ego in mea lectūra Ange. nō reperi tale dictum, & quæsiui omnes lecturas, nec in aliqua hoc inuenire potui: sed etiam si dixisset, reperio eundem Andrēam Sicu. in d. c. cū tibi. xx. col. vers. considera. quia aut Ange. loquitur, vbi facit mentionē de hoc dicto Ange. & illud reprobatur in legatis quā fideicommissis: cū in omnibus dispositione captatoria est reprobata, vt in d. l. captatorias. & l. captatorie. nec obstat d. l. si. nam loquitur secundū eū, non quando testator remisit in voluntate hæredis, sed quādo remisit in fide hæredis, & sic quo ad arbitrium boni viri: & hoc casu bene loqueretur Ange. & sic dicit quòd tex. in d. c. cū tibi. optimè concordat cum d. l. si. in quātum verbum, dispositio, importat arbitrium boni viri: & hoc modo dicit posse procedere dictum Angeli positū in d. l. si. & sic residet Andrēas Sicu.

Ego dico, quòd illa lex nō probat dictum Angeli, nec Andrēas Sicu. rectè illam intellexit, imò falsò exponit illam, in quantum dicit quòd illa l. loquitur, nō quando remisit in hæredis voluntate, sed quando remisit in fide hæredis, & sic quo ad arbitrium boni viri: vnde in quantum exponit, quo ad arbitrium boni viri, malè loquitur, vt statim ostendam.

Et quod dicta l. nō probet dictum Angeli, probatur clarè: rectè enim illius verbis consideratis, nihil de substantia dispositionis commisit testator in voluntate seu dispositione hæredis, sed ipsemet testator disposuit, quod probatur ibi, voluntati mortuorum prospicientes. & ibi, fideicommissio relicta. & ibi, ab eo relicta est fideicommissum. itaque ibi non erat quæstio, nisi super probando fideicommissio: quia hæres negabat testatorem ab eo aliquid reliquisse, cū testator sine testibus & scriptura illud reliquerat: vt probant verba textus ibi, sine scriptura & præsentia testium fideicommissio

derelicto. & glo. ibi in parte, legatarij, dicit quia testator dixit, rogo heredem per fideicommissum, ut det fundum Titio. idem glo. in parte, fideicommissarij. Solum est ibi altercatio inter glo. si iuramentum, quod ibi lex compellit facere heredem rogato, habeat locum, siue fideicommissum sit relictum in minus solenni voluntate, vel solum dixit heredi quod daret Titio centum, sine testibus, confusus de herede, quod adimpleret: quod ab initio confitetur heres, vel diffitetur: sed non reperies verbum, ex quo appareat quod ibi litigaretur super substantia dispositionis posita in heredis voluntate: quia tunc frustra altercaretur super iuramento prestando ab herede super fideicommissum a testatore relictum ad quod etiam potero verba tex. dicentis, cum ipse sibi iudex & testis inueniatur, cuius religio & fides a fideicommissario electa est. & sic testis est ad voluntatem testatoris manifestandam non disponendam, quia tunc non testis. Vnde siue teneatur, quod in minus solenni voluntate testator reliquit fideicommissum, siue illud reliquerit ex sola fide heredis, confusus quod illud adimpleret, siue aliquo teste: ut probat tex. ibi, sed siue quinq; sint testes, vel minores, vel nemo utroque casu heres compellitur iurare vel soluere secundum formam ibi traditam, per illum text. sed nullo istorum casuum fuit aliquid commissum in voluntate heredis sed fidei sue, ut voluntatem a defuncto dispositam adimpleret, non autem quod ipse disponderet. Vtramque lectionem approbat ibi Salice. utraq; approbatur & practicitur secundum eum. Alia & tertia lectura ponitur ad illam l. per Bar. in l. nemo. ff. de le. j. scilicet, quod testator ita posuit legatum in fide heredis, quod heres promisit defuncto adimplere: & sic sapit naturam contractus, ratione cuius convenitur. l. quidam cum fideicom. ff. de here. insti. l. spadone. §. j. de excu. tu. & hanc lec. extollunt Imol. & Alexan. in d. l. nemo. & Bar. in questione incipiente, statuto cauetur quod scenerator, in tertia charta. ex quo sequitur. secundum eos, quod cum in tali casu dispositio transit in vim contractus, sufficit quod probetur per duos testes, & sic exigetur. facit l. heredes palam §. j. ff. de testa. & vide Ioan. Fa. in §. & quia. inst. de fideicom. here. ubi tex. notabiliter declarat dictam l. fina. Ex quibus concluditur, quod ex nullo intellectu potest verificari dictum Ange. & quod iui Modernos & moderniores post do. Alexan. & a nullo repetio illud dictum Ange. allegatum: ideo apud me dicta allegatio

tlo Andrę. Sicu. nō est parum suspecta de falso: & si ipse dixit. fuit malē dictum, vt antē ostensum fuit. Dixit etiā Andręā Sicu. non rectē intellexisse dictam Linquantum exposuit, & ibi testator cōmilit in fide hęredis, & sic ad arbitrium boni viri: nam in fide hęredis, verū est: sed quo ad arbitrium boni viri, falsum est: quia in fide hęredis nec in eius arbitrio nihil fuit cōmissum super voluntate dispositoria, quam ipse deberet disponere nec arbitrari, scilicet sic vel sic deberet disponere: sed testator disposuit in totum, & remisit in fide hęredis quod adimpleret id, quod testator disposuerat: quod posuit in eius fide sine aliquo teste, vt ibi dicit rex. ibi. vel nemo. verum est quod bene potest legatum cōferri in arbitrium alterius, sed ad hoc non debuerat allegare dictam l. si. sed l. si sic. ff. de le. j. l. fideicommissa. §. quanquā. ff. de le. iij. & l. j. ff. de le. ij. quę est clavis in materia. & ibi Bart. declarat singulariter quomodo legatum posset relinqui ad arbitrium alterius: & quę sunt verba importantia arbitrium boni viri. Ex quibus cōcludo de iure communi esse prohibitam captatoriam, nec permissam esse per dictam l.

Nihilominus tenebis menti tex. in d. l. si. nam licet de iure cōmuni captatoria sit prohibita, tamē ibi est casus singularis mēti tenēdus secundum vnā lec. quod si testator confusus de sola fide hęredis sine aliqua solēnitare legatū reliquit, hęres ipse compellitur soluere, aut iurare: nec tunc potest hęres opponere quod voluntas testatoris non fuit solēnis: quā lec. tenet glo. in §. fina. in st. de fideicom. hęre. vnde est ibi casus singularis, quod testator potest cōmittere legatum vel fideicommissum in fide hęredis absq; aliqua solēnitare testamentaria, vel testibus: quod est quotidianum. † Limita tamen nisi esset situtum in ciuitate, quod maritus non posset vxorē hęredē instituere, nec ei aliquo titulo relinquere vltra centū libras: nā testator nō potest tūc ponere aliquid in fide vxoris. dato quod diceret qđ ordinauit secretē cum vxore qualiter debeat talē pecuniā distribuere pro anima testatoris: nā istud p̄sumereretur factū in fraudē statuti. & sic nō valet. hęc fuit quēdā elegā conclusio cuiusdam Doc. antiqui nomine Guliel. de Suza. in quęstionibus statutorū. c. di. relata per Io. An l. in additio. ad Specu. in titulo de instru. edic. in §. nūc verō aliqua. xxxij. col. in verbis. & scias quod inter relicta ad pias causas. & est additio super parte, legatur, incipit, ad istum fi-

nem faciunt quæstiones Gulielmi de Suza. vbi dicit, quod si statutum prohibet relinqui uxori ultra certam quantitatem, & vir quidam illam quantitatem reliquit uxori: & in alia parte testamenti reliquit eidem certam quantitatem distribuendam pro anima sua. quærit an poterit teneat quod si sibi soli, non valet, ne fraus fiat statuto. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. scire. §. j. si vero sibi & aliis commissum est distributio, valet, quia cessat fraudis suspicio: & allegat etiam dictam l. fina. C. de fideicom. c. ij. de sta. mona. de offi. dele. prudentiam. & hanc conclusionem sequitur Alber. de Rosa. in secunda parte statuti. quæstione ex. incipiente, statuto cauetur, quod nullus, cum quæstione sequenti, & hanc limitationem ut celebrè extollit quidam modernior Mediolanensis in l. fi. C. de fideicom. referens in ciuitate sua esse statutum consimile. Adde Paulum de Castro in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebel. vbi concludit aliter, scilicet quod si apparet distributio facta inter pauperes, & tunc institutio reputetur fuisse valida: aut non apparet, & tunc videtur facta in fraudem: ideo secundum eum, si peteret bona, deberet cauere de distribuendo: & postea de distributis fidem facere, alias auferentur sibi bona, per l. nulli. C. de epis. & cler. Veritas videtur esse in contrarium, imò quod valeat talis dispositio etiam commissum in fide illius hæredis, qui non potest capere ultra certam quantitatem: & contra doctrinam Ioan. Andr. & sequacium: allego tex. in d. l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebel. vbi est casus, quod illi qui per se solidum capere non possunt, tamen si sunt instituti & grauati de restituendo alteri. cogendi sunt adire hereditatem, & restituere: & sic est ibi casus. quod qui non potest per se solidum capere, capit tamen ut alij restituat. † Et illum §. hi qui solidum. allegat Ange. in l. in tempus. ff. de hæred. institu. quod filius spurius potest hæres institui pure, si grauatur de restituendo hereditatem alteri. Idem dicit in omnibus non capacibus, ut possent institui, & per fideicommissum grauari, ex quo infert esse consiliū, ut spurius prægrauetur de restituendo hereditatem regi Angliæ vel Francorum: quia illis non vexantibus eum, nemo eum vexabit: & sic poterit interim hereditatem adire, & omnia facere sicut hæres: & idem tenet Ange. in l. ij. C. de hæred. institu.

Hoc idem sequitur ibi Ioan. de Imol. excepto inquantum dat consilium, ut grauatur de restituendo regi Francorum, vel ei
ad cu

ad cuius noticiam est verisimile nō venire, nec eum vexare, nam tunc ex quo constat illud fieri in fraudem legis, vt spurius capiat, cū non posset capere, nihil valebit, vt in l. fraud. & in l. contra. ff. de legi. & in c. fin. de reg. iur. in lib. vj. & est satis bene dictum. Excepta dicta fraude, concludunt vendicare locum dictam conclusionem, vt scilicet incapax posset institui, cum hoc quod grauetur per fideicommissum alteri restituere. Et dicit vltcrius Io. de Imol. notanter, quod vbi cūque lex. vel statutum prohibet quem institui, debet illud intelligi quando institueretur ad suum commodum, secus si ad commodum alienum: vt contingit, si instituat, & grauetur pater alteri restituere; & hoc per d. §. hi qui solidum. Et licet Io. de Imol. non allegat, adde quod circa illud de fraude presumpta, quando grauat, restituere Regi Francorum talis spurius seu incapax, & nihil valere probat tex. not. in l. hac edictali. in vers. omni circumscriptione. C. de secun. nup. per quem tex. Bal. ibi dicit, quod si pater filium spurium heredem instituit, & adiecit in testamento quod hoc faciebat contemplatione cuiusdam tertij, quod hoc presumatur in fraudem legis: quod ipse verum putat si ille tertius est talis, qui nunquam sit periturus, vt Rex Franciæ, vel commune Florentiæ, vel Papa. & sic Bal. conclusio tendit ad vtrūque, scilicet valere talem institutionem, si grauatus fuisset de restituendo alteri, nisi hoc in fraudem factum esset. Præterea allego Bal. notab. in l. ab eo. ad fi. C. de fideic. vbi dicit quod si testator donauit spurio decem, & rogauit eū vt ea restitueret, dicit quod licet ipse non capiat, tamen tanquam executor restituere potest. In spurio hoc non procederet sine dubio eo, quia penitus est incapax propter glo. in l. eam quam. C. de fideicom. quæ arguit pro & contra. & Bal. ibi. v. colum. vers. ij. quærit glo. hoc firmat faciens maximam differentiam inter incapaces: ita vt qui funditus & omnino sunt incapaces, nec tibi, nec emolumentum, vt spurius damnatus in metallum, quod sint incapaces quo ad se, & quo ad alium: cū institutio sit pro nō scripta. ff. de iure codi. l. quidā referūt, & sic nemo cogitur ad impossibile de iure. C. de fideicom. l. post mortem. idem Bal. in l. si quis solidum. & ibi Io. de Imol. de hære. inst. reprehendens opinionem Ang. in d. l. in tempus. in quantum loquebatur in filio.

Et quod d. §. hi qui solidū. non habeat locum in eo, qui in

nihilum est capax, & consequens in spurio, voluit gl. in d. §. hi qui solidum. & in d. l. eam quam. facit gl. singul. in l. codi-
cillis. in ver. petere posse. ff. de leg. ij.

Sed in proposito quæstionis nostræ, in qua sumus de vxore, cum non sit penitus incapax, sed vsque ad certam quantitatem, vt ante dictum est, sine dubio valet institutio in solidum grauata de restituendo. allego ad hoc iura notanda hoc probantia. l. cum ei. ff. de lega. ij. vbi Modestinus Consultus inquit, cum ei, qui partem capiebat, legatum esset, vt alij restitueret, placuit solidum capere posse. de inof. testa. l. Papi-
nians. §. meminisse de vsucap. l. nonnunquam. §. ij. ff. si quis aliquem testa. prohib. l. j. §. sed & si. ff. ad leg. Fal. cum dotē. cum aliis concord. per Accur. adductis. Per quam conclusio-
nem videtur quod cum spurius de iure canonico non sit pe-
nitus incapax, imò capiat quo ad alimenta, vt in c. cum habe-
ret. de eo qui duxit in ma. quod etiam in spurio hodie habe-
ret locum regula d. §. hi qui solidum. vbi ius canonicum ser-
uandum esset. & notabiliter hoc sentit do. Alexan. in d. §. hi
qui solidum.

Igitur per prædicta videtur, quod si vxor seu quælibet alia
persona est instituta vltra partē, quam capere poterat, & est
grauata restituere in certis personis, quod valeat dispositio,
& habeat locum dispositio d. §. hi qui solidum. & sic firmit
Alex. etiam in d. §. hi qui solidum. Et si dicatur: poterit esse
quod in fraudem fuit illud adiectū, in fide sua, vt restitueret
in certis personis, vt illo colore ipsa remaneret cū bonis, vlt-
tra quā capere poterat: nam ista fraus tollitur ex eo quod te-
netur rationē reddere, & fidē facere tenetur de erogatis, vt
Bar. notab. declarat in l. diuus in fi. ff. ad l. Fal. & Bal. in l. nul-
li. pen. col. C. de epis. & cle. & sic cessat ratio suspicionis frau-
dis, per quā mouebātur prædicti doc. Vnde cōclu lo q̄ valet
supradicta dispositio, cum hoc q̄ omnis fraus cesset: & dicta
persona sic instituta & grauata faciat legitimā fidē, & proba-
tionem, circa quæ loca & personas distribuit illā quantitatē,
quam illa capere non poterat, & re vera hæc fuit omnīū scri-
bentium intentio, licet per verba aliquatenus diuersa. Bene
facit id quod ipse Bal. scribit in l. hac edictali. in princ. in ij.
colum. C. de secun. nup. in ver. nunc succedit. iij. q. vbi quæ-
rit, si vxor relinquit viro, vel vir vxori. vel donat vltra men-
suram dictæ l. cum grauamine de restituendo cuidam ter-
tio,

tio, verum valeat, vel habeat locum d.l. respondet considerandam esse personam commodum capientis, non restituere debentis, per l. cum dotem. ff. ad leg. Fal. & ff. de dona. inter vir. & vxor. l. mulier. aliàs, Sulpicius. nisi hoc esset factum in fraudem, secundum eum, per d.l. in ver. omni circumscriptione. Faciat l. mulier. ff. ad Treb. & ibi Ang. dicit quod illa l. non est correctæ per l. hac edictali. C. de secun. nup. quæ dicit non plus posse relinqui secundo marito, quàm vni ex filiis primi viri: quia ibi non relinquitur plus, cum instituitur secundus maritus contemplatione filiorum.

Rodericus.

DE FIDEIVSSORE

in causa criminali.

Scias quod genitor meus in lectura, quam fecit super l. quarta, quæ est in hoc foro, libro ij. titulo tertio, *de los emplazamientos*, quæ incipit, *Si algun hombre*, postillans quædam verba dictæ l. tractauit latè, an in causa criminali posset interuenire fideiussor: & quia materia est singularis & valde practica bilis, hîc inserere placuit: & inuenies declaratam hanc confusam materiam singulari ordine: & per consequens, multas leges iuris communis, & huius regni similiter. Verba eius sunt.

SVMMA.

- 1 *Reus, cui ob crimē pena pecuniaria imposita est, non debet ad carcerem duci, si de eo representando fideiussorem dederit.*
- 2 *Rectores iniuriarum tenentur, si in carceribus tenent volentem idoneè cauere.*
- 3 *Inuenti cum armis ad palatium duci non debent, si idoneum fideiussorem de representando se dederint.*
Mulier pro pecuniaria pœna, fideiussoris inopia, in carceribus detineri non debet, sed iuramento suo de sistendo iuri relaxanda est.
- 4 *Pater pro filio est idoneus fideiussor, quando ex delicto venires imponenda pecuniaria pœna.*
- 5 *Practica circa captiuitatem accusati.*

- 6 Carcer publicus regulariter ad delinquentium custodiam deputatus est.
- 7 Ad persona capturam faciendam, an debeat saltem semiplene de delicto constare.
- 8 Forma & modus custodiendi reum accusatum.
- 9 Iudicis arbitrio committitur quod crimen graue sit, & magna custodia dignum.
- 10 Accusatus, ubi pena est corporalis, iudicis arbitrio custodendus est.
- 11 Iudex accusato ciuitatē vnā pro carcere statuere potest. & 13.
- 12 Carcer dicitur, quoties quis pro libito voluntatis exire non potest.
- 13 Reus nunquam fideiussoribus est dimittendus, ubi ex delicto pena corporalis imponenda est, & nu. 19.
- 14 Fideiussores qualiter puniuntur, si accusatus, cuius pena erat corporalis, fugerit nu. 22. & 28.
- 15 Accusatus de furto, non fideiussoribus dimittendus sit.
- 16 Crimen graue dicitur, ex quo quis vltimum supplicium patitur.
- 17 Causa criminalis ubi sanguinis penam ingerit, reus non est fideiussoribus dimittendus.
- 18 Homicida debet ex vinculis ius dicere, nec est fideiussoribus relaxandus.
- 20 Crimina graua dicuntur, in quibus potest in absentem ferri sententia.
- 21 Fideiussor non potest se ad penam corporalem pro alio obligare.
- 23 Statutum non potest pro alienis delictis penas corporales, aut infamias, innocentibus imponere.
- 24 Intellectus ad l. fori imponentem penam corporalem furi non valet sextenas soluere, vsque ad nu. 27.
- 25 Pena ubi est arbitraria, criminis qualitas, consuetudo fori & iudicis, tunc considerari debent.
- 26 Limitatio cuiusdam l. Toleti, circa accusatorum relaxationem & detentionem. & nu. 19.
- 27 Custos carceris, ratione culpe, pena capitis puniuntur.
- 30 Singulare duplex ad custodes carcerum excusandos à fuga rei.
- 31 Presentatio verbalis an fideiussorem liberet.
- 32 Fideiussor promittens accusatum ad iudicis requisitionem re-presentare, an liberetur presentando eum antequam à iudice requiratur.
- 33 Fugiens à carcere, dandorum fideiussorum beneficium perdit.

34 *Immola possidens num teneatur prestare fideiussorem de iudicio fisti.*

Tende, ne † decipiaris, & ut melius verita-
tem colligere possis: quia est quotidiana ma-
teria, facio duo membra: nam aut est tale de-
lictum, ex quo venit imponenda poena pecu-
niaria crimine probato: & tunc si quis inue-
nit uideiuiorem de eo representando, non debet duci ad car-
cerem: hoc probat tex. in l. j. & ij. & in Rubri. ff. in ius voca.
ut eant, vel satisf. Et satis clarè ibi deciditur hoc: facit l. j. ff.
si quis in ius voca. non ierit, secundum quod eam ibi intelli-
git Iac. But. melior tex. in l. diuis. la. primera. ff. de cust. reor.
facit l. j. & l. si quis reum ff. eod. tit.

Allego etiam tex. singularem in l. eos. §. super his. C. de
appel. & ibi Sal. dicit quod iudex criminis licet poena non sit
corporalis: debet reum tenere sub fida custodia, donec det
fideiussores idoneos de iudicato soluendo: ideo dicit & be-
ne, quod sit iudex cautus ut non accipiat fideiussores simpli-
citer pro iudicato suo, ubi ab eo posset appellari, sed etiam
pro se & aliis, ad quos cognitio causæ & appellationis per-
tinebat, ut euadat opiniones positas in l. cum apud. ff. iudi-
catum solui.

† Ego addo elegantè tex. in l. si verò. in §. qui pro rei qua-
litate. ibi, quia sanè non sine qualibet iniuria est duci in ius
eum qui satis idoneum fideiussorem det. ff. qui satisf. co. ubi
non solùm probatur doctrina prædicta, imò qd ei sit iniuria
si ducatur in ius, datis fideiussoribus. & ibi Bar. dicit, qd recto
res tenentur iniuriarum, qui in carceribus tenent volentem
cauere idonei: & Ang. ibi dicit, ut caueat iudex malefactorum,
ut reum criminis pro pecuniaria poena detentum non reti-
neat dato idoneo fideiussore, aliàs posset conueniri iniuriarum
tempore syndicatorum: & eodem modo, secundum eum, caueat mi-
lites potestatum, qui ducunt captos cum catenis, ut non ducant da-
to idoneo fideiussore de sistendo in curia, aliàs tenerentur.
idem Abb. & Moderniores in c. legebatur. de maio. & obed.
& Bal. in dicto §. exponendo dicta verba, duci in ius, expo-
nit per capturam personæ, per quam fit iniuria. † Vnde 3
inuenti cum armis non debent duci ad palatium, si dant ido-
neum fideiussorem de representando se, ita dicit Bald. in l.

Yed

sed & si his. ff. de in ius vo. refert sic tenere Bart. sed ubi hoc tenuerit, non dicitur nec Bar. ibi hoc dicit in mea lectione, aut non inueniunt fideiussorē, tunc masculus debet duci & detineri. l. ij. C. de custo. reo. mulier autem non debet duci, sed relaxari suo iuramento de sistendo iuritaq; non est decedenda ad palatium, sed committenda suæ iuratorix cautioni. Ille est not. rex. in auth. nouo iure. C. de custo. reo. hæc fuit conclusio Bal. in d. l. sed & si his. Idem Bal. in l. sciendū. in ij. col. in prin. commendat ad hoc illum tex. f. quod mulieres pro pecuniaria accusatione non possunt detineri inopia fideiussoris. sed relaxantur in iuramento suo. † Intantū quod in casu superiori, f. quando ex delicto veniret imponenda pœna pecuniaria, pater est idoneus fideiussor pro filio. iste est casus singu. in l. j. ff. in ius voc. vt eant. per quem infert Bal. ibi, quod si familia quæ vadit rimando pro armis, inuenit cum armis filium familiars, & pater vult fideiubere de filio representando, quod filius non debet duci, sed dimitti fideiussioni paternæ, & pondera ibi illum text. esse singularem ad hoc, quod in fideiussore de representando sit casus specialis, vt admittatur etiam si non sit idoneus: tene menti omnia hæc ad officiales *algaxelos* nostri temporis, qui *præsertim de nocte* semper captos cum armis puniunt secundum mores & statuta locorū, & sic captos ducunt ad carceres, nam cessabit talis carceratio data fideiussione de representando, si non erat imponenda pœna criminalis, sed pecuniaria. Prædictā cōclusionem, f. quod si ex delicto venit pœna pecuniaria imponenda, debet fideiussoribus dimittere tenet Bal. in l. ij. C. de exhi. re. qui fideiussores debent promittere de eo representando, & iudicato soluendo. l. j. ff. de custo. reo. & l. diuus. la primera. quod limita, nisi accusatus confiteretur crimen: nam tunc non est dimittendus fideiussoribus. imò detinendus, & confestim condemnandus: ita Bal. in d. l. ij. per l. si confessus. ff. de custo. reo. & l. si quis in ea. C. de custo. reo. Intantum quod si à principio non dedit fideiussores, & postea dare potest. & vult, audiendus est, & relaxandus est, salvo nisi multū tardē fideiussores exhibeat, putā prope sententiam, cum est in casu condemnationis, ita dicit Ange in l. ij. C. de exhi. re. ar. tex. in l. si quis. ff. de custo. reo. & in l. ij. §. j. eo. tit. Quid autem si pœna esset pecuniaria, sed in defectū veniret pœna corporalis imponēda, utrū debet personaliter detineri, licet

fideiuss

fideiussores dedisset idoneos? dic quòd sic, etiā si deposuisset pecuniam: quia possibile est, q̄ interim vel pecunia dep̄sita posset perire, vel fideiussores effici non soluēdo: & sic eluderetur p̄cna, si reus non esset pr̄sens: vnde ad hoc vt excuset detentionē, soluat fisco sub hac condicione, si condemnabitur. l. sub hac cōditiōe. de solutio. ita dicit cōcludendo Bar. in l. j. in fi. ff. de custo. re. Sed quid si p̄cna est arbitraria? dic quòd si cōsideratur qualitas criminis, & consuetudo iudicis, & fori: vnde si verisimile est, quòd p̄cna sit corporalis, idem quod de ordinaria corporali: si verò sit pecuniaria, idē quod de pecuniaria ordinaria. secundum Bal. in l. ij. C. de exhib. re.

Quando est tale delictū, propter quod non venit imponēda p̄cna pecuniaria, sed corporalis, & in hoc imperfectē loquūtur Bar. & Alex. in l. sciendū. in prin. in ij. col. ff. qui satisf. cog. ideo verba eorum omittā: & hæc l. videtur etiam adhibere distinctionē, sc̄ilicet possider immobilia, vel pr̄stat fideiussorem, & non carceratur: clariū hoc disponitur in l. *de home*, infra tit. de las testimenias, quæ hodie non seruantur.

† Practica iuridica est hæc, quòd ubicunq; aliquis accusatur de tali crimine, cuius p̄cna sit corporis afflictiva, in informatione priūa à testibus habita, sine aliqua citatione verbali, mittūt algazelum ad capiendum reum: & sic provident iudices moderni, ne si verbalis citatio præcederet, accusatus conscius de crimine acciperet fugam. Hoc probat text. sing. in l. nullus. C. de exhib. re. ibi, ei verò qui reducendus erit. iuncta glo. singulari ibi super parte, erit, quæ dicit, sc̄ilicet re & verbo, per quam dicit ibi Sali, quòd approbatur practica, qua vruntur iudices: quia in informatione habita de maleficio, & malefactore, & sine alia verbali citatione mittunt ad capiendum reum, ne aliàs conscius de crimine fugam arriperet. Eandem practicam approbat idem Salic. in l. absentem. in iij. col. C. de accusa. in iij. q. Aretin. cum suo supplemento in inquisitione sua in parte, qui iudex cōmisit quòd dictus Caius citaretur. † Hoc sic facto accusatus ducitur ad carcerem, quia regulariter carcer publicus ad custodiam accusarum delinquentium deputatus est, vnde accusatus debet poni sub fida custodia, vel cum catenis, vel sine eis, secundum qualitatem delicti & personæ, ita quòd sit sub fida custodia, iste est casus in l. j. C. de custo. reo. vbi verba pulchra ibi, Interea verò reo exhibito non ferreas manicas, & inhaerentes

- rentes ossibus mitti oportet, seu prolixiores catenas, si criminis qualitas etiam catenarum postulauerit acerbitatē, vt & cruciatio defit, & permaneat sub fida custodia: itaque hoc arbitrio iudicantis & cōmentariensis remitti. ibi lex in forma custodiendi, facit l. ij. eodem tit. ibi. qui dignus claustris carceris, & in l. iij. ibi, quem vnum carceris conclaue. & in l. fi. ibi, varietatem delictorum clauforum ordines & artemque
- 7 vincitorū. † Et ad hoc vt sit carcerandus, sufficit quòd summam per aliquam informationem constet de delicto: est casus iuncta gl. j. in l. ij. C. de custo. reo. & probatur in l. j. eo. tit. nec obstat text. in l. ij. C. de exhib. re. vbi tex. dicit, nullus in carcerē, prius quàm conuincatur, omnino vincitur. glo. ibi inter plures solutiones dat illam, quā dedit in d. l. ij. scilicet cōuincatur semiplenē: vnde donec plenē constat, in carcerē custoditur. & Salic. in d. l. ij. quæ incipit, si quis, approbat dictas solutiones gl. quantū ad custodiam carceris subeundam, ita ibi dicit ipse in j. col. in princ. hoc in effectu sequitur ipse in d. l. nullus. quòd vbi contra accusatum est suspicio, est custodiendū secundum qualitatem personæ: vt vilis persona, in carcerē: honesta, sub fida custodia in loco honesto, vt d. l. j. itaq; quando, ac qualiter, & vbi sit detinendus accusatus, bene determinatur in d. l. & sic debes intelligere aliquas leges, quæ indistinctē permittunt accusatum capi ac carcerari. Sed vera practica est, de qua suprā, scilicet quòd prius est index informatus cum aliqua probatione, aliās nunquam dat mandatum ad capiendum: sed quia hoc non multum attinet ad propositū, omitto: quia vulgaris est materia. Sed ad propositum quo ad carcerationem vitandam non habetur consideratio in d. l. sea arraygado, vel ne.
- 8 † Sed ad vnum proderit possidere multa immobilia, & esse diuitem, scilicet in forma qua debet detineri: vnde dico, quòd si accusatus, *es hombre de buen lugar, o honrrado por riquea. o por sciencia.* dato quòd esset confessus delictū, non est ponendus in publico carcere cum aliis delinquentibus. not. text. est in l. iij. in fi incipit, mandando. vij. part. tit. xxix. vbi tex. dicit, quòd isti tales non sunt incarcerationi in carcere publico, *mas deuenlo fazer guardar en algūn lugar seguro, y a tales hombres que le sepan fazer guardar pero poniendo toda via tal diligencia en su guarda que se pueda complir en ella iusticia que el fuero manda.* verba sunt text. & si fuere hombre vil deuen lo mandar

mandar poner en la carcel. Idem disponit tex. in l. vxj. incipit, pnes que el acusado, tit. j. in vij. part. ibi, el iuzgador deve catar que el acusado sea guardado de manera que se pueda complir en la iusticia dando lo a caualleros, o a otros hombres que lo guarden, o metiendo lo en la carcel dende pueda ser bien guardado toda via catando que le den tal presion, o guarda segun que el hombre fuere. de omnibus supradictis est casus valde singularis in l. j. ff. de custō. reo. ibi, de custodia reorum proconsul æstimare solet, vtrum in carcerē recipienda sit persona, an militi tradenda, vel fideiussoribus cōmittenda, vel etiam sibi: hoc autem vel pro criminis quod obicitur qualitate, vel propter amplissimas facultates, vel pro innocentia personæ, vel pro dignitate eius qui accusatur, facere solet: quæ verba sunt famosissima, & ex visceribus istius l. fuerunt extractæ dictæ ll. partitæ. Et sic conclusiue dicas cum Barr. in l. j. de custo. reo. quod regulariter vbi ex delicto venit pœna corporalis imponenda, debet quis personaliter detineri, ne aliàs pœna illuderetur: & sic loquitur l. j. & ij. & per totum. de custo. reo. C. & ff. Sed in modo custodiendi est differentia: quia si accusatus confessus est delictum non solum ponitur in carcere, sed etiam in catenis, vinculis, & cippis: casus est in l. si confessus. ff. de custo. reo. l. nullus. C. de exhib. re. cum aliis. idē si non confitetur, sed est graue scelus, casus est in l. diuus. la primera. ff. de custo. re. si verò crimen non confitetur, nec est scelus ita graue, tunc potest poni in carcere, non quod vinculetur vel committetur custodiendus militibus, vel fideiussoribus, qui erunt fideiussores de stando in certo loco, vbi accusatus stabit, & quod inde non recedet: non autem erunt fideiussorēs de repræsentando. l. verū. de verb. sig. Pro qualibet ergo causa; ex qua venit imponēda pœna corporis, detineri debet: sed in modo detinendi est differentia. hæc Bar. & sic videtur intelligere distinctionē, quam facit tex. in d. h. ff. de custo. re. vbi cūq; delictū non est graue. & eodem modo illum intelligit gl. in d. l. j. per d. l. diuus. vbi videtur casus, & istam opin. tenuit gl. in d. l. j. in duobus locis in gl. j. & in gl. super parte, vel pro dignitate. † Sed dicit ibi gl. notabiliter in parte, vel pro dignitate, in si, quod licet vbi accusatur quis de graui crimine, debeat carcerari, vt d. l. diuus. nec adhibeatur distinctio dictæ l. j. tamē in cognitione iudicis erit quod dicatur crimen graue vel ne, & sic quasi totum resideb

residebit in arbitrio iudicis. Sed certè ego pondero tex. in d. l. j. ibi, vel pro criminis, quod obicitur, qualitate. vbi eleganter hoc disponit text. cōmittendo iudici formam custodiendi pro qualitate criminis & accusati: & sic totum committit arbitrio iudicantis quod sit crimen dignū magna custodia, vel nō tanta. Plus probat not. tex. in d. l. iij. tit. xxix. in vij. part. vbi etiam in casu, quo agitur de graui delicto, ex quo venit imponenda pœna capitis: & etiā in casu quod ipse esset confessus delictū, potest iudex circumstantiis personæ consideratis ponere eum non in publico carcere, sed in alio loco tuto, dumtamen sit sub fida custodia. & idem probatur in vij. part. tit. j. l. xvj. & ita residebit forma detinendi in iudicis arbitrio, criminis qualitate & personæ accusati consideratis. vide tex. & Bal. in l. nemo deinceps. C. de episc. aud.

- 10 † Hinc dicebat Ange. in l. ij. C. de exhi. re. quod vbi pœna est corporalis, accusatus est custodiendus iudicātis arbitrio, vt d. l. j. quia vilis in carcere, aliās potest tradi militibus vt eum custodiant in aliquo certo loco tuto, vel poterit dari fideiussoribus, qui similiter promittāt eum in aliquo loco tenere, vt in d. l. j. & in l. diuus. & de his fideiussoribus intellexit Bar. d. l. j. & d. l. diuus. tam in l. j. quā in l. diuus. est etiam casus de hoc in dictis ll. partitæ. † Et dicit Angel. quod sic vidit infinitis vicibus obseruari: quia pendente quæstione criminis, iudex de causa cognoscēs multoties reliquit reum custodiendum familiæ suæ in palatio, & non mittit eum ad carceres, si autē est tale crimen, quod securē non potest tradi militibus, vel fideiussoribus, de quibus suprā. custodiendus mittitur ad carceres: vt d. l. j. & l. diuus. refert etiam in d. l. ij. C. de exhi. re. se multoties vidisse iudicem accusato statuere pro carcere vnam ciuitatem: quod licitè potest fieri, quando personæ nobilitas hoc requirit: & iudex credit pro certo illum non fore culpabilem. idem Ange. in d. l. diuus. quod vbi crimē non est graue, potest accusatus tradi militibus, vt extra carceris clausurā eum custodiant: dicit se vidisse multoties obseruari. idem Ang. in l. si quis seruus. ff. eo. dicit quod potest iudex, nisi statutū contradicat, alium locum criminis assignare pro carcere, quā carceris publici. idem Bald. & Salic. in l. ij. de exhib. re. est casus in d. l. j. & in d. l. partitæ.

- 12 † Item quia carcer dicitur quoties quis non potest exire pro libito voluntatis: vnde potest alicui assignari palatium potest

potestatis, vel tota ciuitas pro carcere, secundū Ange. in l. qui in carcerē, quod me. causa. per eundem in l. j. C. de priua. carce. & in l. si à bonæ fidei. ff. de rei vendica. & quia carcer potest dici omnis locus alicui pro carcere assignatus, videtur casus in l. Titio centū. §. Titio cētum. el. j. ff. de cōditio. & de mon. facit l. in eadem. & l. succurritur. ff. ex qui. caus. maio. aliquid Aret. in parte, fama publica. & in parte, pro quibus Anto. fideiussit. Ego multoties vidi de facto prædicta sic deduci in practica: quia aliquibus datur vna domus pro carcere, & etiam tota ciuitas, & aliquibus plus, nam in causa Illustrissimi domini loānis Telles Giron comitis de Vrueña, in qua ego sum aduocatus, assignatum est sibi pro carcere, vt stet per quinque leucas distans vbiq̃ue fuerit curia Regum nostrorū: & mihi iam accidit de facto in causa propria, quia licet innocens, fui inculpatus de morte cuiusdam comitis, qui casu & non proposito fuit occisus in quadam rixa: quia primo data est mihi pro carcere domus correctoris cum non paucis quibusdam custodibus, postea assignata est mihi pro carcere domus mea, vt inde non exire sub pœna viginti millium Castellanorum datis sub pœna fideiussoribus idoneis: in qua ferè per duos annos steti in dicta clausura, nunc autē assignata est mihi tota hæc villa pro carcere cū eisdem fideiussoribus. Et perpetuò tenebis menti tex. in d. l. j. ff. de custo. re. quod iudex etiam ex causa potest committere custodiam sibi ipsi accusato: & ita vidi multoties practicari, quia mandatur alicui, vt non exeat domum vel villam sub pœna.

Et de his hactenus quo ad primam partem, in qua hæc l. ponderat diuitias accusari in bonis immobilibus ad capturam excusandam: & clarius in l. todo home, infra titulo de las testimonias. in quantū dicit tex. este sobro surai: que iura loquūtur etiam vbi quis accusabatur de crimine capitali: nam hoc non obseruatur, nec propter hoc excusatur accusatus, quin debeat capi & carcerari: sed bene operabitur, quod iudex posset eū ponere in loco tuto, & sub fida custodia, & non in carcere publico, vbi sunt communiter delinquentes accusati: vt est casus not. in d. l. xxxj. vij. parti. & est casus singularis in l. j. ff. de custo. re. vbi probatur quod si delictū non esset ita graue, iudex posset eum committere custodiendus militibus vel fideiussoribus de non recedendo cōsiderata eius qualitate delicti, & diuitiis. idem Salice. notanter in l. qui crimē.

iiij.col.C. qui accu. non pos. Hæc sunt quo ad primam particulam, in qua ista lex ponderabat aliquem possidere immobilia ad carcerationem vitandam.

13 † Quo ad aliam particulam iste tex. videtur etiam dispo-
nere, vt in crimine super quo accusatur, si dederit fideiussor-
es, quod nō sit carcerandus: & loquitur iste tex, etiā vbi quis
accusabatur de crimine capitali. Et est notabilis, licet vul-
garis articulus, vt in causa criminali sit aliquis relaxan-
dus à carcere, si det fideiussores: duo iura videntur probare
quod sic: primò l. diuus, la j. de custo. re. ibi, non esse in vincu-
la coniiciendum eum qui fideiussores dare paratus sit l. j. ff.
eo. titu. ibi, vel fideiussoribus cōmittēda. l. si quis reū. ff. eodē.

Sed dic quod regulariter vbi est tale delictum, ex quo ve-
nit imponenda pœna corporalis non est quis à carcere rela-
xandus sub fideiussoribus: vt latè Bar. in l. j. ff. de custo. re. etiā
si à principio pœna esset pecuniaria, & in defectum non sol-
uendi esset corporalis, secundum eum. ratio est, quia fideiuf-
sor non potest se obligare ad pœnam mortis, vel aliam pœ-
nam corporalem, cum nemo sit dominus membrorū suorū. l.
liber homo. ff. ad leg. Aq. i. secundum Bart. in l. si quis reum,
in princi. ff. de custo. reo. per glo. not. in c. eū homo. xxij. q. v.

Intantū quod non valet fideiussio de repræsentando ali-
quem sub pœna corporali, per prædicta, secundum Bar. in d.
l. si quis reum. idem Bald. in l. ij. C. de exhi. re. dicit quod vbi
pœna est corporalis, nunquā quis est fideiussoribus dimitten-
dus: cum non sit in potestate fideiussoris soluere iudicatum,
cum executio est fienda in persona: vnde promittēdo iudica-
tum solui, promitteret impossibile: vnde tanquam fideiussio
& promissio impossibilis non est recipienda: ergo cum talis
fideiussio non sit fideiussio quantum ad clausulam iudicatū
solui, ergo non releuat reū quin detineatur. Salice. in l. ad cō-
mentariensem. C. de custo. re. idem Bal. in l. sed & si is. ff. de
in ius vo. hanc cōclusionem sequitur Abb. in Rubri. de fide-
iusso. & est cōmunis, vt latius infrā. Verū est quod Ange.
in l. ij. C. de exhi. reis. dicit quod etiā vbi pœna esset corpora-
lis: si esset vilis persona, poneretur in carcere, aliās poterit
iudex illū accusatū tradere militibus, vt eū custodiant in ali-
quo certo loco tuto: & subdit quod poterit etiam dari & com-
mitti fideiussoribus, qui similiter promittant eum in aliquo
loco tenere: refert se infinitis vicibus vidisse obseruari, quod
pendente

pendente quaestione criminis iudex de causa cognoscens multoties reliquit reū custodiendū familiæ suæ in palatio, & nō mittit eū ad carceres: & sic apertē Ange. affirmat q̄ etiā vbi pœna esset corporalis, si accusatus non esset vilis persona, iudex posset eū fideiussoribus relaxare à carcere: mouetur per d.l.j.ff.de custo.re.vbi accusatus est custodiendus iudicātis arbitrio, & per l.si seruus.co.titu. † Sed paulò post quasi videtur ab hoc recedere: mouet enim quæstionē in d.l.ij.si accusatus fuit relaxatus fideiussoribus, & ipse fugit, & pœna erat corporalis, qualiter puniuntur isti fideiussores, qui nō bene custodierunt accusatū, nec illū iudici præsentauerūt? dicit quòd punientur secundū cōsuetudinē loci, vt soluent pœnam, quam promiserunt, si accusatū non sisterent, in iudicio: & si nullam pœnam promiserunt, punientur iudicantis arbitrio: vt est casus, secundū eum in d.l.si quis. poterat allegare melius pro primo glo. singularem in d.c. cum homo. habita tamē distinctione vtrum fideiussor fuisset in dolo, vel non, in nō repræsentando: vt ibi probatur in d.l.si quis. Subdit hæc verba, tamen tibi assessorī cōsulo, vt nunquam eū relaxes fideiussoribus, quia magna pericula posses incurrere: & sic ex dicto cōsilio videtur inclinatus in hanc partem, quòd vbi pœna esset corporalis, non esset fideiussoribus relaxandus. † Specu. in iij. parte. in tit. de accu. §. j. iij. colū. §. sed pone Titius accusatus de furto: mouet quæstionē, si accusatus de furto vult dare fideiussores, nunquid dimitteretur? concludit quòd cōfessus crimen incarcerationatur. l. confessus. ff. de custo. re. aut nō est confessus: & tūc aut est accusatus de nō graui crimine, & committitur fideiussoribus: aut de graui, & tunc secus: & hoc per d.l. diuus. la. j. graue † autē dicitur, ex quo quis patitur vltimum supplicium, vt in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad l. Iul. ma. & in crimine proditiæ patriæ, vel rupti sacramenti. l. fallaciter. C. de aboli. vel ex quo membrum amittitur: quod secundum legē Romanam est in casibus positis in l. iij. cū authenticē. ibi posita. C. de ser. fugi. ita se expedit Specu. licet in sequenti colū. versū. cū autē fuerit. melius se declararet, scilicet vtrum sit pœna pecuniaria vel corporalis. Bar. in l. ij. in princip. ff. de custo. re. dicit idem, scilicet quia ideo in d.l. fuit accusatus fideiussoribus relaxatus, quia crimen non erat graue, aliàs secus esset. Considera, quia quædam iura videntur in hoc disponere, primò text. in l. diuus. la. j. ff. de cu-

sto.re.in qua tex.disponit per hæc verba, non esse in vincula coniciendum eū, qui fideiussores dare paratus sit, nisi tam graue scelus ipsum admisisse constet, vt nec fideiussoribus nec militibus committi debeat,&c.& sic ille tex. distinguit, verum crimen sit graue, & tunc non dimittatur fideiussoribus: an non sit graue, & dimittatur, sed non aperit quod dicatur graue: & distinctio illius tex. fuit illa, quam suprâ posuit Specu. illa eadem ponitur à Bar.in d.l.ij. ff.e. Sed glo. sing. in l.j. ff. de custo. re. in glo. super parte, vel pro dignitate, dicit quòd quale crimen dicatur graue est in arbitrio iudicis: & sic illa gl. iuncta cum l. diuus. videtur determinare propter quæ crimina sit aliquis relaxandus fideiussoribus, quod est arbitrium, vt in d.l.j. Alius tex. est in l.ij. ff. de cust. re. vbi disponit tex. etiam in causa capitali: dicit enim tex. si quis seru⁹ capitali crimine postuletur, lege publicorum iudiciorum cauetur, vt sistendum, vel ab extero satisfato promittatur: qui, si non defendatur, in vincula publica conuinci iubetur: ecce ergo casum, quòd etiam in causa capitali excusabatur à carcere cum fideiussoribus: sed Bar. ibi dicit quòd crimen non erat graue. Angelus ibi coactus ex verbis illius l. postillās dictam l. sistendum, non intelligit quòd propter dictos fideiussores liberaretur à carcere, sed postillat quòd fideiussor erit de sistendo: permanēdo tamē dictus seruus in carcere, vel in alio loco sibi pro carcere assignato: cū posset iudex, nisi statutum cōtradicat, aliū locū quā carcerem, publicum reo assignare pro carcere: vt l.j. ff. de custo. reo. & l. si qs reū. C. eo. l.j. Hæc ille. † Alius casus est in l. eos. §. super his. C. de appella. ibi, vt inopia idonei fideiussoris retentis in custodia reis, iuncto princ. ibi, super his verò qui in capitalibus causis cōstituti. & sic expressè loquitur tex. in causis capitalibus, & dicit tex. quòd inopia idonei fideiussoris retinetur in custodia: ergo apparet, quòd si daret fideiussores idoneos, relaxandus esset de carcere. Sed Salice. ibi in princ. dicit quòd ille tex. qui loquitur quando causa criminalis nō ingerit pœnam sanguinis, aliās non dimitteretur fideiussoribus datis, vt d.l. diuus. & ff. an per ali. cau. appe. red. pos. l.j. vel reōspdet aliter, quòd licet loquatur in pœna sanguinis, sed nō traditus suæ libertati propter datos fideiussores, sed traditur sub fida custodia ipsis fideiussoribus, vt eū ducant cautè, & eum præsentent iudici, ad quē idē ibi Cyn. dicēs, quòd debet intelligi ille

Ille tex in his criminibus, quę non ingerunt pœnam sanguinis, aliàs non relaxatur fideiussoribus, sed in carcere debet retineri, & exinde audiri: vt d. l. diuus. & l. si ea. C. de custo. reo. & Bal. in d. §. super his dicit, quod ibi erat causa criminalis: quia si esset causa capitalis, etiã si mille fideiussores daret, non esset committendus fideiussoribus: si indistincte eũ intelligas, faciet te mufare, quia loquitur contra tex. qui in princ. expressẽ loquitur in causis capitalibus: sed ipse debet intelligi in tali causa capitali, quę ingerat pœnã sanguinis: sed non sic verba tex. vt proximẽ dixi, secundũ Cy. & Salicẽ. Et hęc iura coadiuuari possent ex tex. singula. in c. cum homo. xxliij. q. v. ibi, & aliquãdo qui causa mortis fuit, potiũs in culpa est, quã ille qui occidit: velut si quispiam decipiat fideiussorem suum, atq; ille pro isto legitimũ suppliciũ luat: vbi apertẽ videtur casus, quod etiam in causa, ex qua veniebat imponenda pœna vltimi supplicij, fuit relaxatus fideiussoribus accusatus, & fideiussor passus fuit vltimũ suppliciũ pro reo accusato, qui tex. habet plures solutiones, de quibus infrã aliquid.

Alius casus est in l. j. ff. de custo. re. vbi hoc videtur relinquere iudicantis arbitrio inspecta qualitate delicti, & personę accusati: sed glo. ibi & Bar. intelligunt illud arbitriũ, vbi delictum non esset graue: sed attentra opinione glos. in d. l. j. quam ibi Doct. non pöderant, semper hoc est arbitrarium: nam dicit ibi glo. quod verum delictum sit graue vel nõ, hoc in arbitrio iudicis relinquitur: & sic omnis potestas in hoc articulo videtur pendere ex dispositione d. l. diuus.

Et si meę conditionis ac propositi in scribendo fuisset à iam decisis deuiare, vt tanquã nouus inuẽtor nominis mei in posterum famã acquirerẽ, non deficerent nouę considerationes in ponderatione dictorũ iurium, quę aliquibus notis meum ingenium fatigatum reddiderũt: sed quia etiam subtili viro nõ licet in iam decisis ponere confusionẽ atq; zizanĩ, ex quo maximũ onus conscientijs suis acquisierũt scribentes, stocum cõmuni opinione, s. quod regulariter vbicunque pœna est corporalis, non est tradendus fideiussoribus: vt probatur in d. l. diuus. & Bar. in l. j. & ij. ff. de custo. re. etiã in casu fortiori, s. quãdo à principio erat pecuniaria, & ex defectu non soluendi, corporalis: vt ibi latẽ Bar. & in l. item liberatur. §. qui paratus. ff. qui. mo. pi. vel hy. sol. per eundem Salicẽ. & Cya. & Bal. in d. §. super his. aliquid Bar. in l. si à reo. §.

- fin. ff. de fideiuf. per Bal. & Sal. in l. ad commentariensem. C. de cust. reo. per Cin. in l. pen. C. de cust. reo. per Pau. de Cast. aliquid in l. promissor. §. si. de const. pecu. & in aliis pluribus vulgaris locis Canonistæ, præsertim Moderni in iur. de fideiuf. Io. de Ana. in c. ij. de delictis pue. Dominicus in c. si clericos. fin. col. de sen. excom. vbi recitat dictam opi. Spec. de qua suprâ feci mentionem, & ibi Domini numerat quæ crimina in clericis dicantur enormia, ad hoc, vt non debeant relaxari cum fideiussoribus. Et illud habui de facto apud Mutinam de Rioseco in causa cuiusdam archipresbyteri, facit l. lege Cor. ff. de senat. Sillan. ibi, ex vinculis. vbi est casus secundum
- 18 Bal. quod ille qui inculpatur de homicidio, debet dicere ius ex vinculis, nec est fideiussoribus relaxandus: & ibi ipse reprobatur gl. in quantum dicit, quod reus qui non fugit, dandus esset fideiussoribus: nam non dicit verum, secundum eum, quia in delictis atrocissimis, sicut est homicidium, debet quis in carcere personaliter detineri, nec fideiussoribus dimitti.

Facit not. tex. in l. si quis post. ff. de testa. qui tex. est singu. secundum Bal. ad hoc primo, quia detinetur accusatus, vbi crimen est capitale, item est detinendus, secundum eum, vbi-cunque pœna est corporalis, licet non capitalis, vt in ictu fustium, item est detinendus, vt torqueatur propter indicia, de quo ibi per eum, & idem Io. de Imol. optimus tex. in l. nemo deinceps. C. de episcop. aud. & ibi Bal. dicit, quod quandoque quis detinetur, quia non potest satisfacere, vt l. j. de custo. reo. quod est in criminali, vbi non venit pœna corporalis, quandoque quis detinetur, ne pœna criminis illudatur, puta quia imponitur pœna personalis amissionis vitæ. mutilationis, vel alia pœna in persona, vt in d. l. nemo. ver. sed ab his fecerimus: quandoque detinetur non ratione pœnæ, sed torturæ, in c. si clericos. de sen. excom. lib. vj. per Inn. in c. vt famę. de sen. excom. idem Spec. de accus. in iij. col. §. j. ver. cum autem. Et de hac opinione hodie facta est lex singul. in vij. parti. in tit. de las acusaciones. qui est primus titulus in l. xvj. incipit, *pues quel acusado, cuius verba sunt hæc: Si el yerro sobre que fue acusado es de tal natura, que si le fuere prouado, dene rescibir muerte, o perder miembro, o rescibir otra pena en el cuerpo, el inxgador dene catar quel acusado sea guardado de manera que se pueda complir en ella iusticia, &c.* dicit tex. in fin. *ca en tal caso como esto no deuia ser dado sobre fiador en ninguna guisa: quæ lex est mihi satis*

satis singularis. idē videtur disponere tex. in ordinamēto To-
 leti facto per inuidiſſimos Reges nostros in curiis Tolera-
 nis l. porque los alcalides de la nueſtra corte, licet videatur loquit
 ſolū quando venit imponenda pœna mortis, vel perditionis
 membri: ſed ad alium finem illa verba fuerunt poſita ibi: vt
 infrā dicā. † Vnde regula ſit, q̄ vbiq̄ue accuſatur quis de
 aliquo delicto, ex quo venit pœna corporalis imponenda,
 non eſt dimittendus ſub fideiuſſoribus, nec relaxandus à car-
 cere: pro quo ego dico eſſe caſum expreſſum in d. l. diuus. la
 primera. ff. de cuſto. reorum. ibi, niſi tam graue ſcelus. iun-
 cta l. j. C. de requi. re. cum gloſ. ſua: nam in l. diuus. dicit tex.
 quòd quis non eſt relaxandus fideiuſſoribus, ſi graue ſcelus
 commiſiſſet, & text. in dicta l. prima. dicit cum abſenti reo
 grauia crimina: gl. exponēs quæ dicantur grauia, dicit quòd
 illa in quibus imponitur pœna capitalis à relegatione ſu-
 prā, eſt not. text. in l. j. ff. de requi. re. ibi, ſi autem grauius
 quis puniatur, vt putā, & c. vnde ibi concluditur ſecundum
 gl. & Sal. quòd † illa crimina dicuntur grauia, in quibus non
 poteſt in abſentem ferri ſententia: & clarus caſus eſt in d. l. j.
 C. & ff. de requiren. re. & ſic declarant ibi quæ dicantur cri-
 mina grauia: quòd non bene reperiēs alibi ita declaratum.
 alibi autem appellatur crimen graue ratione doli. & per cō-
 ſequens cauſa. l. ij. ff. de noxa. l. non videtur. §. qui iuſſu. de
 reg. iur. alibi ratione rei, in qua committitur. l. ad ea. de reg.
 iur. ſed primum facit ad propoſitum quòd dicitur graue re-
 ſpectu pœnæ.

† Ratio huius deciſionis ſtat in promptu: quia fideiuſſor
 non poteſt pro alio ſe obligare ad pœnam corporalem: pœ-
 na enim corporalis pro alio ſolui non poteſt. C. ad Turpil. l.
 ij. ff. de fideiuſ. l. ſi reo. §. quod vulgo. ff. de interro. acſ. l. qui
 ſeruum facit l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. itē quia ad pœnā
 corporalem non poteſt ſe quis pro alio obligare, vt probat
 gl. ſingul. in c. cūm homo. quòd tanquam fideiuſſor non po-
 teſt quis ſe obligare pro alio ad pœnam corporalem. † Nam
 reſpō. ſet ad illū tex. inquantū ibi cōtinetur, q̄ fideiuſſor paſ-
 ſus fuit pro reo vltimū ſupplicii: dicit ibi gl. q̄ nullo iure
 reperitur q̄ fideiuſſor poſſet occidi, ſi nō exhibet illum pro
 quo fideiuſſit, licet pro reo criminis fideiuſſiſſet: ſed vel pu-
 nietur pecuniariter, vel extraordinariē, ſi eſt in dolo nō exhi-
 bēdi, & ſic punietur arbitrio iud. vt eſt caſus in l. ſi quis reū.

ff. de cust. re. l. ij. C. ad Turp. vnde glo. sing. dicit, quòd d. c. lo-
quitur, & refert se ad consuetudinē loci. Arch. ibi dicit, quòd
fortè loquitur, & potest intelligi de cōmētariis vel custode
carceris, qui, si reū relaxauit, eandē pœnā sustinet. l. pe. C. de
cust. re. vel fortè loquitur de obside, qui bene interficitur. l. j.
ff. ad le. lul. ma. vel q̄ ibi punitur pro facto proprio. Bal. in l.
j. ij. col. in prin. alleg. d. gl. vnde per eā infert, q̄ licet valeat
statutū, q̄ pater teneatur pro delicto filij, vt dicit glo. not. in
rub. C. de decre. decu. li. x. illud est verū in pœna pecuniaria,
ad quā potest se obligare per pactū, ergo per statutū: secus in
pœna corporali, per gl. in d. c. cū homo. aliquid idē Bal. in
l. recepticia. C. de cōst. pec. Per illam gl. d. c. cū homo. dixit
Bal. in l. obseruare. in §. proficisci. ff. de offi. procō. in ij. col.
in prin. q̄ si potestas expressē se obligat ad soluendū omnem
pœnā ciuile & criminalē pro familia sua: quia hoc intelligi-
tur, de pœna pecuniaria nō de corporali, quē per aliū pro alio
solui nō potest: ar. l. qui seruū. in prin. ff. de interro. ac. Faciat
etiam gl. singu. in d. §. proficisci. in gl. super parte, proficisci,
ad si ibi enim est casus valde sing. cōtra potestates & iudices
qui ducūt vxores ad officia: nam ipsi tenētur pro vxoribus in
eo quod ipsæ fecerūt. & deliquerūt in officio. dicit ibi gl. sin-
gu. q̄ illud obtinebit in causis pecuniariis, secus in crimina-
libus, in quib⁹ cōtra ipsam & nō cōtra maritū datur iudiciū:
& ideo si familia potestatis vulnerat aliquē, potestas non te-
netur soluere pœnā, si criminaliter agatur: etiā si statutū dice-
ret: q̄ potestas pro sua familia teneatur intelligitur ciuilitè
23 nō criminaliter, secūdū Bal. ibi in prin. † Idē Bal. in ru. C. res
inter alios ac. ij. col. dicit q̄ pœnas corporales aut infamias
statutū innocētib⁹ imponere nō potest pro delictis alienis,
quia hoc esset cōtra ius diuinū, cū nec consensu partiū hoc
fieri posset, scilicet quòd vnus obliget se pro alio ad pœnam
corporalē: & alleg. gl. d. c. cū homo. facit l. nec ex prētorio.
ff. de re. iur. & facit optimē ad prædicta l. liber homo. la j. ff.
ad l. Aquil. l. ij. C. ad Turp. l. omne delictū. §. qui se vulnera-
uit. ff. de re. mi. & de hac materia quādo valeat statutū, quòd
vnus teneatur pro alio tam ciuilitè quā criminaliter, vt
de Bal. in l. sancimus. C. de pœ. Sal. in l. si filius. C. ne fil. pro
pa. Bal. in l. si qua pœna. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. & in
l. si filius. la ij. sol. ma. & in auth. si captiui. de epis. & cle. lo. de
Imo. Bal. & Ang. in l. lex Cornelia. ff. de vul. Bal. in l. si quis
intan

in tantam. C. vnde vi. & in l. si filius. C. de bo. proscip. Pet. de Ancha. in c. ij. de delictis pue. Bar. in l. iure prouisum. C. de fabri. li. xj. Alexan. de Imo. pulchrè & breuiter secundum morem suum in l. sape. ff. de re iudi. in v. col. versic. ex qua ratione. cum duabus colū. sequentibus: & ibi inuenies remissiones ad saturitatem, à quo traduxit quidam Modernus canonista in c. legebatur. de maio. & obed. in quibus locis inuenies mentionem factam de dicta glo. Decreti. cum ergo quis non posset pro alio se obligare ad pœnam corporalem, satis vrget, p̄r consequens vbi venit pœna corporalis imponenda, non esse accusatum relaxandum fideiussoribus: & quia hodie est casus legis, non est super hoc amplius insistendum. Et in tantum est vera regula dictæ l. partitæ, quod illam extendes non solum vbi à principio venit secundum qualitatem delicti imponenda pœna corporalis, sed etiam si à principio esset pecuniaria, & aliquo casu posset effici corporalis, puta ex defectu non soluendi, vel alia causa: nam nullo modo est relaxandus fideiussoribus ita dicit Bart. in dicta l. prima. ff. de custo. reo. vnde si statutum dicat, quod pro tali maleficio imponatur pœna pecuniaria, quam si non soluerit, amputetur sibi caput vel pes: quod nullo modo debet relaxari datis fideiussoribus: mouetur, quia posset esse quod tempore executionis fideiussores non essent soluendo. Item quia ibi tex. requirit solutionem, non satisfacit dando fideiussores. casus est nota. in l. item liberatur. §. qui paratus. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. vnde solum ad hoc vt debeat relaxari, requiritur quod soluat fisco sub conditione si condemnabitur vt l. sub conditione. de solutio. ita dicit Bar. in d. l. j. idem reperio tenere Bal. in l. j. ff. qui satis. cog. idem Bart. in d. l. item liberatur. §. qui paratus. & vide Bart. in l. suus quoque. ff. de hære. instit. & tex. in l. iij. §. si quis acceperit. ff. de sta. libe. l. si plures. §. patre. cū gl. ff. de fideiuss. aliquid Bald. in l. si. ad fi. C. ad le. Fal. Sed hoc intelligo esse verum, vbicunque statutum diceret, quod si non solueret quantitatem pecuniariam, amputetur sibi pes: secus si diceret, quod condemnatur in certa quantitate, quam si non potuerit soluere, amputetur sibi pes: nam tunc datis idoneis fideiussoribus debet relaxari ita eleganter se limitat Bar. in l. supradicta, item liberatur. §. qui paratus. eodem fundamento: quia non potest dici, quod soluere non posset qui fideiussores idoneos inuenit. l. nemo dubitat. ff. de

re iudi. duntamen sint fideiussores, qui non habeant bona
 verisimiliter peritura, aliàs secus. l. ij. §. j. ff. solu. ma. ff. de mi. l.
 24 verū. §. si locupleti. quod tenebis mēti perpetuo. † Ex hac de-
 terminatione infero vnū singulare ad quādam listius regni,
 quæ est in hoc foro, lib. iij. titu. v. *delas penas*. l. quæ incipit,
sodo home que foradare, & est l. vj. ibi dicit tex. quod pro primo
 furto valoris quadraginta morobetinorū & infrā, quis soluat
 septenas regi, & duplū parti: & quod si non habuerit vnde sol-
 uat, debeant sibi scindi aures: & si furtū fuerit suprà, abscin-
 dantur sibi aures & manus, si non habuerit vnde soluat, nam
 cū in d. l. pro delicto sit à principio pœna pecuniaria: & si
 non potuerit soluere, corporalis, q̃ si det idoneos fideiussores
 ille qui est incarceratus pro primo furto, erit relaxandus fide-
 iussoribus: ex quo d. l. imponit pœnam corporālē cōtra eum,
 qui non posset soluere septenas: quod notamam dabit tibi ho-
 norem in practica. Secundò intellige prædictam Bar. doctri-
 nam positam in d. l. j. ff. de custo. reo. nisi lex vel statutum im-
 poneret dictam pœnam corporalem contra eum, qui non sa-
 tisfaceret: quia tunc dicitur satisfacere dando idoneos fideiuf-
 sores, per consequens relaxandus est fideiussoribus. Bal. dicit
 hoc in l. j. ff. qui satisf. co. loquens expressè in his terminis, de
 quibus in proposito, mouetur ex quodam dicto Guli. de Cu.
 dicentis, quod vbi verbum satisfacere profertur à lege, liber-
 ratur quis dando fideiussores: vt probatur apertè in dicta l. j.
 & sic benignè est interpretandum, aliàs secus: pro quo bonus
 tex. in l. satisfacio. & in l. solutionis verbum. ff. de solutio. & fa-
 cit tex. nota. ad vtrunque in l. iij. §. prætor ait. ff. de re iudi. &
 hanc conclusionē sequitur etiam Alex. Imo. in d. l. j. in princi-
 25 ff. qui satisf. co. † Extende etiam dictam l. partitæ, etiam in
 casu quo pœna esset arbitraria: nam tunc debet considerari
 qualitas criminis, & consuetudo iudicis & fori: vt si secundū
 illud est verisimile quod pœna sit pecuniaria, iudicetur tan-
 quam de pœna pecuniaria ordinaria, aliàs secus. secundum
 Bal. in l. ij. C. de exhi. re. & antea dixi. Sed non prætermittam
 aliqua breuissimè, quæ labores vigiliarum mearum possunt
 afferre in medium circa limitationem dictæ l. partitæ & con-
 clusionis cōmunis, de quibus antè, scilicet, q̃ vbi pœna esset
 corporalis, non est quis relaxandus fideiussoribus. Primò al-
 lego ad huius conclusionis limitationem quandā famosam
 l. styli, quæ numero est lxxvj. incipit, *enel titulo delos emplaza-*
mientos

mientos, quæ lex expressè disponit & specificè quo ad huius l. intellectum. vbi tex. dicit, quòd licet iste tex. dicat, *si non fuere arraygado, &c.* quia illud intelligitur hoc modo, si delictum est tunc factum, & de recenti, & est tale delictum, ex quo venit imponenda pœna mortis, vel mutilationis membri, debet capi & carcerari, etiã si det fideiussores, vel sit, *arraygado*, sequuntur verba elegantia, *mas si el hecho no es de estonces hecho que era ya hecho estonces se deve guardar esto que responde sobre su rayx, si la ha o sobre fiadores*: & sic mirabiliter illa l. limitat & intelligit hanc l. sed nunquam vidi hoc obseruatum, tamen posset mouere iudicem. secundò limita prædictam conclusionem, nisi post publicationem processus appareret de innocentia accusati: nam tunc non est detinendus amplius, sed relaxandus etiam sine fideiussoribus. allego ad hoc text. valde singularem in l. nullus. C. de exhib. re. ibi, donec reperierit. quam Bald. extollit in l. sed & si his. ff. de in ius voc. vnde ibi dicit, quòd in causa capitali reus non est detinendus vsque ad sententiam, sed solum quousque appareat eum absoluedum: quod apparet ex publicatione processiùs: & si per talem publicationem apparet eum absoluedum, non debet plus accusatus detineri: dicit illù tex. esse magis singularem aliquo alio, qui reperiatur, idem Bald. in d. l. nullus. idem Alexan. Imo. in postillis ad l. j. ff. de custo. re. referens idem in carcerato ob debitum, quem constat non debere. † Et ex dicta l. potes assumere fundamentum: quædã l. Toleti facta per inuictissimos Reges nostros in curiis Toletanis, quæ incipit, *por que los dichos alcades*, per quã etiam singulariter limitatur & intelligitur d. l. parti. & cõclusio communis supra dicta: vbi tex. disponit, quòd multi accusati ob pœnas vitandas appellant à iudicibus contra eos procedentibus, & se veniunt ad præsentandum coram pratoribus cancellariæ, qui cognoscunt de causis criminalibus, & dantur sub fideiussoribus: & sic quodammodo iudicium reddebatur illusorium, vnde prouidet text. ibi, quòd ubicunque aliquis se venerit ad præsentandum in curia in gradu appellationis super tali delicto, quod ingerit pœnam mortis, vel perditionis membri, si fuisset probatum, quòd statim ille appellans ponatur in carcere sub fida custodia, nec relaxetur sub fideiussoribus, nec vincula ei relaxentur, donec in causa publicatio testium facta sit: & si verè vel presumptiuè ex dictis testium constet, seu posset apparere

de innocentia acēusari, nam tunc posset relaxari sub fideius-
 soribus commentariensibus, aliās non: & sic vbi verē vel prae-
 sumptiuē posset apparere per processum de innocentia accu-
 sati, relaxandus est fideiusoribus: quod tene meriti ad limi-
 tandum dictam l. partitæ. tgo allego casum famosum ad de-
 cisionem positam in d.l. Tolerti. in l. prima. ff. de custo. re. ibi,
 vel pro innocentia personæ iuncto principio ibi, vel fideiusso-
 ribus comittenda: vbi dico casum esse famosum, quod iu-
 dex per processum potest habere talem præsumptionem de
 innocentia personæ, quod illum relaxet fideiusoribus: & etiā
 tam vehementem, quod sine aliquibus fideiusoribus eum
 poterit relaxare: vt est casus famosus in d.l. nullus. quod nota
 ad fundandam, & etiam extendendam, & limitandam d.l.
 Tolerti. Tertiō limita etiam nisi aliud esset de consuetudi-
 ne: nam valet consuetudo, quod etiam vbi agitur de pœna
 mortis, posset interuenire fideiussor, vt probat tex. & gl. in d.
 c. cum homo. quam ad hoc dicit solemnem Roma. singulari
 cxxxj. aliqui Moderniores in c. ij. de probatio. Quartō aduer-
 te & singulariter, nam in hac relaxatione facienda sub fide-
 iusoribus, vel non multum confidit lex de iudicis arbitrio,
 scilicet considerata qualitate personæ accusati, & innocen-
 tia, & qualitate criminis, & amplissimis facultatibus, &
 scientia, & honore accusari: vt dicit tex. valde elegans in l. j.
 ff. de custo. reo. maxime attenta quadam gl. singulari ibi, quę
 tenuit quod vtrum crimen dicatur graue vel non, est arbi-
 trarium: vnde Salice. in l. qui crimen. in iij. colū. C. qui accu-
 satus non pos. intelligit latē dictam l. dicit enim quod regulari-
 ter accusatus sit carcerandus: tamen vbi qualitas criminis
 non exigit eum incarcerationi, committitur fideiusoribus:
 quod est, quando vel in dignitate est positus, vel possidet am-
 plas facultates, ita quod suspicio fugę cesset in eo, per d.l. j.
 hæc sunt verba sua: & sic videtur dictum arbitrium iu-
 dicis multum posse. Quintō considera, quod hæc vide-
 tur posse intelligi, scilicet quod regulariter vbi venit ex
 delicto imponenda pœna corporalis, non relaxari accu-
 satum sub fideiusoribus, quando committitur fideiusori-
 bus vt fideiusoribus: & illi tanquam fideiussores se obligant
 pro accusato, siue de iudicato soluēdo, siue de eo representādo
 quia cū in istis fideiusoribus nō posset fieri executio corpora-
 lis, nec ipsi ad illam se obligare potuerunt, esset fideiussio
 frustra

frustratoria, & illuderetur pœna accusati. Sed si non ex capite fideiussorum, sed ex capite commentariensium fideiussorum: quod in nostro vulgari dicimus, *fideiutores carcereros*, & sic tanquam commentariensibus committeretur accusatus relaxatus à carcere, attenta qualitate personæ & delicti, videtur quod hoc posset fieri, licet pœna esset corporalis: quia tunc cessant rationes impediennes reum relaxandum sub talibus fideiussoribus, ex quo istis talibus commentariensibus posset imponi pœna corporalis, quam accusatus debebat pati, si illum non custodiunt, exhibent, & præsentant, ut susceperunt, & se obligauerunt: & quia isti potius custodes commentarienses quàm fideiussores appellandi sunt. † Moueor primo ad hoc per tex. in l. ad commentariensem. C. de cust. reo. ubi est casus, quod commentariensis, qui non exhibet reum accusatum, qui fugit, debet puniri ea pœna, quam pati debuisset reus, qui fugit: nec liberatur exhibendo eum, cui custodiam commisit: & sic est ibi casus, quod ratione culpæ custos carceris punitur pœna capitis: & est ille casus, in quo lata culpa in criminibus æquiparatur dolo: quod non est regulare, ut l. in lege Cor. ff. de lica. & hoc operatur officium susceptum custodiendi delinquentem: ad quod fateri se videbatur peritum: ar. eius quod not. gl. in l. ij. ff. quod quisque iur.

† Per quā l. Sal. optimè in illa quæstione, si reus datis fideiussoribus relaxatus est, & fugit, qua pœna teneatur fideiussores? distinguit, quod ex eo capite, quo simplices fideiussores, & ad corporalem pœnam, quam fuisset subiturus non teneatur: cum ex contractu non posset quis ad pœnam corporalem se obligare, ut d. l. liber homo. sed pecuniaria pœna teneatur, vel quam promiserunt, vel iudicis arbitrio, dummodo non excedat modum positum in l. eos. C. de mo. mul. sed si deprehenderentur fideiussores in dolo ratione doli ab eis commissi, etiam extra ordinem puniri possent, ut de omnibus his est tex. & gl. in l. si quis reum. ff. de custo. reo.

Subdit, & in hoc facit ad propositum, hoc est verum, nisi isti fideiussores non essent simplices fideiussores, sed etiam custodes, ut quia iudex caurus dixit, vos pro eo fideiubetis, & etiam vobis eum rado, ut meis custodibus: nam tunc ex eo capite, quo custodiam sumpserunt, simili pœna sunt puniendi, sicut ipse reus accusatus, qui fugit, per d. l. ad commentariensem. & dicit ibi Sal. notante, quod ubi tanquam simplices

plices fideiussores aliqui fideiubent pro aliquo in causa criminali, est consiliū vt certa pœna adiciatur, ac etiā vt renunciatio fiat beneficio de fideiussoribus, ac etiā specialiter l. sancimus. de fideiuss. per quā videtur quod fideiussores vltra decem menses ad præsensandum non tenerentur, ac etiā vt promittant de eo præsensando quotiescunque & quodocūque curiæ placuerit: & hoc vt non videatur simplex fideiussor de iudicio sisti, qui vltra sententiā non tenetur. l. Gracè. §. si. de fideiuss. ff. quod etiam fuit consilium Bar. in l. si quis reum. ff. de cust. re. vnde ad propositum concludit Sal. quod ex eo capite, quod isti non fuerunt simplices fideiussores, sed custodes, & commentarienses, quibus custodiendum accusatum iudex cōmisit, quod si fugiat, & eum non exhibeant, & custodiāt, poterūt puniri eadē pœna corporali & capitali, qua puniretur reus ipse accusatus. Et reperio Do. Episcopum huiusmodi legum postillatorem, qui licet nihil alleger, sentit hoc in l. ij. isto fo. ritu. de las testimonias: nam ibi dicit tex. quod si reus accusatus fugit fideiussor *peche quinientos sueldos al Rey*: dicit ibi Episcopus quod ille non habet locum in fideiussore carcelario, quia ille tenetur ad pœnam, qua reus teneretur: & sic practicitur iste forus, verba sunt eius originalia in parte *sueldos*. Ex quo satis inferitur, quod istis talibus fideiussoribus, & propriis commentariensibus iudex potest committere accusatum custodiendum, & illum relaxare sub talibus fideiussoribus commentariensibus. Præterea moueor ad hoc ex tex. valde singul. in l. j. ff. de cust. reo. vbi tex. dicit de custodia reorum, proconsul existimare solet, vtrum in carcere recipienda sit persona, an militi tradenda: & in l. diuus. la primera. ff. de cust. reo. dicit tex. nisi tam graue scelus ipsum admisisse constet, vt nec fideiussoribus nec militibus committi debeat: ergo a contrario, si non esset multum graue, posset militibus tradi custodiendus. Item dico hoc aperte probari ex text. singul. in l. xvj. incipit: *pues que el acusado*, in vij. part. rit. j. de las acusaciones. vbi tex. dicit, quod etiam vbi quis accusatur de tali delicto, ex quo venit imponenda pœna mortis, vel perditionis membri, vel alterius pœnæ corporalis, quod accusatus debet custodiri securè, ita quod in eo posset executari iustitia, vel ponendo eum in carcere, *o dandolo a caualleros, o a otros hōbres, que lo guarden dando le tal prisen, o guardasegun que el hombre fuere*. quæ sunt verba originalia d. l. & in fi.

in fi. dicit tex. quòd nullo modo in casu est dandus sub fideiussoribus. Ecce ergo expressè casum, qui loquitur in casu, ubi ex delicto venit pœna corporalis imponenda, & facit tex. hanc differentiam, scilicet quia ex eo capite, quòd aliquis obligetur pro eo tanquam simplex fideiussor, nullo modo tali fideiussori committendus est, nec relaxandus à carcere: ramen ex eo capite, quòd tanquam custos accusari & eius commentariensis: & sic non simplex fideiussor sed custos, & ei committitur custodia: sed bene posset tunc iudex attendere qualitate personæ accusari illum relaxare sub talibus commentariensibus fideiussoribus. Et idem probatur apertè in d. l. j. ff. de cust. reo. idem per omnia probat text. in l. iij. incipit, *mandando el Rey*, in vij. part. tit. xxix. quas leges suprà recitavi in illa quæstione, *Quomodo accusatus est custodiendus*: quia tunc cum accipit in se officium custodiendi, punitur & puniri poterit pœna capitali eadem, quam esset passurus accusatus.

Bene facit quod Bal. scribit in d. l. ad commentariensem. ubi est casus specialis in custode carcerum quod ratione culpæ teneatur ad pœnam capitalem: nam dicit ipse idem putare in custodibus castrì, ut ratione culpæ in malè custodiendo castrum, teneatur pœna capitali: nam vterque in sua fide recipit custodire personas, alleg. gl. in d. c. cum homo. idem sentit Sal. ibi in prin. Item facit tex. singu. in l. milites. ff. de cust. reo. ubi est casus, quòd milites & pagani, à quibus captivi euaserunt, debent puniri pœnis in d. l. de scriptis: vnde dicit ibi Ang. caueant igitur omnes, siue sint custodes carcerum, siue magistratus, siue alij pagani nullum habentes officium, qui in guardiam & custodiam recipiunt aliquem ut captivum, quòd diligenter eum custodiant, aliàs subiaceant pœnis, de quibus ibi.

Faciat etiam tex. singularis in l. non est facile. ff. de cust. reo. ibi, nec vni, sed duobus. quem tex. Angel. ibi dicit valde singularem contra deputatos pro castellanis ad guardiam Rochæ: quia non debent esse contenti vno custode, sed debent habere tot, quòd fortalicium tutè posset custodiri, & ad hanc meam considerationem fundandam pulchrè seruiunt illa, quæ dixi paulò antè in illa quæstione vtrum aliquis sit custodiendus in carcere, vel extrà de quo antè discussum est. Hæc videntur apertè fuisse in considera-

tione Cy. de Pisto. in d. l. ad commentariensem. ad fi. vbi mo-
 uet q. quidam erat in carcere, aliqui de genere suo fideiussse-
 runt pro eo, nunquid si fugiat, eadem pœna punientur? facit
 distinctionem, de qua ibi ipse: & Bart. notanter in l. si quis
 reum. ff. de custo. reo. sed concludit non esse pœna corporali
 puniendos, si non fuissent in dolo. Sed arguit tunc, imò vi-
 detur quòd fideiussor puniendus sit, sicut reus: ar. d. l. ad com-
 mentariensem. respondet, & in hoc facit: aliud est quem se
 obligare directò pro alio ad pœnam mortis, vel ad pœnam
 corporalem: & tunc non potest ita se obligare, vt corpus
 suum interficiatur: vt d. l. liber homo. aliud est se obligare,
 & per quãdam consequentiam, vt suscipiendo officium pu-
 blicum custodiendi: tunc eadem pœna punietur, si fuit in ma-
 gna culpa: vt in d. l. ad commentariensem. ex quo euidenter
 sentit hanc considerationem. Et hanc theoricam credo ve-
 ram, & de facto vidi eam obseruari, scilicet quòd attẽta qua-
 litate personæ, dato quòd ex delicto, si probatum esset, veni-
 ret pœna corporalis imponenda, posset iudex accusatum da-
 re sub fideiussoribus cõmentariensibus, qui vltra hoc etiam
 se obligarent ad pœnam pecuniariam attẽta delicti quali-
 tate, & maximè hoc fieri vidi, quando aliqua præsumpcio est
 super innocentia accusati: sed quia ista non potest certa ha-
 beri, nisi post publicationẽ testium: securior practica est iu-
 dicibus, ne incurrant periculum, vt nunquã hoc faciant, nisi
 post publicationem testium: itaq; verè vel præsumptiuè con-
 stare posset iudici de innocentia accusati. Et quanquã opi-
 nio supradicta habeat fundamentum in iuribus antè allega-
 tis, tamẽ hodie d. l. Toleti, quam suprà allegaui, videtur dis-
 ponere apertè, quòd etiam sub fideiussoribus cõmentarien-
 sibus non est accusatus relaxãdus, vbi pœna mortis, vel per-
 ditionis membri, veniret imponenda, nisi post publicatas
 attestaciones, per quas verè vel præsumptiuè posset constare
 iudici de innocentia accusati: nam tunc potest eum relaxare,
 tamen sub fideiussoribus commentariensibus, & non antè:
 vt ibi dicit lex, quam vide, & serua. aliàs posses incurrere pe-
 riculum, vnde Bal. in authen. generaliter. fi. col. C. de episc. &
 cle. dicit, quòd in determinatis à iure, in quibus non requi-
 ritur probatio facti, non potest excusari iudex si facit contra
 ius constitutionis: quod dicit e Te notandum contra assesso-
 res, qui per fatuitatem non recipiunt fideiussores ab accusa-
 tis, vel

tis, vel inquisitis: & expresse dicit d.l. Toleti, quod si per pre-
 cessum constat verè vel præsumptivè culpatum esse reum,
 quod nec sub fideiussoribus commentariensibus sit relaxan-
 dus, † Sed ego illam limitarem, nisi ex qualitate personæ
 aliud posset induci: quid enim si est aliquis vir nobilis in di-
 gnitate positus, homo ditissimus, magnæ sciētiæ? certe cum
 iste talis non sit ponendus in carcere publico, potest dari &
 cōmitti fidis custodibus, qui in se suscipiant custodiam tan-
 quam cōmentarienses fideiussores, ut in d.l.j. & in d. ll. par-
 titæ est expressum, de quo Cyn. loquitur notatè in d.l. nul-
 lus. C. de exhib. reo. & sic videtur hoc pendere à determina-
 tione illius quæstionis, de qua antè sermo habitus est, scili-
 cet quando accusatus incarcerandus est, vel fidis custodibus
 cōmittendus: & vide Andr. Sicut in Rub. de fideiuss. qui non
 transit sine multiloquio, ut moris sui est. Sed tenebis menti
 duo verba: Primum, quod omnis qui tenetur custodire ali-
 quem captivum, siue sit custos carcerum, siue quilibet alius: quia
 si isti, quibus quoquo modo aliorum custodia commissæ est,
 volunt ab omni culpa releuari, tam lata, quàm leui: & ipsos
 captivos ligent, & ligatos teneant ligamine competenti &
 bono: nam omnis custodiens captivatum cum ligamine, in-
 telligitur diligenter custodire: ista est gl. singularis in l.j. §.
 fin. ff. de ser. fugi. quam Angel. magnificat in l. milites. ff. de
 custo. reo. & in l. non est facile. ff. eod. tit. & aliàs incipit l. in
 publicum. & est gl. super parte, permittitur: & satis probant
 hoc verba singularia tex. ibi, diligenti custodia etiam vince-
 re permittitur. & ibi gl. dicit, nota quod diligenter custodit,
 qui ligat. Secundum est, quod si essent duo custodes carce-
 rum, & unus eorum fugit cum carcerato, alteri custodi par-
 cendum est: iste est casus singularis vnicus in iure in l. fin. ff.
 de custo. reo. quod etiam tenebatur pro duobus vel tribus
 fideiussoribus cōmentariensibus. in quorum custodia, & sub
 quorum periculo reus accusatus detinetur. Et ex illo text.
 infert ibi Angel. pro castellano, qui fuit proditus à custodi-
 bus intromittentibus inimicos in fortaliciū: nam cum ne-
 mo posset à proditione cauere, nisi esset diuinus, ignoscen-
 dum est ei: facit ff. man. l. fideiussor. §. in omnibus. & hæc te-
 nebatur, quia quotidie videbis in practica. Ego iam excu-
 saui quendam commentariensem à pœna capitis: propterea
 quia feci articulos, quod ipse habebat reum ligatum in car-
 cere

cere cum catenis, qui proditoriè occiderat quendam alium, & euasit à carcere, ruptis catenis, prope sententiam: & accusabatur officialis, qui fuit absolutus per dicta glo. & etiam defendi in ciuitate de Troisillo quendam castellanū, cui proditoriè fuit captum fortalitium per insidias cuiusdam sui familiaris, qui habebat vigiliam cuiusdam turris. Liberabitur etiam fideiussor, qui promisit accusatum præsentare iudici ad suam voluntatem sub pœna, si ille captus fuit in forciam iudicis ex illa causa, qua fideiussor illum præsentare tenebatur: quia non refert qualiter quid fiat, dummodo fiat. ff. de verbo. obliga. l. cum seruus. si verò ex alia causa, vt quia aliquod malefictum cōmisit, propter quod captus est, & fugit, non liberatur, nec dissoluta est obligatio.

- 31 † Quòd si limita, nisi dictus fideiussor fuisset coram iudice, dum ille captus erat, protestatus est quòd habebat illum pro præsentato, & se ex fideiussione amplius nolle teneri: nam erit tutus atque liberatus fideiussor, licet postea fugiat: ratio, quia eo casu, quo captus erat, non poterat præsentari actualiter, vnde valet præsentatio verbalis: quod tene menri pro fideiussore obligato pro alio, si eum videt in carcere, & se vult liberare, vadat coram iudice, & faciat hanc protestationem: ita dicit Ioan. Andr. in additio. ad Specu. iij. parte, titu. de accusatio. § sequitur videre de contumacia accusati. in parte, exceptis. † Et verum fideiussor promittens repræsentare accusatum ad omnem iudicis requisitionem liberetur præsentando eum, aorequàm à iudice requiratur? vide Lud. Rom. consi. cxxxvij. incipit, Ista promissio repræsentationis. concludens quòd sic allegat Ioan. And. non dicit vbi, credo quòd est, vbi nunc allegauit. Item liberatur tam promittens quàm fideiussor de sistendo in iudicio, vel loco, & non recedendo: si reus recessit à curia sine licentia, si postea rediit, & præsentatur per fideiussorem. Lud. per multa consilio cxcvij. negari non potest, & ego consului, & dixi multa & pulchra. incipit consilium, Eleganter copiosè, &c.
- 33 † Adde quòd etiam si esset casus, in quo aliquis relaxandus esset fideiussoribus, tamen amittit hoc beneficium, si semel aufugisset à carcere. ista est glo. valde singularis in l. lege Cornelia. ff. ad Sillan. in parte, ex vinculis: nam dicit ibi tex. quòd seruus, qui lege Cornelia de sicariis tenetur, debet dicere ius ex vinculis, dicit glof. etiam si satis dedisset cum fideiuss

fideiussoribus, si fugisset à carcere, secus si non fugisset. & Bal. ibi commendat illam, quòd ille, qui fugit, perdit beneficium dandorum fideiussorum, & debet in carcere detineri, donec disputatur de crimine: sed in eo, quòd glo. dicit, quòd si non aufugisset, esset relaxandus fideiussoribus. reprehenditur gl. quia ille, qui inculpatur de homicidio, debet teneri in carcere, & non dimitti fideiussoribus: vr ibi est casus secundum Bald. & antè dictum est: dictam glo. etiam habet pro singulari. ibi Lud. Rom. & Alexan. in Apostillis ad l. j. ff. de custo. reo. † Pro quo vide tex. singularem in l. nemo deinceps. in fi. C. de episco. audi. per quem probatur secundum Bald. ibi, quòd si quis aliàs fugisset de palatio, esset postmodum ei carcer aggrauandus. Bene facit gl. sing. in authen. de exli. re. §. si verò. in glo. super parte. fideiussorem: vbi gl. eleganter dicit, quòd licet sit verum, quòd possidens immobilia non tenetur prestare fideiussorem de iudicio sibi lege sciendum. qui satis. cog. tamen hoc est verum, nisi à principio causæ debitor fugisset, propter quod actor fuit missus in possessionem ex primo decreto: nam tunc si vult recuperare possessionem, non admittitur, nisi prestet fideiussorem de iudicio sibi: vt ibi dicitur. Quam fideiussionem tenetur prestare, etiam si possideat immobilia secundum gl. ibi, quæ in hoc est singularis, & approbatur ibi per Doct. subdit gl. rationem singularem ad propositum: quia ex quo male fecit fugiendo, postea male facere presumitur. ff. de re iudi. l. non omnis. §. à Barbaris. l. si cui. §. hisdem ff. de accusatio. Finaliter quo ad hunc articulum, quæ pœna venit puniendus fideiussor, qui in causa criminali fideiussit pro aliquo, si ipse accusatus fugit, nec fideiussor eum representat, sicut promissit, vide text. singularem in l. si quis reum. ff. de custo. reo. & ibi Bar. singulariter, & Ange. Cynum singulariter in l. ad commentariensem. C. de custo. reo. & vsque ad quam quantitatem pecuniæ posset iudex condemnare fideiussorem, qui non exhibet reum: text. singularis in d. l. si quis. & ibi Bart.

Et si promittatur pœna in magna quantitate tam per accusatum quàm per eius fideiussorem ad representandum, & sistendum in certo loco, & de non recedendo, an valeat talis promissio pœnæ, & posset leuari dato quòd excedat modum positi in l. eos. C. de mo. mul. Bart. quòd sic in l. qui crim. viij. q. C. qui accu. non pos. videtur. Ius in d. l. si quis. & eum ibi sequit

sequitur Alexand. in Apollillis, licet Bar. ibi videtur sentire
 contrarium, sed recte ponderatus non contradicit: hoc etiam
 videtur tenere Specu. in titu. de accusatio. §. sequitur videre
 de contumacia accusati. versic. porro si sit contumax. latius
 ego scripsi in causa cuiusdam strenui militis regni Galle-
 ciæ: ad per me ibi dicta remitto, incipit allegatio. Ad reprim-
 endam officialium diligentiam in extorquendis pecuniis.
 ubi inuenies multa non digna obliuione. Et tene menti,
 quod licet regulariter fideiussor non teneatur pro reo ad
 pœnam mortis, nec ad pœnam corporalem, nec ad illam tan-
 quam simplex fideiussor potest se obligare, tamen si esset
 consuetudo, quod puniretur corporaliter pro accusato, qui
 fugit, valeret talis consuetudo, & eius vigore posset cõdem-
 nari corporaliter, ita dicit Bal. expressè in extrauag. de pace
 Constantiæ, in §. lamna. in fine. d. dicens, quod licet fideiussor
 non posset pro alio se obligare ad pœnam corporalem, ta-
 men de consuetudine in quibusdam locis seruatur contra-
 rium: quæ consuetudo, secundum eum, habet potestatem
 sanguine hominis: pro quo bonus & singularis tex. in l. se-
 cularij. §. sunt quidam. ff. de iur. iur. ibi, sunt quidam
 quæ more prouinciarum cõtinentur, & non sunt in iure. &
 licet nihil allegat Bald. tamen certè est casus singularis se-
 cundum vnam solutionem glo. in d. cum homo. ubi d. di-
 cit quod inquantum ibi text. dicit quod fuit fideiussor deca-
 pitatus, quod refert se ad consuetudinem loci. Vnum ta-
 men perpetuò tenebis menti ad finem huius quo præsen-
 tando seu exhibendo coram aliquo iudice subcurrat hanc
 pœnam, & ab eo non fuit petita, quod post annum petitioni-
 netur ad dictam pœnam: ista est mirabilis lex in xxxij. inci-
 bus factis per regem Alfonso in Alcala petit. in ciuitates &
 villas, &c. & hoc tene menti ad quandam l. quæ ne. quæ dicit,
 ro. lib. ij. titulo, de las testimonias. lege ij. in fine. quæ dicit,
 quod fideiussor pro alio in causa criminali, si acceptus fu-
 git, & non exhibetur, el fiador peche quinientos sueldos de Rey.
 Rodericus.

F I N I S.

BIBLIOTECA, NAZ.
 ROMA
 VITTORIO EM.

m
 r
 d
 a
 s
 e
 t
 o
 n
 e
 l
 e
 c
 t
 i
 v
 e
 p
 a
 c
 e
 i
 u
 f
 o
 r
 a
 t
 i
 o
 n
 e
 m
 e
 t
 e

卷之四

تبرکات